

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BESÆTTELSESTIDENS FAKTA

DOKUMENTARISK HAANDBOG

MED HENBLIK PAA

LOVENE AF 1945 OM LANDSSKADELIG VIRKSOMHED
M. V.

2. BIND

1. DEL

REDIGERET AF

NIELS ALKIL

LANDSRETSSAGFØRER

LEKTOR VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

UDGIVET AF SAGFØRERRAADET

I KOMMISSION HOS

J. H. SCHULTZ FORLAG

1945

BESÆTTELSESTIDENS FAKTA

Indlæg til 1. Del af 2. Bind

FORORD TIL 1. DEL AF 2. BIND

Indholdet af nærværende Hæfte danner ikke nogen Helhed, idet Afsnit L af Hensyn til Paadømmelsen af Værnemagersagerne er blevet taget ud af den alfabetiske Rækkefølge og sat ind i Slutningen af Hæftet, og idet Afsnit L af praktiske Grunde er blevet delt mellem dette og det kommende Hæfte. Udlandsarbejdernes Forhold har vist sig at have en Del Betydning under Retssagerne samt som almindelig Tidsbelysning og i den offentlige Diskussion, hvorfor det planlagte Kapitel herom i næste Hæfte vil blive udvidet noget.

Med Hensyn til nærværende Hæfte vil Hovedinteressen sikkert knytte sig til de udførlige Redegørelser for Kontrolforanstaltninger, Godkendelser m. v. fra Danmarks Nationalbank og Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager og til Talmaterialet i disse Kapitler, der hermed for første Gang kommer til Offentlighedens Kundskab. Det har været umuligt at gøre Kapitlerne fuldtud dokumentariske, idet der ikke paa alle Punkter har kunnet henvises til Bekendtgørelser, Skrivelser og lignende Dokumenter. Men det maa dog hervød tages i Betragtning, at de Dele af Redegørelserne, der ikke hviler paa Dokumenter fra Besættelsestiden, dog hidrører fra saadanne Institutioner eller Personer, som selv maatte være i Stand til at udstede autentiske Erklæringer om deres Virksomhed under Besættelsestiden.

Det har vist sig praktisk i Afsnittene F og G om henholdsvis „Tysk Styre og Terror“ og „Nazistisk Propaganda“ ikke at medtage alt det tilgængelige Stof vedrørende disse Emner, idet en Del af det herhenhørende Materiale med Fordel har kunnet henkydes til Afsnittene A, E, L og M, der omfatter Emner, som har mere umiddelbar Betydning for Retssagerne.

Hellerup, den 20. November 1945.

REDAKTIONEN

INDHOLDSFORTEGNELSE

FOR 1. DEL AF 2. BIND

	Side
Afsnit F. Tysk Styre og Terror.	813—940
Kap. 1. Tyske Forordninger, Udtalelser m. v.	815—935
De mere almindeligt kendte tyske Forordninger, Proklamationer og officielle Udtalelser og Handlinger samt betydeligere tyske Indgreb og Terroraktioner bortset fra Afsnit A, E, G, L og M.	
Hovedparten af Stoffet til dette Afsnit stammer fra Dagspressen og Udenrigsministeriets Arkiver og er samlet af Sagførerfuldmægtig, cand. jur. Kai Blicher, Redaktør, cand. jur. Sven Ludvigsen, Overlærer C. Gahrn og Sagførerfuldmægtig, cand. jur. Erik Strøjer. Stoffet er bearbejdet af Hovedredaktionen. Ritzau's Bureau har velvilligst stillet sit Arkivmateriale til Raadighed for Redaktionen.	
Kap. 2. Forskellige Oversigter.	936—939
A. Oversigt over Antallet af Dødsfald, foraarsaget af Begivenheder i Forbindelse med Krigen og den tyske Besættelse af Danmark.	936
B. Oversigt over Antallet af Fængslede efter dansk Retsforfølgning i Besættelsetiden.	938
C. Internering af Kommuniste i Henh. til Lov af 22.-8.-1941 § 2.	938
D. Oversigt over Antallet af Personer, der har været underkastet Frihedsberøvelse af tyske Myndigheder under Besættelsen.	938
Rettelser og Tilføjelser til Oversigterne.	940
Oversigterne er udarbejdet af Ministeriet for særlige Anliggender og Centralkontoret for særlige Anliggender for Storkøbenhavn, som dog tager Forbehold med Hensyn til Oplysningerne, der i vidt Omfang er indhentet gennem private Henvendelser.	
Afsnit G. Nazistisk Propaganda.	941—960
Oversigt over og Eksempler paa de vigtigste Arter af nazistisk Propaganda i Danmark, bortset fra Afsnit E, F og M.	
I. Oversigt over de vigtigste Arter af nazistisk Propaganda i Danmark.	943
II. Eksempler paa nazistisk Propaganda i Danmark.	948
Afsnittene er udarbejdet af Bibliotekar ved Det kgl. Bibliotek, mag. art. Albert Fabritius, der bl. a. har modtaget Bistand fra Centralkartoteket.	
Afsnit L. Erhvervslivet og Besættelsesmagten.	961 ff
Kap. 1. Danmarks Nationalbanks Finansiering af Ydelser til Besættelsesmagten og Kontrolforanstaltninger i Forbindelse hermed.	963—1026
I. Indledning.	963
II. Finansieringen over Besættelseskontoen og de dertil knyttede Kontrolforanstaltninger.	965
A. Den tyske Værnemagts Anvendelse af „R.K.K. Scheine“ m. m.	965

	Side
B. Betalingsordningen efter 27. August 1940.	967
C. Kontrolforanstaltninger.	982
III. Finansieringen over den Dansk-Tyske Clearing-Konto og de dertil knyttede Kontrolforanstaltninger.	989
A. Historiske Forudsætninger.	989
B. Dansk-Tysk Clearing under Besættelsen.	990
C. Kontrolforanstaltninger.	1005
IV. Finansieringens Ophør.	1015
A. Finansieringen over Besættelseskontoen.	1015
B. Finansieringen over den Dansk-Tyske Clearingkonto.	1018
V. Bilag.	1019
Kapitlet er udarbejdet af Sekretærerne, cand. polit. F r e d e H o l l e n s e n , Danmarks Nationalbank, og cand. polit. P o u l H ø s t - M a d s e n , Danmarks Nationalbank.	
Kap. 2 A. Værnemagts-Entreprenørarbejder og ekstraordinære Industrileverancer m. m.	1027—1083
I. Indledende Bemærkninger.	1027
II. Ydelsernes Omfang.	1028
III. Kontrolbestræbelserne.	1029
IV. De enkelte Ydelsesomraader.	1038
a. Ekstraordinære Industrileverancer (ekskl. Værftsleverancer).	1038
b. Værftsleverancer.	1047
c. Værnemagts-Entreprenørarbejder	1047
d. Kørsel for den tyske Værnemagt.	1052
e. Entreprenørarbejder i Tyskland.	1054
V. Lønkontrol.	1056
VI. Bestemmelser vedrørende Prisreguleringen.	1060
a. Ekstraordinære Industrileverancer (ekskl. Værftsleverancer).	1060
b. Værftsleverancer.	1067
c. Værnemagts-Entreprenørarbejder.	1069
VII. Bilag.	1076
Kapitlet er udarbejdet af U d e n r i g s m i n i s t e r i e t . Ved Tilrettelæggelsen af dette og flere af de øvrige Kapitler i Afsnittet har Hovedredaktionen modtaget udmærket Bistand fra Kontorchef i Revisionsudvalget F r i t z B ü l o w .	
Kap. 2 B. Øvrige Værnemagtsarbejder (B-Leverancer).	1085—1086
Kapitlet er udarbejdet af U d e n r i g s m i n i s t e r i e t .	
Kap. 2 C. Varesalg til den tyske Værnemagt m. v.	1087—1104
I. Dansk-tyske Forhandlinger om Kontrolbestemmelser ved Salg til Værnemagten.	1087
II. Retningslinier ved Meddelelsen af Salgstilladelser.	1089
Særordninger:	
Træ.	
Malervarer.	
Frukt og Grøntsager.	
Fisk.	
Hornkvæg og Heste.	
Skibsproviant.	
Dispensationer for Leverancer til visse Byggearbejder.	
Kantineleverancerne.	
Værnemagtshjem.	

III. Priskontrol.	1091
IV. Bilag.	1093

Kapitlet er udarbejdet af Udenrigsministeriet.

Kap. 3. Tysk Benyttelse af fast Ejendom her i Landet.	1105—1126
I. Historisk Redegørelse for Kontrolbestræbelserne.	1105
A. Tiden indtil Bekendtgørelse af 30.-11.-1942.	1105
B. Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 30.-11.-1942.	1106
C. Lov Nr. 362 af 19.-7.-1943 („Revolverloven“).	1107
D. Tysk Forordning af 4.-9.-1943.	1109
E. Vurderingskommissionerne.	1109
F. „Schutzbereiche“.	1110
II. Den formelle Ordning mellem Parterne.	1110
A. Kontrakt.	1110
B. Beslæglæggelse.	1111
C. Direkte Køb.	1111
III. Statistik.	1111
IV. Bilag.	1114

Kapitlet er udarbejdet af Indenrigsministeriet og gennemset af Højesteretsdommer H. Preisler Knudsen og Ligningsinspektør Enrico Hansen.

FORELØBIG LISTE OVER RETTELSE OG TILFØJELSER TIL 1. BIND

Side

- 60 Linie 10 f. o. „Odning“ rettes til „Ordning“⁽¹⁾
 215 Linie 3 f. n. „Brorson“ rettes til „Brosen“
 252 Linie 19 f. o. „4“ skal være „40“
 XII 11 f. n. „Danske Tysklandsarbejderes Forening“ behandles ikke under *e* men derimod under *f* S. 504—05 umiddelbart efter Afsnittet om „Det danske Arbejdsfællesskab“.
 350 Linie 14 f. o. „1942“ skal være „1943“
 358 Linie 4 f. n. „Deutsche“ skal være „Deutscher“
 457 Linie 18 f. n. „ved ved“ rettes til „vi ved“
 458 Linie 11-12 f. o. Se Rettelse ad S. XII
 458 Linie 16 f. o. „N.S.P.U.“ rettes til „N.S.U.P.“
 519 Note 1, Linie 4. f. n. tilføjes: „Ifølge Oplysning fra Aktiekøbernes Sagfører besluttedes det at likvidere Selskabet, da dettes odiose Fortid blev Køberne bekendt.“
 519 Note 1-2 f. n. Skal være „men det maa dog skønnes, at den i hvert Fald *ikke* har været omfattende.“
 526 nederst: Ingeniør Erik Zimsen gør opmærksom paa følgende Meddelelse udsendt gennem Ritzau's Bureau den 8.-7.-1941:
 „DEN DANSKE FRONT — DANSK SAMLINGS- OG KORPORATIONSPARTI meddeler:
 Da det tidligere Lederraad for DEN DANSKE FRONT, der ved Sammenslutningen blev anbragt i forskellige Stillinger indenfor Partiets Ledelse og Udvalg, har brudt de indgaaede Aftaler, der var Betingelsen for deres Medvirken, er Samarbejdet mellem DEN DANSKE FRONT — DANSK SAMLINGS- OG KORPORATIONSPARTI og de paagældende Medlemmer af det nævnte Lederraad ophørt.
 DEN DANSKE FRONT — DANSK SAMLINGS- OG KORPORATIONSPARTI arbejder fremdeles under Ledelse af Ingeniør Erik Zimsen for Gennemførelsen af den fatistiske Korporationsstat i Danmark.“

AFSNIT F
TYSK STYRE OG TERROR

Kapitel 1.

Tyske Forordninger, Udtalelser, Indgreb m. v.

De mere almindelig kendte tyske Forordninger, Proklamationer og officielle Udtalelser og Handlinger samt betydeligere tyske Indgreb og Terroraktioner bortset fra Afsnit A, E, G, L og M.

Tysk Opraab (nedkastet Flyveblad) til de danske Soldater og det danske Folk.¹⁾

1940.
9.-4.

O P R O P !

til Danmarks Soldater og Danmarks Folk!

Uten Grund og imot den tyske Regjerings og det tyske Folks oprigtige Ønske, om at leve i Fred og Venskab med det engelske og franske Folk, har Englands og Frankrigets Magthavere ifjor i September erklæret Tyskland Krigen.

Deres Hensigt var og blir, efter Mulighet, at treffe Afgjørelser paa Krigsskuepladser som ligger mere afsides og derfor er mindre farlige for Frankriget og England, i det Haab, at det ikke vilde være mulig for Tyskland, at kunde optræde stærkt nok imot dem.

Af denne Grund har England blandt andet stadig krænket Danmarks og Norges Nøitralitæt og deres territoriale Farvand.

Det forsøkte stadig at gjøre Skandinavien til Krigsskueplads. Da en yderlig Anledning ikke synes at være givet efter den russisk-finske Fredsslutning, har man nu officielt erklæret og truet, ikke mere at taale den tyske Handelsflaates Seilads indenfor dansk Territorialfarvand ved Nordsjøen og i de norske Farvand. Man erklærte selv at vilde overta Politiovsigten der. Man har tilslut truffet alle Forberedelser for overraskende at ta Besiddelse af alle nødvendige Støtepunkter ved Norges Kyst. Aarhundredes største Krigsdriver, den allerede i den første Verdenskrig til Ulykke for hele Menneskeheden arbeidende *Churchill*, uttalte det aapent, at han ikke var villig til at la sig holde tilbage af „legale Afgjørelser eller nøitrale Rettigheder som staar paa Papirlapper.“

Han har forberedt Slaget mot den danske og den norske Kyst. For nogen Dager siden er han blit utnævnt til foransvarlig Chef for hele den britiske Krigsføring.

Den tyske Regjering har til nu overvaaket denne Mands Forholdsregler, men den kan ikke taale, at en ny Krigsskueplads nur blir skaffet efter de engelsk-franske Krigsdriveres Ønsker.

Den danske og den norske Regjering har siden Maaneder hat Beskjed om disse Forsøk.

Likeledes er deres Holdning ingen Hømmelighed for den tyske Regjering. De er hverken villige eller istand til at kunne yde en virksom Motstand mot det engelske Indbrudd.

Derfor har Tyskland besluttet at foregripe det engelske Angrep og med sine Magtmidler selv at overta Beskyttelsen av Danmarks og Norges Kongeriges Nøitralitæt og værne den saalænge Krigen varer.

Det er ikke den tyske Regjerings Hensigt at skaffe sig et Støttepunkt i Kampen

1) Senere publiceret i Pressen i næsten samme Form.

1940. mot England, den har udelukkende det Maal at forhindre at Skandinavien blir Slagmark for de engelske Krigsudvidelser.

Af denne Grund har stærke tyske Militærkræfter siden idag morges tat Besiddelse af de vigtigste militære Objekter i Danmark og Norge. Over disse Forholdsregler treffes der for Tiden Overenskomster mellem den tyske Riksregjering og den Kongelige Danske Regjering. Disse Overenskomster skal sikre at Kongeriget bestaar videre, at Hæren og Flaaten opretholdes, at det Danske Folks Frihet agtes og at dette Lands fremtidige Uafhængighed fuldt ut sikres.

Indtil disse Forhandlinger er afsluttet, maa der ventes at Hæren og Flaaten har Forstaaelse for dette, likeledes at Folket og alle kommunale Steder er fornuftige og har god Vilje, slik at de undlater enhver passiv eller aktiv Motstand. Den vilde være uten Nytte og bli bruddt med alle Magtmidler. Alle militære og kommunale Steder anmodes derfor straks at opta Forbindelsen med de tyske Kommandører.

Folket opfordres til at fortsætte det daglige Arbeide og til at sørge for Rolighed og Orden!

For Landets Sikkerhed mot engelske Overgrep sørger fra nu af den tyske Hær og Flaate.

Den Tyske Kommandør
Kaupisch.

9.-4. Memorandum fra den tyske Regering til den danske og den norske Regering.

Den tyske Regering har tilstillet den norske og den danske Regering følgende Memorandum:

Mod det tyske Folks og dets Regerings oprigtige Ønske om at leve i Fred og Venkskab med det engelske og det franske Folk, og til Trods for, at der ikke fandtes nogen som helst fornuftig Grund til en gensidig Strid, har Magthaverne i London og Paris erklæret det tyske Folk Krig. Ved at slippe denne Angrebskrig løs, en Angrebskrig, der er rettet mod det tyske Riges Bestaaen og det tyske Folks Eksistens, og som de har forberedt i lang Tid, har England og Frankrig ogsaa aabnet Søkrigen mod den neutrale Verden. Idet de til at begynde med med fuldstændig Foragt for Folkerettens mest primitive Regler har forsøgt at rette Sulteblokaden mod tyske Kvinder, Børn og Oldinge, underkaster de samtidig de neutrale Stater deres hensynsløse Blokade-Forholdsregler.

Den direkte Følge af disse af England og Frankrig indførte folkeretsstridige Kampmetoder, som Tyskland maatte møde med sine Forsvars-Forholdsregler, var den alvorligste Fortræd for den neutrale Skibs fart og den neutrale Handel. Derudover har denne engelske Optræden tilføjet Neutralitets-Begrebet som saadant et tilintetgørende Slag. Tyskland paa sin Side har alligevel bestræbt sig for at opretholde de Neutrales Rettigheder ved at søge at begrænse Søkrigen til de mellem Tyskland og dets Modstander liggende Havomraader. Heroverfor er England i den Hensigt at vende Faren bort fra sine Øer og samtidig at hindre Tysklands Handel med den neutrale Verden mere og mere gaaet over til at føre Søkrigen ind i de Neutrales Farvande.

Som et Led i denne ægte britiske Søkrigsførelse har England i stadig stigende Grad og under flagrant Brud paa Folkeretten foretaget krigeriske Handlinger til Søs og i Luften, ogsaa i Danmarks og Norges Territorialfarvande og Højheds-Omraader. Tyskland har forudset denne Udvikling fra Krigens Begyndelse. Det har ved sin indre og ydre Erhvervs politik forstaaet at hindre det britiske Forsøg paa en Sulteblokade mod det tyske Folk og Standsningen af den tyske Handel med de neutrale Stater.

Dette bevirkede i de sidste Maaneder, at det fuldstændige Sammenbrud af den britiske Blokade politik traadte stadigt tydeligere frem. Denne Udvikling samt Haabløsheden ved et direkte Angreb paa de tyske Vestbefæstninger og den i England og Frankrig stadig tiltagende Bekymring for de resultatrige tyske Modangreb til Søs og i Luften, har i den sidste Tid i forøget Omfang ført til, at de to Lande med alle Midler forsøger at foretage en Omlægning af Krigsskuepladsen til det neutrale Fastland i og udenfor Europa.

At England og Frankrig herved i første Række tager Sigte paa de smaa euro-

pæiske Staters Territorier, svarer til britisk Tradition, og er en Selvfølge. Ganske aabenlyst har de engelske og franske Statsmænd i de sidste Maaneder proklameret Krigens Udvidelse til disse Omraader som den strategiske Grundtanke i deres Krigsførelse. Den første Lejlighed hertil frembød den russisk-finske Konflikt. Den engelske og den franske Regering har fuldt offentligt udtalt, at de havde til Hensigt med militære Styrker at gribe ind i Konflikten mellem Sovjetunionen og Finland, og at de agtede i denne Hensigt at benytte de nordiske Staters Omraade som Operationsbasis. Kun den hurtige Fredsslutning, som skete i Norden tværtimod deres Ønsker og Forventninger, har hindret dem i allerede dengang at udføre denne Beslutning.

Naar de engelske og franske Statsmænd bagefter har erklæret, at de havde ønsket at gøre Aktionens Gennemførelse afhængig af de interesserede nordiske Staters Billigelse, er dette en grov Usandhed. Rigsregeringen er i Besiddelse af det dokumentariske Bevis for, at England og Frankrig i Fællesskab har besluttet i givet Tilfælde at gennemføre Aktionen gennem de nordiske Staters Omraade ogsaa mod disse Staters Vilje.

Men det afgørende er følgende: Af den franske og den engelske Regerings Holdning før og efter den sovjetrussisk-finske Fredsslutning og af det Materiale, som Rigsregeringen har foreliggende, fremgaar klart, at Beslutningen om at bringe Finland Hjælp mod Russerne derudover endnu skulde tjene yderligere Planer. Det Maal, som England og Frankrig herved forfulgte i Skandinavien, var og er følgende:

1) Ved Besættelse af Narvik at afskære Tyskland fra de nordlige Malmtilførsler og

2) ved denne Landsættelse af engelsk-franske Stridskræfter i de skandinaviske Lande at oprette en ny Front for at kunne angribe Tyskland i Flanken fra Norden.

Herunder skulde Nordens Lande tjene som Krigsskueplads for de engelsk-franske Tropper, medens der ifølge gammel engelsk Tradition var tiltænkt de nordiske Lande Overtagelsen af Rollen som Hjælpe- og Lejetropper.

Da denne Plan først var blevet krydset ved den russisk-finske Fredsslutning, fik Rigsregeringen stadigt klarere Kendskab til, at England og Frankrig foretog bestemte Forsøg paa straks at virkeliggøre deres Hensigter i anden Form.

I den stadige Trang til at forberede en Intervention imod Nord har da ogsaa den engelske og franske Regering i de sidste Uger ganske aabenlyst proklameret den Thesis, at der ikke maatte findes nogen Neutralitet i denne Krig, og at det var de smaa Landes Pligt at deltage aktivt i Kampen mod Tyskland. Denne Thesis blev forberedt ved Vestmagternes Propaganda og understøttet ved stadigt forstærkede politiske Forsøg paa Tryk mod de neutrale Stater.

De konkrete Efterretninger om Vestmagternes forestaaende Landgangsforsøg i Skandinavien hobede sig i den sidste Tid stadigt mere og mere op, men hvis der overhovedet endnu kunde bestaa den mindste Tvivl om Vestmagternes endelige Beslutning om Intervention i Norden, er den blevet endeligt fjernet i de sidste Dage: Rigsregeringen er kommet i Besiddelse af uigendrivelige Beviser for, at England og Frankrig agtede allerede i de allernærmeste Dage overraskende at besætte bestemte Omraader af de nordiske Stater.

De nordiske Stater paa deres Side har ikke blot ikke ydet den mindste Modstand mod Englands og Frankrigs hidtidige Overgreb, men stedse fundet sig i de alvorligste Indgreb i deres Højhedsrettigheder uden tilsvarende Modforholdsregler. Rigsregeringen maa derfor antage, at den kgl. norske Regering ogsaa vil indtage samme Holdning overfor Englands og Frankrigs nu planlagte og for deres Virkeliggørelse staaende Planer, men selv om den kgl. norske Regering skulde ville træffe Forholdsregler, er Rigsregeringen klar over, at de norske militære Kræfter ikke vil være tilstrækkelige til held at kunne træde op mod de engelsk-franske Aktioner.

I denne afgørende Fase af den det tyske Folk af England og Frankrig paa tvungne Eksistenskamp kan Regeringen imidlertid ikke under nogen Omstændigheder taale, at Skandinavien af Vestmagterne bliver gjort til Krigsskueplads mod Tyskland, og at det norske Folk, enten direkte eller indirekte, bliver misbrugt til Krig mod

1940. Tyskland. Tyskland har ikke til Hensigt uvirksomt at afvente en saadan Virkelig-gørelse af sine Fjenders Planer eller finde sig deri.

Rigsregeringen har derfor med i Dag indledet bestemte, militære Operationer, der vil føre til Besættelse af strategisk vigtige Punkter paa norsk Statsomraade.

Rigsregeringen overtager dermed under denne Krig Beskyttelsen af Kongeriget Norge. Den er fast besluttet paa fra nu af med sine Magtmidler at forsvare og definitivt sikre Freden i Norden mod ethvert engelsk-fransk Angreb. Rigsregeringen har ikke ønsket denne Udvikling. Ansvarer herfor falder alene paa England og Frankrig. Begge Stater forkyn-der ganske vist hyklerisk Beskyttelse af de smaa Lande. Men i Virkeligheden begaar de Vold mod dem i Haab om derved at kunne virkeliggøre deres mod Tyskland rettede, dagligt mere og mere aabenlyst forkyndte Ødelæggelses-vilje.

De tyske Tropper betræder derfor ikke norsk Jord med fjendtligt Sindelag. Den tyske Overkommando har ikke til Hensigt at benytte de af de tyske Tropper besatte Punkter som Operationsbasis til Kamp mod England, saa længe det ikke bliver tvunget dertil ved Englands og Frankrigs Forholdsregler.

De tyske, militære Operationer tilsigter udelukkende at sikre Norden mod den planlagte Besættelse af norske Støttepunkter ved engelsk-franske Stridskræfter. Rigsregeringen er overbevist om, at den ved denne Aktion samtidig tjener Norges Interesser. Ved denne Sikring gennem den tyske Værnemagt giver de skandinaviske Nationer den eneste Garanti for, at deres Lande ikke under denne Krig vil blive gjort til Slagmark og til Skueplads for maaske overordentlig frygtelige Kamphandlinger.

Rigsregeringen venter derfor, at den kongelige norske Regering og det norske Folk vil vise Forstaaelse for den tyske Aktion og ikke møde den med nogen Art af Modstand. Enhver Modstand maatte brydes, og vilde af de indsatte tyske Stridskræfter blive brudt med alle Midler og kun føre til Blodsudgydelse, fuldstændig uden Nytte.

Den kongelige norske Regering anmodes derfor om med største Skynding at træffe alle Forholdsregler for at sikre, at de tyske Troppers Aktion kan ske uden Gnidninger og Vanskeligheder. I Overensstemmelse med den Aand, der altid har raadet i det gode tysk-norske Forhold, erklærer Rigsregeringen over for den kongelige norske Regering, at Tyskland ikke har til Hensigt nu eller i Fremtiden at berøre Kongeriget Norges territoriale Integritet og politiske Uafhængighed.

Et tilsvarende Memorandum er tilstillet den kongelige danske Regering.

(Cit. *Berl. Morg.*)

9.-4. Note fra den tyske Regering, overrakt sammen med ovenstaaende Memorandum.¹⁾

Rigsregeringen anmoder den kgl. danske Regering om omgaaende at træffe de i det følgende anførte Forholdsregler:

- 1) Opraab fra Regeringen til Folk og Værnemagt om at afholde sig fra enhver Modstand mod de tyske Tropper ved Besættelsen af Landet.
- 2) Befaling til den danske Værnemagt om at optage Forbindelse med de indryk-

1) Den danske Regerings Svar paa den tyske Note.

Herr Gesandt.

Den kgl. danske Regering har gjort sig bekendt med Indholdet af de Dokumenter, De overrakte mig i Morges.

Den har bemærket sig, at tyske Troppers Betrædelse af dansk Jord ikke er sket i fjendtligt Sindelag, samt at den tyske Rigsregering ikke gennem sine Forholdsregler har den Hensigt nu eller i Fremtiden at antaaste Kongeriget Danmarks territoriale Integritet eller politiske Uafhængighed.

Efter Modtagelsen af denne Meddelelse har den danske Regering i den givne Situation besluttet sig til at regulere Forholdene her i Landet under Hensyntagen til den skete Besættelse. Den fremsætter dog sin alvorlige Protest mod denne Krænkelse af Danmarks Neutralitet.

Modtag, Herr Gesandt, Forsikringen om min udmærkede Højagtelse.

Til Hr. von Renthe-Fink
Tysk Gesandt
København.

(sign.) P. Munch.

kende tyske Tropper og om at træffe de paakrævede Overenskomster med de tyske kommanderende Officerer. De danske Tropper vil faa Lov til at beholde deres Vaaben i den Udstrækning, deres Opførsel tillader det. Til Tegn paa Beredvillighed til Samarbejde maa det hvide Parlamentærflag vises Side om Side med Nationalflaget paa de militære Anlæg, som tyske Tropper nærmer sig. Forbindelseskommandoer vil være at udsende

- a) til den Kommanderende over de i Hovedstaden indrykkende tyske Tropper (Officerer af Hæren, Marinen og Luftvaabnet),
- b) til de lokale Troppekommandanter.

Omvendt vil den tyske kommanderende Officer sende Forbindelsesofficerer til de danske Overkommanderende.

Det er Forbindelseskommandoens Opgave at garantere et gnidningsløst Samarbejde og at forhindre Sammenstød mellem tyske og danske Tropper.

- 3) Overladelser i uskadt Stand af militære Indretninger og Anlæg, som af de tyske Tropper anses for paakrævede til Sikring af Danmark mod en ydre Fjende, ganske særligt Kystforsvarets Anlæg.
- 4) Meddelelse med nøjagtig Specifikation over eventuelle af den kgl. danske Regering udlagte Minespæringer.
- 5) Gennemførelse af fuldstændig Luftbeskyttelsesmærklægning af det danske Omraade fra den første Besættelsesdags Aften.
- 6) Uskadt Opretholdelse og Sikring af Driften af Trafikmidler, Trafikveje og Kommunikationsmidler.
Dispositionsoverladelser af Trafikmidler (Jernbanerne) og den indenrigske samt Kystskibsfarten til de tyske Besættelsestropper i det Omfang, de bliver paakrævede for de tyske Troppers Opgave og deres Forplejning.
- 7) Forbud til alle Krigs- og Handelsskibe mod at forlade Havn for Udlandet samt Startforbud for alle Aeroplaner.
Frigivelse af Skibsfarten til tyske Havne og neutrale Østersøhavne forbeholdes indtil videre.
- 8) Gennemførelse af foreløbig Spærring af Person- og Godstrafikken mellem Danmark og Sverige (Afbrydelse af Færgefarten). Genoptagelse af Trafikken og Krav om Kontrol med denne forbeholdes indtil videre.
- 9) Opretholdelse af den eksisterende meteorologiske Tjeneste, hvilken skal stilles til Raadighed for de tyske Besættelsestropper. Den offentlige Bekendtgørelse af Vejrmeddelingerne vil have at ophøre.
- 10) Spærring af ethvert Telegraf-, Telefon- og Postsamkvem over Havet med Udlandet. Telegraf-, Telefon- og Postsamkvem med Østersøstaterne vil være at indskrænke til bestemte Ruter og skal kontrolleres paa Anfordring af Besættelsestroppernes Kommandant.
Det over England gaaende Telegraf- og Telefonsamkvem med Færøerne, Island og Grønland vil ligeledes være at spærre.
- 11) Anvisning til Pressen og Radiofonien om kun at bringe militære Efterretninger med Billigelse af de tyske Værnemagtskontorer. Dispositionsret til den tyske Øverstkommanderende over Radiostationerne for Kundgørelse af denne.
- 12) Udførselsforbud for Krigsmateriel fra Danmark til Udlandet.
- 13) Formidlinger af alle de Opraab og Befalinger, som den danske Regering paa Grund af foranstaaende Punkter maa udstede, maa, saafremt Radioen benyttes dertil, først og fremmest ske med Anvendelse af Kode, hvilken Kode maa være Tysklands Modstandere ubekendt.
Frigivelse af aaben Radioudsendelse over Radiostationerne forbeholdes indtil videre Besættelsestroppernes Øverstkommanderende.

Oversættelse af Instruktion til de tyske Soldater om deres Opførsel i Danmark.

9.-4.

- 1) Ethvert Medlem af Værnemagten maa være klar over, at han ikke betræder Fjendeland, men at Tropperne er rykket ind i Danmark til Beskyttelse af Landet og til Sikring af dets Beboere. Følgende er derfor at iagttage.

1940. 2) Danskeren ejer stærk Nationalfølelse. Derudover føler det danske Folk sig beslægtet med de skandinaviske Folk. — *Altsaa*: Undgaa alt, hvad der kan saare den nationale Ære.
- 3) Danskeren er frihedselskende og selvbevidst. Han afviser enhver Tvang og enhver Underorden. Han mangler Sans for militær Tugt og Autoritet. — *Altsaa*: Spar paa Kommanderen, skrig ikke op, slikt fylder ham med Modvilje og er virkningsløst. Oplys og overbevis paa saglig Maade. En humoristisk Tone naar længst. Unødige Skarphed og Hovmestereren saarer Selvfølelsen og skal undgaaes.
- 4) Danskeren ejer megen Bondesnuhed, Forslagenhed, der grænser til Upaalidelighed.
- 5) Danskeren er vindskibelig anlagt. Hans Interesser drejer sig væsentligt om materielle Anliggender. Han føler særlig haardt enhver Begrænsning i sine Behov. — *Altsaa*: Undgaa saa vidt muligt Indgreb i den personlige Ejendom. Selvtægt, Udskrivning og den Slags er forbudt.
- 6) Danskeren elsker et hyggeligt Hjemmeliv. Man vinder ham ved Venlighed, ved smaa Opmærksomheder, ved Anerkendelse af hans Person.
- 7) Et Handelsfolk som det danske nærer engelske Sympatier. Det afskyr Krigen. Der findes hos de Danske, med faa Undtagelser, ingen Forstaaelse for den nationalsocialistiske Tyskers Maal. — *Altsaa*: Undgaa politiske Drøftelser.
- 8) Mange Danskere forstaa Tysk. (Cit. *De fem lange Aar*, 1945).

9.-4. De tyske Tropper skal anvende Rigskassekreditsedler som Betalingsmiddel.

De tyske Tropper anvender som lovligt Betalingsmiddel Rigskreditkassesedler (RKK-Scheine). Disse har den samme Kursværdi som indenlandsk tyske Rigspenge. Omregningen er altsaa følgende: 1 Rigsmark lig 2 danske Kroner. Enhver tysk Soldat skal ved Indkøb til personlige Fornødenheder betale kontant. Indenlandske tyske Rigspenge maa ikke modtages af tyske Soldater eller de tjenstlige Myndigheder. Kun i Undtagelsestilfælde fremkaldt af den militære Situation, og hvor Hensyn til Tropernes Forsørgelse kræver det, er de militære tjenstlige Myndigheder berettigede til at se bort fra Kontant-Betalings Grundsætninger og berettiget til at kræve Ydelser mod Modtagelsesbeviser (Empfangsbescheinigungen). De udstedte Beviser vil imidlertid hurtigst blive indløst. (Cit. *R.B.*).

11.-4. Udtalelse til Pressen af General von Kaupisch om Nødvendigheden af Besættelsen og om Forhandlingerne med Kongen.

Den tyske Kommandant i Danmark, Flyvergeneral Leonard von Kaupisch, modtog Torsdag paa Hotel d'Angleterre efter Indbydelse en Række Repræsentanter for den tyske Presse, italienske og amerikanske Pressefolk, hovedsagelig Berlin-Korrespondenter, samt Repræsentanter for den danske Presse.

General von Kaupisch fremsatte bl. a. følgende Udtalelse om den tyske Besættelse af Danmark:

Denne Operation er blevet os paatvunget af England, og fra mine Flyveres Nedkastning af Opraab kender De allerede vort Standpunkt og Førerens Beslutning om straks at slaa til. Naturligvis var vi forlængst underrettede om Englands Hensigter, og vi traf derfor vore Foranstaltninger med den Grundighed, der udmærker den tyske Generalstab.

Naturligvis var det nødvendigt at hemmeligholde hele Foretagendet, der da ogsaa kom som en fuldstændig Overraskelse, og det maa derfor betragtes som noget ganske forstaaeligt, at der ved Indmarchen nogle Steder forefaldt Sammenstød, inden Ordren om at standse Modstanden indløb fra den danske militære Overledelse. Rygterne om Resultatet af disse uundgaaelige Sammenstød har imidlertid været ganske overdrevne, fra en enkelt Side har man saaledes hørt om et Tab paa 5000 Mand. Det nøjagtige Tal vil meget hurtigt blive opgjort og offentliggjort, men efter hvad der foreligger for mig i dette Øjeblik, er Tabet omkring en halv Snes Danske og nogle Saarede og 1

Dræbt paa tysk Side. Gud være lovet, for her var Blodsudgydelse jo under ingen Omstændigheder til nogen Nytte. 1940.

Vi er ikke rykket ind for at dræbe Danskere, men i Kamp mod andre, og dette har den danske Regering ogsaa straks forstaaet. En Regering og en Konge, der, som jeg forstaaer, er meget populær, og jeg vil tilføje: En Befolkning, der har vist sig overordentlig forstaaende.

Selv har jeg skarpt sagt til mine Tropper, at de i et venligtsindet Folk som det danske skal opføre sig som mellem deres egne Landsmænd derhjemme. Jeg har saaledes al mulig Grund til at tro, at den danske Regering vil forholde sig loyal, selv om den naturligvis ikke kan gøres ansvarlig for, hvad ganske enkelte maatte kunne finde paa.

For mit eget Vedkommende kan jeg sige: Mærker jeg en ukorrekt Optræden hos nogen inden for mine egne Rækker, har jeg i Sinde at slaa til.

Kongen modtog mig i Dag, og vi var enige om alle Spørgsmaal vedrørende Danmarks Forhold til vore Tropper. Den danske Regering har jeg endnu ikke haft megen Tid til at komme i Forbindelse med, men med den danske Hærs Ledere er ført Samtaler som Soldat til Soldat. Jeg har Indtryk af, at Hæren og Marinen paaskønner, at den beholder sine Vaaben, og jeg er overbevist om, at den vil forblive loyal.

Indmarchen foregik paa den Maade, at motoriserede Kolonner overskred den danske Grænse paa to Steder, forskellige Afdelinger naaede Aalborg samme Dag, efter en Dagsmarch paa 350 km. Samtidig gennemførtes to Pansertog fra Flensborg og Tønder, og omtrent samtidig landsattes Tropper i Korsør, Nyborg, Gedser og København.

Paa en Forespørgsel om Muligheden af privat Indkvartering, svarede Generalen:

Vi har ikke til Hensigt at lægge Mandskabet ud i Befolkningen, saa vidt muligt vil vi klare os med de Kaserne og andre Lokalteter, der er stillet til Raadighed.

Det gælder om, at Danmark under de nuværende Forhold kan komme til, i saa vid Udstrækning som overhovedet muligt, at passe sit daglige, sædvanlige Arbejde.

(Cit. *Berl. Morg.* 12.-4.-1940).

Dementi af Rygter om Indkaldelse af Danske til tysk Militærtjeneste, og Meddelelse om Indførelse af gensidig Hilsepligt for danske og tyske Militære i Helsingør. 13.-4.

Kommandanten over de tyske Tropper i Helsingør, Hauptmann Voll, modtog i Eftermiddag Pressen, som han bad om at medvirke til at fremme den gode Forstaaelse mellem de tyske Soldater og den danske Befolkning ved at tage Livet af alle grundløse Rygter. Der gaar f. Eks. det Rygte, sagde Hauptmann Voll, at danske Soldater og danske unge Mænd vilde blive indkaldt til tysk Militærtjeneste. Det er baade et ondartet og dumt Rygte. Jeg beder Dem erindre, at vi ikke engang har indkaldt Czekerne til tysk Militærtjeneste. Kommandanten sluttede med at meddele, at for at opnaa en kammeratlig Omgangsform med den danske Hær var der indført gensidig Hilsepligt.

(R.B.).

Forbud til Værnemagtens Medlemmer mod Køb af visse rationerede Varer (Kaffe, The, Sukker og Alkohol). 16.-4.

(R.B.)

Den tyske Fører sender Kronprinsparret Lykønskninger i Anledning af en Prinsesses Fødsel. April (Medio)

(*Der Norden*, 1940, 5. Ausgabe).

Meddelelse fra Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet om, at Telegram- og Telefontrafik samt Brevpostforsendelser undergives Censur.¹⁾ 23.-4.

(R.B.).

Gesandt von Renthe-Fink udnævnes til Det tyske Riges Befuldmægtigede i Danmark. 24.-4.

(R.B.).

¹⁾ Se Afsnit A.

1940. Meddelelse fra den tyske Værnemagt om, at Ansøgninger om Beskæftigelse frabedes.

30.-4. Ritzau's Bureau er blevet anmodet om at udsende følgende:

De tyske Kommandoinstanser og Troppeafdelinger i Danmark har i den sidste Tid faaet tilstillet et stort Antal Ansøgninger om Beskæftigelse af den mest forskellige Karakter. Man beder om fremtidig at undlade at indgive Skrivelser af denne Art, da de tyske militære Instanser ikke kan gøre Brug af saadanne Ansøgninger, hvor velmente de end maa være.

(Cit. R.B.).

30.-5. General von Kaupisch udtaler sig ved Afrejsen om Besættelsestroppers Forhold til den danske Befolkning og om Forholdet mellem Danmark og Tyskland efter Krigen.

General Leonhard Kaupisch, den tyske Værnemagts Øverstkommanderende i Danmark, blev i Gaar modtaget i Afskedsaudiens paa Amalienborg af Hans Majestæt Kongen. I Formiddags var Repræsentanter for Pressen tilsagt til et Fællesinterview i Generalens Hovedkvarter paa Hotel d'Angleterre. Han modtog Journalisterne i en Sal, hvis Vægge var smykket med Portrætter af oldenborgske Konger. Paa Kaminsimsen lyste hvide Kai Nielsen'ske Porcelænsfigurer.

General Kaupisch indledede med at fortælle, at han selv og Størstedelen af hans Stab enten i Morgen eller i Overmorgen vilde forlade København. Tilbage vil kun blive de Officerer, der er nødvendige for at føre Forretningerne videre. For Generalen var Forholdene i København for rolige. Som Soldat ønskede han at være med dér, hvor det virkelig foregik, og han havde allerede for en Maaned siden anmodet sine Overordnede i Berlin om at maatte blive sendt til Kampzonen i Vesteuropa thi han vidste, at det snart maatte komme til at brænde løs dér. Dog havde Tyskernes *Blitztempo* overrasket ogsaa ham. Han havde ikke tænkt sig, at Begivenhederne kunde udvikle sig med en saa rivende Fart, som de sidste Uger havde lært os.

— Jeg tror (sagde General Kaupisch), at det danske Folk efterhaanden vil forstaa Kong Christians Klogskab og indse, at den Maade, hvorpaa Landet modtog Besættelsen, var den eneste forsvarlige. Jeg véd, at en Del af Folket, og navnlig Hærens Officerer, er dybt bedrøvede ogsaa, at der rettes Bebrejdelser af alle Slags mod Regeringen. Det er et indre Anliggende, som ikke vedkommer os. Men naar man hører, hvad der i Øjeblikket sker omkring Kanalhavnene Bomber paa 2000 Kilogram, Brandbomber i Tusindvis saa vil man vel efterhaanden fatte, hvad Danmark er blevet skaanet for.

Generalen talte med bidende Ironi om den uhorste Grundighed, hvormed Englænderne ødelagde deres Venners og Forbundsfællers Land. Saaledes vilde det ogsaa være gaaet her, hvis *vi* ikke rettidig var kommet og havde forhindret det!

At Forholdene i Danmark ikke længer er saa nemme og bekvemme som i Fredstid det er klart! Men det er nu engang de uundgaaelige Følger af store Magters Opgør. Derved lader sig intet ændre. Jeg har fra Kongen og andre Danske hørt, at mine Folk opfører sig korrekt, saadan som jeg ønsker, at tyske Soldater skal opføre sig, og det vil de blive ved med. Tyskfjendtlige Godejere udenfor København, der blev nødt til paa deres Landejendomme at modtage Batterier eller mindre Afdelinger i Indkvartering, erklærede i flere Tilfælde efter nogle Dages Forløb, at Folkene var jo ganske flinke, og at de godt kunde blive!

Saa smertelig end Besættelsen maatte forekomme det danske Folk, saa var den dog (erklærede Generalen) *en militær Nødvendighed*. Med hensynsløs Oprigtighed udtalte han, at Tyskland var i Besiddelse af Reserver, som muliggjorde en Besættelse af alle de Steder, der truede Rigets Eksistens, og han haabede paa, at Folket maatte være fornuftigt nok til at finde sig i det uundgaaelige. Overfor H. M. Kongen havde han udtrykt sin oprigtige Sympati med den danske Nation, og han satte sin Lid til, at Forholdet mellem Tropper og Menigmand maatte vedblive med at være korrekt. Til Pressen udtalte han Ønsket om, at den gennem sit Arbejde maatte bidrage til, at Fornuften beholdt Overtaget det vilde være i Overensstemmelse ogsaa med de Opfordringer, der fra Dynastiets og Regeringens Side er rettet til det danske Folk.

Skulde mod Forventning radikale Nationalister forstyrre Roen, vilde Værnemagten sætte haardt imod haardt. 1940.

Der forestaar i hele Europa utvivlsomt en Omvæltning. England vil komme til at gaa stærkt svækket ud af Krigen. Danmarks Handel gik tidligere mod England, og med Pengene for de leverede Varer fulgte Sympati. Vi Tyskere forlanger ikke Sympati. Men vi vil gerne have, at De skal forstaa vort Standpunkt. Om England efter Krigen atter kan blive en god Aftager det bliver *Deres* og Englands Anliggende. Men den geopolitiske Situation henviser utvivlsomt Danmark til Naboen mod Syd, hvor der ogsaa vil blive skabt Muligheder for Handelsudveksling og dermed nyt Liv for danske Erhverv.

Generalen sluttede med at udtrykke gode Ønsker for Danmarks og det danske Folks Fremtid. (Cit. *Berl. Morg.* 31.-5.-1940).

Ung Dansker idømmes 6 Aars Fængsel af tysk Krigsret.¹⁾

1.-6.

De tyske Besættelsestropper har for Krigsret behandlet en Sag mod en Smedelærling *Aage Vagn Paulsen* for et alvorligt Forsøg paa at forøve Skade paa Luftbeskyttelsesmateriel i Københavns Lufthavn.

Krigsretten dømte den Anklagede, der havde aflagt Tilstaaelse, og som i og for sig var strafskyldig til Dødsstraf, til 6 Aars Fængsel.

I Domsbegrundelsen henvises der til, at man trods Forbrydelsens alvorlige Karakter saa bort fra at anvende Dødsstraf, fordi den 17-aarige Anklagede efter sin aandelige og moralske Udvikling ikke kunde anses for fuldtud ansvarlig.

Dommen er blevet gjort retskraftig af den Øverstkommanderende for de tyske Tropper i Danmark. (Cit. *Nationaltid.* 2.-6.-1940).

Generalløjtnant Lüdke udtaler ved Tiltrædelse som Værnemagtskommandant i Danmark Ønske om, at Forholdet mellem Besættelsesmagt og Befolkning maa blive bedst muligt. 6.-6.

Flyver-General *Kaupisch's* Efterfølger som Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark, Generalløjtnant *Lüdke*, modtog i Dag den danske Presses Repræsentanter og herværende tyske Korrespondenter i Hovedkvarteret paa Hotel d'Angleterre, hvor Generalen fremsatte en personlig Erklæring om sin forestaaende Virksomhed i Danmark.

Overfor Presserepræsentanterne oplyste Generalløjtnant Lüdke, at han i Gaar havde været i Audiens hos Hans Majestæt Kong Christian. Naar Kommandanten i Dag skulde sige et Par Ord til Pressen, gik hans Tanker uvilkaarligt til en smuk Junidag som i Dag — paa hvilken han første Gang som ung Officer var kommet til Danmark og havde lært København — „denne vidunderlige By“ — at kende. Disse lykkelige Dage før Verdenskrigen havde han bevaret i uudslukelig Erindring.

Kommandanten mindedes kort de europæiske Begivenheder siden da og tilføjede, at man maatte forstaa, det var ham en stor personlig Glæde at overtage Posten i København. Forinden havde han gjort Bekendtskab med Generalkonsul Yde i Hamborg, en Mand af ualmindeligt Format, og dennes elskværdige Frue, hvilket havde været ham en særlig Glæde.

Hvad Kommandantens Embede i København angik, da erklærede han, at han herom kun havde eet at sige: nøjagtigt hvad hans Forgænger havde fremhævet saavel ved sin Ankomst som ved sin Afsked. Det vilde være hans Bestræbelse og hans Opgave at fortsætte Udbygningen af et harmonisk Forhold mellem de tyske Tropper og den danske Befolkning, og hvor dette ikke findes, da at knytte Baand imellem Parterne. Det var hans Ønske, at Tropperne skulde være den mindst mulige Belastning for de Enkelte som for Almenheden i Landet. Fra Værnemagtens Side vil alt blive sat ind paa at aflaste Trykket saa vidt gørligt. Man ventede da, at disse Bestræbelser blev forstaaet og Nødvendigheden af de Ordre, Værnemagten havde at følge, blev indset. Hvad

¹⁾ Han havde paa Kastrup Flyveplads forsøgt at tilegne sig et ubevogtet tysk Maskingevær.

1940. Kommandanten indtil nu havde set og oplevet, bestyrkede ham i den Opfattelse, at man kunde imødesee den kommende Tid i Danmark med Ro. Grunden er lagt for et almindeligt Samarbejde.

Den klare og nøgterne Forstaaelse, fortsatte Kommandanten, som Kongen havde vist, sparede Folket for Blod og Lidelser.

Under Audiensen i Gaar havde Generalløjtnant Lüdke haft den Glæde at lære Kronprinsen at kende og at blive forestillet for Hendes Majestæt Dronningen.

Kommandanten nævnede de udenlandske Efterretninger og forsikrede om, at de Meddelelser, der udsendtes fra den tyske Overkommando, var klare, ægte og sande.

Troen til egen Kraft og Vilje, til Standhaftighed vil bringe Tyskland den endelige Sejr, fremhævede Generalen; denne Kraft har en preussisk Konge en Gang indblæst i sit Folk, og Føreren har vakt den til nyt Liv.

Generalen erklærede endvidere, at han meget vel kendte de Sorger og Bekymringer, der trykkede den danske Befolkning, og han erkendte, at det ikke var let at bære, men han satte her over for sin personlige Tro paa, at ogsaa i Danmark vilde en lykkelig Tid paany oprinde og en sollys Fremtid være i Vente. Endnu en Gang medgav han sin Forsikring om, at alle Hensyn vilde blive taget for at opnaa en harmonisk Forbindelse mellem Værnemagten og Befolkningen, og han sluttede med Ønsket om, at Klarhed og Kraft vilde præge Pressens Arbejde.

(Cit. *Berl. Morg.* 7.-6.-1940).

9.-7. Rigsleder Alfred Rosenbergs Foredrag i Berlin om Nordens Stilling i det nye Europa.¹⁾

Nordens Stilling i det nye Europa under tysk Ledelse, som efter tysk Overbevisning er Krigens sikre Resultat, blev for første Gang taget op til Behandling i Dag. Det skete i et Foredrag, som Rigsleder Alfred Rosenberg i Aften holdt for de udenlandske Journalister. Der er nu en Gang Forskel paa smaa og store Folk, sagde han. Den Ligeberettigelse imellem dem, Folkeforbundet prægede, var falsk, den findes ikke, de smaa maa i det nye Europa give sig under de stores Beskyttelse, og for Norden maa dette ske i pangermansk Kammeratskab. I denne Forbindelse nævnte Rosenberg Danmark, Norge og Sverige, men ikke Finland.

Tankegangen i Rigsleder Rosenbergs Foredrag — om hvilket det i øvrigt vides, at det er godkendt paa højeste Sted — var følgende:

Den nationalsocialistiske Bevægelse har siden sin Overtagelse af Magten sat de skandinaviske Folks Skæbne-Rum i Forgrunden blandt sine historiske og politiske Tanker. For mange Nationalsocialister og for deres Venner i Norden var det ensbetydende med Værn af fælles kulturel Arv. Selv om politiske og sociale Opfattelser og Systemer, der i Tyskland var overvundet af Revolutionen og Udviklingen, herskede i Skandinavien, var Nationalsocialismen dybt overbevist om, at de beslægtede Folk havde en fælles Opfattelse af Karakterproblemer og Skæbneproblemer. Derfor vilde der blive fundet nye Veje og Midler, som henover tilgroede Følelser og Tanker vilde kalde de Kræfter, der oprindelig var beslægtede, frem til nyt Liv.

Nationalsocialismen har — navnlig paa Stævnerne²⁾ i Lybæk — bestræbt sig for at indbyde stadig større Kredse af Skandinaver til at komme til Tyskland. Overalt er Kunstnere, Forskere, Teknikere og Erhvervsmand fra Skandinavien blevet modtaget med stor Forstaaelse og Venlighed. Omvendt har mange tyske Kunstnere og Videnskabsmænd rejst i Norden.

Vi havde det Haab, sagde Rosenberg, at de personlige og kulturelle Bestræbelser skulde bane Vej for politisk Forstaaelse og for dybere Erkendelse af det store germaniske Skæbnefællesskab. Disse Bestræbelser var en Tid lang forgæves, fordi England blot betragtede Europas Stater som Midler til at dække Ryggen paa sine egne grænseløse imperialistiske Bestræbelser.

Derfor kom det store Sammenstød med England, og idet Tyskland kom et britisk Overfald paa Norge i Forkøbet, er de Begivenheder, der knyttede sig til den tyske Indmarch i Danmark og Norge, allerede blevet Historie.

1) Et udførligere Referat af Talen findes i »Der Norden«, 8. Udgave 1940.

2) Afholdtes af »Nordische Gesellschaft«. Se Afsnit E, Kap. 7 f.

Paa en anden Maade, end vi alle tænkte, er Spørgsmaalet om Skæbnefællesskabet 1940. blevet rejst paany. Storbritanniens Blokade af Europa er et Tegn paa dets uhemmede imperialistiske Had til alle europæiske Nationers Livsbetingelser. Derfor kalder Blokaden paa al positiv Modstandskraft i de europæiske Folk. Selv om de sidste Maaneders Begivenheder hos mange kan have sløret Blikket for denne verdenshistoriske Kendsgerning, saa eksisterer den for os alle, og i en eller anden Form maa den hjælpe til at hidføre en varig Løsning, der tilfredsstiller alle.

Paa Stævnerne i Lybæk har jeg fremhævet, at Vesterhav-Østersø-Rummet og Donau-Rummet en Gang maatte træde i gensidig levende Forbindelse økonomisk og kulturelt. Det er kun muligt over Tyskland. I Dag nødvendiggør Kendsgerningerne ligefrem en Undersøgelse af alle Erhvervsmuligheder paa Europas Fastland for at finde den Form, under hvilken Europas Folk kan ernære sig selv, maaske indtil videre under Afkald paa mange Goder, der hidtil kom til Europa fra oversøiske Lande. Situationen i Dag tvinger alle til paany at regulere deres Udførsel og at afveje alle Muligheder for selv at afsætte deres Produkter i Europa. Tilsvarende maa de undersøge, hvad de hidtil har forsømt af Indførsel fra europæiske Lande.

Tysklands kæmpemæssige Kanalsystem mellem Vesterhav, Østersø og Middelhav, Autostradaernes Net og Flyveforbindelserne er Udtryk for den nye Tids Nødvendighed, som hedder kontinental-europæisk Interesseomraade. Det er Grundlaget for det samlede kontinentale Skæbnefællesskab, indenfor hvilket det storgermanske Rum har en vægtig Særopgave.

I dette kommende store kammeratlige Samspil mellem de europæiske Folk maa det forstaas og oprigtigt anerkendes, at der ud af Oplysningstiden og Romantikken groede nationale kulturelle Bestræbelser ogsaa i de mindste Folk. Efterhaanden gjorde de Krav paa egen statslig Tilværelse, og senere fordrede de Ret til at arbejde paa lige Fod med Stormagterne, ja, at drive international Politik, Folkeforbundet var Symbolet paa disse Bestræbelser. Talerne fra Paris og London smigrede de nyalgte Folk og de efter 1918 grundlagte Stater. Selv om England og Frankrig aldrig tænkte paa at anerkende saakaldte smaa Nationer som ligeberettigede, lod de det dog se saadan ud. Derved opstod en skæbnsvanger Tilstand. De smaa Stater overvurderede fantastisk deres politiske Muligheder. *I Dag* er de af en europæisk Revolutions stormfulde Begivenheder blevet tvunget til at tage Hensyn til det *virkelige Styrkeforhold*. Mangen vidtdreven Ærgerrighed er knækket; men hvis de, der har nydt godt af Folkeforbundetiden, ikke kan affinde sig med den Ordning, der nu baner sig Vej, vil Historien dog gaa over til Dagsordenen.

Det er forstaaeligt, ja rigtigt, naar en lille Nation ikke vil lade sig styre af en anden, der ikke er større. Derimod er vi af den Overbevisning, at en lille Nation intet sætter til af sin Ære, naar den stiller sig under et helt stort Folks og et stort Riges Beskyttelse.

.....

Store Tanker sejrer kun i aandelig Kamp, og Livets Daad virkeliggøres ikke uden Smerte. Vanskelighederne, der ligger foran os, er ikke principielle, men Problemer om Opdragelse, og de kan løses. Store Beslutninger fattes ikke i den møtte Fredstid, men i de store Kampes Epoker. Derfor falder den storgermanske Sammenlutning mellem Vesterhav-Østersø-Omraadets Folk i den største europæiske Revolutions Tid. En Gang vil den Bevidsthed forene os alle, det haaber jeg, at det samlede germanske Omraade nu efter 1000 Aars Forløb staar under en eneste fælles Skæbnes Vilje, der munder ud i Forsvar for hele dette Land, hvorfra Indogermanerne stammer.

(Cit. Berl. Morg. 10.-7.-1940).

Gesandtskaberne i Belgien, Nederlandene og Norge kaldes tilbage efter tysk Anmodning. 16.-7. De konsulære Myndigheder overtager Gesandtskabernes Virksomhed.

Den tyske Regering har overfor den danske Regering saavel som overfor de andre Regeringer, der er diplomatisk repræsenterede i Belgien, Nederlandene og Norge fremsat Anmodning om, at de paagældende Repræsentationer i Belgien, Nederlandene og

1940. Norge maa blive tilbagekaldt. I Overensstemmelse med dette Ønske vil de danske Gesandtskaber i Bruxelles, Haag og Oslo ophøre med deres Virksomhed fra den 18. denne Maaned at regne, hvorefter Danmarks Interesser i nævnte Lande vil blive varetaget af konsulære Myndigheder. (Cit. R.B.).

5.-9. Interview med Oberstarbejdsleder Müller-Brandenburg om Arbejdstjenesten.

Indenfor den tyske Arbejdstjeneste indtager Oberstarbejdsleder *Hermann Müller-Brandenburg* en fremtrædende Stilling; vi har tidligere hørt ham i København, idet han for godt to Aar siden talte paa Polyteknisk Lærestanstalt om den tyske Arbejdstjeneste. I disse Dage er han her atter — efter at have gjort Felttoget i Vesten med.

.....

Paa Spørgsmaalet, om den tyske Arbejdstjeneste da kunde direkte kopieres eller indføres i andre Lande, protesterede Oberstarbejdslederen. „De maa ikke tro, jeg er her for at indføre Arbejdstjeneste i Danmark.“ Tværtimod ligger det i selve Arbejdstjenestens Idé, at den er en national Institution, som enhver Nation maa udforme ud fra sin Egenart, idet intet Steds findes der saa stærkt Udtryk for en Nations karakteristiske Egenskaber som i dens Arbejdstjeneste, og saadanne Egenskaber hverken kan eller skal kalkeres fra et Land til et andet. Arbejdstjenesten har ingen faste Love og Former, kun maa det altid forstaaes, at den er et Middel — ikke et Maal.

Den tvungne Værnepligt blev fra Spørgeres Side fremført overfor den tvungne Arbejdstjeneste, men i Svaret understregede den tyske Gæst, at mens Værnepligten — selvfølgelig taget principielt og altsaa i Fredstid — havde et hypotetisk fremtidigt Maal: *Fædrelandets* Forsvar, saa havde Arbejdstjenesten sit Maal i Øjeblikket, i selve det udførte Arbejde. Værnepligten opdrager Mennesket til at dø for sit Fædreland, Arbejdstjenesten opdrager derimod Mennesket til at arbejde for os med sine Landsmænd. (Cit. *Berl. Morg.* 6.-9.-1940).

12.-9. Tysk Krav om, at Radiofoniens Udsendelser om Aftenen skal standse Kl. 21.

(R.B.).

25.-9. Dagsbefaling indeholdende Lykønskning til Kongens 70 Aars Fødselsdag.

Efter hvad Ritzau's Bureau erfarer, har den Øverstkommanderende for den tyske Værnemagt i Danmark, General Lüdke, i Dag udstedt følgende „Dagsbefaling til de tyske Tropper i Danmark“:

I Morgen, den 26. September, fejrer i København Kong Christian af Danmark sin 70 Aars Fødselsdag. I denne festlige Anledning udtrykker ogsaa den tyske Værnemagt, der i Øjeblikket befinder sig i Landet, sin ærbødige Respekt for Kongen med de bedste Ønsker for hans, hans Hus' og hans Folks fremtidige Velfærd. (Cit. R.B.).

26.-9. Hitler lykønsker Kongen paa 70-Aars Dagen.

(*Der Norden*, 1940, 10. Ausgabe).

3.-10. Efter tysk Forlangende udtræder Handelsminister Christmas Møller af Regeringen.

19.-12. „Kieler neueste Nachrichten“s Angreb paa Christmas Møller og „Fædrelandet“s Kommentar hertil.

„Kieler neueste Nachrichten“ har i en Artikel fra sin Berlin-Redaktion rettet et Angreb paa Christmas Møller, der maa betegnes som det skarpeste og mest uforsonlige i den tyske Presse.

Grundlaget for Angrebet er selvfølgelig det berygtede Møde i Forum. Det tyske Blad slaar fast, at Christmas Møller ved denne Lejlighed baade aabenlyst og indirekte har rettet et hadefuldt og gement Angreb paa det national-socialistiske Tyskland. Det

betegner i denne Forbindelse Christmas Møller som en Mand, der endog var Hr. Stauning utaalelig og derfor maatte gaa af som Handelsminister. 1940.

Efter at have nævnt, at Stauning, samme Dag som Christmas Møller talte i Forum, i en Tale indrømmede, at Danmark var et lykkeligt Land, og at Tyskland havde befriet Danmark for det engelske Kontingenteringssystem, paaviser Bladet, hvorledes Christmas Møller stik imod denne Fremstilling af Forholdene i sin Tale gav en bevidst falsk Fremstilling af Danmarks Handelsforhold til Tyskland. Det er dog især Christmas Møllers frække Angreb paa National-Socialismen, som beskæftiger „Kieler neueste Nachrichten“. Det nævner, at den forhenværende Handelsminister har betegnet National-Socialismen som en Lære, der knægter sine Tilhængere og berøver dem deres frie Vilje. Det fremhæver, at hans Angreb paa de danske National-Socialister har faaet et kraftigt Svar i „Fædrelandet“, og det frabeder sig endeligt Hr. Christmas Møllers yderligere Uforskammedheder mod den tyske National-Socialisme.

Efter at have antydnet, at Christmas Møller enten betalt eller af egen Drift optræder som Churchill's Talerør, udtaler det tyske Blad Haabet om, at dette maa fremkalde den passende Reaktion i Danmark.

„Kieler neueste Nachrichten“ hilser med Tilfredshed den Kendsgerning, at „Fædrelandet“ har stemplet Christmas Møller som det danske Folks Fjende. Det eftersøger nu Hr. Stauning's Reaktion overfor Fænomenet Christmas Møller og udtaler sin Forundring over, at man endnu ikke har sendt Christmas Møller derhen, hvor han hører hjemme, og at Regeringen Stauning endnu ikke har taget Afstand fra hans Ytringer.

„Det nytter ikke noget“, fastslaaer Artiklen, „at Stauning paa samme Tid har holdt en Tale, der viser, hvor forløjet Christmas Møllers Fremstilling var, naar han iøvrigt stiltiende tolererer saadanne Paastande“.

„Kieler neueste Nachrichten“ slutter med at anbefale, at man i København gør kort Proces med saadanne Fredsforstyrreere som Christmas Møller, der faar deres Meninger og Paroler fra England, og det gentager sit Forslag om at befordre Christmas Møller derhen, hvor han øjensynligt befinder sig bedre end i Danmark, nemlig til England, hvor han vil finde en Kreds af Ligemænd — de evigt fortidige, der intet vil lære, og som allerede er tynget ned af Forbandelsen fra de Landsmænd, som de har forraadt.

Peter Jerndorff Jessen.

„Hamburger Tageblatt“ om Kritik af Stauning-Regeringens Modarbejdelse af de danske Nazister. 27-12.

.....

Man kan ikke af Stauning som Socialdemokrat og af dem, der støtter ham, vente, at de ikke skal tage Kampen op mod deres indrepolitiske Modsigere. Os forekommer det blot, at de henlægger denne Kamp til et meget farligt Terrain. Deres Hensigt og deres politiske Taktik er tydelig: Idet nemlig Tyngdepunktet af deres Stridigheder falder paa det udenrigspolitiske Omraade og finder Udtryk i spidse Bemærkninger overfor Riget, ønsker de at kompromittere de danske Nationalsocialister. De vilde gerne tage Begreberne Fædrelandskærlighed og Frihedsvilje i Arvepagt og derved paa Forhaand frasige de danske Nationalsocialister Fædrelandskærlighed. Denne temmelig mærkværdige Metode til at afsløre Manglerne ved en parlamentarisk Statsførelse turde vanskelig være i en god Nabopolitik's Aand.

(Cit. *Berl. Morg.* 28-12-1940).

„Berliner Börsen Zeitung“ om evt. Omdannelse af den danske Regering. 1941.

Korrespondenten telegraferer, at Forsøgene paa at bringe Klaring i Forholdene i dansk Politik fortsættes baade i Ministertaler og i Pressen. Det er karakteristisk for den Uklarhed, der stadig hersker, at der fremdeles er særdeles megen Tale om at bevare Landets Frihed, som overhovedet ikke er truet det mindste. Man er helt optaget af at forsvare Systemet i Stedet for at lægge beslutsom Haand paa de praktiske Opgaver for at fjerne de Misforstaaelser, der er farefulde og synlige for alle, og de Modsæt-

7.-1.

1941. ninger, som findes i den dansk-tyske Opfattelse af de nærmestliggende praktiske Op-gaver: Den loyale Opfyldelse af den danske Regeringserklæring af 8. Juli 1940, der gælder en økonomisk og politisk Nyorientering, og Nødvendigheden af al tænkelig Op-lysning for at skaffe Klarhed over de gensidige Maal og Forhold.

Fremdeles er der Brug for den praktiske Virkeliggørelse af Regeringens Erklæring, hedder det i Telegrammet. Endnu staar tilbage den danske Regerings Beslutning om at gøre Ende paa den hidtidige Tilstand ved den danske Radio, hvor der hersker et Meningsdiktatur. Endnu har man ikke truffet Forholdsregler, som er egnede til at modvirke det Stemningsmageri imod Tyskland, som griber om sig i Befolkningen, endnu er Personer virksomme paa ledende politiske Poster, som paa Grund af deres partipolitiske eller publicistiske Virksomhed imod det nye Tyskland ikke er paa deres Plads i en Tid med snævert dansk-tysk Samarbejde og Interessefællesskab.

Om disse Forhold drejer det sig. I første Linie, slutter Korrespondenten, er Spørgs-maalet om en Omdannelse af Regeringen nu til Drøftelse i København. En Del af det danske Folk ser rigtigt og erkender, at den definitive Klaring af det dansk-tyske Forhold er Grundlaget for Danmarks hele Fremtid, men det er en ejendommelig Foreteelse, at „Samlingsfronten“s danske Presse-Organer med Flid anstrænger sig for at forsikre deres Læsere, hvor ringe dette Tal af godt underrettede dog er i Forhold til de mange, som ikke kan gøre nok ud af Forherligelsen af det gamle System og af Postulatet om Uafhængighed, idet de afskræller Dagens virkelige Krav.

(Cit. *Berl. Morg.* 9.-1.-1941).

- 10.-1. Efter tysk Forlangende nedlægger Christmas Møller sit Mandat som Medlem af Folke-tinget og fratræder sit Hverv som Forretningsfører for Det konservative Folkeparti.
- 8.-2. Efter tysk Forlangende nedlægger Folketingsmand Hedtoft-Hansen sit Hverv som For-retningsfører for Socialdemokratiet, og Folketingsmand H. C. Hansen træder tilbage som Partisekretær.
- 8.-3. Udtalelse af Dr. Goebbels om Danmarks og andre besatte Landes Suverænitet.

Paa Forespørgsel om, hvorledes Rigsministeren saa paa de besatte Lande, og deres Stilling til Tremagtspagten, svarede Dr. Goebbels, at de besatte Lande i denne For-bindelse ikke kunde betragtes som suveræne Stater og derfor ikke kunde foretage Statsakter. Man vilde i Tilfælde af at disse Lande sluttede sig til Tremagtspagten fra udenlandsk Side hævde, at dette kun skete under Anvendelse af Tvang fra tysk Side.

— Men der findes dog besatte Lande, der er suveræne?

At der med dette Spørgsmaal var tænkt paa Danmark, var Rigsminister Dr. Goeb-bels ikke et Øjeblik i Tvivl om, og hans Svar faldt da ogsaa omgaaende.

De hentyder dermed til Danmark — Danmark er et Land, i hvilket Tyskland af militære Nødvendighedsgrunde har maattet oprette Støttepunkter. Kun hvad angaar disse Støttepunkter har Tyskland foretaget Indgreb i den danske Overhøjhed. Paa et hvilket som helst andet Punkt og i en hvilken som helst anden Henseende har Dan-mark og den folkevalgte danske Regering den fulde og afgørende Indflydelse paa alle Forhold, der vedrører Danmarks indrepolitiske Forhold og Landets Stilling overfor det nye Europa. Derved adskiller Danmark sig fra andre Lande, i hvilke der staar tyske Soldater.

(Her maa der, som Dr. Goebbels senere i anden Forbindelse gjorde opmærksom paa, ses bort fra Lande som Rumænien og Bulgarien, hvor Indmarch af tyske Tropper først fandt Sted efter disse Landes Tilslutning til Tremagtspagten og ifølge Overens-komster med disse Landes Regeringer).

Vi ønskede og havde helst set, at det samme havde været Tilfældet med Norge, men der flygtede Regeringen og overlod Landet til sin Skæbne. Norge har en tysk Rigskommissær, det har Danmark ikke.

(Cit. *Aftenbl.* 8.-3.-1941).

- Dr. Goebbels kommenterer Hitlers Udtalelse om besatte Landes Krigsindsats.** 1941.
8.-3.
- Efter Hitlers sidste Tale i München er det indenfor internationale Kredse i Berlin ofte blevet drøftet, hvorledes Hitlers Udtalelse om, at han vilde sætte det halve Europa ind i Krigen mod England, skulde opfattes. Dr. Goebbels afgjorde i Aftes enhver Diskussion om dette Emne ved at oplyse, at Hitlers Udtalelser ene og alene hentydede til den europæiske Produktion og Økonomi i Krigens Tjeneste. *Dr. Goebbels meddelte videre, at der selvfølgelig paa ingen Maade var tænkt paa at sætte fremmede Tropper ind i Krigen mod England.* Noget saadant ligger forøvrigt den tyske Tankegang fjernt. Det vil huskes, at Hitler selv ved tidligere Lejligheder har taget Afstand fra en saadan Tanke. Men nu satte altsaa Dr. Goebbels Bom for enhver videre Diskussion om Fortolkningen af denne Sætning fra Hitlers sidste Tale. (Cit. *Aftenbl.* 8.-3.-1941).
- Efter tysk Forlangende afskediges Danmarks Gesandt i Washington, Minister Henrik Kauffmann, i Anledning af Grønlandsoverenskomsten med U. S. A. af 9.-4.-1941.** 16.-4.
- Den tyske Presse-Attaché, Dr. Meissners Tale om den danske Presse til de danske Chef-redaktører paa Hotel d'Angleterre, og hans Replik til Chefredaktør Steins Svar herpaa.¹⁾** 25.-4.
- Forbud mod kommunistiske Foreninger og kommunistisk Virksomhed.²⁾** 22.-8.
- Officiøs tysk Kommentar til dansk Politik.** 27.-8.
- Sekretæren i „Vereinigung zwischen-staatlicher Verbände“, *Dr. Max Trebst*, har i „Niedersächsische Tageszeitung“ skrevet en Artikel om Danmarks Holdning til det nye Europa. De i Artiklen fremsatte Synspunkter kan betragtes som officiose og har derfor Krav paa særlig Interesse.
- Efter at have gjort Rede for den nye danske Lov mod Kommunismen skriver *Dr. Trebst*: „Med denne Forholdsregel har den danske Regering og den danske Folkerepræsentation paa entydig Maade bekendt sig til de Kræfter, der arbejder for en europæisk Nyordning. Afbrydelsen af de diplomatiske Forbindelser med Sovjetunionen og Opstillingen af det til Kamp mod Kommunismen bestemte Frikorps „Danmark“ har allerede ladet erkende, at man i København mere og mere er til Sinds at bryde med hin Forgangenhed, der tidligere alt for ofte til Skade for egne Interesser har bragt Danmark i Modstrid med det tyske Fastland.
- Den danske Statsminister Stauning nyder i Tyskland Ry som en reelt politisk tænkende Statsmand. Man kan i denne Sammenhæng erindre om, at det var Stauning, der den 18. Maj 1938 i en Tale paa Universitetet i Lund befattede sig med Planen om et nordisk Forsvarsforbund, der skulde garantere Nordens politiske Uafhængighed indenfor det europæiske Magtsystem. Stauning modsatte sig ved denne Lejlighed kategorisk, at Danmark skulde spille Rollen som Nordens Lænehund mod Syd. Den danske Statsminister betegnede til de skandinaviske Aktivisters Fortrydelse Idéen om et nordisk Forsvarsforbund som en Utopi.
- Med den Opfattelse har det derefter senere været Statsministeren muligt for sit Land, som det eneste i Norden, at afslutte en Ikke-Angrebstraktat med Tyskland. Med denne Indstilling kunde den danske Statsmand ogsaa skride til Overvejelse af den svære Afgørelse, der uden Tysklands Skyld og Vilje den 9. April blev forelagt det danske Folk. Danmark er, selv om det ogsaa har tilstaaet det tyske Rige visse Fordele, en Stat, der — vi lægger særlig Vægt paa at understrege dette Faktum — foretager sine politiske Handlinger under fuld Udøvelse af sin Suverænitet. At man i København ogsaa bygger paa Overholdelsen af det tyske givne Ord er os bekendt — kun paa dette Grundlag af gensidig Tillid er Behandlingen af de opstaaende Problemer mulig.“
- Videre hedder det i Artiklen: Forholdet til Tyskland er for Danmark af afgørende

1) Se Afsnit M I Kap. 1.

2) Se Afsnit A.

1941. Betydning. Det var derfor ikke blot en af Klogskab dikteret Handling, men simpelthen en national Daad, da Erik Scavenius som ny Udenrigsminister efter det omdannede Kabinetets første Møde i Forstaaelse med de andre Ministre erklærede, at der med de store tyske Sejre i Vest var frembrudt en ny Tid i Europa, der vilde drage en Nyordning i politiske og erhvervsmæssige Henseender under Tysklands Førelse med sig. Det vilde være Danmarks Opgave herunder at finde sin Plads i et nødvendigt og gensidigt Samarbejde med Stortyskland.

Men vi er, skriver Dr. Trebst, under alle Omstændigheder ikke saa naive at antage, at der siden Afgivelsen af denne for dansk Statspolitik principielle Erklæring straks er indtraadt en Tilstand af idel Fryd og Gammen. Vi ved tværtimod nøje, at England endnu kan betjene sig af visse Kredse som Redskaber for sin Agitation. Men vi bemærker paa den anden Side ogsaa den ærlige Vilje hos de Danske, der i Overensstemmelse med Statsledelsens Maal ser en bydende Nødvendighed i Venskabet med Tyskland.

Saaledes betragter vi det heller ikke som noget Tilfælde, at det netop er den nu 60-aarige Justitsminister, tidligere Rigspolitichef Thune Jacobsen, der har ledet Aktionerne mod Kommunisterne, hvis modbydelige Muldvarpearbejde han paa Grund af sin lange Politivirksomhed har de bedste Forudsætninger for at følge og bedømme.

I Artiklen hedder det derefter: „Tysklands Fjender gør sig ofte Anstrengelser for at vække det Indtryk, at det tyske Rige behøver Danmark som Objekt for en skrappeløs Udbytningspolitik.“ Især Ansvaret for de Vanskeligheder, der optræder i det danske Erhvervsliv, tilskrives saaledes Tyskland, der foregives ikke at have nogen Interesse i at yde Danmark erhvervsmæssig Støtte. Statsminister Stauning har den 1. Maj i Aar klart anerkendt Tysklands store Anstrengelser for at efterkomme Danmarks Krav om Raastoffer og Brændselsstoffer.

Til Slut citerer Artiklens Forfatter Dagbladet „Børsen“s Bemærkninger om, at „man kan ikke komme videre, saa længe de Planer, som man forbinder med Tanken om det nye Europa, ikke har antaget konkrete Former, saaledes at man i Enkeltheder kan tage Stilling til dem“. Hertil bemærker Dr. Trebst: „Det nye Europa er ikke en Kage, som man efter Behag kan udskære sig et Stykke af, naar den er godt bagt, eller principielt sagt: Til det nye Europa maa man bekende sig, og det allerede, mens det er under Bygning. Vi tror, at det er det danske Folks Ønske at være med paa Bygningen af den europæiske Fremtid.“

(Cit. *Berl. Morg.* 27.-8.-1941).

6.-9. Den tyske Rigsbefuldmægtigede rejser Krav om Bevæbning af danske Handelsskibe i Nordsofart. Fra dansk Side vægrer man sig under de paafølgende Forhandlinger ved at imødekomme Kravet.

25.-9. Dagsbefaling til de tyske Tropper i Anledning af Kongens Fødselsdag.

Efter hvad Ritzau's Bureau erfarer, har den Øverstkommanderende for den tyske Værnemagt i Danmark, General Lüdke, Onsdag udstedt følgende „Dagsbefaling til de tyske Tropper i Danmark“:

Den 26. September fejrer Kong Christian den Tiende af Danmark sin 71 Aars Fødselsdag. De bedste Ønsker fra den tyske Værnemagt, der i Øjeblikket befinder sig i Landet, ledsager den højtagtede Konge ind i det nye Aar.

Lüdke,
General af Infanteriet.

(Cit. *R.B.*).

13.-10. Dr. Karl Megerle taler i Dansk-Tysk Forening¹⁾ om „Pressens Ansvar“.

.....
Vi tyske Pressemand kender Pressefriheden, som den blev født af Liberalisme og Individualisme i det 19. Aarhundrede, og vi kender Pressen som en organisk Funk-

1) Se Afsnit E Kap. 1 a. Til Stede var bl. a. Ministrene Scavenius, Gunnar Larsen, Gesandt v. Renthe-Fink samt Generaldirektør Knutzen, der indledede Mødet.

tion af Folkefællesskabet og Staten. Ligesaa berettiget og nødvendig den hidtidige Pressefrihed engang kan have været, ligesaa vist har den historiske Udvikling i Mellemtiden ført den ud i det absurde. De Faktorer, hvoraf den var fremstaaet, er for største Delen forsvundne, og andre er kommet i Stedet, som forandrer Begrebet Pressens Frihed og Ansvarlighed. 1941.

Dr. Megerle indrømmede, at under visse Omstændigheder kunde Pressefriheden være en forholdsvis uskadelig Ting. Naar derimod en Nation, naar hele Menneskeheden kommer ud i en Krise, som rejser Spørgsmaalet om Liv eller Død, saa bliver Problemet om Pressens Ansvar hævet op i et andet Plan.

.....
 Se Forskellen mellem det forbigaaende og det varige. Lad være med at forveksle den tilsyneladende Uorden paa Byggepladsen med Størrelsen og Harmonien af den Bygning, der skal rejses.

.....
 Rækkevidden af Sejren i Rusland er uhyre. Hvad der hidtil var organiseret til ødelæggende Formaal mod Europa, bliver nu organiseret til Europas Genopbyggelse og til Sikring af dets Eksistensgrundlag. Tyskland, Verdens mest geniale Organisations-talent, vil gøre dette Rum nyttigt for sig, for sine Forbundne og for de af Europas Folk, der viser sig som paalidelige og bekræftende Medlemmer af Nyordningen. Intet vil hindre os i at vinde dette Rum tilbage for den europæiske Fremtid, og denne Opgave angaar alle de europæiske Folk, som har erkendt, at deres Fremtid paa godt og ondt hænger sammen med den europæiske Solidaritet.

.....
 Det er Pressens Opgave, sluttede Dr. Megerle, i dette Øjeblik og i denne Forstand at føre an overfor Offentligheden, at gøre den bekendt med den store Sammenhæng, at føre den og forme den og ikke at vente, indtil Begivenhederne er gaet hen over Hovedet paa Folket.

Førelse af Folket i udenrigspolitiske Anliggender hører i Dag til de vigtigste Opgaver. Netop fordi det er en saa ny og saa ubekendt Verden, vi staar overfor, og netop fordi Tempoet tager saadan Vejret fra en, og fordi Virkningerne af den nuværende, historiske Proces vil blive at spore direkte ud i Europas yderste Kroge, derfor maa Pressen besluttsom og modig gaa til sit Arbejde. Gør i denne Forstand positivt og besluttsomt Brug af den Pressefrihed, De nyder, og som netop derfor paalægger Dem et ganske særligt Ansvar. (Cit. R.B.).

Opfordring til Krigstjeneste fra det tyske Mindretals Partifører.

I „Nordschleswische Zeitung“ retter det tyske Mindretals Partifører, Folketingsmand, Dyrnlæge Jens Møller, Graasten, i Dag en kraftig Opfordring til den mandlige Del af den tyske Folkegruppe af Aargangene 1902—1923 om at melde sig til frivillig Krigstjeneste. Der henvises til, at der allerede i det tyske Vaaben SS som Frivillig kæmper 900 tyske Nordslesvigere. 1942.
18-2.
(Cit. R.B.).

Forundersøgelsen mod la Cour maa ikke kommenteres i Pressen.¹⁾

Minister von Renthe-Fink overbringer H. M. Kongen den tyske Rigskanslers Deltagelse i Anledning af Statsminister Staunings Død. 6-3.
4-5.

Opfordring til frivillig Krigstjeneste paa Østfronten.

Det skal herved meddeles, at der paany er aabnet for Adgang til at melde sig som Frivillig i Kampen mod Bolshevismen paa Europas Østfront. Det kan i den Forbindelse oplyses, at over 3000 danske Mænd allerede deltager i den aktive Kamp. 6-5.

Danske Mænd i Alderen 17—40 Aar kan melde sig og forvente Optagelse i SS Division „Viking“ eller i det af den danske Regering anerkendte Frikorps „Danmark“, der bliver sat ind i Kampen mod vor Kulturs Fjende.

¹⁾ Se nedenfor Afsnit M I Kap 1 herom og om Pressens Stilling under Besættelsen.

1942. Der ydes de Frivillige: Soldaterløn, Familieunderstøttelse, Husleje, Forsikringer, m. v. Hovedkontoret for Hvervning, Rosenvængets Allé 32, København Ø, giver alle Oplysninger. Endvidere kan Tilmeldelse ske hos de over hele Landet oprettede Hvervekontorer.

I Medfør af den af den danske Regering i Forgaars fremsatte Erklæring, i hvilken det hedder:

thi i Kampen mod Kommunismen drejer det sig om en fælles europæisk Interesse, der berører alle Lande paa Kontinentet, skal vi opfordre den danske Ungdom til paa Østfronten at yde sin Indsats i Kampen mod de nedbrydende Kræfter, der truer ogsaa vort Fædreland.

København, den 6. Maj 1942.

Hovedkontoret for Hvervning af Frivillige.

(Cit. R.B.).

- 12.-5. Udenrigsministeriets Pressebureau meddeler Redaktionerne, at Dommen over la Cour foreløbig ikke maa gøres til Genstand for Omtale i Bladene. (R.B.).
- 15.-5. Lykønskningstelegram fra den tyske Fører til H. M. Kongen i Anledning af 30-Aarsregeringsjubilæet. (Der Norden, 1942, Nr. 6).

- 5.-9. Meddelelse fra Waffen-SS om Orlov for Frikorps „Danmark“s Medlemmer.

Paa Grund af Frikorps „Danmark“s fremragende Indsats under de haarde Kampe paa Østfrontens nordlige Afsnit, som fandt sit Udtryk i Tildelingen af 91 Jernkors til danske Frivillige, har Rigsføreren for SS tilstaaet Frikorps „Danmark“ en 4 Ugers Hjemmeorlov som en taknemlig Anerkendelse af den frivillige danske Indsats i den fælles Kamp mod Bolshevismen og for de germanske Folks frie Fremtid.

Frikorps „Danmark“ ventes til København allerede Mandag eller Tirsdag og vil foreløbig gaa i Kvarter her i nogle Dage. (Cit. R.B.).

- 9.-9. Tale af Brigadeführer Kanstein til Frikorps „Danmark“ ved Paraden efter Korpsets Ankomst til København.

Mænd af Frikorpsdet. Som Repræsentant for SS-Rigsføreren bringer jeg Jer en Hilsen her i Jeres Hjemland, og samtidig byder jeg Jer hjertelig velkommen paa den Øverstbefalende for de tyske Troppers og paa det tyske Riges Befuldægtigedes Vegne. SS-Rigsføreren har tilstaaet Jer denne Orlov paa Grund af Jeres særlige tapre Indsats paa Østfronten i Kampen mod Bolshevismen.

Ugelange haarde Kampe ligger bag Jer. I har i Jeres hidtidige Indsats, der fandt Sted i et af Østfrontens Brændpunkter, ydet noget fremragende. I har gennem Jeres Offervillighed vist, at I er Jeres store Forfædre værdige, og at den gamle Vikingeaand endnu lever i hver enkelt af Jer. To af Jeres Førelere, SS-Obersturmbannführer v. Schalburg og SS-Sturmbannführer v. Lettow-Vorbeck og med dem mange af Jeres Kammerater har givet deres Liv i Kampen for Bolshevismens Tilintetgørelse. Vi vil i Dag, hvor I atter er tilbage i Jeres Hjem efter Jeres første Indsats, i Tankerne dvæle ved Jeres faldne Kammerater. (Her intonerede Orkestret „Ich hab' einen Kameraden“).

Vi har mindedes de faldne Kammerater. De faldt alle som Soldater i Bevidstheden om at være Medkæmpere i de germanske Folks Kamp mod den jødiske Bolshevisme.

Mange af Jeres Kammerater ligger endnu saarede i Lazaretterne og venter paa Helbredelse for igen at kunne vende tilbage til Frikorps „Danmark“. Jeg ved, at hver eneste af Jer vil være parat til at sætte Livet ind og om fornødent ofre det i en ny Indsats for den evige Fortsættelse af det germanske Folks Liv og den germanske Kultur.

I har gjort Frikorps „Danmark“s Navn til et stolt Begreb, I har bidraget Jert til Beskyttelse af Jeres Hjem, og I har forlenet Dannebrog med denne vældige Krigs nye Vaabenære.

Til den Øverstbefalende for den tyske Værnemagt, Adolf Hitler, som har taget Europas Forsvarskamp mod de ødelæggende Kræfter i sin Haand, har i aflagt jeres Ed,

og I har været tro mod denne Ed. Men I er ogsaa blevet tro mod Jert Hjem og har dermed vist, at I hører til dem, hos hvem den Erkendelse er trængt igennem, at der nu ikke mere kan bestaa noget Modsætningsforhold mellem Danske og Tyske. 1942.

Naar I nu sammen med os tænker paa Føreren, under hvis Ledelse I har udøvet Jeres stolte Vaabenbedrifter, saa gør I det tillige i den stolte Bevidsthed om, at I har opfyldt Jeres Pligt mod Hjemlandet.

Vi hilser den Øverstbefalende for den tyske Værnemagt, Adolf Hitler, med et „Sieg Heil“.
(Cit. R.B.).

Dagsbefaling til de tyske Tropper i Anledning af Kongens Fødselsdag. 25.-9.

Efter hvad Ritzau's Bureau i Dag erfarer, har den Øverstkommanderende for den tyske Værnemagt i Danmark, General af Infanteriet Lüdke, i Anledning af Hans Maje-stæt Kongens Fødselsdag udstedt følgende Dagsbefaling til de tyske Tropper i Danmark:

Den 26. September fejrer Kong Christian X af Danmark sin 72 Aars Fødselsdag. Maatte der blive forundt den højtagtede Konge megen Lykke og Sundhed i det kommende Aar.
(Cit. R.B.).

Den tyske Rigsbefuldmægtigede gør Forestillinger i Udenrigsministeriet paa Grund af Kongens Takketelegram til Rigskansler Hitler i Anledning af dennes Lykønskning til Kongens Fødselsdag. 29.-9.

Tysk Udtalelse om Danmarks Holdning, især ved Modtagelsen af Frikorps „Danmark“. 7.-10.

BERLIN, Tirsdag.

Med Hensyn til de i Udlandet udbredte Rygter, som vil vide, at der er sket en Tilspidsning af Situationen i Danmark, viser man i kompetente tyske Kredse den største Tilbageholdenhed, men lader dog skinne igennem, at faktisk forløber i Danmark ikke alt saaledes, som man skulde kunne have ventet paa Baggrund af den yderst korrekte Holdning, som alle tyske Instanser i Danmark viser — en Holdning, som endog gentagne Gange er blevet anerkendt af den fjendtlige Presse.

I Wilhelmstrasse giver man Udtryk for den Opfattelse, at den i enhver Henseende mønsterværdige Optræden af de i Danmark staaende tyske Tropper saavel som af alle derværende tyske Militærinstanser og Myndigheder ikke har kunnet give Anledning til nogen som helst Klage, men at visse danske Kredse aabenbart har misforstaaet denne Indstilling og troet, at de kan tillade sig en hel Del. I denne Forbindelse antydes Hændelser, som er bekræftet af Øjenvidner, og som tillader at drage Slutninger om, at visse danske Kredse har en Bedømmelse af Situationen, som maa forekomme mærkeligt indskrænket. Fremfor alt har det, efter hvad man her erklærer, gjort et meget daarligt Indtryk, at de Danskere, der mod Øst har sat deres Liv ind som Frivillige i Kampen mod Bolschevismen, ved deres Hjemkomst er blevet mødt uden Agtelse, med Ringagt og endog med Spot.

Saadanne Hændelser er, fremhæver man her, egnet til at forstyrre Atmosfæren og faa Virkninger paa en eller anden Maade.

Iøvrigt afholder man sig i kompetente tyske Kredse fra at beskæftige sig nærmere med de mange Gisninger, som er udbredt i Udlandet.
(Cit. Pol. 7.-10.-1942).

Von Hanneken afløser Lüdke. 12.-10.

Ritzau's Bureau erfarer i Dag:

Ifølge Anordning af Føreren, den Øverstbefalende for Værnemagten, er den hidtidige Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark, General i Infanteriet Lüdke, kaldt tilbage til Anvendelse andetsteds. Til ny Øverstbefalende har Føreren udnævnt General i Infanteriet von Hanneken. General von Hanneken har for 10 Dage siden overtaget sin Post.
(Cit. R.B.).

Landsretssagfører Karmark Rønstedes Tilbagetræden som Formand for Københavns 15.-10. Borgerrepræsentation. (R.B.).

1942. Advarsel fra den tyske Værnemagt til Befolkningen om at standse paa Tilraab fra tyske 16.-10. Vagtposter.

Den tyske Værnemagt meddeler Fredag:

For at undgaa Episoder bekendtgøres følgende:

Vagtposter eller Patruljer tilhørende den tyske Værnemagt anraaber ukendte Personer, der betræder disse Vagtposters og Patruljers Omraade, med et tydeligt „Halt“. De anraabte Personer maa herefter ufortøvet standse og øjeblikkelig følge de Anvisninger, der maatte blive givet dem af de paagældende Vagtposter eller Patruljer.

Den, der ikke retter sig efter foranstaaende, udsætter sig for, at der øjeblikkelig gives Ild.

5.-11. Dr. Best afløser von Renthe-Fink.

Som Efterfølger for den tidligere Befuldmægtigede for det tyske Rige, Gesandt von Renthe-Fink, er den hittidige Ministerialdirektør i det tyske Udenrigsministerium, Dr. Best, blevet udnævnt som det tyske Riges Befuldmægtigede i Danmark. Den ny Befuldmægtigede har den 5. November overtaget sine Tjenesteforretninger.

(Cit. R.B.).

23.-11. Forlangende fra General von Hanneken om forstærket Bevogtning af vigtige danske Banestrækninger og Færgelejer.¹⁾

„Die Ueberprüfung der Bahnsicherungsmassnahmen auf den militärisch wichtigen Transportstrassen, Fähranlagen und Häfen in Dänemark hat nunmehr gezeigt, dass das den dänischen Staatsbahnen zur Streckenbewachung zur Verfügung stehende Personal nach Meldung der hier unterstellten Transportdienststellen zahlenmässig unzulänglich ist.

Ich bitte daher durch sofortigen allgemein verstärkten Einsatz an folgenden Hauptstrecken

- 1) Gedser—Kopenhagen—Helsingör,
- 2) Padborg—Fredericia—Aalborg—Frederikshavn,
- 3) Lunderskov—Esbjerg,
- 4) Fredericia—Nyborg,
- 5) Korsör—Kopenhagen,

einschl. Fährbahnhöfe Gedser, Korsör, Nyborg und Helsingör, sowie an den Haupteinschiffungshäfen Aalborg und Aarhus, eine dauernde ausreichende Bewachung einzurichten, um wichtige Militär- und Nachschubtransporte auch in Zukunft bestens zu sichern. Ausfall der Fähranlagen kann zu empfindlichen Störungen für den gesamten Nachschub führen, da entsprechende Hilfsanlagen nicht zur Verfügung stehen.

Es wird gebeten, das zur verstärkten Bewachung Erforderliche bei der dänischen Regierung erwirken und das von dieser Veranlasste baldgefälligst hierher mir mitteilen zu wollen.“

(Cit. Skr. af 24.-11.-1942 fra Udenrigsmin. til Trafikmin. og Justitsmin.).

24.-11. Tyske Krigsretsdomme.

Fra ansvarlig dansk Side meddeles: To danske Statsborgere er den 18. November 1942 idømt henholdsvis 10 og 5 Aars Tugthus for at have uddelt kommunistiske Flyveblade, i hvilke den tyske Værnemagt paa Tysk opfordres til at rette Vaabnene mod Foresatte, til at gøre Mytteri og til at nægte Militærtjeneste.

Dommene er afsagt af den tyske Krigsret, og Afsoningen, der skal finde Sted i tysk Fængsel, er paabegyndt.

Strafbare Handlinger af denne Art, der er rettet mod den tyske Værnemagt, vil medføre meget strenge Straffe, eventuelt Dødsstraf, og den, der foretager Sabotage eller lignende Handlinger overfor den tyske Værnemagt, maa være forberedt paa de alvorligste Følger.

(Cit. R.B.).

¹⁾ I Skrivelse af 7.-11.-1942 forlangte General von Hanneken forstærket Bevogtning af Kystbanen Esbjergørde—Helsingør, hvilke Foranstaltninger dog ophævedes en Uge efter.

Meddelelse gennem Udenrigsministeriets Pressebureau om „Frit Danmark“s Virksomhed samt Arrestationen af Axel Larsen og Professor Ole Chievitz.¹⁾ (R.B.). 1942. 10.-12.

Det tyske Riges Befuldmægtigede udtrykker sin Deltagelse i Anledning af Tabene ved det britiske Luftangreb. 1943. 28.-1.

Fra det tyske Riges Befuldmægtigede, Dr. Werner Best, modtog Statsminister Erik Scavenius Torsdag følgende Telegram:

Jeg udtaler overfor den danske Regering og Byen København min oprigtige Deltagelse i Anledning af det smertelige Tab, som det meningsløse britiske Luftangreb paa den aabne By København har forvoldt derved, at 7 danske Statsborgere blev dræbt, af de saaredes Lidelser og Tabet af dansk Ejendom, og jeg beder Dem overfor de direkte ramte at give Udtryk for min dybeste Medfølelse.

sign. Dr. Werner Best.

Statsminister Scavenius har telegrafisk takket Dr. Best. (Cit. R.B.).

Meddelelse gennem Udenrigsministeriets Pressebureau om Arrestation af Biblioteksdirektør Døssing og Landsretssagfører Prytz samt Efterlysning af Professor Mogens Fog og Redaktør Ole Kiilerich. Belønninger for Oplysninger, der kan føre til Paa-gribelse.¹⁾ (R.B.). 1.-2.

Det tyske Mindretal i Sønderjylland underkaster sig den lokale Mobilisering af alle Kræfter i Tyskland. 5.-2.

Ifølge „Nordschleswigsche Zeitung“ har det tyske Mindretal besluttet at underkaste sig den lokale Mobilisering af alle Kræfter i Tyskland. Samtidig har Partiføreren, Folketingsmand, Dyrlæge Møller, besluttet, at ogsaa Mindretallet vil deltage i den i Tyskland foreskrevne Landesorg over Stalingrad, saaledes at alle tyske Foranstaltninger af underholdende Art bortfalder i det paagældende Tidsrum. Af de 25 Lærere ved tyske Privatskoler i Nordslesvig, der som Frivillige deltager i Krigen, er 3 nu faldet. (Cit. R.B.).

Dr. Best udtaler ved en Reception²⁾ i Aarhus, at Tillidskrisen mellem Danmark og Tyskland er overvundet, men understreger, at Danmark maa forstaa Tysklands Kamp. 9.-2.

.....

Jeg har Forstaaelse for den danske Egenart og Indstilling, og den Politik, jeg har ført gennem 3 Maaneder, er et Bevis for, at jeg har forstaaet noget af den danske Mentalitet.

Dette Kendskab har jeg anvendt til Fordel for det Samarbejde mellem Danmark og Tyskland, ved hvilket den Tillidskrise, som bestod mellem de to Lande, er blevet saa vidt overvundet, at jeg — som De ved — i de sidste Dage ogsaa har optaget Forbindelsen med Hans kongelige Højhed den danske Kronprins.

Men ogsaa jeg maa bede Danskerne om Forstaaelse for den Situation, det tyske Folk befinder sig i, og for de uhørt vanskelige Opgaver, der er stillet det. Tyskland fører en Kamp ikke blot for sit eget Land og Folk, men ogsaa for Europas Lande og Folkeslag. I disse tunge Dage kan man se, hvilken uhyre Fare for alle Lande der havde hobet sig sammen i Øst, og som er blevet standset af den tyske Værnemagt. Hvad vilde der være blevet af Europa, hvis ikke denne Fare rettidigt var blevet erkendt af os.

Vi kan i denne Kamp ikke lade os opholde af ond Vilje indenfor Europa. Forstaaelsen heraf maa vi forlange af de øvrige europæiske Folk. Jeg forstaaer, at det ikke er lette Tider, Danmark maa igennem, men Danmark og Tyskland er sammenkædet gennem en geografisk og historisk Skæbne. Vi er i den samme Baad, og ingen kan staa af.

Men ogsaa udover disse Dage er vi overfor begge Folk ansvarlig for Forberedelsen

1) Se Afsnit B.

2) Arrangeret af »Dansk-tysk Selskab i Aarhus«. Om dette se Afsnit E Kap. 1.

1943. af en bedre Fremtid. Det er Dansk-tysk Selskabs fortjenstfulde Opgave at forberede en aandelig Indstilling overfor det fremtidige venskabelige og kammeratlige Samarbejde mellem Danske og Tyske. (Cit. *Jyllandsp.* 10.-2.-1943).

15.-2. Det tyske Mindretals Fører om Mønstring af Aargang 1924 og Opfordring til den tyske Folkegruppe om forøget Krigsindsats.

Det tyske Mindretals Fører i Nordlesvig, Folketingsmand, Dyrlæge Jens Møller, Graasten, oplyste ifølge „Nord Schleswigsche Zeitung“ paa et Møde i Haderslev i Gaar, at medens hidtil Aargangene 1909—23 af Mindretallets Ungdom er blevet opfordret til som frivillige at melde sig under de tyske Faner, vilde nu ogsaa Aargang 1924 blive indkaldt til Mønstring. Folketingsmanden opfordrede i øvrigt kraftigt den tyske Folkegruppe til en forøget Krigsindsats paa alle Omraader. (Cit. *R.B.*).

24.-2. Meddelelse gennem Udenrigsministeriets Pressebureau om Faldskærmsfolk samt Offentliggørelse af en Række strenge Fængselsstraffe for illegal Virksomhed.¹⁾ (*R.B.*).

27.-2. Meddelelse om Bombeeksplosion i Kolding, hvorved 4 tyske Kvinder saaredes. Færdselsforbud.

I Torsdags Aftes ved 20-Tiden eksploderede en hjemmelavet Bombe, der var hængt udenfor Vinduet ind til Langstuen i Højskolehjemmet ud mod Graabrødrestræde, og hvor den endnu ukendte Gerningsmand fik den til at eksplodere. Bomben ramte Vinduet, saa kun Stumperne og enkelte Dele af Bombens Indhold spredtes i Værelset og saarede nogle af de ca. 25 Damer, der sad i Stuen og spiste til Aften. 4 tyske Kvinder blev lettere saaret, men det siger sig selv, at Begivenheden vakte Bestyrtelse. Ogsaa blandt de mange af Byens Beboere, der paa denne Tid passerede forbi det befærdede Sted i Byen. Tilfældet forekommer ikke mindst alvorligt derved, at det er det første Tilfælde af direkte Angreb paa Medlemmer af Værnemagten, og fordi det nu netop gik ud over de 4 unge Damer, som blev saaret. Meget hurtigt blev Politiet alarmeret, og der blev straks fra samme Aften dekretet Færdselsforbud paa Gaderne i Tiden mellem Kl. 19,30 og 6,30, men dette Færdselsforbud er ophævet fra og med i Aften. Politiets Anstrengelser for at finde Gerningsmanden er endnu ikke kronedes med Held, men Politimesteren har udsat en Belønning paa 10.000 Kr. for Oplysninger, der kan føre til Paagribelse. (Cit. *R.B.*).

9.-3. Der etableres Kontor under Statsministeriet som Forbindelse mellem Ministeriet og den tyske Folkegruppe i Sønderjylland.¹⁾ (*R.B.*).

23.-3. Tyske militære Forholdsregler og delvis Udgangsforbud i Aarhus i Anledning af Attentat mod tysk Militærbarak. (*R.B.*).

24.-3. Tysk Kommentar til Valget i Danmark.

Om Valgene i Danmark skriver „Deutsche diplomatisch-politische Korrespondenz“: I Danmark er Valgene ikke blot blevet gennemført fuldstændig uden Gnidninger, men man er næsten fristet til at sige som under Fredsforhold. Derudover har der været en Valgdeltagelse, som man næppe nogen Sinde før har set i dette Land. I hvert Fald har Deltagelsen, efter hvad man hidtil har kunnet konstatere, ligget mellem 85 og 95 % mod 79 % ved Valgene i 1939. Dette Forhold har faktisk stor Betydning. da den fjendtlige Propaganda først paastod, at Tyskland overhovedet ikke vilde tilstede Afholdelsen af Valgene i Danmark. Da denne Forudsigelse viste sig at være urigtig, paastodes, at Valgene af Befolkningen vilde blive følt som en Farce. Men netop den store Deltagelse har modbevist disse Paastande, thi for et Marionetsystem vilde den danske Befolkning ikke have præsteret et saadant Masseopbud.

Gennemførelsen af Valgene har vist, at den normale, i Forfatningen forankrede

1) Se Afsnit B.

Regeringsvirksomhed fuldt ud kan gaa sin Gang i et Land, som tyske Tropper holder besat. Regeringen Scavenius, som i Dag bærer Ansvaret for Varetagelsen af Danmarks Styre, fik ved det overvældende Flertal, som opnaaedes af de Partier, der staar bag ved den, det Vidnesbyrd, at det danske Folk staar bag denne og dens nyttebringende, det dansk-tyske Forhold fremmede Kurs. Den eneste saakaldte danske Samlingsgruppe, der vilde yde Modstand mod et saadant forestaaende Samarbejde, har kun opnaaet et meget ynkeligt Antal Stemmer.

Valgene har udøver deres lokale Betydning vist Verdensoffentligheden, at Tanken om og Muligheden for et enigt Samarbejde med Tyskland trods de fjendtlige Magters Paastande og Intriger, absolut er levende og effektiv i Danmark. Medens de fjendtlige demokratiske Magter — hvilket Begivenhederne i de Lande, de har besat, viser — kun paa Skrømt lader de derværende Regeringer bestaa, og dette kun i det Øjemed, at de skal lægges for Had for de vanskelige og ofte utaaelige Forhold, viser Danmarks Tilfælde, at der, hvor Forholdene tillader det, i et af Tyskland besat Land kan bevares Livs- og Forfatningsforhold, der ligefrem kan betegnes som svarende til Fredsforhold. (Cit. *Berl. Morg.*).

Udtalelser af Dr. Best, fremsat overfor de københavnske Redaktører angaaende Pressens tyskfjendlige Holdning.¹⁾ 16.-4.

Dr. Best i Audiens hos Kongen paa Amalienborg. (*Berl. Aft.* 12.-5.-1943). 12.-5.

Domme ved tysk Krigsret for Sabotagebrand paa Stadion i Aarhus. 26.-5.

Den 27. Marts nedbrændte Tennishallen paa Aarhus Stadion, og det danske Politis Undersøgelser viste, at det drejede sig om Brandstiftelse overfor den tyske Værnemagt, der benyttede Tennishallen. Som Gerningsmænd blev anholdt 4 ganske unge Mennesker, to Lærlinge Hans Reinhold Petersen, født 6. Juni 1926, og Willi Hans Clausen, født 4. Januar 1924, en Skoleelev Svend Rye Jensen, født 15. Februar 1926, og en ung Arbejder Harry Ib Brønnum Jensen, født 10. Juni 1925. De havde sammen planlagt Attentatet mod Tennishallen, som af den tyske Værnemagt blev benyttet til Sovesal for Soldater. Hans Petersen og Willi Clausen foretog selv Brandstiftelsen, medens de to andre i sidste Øjeblik fik Betæneligheder. Tennishallen med alle de Sengesteder, der var i den, nedbrændte fuldstændig.

Denne Brandstiftelse fandt Sted kort efter, at der havde været et Bombeattentat mod en Barak, der ligeledes benyttedes af den tyske Værnemagt i Aarhus. Dette Bombeattentat medførte ingen materiel Skade, men foranledigede en Beslutning fra Politimesterens Side om at fastlægge Lukketiden til Kl. 20 og henstille til Befolkningen, at Trafik paa Gaderne i Nattetimerne begrænsedes mest muligt, en Advarsel, som altsaa ikke havde nogen Virkning paa de 4 unge Mennesker.

Som Følge af, at Sabotagebranden paa Stadion var rettet direkte mod tysk Værnemagts Ejendom og tilsigtede at forvolde den tyske Værnemagt Skade, har en tysk Krigsret behandlet Sagen. Ved Dommen blev Willi Clausen, om hvem det er oplyst, at han i Begyndelsen af Marts 1942 paa Aarhus Banegaard har tilegnet sig en Skrive-maskine fra den tyske Værnemagt, dømt til Tugthus i 8 Aar 4 Mdr., Hans Petersen idømtes Fængsel i 5 Aar, de to andre, Svend Rye Jensen og Harry Brønnum Jensen, der altsaa ikke havde deltaget i selve Brandstiftelsen, idømtes hver 1 Aar og 6 Mdr.s Fængsel. Det meddeles yderligere, at man fra tysk Side under Hensyn til, at alle de dømte er purunge Mennesker, er gaaet med til, at Straffuldbyrdelsen sker i en dansk Straffeanstalt, saaledes at der altsaa ikke bliver Tale om de dømtes Overførsel til tysk Tugthus. (Cit. *R.B.*).

Tysk Ultimatum til den danske Regering.

Midt i denne Uge blev Dr. Best kaldt til Berlin. Herfra vendte han tilbage Fredag Aften den 27.-8.-1943 og overrakte den danske Regering følgende Ultimatum:

Ult.
Aug.

¹⁾ Se Afsnit M I Kap. 1.

- 1943.
1. Den danske Regering skal straks erklære Undtagelsestilstand i hele Danmark.
 2. Forbud mod at være mere end 5 Personer samlet offentligt.
 3. Forbud mod Strejker og Understøttelser af saadanne.
 4. Forbud mod Forsamlinger, saavel i lukket Rum som under aaben Himmel.
 5. Færdselsforbud fra Kl. 20.30 Aften til Kl. 5.30 Morgen.
 6. Restaurationerne lukkes Kl. 19.30.
 7. Aflevering af Skydevaaben, som maatte bero hos danske Personer senest 1. September 1943.
 8. Enhver Forulempelse af danske Personer, der maatte sympatisere med Værnemagten eller tyske Statsborgere, er forbudt.
 9. Presseensur under tysk Medvirken.
 10. Oprettelse af Hurtigdomstole til Sikring af Forbudenes Overholdelse. Overtrædelse trues med høje Straffe i Henhold til Bemyndigelseslovgivningen.
 11. Sabotage og Besiddelse af Vaaben og Sprængstof samt Forulempelse af Værnemagten straffes med Døden.

(Cit. *Løbeseedel fra Studenternes Efterretningstjeneste*).

29.-8. Ministeriet Scavenius træder tilbage.¹⁾

29.-8. Proklamation af militær Undtagelsestilstand i hele Danmark.

De sidste Begivenheder har vist, at den danske Regering ikke mere er i Stand til at opretholde Ro og Orden i Danmark. De af fjendtlige Agenter fremkaldte Uroligheder retter sig umiddelbart mod den tyske Værnemagt. Jeg proklamerer derfor i Henhold til Artiklerne 42—56 i Haager Landkrigsordningen²⁾ den *militære Undtagelsestilstand* i hele Danmark.

Med øjeblikkelig Varsel anordner jeg følgende:

- 1) Embedsmænd og Funktionærer ved de offentlige Myndigheder og Institutioner skal loyalt fortsætte med at opfylde deres Embedspligter. De skal efterkomme de Anvisninger, som bliver givet af de indsatte tyske Myndigheder.
- 2) Sammenstillinger og Ansamlinger af mere end 5 Personer paa Gaden og paa offentlige Steder er forbudt, ligesom alle Forsamlinger, ogsaa de ikke offentlige, er forbudt.
- 3) Lukketiden fastsættes til Mørkets Frembud. Fra dette Tidspunkt er ogsaa enhver Trafik paa Gaden forbudt.
- 4) Enhver Afbenyttelse af Post, Telegraf og Telefon er indtil videre forbudt.
- 5) Enhver Strejke er forbudt. Opfordring til Strejke til Skade for den tyske Værnemagt fremmer Fjenden og straffes i Reglen med Døden.

Overtrædelser af ovenstaaende Bestemmelser vil blive straffet ved de tyske Standretter.

Mod Voldshandlinger, Sammenstillinger o. s. v. vil der hensynsløst blive gjort Brug af Vaaben.

Enhver Borger i Danmark, som efterkommer denne paa folkeretligt Grundlag hvilende Krigslov, tilsikres Personens og Ejendommens Beskyttelse i Henhold til Lovene.

Den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark.

29.-8. Tysk Kommentar til Proklamationen af Undtagelsestilstanden, udsendt den 29. August 1943 gennem Radioen.

Som det fremgaar af den Proklamation, vi lige har læst op, er der nu her i Danmark indtraadt en Situation, som ikke kan komme uventet for nogen, der har fulgt det systematiske Undergravningsarbejde, som fremmede Elementer i den senere Tid har drevet her i Landet.

Man ved, at det danske Folk, som i sig selv er roligt og behersket, paa det

1) Se Afsnit B, Side 217.

2) Se Afsnit A, Side 107.

kraftigste fordømmer de sidste Maaneders Udvikling. Regeringens Opraab, som Hans Majestæt Kongen billigede, var forgæves. 1943.

Provokatører, betalt af fremmede Magter, har konsekvent faaet fremtvunget en Tilstand, der maa gaa enhver Dansk nær til Hjerte. Gennem Maaneder har de drevet deres lyssky Ødelæggelsesværk, som Nat efter Nat tilføjede Danmark og det danske Folk Skader, der desværre ikke alene kan maales i Penge. Langt mere skæbnsvangert var, at disse saakaldte Patriots Virksomhed efterhaanden vanskeliggjorde og til Slut ganske ødelagde det korrekte Forhold, der gennem de tre svære Besættelsesaar havde bestaaet mellem den danske Regering, den danske Befolkning og de tyske Myn-digheder.

Det danske Folk i sin Helhed er ikke Skyld i denne Udvikling. Det sympatiserer ikke med de Sabotører og Urostiftere, der har forsøgt at styrte Landet i Ulykke — det havde Mulighed for midt i en Verdensbrand at kunne ordne sine indre Forhold i Ro og paa sin egen Maade.

De Forholdsregler, som den Øverstkommanderende for de tyske Tropper i Dan-mark nu har maattet træffe, er ikke rettet imod det danske Folk — lige saa lidt som selve Besættelsen for 3 Aar siden var det.

Regeringen har desværre ikke formaaget at sætte en Stopper for de landsskadelige Sabotørers Ødelæggelser. Trods Kongens og Regeringens Opraab og Formaninger har Sabotagehandlingerne stadig taget til og har efterhaanden ført til en ganske uholdbar Tilstand.

Den tyske Rigsregering rettede derfor den 28. August 1943 en Henvendelse til den danske Regering og opfordrede den til paa egen Haand at erklære Undtagelsestilstand og træffe de nødvendige Forholdsregler til Opretholdelsen af Ro og Orden. Den danske Regering erklærede imidlertid, at den ikke var i Stand til at løse denne Opgave.

Den tyske Rigsregering saa sig derfor nødsaget til — i Danmarks egen Interesse — selv at sørge for Genoprettelsen af Ro og Orden i Landet — og gav derfor den Øverstkommanderende over de tyske Tropper Ordre til at erklære militær Undtagelsestilstand over hele Danmark.

Den haarde Tid, som det danske Folk nu maa gennemgaa, er Resultatet af Hr. Christmas Møllers og hans Fællers Sabotagevirksomhed.

Man maa være klar over, at den tyske Værnemagt ubønhørligt vil skride ind mod enhver, der ikke retter sig efter Proklamationens Bestemmelser. Derimod tilsikres der enhver, der roligt retter sig efter de givne Instrukser, Persons og Ejendoms Ukræn- kelighed indenfor Lovens Rammer.

Alle maa derfor følge de givne Anordninger og vise den lille Flok af Sabotører og Urostiftere, at langt den største Del af det danske Folk føler et dybt Ansvar for Landets Skæbne og er klar over, at kun en rolig Udvikling atter kan føre det tilbage til normale Tilstande.

Kun paa denne Maade kan alle bidrage sit til at skabe Danmark en lysere Fremtid.

Dr. Best's Tale til Pressen.¹⁾ 29.-8.

Plakat, opslaaet i Radiohuset, med Advarsel imod at begaa Sabotage. 29.-8.

Advarsel!

Enhver, der i Radiohuset begaar Sabotage ved at beskadige tekniske Installationer eller misbruge sin Adgang til Mikrofonen, vil blive stillet for en tysk Krigsret.

Tysk Kommentar til Proklamationen af Undtagelsestilstanden, udsendt den 30. August 30.-8. gennem Radioen.

Ved den Bekendtgørelse, som den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Dan-mark i Gaar udsendte om militær Undtagelsestilstand, er der, som enhver har hørt og læst, udstedt Bestemmelser, hvis nøje Iagttagelse er af den største Vigtighed for

1) Se Afsnit M I Kap. 1.

1943. hver enkelt. Vi vil derfor gøre klart for os, hvad en militær Undtagelsestilstand egentlig betyder. Den betyder, at den Øverstbefalende over de tyske Tropper overtager hele den udøvende Magt i Danmark og dermed alene bestemmer over enhver Art af statslig Virksomhed, i Lovgivning, Retspleje og Forvaltning.

Den Øverstbefalende kan altsaa udstede nye Love, han kan ændre den gældende Ret, og samtlige Myndigheder og Embedsmænd har at tage hans Anvisninger til Følge.

Det betyder naturligvis ikke, at alle bestaaende Love i Danmark træder ud af Kraft, eller at den Øverstbefalende rent ud ny-organiserer hele det private og offentlige Liv. Det vilde jo fremkalde en syndig Forvirring paa alle Livsomraader, mens det dog er Undtagelsestilstandens Mening at genoprette og fastholde Ro og Orden i Landet, efter at Regeringen ikke har været i Stand til det.

Den Øverstbefalendes Anordninger er tværtimod, som Navnet „Undtagelsestilstand“ siger det, Undtagelsesbestemmelser, som kun gælder, saalænge denne Tilstand varer, og som iøvrigt lader uberørt alle de af Landets Love, som ikke strider imod den Øverstbefalendes Anordninger. Ogsaa Myndighederne, Embedsmændene og de offentlige Institutioner har, forsaavidt som det er foreneligt med Undtagelsestilstanden, at fortsætte deres normale Virksomhed.

Hvor der fra den Øverstbefalendes Side er blevet indsat Kontrollanter, indskrænker deres Opgave sig til Kontrol af, at de Myndigheder og Embedsmænd, som er under Opsyn, loyalt fortsætter deres tjenstlige Opgaver indenfor Rammen af den Øverstbefalendes Anordninger og den iøvrigt bestaaende Ramme.

Fra dette Synspunkt maa ogsaa forstaaes de enkelte Paabud i Bekendtgørelsen, som jo griber dybt ind i hver enkelt Borgers private Liv. Forbudet mod Sammenrotninger og Forsamlinger maa tages meget alvorligt. Vi Danske er tilbøjelige til ogsaa ved ubetydelige Anledninger at danne harmløse og nysgerrige Opløb. Der maa med Alvor henvises til, at saadanne Opløb under Undtagelsestilstanden er forbundet med Livsfare for hver enkelt. Ingen, som ikke vil udsætte sig for den Fare at blive skudt, maa letsindigt sætte sig ud over den fastsatte Lukketid og Forbudet mod Færdsel paa Gaderne efter Mørkets Frembrud.

Den, som ikke tager blot et enkelt Anraab fra en Post eller en Militærpatrouille til Følge, udsætter sig for at blive skudt.

Strejkeforbudet maa ogsaa tages meget alvorligt. Ophidselse til Strejke til Skade for den tyske Værnemagt er en Begunstigelse af Fjenden og vil i Reglen blive straffet med Døden.

Den, som afbryder, beskadiger eller gør ulæselig de officielle Opslag, som den Øverstkommanderende har anordnet, udsætter sig ligeledes for den Fare at blive haardt straffet.

Alle Overtrædelser afgøres af de tyske Standretter. De Straffe, som truer, er Dødsstraf eller langvarigt Tugthus.

I hver enkelts Interesse er det nødvendigt for os een Gang for alle at klargøre os Meningen og Betydningen af den militære Undtagelsestilstand, som nu hviler over os.

Enhver Lytter vil nu være klar over, hvor alvorligt han har at tage disse Bestemmelser. Men enhver vil ogsaa derud af kunne slutte, hvor Ansvaret for Opretholdelse af Ro og Orden hos hver enkelt ligger, og at enhver af os paa denne Maade kan bidrage til, at Undtagelsestilstanden saa snart som muligt bliver erstattet med en normal Tilstand.

30.-8. Regler for Undtagelsestilstanden til Vejledning for den københavnske Befolkning.

Politidirektøren i København meddeler: Efter Forhandling med de tyske Myndigheder i København kan følgende Regler meddeles til Vejledning for den københavnske Befolkning:

Lukketiden for Beværtninger, Teatre og Biografteatre er Kl. 20. Kl. 21 skal alle være inden Døre, og ingen maa færdes paa Gaden i Mørklægningstiden, med mindre de er i Besiddelse af en særlig Tilladelse (Passertilladelse). (Om særlige Regler for Tjenestemænd, Luftbeskyttelsespersonel m. v. se nedenfor).

Al Butikshandel — ogsaa Gadehandel med Is, Pølser og andet — skal ophøre 1943. Kl. 18.

Sporvogns-, Omnibus- og Trolleyvognskørsel ophører Kl. 20.45. Paa dette Tidspunkt skal Passagererne have forladt Vognene. Tomme Vogne kan efter dette Tidspunkt køre til Garagerne.

Den normale S-Togstrafik ophører Kl. 21. Efter dette Tidspunkt udsendes kun et Tog i Timen paa hver Strækning. Samtlige Jernbanepassagerer, der efter Kl. 21 ankommer til Jernbanestationer beliggende mellem Hvidovre og Hellerup, transporteres ved Statsbanernes Foranstaltning til Hovedbanegaarden, hvor de skal rette Henvendelse til Banegaardsofficeren for at faa udstedt fornødent Ausweiss.

Al Benyttelse af Personmotorkøretøjer (herunder Drosker og Lillebiler) er Døgnet rundt forbudt, med mindre det kan godtgøres, at Kørslen er af livsvigtig eller krigsvigtig Karakter.

Alle Jernbanerejser er forbudt civile Personer, med mindre det drejer sig om Personer, der er beskæftiget ved krigsvigtige eller livsvigtige Virksomheder. Kørsel med S-Banen betragtes ikke som Jernbanerejser.

Ved Politiets Foranstaltning indrettes et Registreringskontor for Udfærdigelse de af særlige Passersedler. Kontoret indrettes i Folkeregistret, Gyldenløvesgade 15. (For saa vidt angaar Udstedelse af Passertilladelse til Arbejdere i Virksomheder, der arbejder i 3-Skift, gælder, at disse vil blive søgt udfærdiget i Samarbejde med Industriraadet).

Politiets, Brandvæsenets, Redningskorpsenes, Luftbeskyttelsestjenestens samt Hospitalernes Tjenestevogne kan uhindret køre Døgnet rundt.

Stats- og Kommunal tjenestemænd, der er i Uniform, og som skal til eller fra Tjeneste, kan Døgnet rundt færdes uden Passertilladelse. Det samme gælder Vagtselskabets Vægttere.

Luftbeskyttelsestjenestens Personel: Overordnede, C.B.-Mandskab, Fabrikluftværns-personel, Meldevagter, Husvagter m. fl. kan i tjenstlig Anledning færdes til og fra Tjenestested samt give Møde ved Flyvervarsel. For disse Personer kræves ingen Passertilladelse. C.B.-Mandskab legitimerer sig med C.B.-Tjeneste-Bevis samt Jyllands-pas. Fabrikluftværns-personel, Husvagter og Meldevagter skal medføre deres Armbind og Beskikkelse eller Legitimationskort.

Læger og Jordemødre kan færdes Døgnet rundt (ogsaa pr. Cykel eller i Droske) i Stillingens Medfær, men i Mørklægningstiden skal de være i Besiddelse af særlig Passertilladelse. Det tilsvarende gælder Arbejdere, der arbejder paa Nat-Skifte i absolut livsvigtige Virksomheder. (Cit. R.B.).

Meddelelse om, at civil Motorkørsel indtil videre er forbudt.

31.-8.

Fra vedkommende Myndigheder meddeles Tirsdag:

Den civile Kørsel med Motorkøretøjer er indtil videre forbudt.

Undtagelser kan tillades for krigs- og livsvigtige Virksomheder, saavel som for livsnødvendig Kørsel (Læger, Jordemødre o. s. v.). For saadan Kørsel er en særlig Tilladelse nødvendig. Denne faas hos de danske Politimyndigheder og udleveres efter at være afstemplet hos den tyske Standortskommandant. (Cit. R.B.).

Ordre til alle aktive danske Militærpersoner om at melde sig til nærmeste tyske Kommandant.

31.-8.

Vedkommende tyske Myndighed har anmodet Ritzau's Bureau om at offentliggøre følgende:

Alle aktive danske Militærpersoner, der den 29. August ikke befandt sig ved deres Afdeling eller paa deres Tjenestested, skal omgaaende melde sig til den nærmeste tyske Kommandant. Undladelse af senest den 3. September at efterkomme denne Anvisning straffes i Henhold til Reglerne om Undtagelsestilstanden. (Cit. R.B.).

1943. Meddelelse om Indførelse af visse Lempelser i Færdseisforbudet.

31.-8. Officielt meddeles:

Paa Grund af den danske Befolknings rolige Optraeden er der fru og med den 31. August 1943 indført visse Lempelser i Paabudet mod at færdes i Mørklægningstiden. Lempelserne vil paa de forskellige Steder blive meddelt af den stedlige Værnemagts Kommandant til de civile danske Myndigheder, som derefter giver Befolkningen Meddelelse.

31.-8. Meddelelse om Forbud mod civil Trafik paa Jernbanerne.

Fra kompetent tysk Side meddeles, at civil Trafik paa Banerne indtil videre er forbudt. Undtagelser kan gøres, hvor det drejer sig om Rejser, der er af Betydning for krigs- eller livsvigtige Virksomheder, eller som er af livsvigtig Betydning (f. Eks. Læger eller Jordemødre). Saadanne Rejser kan kun foretages, naar man er i Besiddelse af en særlig Legitimation. Henvendelse derom sker til vedkommende Politimyndighed. Denne undersøger Sagen og afgiver Legitimationen til Afstempling hos den lokale tyske Kommandant. Befindes Sagen i Orden, gives Tilladelse til den vedkommende danske Politimyndighed, der atter tilstiller Ansøgeren den. Paa Steder, hvor der ikke findes nogen lokal tysk Kommandant, kan disse Legitimationer udstedes af den stedlige Borgmester.

31.-8. Udtalelser fra Berlin om Grunden til Undtagelsestilstanden.

Om de Begivenheder, som i Danmark har ført til Undtagelsestilstandens Proklamation, udtalte man i Dag i Wilhelmstrasse, at de utvivlsomt er iscenesat fra Udlandet. Danmark skulde præstere det første Led i en Kæde af omhyggeligt forberedte Opstande i Europa. Efter tysk Opfattelse er det engelske Faldskærmsjægere, der har været Hovedmændene i denne Udvikling.

Der anføres engelske Presseudtalelser, hvoraf det fremgaar, at Englænderne nu er af den Anskuelse, at Begivenhederne i Danmark er kommet for tidligt, og at det derfor er lykkedes den tyske Værnemagt at affarere dem.

Wilhelmstrasse henviser iøvrigt til det af den demissionerede danske Regering udtalte Haab om, at Undtagelsestilstanden i Danmark kun vil være af forbigaaende Natur, og forsikrer, at dette Haab vil deles af Tyskland, da man af Hensyn til begge de to Landes Interesser ønsker en Tilbagevenden til normale Tilstande i Danmark, men man tilføjer, at Ønskets Opfyldelse vil være afhængigt af den danske Befolknings Holdning. Wilhelmstrasse gør gældende, at den offentlige Ro og Orden fuldstændigt er opretholdt i Danmark, og man siger, at Standret lykkeligvis kun har maattet træde i Virksomhed i en enkelt, mindre betydende Sag.

Paa et Spørgsmaal om, hvorvidt Dr. Best stadig er i København, svares fra tysk Side: — Ja, det er han; men den udøvende Myndighed i Danmark beror under Undtagelsestilstanden hos den tyske Øverstkommanderende i Landet, General von Hanneken.

Den tyske Presse bringer kun yderst faa Kommentarer til Udvikling i Danmark. De fleste af Bladene nøjes med korte Telegrammer om, hvad der er sket. Undtagelser fra denne Regel danner „Deutsche allgemeine Zeitung“ og „Berliner Börsen-Zeitung“. Det førstnævnte af de to Blade skriver blandt andet, at tyske Forholdsregler maatte træffes for at foregribe en kritisk Udvikling, og Danskerne har, tilføjer Bladet, den Mulighed i disse Ordens-Forholdsregler at erkende den bedste Vej for deres Land. „Berliner Börsen-Zeitung“ for sit Vedkommende gør gældende, at Tingenes Forløb havde ført med sig, at Tiden for Tyskland nu var inde til at demonstrere, at Tysklands gode Vilje og Taalmodighed ikke maa forveksles med Svaghed.

.....

Den Øverstbefalende over de tyske Tropper har indført Undtagelsestilstand i Danmark for at gøre Ende paa Virksomheden af fjendtlige Agenter, som i den sidste Tid i forstærket Grad har bestræbt sig for at fremkalde Uro og Forstyrrelser.

Selv om den danske Konge, den danske Regering og den danske Rigsdag fornylig

paany har gjort opmærksom paa Alvoren og Følgerne af saadanne Forstyrrelser, var den danske Regering ikke i Stand til at gennemføre de af Rigsregeringen krævede skarpe Forholdsregler til Undertrykkelse af den skadelige Virksomhed. 1943.

Landets og de tyske Troppers Sikkerhed gjorde derfor Indførelsen af Undtagelsestilstanden nødvendig.

Den danske Regering indgav, som officielt meddelt, den 29. August sin Afskedsbegæring til Kongen og er straks ophørt at fungere. Administrationen i Ministerierne og Generaldirektoraterne ledes indtil videre af vedkommende Departementschef, Generaldirektør eller Direktør. Inden sin Tilbagetræden udsendte Regeringen en Erklæring, hvori den opfordrede alle Statstjenestemænd til at forblive paa deres Post og at fortsætte deres Gerning til Bedste for Land og Folk. Situationen i Landet er fuldkommen rolig. (Cit. *Berl. Morg.* 1.-9.-1943).

Meddelelse om Frigivelse af Postbesørgelse for aabne Postkort til internerede danske Militærpersoner. 1.-9.

„Völkischer Beobachter“ kommenterer Undtagelsestilstanden i Danmark. 2.-9.

Lempelserne i Undtagelsestilstanden i Danmark skyldes, efter hvad „Völkischer Beobachter“ skriver, Befolkningens Holdning, hvorved denne tilkendegiver, at den forstaar Meningen med Tysklands Indgriben rigtigt og ikke betragter forebyggende Forholdsregler som Straffeforanstaltninger. Dersom man længere havde fundet sig i den af London anstiftede Virksomhed af visse Urostiftere, som den danske Regering, efter hvad den selv har indrømmet, ikke kunde faa Bugt med, vilde den danske Befolkning en Dag være kommet til med Liv og Ejendom at betale Regningen for disse Elementer, der efter Ordre fra London var i Gang med at forstyrre Forstaaelsen med Tyskland, udføre økonomisk Sabotagearbejde og hidføre Sammenstød.

Denne Udvikling, fastslaar Bladet til Slut, er allerede nu blevet kvalt i Fødslen, uden at Landet har maattet udsættes for alvorlige Rystelser.

(Cit *Berl. Morg.* 2.-9.-1943).

Forbud udstedt af den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark mod offentligt at bære den danske Hærs og Marines Uniformer. 3.-9.

Bekendtgørelse om Aflevering af Vaaben, Ammunition og Sprængstoffer, der befinder sig i dansk Privatbesiddelse. 3.-9.

I Medfør af min Bekendtgørelse af 29. August 1943 om Indførelse af Undtagelsestilstand i Danmark forordner jeg:

Alle automatiske Vaaben og Haandvaaben, saasom Maskingeværer, Maskinpistoler, Geværer, Pistoler og Revolvere samt enhver Form for Ammunition, der endnu befinder sig i dansk Privatbesiddelse, skal afleveres til nærmeste danske Politimyndighed inden den 7. September 1943.

Fritaget for Afleveringspligt er følgende:

- 1) Jagtvaaben, som benyttes med Politiets Tilladelse.
- 2) Salon- og Luftbøsser indtil Kaliber 6mm uden riflet Løb.
- 3) Vaaben, som benyttes af de af Politiet godkendte Sabotagevagter i Virksomheder, Jernbaneanlæg o. s. v.

Alle Haandgranater, Bomber, Sprængmidler og Sprængstoffer, der befinder sig i Privatbesiddelse, skal ligeledes afleveres til nærmeste Politimyndighed inden den 7. September 1943. Undtaget herfra er Sprængstoflagre, som er anmeldt til vedkommende Myndighed og er sikret efter denne Myndigheds Forskrifter.

Enhver, der afleverer ovennævnte Vaaben, Ammunition, Sprængstoffer o. s. v. inden den 7. September 1943, undgaar Straf.

Enhver, som efter den 7. September 1943 er i Besiddelse af omtalte Vaaben, Ammunition, Sprængstoffer o. s. v., maa vente at blive straffet med Døden.

Den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark.

1943. Forordning om Færdselsforbud i Storkøbenhavn.

3.-9. I Henhold til Bekendtgørelse af 29. August 1943 angaaende Proklamerings af den militære Undtagelsestilstand i Danmark har den Øverstkommanderende for de tyske Tropper i Danmark forordnet følgende:

Da der Natten mellem den 2. og 3. September 1943 er forefaldet flere Sabotage-handlinger i København, bestemmes det, at alle offentlige Lokaler, Biografer, Teatre og øvrige Forlystelsessteder i Storkøbenhavn med Virkning fra den 3. September 1943 indtil videre skal lukke Kl. 20,00. Det er forbudt at færdes paa Gaden fra Kl. 21 til Kl. 5. Undtaget herfra er den samme Kreds af Personer, som ved Indførelse af Undtagelsestilstand ligeledes var undtaget fra de den Gang indførte Færdselsindskrænkninger.

Gennemførelsen af denne Forordning paahviler det danske Politi.

Overtrædelse straffes af de danske Domstole.

4.-9. Forordning om Beslaglæggelser.

I Analogi med Artiklerne 42—56 i Haager Landkrigsreglementet¹⁾ forordnes med øjeblikkelig Virkning følgende for Kongeriget Danmarks Omraade:

§ 1.

Til Sikring af den tyske Værnemagts Opgaver her i Landet er denne berettiget til gennem vedkommende tyske Myndighed („Bedarfsstalle“) (jfr. Paragraf 5) at beslaglægge Bygninger og Grundstykker med mur- og nagelfast Tilbehør samt Inventar.

§ 2.

Beslaglæggelsen har, naar vedkommende tyske Myndighed („Bedarfsstalle“) ikke træffer anden Bestemmelse, den Virkning, at efterfølgende Retshandler vedrørende de beslaglagte Bygninger og Grundstykker er uvirksomme i Forholdet til den tyske Værnemagt, og at ingen Forandringer kan foretages ved de beslaglagte Grundstykker og Bygninger uden den beslaglæggende Myndigheds Samtykke. Ligestillet med saadanne Retshandler er Tvangsfuldbyrdelses- og Arrestdispositioner.

§ 3.

Beslaglæggelsen sker til Brug med det Forbehold, at den tyske Værnemagt kan foretage nødvendige Ombygninger. I øvrigt tilsiges Beskyttelse i fuldt Omfang af den private Ejendomsret.

§ 4.

Vedkommende tyske Myndighed („Bedarfsstalle“) yder principielt en Godtgørelse eller Erstatning for Benyttelsen af de beslaglagte Bygninger og Grundstykker. Krav om Godtgørelse eller Erstatning skal anmeldes til vedkommende tyske Myndighed („Bedarfsstalle“).

§ 5.

Bedarfsstalle er: Intendanten hos den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark.

§ 6.

For Beslaglæggelse i Henhold til denne Forordning er udenlandske Statsborgere fritaget, saafremt de ikke tilhører en fjendtlig Magt. Fritagelse i Henhold til Statstraktater eller til anerkendte Folkeretsregler forbliver bestaaende.

§ 7.

Overtrædelser af denne Forordning er strafbare og paadømmes af den tyske Standret.

København, den 4. September 1943.

Den Øverstbefalende over de tyske
Tropper i Danmark.
(sign.) v. *Hanneken*,
General i Infanteriet.

¹⁾ Se Afsnit A, Side 107.

Forordning om danske Firmaers Leveringer til eller Arbejder for den tyske Værnemagt i Danmark. 1943. 4.-9.

I Analogi med Artiklerne 42—56 i Haager Landkriksreglementet¹⁾ forordnes med øjeblikkelig Virkning følgende for Kongeriget Danmarks Omraade:

§ 1.

Alle danske Firmaer, Industri- og Handelsvirksomheder samt Detailhandlere er forpligtet til paa Forlangende af vedkommende tyske Myndigheder („Bedarfsstellen“) (jfr. § 3) mod en passende Godtgørelse at modtage og uden Opsættelse udføre Bestillinger paa Leverancer til eller Arbejder for den tyske Værnemagt i Danmark, herunder de denne tilsluttede Institutioner, Organisation Todt (O. T.) og „Rüstungsstab Dänemark“ i saa vid Udstrækning, som der foreligger Arbejds- og Leveringsmulighed.

Opsigelse af Arbejdsforhold til Firmaer, til hvilke vedkommende tyske Myndigheder („Bedarfsstellen“) har afgivet Bestillinger eller givet Meddelelse om, at Bestillinger vil blive afgivet, kan kun gives og antages i sædvanligt Omfang.

Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 fra Ministeriet for Handel, Industri og Søfart om Salg af Varer til den tyske Værnemagt og dennes enkelte Medlemmer²⁾ berøres ikke af foranstaaende. Ligeledes forbliver de bestaaende Bestemmelser angaaende Anmeldelses- og Priskontrolordningen i Kraft.

§ 2.

Saafermt danske Firmaer, Industri- og Handelsvirksomheder og Detailhandlere undlader at indhente den foreskrevne Salgstilladelse hos det danske Udenrigsministerium eller ikke gør Brug af den meddelte Tilladelse, kan vedkommende tyske Myndigheder („Bedarfsstellen“) foranledige Beslaglæggelse imod en passende Erstatning.

§ 3.

„Bedarfsstellen“ er:

- a) Intendanten hos den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark.
- b) „Rüstungsstab Dänemark“.

§ 4.

Overtrædelser af denne Forordning er strafbare og paadømmes af den tyske Standret.

København, den 4. Sept. 1943.

Den Øverstbefalende over de tyske
Tropper i Danmark.
(sign.) v. *Hanneken*
General i Infanteriet.

Bekendtgørelse om Straf for Hjælp til Sabotører og Spioner m. v., samt for undladt Anmeldelse til de tyske Myndigheder om Kendskab til Begunstigelse af de Allierede. 5.-9.

Til Vejledning og Advarsel for den danske Befolkning bekendtgør den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark følgende:

1. Med *Dødsstraf* eller *haard Frihedsstraf* straffes i Medfør af de derom fastsatte Bestemmelser den, der *ved at huse eller ved anden Understøttelse* yder Hjælp: til Spioner, til Sabotører, til Personer, der har forraadt eller forsøger at forraade tyske Statshemmeligheder, til Personer, der har begaaet eller forsøger at begaa Handlinger til Skade for det tyske Rige eller dets Forbundsfæller, samt til Personer, som yder en i Forholdet til det tyske Rige og dets Forbundsfæller fjendtlig Magt Støtte (Begunstigelse af Fjenden) ved at give saadanne Personer Husly eller understøtte dem paa anden Maade.
2. Med *Dødsstraf* eller *haard Frihedsstraf* straffes den, der faar paalideligt Kendskab til Forehavende om: Spionage, Sabotage, Forraaden af Hemmeligheder eller

1) Se Afsnit A, Side 107.

2) Se ovenfor under Afsnit A, Side 23.

1943. anden Begunstigelse af Fjenden i Medfør af 1., og som undlader ufortøvet at give de tyske Myndigheder Underretning derom.

Den, der hidtil har forsømt denne Anmeldelsespligt, undgaar Straf, hvis han opretter det forsømte saa rettidigt — dog senest den 8. September 1943 — at den planlagte Handling endnu kan forhindres.

Fra kompetent Side føjes hertil følgende supplerende Meddelelse:

Det har i den seneste Tid vist sig, at vildledte danske Statsborgere af almindelige Menneskelighedsgrunde eller udfra misopfattet Nationalfølelse har ment at burde hjælpe Sabotører eller andre Personer, der eftersøgte for Begunstigelse af Fjenden. Bekendtgørelsen fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark tilsigter at gøre alle danske Statsborgere opmærksom paa, at saadanne Handlinger nu straffes med de haardeste Straffe — efter Omstændighederne ogsaa med Døden. Opmærksomheden henledes herved udtrykkelig paa, at til Sabotørerne henregnes ogsaa Personer, der ved Sabotagehandling søger at ødelægge offentlige og private Indretninger, Virksomheder o. s. v., som ikke umiddelbart staar i den tyske Værnemagts Tjeneste.

Opmærksomheden henledes endvidere udtrykkeligt paa, at til Begunstigelse af Fjenden henregnes ogsaa enhver Understøttelse af en fjendtlig Magts Soldater, forsaavidt der ikke er Tale om en første, til Livets Opretholdelse ubetinget nødvendig Hjælp overfor saarede fjendtlige Soldater. Enhver dansk Statsborger, der kommer i Forbindelse med fjendtlige Soldater, og som ikke vil løbe Risikoen for en streng Straf, gør vel i straks at give Underretning til de kompetente tyske Myndigheder.

Begunstigelse af Fjenden i udvidet Betydning i Henhold til ovenanførte Bekendtgørelse er ogsaa ethvert Forsøg paa indenfor en Bedrift at anstifte Uro eller opfordre til Strejke. Enhver dansk Statsborger maa være paa det rene med, at de mod det tyske Rige fjendtligt sindede Magter har forsøgt og fremdeles vil forsøge at gøre Danmark til et Arnested for Uro for paa denne Maade at vanskeliggøre de tyske Besættelsesmyndigheds deres Opgave. Den, der direkte eller indirekte understøtter saadanne Forsøg, maa følgelig regne med paa Grundlag af den militære Undtagelsestilstands Bestemmelser at blive straffet nøjagtigt ligesaa strengt og haardt som den, der aktivt er delagtig i Handlinger, som er rettet mod det tyske Riges og den tyske Værnemagts Interesser.

7.-9. Meddelelse om Lettelse i Færdselsforbudet for Storkøbenhavn.

Den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark bekendtgør:

Med Virkning fra den 7. September 1943 fastsættes for Storkøbenhavn følgende Spærretider:

Lukning af offentlige Lokaler, Teatre, Biografer o. s. v. Kl. 21.

Det er forbudt at færdes paa Gaden i Tiden fra Kl. 22 til Kl. 5.

Fra kompetent Side meddeles i Tilknytning til ovenstaaende Bekendtgørelse:

Den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark har paany besluttet at ændre en Lettelse i Færdselsforbudet for Københavns Befolkning. Denne nye Anordning, der begrænser Færdselsforbudet for Storkøbenhavn til Nattetimerne mellem Kl. 22 og Kl. 5, er et Bevis for, at der fra tysk Side gøres alt for i den Udstrækning, hvori det er muligt, at lette den danske Befolknings Vilkaar under de nuværende Forhold. Det understreges endnu en Gang, at Befolkningen selv maa hjælpe med til at sætte en Stopper for de forbryderiske Elementer, som man har at takke for Skærpelsen i Situationen i Danmark. Der henvises yderligere endnu en Gang til Bekendtgørelsen fra den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark af 5. September, hvorefter enhver Understøttelse af Sabotører og fjendtlige Agenter straffes strengt.

(Cit. R.B.).

7.-9. Meddelelser om Regler for Telefonering med Tyskland.

Fra og med den 22. September 1943 skal Firmaer, som ønsker at kunne telefonere i Forretningsanliggender med Tyskland have en staaende Tilladelse hertil i Lighed med,

hvad der gælder for Telefonering med det øvrige Udland. Skriftlig Anmodning herom indsendes til Telegrafcensuren, Løvstræde 1, København K. 1943.

De for Telefonering med det øvrige Udland allerede givne Tilladelser udvides automatisk til ogsaa at gælde for Telefonering med Tyskland.

Privatpersoner, Hoteller, Pensionater, Restauranter o. l. kan ikke opnaa en saadan staaende Tilladelse.

Firmaer, der ikke har staaende Tilladelse til Telefonering, vil i særlig nødvendige Tilfælde kunne opnaa Tilladelse til en enkelt Samtale ved telefonisk Henvendelse til Rigstelefon 222 i København, der ogsaa besvarer Spørgsmaal. (Cit. R.B.).

Bekendtgørelse om Belønning for Meddelelser, der kan forhindre planlagt Sabotage, muliggøre Paagribelse af Sabotører eller Beslaglæggelse af Sprængstoflagre. 7.-9.

Den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark bekendtgør følgende:

I den sidste Tid har uansvarlige, oftest udenlandske Elementer foretaget eller forsøgt at foretage Sporsprængninger og andre Sabotagehandlinge paa de nordjydske Jernbanelinier. Der er derved opstaaet Vanskeligheder og Farer ikke alene for militære Transporter, men ogsaa for den civile Jernbanetrafik. For Fremtiden vil Forstyrrelser af denne Art blive modvirket med alle Midler.

Før der gribes til Midler, som i deres Følger beklageligvis ogsaa vil træffe de vel-sindede, ordenselskende Dele af den danske Befolkning, fremkommer der Opfordring til dem om virksomt at yde Medvirkning til Forhindring af Jernbanesabotage. Fornøden er ikke alene Anmeldelse om paalideligt Kendskab til Forehavende om at begaa en Jernbaneforbrydelse, hvortil enhver er forpligtet under strengt Strafansvar, men ogsaa *Anmeldelse af alle mistænkelige Personer og paafaldende Omstændigheder, der kan føre til Opdagelse og Forhindring af Sabotage.*

Til den, der giver de tyske Myndigheder hensigtssvarende Meddelelse af en saadan Art og derved bidrager til Forhindring af en planlagt Sabotage eller muliggør Paagribelse af Gerningsmændene eller Beslaglæggelse af Sprængstoflagre, ydes der en

høj Belønning.

Denne Belønning fastsættes i hvert enkelt Tilfælde af Sabotage til et Beløb af indtil 20.000 Kroner.

Der tilsikres fortrolig Behandling af Anmeldelsen.

Den første officielle Henrettelse for Sabotage.

8.-9.

Den tyske Værnemagt meddeler:

Den danske Statsborger, Konstruktør Poul Edvin Kjær Sørensen, Aalborg, er af en tysk Krigsret dømt til Døden for Begunstigelse af Fjenden (Sabotage). Dommen er fuldbyrdet ved Skydning. Sørensen var kommet overens med Meningsfæller om at forøve Sabotage til Skade for den tyske Værnemagt. Han deltog først aktivt i Sprængning af 6 Lokomotiver. Til sidst blev han sammen med andre Sabotører, af hvilke en blev skudt paa Flugten, overrasket af en Patrulje af den tyske Værnemagt, medens han var i Færd med at bjerge store Mængder af Sprængstof, der var kastet ned fra en engelsk Flyvemaskine.

Meddelelse om skærpede Færdselsbestemmelser for Storkøbenhavn, Afspærring af visse Gader samt Paalæggelse af Byen København af en Bod paa 1 Million Kroner i Anledning af, at en tysk Politisoldat er blevet dræbt. 9.-9.

I Medfør af Bekendtgørelsen af 29. August 1943 fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark om Indførelse af Undtagelsestilstand i Danmark meddeles følgende:

Natten mellem 7. og 8. September 1943 er en tysk Vagtmester blevet skudt ned bagfra paa Vesterbrogade og saaret saa alvorligt, at han siden er afgaaet ved Døden. Med øjeblikkelig Virkning fastsættes derfor følgende:

1) I Tiden Kl. 20 til Kl. 5 er det forbudt at køre paa Cykel i Storkøbenhavn. Undtagne

1943. herfra er kun Medlemmer af Politi og Brandvæsen samt uniformerede Personer hørende til Redningskorpset, Statsbanerne og Postvæsenet. Undtaget er endvidere Personer, der er i Besiddelse af en Passerseddel fra Kommandanturen til Færdsel paa Gaden indenfor Spærretiden.
- 2) Fra Kl. 21 til Kl. 5 afspærres Kvarteret mellem følgende Gader: Vesterbrogade, Saxogade, Sdr. Boulevard, Halmtorvet, Reventlowgade. Undtagne herfra er de samme Personer som under Punkt 1.
 - 3) Som Bod for det fejge Overfald betaler Byen København inden 10. September 1943 Kl. 17 et Beløb paa 1 Million Kroner. Beløbet skal inden den angivne Frist indbetales paa Konto Feldkasse Kopenhagen i den danske Nationalbank.

11.-9. Tysk Kommentar til 14 Dages Undtagelsestilstand.

Fra autoritativ tysk Side skrives:

Der er gaaet 14 Dage, siden den tyske Værnemagt saa sig nødsaget til at erklære Undtagelsestilstand i Danmark, Man maatte derefter gennemføre forskellige Forholdsregler, som var af dybt indgribende Betydning for den enkelte Danskers personlige Liv, og som maaske bedre end alt andet viser, hvor vidtgaende en Frihed den danske Befolkning har nydt under Besættelsen fra den 9. April 1940 til 29. August 1943.

I de forløbne 14 Dage har den danske Befolkning maaske bebrejdede spurgt sig selv, om det ikke havde været bedre at følge Kongens, Regeringens og Rigsdagens Advarsler og Opfordringer (om at holde Ro og Orden), fremfor at være saa lydhør over for den engelske Radios Profetier.

Hverken Christmas Møller, de i de Allieredes Hovedstæder levende „frie Danske“ eller de svenske Blades Redaktører kommer nu til at bære Følgerne af Undtagelsestilstanden. Det maa derimod den danske Befolkning, som man systematisk søgte at ophidse.

Den besindige Del af den danske Befolkning har anerkendt de tyske Troppers hensynsfulde Optræden (før Undtagelsestilstanden) saavel som de tyske Myndigheders rolige Holdning. Disse Kredse havde allerede tidligere forudset den nu indtraadte Udvikling og advaret mod de skæbnesvangre Konsekvenser, som nødvendigvis vilde blive Følge af Christmas Møllers Sabotage-Parole. Desværre fandtes der i den danske Befolkning saa mange ansvarsløse Elementer, som lod sig paavirke af den engelske Prapogandas Profetier, og som mente, at Tidspunktet nu var kommet, hvor det gjaldt om at bringe sit Alibi i Orden overfor den saakaldte „frie Verden“ og vise, at man ogsaa kæmpede i Danmark.

Som bekendt voksede Antallet af Sabotagehandling, der var rettet direkte eller indirekte mod den tyske Værnemagt, stadigt i den sidste Tid (før Undtagelsestilstanden). Ganske vist rettede disse Terroraktioner sig væsentligst mod dansk Ejendom, og der bestaar en Aftale mellem den tyske og den danske Regering, hvorefter Danmark har forpligtet sig til at erstatte ødelagt tysk Ejendom med danske Materialer, men det er en Selvfølge, at den tyske Værnemagt ikke i det lange Løb kunde finde sig i Agenters og Provokatørers fortsatte Virksomhed uden at gribe ind.

Ethvert fornuftigt Menneske vil kunne indse, at ingen ansvarlig Militærledelse kunde tolerere, at Jernbanelinier, som iøvrigt i første Linie er af livsvigtig Betydning for det danske Folk, stod i Fare for at blive ødelagt, eller at Fabrikker og andre Virksomheder, der endda for største Delens Vedkommende arbejdede paa at forsyne den danske Befolkning, blev sprængt i Luften, fordi nogle af dem leverede en ringe Procentdel af deres Produktion til Tyskland (som Betaling for tyske Raastoffer). Ikke blot tyskvenlige, men ogsaa Forretningsfolk, som i Henhold til den danske Regerings Anordninger solgte Varer til Tyskerne, blev udsat for Chikane og Spot. Tyske Soldater og Officerer blev haanet.

Disse Kendsgerninger maa enhver nøgtern og lidenskabsløs Iagttager tage i Betragtning ved Bedømmelsen af den øjeblikkelige Situation. Enhver maa indrømme, at førende tyske Kredse med en enestaaende Overbærenhed stadig har forsøgt med god Understøttelse fra den danske Regering at skabe Ro og Orden, saa Befolkningen holdt

sig fra uoverlagte Handlinger. Regeringen kom til kort som Følge af den Kortsynet-
hed, som præger de Kredse, der staar under Indflydelse af den engelske Propaganda. 1943.
Derfor maatte den tyske Ledelse selv gribe Tøjlerne.

Det er allerede flere Gange blevet betonet, at den proklamerede Undtagelsestil-
stand ikke er rettet mod den danske Befolkning, og at Genindførelsen af normale For-
hold i første Linie er afhængig af Befolkningens Holdning.

Bortset fra enkelte Episoder kan man i Dag sige, at den danske Befolkning i det
store og hele har forstaaet Situationens Alvor og har fulgt de Anordninger og Ret-
ningslinier, som er udstedt fra de tyske Autoriteters Side. Enhver Dansk er blevet klar
over, at han personlig er medansvarlig for sit Fædrelands fremtidige Skæbne, og at
den nuværende Tilstand kun kan ændres, naar der er fuldstændig Ro i Landet. Over-
trædelser eller Opstande, saadan som Englænderne ønsker det, vil have tilsvarende
haarde tyske Modforholdsregler til Følge.

Netop i Dag er det værd at se tilbage paa de aarhundredgamle Forbindelser mellem
Tyskland og Danmark, Forbindelser, som har været af lige afgørende og frugtbringende
Betydning for begge Parter. Det har hele Tiden været Tysklands Ønske at udvikle og
pleje denne Kulturveksling. Det nationalsocialistiske Tyskland har overtaget og fæstnet
denne Tradition.

Tysklands Politik overfor Norden er dog ogsaa tit i Danmark blevet misforstaaet.
De hadefulde og provokatoriske Angreb, som i Aarene efter 1933 blev rettet mod det
nationalsocialistiske Tyskland offentligt og især af Pressen, er endnu i frisk Erindring.
En kortsynet Klike af Folk proklamerede, at man skulde vende sig bort fra Tyskland,
uden at man vilde indse, at et lille Folk paa 4 Millioner dog altid i mange Henseender
vilde være afhængig af den store Nabo mod Syd.

Naar man efter Danmarks Besættelse lod disse Elementer i den danske Befolkning
i Fred og endog erklærede, at man var rede til at glemme Fortiden og en Gang for
alle slaa en Streg over, hvad der var sket, saa er dette Tegn paa, hvor large Tysk-
land har været.

Hvor let havde det ikke været fra tysk Side at drage alle de Kredse til Ansvar,
som Aar igennem med systematisk Omhyggelighed har forgiftet det tysk-danske For-
hold. De, der har forvekslet denne tyske Holdning med Svaghed, er i Dag blevet belært
om noget andet.

Paa et afgørende Tidspunkt af Krigen har den tyske Værnemagt ogsaa i Danmark
truffet de Forholdsregler, som var nødvendige for at beskytte livsvigtige tyske Inter-
esser. En stærk Vold af Jern, Staal og Beton beskytter Jyllands Vestkyst mod Fjenden.
Den tyske Ledelse vil under ingen Omstændigheder taale, at saa meget som en Sten
bliver taget ud af Volden langs Atlanterhavet og Vesterhavet. De Sikkerhedsforan-
staltninger, som af den Grund er truffet i Danmark, har naturligvis ogsaa gjort et
stærkt Indtryk paa den danske Befolkning, især da det ikke som de fleste andre
europæiske Folk selv tidligere paa nært Hold har lært Krigens ubønhørlige Love
at kende.

Langt de fleste Danske har bevist, at de i afgørende Øjeblikke forstaaer at bevare
Disciplinen og ikke følger de udenlandske Opfordringer, da de forstaaer, at det
automatisk vil styrte det gamle Kulturfolk og det smukke danske Land ud i de dybeste
Lidelser. Enhver Ven af Danmark beklager, at ansvarsløse Elementer har givet An-
ledning til Undtagelsestilstanden. Hvor Faldskærmsagenternes og Provokatørernes
Bagmænd sidder, ved det danske Folk. Det bekendte Londonblad „Star“ har selv løftet
Sløret, da det skuffet erklærede, at „mange Kredse i London var af den Opfattelse,
at den danske Revolte blev startet for tidligt.“ (Cit. R.B.).

Meddelelse om, at Bildrosker og civile Personbiler atter kan køre mellem Kl. 8 og Kl. 20. 13.-9.

Meddelelse fra Dr. Best om Indsættelse af Hr. Lohmann som tysk Kontrollant ved 13.-9.
Statsradiofonien.

Es wird hiermit bestätigt, dass der als Rundfunkkommissar eingesetzte Herr *Loh-*
mann mit der Aufsicht über alle Geschäfte des Staatsrundfunks beauftragt ist. Er ist

1943. damit ermächtigt, in alle Fragen der Programmgestaltung, der Auswahl von Mitwirkenden und ihrer Honorierung og in alle Personalfragen bestemmend einzugreifen.

Zur Erleichterung der Durchführung dieser Aufgaben sind dem Runkfunkkommissar auf Verlangen alle vorhandenen schriftlichen Unterlagen, ein- og udgørende Post, Personal- og Honorarlisten, sowie Verwaltungsabrechnungen og Bøger vorzulegen.
sign. W. Best.

- 14.-9. Meddelelse om Straffe for Forseelser mod Forordninger fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark. Eventuel Strafafsoning i tyske Straffeanstalter.

Fra kompetent tysk Side meddeles:

Mange Danske har endnu ikke gjort sig det klart, at under den militære Undtagelsestilstand straffes selv smaa Forseelser mod de udstedte Forordninger og mod den tyske Værnemagts Interesser strengt. Saaledes er f. Eks. i de første 14 Dage efter Undtagelsestilstandens Indførelse forskellige Steder i Landet et større Antal Personer blevet stillet for tysk Standret for Nedrivning af Bekendtgørelser fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper, for Fornærmelse mod den tyske Værnemagt eller enkelte Medlemmer af den og for lignende Forseelser. De er blevet idømt Fængselsstraffe paa fra 2 Maaneder op til flere Aar.

I denne Sammenhæng maa det understreges, at enhver, der under Undtagelsestilstanden idømmes en længere Frihedsstraf for Forseelser mod Forordninger fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark, maa regne med, at Straffens Afsoning vil foregaa i tyske Straffeanstalter. I en Række Tilfælde er der allerede anordnet Strafafsoning i de tyske Straffeanstalter.

- 14.-9. Meddelelse om Skærpelse af Spærretiden i Storkøbenhavn paa Grund af Sabotagehandling.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

Den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark har, som Følge af, at der i Nætterne fra 12.-13. og 13.-14. September paany er forefaldet et Antal alvorlige Sabotager, fastsat, at alle offentlige Lokaler, Biografer, Teatre og andre Forlystelse-etablissemeter i Storkøbenhavn fra og med Tirsdag den 14. September skal lukke Kl. 20.

Færdsel paa Gaderne er, ligeledes med øjeblikkelig Virkning, forbudt i Tiden fra Kl. 21 til Kl. 5. Undtagne herfra er kun de Personer, der hidtil har haft Ret til at færdes paa Gaderne i den Tid, hvor Færdselsforbudet er gældende.

Færdsel paa Cykler i Storkøbenhavn er fremdeles forbudt i Tiden fra Kl. 20 til Kl. 5. Undtagne fra dette Forbud er de samme Personer som hidtil.

Afspærringen af det i Bekendtgørelse fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark af 9. September fastsatte Kvarter paa Vesterbro vedbliver at bestaa som hidtil.

Byen København har inden den 15. September 1943 Kl. 15 at levere Erstatning til samme Værdi af 6 Lastbiler tilhørende den tyske Værnemagt, som er blevet ødelagt ved Sabotage.

Ved de ovennævnte Tilfælde af Sabotage er der udover Ødelæggelsen af de 6 Værnemagten tilhørende Lastbiler, for hvilke Københavns Kommune vil have at stille Erstatning, i betydelig Udstrækning sket Skade paa dansk Ejendom. Det viser sig altsaa endnu en Gang, at Følgerne af de forbryderiske Sabotagehandling udelukkende kommer til at bæres af det danske Erhvervsliv og den danske Befolkning. Saalænge Sabotørerne viser sig at kunne drive deres forbryderiske Spil i Nattetimerne, maa Færdselsforbudet i Nattetimerne for den samlede Befolkning opretholdes, eventuelt skærpes. Saa beklageligt dette end er for Befolkningen, maa det dog paa den anden Side fastslås, at de paagældende tyske Instanser allerede for at kunne gennemføre en hensynsløs Bekæmpelse af Sabotagen maa holde Gaderne frie for enhver Færdsel i Nattetimerne.

Meddelelse om Skærpelse af Spærretiden i Aalborg paa Grund af Sabotagehandlinger. 1943.

14.-9.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

Da der Natten mellem 13. og 14. September paany er forøvet et Antal Sabotage-handlinger, har de kompetente tyske Militærmyndigheder anordnet, at Lukketiden for hele Aalborg Politikreds samt Omraaderne Svenstrup og Skalborg fastsættes til Kl. 19. Alle Biografer, offentlige Lokaler, Teatre og andre Forlystelsesetablissementer skal lukke Kl. 19. Færdsel paa Gaderne er forbudt i Tiden fra Kl. 20 til Kl. 5, indenfor hvilket Tidsrum kun saadanne Personer maa færdes paa Gaderne i ovennævnte Omraader, der er forsynet med Passerseddel dertil paa Grundlag af tidligere Bekendtgørelse.

Ved de ovennævnte Tilfælde af Sabotage er der kun delvis Tale om Skade paa tysk Værnemagts Ejendom, der nu i Medfør af de bestaaende Aftaler maa erstattes af den danske Stat. I de fleste af Tilfældene er udelukkende dansk Ejendom blevet beskadiget. Følgerne af Sabotagerne kommer altsaa det danske Erhvervsliv og den danske Befolkning til at bære. Saalænge Sabotørerne viser sig at kunne drive deres forbrøderiske Spil i Nattetimerne, maa Færdselsforbudet i Nattetimerne for den samlede Befolkning opretholdes, eventuelt skærpes. Saa beklageligt dette end er for Befolkningen, maa det dog paa den anden Side fastslaas, at de paagældende tyske Instanser allerede for at kunne gennemføre en hensynsløs Bekæmpelse af Sabotagen maa holde Gaderne frie for enhver Færdsel i Nattetimerne.

Meddelelse om Muligheden for at besøge de internerede Militærpersoner og om Udsigterne til deres Løsladelse samt Udtalelse om Sabotagen. 14.-9.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

I de sidste Dage har talrige Paarørende til internerede danske Soldater henvendt sig til Vagtmandskabet ved de enkelte Lejre og til andre tyske Tjenestesteder for at faa Tilladelse til at besøge og tale med Soldaterne. Bortset fra at saadanne Henvendelser, saa længe den militære Undtagelsestilstand vedvarer, foreløbig af andre vigtige Grunde endnu ikke kan imødekommes, kan det indtil videre heller ikke af tekniske Grunde lade sig gøre at gennemføre en almindelig Tilladelse til at aflægge saadanne Besøg. Henvendelser af denne Art er derfor indtil videre unyttige, hvor det ikke drejer sig om ganske særligt begrundede Undtagelsestilfælde (alvorlig Sygdom eller Dødsfald i Familien og lignende). Kun i saadanne Tilfælde vil de paagældende tyske Tjenestesteder tage Spørgsmaalet om, hvorvidt der kan gives Besøgstilladelse, op til Behandling.

Der spørges endvidere fra den danske Befolknings Side til Stadighed om, hvornaar de internerede Soldater vil kunne blive frigivet. Ogsaa dette Spørgsmaal vil, naar Tiden kommer, blive taget op og afgjort af de kompetente tyske militære Instanser. Men man maa gøre sig det klart, at det ikke falder de tyske Instanser let at tage Spørgsmaalet om Gennemførelse af en saa vidtgaaende Imødekommenhed op til Overvejelse, naar det samtidig til Stadighed maa fastslaas, at selv ved den seneste Tids Sabotage tilfælde ydes der de uansvarlige Sabotører Hjælp fra Befolkningens Side. Eller naar det selv der, hvor kun ganske faa betalte Subjekter aktivt har taget Del i Sabotagerne, alligevel maa konstateres, at disse Sabotagehandlinger ikke havde kunnet gennemføres, hvis Befolkningen aktivt tog Del i Bekæmpelsen af saadanne Handlinger og paa denne Maade hjalp med til, at der igen herskede Ro og Orden i Landet.

Et simpelthen klassisk Eksempel paa Befolkningens Passivitet i disse Forhold, der dog, som Begivenhederne i de sidste Uger tydeligt nok viser, har en langtrækkende Indflydelse paa dens egen Skæbne, er den Kendsgerning, at det i København har været muligt, at der fra en menneskefyldt Sporvogn er blevet kastet en Sprængbombe imod en Bygning, uden at de øvrige Passagerer følte sig foranlediget til at overlevere Gerningsmanden til Politiet.

Alt i alt kan det altsaa siges ogsaa for dette Spørgsmaals Vedkommende, at den danske Befolkning selv i afgørende Grad kan bidrage til at bedre de Interneredes Lod

1943. og at lette de tyske Besættelsesmyndigheder Beslutningen om en videregaaende Imødekommehed.

15.-9. Tyskerne dementerer Rygter bl. a. om Beslaglæggelse af Cykler.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

I København og adskillige andre af Landets Byer har ondsindede Elementer udspredd Rygter, der ene og alene har til Formaal at forurolige Befolkningen, om, at Instanser i den tyske Værnemagt skal have beslaglagt alle mulige Slags Genstande, i Særdeleshed Cykler.

Særlig ondartede Eksempler er Rygterne om en formentlig Beslaglæggelse af Vestersøhus i København og om Beslaglæggelse af Hundreder af Cykler, der ligeledes skal have fundet Sted i København. Hvad det sidste angaar, har Rygtesmedene blandt andet paastaaet, at der af tyske Instanser var udstedt Bevis til Ejerne af de paagældende Cykler, paa Basis hvoraf Indehaveren skulde kunne faa en Erstatning hos den danske Nationalbank paa 40 Rm.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles i denne Anledning, at der kun paa et Sted paa Sjælland den 29. August en kort Tid har været beslaglagt formentlig 51 Cykler. Disse Cykler blev imidlertid straks samme Dag paa Foranledning af en overordnet Tjenesteinstans tilbagegivet det danske Politi paa det paagældende Sted, for at de derfra atter kunde blive udleveret til Ejerne.

Det er naturligvis muligt, at der paa lignende Maade kan være beslaglagt Cykler af enkelte Soldater eller underordnede Militærinstanser. Enhver, der maatte have afleveret sin Cykle, opfordres derfor til at henvende sig til det danske Politi paa vedkommende Sted eller til den lokale tyske Kommandant, saaledes at der kan drages Om-sorg for Tilbagelevering af Cyklen.

16.-9. Anordning om Aflevering af Materiel i Privatbesiddelse tilhørende den danske Hær.

I Medfør af Bekendtgørelsen af 29. August 1943 om Etablering af militær Undtælgelsestilstand i Danmark anordnes:

Alt den danske Hær tilhørende Materiel, der endnu befinder sig i dansk Privatbesiddelse, eller som er givet Civilpersoner til Opbevaring, skal senest den 1. Oktober 1943 anmeldes eller afleveres til nærmeste tyske militære Myndighed.

Den, der undlader inden 1. Oktober 1943 at anmelde eller aflevere saadant den danske Hær tilhørende Materiel, straffes i Henhold til Reglerne for den militære Undtælgelsestilstand.

17.-9. Civil Dansker meddeles skudt under Flugtforsøg.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

Natten til Fredag den 17. September blev den danske Statsborger *Rasmus Lund* anholdt af en tysk Militærpatrolje i Nærheden af Callesens Maskinfabrik i Aabenraa, fordi han færdedes paa Gaden i Spærretiden uden at være i Besiddelse af Passerseddel. Paa Vejen derfra til Vagtlokalet standsede Patroljen en anden Person, der ligeledes færdedes paa Gaden, og undersøgte hans Papirer. Lund benyttede denne Lejlighed til at foretage et Flugtforsøg, men blev straks igen paagrebet og underrettet om, at der vilde blive skudt, hvis han foretog yderligere Flugtforsøg. Da man lidt efter passerede et Gadehjørne, forsøgte Lund paany at undfly. Den tyske Patroljefører forfulgte ham paa Cykle, opfordrede ham til at standse og affyrede, da Lund løb videre, et Skud efter ham, dog uden at træffe ham. Da den anden stadig vedblev at løbe, afgaves yderligere tre Skud efter ham. Rasmus Lund blev ramt og styrtede om. Han blev af Patroljen bragt til et Lokale i Callesens Maskinfabrik, hvorfra han senere blev afhentet i en Ambulance. Under Kørslen til Sygehuset afgik han ved Døden som Følge af sine Saar.

Denne Begivenhed viser, at det er overordentlig farligt ikke at rette sig efter de Anvisninger, der gives af Vagtposter eller Patroljer af den tyske Værnemagt: De har Ordre til at gøre Brug af deres Skydevaaben, saafremt mistænkelige Personer forsøger at flygte og ikke standser paa Anraab.

Arbejder i Odense, forsynet med Passerseddel, skudt ned af tysk Vagtpost. 1943.

Medhjælper i Odense Staatskibsværfts Marketenderi, den 53-aarige *Olaf Andersen*, Kochsgade 7, er i Morges ved 5-Tiden, da han var paa Vej til sit Arbejde, umiddelbart udenfor Staatskibsværftets Port blevet ramt af et Skud fra en tysk Vagtpost. Han blev haardt saaret baaret ind i Marketenderiet og herfra til Odense Amtssygehus, hvor han ved Middagstid afgik ved Døden.

Under Behandlingen paa Hospitalet har han været ved Bevidsthed og forklaret, at han, da han hørte den tyske Vagtposts Tilraab, stod af Cyklen, men blev ved med at gaa hen mod Vagtposten, idet han holdt sin Passerseddel i Haanden.

Den tyske Vagtpost har ved Undersøgelsen forklaret, at han i Mørket saa, hvorledes Lyset bevægede sig videre, og at han derfor maatte tro, at Andersen vilde flygte.

I Anledning af Begivenheden har Arbejderne paa Værftet for at vise den Afdøde den sidste Ære, standset Arbejdet for i Dag. (Cit. *R.B.*).

Bekendtgørelse om Forbud mod Jagt og Skydning i visse Omraader i Jylland. 18.-9.

Fra den 29. September at regne er paa en Kyststrækning begyndende 5 km Syd for Frederikshavn, nordpaa til Skagen og derfra sydpaa langs Jyllands Vestkyst indtil Vest for Ribe, endvidere for hele Fanøs Vedkommende, al Jagt og anden Skydning forbudt Civilpersoner i en Afstand fra Kysten paa 2 km ind i Landet. Bag denne Linie er enhver Skydning indenfor en Afstand af 500 Meter fra Steder, hvor der findes tysk Værnemagt, ligeledes forbudt Civilpersoner.

Forbud mod Udskænkning af Spiritus i Tiden Kl. 17 til 10 Morgen. 20.-9.

I Medfør af Bekendtgørelsen fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark om Etablering af Undtagelsestilstand anordnes, at Udskænkning af Spirituosa i offentlige Lokaler med Virkning fra Mandag den 20. September indtil videre er forbudt i Tiden fra Kl. 17 til Kl. 10 Morgen.

Meddelelse om Skærpelse af Undtagelsestilstandens Bestemmelser for Storkøbenhavn. 20.-9.

Politiet i Storkøbenhavn bekendtgør Mandag:

Al Færdsel paa Gaderne er forbudt i Tiden fra Kl. 20 til Kl. 5. Alle Beværtninger, Forlystelser og Forretninger skal lukke senest Kl. 19. De sædvanlige Undtagelser fra Færdselsforbudet opretholdes. Gadehandelen skal standse Kl. 18. I Restaurationer og andre offentlige Lokaler er Udskænkning af stærke Drikke forbudt i Tiden fra Kl. 17 til Kl. 10. Samtidig er det forbudt i Tiden fra Kl. 20 til Kl. 5 at holde Vinduer mod Gaden aabne samt at opholde sig i Gadedøre, paa Altaner, Hustage og i Forhaver.

(Cit. *R.B.*).

Kommentar til Indførelsen af Undtagelsestilstanden gaaende ud paa, at engelsk Propaganda fremkaldte Sabotagen. 21.-9.

Om de sidste Begivenheder i Danmark, der førte til Proklamering af Undtagelsestilstanden, er yderligere følgende Enkeltheder blevet bekendt.

Antallet af Sabotagetilfælde i Danmark var i de sidste Uger før Proklamering af Undtagelsestilstanden blevet forøget paa betænkelig Maade. Danske og britiske Faldskærmsudspringere var blevet sendt til Danmark for at være behjælpelige ved Organiseringen af Sabotagehandlingerne. Samtidig satte der fra England en stærk Propagandabølge ind. I de større Byer i Danmark saasom Aalborg, Aarhus, Odense og endog København fandt der Strejker Sted. Endskønt de tyske Soldaters Optræden fra alle Sider, endog fra dansk Side, var blevet betegnet som mønsterværdig, blev disse i stadig hyppigere Grad korporlig generet af uansvarlige Provokatører og saa sig ved visse Lejligheder nødsaget til at sætte sig til Modværge med Vaaben.

Det er klart paavist, at Englænderne staar bag denne Sabotagebølge og Ophidselsen af den danske Befolkning. I en Meddelelse i London Radio den 29. August bekræftes dette udtrykkeligt med følgende Ord: „Det kan være, at den danske Revolution er den første Revolution i en omhyggeligt planlagt Serie af Oprør i det besatte Eu-

1943. ropa, for hvilke Oprør Tid og Sted er fastsat af den allierede Overkommando.“ Endvidere havde den britiske Radiokommentator *Patrick Lacy* i Londons Radio ganske aabent udtalt: „Sabotagen i Danmark er i det sidste Aars Tid stadig steget, og dette er sket ved Hjælp af britiske Faldskærmsudspringere.“ Endvidere skriver London-Bladet „Star“ i Anledning af den Kendsgerning, at Aktionen er strandet: „Man er i mange Kredse i London af den Mening, at den danske Revolte maaske er startet for tidligt.“

Man kan ikke se bort fra, at den danske Regering med Kongens Billigelse har bestræbt sig for ved formaalstjenlige Opraab at virke beroligende paa den danske Befolkning. Resultatet af disse Bestræbelser fra dansk Side var desværre ikke tilfredsstillende.

Urostitferne i Landet traadte stadigt hemningsløse frem, og de tyske Instanser i Danmark saa sig nødsaget til af den danske Regering at kræve Indførelsen af tilsvarende Forholdsregler, saaledes Forbud mod Sammenstillinger, Strejker og Forsamlinger, Afleveringspligt for Skydevaaben, Indførelse af Pressecensur, Nedsættelse af danske Hurtig-Domstole og Indførelse af Dødsstraf for Sabotage og Angreb mod den tyske Værnemagt.

Den danske Regering erklærede imidlertid, at den ikke var i Stand til at træffe de paakrævede Forholdsregler til Opretholdelse af Ro og Orden i Danmark, saa at den tyske Øverstkommanderende i Danmark var nødsaget til fra sin Side at foranledige det nødvendige og den 29. August at erklære Undtagelsestilstand for hele Danmark. Ordlyden af den Bekendtgørelse herom, som den Øverstkommanderende for de tyske Tropper i Danmark udstedte, blev samme Dag Offentligheden bekendt. Den danske Regering demissionerede derefter.

Hvad angaar den faktiske Situation i Danmark, saa er den resterende danske Hær opløst og blevet afvæbnet. Størstedelen af de danske Krigsfartøjer blev sikret (sicher-gestellt). Modstand, som viste sig hist og her, blev brudt let og med mindste Tab. Kongen og Kronprinsen befinder sig paa deres Slotte. I Mellemtiden er Arbejdet overalt i Danmark blevet genoptaget. I hele Landet hersker der Ro.

Hidtil har kun en eneste Standret behøvet at træde sammen, ved hvilken Ret en Mand og en Pige er blevet idømt Fængselsstraffe for at have afrevet Plakater. Det danske Politi og de danske Embedsmænd arbejder paa Grundlag af det kendte Opraab fra den danske Regering loyalt sammen med de tyske Instanser.

Den danske Regering havde i sin sidste Erklæring endnu givet Udtryk for Haabet om, at Undtagelsestilstanden kun vilde blive af kort Varighed. Med Hensyn hertil maa det konstateres, at det afhænger af Danskerne selv, hvorledes Situationen videre vil udvikle sig.

(Cit. *Berl. Morg.* 22.-9.-1943).

21.-9. Meddelelse om Gavepakker til de internerede Militærpersoner og om Besøgstilladelser.

21.-9. Meddelelse angaaende et Mordforsøg paa en tysk Soldat samt om Paalæggelse af Byen København af en Bod paa 500 000 Kroner og Belønning til Personer, der giver Oplysninger, som kan føre til Gerningsmandens Paagribelse.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

De Anordninger fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark, der blev udstedt den 20. September, har — udover Udskæringsforbudet for Spirituosa, der er gældende for hele Landet — for Befolkningen i Storkøbenhavn bragt en yderligere Forlængelse af Færdselsforbudet, som er gældende indtil Torsdag den 23. September incl. Der er derudover paalagt Byen København en Bod paa 500.000 Kroner.

Det maa i denne Anledning endnu en Gang understreges, at de nye Anordninger maa føres tilbage til et fejgt Mordforsøg, der den 18. September er foretaget mod en tysk Militærperson.¹⁾

1) Bekendtgørelsen fra Politidirektøren har følgende Ordlyd:

Den 18. September 1943 blev der af en dansk Cyklist fra et Baghold skudt paa et Medlem af den tyske Værnemagt, der blev haardt saaret.

Paa Grund af dette Mordforsøg har den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark bestemt følgende:

Den paagældende Soldat var paa Cykel paa Vej fra Avedøre til sin Bolig, da han paa Roskildevej blev skudt i Ryggen fra en Afstand af fem Meter. Han blev haardt saaret bragt til et Lazaret. 1943.

Der foreligger altsaa et Forsøg paa Mord fra Baghold. Den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark har foranlediget en Bekendtgørelse ved Hjælp af Plakater, hvori der udtales Forventningen om, at Befolkningen tager Afstand fra denne gemene Forbrydelse og hjælper med til, at Gerningsmanden, der flygtede efter at have forøvet sin Gerning, kan faa sin fortjente Straf.

Der tilsikres Personer, som giver Oplysninger, der fører til Gerningsmandens Paagribelse, en Belønning paa 50.000 Kroner. Der er draget Omsorg for, at saadanne Personers Navne hemmeligholdes.

Flagning og Udsmykning paa Kongens Fødselsdag tillades. 22.-9.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

Der kan overalt flages i sædvanlig Udstrækning paa den danske Konges Fødselsdag Søndag den 26. September 1943.

Udstillingsvinduer og lignende kan smykkes paa sædvanlig Maade.

Offentlige Transportmidler maa være udsmykket med Flag.

Bestemmelserne om Forsamlingsforbud under Undtagelsestilstand forbliver gældende i fuld Udstrækning for Søndag den 26. September.

Meddelelse angaaende Mordet paa en tysk Soldat samt om Paalæggelse af Byen Odense af en Bod paa 1 Million Kroner og Belønning til Personer, der giver Oplysninger, som kan føre til Gerningsmandens Paagribelse. 22.-9.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

De Anordninger fra den Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark, der blev udstedt den 20. September, har — udover Udskænkingsforbudet for Spirituosa, der er gældende for hele Landet — for Befolkningen i Odense bragt en yderligere Forlængelse af Færdselsforbudet, der er gældende indtil Torsdag den 23. September incl.

Der er derudover paalagt Byen Odense en Bod paa 1 Million Kroner.

Det maa i denne Anledning endnu en Gang understreges, at de nye Anordninger maa føres tilbage til et fejgt Mord, der den 19. September er blevet forøvet paa en tysk Underofficer.

Den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark har foranlediget en Bekendtgørelse ved Hjælp af Plakater, hvori der udtales Forventningen om, at Befolkningen tager Afstand fra denne gemene Forbrydelse og hjælper med til, at Gerningsmanden faar sin fortjente Straf.

Der tilsikres Personer, som giver Oplysninger, der fører til Gerningsmandens Paagribelse, en Belønning paa 50.000 Kroner. Der er draget Omsorg for, at saadanne Personers Navne hemmeligholdes.

Forbud mod Afholdelse af visse Sportsstævner med Adgang for Tilskuere. 24.-9.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

For at undgaa Misforstaaelser bekendtgøres herved, at bortset fra Travløb, Galopløb og andre Hestesportsforanstaltninger er over hele Danmark alle Sportskampe, hvortil der er Tilskuere, forbudt. Kun Træningskampe, hvortil der ingen Tilskuere er, er tilladt.

1. Som Bod betaler Stor-København inden den 21. September 1943 Kl. 17 et Beløb paa 500.000 Kroner.

2. Lukketiden i Stor-København fastsættes til Kl. 19, og Spærretiden er fastsat til Tidsrummet Kl. 20—5. Undtagelser som hidtil. Denne Anordning gælder fra den 20. til og med den 23. September 1943. Angaaende den nærmere Forstaaelse henvises iøvrigt til Bekendtgørelse herfra af 20. September 1943.

Københavns Politikammer, den 21. September 1943.

I. S t a m.

1943. Meddelelse om Ophævelse af Skærpelsen af Undtagelsestilstandens Bestemmelser for 24.-9. Storkøbenhavn.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

Da den 4 Dages Skærpelse af Færdselsforbudet, der blev anordnet den 20. September for Storkøbenhavn i Anledning af Mordforsøget overfor et Medlem af Værnemagten, er udløbet, træder den forud for Skærpelsen gældende Bestemmelse paany i Kraft fra og med Fredag den 24. September.

Alle offentlige Lokaler, Biografer o. s. v. skal derefter lukke Kl. 20. Færdselsforbudet omfatter Tiden fra Kl. 21-5. Undtagne fra Forbudet er de samme som hidtil. (Cit. *R.B.*).

25.-9. Meddelelse om Indførelse af Spærretid for hele Jylland paa Grund af Jernbanesabotage.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

Som Følge af, at der Natten mellem den 25. og 26. September er forøvet Sabotage overfor Jernbaner talrige Steder i Jylland, anordnes paa Grundlag af Bekendtgørelse fra den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark af 29. August 1943 med øjeblikkelig Virkning for hele Jylland, at alle offentlige Lokaler, Biografer o. s. v. skal lukke Kl. 19. Færdselsforbud for Gader (Landeveje og andre offentlige Veje) fastsættes til Tiden fra Kl. 20 til Kl. 6. Undtagne fra Færdselsforbudet er de samme Personer som hidtil. (Cit. *R.B.*).

26.-9. Meddelelse om Indførelse af Censur ved Offentliggørelse af Radioprogrammer o. lign.

Fra kompetent tysk Side meddeles:

Foretagender, Selskaber og Enkeltpersoner, der offentlig udgiver Radioblade, Radioprogrammer, Bølgelængdetabeller eller andet Materiale af Interesse for Radioaflytning, maa, inden nogen yderligere Offentliggørelse finder Sted, rette Henvendelse til Udenrigsministeriets Pressebureau. Den, der undlader saadan Henvendelse, vil blive draget til Ansvar og kan blive straffet.

30.-9. Meddelelse om Ændringer i Spærretiden for Jylland.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles:

Med Virkning fra Fredag den 1. Oktober fastsættes for hele Jylland følgende Spærretider:

Alle offentlige Lokaler, Biografer, Teatre o. s. v. skal lukke Kl. 20.

Færdsel paa Gaderne (Landeveje og andre offentlige Veje) er forbudt i Tiden fra Kl. 21 til Kl. 5. Undtagne herfra er kun Politiets og Brandvæsenets Personale samt Personale ved Redningskorpset, Statsbanerne og Postvæsenet, naar de er i Uniform. Undtagne er endvidere Personer, der er i Besiddelse af Passérseddél til Færdsel paa Gaderne indenfor Spærretiden.

1.-10. Forordning om Anbringelse af alle Lystfartøjer, Baade o. l. paa Land i Vintertiden.

Der er udsendt Forordning om, at alle Lystbaade og Fartøjer til Sportsbrug, saasom Robaade, Kanoer, Kajakker og lign. for Vinteren skal anbringes paa Samlingspladser, der er godkendt af Kystpolitiet, eller i Havne. Hvis Folk ønsker deres Fartøjer anbragt andre Steder end disse, maa de først indhente Kystpolitiets Godkendelse af Stedet, med mindre dette ligger mere end 4 km fra Kysten. Disse Regler gælder for den sjællandske Østkyst fra Hundested til Præstø med Undtagelse af København, hvor der altid har været specielle Regler gældende. Iøvrigt er Fartøjerne allerede for den langt overvejende Dels Vedkommende bragt til deres Overvitringspladser.

(Cit. *Nationaltid.* 1.-10.-1943).

2.-10. Meddelelse om Jødernes Fjernelse i Forbindelse med forsøgsvis Løsladelse af interne-rede danske Soldater.

Officielt meddeles:

Efter at Jøderne, som ved deres tyskfjendtlige Ophidselsesvirksomhed og deres

moralske og materielle Støtte til Terror- og Sabotagehandlinger, hvilket i væsentlig Grad har bidraget til Skærpelsen af Situationen i Danmark, ved de fra tysk Side trufne Forholdsregler er blevet udskilt af det offentlige Liv og hindret i fortsat at forgifte Atmosfæren, vil der som Opfyldelse af det Ønske, der næres i videre Kredse af den danske Befolkning i de nærmeste Dage blive paabegyndt Løsladelse af internerede danske Soldater, og Løsladelsen vil finde Sted i det Tempo, der bestemmes af de tekniske Muligheder. 1943.

Meddelelse om Ophævelse af den militære Undtagelsestilstand. 5.-10.

Fra kompetent tysk militær Side meddeles.

Den militære Undtagelsestilstand ophæves fra og med Onsdag den 6. Oktober ved Døgnetts Begyndelse.

Meddelelse om Ophævelse af den militære Undtagelsestilstand og af Færdselsforbudet i København. En Række af Undtagelsestidens Anordninger forbliver i Kraft. 6.-10.

Det tyske Riges Befuldmægtigede, Dr. Best, meddeler, at følgende af den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark under den militære Undtagelsestilstand udstedte Anordninger forbliver i Kraft efter Undtagelsestilstandens Ophævelse, indtil Meddelelse om deres Ophævelse maatte blive givet:

1) De i Bekendtgørelse om Etablering af Undtagelsestilstand af 29. August 1943 indeholdte Bestemmelser vedrørende Forbud mod Strejker og vedrørende Forsamlingsforbud — dette sidste i det Omfang, hvori Forbudet hidtil er blevet haandhævet.

2) Forordningen om Beslæglæggelse af Bygninger og Ejendomme af 4. September 1943.

3) Forordning om Leverance og Arbejdsydelse for den tyske Værnemagt i Danmark fra danske Firmaer af 4. September 1943.

4) Bekendtgørelse af 3. September 1943 om Forbud mod offentligt at bære dansk militær Uniform.

5) Forordning af 16. September 1943 om Aflevering af dansk, militært Materiel.

De øvrige under Undtagelsestilstanden udstedte Anordninger træder ud af Kraft ved Undtagelsestilstandens Ophævelse.¹⁾

Belønning for Opklaring af Drab. Meddelelser rettes til Dagmarhus. 26.-10.

To ukendte Personer har den 25. ds. Kl. 21,45 paa Hjørnet af Gothersgade og Kronprinsessegade fra Baghold skudt paa de to danske Statsborgere, den 35-aarige Carl Vilhelm Nielsen og den 20-aarige Hans Henrik Jensen. Nielsen fik et Skud i Ryggen og er som Følge deraf afgaaet ved Døden. Jensen er haardt saaret. Der er

1) Politiet i Storkøbenhavn (København og Frederiksberg samt Københavns Amts nordre og søndre Birk) meddeler Onsdag:

Efter at den af den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark proklamerede Undtagelsestilstand er hævet, gælder der ikke længere noget Færdselsforbud i Storkøbenhavn. Ej heller gælder der nogen Indskrænkning i Brugen af Cykler og Motorkøretøjer.

Den af Justitsministeriet under 22. September udsendte Bekendtgørelse, hvorefter Udskænkning af stærke Drikke — med Undtagelse af Øl og Vin — i Beværtninger, Gæstgiverier og andre offentlige Lokaler, herunder Forsamlings- og Selskabslokaler, er forbudt i Tiden fra Kl. 17—10, forbliver i Kraft.

Koncerter samt Forestillinger i Teatre, Biografteatre, Cirkus o. l. i København og Frederiksberg maa ikke finde Sted i Tiden mellem Kl. 22 og Kl. 6. I Københavns Amts nordre Birk og Søndre med Amager Birk maa de paagældende Forestillinger ikke finde Sted i Tiden mellem Kl. 22,30 og Kl. 6. Det samme gælder offentlige Oplæsninger, Foredrag, Trylleforestillinger o. l. I de nævnte Tidsrum maa Forlystelseshaver ikke holdes aabne.

Beværtninger samt Forsamlings- og Selskabslokaler skal lukke senest Kl. 22,45. Naar et Kvarter er gaaet efter den forannævnte Lukketid, skal alle Gæster have forladt Lokalerne.

I det Omfang, hvori Møder eller selskabelige Sammenkomster er tilladt, kan disse finde Sted mellem Kl. 6 og Kl. 23.

Salg af varme Pølser, Smørrebrød i Pakker samt Servering af Kaffe, Te og Mælk med Brød fra Vogn eller Bod paa Gader og Pladser skal ophøre senest Kl. 23.

1943. udsat en Belønning paa 20.000 Kroner for Oplysninger, der fører til Opdagelse af Morderne.

Meddelelser, der er af Betydning for Sagens Opklaring, skal rettes til Dagmarhus.
(Cit. R.B.).

28.-10. Meddelelse om tyske Modforanstaltninger i Anledning af Attentatet mod Kafé „Mokka“.

Fra tysk Side meddeles:

Den 27. Oktober 1943 Kl. ca. 22 har forbryderiske Kredse forøvet et Sprængstof-attentat i Kafé „Mokka“, Frederiksberggade 38 i København. Der var anbragt en tids-indstillet Sprængbombe i Lokalet, der var stærkt besøgt.

Ved Eksplosionen dræbtes 2 tyske Soldater, 1 tysk Politimand og 1 dansk Kvinde.

Fjorten Personer tilhørende den tyske Værnemagt og 26 Mænd og Kvinder, der er danske Statsborgere, blev saaret, nogle af dem haardt saaret.

Fra tysk Side anordnes i den Anledning følgende:

Fra i Dag den 28. Oktober indtil videre forbydes i følgende Omraader: København, Frederiksberg, Gentofte, Rødovre, Hvidovre, Gladsaxe og Lyngby-Taarbæk Færdsel paa offentlige Pladser, Gader og Veje i Tiden fra Kl. 20 til Kl. 5. Teatre og Forlystelses-Etablissements og andre offentlige Lokaler skal lukke Kl. 19.

Byen København betaler en Bod paa 5 Millioner Kr.

7.-11. Et Antal danske Statsborgere idømmes af tysk Krigsret Tugthusstraf fra 5 Mdr. til paa Livstid at afsone i Tyskland.

Fra tysk Side meddeles:

En tysk Feltkrigsret har afsagt følgende Domme for gennem længere Tid i Samarbejde gennemført Bistand til Fjenden:

Sigfred Jensen, Arbejder, født 11. Januar 1908, og *Egon Madsen*, Maler, født 1. Maj 1912: Tugthus paa Livstid.

Henry Madsen, Maler, født 15. September 1918, og *Peter Nielsen*, Arbejder, født 21. Oktober 1914: 15 Aars Tugthus.

Hans Lund, Maler, født 19. August 1914: 10 Aars Tugthus.

Peter Ingemann-Jensen, Arbejder, født 21. Marts 1904: 7 Aars Tugthus.

Søren Holger Nielsen, Bager, født 14. Oktober 1910: 4 Aars Tugthus.

Christian Rüs-Petersen, Arbejder, født 28. Februar 1905: 3 Aars Tugthus.

Egon Thomas Nielsen, Sømand, født 22. April 1920, *Carl Birkebæk-Nielsen*, Arbejder, født 28. Juli 1913, og *Ude Rich*, Arbejder, født 28. Januar 1886: 2 Aars Tugthus.

Endvidere idømmes *Kuno Johannsen-Arnkov*, Arbejder, født 18. Oktober 1925, 1 Maanedes Fængsel, hvilken Straf anses som udstaaet ved Undersøgelsesarresten.

Dommenes Gyldighed er bekræftet. De idømte Straffe udsones i tysk Straffeanstalt.

De Dømte var Medlemmer af eller Tilhængere af det danske kommunistiske Parti, hvis Virksomhed de opretholdt illegalt, efter at det var blevet forbudt. I Sommeren 1943 gennemførte de i Esbjerg og Omegn en lang Række Sabotagehandling, der dels var rettet mod den tyske Værnemagt, dels mod danske Virksomheder, om hvilke de antog, at de arbejdede for tyske Interesser.

Endvidere er følgende Domme afsagt af en tysk Feltkrigsret over danske Statsborgere for gennem længere Tid i Samarbejde gennemført Bistand til Fjenden:

1. Konstruktørlærling *Eigil Jensen*, født 28. Juni 1923 i Brøndum: 11 Aars Tugthus.

2. Elektrolærling *Erik Pløger Jensen*, Esbjerg, født 9. Februar 1924: 10 Aars Tugthus.

3. Kontorlærling *Egon Thygesen*, født 15. Juli 1925 i Boldesager: 3 Aar og 6 Maanedes Fængsel.

4. Kontorlærling *Ingvar Schønemann*, født 23. December 1925 i Esbjerg: 1 Aar og 6 Maanedes Fængsel.

For Undersøgelsesarresten fradrages i de idømte Frihedsstraffe: For Eigil Jensen

og Ingvar Schönemann 6 Maaneder hver, og for Erik Pløger Jensen og Egon Thygesen 1943. 5 Maaneder hver.

De Anklagede oprettede i Januar 1943 sammen med nogle andre unge Mennesker fra Esbjerg en Forening, der havde sat sig til Opgave at tilføje den tyske Værnemagt Skade, hvor som helst det maatte være muligt. Fra dette Tidspunkt indtil deres Anholdelse iværksatte de i Fællesskab en Række Sprængstofattentater og andre Sabotagehandlinger og uddelte endvidere Flyveblade, hvori der opfordredes til yderligere Sabotageakter. Ved Straffens Fastsættelse er der taget Hensyn til, at der i det store og hele ved alle disse Sabotagehandlinger ikke skete nogen væsentlig Skade paa den tyske Værnemagt som strafnedsættende Omstændighed. Da de Anklagede Thygesen og Schönemann paa det Tidspunkt, hvor de udøvede deres Gerninger, faldt ind under Loven om Ungdomsretter, var de i Henhold til denne Lov hjemfaldne til Fængselstraffe.

De idømte Frihedsstraffe udsones i tyske Straffeanstalter.

En tysk Feltkrigsret har idømt den den 25. Oktober 1913 i Karlstrup fødte danske Statsborger *Fritz Christian Nielsen* 5 Aars Tugthus for Bistand til Fjenden. Dommens Gyldighed er bekræftet, og Straffen udsones i en tysk Straffeanstalt.

Nielsen, der havde deltaget i den spanske Borgerkrig paa de Rødes Side — var Medlem af og Kurér for det forbudte danske kommunistiske Parti. Han har mangfoldiggjort og uddelt et illegalt Blad, hvori der opfordres til Modstand mod de tyske Myndigheder, og til Sabotage mod Værnemagten og mod Virksomheder, der arbejder for tyske Interesser. Han har bidraget til i betydelig Grad at skade Forholdet mellem de tyske Militærmyndigheder og den danske Befolkning og har derfor maattet dømmes til en haard Tugthusstraf.

Meddelelse om, at Spærretiden ikke ophæves, saalænge Sabotagen vedvarer. 20.-11.

Med Hensyn til det fra forskellig Side rejste Spørgsmaal om Udgangsforbudets Ophævelse, erfarer Ritzau's Bureau fra tysk Side, at den nuværende Tilstand maa opretholdes, saa længe de af uansvarlige Elementer i Ly af Mørket udøvede Sabotagehandlinger og Angreb paa Medlemmer af Værnemagten vedvarer.

Henrettelse af 2 Danskere for Sabotage og Angreb paa Medlem af Værnemagten. 22.-11.

Fra tysk Side meddeles Mandag:

En tysk Krigsret har dømt Løsarbejder *Svend Eduard Rasmussen*, født 30. December 1903, til Døden for i Løbet af det sidste Aar at have forøvet gentagne Sprængstofattentater overfor Fabriksvirksomheder, Transportmidler og Jernbaneanlæg og derved i betydelig Udstrækning at have udsat Menneskeliv og Ejendom for Fare.

Endvidere er Bager *Marius Jeppesen*, født 21. April 1922, dømt til Døden som Voldsforbryder for den 9. November 1943 i Randers under Udnyttelse af Mørklægningen, der var etableret for at afværge Fare for Luftangreb, at have overfaldet en tysk Soldat og slaæet ham ned med et Brækjern, med det Formaal at bemægtige sig hans Skydevaaben. Begge de to Gerningsmænd var blevet paagrebet af tysk Politi.

De to Dødsdomme er blevet fuldbyrdet i Dag.

I begge Tilfælde bortfaldt Spørgsmaalet om Benaadning, fordi de forbryderiske Anslag, ikke blot over for Medlemmer af Værnemagten og Værnemagtens Ejendom, men ogsaa over for danske Menneskeliv og dansk Ejendom, i den sidste Tid er taget saaledes til, at Mildhed ikke mere er paa sin Plads, men Forbrydelser af denne Art nu straffes med de haardeste Straffe.

31 Danskere ført til Koncentrationslejr i Tyskland for kommunistisk Virksomhed og fjendtlige Handlinger mod Værnemagten. 23.-11.

Fra tysk Side meddeles:

Paa Grund af vedvarende illegal kommunistisk Virksomhed er den 23. November 1943 følgende 19 Danske, hjemmehørende i Odense, overført til Koncentrationslejr i Tyskland: (derefter følger Navnene) . . .

Som Følge af oprørske Virksomhed (aktivt fjendtlige Handlinger over for Besættel-

1943. sesmagten) er følgende 12 Danske ligeledes overført til Konzentrationslejr i Tyskland: (derefter følger Navnene) ...

24.-11. Meddelelse om Ophævelse af Forbudet mod udendørs Sportskampe med Tilskuere.

Fra kompetent tysk Side er der Onsdag meddelt Tilladelse til Afholdelse af Sportskampe med Tilskuere ogsaa under aaben Himmel.

Saafrømt den meddelte Tilladelse giver Anledning til Demonstrationer, vil den øjeblikkelig blive tilbagekaldt.

Den meddelte Tilladelse omfatter hele Landet.

De for enkelte Byer fastsatte Færdselsforbud (Spærretider) forbliver uberørt af den meddelte Tilladelse. (Cit. *Nationaltid.* 25.-11.-1943).

4.-12. Meddelelse om Henrettelse af 5 Danskere. Tysk Kommentar til Henrettelserne.

Fra tysk Side meddeles:

Følgende Personer er paa Grundlag af Krigsrettsdom blevet henrettet den 2. December 1943, efter at Benaadning var afslaaet:

Student *Georg Coritis Mørk Christiansen*, født 15.-9.-1921 i Vejle,

Maskinist *Svend Christian Johannesen*, født 10.-6.-1923 i Odense,

Sparekasseassistent *Oluf Axelbo Kroer*, født 17-4-1916 i Randers,

Ekspedient *Anders William Andersen*, født 12-7-1924 i Randers og

Handelslærling *Otto Konrad Andreas Manley Christiansen*, født 30.-9.-1924 i Randers.

Alle fem tilhørte Sabotagegrupper, af hvilke den ene under Ledelse af Student Christiansen, de andre under Ledelse af Maskinist Johannesen, havde forøvet en Række Sprængstofattentater og Brandstiftelser paa Jernbaner, bl. a. Jernbanebroerne ved Langaa, samt mod Bedrifter, der arbejder for den tyske Værnemagt. De var alle blevet arresteret af tysk Politi.

Fra tysk Side udtales hertil følgende:

Umiddelbart før Henrettelsen af de to Attentatmænd Svend Eduard Rasmussen og Marius Jeppesen, der blev bekendtgjort den 22. November, udtalte disse to Dødsdømte overfor den tyske Feltpræst, der var hos dem i deres sidste Time, at de aldrig havde troet, at de vilde blive straffet saa haardt, og at Dødsstraffen vilde blive fuldbyrdet. Da der ikke er nogen Grund til at betvivle Oprigtigheden af, hvad disse to Mennesker udtalte i deres sidste Stund, maa det antages, at skønt de havde gjort sig skyldige i de alvorligste Forbrydelser, som kan begaaes mod en krigsførende Magt, har de indtil det sidste Øjeblik troet, at de tyske Krigsretter vilde behandle dem mildt.

Det kan meget vel forholde sig saaledes, at de allerede i deres første Beslutning om at deltage i Sabotagehandling og Overfald overfor Værnemagtsejendom og Medlemmer af Værnemagten er faldet som Ofre for en skæbnesvanger Vildfarelse: For den Vildfarelse, at de tyske Besættelsesmyndigheder vilde se til med uendelig Mildhed og Overbærenhed, medens den ene Forbrydelse efter den anden begaaes overfor den tyske Værnemagts Interesser.

Som det allerede udtrykkeligt blev fremhævet i den officielle Meddelelse af 22. Nov., vil Sabotører og lignende Forbrydere fremtidig have at regne med de haardeste Straffe. Der kan nu ikke længere bestaa nogen Uklarhed om, at den, der skyder paa Medlemmer af den tyske Værnemagt, bliver dømt til Døden og henrettet.

Der er endvidere ingen Tvivl om, at den, der ved sin Deltagelse i Sabotagehandling hjælper Fjenden, efter de Krigslove, der gælder i hele Verden, har forbrudt sit Liv.

Forbrydelser af denne Art straffes ogsaa i Danmark efter tysk Krigsret, der principielt fastsætter Dødsstraf for hvert enkelt Tilfælde af Sabotage og hvert enkelt Anslag mod Medlemmer af Værnemagten. Ingen Sabotør vil fremtidig kunne haabe, at der vil blive vist ham Skaansel. Det er i denne Forbindelse betydningsløst, om der i det enkelte Tilfælde er anrettet større eller mindre Skade.

Det maa forekomme ethvert tænkende Menneske ganske ubegribeligt, at der endnu

i det femte Krigsjaar skulde findes Mennesker, der nærer den Opfattelse, at den tyske Værnemagt ikke paa alle Omraader skulde ville slaa haardt, naar den paa den ene eller den anden Maade angribes. 1943.

Meddelelse til Redaktionerne om Dr. Best's Udtalelser angaaende de tyske Forholdsregler mod Sabotagen, fremsat overfor Repræsentanter for den danske Presse. 4.-12.

Det tyske Riges Befuldmægtigede, Dr. *Best*, modtog i Gaar, Lørdag den 4. Decem-ber, Repræsentanter for den danske Presse og fremsatte overfor dem Udtalelser af følgende Indhold:

De tyske Krigsretters haarde Domme over Sabotører og Fuldblrydelsen af disse Domme, uden at Benaadning har fundet Sted, har uden Tvivl gjort et dybt Indtryk paa den danske Befolkning. Det er nu af stor Betydning, hvilke Konsekvenser de enkelte Borgere og de forskellige Kredse af Befolkningen drager af dette. Det kan hertil fra tysk Side siges, at der i mange Maaneder med en Taalmodighed, der aabenbart er blevet udlagt som Svaghed, har været ventet paa, at den danske Befolkning og dens offentlige Organer selv atter skulde tilvejebringe Orden i Landet. Trods gentagne Advarsler fra Kongen og fra Regeringen er dette ikke sket. Sabotagen steg, fordi den ikke blev forhindret af dem, hvem Ansvarer derfor i første Linie paahvilede. Følgelig maatte Kampen mod Sabotagen, der ikke kan taales i et for Krigsførelsen vigtigt Omraade, tages op fra tysk Side. Men naar en krigsførende Magt tager Kampen op mod Angreb, der rettes mod den, kan dette kun ske under Anvendelse af den yderste Skarphed og Konsekvens.

En krigsførende Magt, der søgte at afværge Angreb ved halve Midler og halve Foranstaltninger, vilde dermed opgive Ævred. Derfor vil og maa Kampen mod Sabotagen i Danmark, efter at man er blevet tvunget til at føre den, gennemføres med hensynsløs Haardhed, indtil Orden atter fuldstændig er tilvejebragt.

Men naar man nu i danske Kredse beklager dem, der falder som Ofre for denne Kamp mod Sabotagen, burde dog enhver stille sig selv det Spørgsmaal, hvem der da bærer Skylden for de Gerninger, der fører til, at der bliver saadanne Ofre. Skylden bærer — foruden dem, der giver Sabotørerne deres Opgaver og leverer dem Bomberne, og som navnlig fra deres trygge Udland sender Borgere fra Folket her i Blden for deres Formaal — alle de enkelte Borgere og Kredse i Befolkningen, der intet har gjort for at forhindre disse Gerninger.

Den, der som Privatmand hilser denne Sabotage som en „national Sport“, er Skyld i deres Død, der falder som Ofre for denne „Sport“, fordi de, som det i flere Tilfælde er konstateret, ikke troede, at Følgerne kunde blive saa alvorlige. Thi han opmuntrer Gerningsmændene i Stedet for at vække Hemninger i dem overfor Udførelsen af deres Forbrydelser. Den, der har Mulighed for at paavirke den offentlige Mening imod Sabotagen, og som ikke gør Brug af denne Mulighed, paadrager sig en Skyld, thi han er Medskyldig i Skabelsen af en Atmosfære, i hvilken Sabotagen trives. Den, der er forpligtet til at sørge for Orden i Landet, og som dog ikke hindrer Sabotørerne i deres Færd, er indirekte medansvarlig, saavel for de Forbrydelser, der begaas, som for Gerningsmændenes Skæbne. Enhver Far og enhver Mor, der ikke til Stadighed gør deres Sønner Formaalessøheden og Faren ved Deltagelse i Sabotager og Sprængstoffattentater klart, maa først og fremmest anklage sig selv, hvis deres Sønner en Dag dømmes til Døden og henrettes.

Efter at det nu staar fast, at Sabotørens og Sprængstofforbryderens Skæbne truer enhver, der som Sabotør og Sprængstofforbryder laaner sig til vore Fjenders Formaal, beror det alene paa Viljen og Ansvarsfølelsen hos dette Lands Indbyggere, hvor mange Mennesker endnu der skal lide denne Skæbne. Men samtidig bærer alle danske Borgere Ansvarer for, hvorledes deres Lands Forhold videre skal udvikle sig.

Efter at den Psykose, at Krigen hurtigt vilde sluttes, som i denne Sommer bidrog væsentlig til Skærpelse af Situationen i Danmark, er blevet afkræftet ved Kendsger-ningerne, burde enhver gøre sig det klart, at der maa regnes med, at Krigen varer meget længe og derfor ogsaa med, at den tyske Besættelse af Danmark varer meget

1943. længe. Hvorledes Forholdet i Landet skal arte sig i denne lange Tid, beror i afgørende Grad paa, hvorledes Befolkningen forholder sig.

Det har allerede undret os Tyske, at en Befolkning, der er saa stolt af sin politiske Dømmekraft som den danske, i det forløbne Aar er faldet som Offer for saa helt igennem urigtige Forudvurderinger og saa ensidig en Ophidselseskampagne. Vi afventer nu, om den haarde Lære, som den anden Halvdel af dette Aar har givet, vil bevirke, at man vender tilbage til Nøgtternhed og Fornuft.

Heraf vil i første Linie afhænge, hvorledes den videre Skæbne bliver for dette Land, hvis 3,8 Millioner Indbyggere paa ingen som helst Maade vil kunne paavirke Afgørelsen i Stormagtskrigen. Ved enhver Ændring, der maatte komme i Stillingen her i Landet, maa hver enkelt Borger først slaa sig for sit eget Bryst og sige til sig selv: Du har selv villet det og forskyldt det.

Privat for Redaktionerne.

Fortroligt.

Ovenstaaende, der ikke maa offentliggøres før Søndag den 5. December 1943, skal bringes af samtlige Dagblade. Overskrifter og Mellemrubrikker er overladt til Bladene.

Censuren.

(Cit. R.B.).

- 6.-12. København paalægges en Bod paa 2 Mill. Kr., fordi de stedlige Myndigheders og Befolkningens Holdning har muliggjort Snigmord paa en tysk Soldat.

Fra tysk Side meddeles:

Lørdag den 4. December 1943 Kl. 19,10 er en tysk Soldat blevet snigmyrdet paa aaben Gade ved at blive skudt ned af Banditter paa Vestervoldgade.

Da Udviklingen af dette Gangsteruvæsen og den hyppige Forekomst af saadanne Forbrydelser kun er mulig, fordi de stedlige Myndigheder og Befolkningen ikke skrider tilstrækkelig virksomt ind mod Forbryderne, og fordi enkelte Befolkningskredse understøtter Forbryderne, er der paalagt Byen København en Bod paa 2 Millioner Kroner.

- 13.-12. Meddelelse om Straf for Hjælp til allierede Flyvere o. l.

Fra tysk Side henledes Opmærksomheden atter paa, at enhver Hjælp, ydet til Soldater fra fjendtlige Magter (f. Eks. nedskudte fjendtlige Flyvere) efter tysk Krigsret er forbudt og betragtes som Hjælp til Fjenden, der straffes med strenge Straffe, eventuelt Dødsstraf.

Enhver, der er vidende om, hvor et Medlem af en fjendtlig Krigsmagt befinder sig, skal ufortøvet anmelde det til den nærmeste tyske Myndighed. Strafbar Hjælp til Fjenden er ogsaa: at huse de paagældende, overlade dem Klæder, Penge og Fødevarer, enhver Art af Oplysninger, der ydes dem, og lignende Bistand.

- 13.-12. Den tyske Trafikminister lader en Skrivelse overrække til Generaldirektør Knutzen om Udnævnelse af Reichsbahnrat Klein med Opgave at sikre tysk Militærtrafik i Tilfælde af Invasion.

Die Verhältnisse machen es erforderlich, bestimmte Sonderaufgaben auf dem Eisenbahngebiet in Jütland durch einen Sonderbeauftragten bearbeiten zu lassen. Dieser Sonderbeauftragte führt die Bezeichnung „Bevollmächtigter der Reichsbahn für Jütland“. Ich habe Reichsbahnrat Klein mit dieser Aufgabe betraut und bitte Sie, ihm jede notwendige dienstliche Unterstützung zu gewähren und ihn insbesondere bei der Einrichtung seiner Dienststelle durch Bereitstellung von Arbeitsräumen behilflich zu sein. Für Ihre Mühewaltung danke ich Ihnen im voraus.

Im Auftrag

(sign.) Navn.

- 13.-12. Skrivelse fra Reichsbahnrat Klein til Generaldirektør Knutzen om Udsendelse af tyske Jernbanemænd i Jylland.

Bezugnehmend auf das Ihnen heute überreichte Schreiben des Reichsverkehrsministers vom 9.-12.-1943 betreffend meine Bestellung zum Bevollmächtigten der Deut-

schen Reichsbahn für Jütland erlaube ich mir, Ihnen mitzuteilen, dass es in Ausführung meines Auftrages zunächst erforderlich ist, eine gewisse Anzahl deutscher Eisenbahner nach dem Raum Jütland abzuordnen. Diese deutschen Kräfte sollen sich über die Verhältnisse bei den dänischen Eisenbahnen orientieren. Ich wäre dankbar, wenn Sie Ihre Dienststellen anweisen würden, die abgeordneten deutschen Eisenbahner in der Durchführung ihrer Aufgabe weitgehend zu unterstützen. sign. *Klein*. 1943.

Vandtaarnet i Søndermarken ødelagt.

15.-12.

Ved 4-Tiden i Gaar Morges blev det store Vandtaarn i Søndermarken over for Zoologisk Have sprængt i Luften ved en vældig Eksplosion, antagelig forøvet af Sabotører. Taarnet blev helt ødelagt, og tonstunge Stykker af det svære Fundament blev slynget vidt omkring, fortrinsvis ud over Roskildevejen, som af samme Grund var afspærret det meste af Formiddagen. Ved Eksplosionen blev Bunden af den 1500 Kubikmeter Vandtank i Taarnet trykket ud, og en vældig Bølge af Vand fejede ned ad den stejle Bakke mod Pilealléen, rivende Murbrokker, Sten og Grus med sig. Et Træ ved Vejkanten blev saa undergravet af Vandmasserne, at det styrtede om.

.....

Opklaringen af Eksplosionen er overdraget Statsadvokatens Afdeling paa Politigaarden, hvor man i Aftes ikke var i Tvivl om, at Eksplosionen er Sabotørers Værk. Ingen har imidlertid hørt eller set noget til mistænkelige Personer, og da Vandtaarnet var det sidste Sted, man kunde tænke sig vilde blive Genstand for Sabotage, var der ingen Vagt paa Stedet. Man formoder, at Sabotørerne er trængt ind gennem en lille Trædør ved Foden af Taarnet. I Ro og Mag har de anbragt deres Sprængstof, hvorefter de usete har fjernet sig. (Cit. *Berl. Morg.* 16.-12.-1943).

58 Danske ført til Koncentrationslejr i Tyskland paa Grund af kommunistisk Virksomhed. 19.-12.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Paa Grund af vedvarende krigsfjendtlig, kommunistisk Virksomhed er den 19. December følgende 58 Danske overført til Koncentrationslejr i Tyskland: (derefter følger Navnene)

Officiel Meddelelse om, at 2 Danskere er ført til tysk Koncentrationslejr. 21.-12.

21.-12.

Meddelelse om Lempelse i Spærretiden i Juledagene. 23.-12.

23.-12.

Fra tysk Side meddeles:

Mellem tyske Myndigheder og Politiet i København har det i den sidste Tid været drøftet, om Spærretiden i Hovedstaden, der er etableret af politimæssige Sikkerhedshensyn, kunde lempes eller ophæves i Juledagene.

Fra tysk Side stod man paa det Standpunkt, at der kunde være Tale om en fuldständig Ophævelse af Spærretiden, for saa vidt Forholdene i Byen antog en roligere Karakter. Den danske Presse har kunnet bringe Meddelelse til sine Læsere om, at disse Overvejelser fandt Sted. Desuagtet har selve Julegens Begyndelse vist en forøget Sabotagevirksomhed. Der bestaar derfor for Tiden ikke nogen Mulighed for at gennemføre den paatænkte Ændring af Spærretiden.

For at lette Rejsemulighederne for den producerende Del af Befolkningen i Helligdagene er det derimod fastsat, at Spærretiden i Dagene den 24. til den 27. December, begge Dage inclusive, ophører Kl. 4 Morgens og begynder Kl. 23 Aften.

Attentat mod Folketingsmand Ole Bjørn Kraft. 30.-12.

30.-12.

RB. meddelte i Aftes:

Der er i Aften blevet begaaet et Revolverattentat mod Folketingsmand Ole Bjørn Kraft, der blev ramt af fire Skud.

Kl. ca. 18,30 ringede det paa Døren til Folketingsmandens Hjem i Vendersgade 28. Den yngste af Sønerne lukkede op for en høj, spinkel ung Mand paa 22—23 Aar, der spurgte efter Folketingsmanden. Da han fik at vide, at denne ikke var hjemme, gik

1943. han igen. Lidt før Kl. 19 kom Folketingsmanden hjem, og et Øjeblik efter ringede den unge Mand atter paa Døren. Den yngste Søn lukkede atter op og kaldte paa Faderen, der gik ud i Entreen til den unge Mand.

Inde i Stuen sad Sønerne sammen med et Par andre unge Mennesker. De hørte pludselig Smældene af fem Skud, og da de styrtede ud, mødte de Ole Bjørn Kraft, der kom vaklende imod dem med Blodet strømmende ned ad sig. Han var ramt af et Strefjkskud i det ene Haandled, en Kugle i venstre Laar, en Kugle under højre Armhule og endelig var en Kugle trængt ind i Ryggen.

Der blev rekvireret en Ambulance, som førte Folketingsmanden til Kommunehospitalet, hvor man straks foretog en Blodtransfusion paa ham.

Den ældste af Sønerne styrtede ned ad Trapperne og ud paa Gaden for muligvis at paagribe Gerningsmanden, men han var forsvundet. Der er i Entreen fundet to Revolverprojektiler, der er trængt ind i Panelerne.

Politidirektøren i København har udlovet en Dusør paa indtil 1000 Kr. for Oplysninger, der kan føre til Paagribelse af Gerningsmanden.¹⁾

(Cit. *Berl. Morg.* 31.-12.-1943).

30.-12. Attentatforsøg mod Folketingsmand Aksel Møller.

Ritzau's Bureau meddeler:

Kriminalpolitiet har erfaret, at en yngre Mand omtrent samtidig med, at Attentatet paa Ole Bjørn Kraft blev foretaget, henvendte sig til den konservative Folketingsmand Aksel Møller paa dennes Bopæl, la Coursvej 6, hvor han anmodede om at faa Folketingsmanden i Tale.

Der blev bedt ham, om han vilde komme indenfor i Lejligheden, men det nægtede han, hvorefter Aksel Møller gik ud i Entreen. Men samtidig kom der andre af Ejenkommens Beboere til Stede paa Trappen, og det gjorde øjensynligt den unge Mand nervøs. Han mumlede noget om, at han vilde komme igen senere, og forsvandt.

(Cit. *Berl. Morg.* 31.-12.-1943).

1944. Dansker henrettet for Sabotage.

3.-1. Fra officiel tysk Side meddeles, at Repræsentant *Alf Jensen*, født den 14. September 1914 i Aalborg, er blevet henrettet.

Jensen tilhørte en Sabotagegruppe i Aarhus, som i Tiden Juni—August 1943 har udført en Række Sprængninger og Ildspaesættelser i Virksomheder, der arbejdede for den tyske Værnemagt, ligesom den ogsaa har forøvet Sabotage paa Jernbanenettet ved Aarhus.

Repræsentant *Alf Jensen* blev i sin Tid anholdt af det tyske Politi.

(Cit. *Nationaltid.* 3.-1.-1944).

4.-1. Forordning fra den tyske Øverstbefalende om Afgivelse af Kvarter til Arbejdere beskæftiget for Værnemagten.

Den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark har anordnet, at der til Arbejdere, der er beskæftiget for den tyske Værnemagt her i Landet, i fornødent Omfang vil være at afgive Kvarter, eventuelt med Forplejning.

For saadan Indkvartering ydes der Kvarterværterne Vederlag efter nærmere af de tyske Myndigheder fastsatte Takster.

4.-1. Meddelelse om Mordene paa Fiskehandler Jens Chr. Petersen og Forfatteren, Pastor Kaj Munk.²⁾

En 33-aarig Fiskehandler, Jens Chr. Petersen, Stenstuegade 19, Slagelse, er i Morges Kl. 7,08 blevet skudt ned paa aaben Gade i Slagelse. Jens Petersen, der til-

1) Derefter følger 4 Signalementer.

2) Angaaende fortløbig Information fra Censuren til Bladredaktionerne, om disse Artikler se Afsnit M, Kap. 1.

hørte det national-socialistiske Parti, kom gaaende fra sin Bolig i Stenstuegade og blev, da han befandt sig ud for Ejendommen Herrestræde 22, skudt ned af en ukendt Person. Han ramtes af to Skud i Hovedet efter en forudgaaende Skudveksling og døde paa Stedet. Øjenvidner beretter, at der i Gerningsøjeblikket passerede en Bil og en Cyklist forbi. Cyklisten forsvandt ned ad en tilstødende Gade. Liget blev efter at være fotograferet af Kriminalpolitiet i Falcks Ambulance ført til Sygehuset, og Politiet arbejder nu med Sagens Opklaring. 1944.

Forfatteren, Pastor Kaj Munk, blev i Gaar Eftermiddag opsøgt i sit Hjem i Vedersø af fire Mandspersoner, der erklærede at være Myndighedspersoner og at de havde til Opgave at anholde ham. Kaj Munk blev derefter kørt bort i en Bil. I Morges blev han fundet liggende dræbt i en Plantage ved Silkeborg Bakker. Han var blevet aflivet ved Revolverskud. Politiet har konstateret, at de fire Personer, der har afhentet Kaj Munk i hans Hjem, ikke tilhører nogen Myndighed. Der er etableret en stor Eftersøgning af de paagældende Personer. (Cit. R.B.).

Artikel i Horsens Avis om Mordet paa Fiskehandler Jens Pedersen.

6.-1.

I Gaar bragtes Bud om to modbydelige Mordattentater, ganske øjensynlig med politisk Baggrund. En af dansk Aandslivs Høvdingeskikkelser, den store Dramatiker, Pastor Kaj Munk, blev — efter Dagen forud at være blevet bortført af fire Mænd i Bil — fundet skudt i en Plantage mellem Silkeborg og Horsens, og paa Gaden i Slagelse blev en national-socialistisk Agitator, den 33-aarige Fiskehandler, Jens Pedersen, skudt ned paa aaben Gade efter Skudveksling.

Paa Grund af det fremrykkede Tidspunkt, paa hvilket Meddelelserne herom forelaa til Offentliggørelse, naaede vi kun at supplere Meddelelsen om Kaj Munks voldsomme Død med en Nekrolog, der i øvrigt manglede en Bemærkning om, at Vedersø-Præsten efterlader sig Hustru og fem Børn.

Her følger saa paa Grundlag af Oplysninger fra vor Slagelse-Korrespondent en Nekrolog over Fiskehandler Jens Pedersen:

Den myrdede Fiskehandler Jens Pedersen var født i Hejninge den 27. November 1911 som Søn af Gdr. Laur. Pedersen, tidl. Valby ved Slagelse, der for nylig solgte sin Gaard og nu bor i en Villa, han har købt i Vinde Helsingø.

Pedersen gik i Skole i Valby og lærte Landbruget hjemme paa Gaarden. I 1935 kom han til Slagelse, hvor han fik Ansættelse hos Cementstøber Jørgensen, Kalundborgvej, som Arbejdsmand og Chauffør. Her havde han imidlertid adskillige Arbejdsløshedsperioder, naar Arbejdet standsede paa Grund af Frostvejr, og han besluttede da at søge anden Levevej.

Jens Pedersen gav sig derfor til i 1936 at handle med Fisk og fik en fast Rute paa Landet, som han besøgte paa Cykle med Paahængsvogn, hvorpaa han daglig kørte 50-60 km. Paa Torvedage havde han sit faste Stade paa Fisketorvet, hvor mange Mennesker lærte ham at kende. Sine Varer købte han hos Fiskehandler Angelo Rosasco, hvor han lærte Datteren Lydia at kende, med hvem han senere indgik Ægteskab. I Ægteskabet er der en seksaarig Dreng ved Navn Kurt. Svigerfaderen, i hvis kendte Forretning Jens Pedersen hjalp til, karakteriserer den myrdede som en ordentlig, flittig og paapasselig Mand, om hvem man kun har godt at sige.

Han var for nogle Aar siden blevet Medlem af det national-socialistiske Parti, for hvilket han var en energisk og dygtig Agitator. (Cit. *Horsens Avis* 6.-1.-1944).

Meddelelse om Værnemagtens Overtagelse af Købmandsskolens Bygning og om Repressalier mod Direktør, Lærere og Elever, hvis Bygningen molesteres.

6.-1.

Ved Nærværende meddeler vi Dem, at Købmandsskolens Bygning, Nørre Voldgade 76, fra i Dag er overtaget af Den tyske Værnemagt, der samtidig har rekvireret og erholdt Fortegnelse over samtlige Lærere og Elever.

Værnemagten har meddelt, at, hvis der skulde ske Molest eller Beskadigelse mod Bygningen, vil Direktør, Lærere og Elever blive gjort personligt ansvarlige.

1944. Med Hensyn til Undervisningens Fortsættelse vil der snarest tilgaa Dem skriftlig Meddelelse.

Ærbødigst
sign. Aage Rasmussen
Direktør.

(Cit. Cirkulære).

7.-1. Læge W. Vigholt, Slagelse, skudt ned i sit Konsultationsværelse.

Den 44-aarige Læge W. Vigholt, Slagelse, hvor for et Par Dage siden Fiskehandler Jens Chr. Pedersen, der tilhørte D.N.S.A.P., blev myrdet paa Gaden, er i Aftes Kl. 19,20 skudt ned i sit Venteværelse af en ca. 30-aarig Mandsperson, der under Foregivende af at skulle have noget taget ud af Øjet havde skaffet sig Adgang til Lægens Konsultationsværelse.

Dr. Vigholt var konservativt Medlem af Slagelse Byraad, valgt i 1937.

(Cit. R.B.).

8.-1. Meddelelse fra Censuren til Bladredaktionerne om, at Omtalen af Begravelserne i Vedersø og Slagelse skal bringes med samme Udstyr og Placering.

Lørdag Eftermiddag blev Forfatteren, Pastor Kaj Munk, jordet fra Vedersø Kirke. Baaren henstod i Kirken, der kun kunde rumme et Faatal af det store Følge, i hvilket der bl. a. saas et halvt Hundrede Præster i Ornat med Biskop Scharling i Spidsen. Kirken og en Del af Kirkegaarden var opfyldt af Kranse og Dekorationer i Hundredevis.

I Kirken talte Dr. theol. Pastor Niels Nøjgaard, Slagelse, der er en Ungdomsven af Afdøde. Præsten mindedes Kaj Munk som en Mand, der stred med Ildhu for Kærlighedens og Sandhedens og Rettens Vej paa Jorden. Den Ild, der brændte i ham, var tændt ved Himlens Arne. Andre Steder mindes man Kaj Munk som Digteren og Skribenten, men her i Vedersø Kirke vil vi mindes ham som Præsten, som Sognets Mand og som Hjemmets Mand. Gud har givet os en stor Gave i Kaj Munk.

Efter Præstens Tale mindedes Kaj Munk ved nogle Minutters Stilhed, hvorefter Operasanger Axel Schiøtz sang Ewalds „Udrust dig Helt fra Golgatha“. Saa førtes Baaren til Graven, hvor Pastor Nøjgaard forrettede Jordpaakastelsen, og Provst Aastrup, Husby, takkede paa Fru Munks Vegne. Forsamlingen istemte „Vor Gud han er saa fast en Borg“, og Fru Munk tog derefter Afsked med hver enkelt af Følget ved Kirkegaardslaagen.

Angaaende Kaj Munks Begravelse maa der, bortset fra de i Ringkøbing udkommende Blade, der har faaet direkte Anvisninger, kun bringes ovenstaaende Meddelelse. Dens Offentliggørelse er betinget af, at de paagældende Blade'i samme Udstyr og Placering bringer en Meddelelse, der Søndag udsendes gennem R. B. om Begravelsen af Fiskehandler Petersen, Slagelse.

Censuren, 8.-1.-1944.

• Den myrdede Fiskehandler Jens Chr. Pedersen, der forleden blev skudt ned paa Gaden i Slagelse, begravedes Søndag Eftermiddag fra Kapellet paa St. Mikkel's Kirkegaard. Der var til Baaren sendt mange Kranse, blandt hvilke saas signerede fra D.N.S.A.P. Efter Afsyngelsen af Salmen „Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud“, talte Pastor Volf, Slagelse, ud fra Salmen „Vi gaar i Fare, hvor vi gaar“ og skildrede, hvorledes Stillingen her i Landet efterhaanden var blevet saaledes, at Salmens Ord er en Virkelighed. Vort Maal maa det være at sige: „Jeg gaar til Himlen, hvor jeg gaar“ og „Jeg gaar med Jesus, hvor jeg gaar“, thi kun hos Gud kan vi finde Frelse og Tryghed. Præsten sluttede med en Bøn. Man sang Salmen „Du Herre Krist“, hvorefter Kisten blev baaret til Graven. Her forrettede Pastor Volf Jordpaakastelsen, og man sang „Klokken slaar“. Afdødes Fader, Gdr. Laur. Pedersen, Vinde Helsing, traadte hen til Graven og holdt en Tale, idet han gik ud fra Ordet „Kæmp for alt, hvad du har kært, dø, om saa det gælder“. Hans myrdede Søn havde ikke kunnet komme til Østfronten, udtalte han, hvor de unge kæmper for Danmarks Ret og Ære, men han var nu faldet paa Hjemmefronten. Faderen takkede sluttelig for Deltagelsen.

(Cit. R.B.).

- Meddelelse om Skovfoged Alsbjergs Selvmord umiddelbart før tysk Anholdelse.** 1944.
15.-1.
Fra tysk Side meddeles:
Skovfoged *Johannes Alsbjerg*, Stoholm, er Fredag fundet død i Liebes Plantage Sydøst for Skive. Døden skyldes Revolverskud. Ved Siden af den Døde fandtes en afskudt Revolver. Johannes Alsbjerg var i engelsk Tjeneste, og hans Anholdelse var umiddelbart forestaaende. Dette er formentlig Aarsagen til, at han selv har taget sit Liv.
- Een Dansker dræbt og een saaret under tysk Politiaktion.** 15.-1.
Fra officiel tysk Side meddeles:
Under en større Aktion mod Sabotører og deres Medhjælpere skulde bl. a. Tandtekniker *Leo Kærraa*, Aarhus, og hans Hustru, der var født Englænderinde, og som begge var i engelsk Tjeneste, anholdes. Da de modsatte sig Anholdelse, saa det tyske Politi sig nødsaget til at gøre Brug af Skydevaaben. Kærraa blev haardt saaret, og hans Hustru ramt af et dødbringende Skud.
- Meddelelse om Etablering af tysk-dansk Udrykningskommando i København.¹⁾** 18.-1.
- Meddelelse om, at de tysk-danske Udrykningskommandoer ikke tilkaldes til Sabotage-handlinger, samt at i Tilfælde af Anholdelser tager det tyske Politi sig kun af tyske Statsborgere.** 22.-1.
Efter hvad Politiinspektør Mellerup oplyser, er det storkøbenhavnske Ordenspoliti glad for Ordninger m. H. t. den fælles dansk-tyske Udrykningspatrulje, der har til Huse i nogle Lokaler i en tidligere Kaserne i Gernersgade. Udrykningspatruljen bestaar af to Hold, hver paa 6 Mand, 3 Danske og 3 Tyske. Den er blevet til efter Forhandling med Justitsministeriet, det danske Politi og de tyske Myndigheder, og har faaet Tilslutning ogsaa fra Politiets Organisationer. Ordningen gælder for hele Storkøbenhavn. Politiinspektøren understreger, at det er en ren praktisk og hensigtsmæssig Foranstaltning. Udrykningspatruljen tilkaldes ikke til Sabotage, men kun til Værtshusuorden, Gadeuorden m. v., og i Tilfælde af, at der foretages Anholdelser, bliver danske Personer anholdt af dansk Politi, medens de tyske Politimænd tager sig af tyske Statsborgere. (Cit. *R.B.*).
- Bombeattentat mod Studenternes Roklubs Baadhus i Svanemøllebugten.** 25.-1.
(*Berl. Morg.* 26.-1.-1944).
- Meddelelse om Lempelser af Spærretiden i Storkøbenhavn.** 26.-1.
Fra officiel tysk Side meddeles, at Spærretiden i Storkøbenhavn af Hensyn til visse Erhvervs Interesser fra og med Torsdag den 27. Januar 1944 ændres saaledes, at Færdsel paa Gader og Veje er tilladt indtil Kl. 22. Det er endvidere tilladt Restauranter, Teatre, Biografer o. s. v. at holde aabent i det højeste indtil samme Tidspunkt.
- Palladiums Atelier og 3 Baadehuse, tilhørende „Damernes Roklub“, „Hellerup Roklub“ og „Hellerup Kajakklub“, ødelagt ved Bombeeksplosioner.** 31.-1.
(*Berl. Morg.* 1.-2.-1944).
- Meddelelse om, at Professor Niels Bohrs Institut er frigivet.** 1.-2.
For nogle Maaneder siden flygtede den bekendte Fysiker og Atomforsker, Professor Niels Bohr, fra Danmark. Aarsagen til hans Flugt var ikke bekendt, og den kunde heller ikke forklares ud fra Professorens hidtidige Optræden. Da Niels Bohr imidlertid var kommet til England, hvor hans videnskabelige Arbejder fra engelsk Side offentligt blev betegnet som vigtige for Krigsførelsen, maatte der hos de tyske Myndigheder opstaa Mistanke om, at Professoren i København havde forberedt og ud-

1) Se Afsnit A.

1944. ført Arbejder af krigsvigtig Betydning, for at de kunde anvendes mod de tyske Interesser. Dette Spørgsmaal kunde kun opklares ved en grundig videnskabelig Undersøgelse af hans hidtidige Arbejdssted, Institutet for teoretisk Fysik og Laboratoriet for Atomforskning, Blegdamsvej 15. Institutet blev derfor beslaglagt og stillet under Bevogtning. Derefter kom tyske Atomforskere hertil for at prøve, om der med Institutets Apparater har været eller kunde blive udført krigsvigtige Arbejder af nogen- som helst Art. Resultatet var ganske klart, at Institutet kun kan tjene som Basis for rent videnskabeligt Forskningsarbejde. Efter at dette saaledes er slaaet fast, er Beslaglæggelsen ophævet, og Institutet givet tilbage til Københavns Universitet.

(Cit. *R.B.*).

3.-2. Mordene paa cand. polit. Blichfeldt Møller og Politibetjent H. Christiansen.

Ritzau's Bureau erfarer:

Til Hændelserne Torsdag Aften paa Asiatisk Plads oplyses yderligere:

Det tyske Sikkerhedspoliti havde allerede i lang Tid været paa Sporet af en hemmelig Organisation for illegal Udrejse, hvis Leder var cand. polit. Fritz Johan Blichfeldt Møller, født den 23.-12.-1913 i Hadsten, boende Lygten 59, N.

Organisationen beskæftigede sig med hemmelig Transport til Sverige af Personer, der havde begaaet strafbare Handlinger i Danmark. Indtil den endelige Overfart skulde foregaa, blev Flygtningene i hvert enkelt Tilfælde skjult illegalt hos offentligt ansatte Personer.

Et Antal danske Sygeplejersker anholdtes.

Om Aftenen den 3.-2.-1944 skulde nogle Personer igen skaffes til Sverige. Paa Hjørnet af Strandgade og Torvegade ventede Møller paa Transporten, medens Møllers vigtigste Medhjælper, den danske Civilpolitibetjent Hans Jørgen Henry Christiansen, født den 30.-6.-1919 i Nakskov, boende Mjøsensgade 3, København, ventede udenfor Ejendommen, Strandgade 25, for herfra at overvaae Transportens Sikkerhed.

Ved det tyske Sikkerhedspolitis Indgriben trak Christiansen og Møller deres Revolvere og skød. Ilden blev straks besvaret, hvorved Christiansen blev dræbt. Møller, der blev haardt saaret, er Fredag afgaaet ved Døden som Følge af sine Saar.

Det tyske Sikkerhedspoliti har foretaget 16 Arrestationer, deriblandt ogsaa af et Antal danske Sygeplejersker.

(Cit. *Nationaltid.* 6.-2.-1944).

7.-2. Bombeekspllosioner paa „Asa“ og „Nordisk Film“.

(*Berl. Morg.* 8.-2.-1944).

9.-2. Politimester og 2 Politifuldmægtige i Varde fængslet for Hjælp til Sabotører.

Ritzau's Bureau erfarer:

Den 9. Februar har det tyske Sikkerhedspoliti i Varde anholdt tre danske Politie-mbedsmænd, der har optraadt aktivt imod det tyske Rige derved, at de har ydet Sabotører Hjælp.

De paagældende er:

- 1) Politimester i Varde *Jørgen Bech Simony*, f. d. 5.-2.-1887 i Aalborg. Bopæl: Møllevej 4, Varde.
- 2) Politifuldmægtig i Varde *Poul Emil Gerner Mikkelsen*, f. den 20.-3.-1916 i Brøndbyvester. Bopæl: Thorvej 1, Varde, og
- 3) Politifuldmægtig i Varde *Henning Schlanbusch*, f. d. 1.-4.-1905 paa Frederiksberg. Bopæl: Lundevej 11, Varde.

Anholdelsen skyldtes den Kendsgerning, at en af de Sabotører, der den 6. ds. deltog i Sabotagen mod Callesens Maskinfabrik i Aabenraa, og som var blevet saaret under Ildkampen mod det tyske Politi, blev holdt skjult af de tre Politimænd, ligesom de ogsaa har været ham behjælpelig med hans videre Flugt.

Under Forhørene har de kunnet overbevises om Deltagelse i en hel Række lignende strafbare Handlinger.

(Cit. *Berl. Morg.* 16.-2.-1944).

Meddelelse om Ophævelse af Spærretiden i København.

1944.

Fra officiel tysk Side meddeles: Spærretiden i København ophæves fra og med Torsdag Aften den 10. Februar.

10.-2.

Delvis Forbud mod personlige Annoncer.

12.-2.

Fra tysk Side meddeles:

Personlige Annoncer (d. v. s. Annoncer, der henvender sig til en bestemt Person eller en bestemt Kreds af Personer) er fremtidig kun tilladt i Dagbladene, naar det drejer sig om Taksigelser og Lykønskninger i Anledning af en familær Begivenhed, der ikke maa være udtrykt ved Dato alene, om Efterlysning af Personer, hvori Annoncørens Navn og Adresse samt Adressatens Stilling og Navn er angivet, samt om Foreningsmeddelelser, der i klart Sprog retter en Henvendelse til Foreningens Medlemmer.

Skjdstруп Kirke ved Haderslev lukkes midlertidigt (af Hensyn til den omliggende Flyveplads).

27.-2.

I Skjdstруп Kirke ved Haderslev fandt der i Eftermiddag en Højtids gudstjeneste Sted i Anledning af, at Kirken midlertidig lukkes. Der blev talt af Sognepræst Heiselbjerg-Paulsen og af Biskop Dr. theol. Scharling, Ribe. (Cit. *R.B.*).

Kaptajn Mackeprang skudt ned paa Gaden.

4.-3.

Den 58-aarige Kaptajn G. B. Mackeprang, der med sin Hustru boede i en Villa, Vintervej 3 i Charlottenlund, er i Aftes blevet myrdet paa Vejen uden for Hjemmet. Gerningsmændene er to Mænd, der formentlig siden om Eftermiddagen har holdt Villaen undre Observation. Kaptajnen er ramt af 8 Skud.

.....

Paa et tidligt Tidspunkt begyndte Kaptajn Mackeprang at interessere sig for Terrænspporten, og han var en af dens Pionerer her i Landet; han var Chef for Terrænsporthjælpsafdelingen i Københavns Amts Skyttelaug. I de sidste Aar havde Kaptajn Mackeprang haft Tilknytning til Arbejdet i Foreningen „Det frie Nord“, af hvis Kontor han var Leder. (Cit. *Berl. Morg.* 5.-3.-1944).

Bekendtgørelse om Spærretid i Odense.

8.-3.

Fra tysk Side meddeles Tirsdag:

Overfaldene paa Forsikringsagent *Max Klitgaard* den 1. Marts 1944 og paa Adjunkt *Niels Foged* den 3. Marts 1944, ligesom Attentaterne imod den danske Politistation i Odense den 3. Marts 1944 og paa det tyske Sikkerhedspolitis Station i Odense den 6. Marts 1944 viser, at uansvarlige Elementer efter Ordre fra deres udenlandske Bagmænd med de mest forkastelige Midler udøver Terror for at forstyrre den offentlige Ro og Sikkerhed.

Af almindelige Sikkerhedsgrunde bliver der derfor for Odense Byomraade fra D. D. indtil videre fra Kl. 20 Aften til Kl. 5 Morgen indført Spærretid. De offentlige Lokaler skal allerede lukke Kl. 19.

Saa længe denne Spærretid varer, maa kun Medlemmer, der tilhører eller er ansat hos den tyske Værnemagt, og Medlemmer af det tyske Politi samt Medlemmer af det danske Politi og saadanne danske Civilpersoner, der er i Besiddelse af særlige af det danske Politi udstedte Tilladelser, færdes paa Gaderne.

Tyskerne i Danmark højtideligholder den tyske Heltemindedag.

11.-3.

Den 12. Marts mindes det tyske Folk sine Faldne fra Verdenskrigen 1914-18 og fra den nuværende Krig. Overalt i Verden, hvor der lever Tyskere, bliver Dagen mindet ved enkle Højtideligheder, der svarer til Tidens Alvor. Ligesom de foregaaende Aar samles ogsaa de Tyskere, der befinder sig i Danmark, for at ære dem, der har ofret deres Liv i Kampen for det tyske Rige og derigennem for Europas Sikkerhed og Frihed. Derved mindes samtidig de Danske, der Skulder ved Skulder med Kammerater

1944. fra hele Europa er draget ud for at bevare den europæiske Kultur mod Bolchevismen og derigennem mod Undergang.

Under denne Krig er der faldet 428 danske Frivillige, samt 312 Folketyske og 43 rigstyske Frivillige fra Danmark. (Cit. R.B.).

- 18.-3. Bombeattentat mod Aalborg Stiftstidende.

(Berl. Morg. 18.-3.-1944).

- 23.-3. Attentat mod Redaktør Sigurd Thomsen.

Den 57-aarige Redaktør ved „Social-Demokraten“, Sigurd Thomsen, er i Aftes kort før Kl. 23 skudt ned paa Hjørnet af Nørre Farimagsgade og Gyldenløvesgade af et Par ukendte Mænd, da han var paa Vej fra Redaktionen til sit Hjem i Borups Allé 176. Han blev ramt i Maven ligesom under Brystkassen af et Skud og ligger meget haardt saaret paa Kommunehospitalet. Det er tvivlsomt, om man kan redde hans Liv. Attentatmændene forsvandt og eftersøges af Politigaardens nye Drabsafdeling.

(Cit. Berl. Morg. 24.-3.-1944).

- 24.-3. Meddelelse fra officiel tysk Side om den tyske Marines og det tyske Søpolitisk Overtagelse af en Del af det danske Søpolitisk Funktioner.

- 27.-3. Meddelelse om, at Spærretiden i Odense ophæves.

Efter at der igen i den sidste Tid har hersket Ro og Orden i Odense, er Spærretiden, der har varet siden den 7. Marts, ophævet fra og med i Morgen.

(Cit. R.B.).

- 30.-3. Kinopalæet ødelagt ved Bombeeksplosion.

(Berl. Morg. 31.-3.-1944).

- 1.-4. Præst anholdt af Tyskerne for illegal Virksomhed.

Fra tysk Side meddeles:

Det tyske Sikkerhedspoliti i Aarhus har anholdt Pastor Dahl i Horsens for illegal Virksomhed.

Pastor Dahl, som i nogen Tid har holdt ophidsende Taler i forskellige Ungdomsorganisationer, stod gennem en Mellemand i Forbindelse med det illegale Blad „Folkeviljen“. Denne Mellemand, som ligeledes er anholdt, har anmodet Pastor Dahl om Pengehjælp til Anskaffelse af Skrivemaskiner og andre Materialer til Fremstilling af det illegale Blad. Pastor Dahl stillede derefter et Beløb til Raadighed som Laan, hvilket han efter egen Indrømmelse har taget fra Kollekten og frivillige Gaver til velgørende Øjemed.

- 9.-4. „Aabenhjertige Ord om Danmarks Stilling.“

Fra tysk Side meddeles:

.....

Det er en Selvfølge, at den danske Hær ikke paa nogen Made kunde have afværget en engelsk Besættelse af Norge. Havde England først besat Norge, maatte den danske Hær enten i Fællesskab med den tyske afværge yderligere engelske Angreb paa Nordflanken, eller ogsaa maatte man gaa sammen med England mod Tyskland. I begge Tilfælde vilde Danmark ikke blot blive Krigsomaade, men direkte Slagmark. Naar Danmark hidtil er blevet skaanet for denne Skæbne, saa skyldes det dels, at Tyskland rettidig kom Englænderne i Forkøbet, dels den daværende danske Regerings Klogskab. Heller ikke i Fremtiden har Tyskland, men kun England Interesse i at gøre Danmark til Slagmark.

Hvis England skulde forsøge et Angreb mod det tyske Riges nordlige Flanke, saa kan man med Sikkerhed vente, at denne Kamp paa Danmarks Jord vil blive udkæmpet med den allerstærkeste Indsats fra tysk Side, for derved at hindre et fjendtligt Stød direkte mod det tyske Riges Hjerte.

Danmark er endnu ikke Slagmark, men kun militært Omraade i dette Ords videre Betydning. Ogsaa denne Situation er haard for Danmark, naar man sammenligner den med Fredens lykkelige Dage. Tænker man derimod paa Ruinerne i mange af Europas Lande og paa Ødelæggelserne af tyske og mange andre Landes Byer og paa de Tusinder af dræbte og saarede Mænd, Kvinder og Børn, kan man i Danmark ikke andet end være glad for, at Landet hidtil er blevet sparet for denne Krigs haarde Skæbne. 1944.

Af alle de europæiske Folk, som er draget ind i Krigen, har Danmark stadigvæk den gunstigste Situation, ikke blot i materiel, men ogsaa i politisk Henseende. Det danske Erhvervsliv er stadig intakt og parat til at paabegynde en normal Fredsproduktion, bortset fra de Tilfælde, hvor herostratiske Sabotører har tilføjet Skade paa det danske Produktionsapparat.

Den folkeretslige og statsretslige Status i Danmark er uforandret, saaledes at alle politiske Muligheder staa aabne for Fremtiden. De tyske Indgreb, som var nødvendige til Selvforsvar under Krigens voksende Tryk, er udtrykkeligt blevet betegnet som Forholdsregler, der ikke paa nogen Maade præjudicerer Danmarks politiske og retslige Status.

At en fremmed Magt, som kæmper en Kamp paa Liv og Død, ogsaa i et besat Land med de mest effektive Midler maa værge sig mod Angreb af enhver Art, er en Selvfølge. Saa snart saadanne Angreb indstilles, bliver ogsaa de tilsvarende Forholdsregler overflødige. Een Ting maa stadig understreges: Ingen tysk Forholdsregel har haft til Formaal at skade danske Interesser, at krænke danske Følelser eller forud at fastlægge Danmarks politiske Fremtid.

Krigens Krav — forstærket ved en Overanstrengelse af Nerver og Kræfter — kan desværre nødvendiggøre mange Forholdsregler, som ogsaa kan komme til at gaa ud over Uskyldige. Alligevel maa man stadig sige til sig selv, at Formaalet med de Forholdsregler, der træffes, ikke er at skade saadanne uskyldige Borgere, men at styrke Forsvaret, som bl. a. ogsaa har den Opgave at beskytte Danmark mod at blive Slagmark mellem de Krigsførende.

.....

Paa Grund af Danmarks geopolitiske og strategiske Beliggenhed bestaar der — uden dansk eller tysk Skyld — for Landet kun to Muligheder: Enten at blive en Del af den tyske Forsvarsfront eller at blive Slagmark i en frygtelig Kamp. Da hverken Danmark eller Tyskland har Interesse i det sidste, maa begge Parter indse Nødvendigheden af en effektiv Forsvarsfront. Derfor maa man altid huske paa, at hver Gang danske Interesser bliver traadt for nær, sker dette ikke for at skade Danmark, men fordi det er nødvendigt til Styrkelse af Forsvaret. Og man maa være objektiv nok til at erkende, at Danmarks politiske og statsretslige Fremtid trods alle Vanskeligheder, som dels skyldes den øjeblikkelige Situation og dels de Provokationer, som fremkommer fra Fjendens Side, paa ingen Maade er blevet præjudiceret.

(Cit. *Berl. Morg.* 9.-4.-1944).

Tysk Militær i offentlige Bygninger af øvelsesmæssige Grunde.

12.-4.

Fra tysk Side meddeles:

Af øvelsesmæssige Grunde har tysk Militær Torsdag i København etableret Vagtposter i forskellige offentlige Bygninger.

Øvelserne, der kunde gennemføres med fuld Hensyntagen til, at de paagældende Institutioner fungerede normalt og uden Vanskeligheder, varede ca. 1 Time.

Tilsvarende Øvelser har fundet Sted andre Steder i Danmark.

Forbud mod, at Civilpersoner eller danske Embedsmænd færdes langs den jyske Vestkyst og Østkysten Nord for Limfjorden. 19.-4.

Fra tysk militær Side meddeles i Dag i en Bekendtgørelse, at al Færdsel paa Stranden og i det bagved liggende Klitomraade langs med hele den jyske Vestkyst og langs med Østkysten Nord for Limfjorden forbydes alle Civilpersoner og danske Embedsmænd. Færdselsforbudet er udstedt paa Grund af militære Forholdsregler,

1944. men ogsaa til Civilbefolkningens Beskyttelse for at undgaa Ulykkestilfælde. Overtrædelse af Forbudet medfører Straf i Medfør af de tyske Krigslove.

(Cit. *Soc. Dem.* 19.-4.-1944).

20.-4. **Meddelelse om Opgivelse af visse paatænkte Løsladelser samt om Arrestation af nogle illegale Grupper.**

Det tyske Sikkerhedspoliti havde under Hensyn til, at der var indtraadt en vis Ro i den almindelige politiske Tilstand, til i Dag den 20. April forberedt Løsladelsen af talrige Arrestanter.

Da der imidlertid i de sidste Dage aabenbart paa udenlandsk Foranledning atter er sket en Række betydelige Sabotagehandling og gemene Mord, har disse Løsladelser indtil videre maattet udskydes.

Yderligere har det tyske Sikkerhedspoliti i Dag foretaget en Række Arrestationer af Grupper af Personer, som havde organiseret sig illegalt med det Formaal at stifte Uro og ophidse Befolkningen.

Disse haarde Forholdsregler har været nødvendige for at vise de politiske Gangstere, at de ikke ustraffet kan terrorisere Befolkningen.

23.-4. **Dansker henrettet.**

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den 20-aarige danske Statsborger, Student *Niels Stenderup*, er af tysk en Krigsret blevet dømt til Døden og henrettet, fordi han paa Københavns Hovedbanegaard fra Baghold overfaldt et Medlem af den tyske Værnemagt og søgte ved Brug af en Dolk at berøve ham hans Skydevaaben.

Han saarede derved den Overfaldne og andre tililende Medlemmer af den tyske Værnemagt. Nogle af disse blev delvis haardt saaret.

23.-4. **Tysk Sergent saaret ved Pistolskud i Sporvogn.**

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den 21. April Kl. 22,50 blev en 55-aarig tysk Sergent overfaldt af to Personer i en Sporvogn foran Kommunehospitalet. De forsøgte at berøve Sergenten hans Skydevaaben. Gerningsmændene gjorde Brug af deres Pistoler, hvorved det paagældende Medlem af den tyske Værnemagt blev haardt saaret. Gerningsmændene flygtede i Ly af Mørket.

Privat for Redaktionerne.

Fortroligt.

Telegrammerne om Henrettelsen af Niels Stenderup og Attentatet mod en tysk Sergent skal bringes af alle Blade mindst 2-spaltet paa Forsiden, enten ved Siden af hinanden eller under hinanden.

Censuren, 23.-4.-1944).

24.-4. **Udtalelser af Dr. Best overfor Pressens Repræsentanter angaaende den danske „Underverden“.**

Den Rigsbefuldmægtigede Dr. *Best* modtog den 24. April 1944 Chefredaktørerne for den danske Presse og fremsatte overfor dem Udtalelser af omtrent følgende Indhold:

„Siden jeg den 4. December 1943 overfor den danske Presse fremsatte alvorlige Advarsler, der knyttede sig til Henrettelsen den 2. December 1943 af fem Sabotører, var der sket en Udvikling af Stillingen i Danmark, der gav Haab om en Stabilisering af Orden og Sikkerhed i Landet, særlig var der en stadig Nedgang i Sabotagerne overfor Produktionsvirksomheden og andre erhvervmæssige Værdier — aabenbart under Indflydelse af den offentlige Mening, der ikke ønsker Voldshandlinger og Ødelæggelser.

At den hemningsløse Underverden, der ikke længere holdes i Tømme af de danske Sikkerhedsorganer, samtidig foranstaltede Blodorgier af Mord paa Danske, har vi Tyske iagttaget med Beklagelse og haabet, at den offentlige Mening omsider ogsaa vilde reagere derimod og tvinge de nølende Sikkerhedsorganer til Opfyldelse af deres

Pligt. Men naar Underverdenens Elementer nu — enten paa udenlandsk Ordre eller af politisk Spekulation — i de sidste Dage paany er begyndt at angribe tyske Interesser, skal de og den danske Offentlighed vide, at heroverfor bliver der reageret hurtigt og skarpt fra tysk Side.

Det er her ogsaa fremdeles Hensigten fra tysk Side at lade den samlede Befolkning lide mindst muligt for de underjordiske Elementers Forbrydelser. Gidsler som Garanti for, at der ikke sker yderligere Forbrydelser, tages ikke ud af Befolkningen, men ud af de forbryderiske Kredse selv. Den tyske udøvende Magt har arresteret et stort Antal Elementer fra de underjordiske Kredse, der venter paa deres Dom. Over 100 Sabotører og Voldsforbrydere har Dødsdomme i Vente.

Da der fra tysk Side ikke tilstræbes Hævn ved at udøse Blod, har man ventet længe med Domfældelsen for at kunne tage Hensyn til Situationens Udvikling. Det har ligget, og det ligger i de underjordiske Elementers egen Haand, hvad der sker med deres fangne Kammerater. Er Stillingen i Landet rolig, saaledes som saavel den danske Befolkning som Besættelsesmagten ønsker det, har man fra tysk Side ingen Interesse i Dødsdomme og Henrettelser. Holder derimod de forbryderiske Kredse, der trækker i Traadene for de underjordiske Aktioner, det for rigtigt atter og atter at ophidse deres Redskaber til Angreb paa tyske Interesser, saa holder man det paa tysk Side for rigtigt overfor disse Redskaber, gennem deres fangne Forgængeres Skæbne, at demonstrere, hvad de selv har at vente ved en Fortsættelse af deres Virksomhed. Naar en Person, der tilhører Værnemagten, overfaldes og saares, saaledes som det skete for faa Dage siden, maa der gives Krigens haarde Ret fri Bane overfor den fangen Voldsforbryder, der under andre Forudsætninger maaske var blevet benaadet. Naar fremdeles den tyske Krigsførelses Interesser angribes ved Sabotage, vil det fremtidig være umuligt at udvise Naade overfor fangne Sabotører, der efter Loven har forbrudt deres Liv.

Man beklager fra tysk Side, hvis den almindelige Befolkning maa lide under, naar der maa træffes andre Foranstaltninger for at vanskeliggøre de underjordiske Elementer at fortsætte deres Forbrydelser. Men ogsaa Befolkningen maa have en Interesse i, at enhver Slagkraft omsider berøves Underverdenen. At den hidtidige Kulturby København i dette Øjeblik overfor hele Verden staar som et europæisk Chicago, er bestemt ikke i det danske Folks og den danske Stats Interesse. De politiske Illusioner, paa Grundlag af hvilke bestemte Kredse hidtil maaske ikke ugerne har set de underjordiske Kredse slippe løs, er for en Del allerede bristet og vil indenfor en overskuelig Tid definitivt være forsvundne. Det vil da blive en frygtelig Opvaagnen for hele Danmark, naar man skal opstille Regnskabet over de meningsløst ødelagte nationale Værdier og de meningsløst myrdede Landsmænd, og naar man tænker paa Fremtiden. Thi hvilken Fremtid kan der tilstaa et Land, der i en saa afgørende Tid udelukkende lader sig repræsentere ved en Underverden, som virker med Bomber og Revolvere. Maa ikke nødvendigvis alle Personer og Institutioner, som har været passive Tilskuere til Ødelæggelsen af erhvervsmæssige Værdier og til Mord og Rov, betragtes som uegnede og uværdige til fremtidig at lede dette Folk, der i Sandhed har fortjent en bedre Ledelse.

Man skal ingenlunde tro, at paa den ene Side det danske Folk, paa den anden Side det tyske Rige vil glemme, hvad der i disse Dage udspiller sig her i Landet. Jeg slipper ikke det Haab, at det danske Folks sunde Realisme endnu vil kunne vinde Overhaand og rettidigt ved egen Kraft stabilisere Forholdene til Gavn nu og i Fremtiden for Danmark. Men indtil da vil ethvert Forsøg paa at angribe tyske Interesser og styrte Landet ud i Kaos fra tysk Side blive slaaet ned med haarde Forholdsregler.“

(Cit. *Nationaltid.* 25.-4.-1944).

Meddelelse om Lukning indtil videre af alle Biografteatre i Storkøbenhavn.

25.-4.

Fra officiel tysk Side meddeles: Da Gangstere i udenlandske Staters Sold, som søger at forstyrre det offentlige Liv i Danmark, i den sidste Tid endogsaa har gjort Biografteatrene i København til Skueplads for deres Voldshandlinger, er det blevet forordnet, at alle Biografteatre i Storkøbenhavn (København, Frederiksberg, Gentofte, Hvidovre og Rødovre Kommuner) indtil videre skal holdes lukkede.

1944. Under Trusel om Dødsstraf kræves alle Vaaben afleveret inden 29. April.

26.-4. Fra officiel tysk Side meddeles:

Da Underverdenen, som forsøger at forstyrre den offentlige Orden i Danmark og at terrorisere Befolkningen, paa enhver Maade søger at skaffe sig Vaaben til Gennemførelse af sine Forbrydelser, er det blevet nødvendigt at træffe skarpe Forholdsregler mod Besiddelse af Vaaben. Det ligger i den samlede danske Befolknings Interesse, at alle Vaaben bliver afleveret til de kompetente danske eller tyske Myndigheder for at undgaa, at de kommer i Gangsternes Besiddelse.

For Aflevering af Vaabnene ansættes en Frist til den 29. April 1944. Enhver, der efter dette Tidspunkt endnu findes i Besiddelse af Vaaben, stiller sig paa lige Fod med Gangsterne og vil blive straffet efter Krigslovens fulde Strengthed. Det er paalagt de tyske Retter efter den 29. April 1944 at dømme enhver uberettiget Indehaver af Vaaben efter følgende Bestemmelser, ifølge hvilke Dødsstraf er foreskrevet som den normale Straf.

Besiddelse af Skydevaaben af enhver Art indbefattet Jagtvaaben, af Ammunition, Haandgranater, Sprængmidler og andet Krigsmateriel, saavel som Dele af saadanne Genstande er forbudt.

Disse Bestemmelser gælder ikke for:

1) Skydevaaben og Ammunition, for hvilke Indehaveren er i Besiddelse af en af en tysk Myndighed eller en kompetent dansk Politimyndighed udfærdiget Tilladelse til at besidde Vaaben, for Jagtvaabens Vedkommende glatløbet Vaaben.

2) Skydevaaben og Ammunition, som i Tjenestøjemed bæres med en tysk Myndigheds Tilladelse.

3) Vaaben og andet Krigsmateriel, som Indehaveren gennem en efter den 29. August 1943 af tysk Myndighed udstedt Attest har Tilladelse til at beholde.

4) Vaaben af Affektionsværdi, naar de ikke har Brugsværdi.

5) Luftbøsser, hvis Kaliber ikke overstiger 4,5 mm.

Den, der i Strid med Forbudet besidder Genstande af de i første Stykke nævnte Art, straffes med Døden. I lettere Tilfælde kan idømmes Tugthus eller Fængsel.

Den, der besidder forbudte Genstande, og som afleverer dem inden den 29. April 1944 til den tyske Værnemagt eller til en dansk Politimyndighed, er straffri.

27.-4. Meddelelse om, at Vaabenforbudet ikke omfatter glatløbende Jagtvaaben, naar Jagttegn haves.

For at fjerne opstaaet Tvivl med Hensyn til Jagtvaaben i de tyske Bestemmelser om Skydevaabens Aflevering m. v. bekendtgøres Ordlyden af de paagældende tyske Bestemmelser:

„Besiddelse af Skydevaaben af enhver Art indbefattet Jagtvaaben, af Ammunition, Haandgranater, Sprængmidler og andet Krigsmateriel, saavel som Dele af saadanne Genstande er forbudt.

Disse Bestemmelser gælder ikke for:

Skydevaaben og Ammunition, for hvilke Indehaveren er i Besiddelse af en af en tysk Myndighed eller en kompetent dansk Politimyndighed udfærdiget Tilladelse til at besidde Vaaben — for glatløbende Jagtvaaben Jagttegn.“

Det er herefter klart, at en særlig Vaabentilladelse, som foreskrevet i Justitsministeriets Bekendtgørelse af 11. Maj 1940, er nødvendig med Hensyn til *riflede* Jagtvaaben, medens gyldigt Jagttegn er tilstrækkelig Legitimation med Hensyn til Besiddelse af glatløbende Jagtvaaben.

27.-4. Dansker henrettet.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den 26. April 1944 er Matematiklærer *Svend Otto Nielsen*, født den 29. August 1908 i Herfølge og bosat i København, i Henhold til Krigslovene blevet dømt til Døden og henrettet for Sabotage og for Mord paa en tysk Politiembedsmand.

- Sabotør henrettet for Spionage.** 1944.
2.-5.
Fra officiel tysk Side meddeles:
Bagersvend *Lars Bager Svane*, født den 26. April 1919 i Marstal, er i Henhold til Krigslovene dømt til Døden og henrettet for Begunstigelse af Fjenden ved Spionage og ved andre Gerninger.
- Sabotør henrettet for Sabotage.** 2.-5.
Fra officiel tysk Side meddeles:
Assurandør *Karl Erich Abel*, født 18.-9.-1910 i Løgstør, er i Henhold til Krigslovene dømt til Døden og henrettet for Sabotage.
- Advarsel mod Landminer.** 3.-5.
Fra officiel tysk Side meddeles:
Da det gentagne Gange er hændt, at græssende Kvæg har udløst Landminer og derved udsat Mennesker for Fare, henledes Opmærksomheden paa, at Græsning af Kvæg skal foregaa længst muligt fra Minerne, og at det er forbudt at lade Hunde løbe omkring i Minefelterne.
- Sabotør henrettet for Sabotage.** 5.-5.
Fra officiel tysk Side meddeles:
Ved den Sabotage, der den 3. Maj 1944 blev forøvet mod Maskinfabrikken „Globe“, Kildevældsallé 6-8 i Glostrup, er *Jørgen Eivind Schacht*, født den 8. Marts 1924 i København, boende St. Kongsgade 137, København, blevet arresteret.
Han er blevet dømt til Døden efter Krigslovene og henrettet.
- Forbud mod Skibstrafik paa de jyske Havne fra Frederikshavn til Højer i Mørklægningstiden.** 8.-5.
Den tyske Værnemagt meddeler:
1) Indenfor den officielle Mørklægningstid er enhver Skibstrafik til og fra Kysten eller Havnene paa Jyllands Kyst paa Strækningen fra Frederikshavn inklusive ned til Højer Sluse forbudt.
2) Under Mørklægningstiden maa Højsøfiskere ikke nærme sig den nævnte Kyststrækning mere end til en Afstand af mindst 10 Sømil fra Kysten. De maa ikke løbe ud før Mørklægningstidens Ophør.
3) Dagfiskere maa ikke løbe ud før Mørklægningstidens Ophør og skal vende tilbage i Havn eller paa Strand før Mørklægningstidens Begyndelse.
4) Overtrædere vil blive beskudt uden Varsel og straffet efter de tyske Krigslove.
- Tyskerne anholder Dansker som sigtet for Drab og overgiver ham til dansk Politi.** 9.-5.
Fra tysk Side meddeles:
Det tyske Sikkerhedspoliti har anholdt en Arbejder ved Navn *Niels Børge Jensen*, som mistænkt for den 28. April paa Vesterbrogade at have affyret det Revolverskud, der dræbte Graver Einar Andreasen.
Som bekendt skete der denne Dag et Sammenstød foran Café „Lido“ paa Vesterbrogade, hvorunder der faldt et Skud. Samtidig blev Andreasen, der gik ud for National Scala, truffet af en Kugle og dræbt. Der er Grund til at antage, at Andreasen blev dræbt ved det foran Café „Lido“ affyrede Skud. Den anholdte Jensen er identisk med Revolvermanden fra Sammenstødet foran Café „Lido“.
Jensen er blevet overgivet til det danske Politi, der har overtaget Sagens videre Behandling.
- Sømand, der ikke svarede paa tysk Vagtposts Tilraab, skudt.** 11.-5.

(R.B.)

1944. Meddelelse om 4 Dødsdomme og 5 andre Domme, samt om at Dødsdommenes Fuld-12.-5. byrdelse skulde afhænge af „Forholdene i Landet“.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den 12. Maj 1944 er de følgende blevet dømt efter Krigslovene for Begunstigelse af Fjenden:

- 1) *Quistgaard, Georg Brockhoff*, født 19. Februar 1915 i København, boende Aabenraa 10, 3. Sal, København, til Døden.
- 2) *Lützen-Hansen, Arne*, født 27. Juli 1919 i København, boende Himmerlandsvej 21, København, til Døden.
- 3) *Larsen, Carl Jørgen*, født 6. Juli 1899 i Aarhus, til Døden.
- 4) *Wichfeld*, født *Massy-Beresford, Monica Emily*, født 12. Juli 1894 i London, boende Godset Engestofte paa Lolland, til Døden.
- 5) *Hovmand, Hans Christian*, født 13. December 1911 i København, boende Øster Thoreby ved Nykøbing F., til 12 Aars Tugthus.
- 6) *Munthe-Østerbye, Hjarl*, født 1. September 1918 i København, boende Verm-landsgade 4, København, til 10 Aars Tugthus.
- 7) *Baastrup-Thomsen, Else Elisabeth*, født 3. Oktober 1919 i Hornslet, boende Frankrigsgade 27, København, til 6 Aars Tugthus.
- 8) *Jessen-Schmidt, Jens Kristian*, født 8. April 1884 i København, boende Hol-bergsgade 28, København, til 3 Aars Tugthus.
- 9) *Nielsen, Poul Gerner*, født 26. November 1894 i Saksøbing, boende Arbejds- og Plejeanstalter i Saksøbing, til 2 Aars Tugthus.

Frifundet for Anklagen for Begunstigelse af Fjenden blev:

- 1) *Grandt, Wilhelm*, f. 9.-2.-1908 i Kalundborg, boende Maribovej 55, Nakskov.
- 2) *Jørgensen, Niels Frederik Alfred*, f. 3.-6.-1907 i Østofte.
- 3) *Wichfeld, Viggo Dmitri*, f. 26.-12.-1923 i London.

Det afhænger alene af, hvorledes de illegale Elementer og de for den offentlige Orden og Sikkerhed ansvarlige Institutioner i den kommende Tid forholder sig, om Dødsdommene skal fuldbyrdes, eller om Forholdene i Landet gør det muligt at benaade de Dødsdømte.

19.-5. Tysk Benaadning fra Dødsdom til livsvarigt Tugthus.

Fra tysk Side meddeles, at den over Fru Monica Emily Wichfeld afsagte Dødsdom ved Benaadning er ændret til livsvarigt Tugthus. (Cit. *Nationaltid.* 19.-5.-1944).

21.-5. Meddelelse om Henrettelse af dansk Sabotør.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den dødsdømte *Georg Brockhoff Quistgaard*, født 19. Februar 1915 i København, der havde spillet en fremtrædende Rolle i en Sabotageorganisation, er blevet henrettet.

21.-5. 4 tyske Dødsdomme for Vaabenrov.

Fra officiel tysk Side meddeles:

For Vaabenrov er de følgende blevet dømt til Døden efter Krigslovene:

- 1) *Frede Toftegaard Jensen*, født den 29. Juli 1925 i Kristrup.
- 2) *Paul Christian Steensgaard*, født den 21. Juni 1924 i Nørre Snede.
- 3) *Knud Henrik Bryndum*, født den 25. December 1926 i Horsens.
- 4) *Svend Anker Stenberg Mørch*, født den 26. Marts 1921 i Boller.

Det er endnu ikke fastsat, om Dommene skal fuldbyrdes, eller om de dømt be-naades.

22.-5. Meddelelse om Henrettelse af dansk Sabotør.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den for Begunstigelse af Fjenden dødsdømte *Carl Jørgen Larsen*, født den 6. Juli 1899 i Aarhus, der har været virksom i Sabotage- og Spionageorganisation, er blevet henrettet.

Meddelelse fra den tyske Øverstbefalende om tysk Kontrol ved de 4 store Broer. 1944.

Gennem Ritzau's Bureau er udsendt følgende Bekendtgørelse fra den tyske Værnemagt: 23.-5.

Færdsel over Limfjordsbroerne ved Oddesund og Aggersund samt over Lillebæltsbroen og Storstrømsbroen vil fra nu af blive kontrolleret af den tyske Værnemagt efter følgende Regler:

a) Om Dagen: For samtlige Køretøjers Vedkommende vil al Last blive undersøgt af tyske Vagtposter.

b) Om Natten: Om Natten er enhver Færdsel over de nævnte Broer forbudt for Fodgængere, Cyklister og Køretøjer. Tidspunkterne for Afspærringen falder sammen med de officielt gældende Mørklægningstider. Specielle skriftlige Passersedler kan i paatrængende Tilfælde gives til Læger, Jordemødre, Brandvæsen og Redningskorps samt til uopsættelige Transporter i den tyske Værnemagts Interesse. Disse Passerkort udfærdiges af nærmeste tyske Kommandant. Passersedlerne er højst gyldige i 10 Timer.

Meddelelse om en Danskers Henrettelse. 24.-5.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den danske Statsboger Arne Lützen Hansen født den 17. Juli 1919 i København, der havde spillet en fremtrædende Rolle i en Sabotage- og Spionorganisation, er blevet henrettet.

For Modtagelse og Opbevaring af Sabotagemateriale dømmes 3 Danskere til Døden og een til 10 Aars Tugthus. 24.-5.

Fra officiel tysk Side meddeles:

For Begunstigelse af Fjenden (Modtagelse og Opbevaring af Sabotagemateriale, der var nedkastet fra fjendtlige Flyvemaskiner) er følgende blevet dømt til Døden:

Andersen, Orla, født den 7. Oktober 1915 i Hornslet.

Svarre, Herold, født den 10. September 1909 i Buenos Aires,

Sørensen, Axel, født den 18. Februar 1912 i Holbæk.

Til 10 Aars Tugthus er dømt:

Velling-Hou, Marius, født den 20. November 1914 i Øster Førslev.

Resumé af Straffebestemmelserne til Beskyttelse af den tyske Værnemagt i Danmark og dens enkelte Medlemmer. 24.-5.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den nuværende Situation gør det nødvendigt, at der endnu en Gang skabes Klarhed over de Straffebestemmelser, som gælder til Beskyttelse af den tyske Værnemagt og dens enkelte Medlemmer i Danmark, og som anvendes af de tyske Domstole ved Afgivelse af Dom vedrørende strafbare Handlinger, som er rettet mod den tyske Værnemagt eller dens Medlemmer. De særlige Retningslinier, efter hvilke de tyske Domstole afsiger Domme, bekendtgøres derfor sammenfattet nedenstaaende i deres nugældende Affattelse:

Vold.

1. Den, der angriber en Person, der tilhører den tyske Værnemagt eller en tysk Myndighed, med Vold, straffes med Døden.

Paa samme Maade straffes den, der forøver anden Voldshandling mod den tyske Værnemagt eller en tysk Myndighed.

I lettere Tilfælde kan idømmes Tugthus- eller Fængselsstraf.

Besiddelse af Skydevaaben og Krigsmateriel.

2. Det er forbudt at være i Besiddelse af Skydevaaben af enhver Art, herunder Jagtvaaben, af Ammunition, Haandgranater, Sprængstof og andet Krigsmateriel saavel som Dele af saadanne Genstande.

Dette gælder ikke for:

1944. a. Vaaben og Ammunition med Hensyn til hvilke Besidderen er i Besiddelse af en af en tysk Myndighed eller den kompetente danske Politimyndighed efter den 29.-8.-1943 udstedt Vaabentilladelse — for glatløbende Jagtvaaben Jagttegn —,
 b. Vaaben og Ammunition, der føres tjenstligt med Tilladelse af en tysk Myndighed,
 c. Vaaben og andet Krigsmateriel, som Besidderen iflg. en af en tysk Myndighed efter den 29.-8.-1943 udstedt skriftlig Tilladelse har faaet Lov til at beholde,
 d. Vaaben af Affektionsværdi, for saa vidt de ikke er brugbare,
 e. Luftbøsser, hvis Kaliber ikke overstiger 4,5 mm,
 f. Sprængstoffer, med Hensyn til hvilke Besidderen er i Besiddelse af en af en tysk Myndighed eller den kompetente danske Politimyndighed efter den 29.-8.-1943 udstedt skriftlig Tilladelse.

3. Den, der i Strid med Forbudet besidder Genstande af den i Punkt 2 nævnte Art, straffes med Døden.

I lettere Tilfælde kan Tugthus- eller Fængselsstraf idømmes.

Den, der finder Genstande af den i Punkt 2 nævnte Art i sin Besiddelse, bliver straffri, naar han efter Opdagelsen ufortøvet afleverer de omhandlede Genstande til en tysk Militær- eller Politimyndighed eller en dansk Politimyndighed.

Besiddelse af Radiosendeapparater, Uddannelse af Radiotelegrafister og Radioteknikere.

4. Det er forbudt at være i Besiddelse af Radiosendeapparater, herunder Amatør-sendeapparater, og de til deres Drift anvendelige transportable Strømkilder, Batterier, Akkumulatorer saavel som Tilbehør til disse Apparater.

Dette gælder ikke for Besiddelse af Anlæg, som drives med Tilladelse af en tysk Myndighed, eller som er overladt Besidderen med en efter den 29. August 1943 udstedt skriftlig Tilladelse fra en tysk Myndighed.

5. Uddannelsen af Radiotelegrafister og Radiotelegrafiteknikere er forbudt uden Tilladelse fra en tysk Myndighed.

6. Den, der i Strid med Forbudet findes i Besiddelse af Genstande af den i Punkt 4 nævnte Art, eller den, der handler i Strid med Punkt 5, straffes med Tugthus eller Fængsel.

I svære Tilfælde kan Dødsstraf idømmes.

Understøttelse af Statsborgere fra Lande, som befinder sig i Krig med det tyske Rige.

7. Den, der skjuler, giver Husly til eller paa anden Maade understøtter Medlemmer af et Lands Krigsmagt, som befinder sig i Krig med det tyske Rige, straffes med Tugthus eller Fængsel, for saa vidt ikke efter andre Forskrifter er forskyldt en højere Straf.

Med samme Straf anses den, der understøtter andre Statsborgere fra et Land, der befinder sig i Krig med det tyske Rige, i deres Forsæt til at skjule sig for tyske Myndigheder eller paa anden Maade at unddrage sig disse.

I svære Tilfælde kan Dødsstraf idømmes.

Forstyrrelse af Arbejdsfreden.

8. Den, der skader den tyske Værnemagts Interesser derved, at han: Nedlægger Arbejdet uden lovlige Ophævelse af Arbejdsforholdet, etablerer Lockout, opfordrer andre til Arbejdsnedlæggelse eller Lockout, understøtter saadanne Arbejdere, der har nedlagt Arbejdet uden lovlige Ophævelse af Arbejdsforholdet, eller paa anden Maade forstyrrer Arbejdsfreden, straffes med Tugthus, Fængsel eller Bøde.
 Bøde kan idømmes ved Siden af Tugthus- eller Fængselsstraf.
 I svære Tilfælde kan Dødsstraf idømmes.

Afholdelse af politiske Møder.

1944.

9. Afholdelse af offentlige og ikke-offentlige Møder og Deltagelse i saadanne er forbudt.

Den Rigsbefuldsmægtigede i Danmark kan meddele Undtagelser gældende i Almindelighed eller for Enkelttilfælde.

Den, der handler i Strid med det i første Stykke indeholdte Forbud, straffes med Fængsel og Bøde eller med en af disse Straffe, for saa vidt ikke efter andre Forskrifter er forskyldt en højere Straf.

Fotografering, Malen og Tegnen.

10. Fotografering, Malen og Tegnen af Bygninger, Rum, Anlæg, Skibe og Krigsmateriel, der tilhører eller benyttes af den tyske Værnemagt, er forbudt.

Derudover er forbudt:

a. Fotografering uden for lukkede Rum i de Omraader, der er erklæret for Sikkerhedsomraader,

b. Malen og Tegnen uden for lukkede Rum i de af den tyske Værnemagt udtrykkeligt bekendtgjorte Omraader.

De kompetente tyske Værnemagtsmyndigheder kan tillade Undtagelser.

Den, der handler i Strid med Forbudet i Stykke 1 eller 2 eller med et i Forbindelse med Dispensation givet Paabud, straffes med Tugthus, Fængsel eller Bøde, for saa vidt der ikke efter andre Forskrifter er forskyldt en højere Straf.

Bøde kan idømmes ved Siden af Tugthus- eller Fængselsstraf.

Benyttelse af Skydevaaben og Udøvelse af Jagt.

11. I følgende Omraader er Benyttelse af Skydevaaben og Udøvelse af Jagt uden Tilladelse fra de kompetente tyske Myndigheder forbudt:

a. I Jylland i en 2 km bred Stribe langs Kysten, begyndende paa Østkysten 5 km Syd for Frederikshavn, mod Nord til Skagen, fortløbende derfra langs Vestkysten mod Syd og afsluttende Vest for Ribe,

b. paa Øerne Anholt, Læsø, Fanø og Manø,

c. paa Agger Tange, Harboøre Tange og Holmsland Klit,

d. i Almindelighed i en Afstand af 500 m fra tyske Værnemagts- og tyske Politikvarterer.

Den, der handler i Strid med Forbudet i Stykke 1, straffes med Fængsel og Bøde eller med en af disse Straffe, for saa vidt ikke efter andre Forskrifter er forskyldt højere Straf.

Brug af danske Militær-Uniformer.

12. Det er forbudt offentligt at bære den danske Hærs og Flaades Uniformer.

Den, der handler i Strid med Forbudet i Stykke 1, straffes med Fængsel og Bøde eller med en af disse Straffe.

Strafforfølgningen vedrørende saadanne Forbrydelser, som ikke er anført i de her nævnte særlige Forskrifter, sker efter de tyske Rigsstraffeloves og de tyske Rigsstraffeloves almindelige Regler.

Sabotør saares og anholdes med Ledsager paa Raadhuspladsen.

24.-5.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Tirsdag den 23. Maj 1944 henimod Kl. 11 blev en i længere Tid eftersøgt Sabotør ved Navn *Carsten Leif Bruhn Petersen*, født den 7. Juni 1918 i Slagelse og boende Voldgaarden 2, København, genkendt af det tyske Sikkerhedspoliti paa Raadhuspladsen i København, hvor han traf sammen med sin Fader, Redaktør *Waldemar Petersen*, Slagelse, født den 9. Juni 1889 i Store Hedinge.

De satte sig begge voldsomt til Modværge, da det tyske Politi vilde anholde dem. Sabotøren gjorde Forsøg paa at skyde paa Politifolkene. Disse var derfor nødt til

1944. at gøre Brug af deres Skydevaaben og saarede ham alvorligt ved et Pistolskud. De to nævnte Personer blev anholdt.

I Sabotørens Besiddelse fandtes tre skarpladte Pistoler. Ved Husundersøgelse fandt man Sprængstoffer og svære Vaaben (Maskingevær o. s. v.).

- 25.-5. Politibetjent tilhørende Sabotagegruppe dræbt efter Skudveksling.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Under Oprulningen af illegale Modstands- og Sabotageorganisationer har det tyske Sikkerhedspoliti konstateret, at den danske Politibetjent *Holger With Otto Søderberg*, født den 29. Juli 1912 i Braband og boende Hovgaardsgade 6, København, var meddelagtig i fremtrædende Grad og særlig beskæftigede sig med Vaabensmugling. Da Søderberg den 21. Maj 1944 skulde anholdes, bød han væbnet Modstand og blev dræbt. Ved Husundersøgelsen fandtes Vaaben og Sabotagemateriale.

- 26.-5. Meddelelse om Fuldbyrkelse af Dødsdom i Forbindelse med Meddelelse om 2 Sabotagehandlinger.

Gennem Ritzau's Bureau meddeles:

I Natten mellem den 24. og 25. Maj er der udøvet Sabotage mod Firmaet *Burmeister & Wain*, Strandgade i København, og mod Accumulatorfabrikken A/S i Lyngby.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Dødsdommen over *Orla Andersen*, født den 7. Oktober 1915 i Hornslet, der havde været Deltager i en Sabotage-Organisation, er blevet fuldbyrdet.

- 26.-5. Meddelelse om, at en Dansker er henrettet, samt en ung Kvinde er idømt Tugthus paa Livstid, i Forbindelse med Meddelelse om Mord paa Portner i tysk Tjeneste.

Gennem Ritzau's Bureau meddeles:

Den 23. Maj 1944 ca. Klokken 19,40 er *Harald Sørensen*, født den 20. Juli 1903 i Ansbjerg, der var Portner i en af tysk Myndighed benyttet Bygning, blevet myrdet i Thuresensgade i Odense ved Skud med en Maskinpistol.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Cyklesmed *Benny Mikkelsen*, født den 23. August 1925 i Aarhus, er for Overfald paa en tysk Politimand, for Attentat imod Politifængslet i Aalborg og for Deltagelse i en Sabotagegruppe blevet dømt til Døden og henrettet.

Under den samme Sag er *Grethe Jensen*, født Angelund, født den 7. Juli 1917 i København, idømt Tugthus paa Livstid for at have understøttet Sabotagegruppen ved Ydelse af Husly og ved at skjule Sprængstoffer.

En i samme Forbindelse anklaget *Henrik Børge Nielsen*, født den 1. December 1910 i Thisted, blev frifundet. (Cit. *Berl. Morg.* 26.-5.-1944).

- 27.-5. 21 kendte Danskere anholdt af Gestapo sigtet for Spionage og illegal Virksomhed. Oberst *Paludan-Müller* dræbt under Anholdelsen.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den 26. Maj 1944 er følgende Personer blevet anholdt i Jylland som alvorligt mistænkte for Spionage og Deltagelse i en illegal militær Organisation:

Oberstløjtnant *Svend Erik Johnstad-Møller*, Fredericia.

Politimester *Aage August Agersted*, Aarhus.

Redaktør *Ejnar Bjørn Hanssen*, Aabenraa.

Politimester i Aarhus *Ejnar Hoec*.

Handelskommis *Harald Lyck*, Sønderborg.

Politikommisær *Hans Egede Rein-Jensen*, Aarhus.

Kaptajn i Grænsegendarmeriet *Aage Malling Jacobsen*, Kollund.

Redaktør *Ejnar Kirkegaard*, Aarhus.

Politikommisær *Aage Jæger*, Randers.

Orlogskaptajn *Svend Greve*, Aarhus.

Overkriminalbetjent *Jørgen Nielsen*, Aabenraa.
 Amtmand *Kresten Refslund-Thomsen*, Aabenraa.
 Poliassistent *Ansgaard*, Viborg.
 Kriminalbetjent *Alfred Christian Mogensen*, Horsens.
 Overbetjent *Jørgen Jensen Sørensen*, Aarhus.
 Politikommissær *Knud Wiese*, Aarhus.
 Farvermester *Thorikild Jacobsen*, Aabenraa.
 Politimester *Brix*, Tønder.
 Kaptajn *Digmann*, Tønder.
 Redaktør *Bernsen*, Tønder.
 Fhv. Kaptajn *Seehusen*, Esbjerg.

1944.

Oberst i Gendarmeriet *Svend Bartholin Paludan-Müller*, Graasten, blev dræbt, da han modsatte sig Anholdelsen.

Meddelelse om, efter hvilke Retningslinjer og paa hvilke Grundlag Beslaglæggelse af fast Ejendom og Bygninger kan ske til den tyske Værnemagt, og hvordan Retningslinjerne er for Levering af Ydelser til Værnemagten. 27-5.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Det har vist sig hensigtsmæssigt paa Basis af de hidtil indvundne Erfaringer at nyaffatte og bekendtgøre de Forskrifter, paa Grundlag af hvilke Beslaglæggelse af faste Ejendomme og Bygninger til den tyske Værnemagt sker, og efter hvilke der kan forlanges Leveringer og Ydelser til den tyske Værnemagt.

De kompetente Myndigheder har faaet Anvisning paa i Fremtiden at gaa frem efter følgende Retningslinjer:

I. Beslaglæggelse af faste Ejendomme og Bygninger til den tyske Værnemagt.

1. Til Brug for den tyske Værnemagt i Danmark kan faste Ejendomme og Bygninger med eller uden Inventar beslaglægges.
2. Beslaglæggelsen giver den tyske Værnemagt Ret til at benytte den beslaglagte faste Bygning og beslaglagt Inventar og foretage nødvendige Forandringer ved dem.
 Bortset herfra berøres Ejendomsretten ikke af Beslaglæggelsen.
3. Efter Forkyndelse af Beslaglæggelsesordren maa Ejeren eller andre, der hidtil har haft Brugsret, ikke foretage nogen Forandring ved den beslaglagte faste Ejendom eller Bygning eller beslaglagt Inventar, med mindre den tyske Værnemagt udtrykkeligt har godkendt den.
4. Retshandeler, som afsluttes vedrørende en beslaglagt fast Ejendom eller Bygning eller beslaglagt Inventar efter Forkyndelse af Beslaglæggelsesordren, er uden Retskraft over for den tyske Værnemagt, med mindre den tyske Værnemagt udtrykkeligt har godkendt dem.

Det samme gælder administrative eller retslige Tvangsforanstaltninger eller Tvangsforanstaltninger, som træffes efter Forkyndelse af Beslaglæggelsesordren.

5. For Benyttelsen af beslaglagte faste Ejendomme og Bygninger og beslaglagt Inventar yder den tyske Værnemagt Erstatning.
6. Kompetent Myndighed vedrørende:
 - a. Anordning om Beslaglæggelser i Henhold til Punkt 1,
 - b. Meddelelse om Godkendelse i Henhold til Punkterne 3 og 4,
 - c. Modtagelse af Begæringer om Erstatning i Henhold til Punkt 5,
 - d. Fastsættelse og Udbetaling af Erstatning i Henhold til Punkt 5 er Wehrmachtintendant Dänemark.
7. Den, der ved at handle i Strid med Forskriften i Punkt 3 eller paa anden Maade forholder, forringer eller umuliggør den tyske Værnemagts Benyttelse af en beslaglagt fast Ejendom eller Bygning eller beslaglagt Inventar, straffes med Tugthus, Fængsel eller Bøde, for saa vidt ikke efter andre Forskrifter er forskyldt en højere Straf. Bøde kan idømmes ved Siden af Tugthus- eller Fængselsstraf.

I lettere Tilfælde kan Hæfte og Bøde eller en af disse Straffe idømmes.

1944.

II. Leveringer til den tyske Værnemagt.

1. Alle i Danmark hjemmehørende Erhvervsvirksomheder — Selskaber saavel som Enkeltmandsforetagender — inden for Haandværk, Erhverv, Industri og Handel er forpligtet til inden for Virksomhedens Leverings- eller Ydelsesmuligheder at modtage og ufortøvet udføre Ordre paa Leveringer eller Ydelser, som
 - a. gives af tyske Værnemagtsmyndigheder i Danmark,
 - b. Gives af Organisation Todt i Danmark,
 - c. Formidles af Rüstungsstab Dänemark.
2. I Virksomheder, som har faaet Ordre i Henhold til Punkt 1, eller som har faaet Meddelelse om, at man agter at give dem Ordre i Henhold til Punkt 1, er indtil Tilendebringelse af Arbejdet paa Ordrene, Opsigelser af Arbejdsforholdet ud over det gængse Omfang saavel fra Arbejderes som fra Arbejdsgiveres Side kun tilladt, hvis Godkendelse i Henhold til Punkt 5 foreligger.
3. De danske Forskrifter vedrørende Salg til den tyske Værnemagt, Anmeldelsesforpligtelser og Priskontrol berøres ikke.

Virksomheder, som faar Ordre i Henhold til Punkt 1, er forpligtede til ufortøvet at indhente de til Ordrenes Udførelse foreskrevne administrative Tilladelser.

4. Efterkommer en Virksomhed ikke den i Punkt 1 hjemlede Forpligtelse til ufortøvet Levering, skønt den administrative Tilladelse foreligger, kan de Genstande, der skal leveres, beslaglægges mod Erstatning.
5. Kompetente Myndigheder vedrørende:
 - a. Meddelelse af Paabud om at modtage og udføre Ordre i Henhold til Punkt 1,
 - b. Meddelelse af Godkendelse i Henhold til Punkt 2,
 - c. Anordning af Beslaglæggelser i Henhold til Punkt 4,
 - d. Fastsættelse og Udbetaling af Erstatninger i Henhold til Punkt 4, er Wehrmachtintendant Dänemark og Rüstungsstab Dänemark.
6. Den, der ved at handle i Strid med disse Forskrifter eller paa anden Maade forhaler, forringer eller umuliggør Udførelser af en Ordre, der er givet i Henhold til Punkt 1, straffes med Tugthus, Fængsel eller Bøde, for saa vidt ikke efter andre Forskrifter er forskyldt en højere Straf.

Bøde kan idømmes ved Siden af Tugthus- eller Fængselsstraf.

I lettere Tilfælde kan Hæfte og Bøde eller en af disse Straffe idømmes.

27-5. Meddelelse fra officiel tysk Side om Indførelse af Legitimationskort i hele Landet for danske Statsborgere fra det 15. Leveaar.

30-5. 4 Benaadninger fra Dødsstraf til livsvarigt Tugthus.

Fra officiel tysk Side meddeles:

De for Vaabenrøveri efter Krigslovene dødsdømte: *Frede Toftegaard Jensen*, født den 29. Juli 1925 i Kristrup, *Paul Christian Steensgaard*, født den 21. Juni 1924 i Nr. Snede, *Knud Henrik Bryndum*, født den 25. December 1926 i Horsens, og *Svend Anker Stenberg Mørch*, født den 26. Marts 1921 i Boller, er blevet benaadet til livsvarigt Tugthus.

31-5. 7 Danskere dømt til Døden, een til 6 Aars Tugthus for Sabotage. Dansker idømt 2 Aars Fængsel for at have haft Kendskab til paatænkt Sabotage uden at underrette Politimyndighederne derom.

Fra officiel tysk Side meddeles:

For Sabotage er de følgende i Henhold til Krigslovene blevet dømt til Døden:

Harald Mikkelsen, født den 18.-8.-1921 i Søby,
Leo Pallesen, født den 11.-4.-1910 i Stoholm,
Ole Christensen, født den 10.-11.-1909 i Taarup,
Tage Severinsen, født den 22.-9.-1902 i København,
Johannes Volke, født den 2.-5.-1905 i Viborg,

Jacob Alsbjerg, født den 31.-10.-1896 i Højslev,
Helmar Wøldike, født den 25.-9.-1913 i Virum.

1944.

For Deltagelse i Forsøg paa Sabotage er *Lauritz Pallesen*, født den 20.-2.-1902 i Daubjerg, blevet dømt til 6 Aars Tugthus.

Christian Boldrup, født den 21.-9.-1898 i Veldingbjerg, er idømt 2 Aars Fængsel for at have Kendskab til en paatænkt Sabotageforbrydelse og undladt at underrette Politimyndighederne derom.

Der er endnu ikke truffet Bestemmelse, om Dommene skal fuldbyrdes eller Benaadning ske.

„Nordschleswigsche Zeitung“ offentliggør Interview med Dr. Best: Sabotagen og den engelske Propaganda. 1.-6.

Det tyske Blad i Sønderjylland, „Nordschleswigsche Zeitung“, offentliggør i Dag i stort Udstyr paa Forsiden et Interview, som Bladets Korrespondent i København har haft med det tyske Riges Befuldmægtigede i Danmark, Dr. Best.

Artiklen indleder med at fastslaa, at det tyske Mindretals Selvbeskyttelseskorps, som for nylig er oprettet, og som staar foran en Udvidelse, ikke er rettet imod den danske Befolkning, men i Tyskernes og Danskernes Interesse skal sættes ind under enhver Form for Terror. Dr. Best indleder Samtalen med at fastslaa, at det er den engelske secret service, der staar bag ved Sabotagen og Terrorakterne i Danmark, og de anholdte Faldskærmsagenter har kunnet give højinteressante Enkeltheder herom.

Paa Korrespondentens Spørgsmaal om, hvorvidt ogsaa Mordene hører til den engelske Metode, svarer Dr. Best Ja, og han henviser til Mordforsøget mod Adolf Hitler i München 8. Nov. 1939 og Mordet paa Heydrich i Prag i Maj 42. Secret service har nu i de besatte Lande indført deres Metoder for at terrorisere Befolkningen og skade Forholdet mellem denne og den tyske Værnemagt. Dr. Best fastslaaer, at den 29. August 1943 var ønsket og gennemført fra engelsk Side, men ikke fra tysk. De danske Sabotører, fortsætter Dr. Best paa et Spørgsmaal, er Elementer, der organiseres fra England, arbejder paa engelsk Befaling med engelsk Materiel og engelske Penge, og det er Folk, som i de første tre Aar under Besættelsen ikke har følt Trang til Opstand. Saa-danne Konjunkturjægere repræsenterer dog ikke Selvstændighedsviljen i det danske Folk, men udelukkende den engelske Vilje. Videre fortæller Dr. Best om Krigsretterne, som fra tysk Side er sat ind over for Sabotørerne, og han oplyser, at der indtil nu er *henrettet* 19 Danskere for Sabotage, medens 17 Dødsdømte er benaadet. Vi Tyskere ønsker ikke, at der skal flyde uskyldigt Blod, og lader ofte Naade gaa for Ret. Naar imidlertid denne Naade betragtes som Svaghed og kvitteres med fortsatte Sabotager, maa Krigsretten fortsætte sit Arbejde. Saa længe Terroristerne fortsætter deres Virksomhed, kan vi ikke vise Svaghed.

Dr. Best slutter sine Udtalelser med at understrege, at den danske Befolkning ønsker Ro og Orden i Landet, og tager Afstand fra enhver Form for Sabotage. Befolkningen skal heller ikke lide under Følgerne af den engelske Terror, men der maa henvises til, at de politiske og statslige Organisationer overfor disse Forhold har et stort Ansvar. De har den moralske Pligt til at opretholde Ro og Orden i Landet og forhindre enhver Form for Terror. Det er farligt at forsømme denne Pligt, og saa længe man fra dansk Side ikke viser Interesse for at opretholde Roen i Landet, maa der her over for tages Hensyn fra tysk Side ved at skaane saa vel de tyske Interesser som den danske Befolkning for Følgerne af de engelske Agenters Virksomhed.

(Cit. *Berl. Morg.* 2.-6.-1944).

Meddelelse om 2 Henrettelser i Forbindelse med Meddelelse om Drab paa 2 Sabotagevagter. 8.-6.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den 6. Juni 1944 Kl. 19,20 blev Fabrikken *Globus Cykler A/S* paa Roskildevej i Glostrup ødelagt ved Sabotage. To Sabotagevagter, der under Opfyldelsen af deres Pligt forsøgte at forhindre Sabotagen, blev myrdet af Sabotørerne.

1944. Fra officiel tysk Side meddeles:
De efter Krigslovene for Deltagelse i Sabotageforbrydelse dødsdømte:
Fabrikforvalter *Herold Svarre*, født den 10. September 1909 i Buenos Aires, og
Lagerarbejder *Aksel Sørensen*, født den 18. Februar 1912 i Holbæk pr. Ørsted,
er blevet henrettet.
- 9.-6. **Dansk frivillig dømt til Døden ved Krigsret og henrettet.**
Fra officiel tysk Side meddeles:
Den danske Frivillige *Mogens Rathjen*, født den 15. Maj 1923 i København, er paa
Grund af Røverier, som han havde begaaet i København under Orlov efter Krigsret
blevet dømt til Døden og henrettet.
- 9.-6. **Forbud mod al Bildroske-Trafik i Storkøbenhavn.**
Fra officiel tysk Side meddeles:
Da det er blevet fastslaaet, at Drosker meget ofte i Storkøbenhavn er blevet an-
vendt under Udøvelse af Sabotageforbrydelser, er med Virkning fra Fredag den 9. Juni
1944 Kl. 12 Middag Færdsel med Bildrosker i Princippet forbudt i Storkøbenhavn.
Til Forbudet meddeles supplerende, at enhver Kørsel med Bildrosker, med Lille-
biler og med Personbiler, der udlejes uden Fører, er forbudt i følgende Kommuner
indenfor Storkøbenhavn: København, Frederiksberg, Gentofte, Lyngby—Taarbæk, Glad-
saxe, Rødovre og Hvidovre.
Undtagne fra Forbudet er:
1. Læger og Jordemødre under Kørselen til og fra Hospitaler og Patienter,
2. Barselspatienter under Transporten til Hospital, Fødeklinik og lignende.
3. Danske Politimænd i Tjeneste.
4. Luftværnets Personale under Alarmtilstand eller Flyvervarsling i Storkøbenhavn.
De ovennævnte Personer skal under Kørselen med Bildrosker eller Lillebiler være
forsynet med Legitimationskort med Fotografi.
Saafremt de under Punkterne 1 og 2 nævnte Personer ønsker at benytte Bildroske
eller en Lillebil, skal de telefonisk eller personligt henvende sig til nærmeste Politi-
station og gøre Anmeldelse derom. Sker saadan Henvendelse telefonisk til Politiet,
skal dette foretage Kontroloprøring. Enhver Politistation skal føre en Liste over de
skete Anmeldelser. Den skal indeholde Oplysninger om Anmelderens Personalialia, den
paagældende Bildroskes eller Lillebils Nummer og Anledningen til Kørselen.
- 11.-6. **3 Dødsdomme for Sabotage og Spionage.**
Fra officiel tysk Side meddeles:
For Deltagelse i Sabotage er følgende i Henhold til Krigslovene blevet dømt til
Døden:
Ole Hovedskov, født den 18. Februar 1923 i Randers,
Viggo Torstensson, født den 2. August 1924 i Kristrup,
For Spionage er i Henhold til Krigslovene dømt til Døden:
Jørgen Menzel, født den 20. Juli 1912 i København.
Der er endnu ikke truffet Bestemmelse om, hvorvidt Dommene skal fuldbyrdes,
eller Benaadning kan ske.
- 12.-6. **2 Henrettelser i Forbindelse med Meddelelse om Sabotage.**
Fra officiel tysk Side meddeles:
Natten mellem den 10. og 11. Juni 1944 er der forøvet Sabotage i Svendborg
overfor A/S Svendborg Skibsværft og i Odense overfor to Automobilvirksomheder.
Fra officiel tysk Side meddeles:
For Deltagelse i Sabotage er Lærer *Herman Boye*, Sønnderborg, født den 5. Juli
1913 i Marstal, blevet dømt til Døden og henrettet.
Endvidere er den for Sabotageforbrydelser dødsdømte Sparekasseassistent *Helmar
Wøldike*, Viborg, født den 25. September 1913 i Virum ved Viborg, blevet henrettet.

Otte Henrettelser, flere Tugthusdomme for Sabotage.1944.
23.-6.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Ved Krigsretsdom af 19. Juni 1944 er følgende dømt for Deltagelse i Sabotageforbrydelser:

Stud. theol. *Christian Hansen*, født 26.-5.-1921 i Farsø i Jylland.

Landmaaler *Emil Balslev*, født 19.-9.-1913 paa Frederiksberg.

Købmand *Jørgen Rydder*, født 20.-9.-1923 i Aars, Jylland.

Købmand *Børge Lauritsen*, født 25.-10.-1916 i Aars i Jylland.

Klejnsmed *Jens Peter Funk Lind*, født 14.-5.-1921 i Sandvig paa Bornholm.

Købmand *Michael Westergaard Jensen*, født 25.-10.-1916 i Randers, Jylland.

Skibskaptajn *Poul Ib Gjessing*, født 31.-3.-1919 i Silkeborg, Jylland.

Mejerist *Hans Jørgen Henriksen*, født 1.-4.-1909 i Aalborg, Jylland, blev dømt til Døden.

Manufakturhandler *Knud Malthe Poulsen*, født 12.-2.-1922 i Farsø, Jylland,

Kontorist *Jens Ingvarsen*, født 29.-8.-1922 i Farsø, Jylland, og

Blikkenslager *Hilmar Kjeld Larsen*, født 9.-11.-1920 i Farsø, Jylland, blev dømt til hver 8 Aars Tugthus.

Kommiss *Carsten Abildgaard*, født 28.-11.-1921 i Aalestrup, Jylland,

Seminarieelev *Kaj Erhard Engard*, født 22.-12.-1922 i Hillerslev, Jylland.

Seminarieelev *Poul Henrik Pedersen*, født 30.-7.-1922 i Løgsted, Jylland,

Seminarieelev *Aage Kjærulf Bisgaard Christensen*, født 17.-6.-1924 i Thorup, Jylland, og

Elevaspirant til Seminariet *Robert Viggo Hvolby*, født 10.-8.-1926 i Nørre Sundby, blev idømt hver 6 Aars Tugthus.

De under samme Sag anklagede:

Fru *Else Gjessing*, født *Jensen*, født 11.-6.-1916 i Aalborg, Jylland, og

Sagfører *Jens Paul Torrid Thomsen*, født 4.-10.-1903 i Aalborg, Jylland, blev frikendt.

Dødsdommene er blevet fuldbyrdet i Dag Fredag den 23. Juni 1944.

Standretter indføres i det sjællandske Omraade.

24.-6.

Fra officiel tysk Side meddeles:

For at muliggøre en hurtig Paadømmelse af Forbrydelser af den Art, som der flere Gange er blevet forøvet af den københavnske Underverden, er de tyske Domstole paa Sjælland blevet bemyndiget til at paadømme de for dem paaklagede Forbrydelser under Anvendelse af Standrets-Procedure.

Forbud fra officiel tysk Side mod Kørsel med Lastbiler og Varebiler i Storkøbenhavn mellem Kl. 16 og Kl. 5.

25.-6.

Forordning om Spærretid i Storkøbenhavn, Forbud mod Ansamlinger og Møder.

26.-6.

Fra officiel tysk Side bekendtgøres:

Af Hensyn til den offentlige Orden og Sikkerhed er der med Virkning fra Mandag den 26. Juni 1944 truffet følgende Anordninger for det storkøbenhavnske Byomraade (Københavns, Frederiksberg, Gentofte, Lyngby-Taarbæk, Gladsaxe, Rødovre og Hvidovre Kommuner):

- 1) Det er forbudt at færdes eller opholde sig paa offentlige Gader, Veje og Pladser i Tiden fra Kl. 20 til 5. Undtagelser kræver særlig Tilladelse, om hvilken Andragende skal indgives til de danske Politimyndigheder.
- 2) Ansamlinger af mere end fem Personer er forbudt paa offentlige Gader, Veje og Pladser.

1944. 3) Forsamlinger af enhver Art under aaben Himmel og inden Døre er forbudt. Undtagelser kræver en særlig Tilladelse, om hvilken Andragende skal indgives til de danske Politimyndigheder.
- 4) Anvisninger fra tyske Patruljer skal ufortøvet efterkommes.
- Nærmere Bestemmelser angaaende Undtagelserne saavel som Straffebestemmelserne for Overtrædelse af ovenstaaende Anordninger, vil senere blive bekendtgjort.

27.-6. Forordning om Forsvarsomraader. ¹⁾

VERORDNING
über die Beschränkung von Grundeigentum aus Gründen der Landesverteidigung
(Schutzbereichsverordnung)
vom 27. Juni 1944.

Schutzbereiche.

- § 1. Aus Gründen der Landesverteidigung können im Königreich Dänemark durch Anordnung des Wehrmachtbefehlshabers Dänemark Schutzbereiche gebildet werden.
- § 2. *Schutzbereichämter.*
Die Durchführung der mit der Bildung der Schutzbereiche zusammenhängenden Massnahmen und die Überwachung der Schutzbereiche sind Aufgabe von Schutzbereichämtern der deutschen Wehrmacht.
Zur Erfüllung ihrer Aufgaben sind die Beauftragten der Schutzbereichämter befugt, alle öffentlichen und privaten Grundstücke zu betreten, die der Überwachung unterliegen.
Beschränkungen in den Schutzbereichen.
- § 3. In den Schutzbereichen sind nur mit Genehmigung der Schutzbereichämter zulässig:
1. die Errichtung von Bauten über oder unter der Erdoberfläche, sowie die Vergrößerung der Aussenmasse bestehender Bauten,
 2. die Veränderung von Strassen, Wegen und Wasserläufen,
 3. sonstige Veränderungen der Bodengestaltung oder Bodenbewachung, jedoch mit Ausnahme der landwirtschaftlichen Nutzung,
 4. die Ausübung von Jagd und Fischerei.
- Die Bewirtschaftung von Bauernwald gehört nicht zur landwirtschaftlichen Nutzung im Sinne des Absatz 1 Ziffer 3.
Anträge auf Genehmigung nach Absatz 1 sind den Schutzbereichämtern über die Amtmänner — in den grösseren Städten über die Bürgermeister — einzureichen. In den Fällen des Absatz 1 Ziffer 1—3 sind den Anträgen Lagepläne, aus welchen Art und Umfang der Vorhaben zu ersehen sind — bei Bauvorhaben auch Bauzeichnungen — in doppelter Ausfertigung beizufügen.
Die Schutzbereichämter übermitteln ihre Entscheidungen über Genehmigungsanträge nach Absatz 3 den Amtmännern (Bürgermeistern) zur Zustellung an die Antragsteller.
In den Fällen des Absatz 1 Ziffer 1—3 müssen genehmigte Vorhaben alsbald ausgeführt werden. Die Genehmigungen werden nach Ablauf der bei ihrer Erteilung zur Ausführung gesetzten Frist unwirksam.
- § 4. Die Schutzbereichämter können auch die landwirtschaftliche Nutzung der im Schutzbereich liegenden Grundstücke beschränken.
- § 5. Die Schutzbereichämter können Ermässigungen der Beschränkungen des § 3 zulassen.
- § 6. Veränderungen und Anlagen, die entgegen dieser Verordnung ausgeführt worden sind, müssen auf Verlangen der Schutzbereichämter von den Verpflichteten beseitigt werden.
Entspricht ein Verpflichteter dem Verlangen nicht innerhalb einer Frist,

¹⁾ Se Afsnit A, Side 132.

die das Schutzbereichamt festsetzt, so erfolgt die Beseitigung durch das Schutzbereichamt auf Kosten des Verpflichteten. 1944.

- § 7. Die Schutzbereichämter teilen den Amtmännern (Bürgermeistern) die Tatsache des Schutzbereichs, Beschränkungen nach § 4 und Ermässigungen nach § 5 mit.

Die Amtmänner (Bürgermeister) unterrichten innerhalb einer Woche nach der Mitteilung die beteiligten Grundeigentümer und sonstigen Berechtigten und alsbald nach Eintritt einer Rechtsnachfolge die Rechtsnachfolger, bei Eigentum- oder Besitzwechsel die neuen Eigentümer oder sonstigen Berechtigten, über die Beschränkungen ihrer Grundstücke oder über die Ermässigungen. Die Unterrichtung wird aktenkundig gemacht.

Die Beschränkungen werden eine Woche nach Mitteilung an die Amtmänner (Bürgermeister), die Ermässigungen mit der Unterrichtung der Berechtigten wirksam.

- § 8. Gegen die Entscheidungen und Anordnungen der Schutzbereichämter nach §§ 3 bis 7 ist ein Rechtsmittel nicht gegeben.

- § 9. Herstellung von Verteidigungsanlagen.

Aus Gründen der Landesverteidigung können die Schutzbereichämter Eigentümer und Besitzer von Grundstücken innerhalb und ausserhalb der Schutzbereiche verpflichten, die Herstellung von Verteidigungsanlagen zu dulden.

Die Schutzbereichämter übermitteln ihre Anordnungen nach Absatz 1 den Amtmännern (Bürgermeistern) zur Zustellung an die verpflichteten Eigentümer und Besitzer.

Gegen die Anordnungen der Schutzbereichämter nach Absatz 1 ist ein Rechtsmittel nicht gegeben.

- § 10. *Entschädigung.*

Für Beschränkungen nach § 3 Absatz 1 und § 4 sowie für die Duldung von Anlagen nach § 9 leistet die deutsche Wehrmacht Entschädigung.

Anträge auf Entschädigung sind den Schutzbereichämtern über die Amtmänner (Bürgermeister) einzureichen.

Der Anspruch auf Entschädigung erlischt, wenn der Antrag nach Absatz 2 nicht innerhalb von sechs Monaten bei dem zuständigen Schutzbereichamt eingereicht worden ist, die Frist von sechs Monaten läuft von dem Zeitpunkt an, in welchem der Antragsteller von dem Schaden, für den er Entschädigungen beansprucht, Kenntnis erhalten hat. Ist die Frist unverschuldet versäumt worden, so kann Nachsicht gewährt werden.

Die Schutzbereichämter setzen die Entschädigungen nach Anhörung der Beteiligten und von Sachverständigen fest.

Bei der Festsetzung der Entschädigungen nach Absatz 4 legen die Schutzbereichämter die dänischen Preisbildungsbestimmungen zu Grunde. Die dänischen Preisüberwachungsbestimmungen finden keine Anwendung. Die Preisüberwachung erfolgt in vereinfachter Form durch die Festlegung von Richtsätzen, die von den Schutzbereichämtern nicht überschritten werden dürfen.

Die Schutzbereichämter übermitteln ihre Entscheidungen nach Absatz 4 den Amtmännern (Bürgermeistern) zur Zustellung an die Antragsteller.

Gegen die Entscheidungen nach Absatz 4 ist innerhalb eines Monats nach der Zustellung die Beschwerde zulässig. Beschwerden sind den Schutzbereichämtern über die Amtmänner (Bürgermeister) einzureichen. Über die Beschwerden entscheidet der Wehrmachtbefehlshaber Dänemark endgültig.

Die Entschädigungen werden den Antragstellern über die zuständige dänische Behörde ausbezahlt.

- § 11. *Strafvorschrift.*

Wer

1. ohne die nach § 3 erforderlichen Genehmigungen handelt,
2. Beschränkungen nach § 4 nicht einhält,

1944. 3. auf andere Weise den Vorschriften dieser Verordnung zuwiderhandelt, wird, soweit nicht nach anderen Vorschriften eine schwerere Strafe verwirkt ist, mit Gefängnis und Geldstrafe oder einer dieser Strafen bestraft.

Wer die Tat fahrlässig begeht, wird mit Haft und Geldstrafe oder einer dieser Strafen bestraft.

§ 12. *Inkrafttreten der Verordnung.*

Diese Verordnung tritt am 27. Juni 1944 in Kraft.

Kopenhagen, 27. Juni 1944.

Der Reichsbevollmächtigte in Dänemark
Dr. Best.

- 28.-6. **Advarsel mod at opholde sig paa Gaderne i Spærretiden. Forbudet mod at bære Vaaben indskærpes.**

Fra officiel tysk Side meddeles:

Indførelsen af Spærretiden i Storkøbenhavn har det Formaal at muliggøre en hurtig og virksom Indskriden af tyske Kræfter mod Sabotører og Voldsforbrydere, der optræder i Grupper. Derfor er det ubetinget nødvendigt, at Gaderne holdes fuldstændig frie i Spærretiden.

I flere Gader havde der Natten mellem den 26. og den 27. Juni i Spærretiden dannet sig Grupper af Personer, som ikke rettede sig efter de tyske Anvisninger, og fra hvilke der endog blev skudt. I saadanne Tilfælde har de tyske Styrker Befaling til ufortøvet at gøre Brug af Vaabnene.

Dette gælder selvfølgelig ikke forsaavidt angaar Enkeltpersoner, som er i Besiddelse af en Tilladelse til at færdes ude i Spærretiden. Disse er kun forpligtet til ved Anraab at blive staaende og forevise deres Passerseddel.

Der vil fortsat blive skredet haardt ind mod ethvert Opløb i Gaderne. Det tilraades derfor, at man holder sig borte fra Vinduerne i Huse i Nærheden og holde Vinduerne lukket for at undgaa Mistanke om, at der vil blive skudt fra dem.

Efter at der Natten mellem den 26. og 27. Juni som Følge af Opsætsighed er blevet dræbt 5 Personer, og mange er blevet saaret her i Byen, maa det haabes, at saadanne Episoder ikke gentages.

Opmærksomheden henledes paa det absolutte Forbud mod at bære Vaaben og paa, at Personer, der er i Besiddelse af Vaaben, kan straffes med Døden.

- 29.-6. **Meddelelse om Lempelse i Spærretiden. Forbudet mod Sammenstimlen og Forsamlingsforbudet opretholdes.**

Fra officiel tysk Side meddeles:

Spærretidens Indtræden fastsættes med Virkning fra Torsdag den 29. Juni 1944 i Tilknytning til Mørklægningstiden til Kl. 23.

Forbudet mod Sammenstimlen af mere end fem Personer paa offentlige Gader, Veje og Pladser saavel som det almindelige Forsamlingsforbud har vedblivende Gyldighed.

Man henleder Befolkningens Opmærksomhed paa, at det medfører en Risiko at lægge Hindringer i Vejen for de tyske Styrker, der overvaager Byomraadet med Hensikts paa Optræden af Grupper af Sabotører og Voldsforbrydere.

Navnlig kan efter Omstændighederne Grupper paa mere end fem Personer blive antaget for Sabotørgrupper og derved være udsat for Risiko.

Man opfordres indtrængende til ved Episoder af en hvilken som helst Art ufortøvet at lade Gaderne være frie og holde sig borte fra enhver Sammenstimlen.

- 29.-6. **Skrivelse fra Rüstungsstab Dänemark til B & W om Foranstaltninger til Hindring af Sabotage.**

Zum Schutz Ihres Betriebes gegen Sabotage ist beabsichtigt, durch Kjøbenhavns Telefon Aktieselskab eine zusätzliche Sicherungsmassnahme einbauen zu lassen. Rü Stab Dän setzt voraus, dass Sie im Interesse des dänischen Staates, des Ihnen erteilten

deutschen Verlagerungsauftrages und in Ihrem eigenen Interesse mit dieser Massnahme einverstanden sind. 1944.

Sollten Sie gegen den Einbau irgendwelche Bedenken hegen, so wird gebeten, sich bis zum 1. Juli 1944 in dieser Angelegenheit mit Rii Stab Dän (Rittmeister Schlüter) persönlich in Verbindung zu setzen.

Der Chef des Rüstungsstabes Dänemark
(sign.) Forstmann
Kapitän zur See.

Otte Henrettelser samt flere Tugthusstraffe for Sabotage. 30.-6.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Ved Krigsrettsdom af 26. Juni 1944 er følgende blevet dømt for Deltagelse i Sabotageforbrydelser:

Kroejer *Marius Anthon Pedersen Fiil*, født den 21. Maj 1893 i Hvidsten,
Kromedhjælper *Niels Fiil*, født den 12. Juni 1920 i Hvidsten,
Bryggeriarbejder *Peter Bergenkammer Sørensen*, født den 3. Juni 1914 i Maribo,
Mekaniker *Johan Kjær Hansen*, født den 7. Marts 1907 i Hjørring,
Radioforhandler *Niels Nielsen Kjær*, født den 2. April 1903 i Hvidsten,
Karetmager *Søren Peter Kristensen*, født den 20. August 1887 i Riis,
Møller *Henning Andersen*, født den 16. Juli 1917 i Linde og
Dyrlæge *Albert Carlo Iversen*, født den 28. Oktober 1895 i Randers

dømtes til Døden.

Husmoder *Kirstine Sørensen, f. Fiil*, født den 23. August 1918 i Hvidsten,
Landmand *Jens Stenz*, født den 5. Februar 1922 i Kondrup og
Chauffør *Barner Hyldgaard Andersen*, født den 10. Oktober 1922 i Linde

dømtes til Tugthus paa Livstid.

Lillebilvognmand *Anders Venning Steensgaard*, født den 3. Oktober 1894 i Hvor-

num og

Købmand *Knud Peter Buchhorn Christensen*, født den 31. Maj 1916 i Randers

dømtes til hver fire Aars Tugthus.

Servitrice *Gerda Sjøvang Fiil*, født den 30. Januar 1927 i Hvidsten, dømtes til to Aars Ungdomsfængsel.

De Iversen og Steensgaard tilhørende Personbiler og Christensens Lastbil, der alle var blevet benyttet ved Forbrydelsernes Gennemførelse, og de beslaglagte Vaaben, Sprængstoffer m. v. blev konfiskeret.

Dødsdommene er Torsdag den 29. Juni 1944 blevet fuldbyrdet.

Tysk Meddelelse om Overtagelse af den udøvende Magt for Stor-København. 1.-7. (Plakatopslag).

Bekendtgørelse.

Som Kommandant for de tyske Tropper paa Sjælland bekendtgør jeg herved:

Efter Henvendelse fra den Rigsbefuldmægtigede i Danmark og med Fuldmagt fra den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark, har jeg

Den 1. Juli 1944 Kl. 12 Middag

overtaget den udøvende Magt for Stor-Københavns Omraade til Opretholdelse af Orden og Sikkerhed.

Med øjeblikkelig Virkning er al Trafik ud af Stor-København og enhver Trafik ind i Byen forbudt.

Der advares mod at nærme sig Gadespærringerne i Byens Udkanter, da de der posterede Vagter har Befaling til at tilbagevise enhver, der nærmer sig.

I Stor-Københavns Omraade er enhver Forsamling, der bestaar af mere end 5 Personer forbudt i Gader, Stræder, paa Veje og Pladser.

Den tyske Værnemagts forstærkede Patruljer har Ordre til ufortøvet at skyde paa enhver Forsamling, der bestaar af mere end 5 Personer.

1944. Der gøres opmærksom paa, at Spærretiden strengt skal overholdes.

Efter Kl. 23 vil der hensynsløst blive skudt paa enhver Gruppe Personer og ogsaa paa Enkeltpersoner, som ikke øjeblikkelig standser paa Tilraab og legitimerer sig.

Disse Forholdsregler er blevet nødvendige, da en stor Del af den københavnske Befolkning af ansvarsløse Elementer har ladet sig bevæge til Opsætsighed mod de Anvisninger, som den Rigsbefuldmægtigede har givet. De politiske og lovlige ansvarlige danske Myndigheder har ikke kunnet forhindre dette. Fra tysk Side er det utvetydigt blevet fastslaaet, at Bekendtgørelsen fra den Rigsbefuldmægtigede af 26. Juni 1944 til Bekæmpelse af Sprængstofforbrydelser og andre Attentater var blevet nødvendig, fordi de danske Myndigheder og Politiet ved deres Passivitet samt en stor Del af Københavns Befolkning har fremmet Sprængstof- og Voldsforbrydelserne, saaledes som det har vist sig til og med den 26. Juni 1944.

Da der i Dagene mellem den 26. og 29. Juni ikke har fundet Sabotagehandling Sted, besluttede den Rigsbefuldmægtigede at lette Spærretiden til Kl. 23. Til Trods herfor har store Dele af Københavns Befolkning den 30. Juni 1944 ladet sig paavirke af uansvarlige Elementer til ikke at arbejde, men i Stedet for søgt at forstyrre den offentlige Orden i Byens Gader.

Ansaret for, at der nu maa træffes særlige Forholdsregler, falder udelukkende paa dem, der har ladet sig ophidse til de sidste Dages kortsynede Optræden.

Richter,
Generalleutnant.

3.-7. Meddelelse om, at alle Trafikmidler atter sættes i Drift, at Spærningen af Københavns Bygrænse ophæves, og at Gas-, Vand- og Elektricitetsværkerne har genoptaget Leveringerne den 2. Juli. Spærretiden opretholdes fra Kl. 23 til Kl. 5.

5.-7. Meddelelse fra Ministeriets Pressesekretariat om enkelte Ændringer i Spærretidsbestemmelserne før Storkøbenhavn.

6.-7. Lempelser i Spærretiden og i Forbudet mod Lastbilkørsel.

Gennem Ritzau's Bureau meddeles:

For at lette Erhvervs- og Arbejdstrafiken ændres Spærretiden med øjeblikkelig Virkning til at gælde Tiden fra Kl. 23 til Kl. 4.

Samtidig er Forbudet mod Lastbilkørsel ændret til kun at gælde fra Kl. 20 til Kl. 4. Enhver Droskekørsel er derimod fremdeles forbudt hele Døgnet.

Alle tidligere udstedte Passértilladelser har fremdeles Gyldighed, men skal i den nærmeste Tid efterprøves. Herom vil der blive udsendt særskilt Melding. (R.B.).

8.-7. Meddelelse om, at Forbudet mod Sportsforanstaltninger ophæves.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Sportsforanstaltninger af enhver Art, herunder Trav-, Galop- og Cykleløb maa finde Sted fra og med Søndag den 9. Juli 1944.

Politiet oplyser, at Tilladelsen samtidig omfatter Sportstræning af enhver Art.

9.-7. Meddelelse om Overgivelse af den udøvende Magt for Sjælland til de civile Myndigheder.

Kommandanten for de tyske Tropper paa Sjælland bekendtgør følgende:

Efter at Ro og Orden er genoprettet i Storkøbenhavn, overdrager jeg atter, med Virkning fra Søndag den 9. Juli 1944 Kl. 5 Morgen, den udøvende Magt i det storkøbenhavnske Omraade, som jeg overtog den 1. Juli 1944, til de kompetente civile Myndigheder.

RICHTER, Generalleutnant.

9.-7. Ophævelse af Spærretiden i Storkøbenhavn.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Spærretiden i Storkøbenhavn, som har været i Kraft indtil i Dag, Lørdag den 8. Juli 1944, i Tiden fra Kl. 23 til Kl. 4, ophæves fra og med Søndag Aften den 9. Juli 1944.

Ophævelse af Droske-Forbudet for Storkøbenhavn. Lastbil-Kørsel tillades om Natten. 1944. 16.-7.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Forbudet mod Benyttelse af Bildrosker i Storkøbenhavn er ophævet med Virkning fra Søndag den 16. Juli 1944 ved Døgnet's Begyndelse.

Med Virkning fra Søndag Aften den 16. Juli 1944 er Trafik med Lastbiler i Storkøbenhavn ogsaa tilladt i Tiden mellem Kl. 20 og Kl. 4.

De tyske Tropper i Danmark lykønsker Hitler til hans Redning fra Attentatet og erklærer Føreren deres Troskab. 22.-7.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den Øverstkommanderende for de tyske Tropper i Danmark, General af Infanteriet *von Hanneken*, har tilstillet Føreren følgende Telegram:

De i Danmark indsatte Tropper af Hæren, Marinen, Luftvaabenet og Waffen-SS lykønsker deres Fører til hans Redning fra det ryggesløse Anslag. De staar bag Dem, min Fører, i klippefast Tillid og i selvfølgelig, altid urokket Troskab.

Attentat ved Tog ved Lillerød Station, hvorved dræbtes 2 og saaredes 17 Personer. 28.-7. (R.B.).

Meddelelse om sagkyndig Undersøgelse af Aarsagen til Eksplosionen i Aarhus. 30.-7.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Eksplosionsulykken i Aarhus Havn den 4. Juli 1944 er blevet indgaaende retsligt undersøgt. Tekniske og politiske Sagkyndige har været tilkaldt til Undersøgelsen. Som Resultat er det fastslaaet, at Eksplosionen skyldes Sabotage. Der foreligger Bevismateriale, der viser, at den kommunistiske Sabotagegruppe havde givet Anvisninger om, at der med alle til Raadighed staaende Midler skulde udøves Sabotage i Aarhus Havn. Man regnede herunder med, at den kommunistiske Ophidselseskampagne for en Sympatistrejke, der skulde begynde den 4. Juli Kl. 14, vilde lykkes, saaledes at Arbejderne paa dette Tidspunkt vilde have forladt deres Arbejdspladser. Den tilrettelagte Sabotage skulde komme til Udløsning efter dette Tidspunkt. Ved et Tilfælde skete Eksplosionen imidlertid allerede Kl. 13,50. Da Gerningsmændene efter alt at dømme ogsaa selv er omkommet ved Eksplosionen, bliver der ikke Tale om yderligere Foranstaltninger.

Ifølge Resultater af den officielle Undersøgelse løber Antallet af Døde ialt op til 28. Antallet af Savnede er 13 og Antallet af Saarede omkring 250, af hvilke 200 let saarede.

Den materielle Skade har i Modstrid med de første Antagelser vist sig ikke at være saa betydelig, som man oprindelig gik ud fra. Størstedelen af de beskadigede Anlæg og Bygninger kan antagelig ventes at være istandsat i Løbet af forholdsmæssig kort Tid.

Officiel tysk Udtalelse om Kommunisterne og Sabotagen. 1.-8.

Gennem Ritzau's Bureau er udsendt følgende Artikel:

I Dagene umiddelbart efter den 4. Juli 1944 bredte der sig en stille Forventningens Rædsel over det ganske Land. Man vidste fra en kort og kategorisk Radioudsendelse, at en frygtelig Sprængstofulykke havde fundet Sted i Aarhus. Man vidste, at Ofrenes Antal og Skaden paa Byen var betydelig, og man frygtede, at Omfanget var uhyggeligt; men man vidste ogsaa, at der forelaa Mulighed for Sabotage.

Sandheden er, at man vægrede sig ved at tro paa en saadan Mulighed, at man i svigtende Forstaaelse for disse Kredses Mentalitet Mand og Mand imellem mente at turde sige, at dette ikke var sandt, kunde ikke være det, saa ansvarsløst kunde ingen handle overfor Landsmænd.

Saa fulgte Søndag den 30. Juli i Dagspressen Meddelelsen om, hvad Undersøgelsen har bragt:

1944. Det er fastslaaet, at Eksplosionen skyldtes Sabotage. Der foreligger Bevis for, at en kommunistisk Sabotagegruppe har givet Anvisning paa, at der skulde øves Sabotage i Aarhus Havn. Den regnede herunder med, at den kommunistiske Ophidselseskampagne for en Sympatistrejke, der skulde begynde den 4. Juli Kl. 14, vilde lykkes, saaledes at Arbejderne paa dette Tidspunkt vilde have forladt deres Arbejdspladser, og *hvis* de ikke gjorde det, *hvis* de ikke havde fulgt Strejkeparolen, saa var de, for denne perverterede Kommunistmentalitet ikke bedre værd end at lade ryge i Luften! Nu blev denne Sindelagsprøve slet ikke aktuel, thi som Følge af en Føjregning fra de Herrer Sabotørers Side skete Eksplosionen 10 Minutter før Kl. 14 med det Resultat, som vi kender, og den eneste formildende Omstændighed, at det synes, som om Morderbanden som Følge heraf selv fløj med i Luften, da Katastrofen indtraf. Ifølge Resultatet af den officielle Undersøgelse løber Antallet af Døde op til 28. Antallet af savnede er 13, saaledes at man roligt kan gaa ud fra, at det virkelige Antal Døde ikke er 28, men 41, og Antallet af saarede er omkring 250, af hvilke 200 let saarede.

Det er ingen Overdrivelse at sige, at dyb Harme og Afsky bredte sig overalt. Mange Steder hørte man Folk sammenligne Katastrofen med Vigerslevulykken, der i lang Tid beherskede dansk Offentligheds Bevidsthed, men Forskellen er indlysende, Vigerslevulykken var Resultatet af en hændelig menneskelig Svigten og derfor dybt tragisk, mens Aarhuskatastrofen er *den direkte Følge af en ryggesløs Forbryderklīkes bestialske Virke.*

41 danske Medborgere skændigt myrdede, 250 saarede og hvor mange lemlæstede? Hvor mange Kvinder og Børn begræder i Dag en Forsørger, hvor mange en savnet Ven?

Og hvilket Formaal har saa hele dette Massebord? Tror man da virkelig, at Meningen blot er at berede de tyske Besættelsesmyndigheder nogle saare begrænsede Vanskeligheder ved at berøve dem en Ammunitionsbeholdning, som i Forhold til Brugen under blot et Par Timers Storkamp blot er som en Draabe i Havet? Og at man for dette Formaal ofrede et saadant Antal Landsmænd?

Nej, tror man det, er man saare naiv, og hvad værre er, man forudsætter en Naivitet hos de kommunistiske Massebordere, som Guderne skal vide ikke er til Stede.

Maalet var Havnestrejke.

Nej, vil man forstaa, hvad det i Virkeligheden var, der foregik i Aarhus Havn den mindeværdige Julidag, da Rædselen kom til Jyllands fredelige Hovedstad, saa gør man klogt i at fæstne Opmærksomheden ved det Faktum, *at en Strejke i Havnen var berammet til Kl. 14.* Husker man det, og gør man sig klart, at kommunistiske Aktioner næsten altid er blevet indledet med Sabotageakter, saa forstaaer man ogsaa, hvad det var, der tilsigtedes.

Kommunistisk Mentalitet.

Danske Borgere har nu faaet Anskuelsesundervisning i denne Form for kommunistisk „Agitation“. Bomben var jo stede Kommunisternes foretrukne Argument! Det infame Massebord i Aarhus, Togattentatet ved Hillerød og Rutebilstationen i Aalborg taler i Forbindelse med de politiske Mord, der snart er blevet dagligdags Begivenheder i Danmark, deres tydelige Sprog. I denne Forbindelse er det værd at minde de Metoder, der kom til Anvendelse ved det afskyelige Mord i Kongelunden, som foretoges af en kommunistisk Sabotørgruppe efter Ordre fra Moskva.

.....
Det er paa Tide, at det danske Samfund, anstændige danske Arbejdere, Borgere og Bønder gør sig klart, hvad det er for Folk, de er kommet i Selskab med. Hvis man ikke ønsker det Kaos, som er de kommunistiske Undermenneskers eneste Maal, fordi kun deraf kan den Revolution fremgaa, som er deres Maal, saa er det paa Tide, at man siger Stop. Saa maa der tages Afstand, ikke blot i Ord, men ogsaa i Geringer, og saa er det paa Tide, at det danske Samfund kræver den Indsats af sit Polit, som i Løbet af kort Tid vil kunne rykke Ondet op med Rode.

Men det haster.

DAN.

Privat for Redaktionerne.

Fortroligt. 1944.

Ovenstaaende Artikel skal bringes i de københavnske Morgenblade Onsdag, i Provinsbladene Øst for Lillebælt Torsdag og i de jyske Blade Fredag. Overskriften skal være 3-spaltet i de københavnske Blade, iøvrigt mindst 2-spaltet. Manchetten: „Gennem Ritzau's Bureau er udsendt følgende Artikel:“ og Underskriften DAN er obligatoriske. Censuren, 1.-8.-1944. (Cit. R.B.).

Meddelelse om Snigmord paa 5 Medlemmer af den tyske Værnemagt.

9.-8.

Fra officiel tysk Side meddeles:

I Løbet af den sidste Uge er der blevet forøvet en Række fejge Overfald paa Personer hørende til den tyske Værnemagt og det tyske Politi. Det drejer sig om følgende enkelte Attentater:

1. Den 31. Juli 1944 blev — som allerede offentligt meddelt — en Vagtmester i Schutzpolizei skudt af tre Personer paa Enghavevej i København. Den Myrdede var ude paa en Spadseretur og altsaa ikke i Tjeneste.

2. Den 4. August 1944 blev en Feldwebel skudt ned af tre Mænd fra Baghold i Dyrehaven ved Klampenborg.

3. Den samme Dag skete et Attentat mod to Medlemmer af Toldgrænsevagten i Vedbæk. Morderne gjorde Brug af en Personbil, i hvilken de efter Overfaldet greb Flugten. Den ene af de to Medlemmer af Toldgrænsevagten blev dræbt, den anden haardt saaret.

4. Ligeledes den 4. August 1944 blev flere Værnemagtsmedlemmer lumsk overfaldet foran Ejendommen Lyngbyvej 40 i København. Een Soldat blev dræbt ved et Skud i Maven.

5. Den 7. August 1944 blev en Person, der var ansat i det tyske Sikkerhedspoliti, skudt ned bagfra i en Linie 16, medens Vognen kørte ad Nørrebrogade.

I alle disse Tilfælde har Morderne paa gemen Vis overfaldet og dræbt deres Ofre fra Baghold.

Udenrigsministeriets Dementi — paa Grundlag af tyske Oplysninger — af Meddelelse i den svenske Radio om Henrettelse af 11 Gidsler.

12.-8.

Den svenske Radio meddelte i en af sine Aftenudsendelser i Gaar Fredag, at 11 Danske, der var taget som Gidsler, var blevet henrettet i Dagmarhus' Kælder i København som Repræsalie for de sidste Mord paa Medlemmer af den tyske Værnemagt, henholdsvis det tyske Politi.

Efter hvad det danske Udenrigsministerium erfarer ved Forespørgsel paa autoriseret tysk Sted, savner denne Meddelelse overhovedet ethvert Grundlag.

Det er iøvrigt, blev det yderligere erklæret, aldrig i Danmark sket, at der er blevet taget eller henrettet Gidsler.

(Cit. Berl. Morg. 12.-8.-1944).

Meddelelse om Mordattentat mod Redaktør Gunnar Helweg-Larsen.

13.-8.

Gennem Ritzau's Bureau meddeles:

Fredag Eftermiddag blev der begaaet et Mordattentat mod den tidligere Redaktør af „Kristeligt Dagblad“, Gunnar Helweg-Larsen, Nørrevoldgade 10, København.

To Mænd ringede paa Entredøren og affyrede, da Redaktør Helweg-Larsen ikke vilde lukke op, ti Pistolskud.

Redaktør Helweg-Larsen blev som Følge af, at Døren var pansret, ikke saaret.

Meddelelse om tysk Likvidering af dansk Kriminalbetjent og dansk Vagtmester, fordi de modsatte sig Anholdelse.

13.-8.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Til den i Pressen Lørdag meddelte Nedskydning af Kriminalbetjent Holger Christoffersen og Vagtmester hos Falck, Jørgen Juel-Jensen, i Snekkersten meddeles følgende:

1944. Christoffersen og Juel-Jensen blev skudt ned af tyske Politifunktionærer, fordi de med Vaaben modsatte sig Anholdelse.

Kriminalbetjent Holger Christoffersen indtog en ledende Stilling i en illegal Mord- og Sabotageorganisation. Han deltog selv i Mord, Overfald og Sabotage og eftersøgte som en af de farligste Forbrydere i lang Tid.

Der foreligger indtil nu Bevis for, at Holger Christoffersen har begaaet følgende Forbrydelser:

Den 31.-3.-1944 myrdede han Direktør Peter Due Petersen,
den 19.-4.-1944 Chauffør ved det tyske Gesandtskab Tage Lerche,
den 12.-5.-1944 Poul Ejnar Berthelsen og
den 20.-7.-1944 Boghandler Gunnar de Hemmer-Hennetved.

Den 24.-3.1944 forsøgte han at nedskyde Poul Nord og den 3.-6.-1944 den tyske Vagtpost ved Brevduevagten paa Frederiksberg.

Han ledede Sabotageangrebene paa Firmaet „Globus“ den 6.-6.-1944 og paa Firmaet „Dansk Industri Syndikat“ den 22.6.-1944 og overfaldt den 8.-7.-1944 en Transport med Værnemagtsgoods.

Man var underrettet om, at Christoffersen den 10.-8.-1944 skulde træffes med andre i Snekkersten Kro for dér at fejre sine Forbrydelser og planlægge nye.

Paa Vejen fra Banegaarden til Kroen skulde Christoffersen og hans Medskyldige Juel-Jensen anholdes. Foran dem gik en ung Mand, der søgte at advare dem, og bagved gik to Kvinder, der ligeledes vilde advare. Da Anholdelsen skulde ske, forsøgte begge at værges sig med Vaaben, saaledes at de tyske Politifunktionærer maatte gøre Brug af deres Vaaben.

15.-8. Meddelelse om Drab af 11 Danskere under Fangetransport.

Pressekontoret hos den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

Den 9. August 1944 skulde et Antal Personer, der var arresteret paa Grund af Voldsforbrydelser, efter Afslutning af den politimæssige Undersøgelse transporteres fra København (Vestre Fængsel) til en Koncentrationslejr i Tyskland. Det drejede sig om følgende:

Jens Jacob Wolf Martens, født den 2.-1.-1920 i København,
Aksel Jensen, født den 13.-2.-1919 i Fredericia,
Gunnar Mogens Dahl, født den 7.-5.-1917 i Nykøbing F.,
Viktor Bering Mehl, født den 6.-2.-1911 i Raarup,
Erik Nyemann, født den 6.-4.-1922 i Østermarie,
Karl Helmut Preben Berg-Sørensen, født den 5.-12.-1917 i Hillerød,
Knud Erik Henning Gyldholm, født den 9.-7.-1914 i København,
Peer Sonne, født den 10.-4.-1921 i Farsø,
Kai Holger Schiøth, født den 12.-3.-1921 i København,
Preben Hagelin, født den 15.-11.-1922 i København,
Edvard Frederik Sommer, født den 12.-12.-1922 i Lyngby.

Transporten foregik i en Lastbil. Paa Landevejen kort efter Roskilde forsøgte Fangerne med Magt at befri sig. Det ledsagende Mandskab maatte derfor gøre Brug af sine Skydevaaben, og derved blev Fangerne skudt, dels medens de ydede Modstand, dels under Flugt.

15.-8. Meddelelse om, at Forlægningen af Interneringslejren fra Horserød til Frøslev er forløbet glat.

Pressekontoret hos den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

Transporten af de 741 Fanger fra Interneringslejren i Horserød til Interneringslejren i Frøslev er blevet gennemført i Løbet af Dage fra Fredag den 11. August til Søndag den 13. August 1944.

Transporten er forløbet glat.

Den nye Postadresse er: Interneringslejren i Frøslev pr. Faarhaus.

Dansk Kaptajn myrdet.

1944.

Gennem Ritzau's Bureau meddeles:

17.-8.

B. T.s militære Kommentator, Kaptajn *Herbert Zeeman*, er Natten til Tirsdag blevet myrdet i sin Bolig, Landerslevvej 29, Buddinge. Da han ved Midnatstid var kommet hjem, bankede det paa hans Dør. Paa hans Forespørgsel hvem det var, fik han Svaret: „Kriminalpolitiet, luk op.“ Derpaa aabnede Zeeman Døren, og 2 Mænd opfordrede ham til at følge med sig. Idet Zeeman vendte sig om for at tage sin Overfrakke, blev han skudt ned af de 2 Mænd og dræbt.

Ødelæggelse af Sporvognsremisen i Aarhus. Skade for 6 Millioner.

22.-8.

(R.B.).

Tysk Provokationsopraab, der opfordrer Embedsmændene til Generalstrejke.

23.-8.

København, den 23.-8.-1944.

S t r e n g t f o r t r o l i g t

Til Danmarks Embedsmænd!

Strejken den 30.-6. til 4.-7. var kun Generalprøven paa det store Opgør med de tyske Besættelsestropper og Gestapo i Danmark.

Den 29. August 1944, Aarsdagen for Tyskernes Brud paa deres Løfter fra den 9. April og tidligere, skal blive den Dag, hvor Danmark afkaster det tyske Aag. Ikke blot i Danmark bliver den 29. August en Mærkedag. Ogsaa i Norge, Belgien, Frankrig, Holland, Grækenland og i Jugoslavien vil der blive Oprør med de tyske Barbarer.

Den 29. August er Signalet til den aktive Kamp mod Tyskerne.

Danmarks Embedsmænd maa ikke savnes i denne Slutkamp!

Den „29. August“ viser Danmarks Embedsmænd deres sande nationale Indstilling ved at staa loyalt sammen med Kongen og Arbejderne under Folkets Opgør med de tyske Undertrykkere.

Nedenstaaende Anvisninger skal følges af alle Embedsmænd:

- 1) Statens og Kommunens Tjenestemænd fra alle Etater, der har Vagt Natten mellem den 28. og 29. August skal ophøre med deres Arbejde Kl. 24.00 og straks begive sig til deres Hjem.
- 2) Telefoncentralerne lukkes Kl. 24.00.
- 3) Kvinder og Børn evakueres senest den 26. August.
- 4) Offentligt ansatte Personer skal afholde sig fra enhver Form for Demonstration. Hertil er allerede udtaget særlige Overfaldskommandoer.
- 5) Embedsmænd, der skulde paabegynde deres Arbejde den 29. om Morgen, maa ikke begive sig paa Vej til deres Arbejdssteder, men skal forblive i deres Hjem.
- 6) Centraladministrationens højeste Embedsmænd, Rigsdagens Medlemmer samt højere Politiofficerer skal omgaaende gaa „under Jorden“ for at forebygge tyske Gidselmanøvrer.

Nærværende Instruktion maa for enhver Pris behandles strengt fortroligt, og maa ikke komme i Hænderne paa upaalidelige Elementer indenfor Etaterne.

DANMARKS FRIHEDSRAAD.

Restaurant og Kiosk ødelagt i Aarhus.

25.-8.

(R.B.)

Tysk Kriminalbetjent myrdet.

27.-8.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 27. August 1944 Kl. 23,45 blev Kriminalbetjent *Walter Rohde* født den 7. November 1904, skudt ud for Huset Sorrentovej 10, København.

1944. Morderen har bagfra sneget sig ind paa Rohde og dræbt ham med et Skud gennem Hovedet.

Rohde efterlader sig i Tyskland Hustru og to mindreaarige Børn.

30.-8. Ingeniør Snog Christensen bortført.

Formanden for Københavns Grundejerforening, Ingeniør, cand. polyt. *J. E. Snog Christensen*, er tidlig i Gaar Morges i Nærheden af sit Hjem paa Asgaardsvej ved Frederiksberg Allé blevet bortført af formentlig fem pistolbevæbnede Mænd, der kørte bort med ham i en Vogn med falske Nummerplader.

Siden har ingen set ham, og der er ikke noget som helst Spor. Københavns Opdagelsespoliti har i Forening med Opdagelsespolitiet paa Frederiksberg iværksat en omfattende Eftersøgning, ligesom enhver Jurisdiktion Landet over er underrettet om Bortførelsen og tager Del i Undersøgelserne.

Noget Motiv for Bortførelsen har man ikke kunnet finde, idet Ingeniør Snog Christensen ikke tog Del i noget politisk Arbejde. Man nærer den største Ængstelse for, hvad der kan være sket.

(Cit. *Berl. Morg.* 31.-8-1944).

30.-8. Meddelelse om, at tysk Toldassistent er skudt.

Pressekontoret for den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

Natten mellem den 28. og 29. August 1944 blev der forøvet et Overfald paa den tyske Toldkontrolstation Mosedø (Sjælland).

Under den derved opstaaede Ildkamp blev Toldassistent Gustmann, født den 22. Marts 1895, dræbt.

Gustmann efterlader sig i Tyskland Hustru og 3 mindreaarige Børn.

Aug. Advarsel fra von Hanneken til Post- og Telegrafvæsenets Personale, om ikke at tage Del i Handlinger, der krænker tyske Interesser.

.....

Den Henvendelse, Generaldirektoratet for Post og Telegrafvæsen har modtaget fra von Hanneken, har følgende Ordlyd: De forskellige Telefonselskabers Personale saavel som Statens maa ikke tage Del i Handlinger, der berører de tyske Interesser. Hertil regnes ogsaa Strejker. Betjeningen af Lokal- og Udenbyscentraler, af Kontoret og Forstærkerstationer saavel som Udsendelse af Fejlretningskolonner maa til enhver Tid været sikret. Overtrædelse kan straffes som Overtrædelse af § 8 i Forordningen af 23.-5.-1944, Beskyttelse af den tyske Værnemagt d. v. s. med Tugthus, Fængsel, Bøde eller i alvorlige Tilfælde Dødsstraf. Der er tidligere modtaget en tilsvarende telefonisk Meddelelse vedrørende hele Post- og Telegrafvæsenets Personale.

(Cit. *Information*, Nr. 266, 1.-9.-1944.).

7.-9. Meddelelse om, at tysk Kriminalbetjent er skudt.

Pressekontoret for den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

Da det tyske Politi vilde sikre sig et større illegalt Vaabenlager i Ejendommen C. F. Richsvej 134 i København, kom det den 5. September 1944 til Ildkamp mellem de tyske Kriminalbetjente, som Gennemførelse af denne Aktion var overdraget, og nogle Sabotører, hvorved den tyske Kriminalbetjent Otto Voigt blev dræbt og hans Kammerat Hermann Neuhauss saaret med flere Skud. Voigt efterlader sig Hustru og 2 umyndige Børn.

En Sabotør blev dræbt og en anden saaret.

14.-9. Meddelelse om tysk Fordring til det danske Politi om med forøget Kraft at modarbejde den illegale Virksomhed.

Pressekontoret hos den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

Den Maade, paa hvilken de politiske Mord i den senere Tid har taget Overhaand,

har gjort det umuligt for den højere SS og Politifører i Danmark længere at taale, at det danske Politi ikke med al Energi modarbejder den forbryderiske Underverdens Gangstermetoder. Der er derfor under Forhandling med Departementschef Eivind Larsen blevet stillet den Fordring til det danske Politi med alle til Raadighed staaende Kræfter at eftersøge Morderne og sørge for, at de bliver straffede. **1944.**

Tyskerne lægger Miner i Aalborgs Havneterræn.

Sept.

.....

Havnearbejderne i Aalborg har nedlagt Arbejdet ved danske og tyske Baade, fordi Tyskerne fortsætter med Mineringen af Havneterrænet. De borer Huller i Kajerne og fylder Sprængladninger i.

.....

(Cit. *Information*, Nr. 280, den 17.-9.-1944).

Tyske Trusler mod strejkende Jernbanefolk.

16.-9.

.....

Statsbanernes 2. Distrikt udsendte d. 16. ds. til alle Jernbanefolk i Jylland følgende Skrivelse, som var modtaget fra Generaldirektoratet: Gestapochef Meyer har meddelt: „Saafremt Arbejdet paa Banerne ikke genoptages Lørdag, vil der blive skredet voldsomt ind.“ Under Hensyn hertil bør Arbejdet genoptages snarest. Hermed bedes al Trafik-, Maskin-, Bane- og Signaltjeneste gjort bekendt.

Tyskerne sparede ikke paa Truslerne under Strejken. Paa et Møde i Padborg fik Tjenestemændene saaledes at vide, at Forsyningerne til Frøslevlejren var i Fare paa Grund af Strejken.

.....

(Cit. *Information*, Nr. 282, den 19.-9.1944.).

Meddelelse om Skyderi paa Raadhuspladsen, hvorved mange saaredes.

19.-9.

Pressekontoret hos den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

Den 15. September hen imod Kl. 24 foranstaltede det tyske Politi en Razzia paa Raadhuspladsen i København, under hvilken der pludselig fra Mørket faldt Skud mod de tyske Politimænd. Disse besvarede straks Ilden. Der blev saaret fire paa tysk Side, og desuden blev omtrent tyve Mennesker saaret.

Meddelelse til det danske Folk om Indførelse af politimæssig Undtagelsestilstand og om Tyskernes Overtagelse af Politimyndigheden i Danmark.

19.-9.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Mord, Sabotage og Forbrydelser har i mere end et Aar været Kendetegnet for det offentlige Liv i Danmark. Det danske Politi ønskede ikke at træde kraftigt op imod denne anarkistiske Udvikling. Ved Hjælp af tvetydige Opraab, som blev forstaaet paa den rigtige Maade af den politiske Underverden, troede man at kunne tilfredsstille den i Opretholdelse af Ro og Orden interesserede Besættelsesmagt. Endvidere er det fastslaaet, at Sabotage og Mord blev understøttet aktivt af det danske Politi. Alt tydede paa en Opløsning af Retstilstandene, og man drev Danmark frem mod Bolsjevismen. Det lykkedes en forbryderisk Underverden at vinde saa megen Indflydelse i det offentlige Liv, at den med Resultat kunde proklamere Generalstrejke og andre alvorlige Forstyrrelser af den offentlige Orden.

En Besættelsesmagt fra et Land, som i den alvorligste Time kæmper for sit Liv, kan ikke længere tillade en saadan Udvikling. Dens Interesse ligger i Opretholdelsen af Ro og Orden.

Besættelsesmagten ser sig derfor nødsaget til at foretage en Omorganisering af det danske Politi. Indtil denne Omorganisering er bragt til Ende, indføres der derfor fra i Dag den 19. September 1944 Kl. 12 politimæssig Undtagelsestilstand over hele Danmark. Hele det danske Politi sættes indtil videre ud af Funktion.

1944. I Overgangsperioden garanterer den tyske Besættelsesmagt for Ro og Orden. Vi ønsker at yde den velvilligt indstillede Del af Befolkningen enhver tænkelig Beskyttelse mod Forbrydelser. De af Besættelsesmagten gennemførte Forholdsregler er udelukkende af politimæssig Art. Der er derfor ikke forudset noget Indgreb i den statslige og kommunale Forvaltning.

Alle Handlinger, som tager Sigte paa at forstyrre Genindførelsen af Ro og Orden, vil blive hensynsløst bekæmpet.

Den 19. September 1944.

Den højere SS- og Politifører i Danmark

PANCKE,

SS Obergruppenführer und General der Polizei.

(Offentliggjort i Pressen 21.-9.-1944)

19.-9. Forordning angaaende den politimæssige Undtagelsestilstand.

1. Der indføres med øjeblikkelig Virkning politimæssig Undtagelsestilstand i Danmark.

2. Det danske Politi og C.B.-Organisationerne med Undtagelse af C.B.U. er opløst med øjeblikkelig Virkning.

3. Indtil en Omorganisation af det danske Politi har fundet Sted, overtages Opretholdelsen af den offentlige Ro og Sikkerhed af den tyske Besættelsesmagt.

4. Ulovlig Vaabenbesiddelse straffes med øjeblikkelig Skydning.

5. Handlinger, som gaar ud paa at forhindre de til Genoprettelsen af den offentlige Ro og Orden trufne Forholdsregler, straffes strengt — i visse Tilfælde med Døden.

6. De Indgreb, det er blevet nødvendigt at foretage indenfor det danske Politi, vil blive ophævet, saa snart den normale Sikkerhedstilstand er genoprettet i København og Provinsen.

København, den 19. September 1944.

Den højere SS- og Politifører i Danmark

19.-9. Forordning om Bilkørselen i Danmark.

1. Fra i Dag Kl. 16 er enhver Form for Automobilkørsel i Landkommunerne forbudt.

2. Undtaget fra Forbudet er de sædvanlige Mælketransporter og Lægevogne, disse dog kun for saa vidt de benyttes til direkte Udøvelse af Lægegerning, samt Lastvogne, som kører med militære Formaal for Øje og for Organisation Todt, i begge Tilfælde med fornødne Køretilladelser.

3. Automobilkørsel i Byer og Landsbyer inden for Bygrænsen omfattes ikke af dette Forbud.

4. Fra den 21. ds. Kl. 15 er Automobilkørsel paa Landet tilladt for Automobiler, som er i Besiddelse af en særlig Køretilladelse udstedt af en tysk Standortkommandantur eller et af det tyske Politis Tjenestesteder. Ansøgninger herom kan fremsættes over for den lokale tyske Standortkommandantur eller de tyske Polititjenestesteder.

5. Overtrædelse af dette Forbud vil medføre Beslaglæggelse af Automobilet og Strafforfølgelse over for Chaufføren, henholdsvis Ejeren.

København, den 19. September 1944.

Den højere SS- og Politifører i Danmark.

19.-9. Tysk Redegørelse for Interneringen af Politiet.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Om Grunden til de tyske Forholdsregler mod de illoyale Elementer indenfor det danske Politi bekendtgøres følgende:

Trods gentagne Opfordringer og Advarsler fra tysk Side foretog det danske Politi sig tilsyneladende intet mod den illegale Virksomhed. Trods Opfordringer til

med alle Kræfter at forhindre de politiske Mord og Forbrydelser og til at gaa haardt frem mod Pøblen, som forvandlede Danmark til et Snigmordenes Land, foretog man sig intet. Ganske vist havde Rigspolitichef Begtrup-Hansen allerede for et Aar siden, da Snigmordene begyndte at tage til i Antal, erklæret, at Rigspolitiet vilde bekæmpe disse Ugerninger og derfor blev omorganiseret. 1944.

Der blev indsat en særlig Mordkommission for København og Omegn, men om dens Virksomhed har man aldrig hørt noget. Paa Befolkningens Forespørgsler og Beklagelser, maatte Chefen for Opdagelsespolitiet, Politiinspektør Krenchel, endelig svare, og han sagde bl. a.: „I Længden kan det ikke fortsætte paa denne Maade med de mange uopklarede Forbrydelser. Opdagelsespolitiet vil sætte en Stopper derfor.“ Og atter ventede man i Danmark forgæves paa, at dette skulde ske.

Det var imidlertid ikke manglende Evner, men ganske tydeligt med en bestemt Hensigt, at man ikke i Virkeligheden gjorde noget positivt. Politiets Ledelse vidste udmærket godt, at de med en Hær paa 1000 Opdagelsesbetjente vilde være i Stand til at forhindre Overfald og Mord. De vidste ogsaa ganske nøjagtigt, hvor Forbryderne var at finde. Men fordi de stiltiende billigede Snigmordene, har de aldrig kæmmet Københavns Underverden for Vaaben og Forbrydere, har overhovedet aldrig foretaget sig noget som helst Skridt for at hjælpe Retfærdigheden paa Vej, men har derimod stadig omhyggeligt udvisket alle Spor eller tvunget Øjenvidner til Tavshed.

Politiinspektør v. Magius fra København har for faa Dage siden i Anledning af et Mord i Ringsted bragt dette til Udtryk, idet han sagde: „Ved politiske Mord indlader det danske Politi sig ikke paa Undersøgelser.“

Han havde slet ikke behøvet at betone dette, thi det var forlængst en offentlig Hemmelighed, at alle Undersøgelser vedrørende politiske Mord øjeblikkelig blev indstillet efter Befaling af Politiets Ledelse, saafremt Sporene ledte til de illegale Kredse. Dermed havde det danske Politi aabent stillet sig paa Forbrydernes og de illegale Morderes Side, ja, selv i Politiets Rækker sad der Folk, som om Dagen i deres Egenkab af fromme Politimænd talte salvesfuldt om Opretholdelse af Ro, Sikkerhed og Orden, medens de om Natten sneg sig rundt som Mordere eller disses Medskyldige. At dette er i Overensstemmelse med Sandheden, bevises tilstrækkeligt af 2 Eksempler fra København:

I Lørdags blev en Mand skudt ned paa Strandvejen, fordi det hed sig, at han var Stikker.

Ved Midnatstid faldt Morderne, der havde kørt med en camoufleret Lægevogn med falske Nummerplader, i Hænderne paa det danske Politi og indbragt til Frederiksberg Politistation. Da de imidlertid der forklarede, at de tilhørte en illegal Gruppe, blev de øjeblikkelig frigivet.

Det andet Eksempel: Paa Politigaarden kunde Morderne uhindret øve sig i Skydning paa Politiets Skydebane for at opnaa større Træfsikkerhed. Man spørger sig selv, hvorledes dette kan have været muligt. Den danske Kriminalbetjent Christoffer sen, der blev skudt i Nærheden af Snekkersten, har sammen med andre danske Politimænd personlig udøvet en Række Mord.

Saa sent som paa den sidste Aarsforsamling inden for Politiet erklærede Rigspolitichefen, at man maatte rette sig efter Kongens Befaling og indtage en ubetinget neutral Holdning. Enhver dansk Borger skulde beskyttes og enhver Forbrydelse bekæmpes.

Det danske Politi har imidlertid hverken beskyttet Borgerne eller bekæmpet Forbryderne og har dermed saboteret Kongens Befaling. Paa denne Maade har det danske Politis Ledelse undergravet Politiets Moral og Autoritet. Embedsmænd, som lystrede Kongens Befaling og forholdt sig loyale, blev fjernet fra deres Stillinger eller blev tilsidesat ved Forfremmelser. Og ogsaa dermed har Politiets Ledelse gjort Pligt-opfyldelse til en tvivlsom og forkastelig Dyd.

For sin egen Sikkerhed var det danske Politis Ledelse dog meget ængstelig og byggede sig derfor i København en Fæstning med Skydeskaar og Forskansninger. Da de for at udføre dette Arbejde glemte at yde Borgerne Beskyttelse, kunde Forbrydere,

1944. Bankrøvere og Mordere stadig frækkere og mere uhindret drive deres Uvæsen og terrorisere den fredelige Befolkning, uden at blive draget til Ansvar.

I Maanedvis har det tyske Politi stiltiende set til ved denne Alliance med illegale Kredse, trods det, at ogsaa Medlemmer af den tyske Værnemagt, Politi og SS er faldet som Offer for disse lumske Mordattentater. Man har heller ikke protesteret, da den største Del af Befolkningen udlagde denne Passivitet som Udtryk for tysk Svaghed. Men nu er Maalet fuldt. Da det danske Politi har svigtet paa alle Omraader, naar det gjaldt Bekæmpelse af politiske Forbrydere, er dets fortsatte Bestaaen som Garanti for Ro og Orden og som Beskyttere for alle danske Statsborgeres Sikkerhed ikke længere taalelig. En yderligere Taalmodighed betyder det samme som at udlevere Danmark til Anarki og Kaos. Af denne Grund har det tyske Politi i Dag gennemført Opløsningen af de illoyale Dele af det danske Politi. Opløsningen blev gennemført uden Blodsudgydelse. (Cit. *Berl. Morg.* 22.-9.-1944).

- 20.-9. Meddelelse om tysk Virksomhed paa visse Politistationer samt om Deportation af 1700 danske Politibetjente.

Gennem Radioen blev i Gaar udsendt følgende Meddelelse:

„Politistationerne i København, paa Frederiksberg, i Gentofte, Ordrup og Lyngby vil atter kunne modtage telefoniske Henvendelser fra i Dag Kl. 18, og staar dermed til Raadighed for Befolkningen i alle politimæssige Anliggender.

I det øvrige Danmark med Undtagelse af Aarhus, Aalborg og Odense vil den daglige Tjeneste paa Politistationerne atter blive genoptaget fra i Morgen Torsdag den 21. ds.

De ved Gaarsdagens Aktion arresterede 1700 danske Politibetjente er pr. Skib blevet bragt til Interneringslejr i Tyskland, hvor den videre Undersøgelse vil finde Sted. De Interneredes Paarørende kan straks sende en Pakke af Vægt indtil 5 kg gennem Danske Røde Kors, Amaliegade 18, Kontoret for udenlandske Anliggender og Krigshjælp, mærket: Internerede Politibetjente.

Angaaende Brevveksling vil der blive udsendt yderligere Meddelelse.“

(Cit. *Berl. Morg.* 22.-9.-1944).

- 22.-9. Tysk Visitation ved Færgelejerne i Korsør og Nyborg.

(*Information*, Nr. 285, 22.-9.-1944).

- 22.-9. Hus, fra hvilket Værnemagten var blevet beskydt, sprængt i Luften.

Pressekontoret hos den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

Efter at en tysk Værnemagtsstation flere Gange var blevet beskydt fra Huset Nyhavn Nr. 51, blev Bygningen, efter at være blevet grundigt gennemsogt, Onsdag Aften Kl. 20,05 sprængt i Luften. Der opstod kun materiel Skade.

- 22.-9. Tysk Meddelelse om 1700 Betjentes Overføring til Interneringslejr i Tyskland.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Til Grund for de tilfangetagne danske Politibetjentes Overføring til en Interneringslejr i Tyskland ligger følgende:

1. Efter møjsommelige Undersøgelser kunde det fastslaas, at Politiet under Misbrug af sin politimæssige Embedspligt havde fremmet de illegale Kredses Arbejde, givet dem Husly og vanskeliggjort det tyske Efterforskningsarbejde samt foretaget Befrielsesforsøg overfor Illegale.

2. Paa Politigaarden i København er der blevet fundet Uniformer tilhørende forskellige tyske Troppeafdelinger, Soldaterbøger og Identifikationsmærker samt Vaaben, der udtrykkeligt beviser Politiets Samarbejde med den underjordiske Militærorganisation, som havde hele Politiapparatets Støtte.

3. For at forhindre yderligere Befrielsesaktioner og for at undgaa ethvert Blodoffer blev denne illegale Del af det danske Politi overført til en særlig Interneringslejr i Tyskland, hvortil alle de Anholdte pr. Skib i Dag er ankommet i bedste Velgaaende.

Tysk Meddelelse om Episoderne paa Amalienborg Slotsplads og ved Politigaarden. 1944.

Angaaende Hændelsen paa Amalienborg Slotsplads har Radioavisen erfaret, at det drejer sig om en beklagelig Misforstaaelse. Det danske Politi, som bevogter Slottet, troede, at den tyske Enhed vilde afvæbne Vagtpersonalet og tage Kongen til Fange, derfor blev Ilden aabnet. Fra tysk Side har der imidlertid aldrig været tænkt paa at afvæbne Kongens Livvagt.

22.-9.

London Radio oplyste Torsdag Morgen Kl. 7,15, at der fra Stockholm var indløbet Meddelelse om, at Politigaarden i København først blev overgivet Tyskerne efter en Kamp, der varede i 4 Timer. Radioavisen skal derfor meddele, at Besættelsen af Politigaarden og Afvæbningen af det derværende Mandskab varede ca. 10 Minutter.

(Cit. *Nationaltid.* 22.-9.-1944).

Forordning vedrørende Reorganisation af det danske Politi. 23.-9.

§ 1.

Overborgmesteren i København, Borgmestrene paa Frederiksberg, Gentofte og i Købstæderne, og Sogneraadsformændene paa Landet kan oprette et Ordens- og Kriminal- (derunder Krise-) Politi til Opretholdelse af den offentlige Ro, Orden og Sikkerhed indenfor deres Embedsomraader og videreføre dets Opgaver i Overensstemmelse med de hidtil gældende Forskrifter.

Alle de øvrige Forretninger, der hidtil har været varetaget af Politimestrene, kan paany udføres af disse.

§ 2.

Anliggender vedrørende det politiske varetages udelukkende af Befehlshaber der Sicherheitspolizei og des SD, under hvem ogsaa Sager vedrørende Tilsynet med Udlændinge henlægges.

§ 3.

Det civile Luftværns Forhold vil blive ordnet ved særlig Forordning.

§ 4.

De til Gennemførelse af denne Forordning fornødne Bestemmelser bekendtgøres senere.

København, den 23. September 1944.

sign. *Pancke.*

SS-Obergruppenführer und General der Polizei.

Meddelelse angaaende C.B.U.-Tjenestens Stilling. 23.-9.

I Henhold til Forordning af 19.-9.-1944 blev C.B.U.-Organisationerne med Undtagelse af C.B.U.-Kolonnerne opløst.

I Tilknytning hertil bekendtgøres, at foruden C.B.U.-Kolonnerne bliver ogsaa Fabrikluftværnene, Luftværnene indenfor Banerne og Postvæsenet saavel som Husvagtordningen bestaaende.

Luftbeskyttelsens Materiel er ikke blevet beslaglagt. Endvidere staar Kontorer, tekniske Anlæg, Udrustningsgenstande saavel som Luftbeskyttelsens Køretøjer stadig til Raadighed for deres Formaal.

Fra tysk Side bestaar ingen Betænkeligheder mod, at Statens civile Luftværn ogsaa fremdeles benytter dette Materiel.

København, den 23. September 1944.

sign. *Pancke.*

SS-Obergruppenführer und General der Polizei.

Meddelelse om, at stjaalet Bil er fundet paa Politigaarden. 24.-9.

Pressekontoret hos den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

For nogen Tid siden blev en Chrysler-Vogn stjaalet i København. Tyveriet, der aabenbart var begaaet af en Bande, blev anmeldt til det danske Politi, og dette lod foretage Efterforskninger, uden at Vognen dog blev fundet.

Ved de nu gennemførte Undersøgelser er den stjaalne Vogn blevet fundet paa Københavns Politigaard, hvor den var blevet gemt.

1944. Tysk Kommentar om Reorganisationen af det danske Politi samt Anbefaling af Oprettelse af kommunalt Politi.

Pressekontoret hos den højere SS og Politifører for Danmark meddeler:

Umiddelbart efter at Aktionen mod det danske Politi var afsluttet, har den tyske Politiledelse i Danmark ladet den danske Centraladministration vide, at den til Genoprettelse af ordnede Tilstande vilde tillade Nydannelse af det danske Politi. Det tyske Politi har ogsaa selv fremsat et Forslag til Nybesættelse af Lederstillingen, hvilket Forslag imidlertid straks blev afvist. Man havde anmodet om Modforslag, men saadanne blev ikke fremsat fra dansk Side. De afgørende Forhandlinger fandt Sted den 22. og 23. September 1944. Det blev fra tysk Side meddelt Centraladministrations Repræsentant, at den tyske Politiledelse ikke vilde modsætte sig Nydannelsen af et rent dansk Politi, men tværtimod vilde hilse den velkommen. Den eneste Betingelse var et fuldstændigt loyalt Arbejde, der var upaavirket af enhver politisk Hensyntagen. Blot forbeholdt det tyske Politi sig, for ikke at skabe nyt Konfliktstof, Behandlingen af alle politiske Overtrædelser. Det blev endvidere fra tysk Side antydet, at i Tilfælde af Afvisning af dette Forslag vilde det tyske Politi med sine egne Styrker og efter sine egne Metoder træffe de nødvendige Forholdsregler til Opretholdelse af Ro og Orden. Repræsentanten for den danske Centraladministration erklærede, at han stod noget tvivlende med Hensyn til Antagelsen af de tyske Forslag. Den i dansk Interesse ganske særlig paakrævede Nyskabelse af et Kriminalpoliti syntes paa dette Stadium af Forhandlingen at finde vidtgaaende Forstaaelse, og paa Omraadet Bekæmpelsen af Forbryderne syntes en i alles Interesse liggende positiv Udvikling at bane sig Vej.

Den 23. Septbr. 1944 meddelte Repræsentanten for den danske Centraladministration, at en Nydannelse af det danske Kriminalpoliti kun vilde kunne foregaa under Forudsætning af, at der blev etableret en Skillevæg mellem det tyske og det danske Politi. Det tyske Krav om Adgang til Afhøring af kriminelle Forbrydere ved det tyske politiske Politi i Tilfælde af samtidigt foreliggende politiske Mord- og Sabotagehandlinger blev afvist, omendskønt det fra tysk Side var taget under Overvejelse at lade disse politiske Forbrydelser komme til Domsafgørelse under dansk Jurisdiktion. Paa direkte Forespørgsel havde Repræsentanten for den danske Centraladministration først udtalt, at ogsaa den danske Administration var interesseret i Opklaringen af politiske Mord, thi Mord var Mord, ligegyldigt med hvilke Motiver, det var begaaet. Efter foretagen Raadslægning trak imidlertid Repræsentanten for den danske Centraladministration disse Indrømmelser tilbage og erklærede, at det Politi, der maatte blive nyskabt under dansk Ledelse, vilde være uinteresseret i Forfølgelsen af politiske Mord o. s. v. For Oprettelsen af et dansk Ordenspoliti viser den danske Centraladministration overhovedet ingen Interesse.

Ved denne Tingenes Udvikling anbefaler det tyske Politi Skabelsen af et kommunalt Politi og har udtrykkeligt givet Tilladelse dertil. Men der udover vil det tyske Politi nu ganske vist efter sine egne Principper i Danmark gennemføre de Forholdsregler og Aktioner, der forekommer det nødvendige for at uskadeliggøre Forbryderverdenen.

26.-9. 4 Meddelelser fra det tyske Politi.

Pressekontoret for den højere SS og Politifører i Danmark meddeler:

Natten mellem den 23. og 24. September henimod Kl. 1 trængte 6 pistolbevæbnede Mænd ind paa Sygehuset i Brønderslev. De truede Lægen og bortførte den danske Statsborger *Karl Nielsen*, der var blevet saaret ved en Bilulykke. Faa Timer senere blev Nielsen fundet i en Skov i Nærheden af Aalborg med et Skud gennem Halsen. Undersøgelsen er i Gang.

Den 24. September blev Skuespiller *Charles Viktor Hansen* skudt paa Amager Boulevard, København, da han vilde unddrage sig Anholdelse ved Flugt.

Kl. 4 om Morgenen den 25. September blev den tyske Obergefreiter *Münder*, der

stod Vagt foran Petersens Tank, Valby Langgade 19 i København, fundet død. Under- 1944.
søgelser er i Gang.

I en Farvehandel Skolegade 28 i Esbjerg skete der i Eftermiddagstimerne Mandag en Eksplosion som Følge af, at der var lagt et Sprænglegeme. Der skete betydelig materiel Skade.

Meddelelse om Aflevering af det danske Politis Vaaben. 27.-9.

§ 1.

Vaaben af enhver Art samt Ammunition, hørende til det opløste danske Politis Udrustning, skal ufortøvet og senest inden 30. September 1944 Kl. 12 Middag afleveres til det tyske Politis eller den tyske Værnemagts Kontorer. Besiddelse af disse Vaaben og Videregivelse af dem til Personer eller Myndigheder, der ikke er berettiget til at modtage dem, er forbudt.

§ 2.

Den, der afleverer eller har afleveret Vaaben eller Ammunition af nævnte Art til Personer eller Myndigheder, som ikke er berettiget til at modtage dem, eller som efter den 30. September 1944 Kl. 12 i Strid med Forbudet er i Besiddelse af Vaaben eller Ammunition, straffes efter § 3 i Forordning fra den Rigsbefuldsmægtigede i Danmark af 23. Maj 1944 til Beskyttelse af den tyske Værnemagt.

§ 3.

Straffri er den, der indenfor den fastsatte Tid efterkommer Afleveringspligten efter § 1 i denne Forordning.

København, den 27. September 1944.

PANCKE,
Overgruppfører og Politigeneral.

Gæstgiveri, der var Tilholdssted for Sabotørgruppe, sprængt i Luften som Gengældelse. 29.-9.

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler den 29. September 1944:

Den 26. September 1944 skulde det tyske Politi og den tyske Værnemagt foretage en Anholdelsesaktion mod en Sabotørgruppe i A. Bondes Gæstgiveri i Vedsted ved Haderslev. Straks da den tyske Kommando indfandt sig, blev den stærkt beskyttet fra Baghold. Derved blev en Underofficer ved Luftvaabnet dødelig, to Feldwebel samt en Politimand lettere saaret. Lederen af Sabotagegruppen, der igennem flere Uger har holdt til i Bondes Gæstgiveri, blev arresteret og under Flugtforsøg haardt saaret. Han er senere afgaaet ved Døden som Følge af sine Saar. Gæstgiver Bonde blev arresteret af det tyske Sikkerhedspoliti. Kl. 6,45 i Dag blev Bondes Gæstgiveri, fra hvilket Franctireur-Overfaldet blev foretaget, paa Foranstaltning af det tyske Politi sprængt i Luften og fuldstændig ødelagt.

**Tysk Meddelelse om Razzia i Københavns Underverden samt Overførelse af asociale 29.-9.
Elementer til tysk Koncentrationslejr.**

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Politi har i Løbet af Onsdag den 27. ds. arresteret et større Antal Vaneforbrydere, navnlig Indbrudstyve og Bedragere samt asociale Elementer og Alfonser. Desuden gennemførtes der i forskellige Kaffebarer og Samlingssteder for lyssky Personer, der beskæftiger sig med Sortbørshandel, en omfattende Razzia, hvorunder der ligeledes arresteredes et større Antal af Personer, som tidligere har været straffede. For saa vidt det herved drejede sig om Vaneforbrydere eller asociale Elementer, vil disse ligesom Indbrudstyvne, Bedragerne og Alfonserne blive ført til en Koncentrationslejr i Tyskland.

Attentat mod Aarhushallen.

30.-9.

(Nationaltid. 1.-10.-1944).

1944. Tysk Arrestation af asociale Elementer.

4.-10. Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:
I Onsdags foretog det tyske Sikkerhedspoliti i København over 300 lokale Razziaer i Vaneforbrydernes Tilholdssteder. Over 100 asociale Elementer anholdtes og blev for den største Dels vedkommende taget i Forvaring.

6.-10. Tysk Meddelelse om Mord-Overfald i København.

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:
Om Morgenen den 4. Oktober Kl. ca. 8,30 blev Fru *Agnethe W. K. Henriette Giese*, født den 21.-12.-1895 i København, og hendes Datter *Jytte Edel Nielsen*, født den 13.-7.-1917 paa Frederiksberg, skudt ned paa Trappeopgangen i Huset Godthaabsvej 46 af hidtil ukendte Forbrydere. Fru Giese er død som Følge af sine Saar.

7.-10. Tysk Razzia i København.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Ny Stor-Razzia i København.

I Torsdags og Fredags blev der af det tyske Politi i København foretaget Razziaer i forskellige Beværtninger og i kendte Tilholdssteder for illegale og asociale Elementer. Herunder blev 400 Personer taget med til Forhør og grundigt undersøgt. Blandt de Arresterede befinder sig flere kommunistiske Funktionærer, der førte en illegal Tilværelse.

7. Oktober 1944.

8.-10. Meddelelse om, at tyske Troppetransporttog fremtidig medbringer fangne danske Sabotører.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Gentagne Gange er i den sidste Tid Jernbanetog, hvori der befandt sig Medlemmer af den tyske Værnemagt, blevet bragt til Afsporing ved Sprængning. Herved er i flere Tilfælde Medlemmer af den tyske Værnemagt blevet dræbt eller saaret. Et særlig alvorligt Tilfælde skete en af de sidste Dage, hvorved 7 Soldater blev dræbt og 42 saaret.

Til Afværgelse af disse Sabotagehandling vil der fremtidig i de Tog, hvori der befinder sig Medlemmer af den tyske Værnemagt, medføres fangne danske Sabotører.

8.-10. Attentat mod Eksprestoget ved Hobro, hvorved 12 dræbtes og 25—30 saaredes.

(R.B.).

12.-10. Villa, der blev benyttet som Skjulested for Sabotører, sprængt i Luften af Tyskerne.

Ritzau's Bureau meddelte i Gaar:

I Aftes Kl. 1,15 skete der en voldsom Eksplosion paa Harsdorffsvej paa Frederiksberg. Hele Kvarteret rystedes, og Masser af Ruder knustes i Ejendommene. Det var Grosserer *Gunnar J. Bomhoffs* Villa, Harsdorffsvej 9, der var blevet sprængt i Luften.

Grosserer Bomhoffs Svoger, der førte Opsyn med Villaen, er blevet dræbt ved Eksplosionen, og hans Lig er fundet under Ruinerne.

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Sikkerhedspoliti har konstateret, at ovennævnte Hus med Ejerens Vidende blev brugt som Skjulested for Sabotører og Mordere. Ejeren er flygtet, hans Hustru befinder sig i det tyske Sikkerhedspolitis Varetægtsarrest.

13.-10. Meddelelse om Mord paa dansk Kriminalbetjent.

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 12. Oktober blev den danske Kriminalbetjent *Oderwald-Lander* fundet myrdet i København paa Hjørnet af St. Kongensgade og Fredericiagade. Han er blevet dræbt af 3 Nakkeskud. Det lykkedes Gerningsmændene at undslippe.

- Tysk Meddelelse om Mord paa 19-aarigt Bybud.** 1944.
13.-10.
- Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:
Paa Vejen mellem Rødovre og Glostrup blev det 19-aarige Bybud *Erik Johann Eigil Petersen* fundet myrdet. Han kom sammen med flere Personer kørende hen ad Vejen. Efter at han var staaet af, blev han bag fra skudt ned. Han var blevet ramt af 4 Skud, der var øjeblikkelig dræbende. Uden at bekymre sig om Offeret skyndte Morderne sig bort.
- Ophævelse af den politimæssige Undtagelsestilstand og særlige Regler om Besiddelse af Vaaben.** 14.-10.
- Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:
Den den 19. September 1944 erklærede politimæssige Undtagelsestilstand ophæves med Virkning fra den 15. Oktober 1944 Kl. 00.
Fra officiel tysk Side meddeles:
- 1) Tilladelser til at bære Vaaben og andre Adkomster til at have Skydevaaben eller være i Besiddelse af Ammunition og Sprængstoffer er kun gyldige, naar de er udstedt af en Embedsmand hos den Rigsbefuldmægtigede eller et tysk Politikontor. Tilladelser udstedt af danske Myndigheder er ugyldige.
 - 2) De den 19. September 1944 udstedte Bestemmelser vedrørende Automobilkørsel i Danmark, hvorefter særlig Køretilladelse kræves, vedbliver at have Gyldighed.
- Bekendtgørelse om, at alle Lystfartøjer skal bringes paa Land.** 15.-10.
- Fra tysk militær Side meddeles:
1. Ejere af Lystfartøjer, der for Tiden har deres Fartøjer liggende i Vandet, opfordres herved til straks at bringe Fartøjerne i Land.
 2. Opbringelsen skal være afsluttet senest den 30.-10.-1944, i modsat Fald beslaglægges Baadene og slæbes bort.
 3. Den til Roning i Københavns Havn givne Tilladelse bortfalder fra og med den 20.-10.-1944.
- Dansker dræbt under tysk Anholdelse.** 17.-10.
- Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:
Det tyske Sikkerhedspoliti skulde Natten mellem den 14. og 15. Oktober arrestere cand. polit. *Aage Strøm-Tejsten*, Jægersborg Allé 184 i Gentofte. Han modsatte sig Anholdelsen, idet han skød paa Politifolkene og kastede en Haandgranat. Derpaa besvaredes Ilden fra tysk Side, og Strøm-Tejsten blev herved skudt. Gennem Haandgranaten kom Villaen i Brand. Da det tyske Sikkerhedspoliti forhindrede Slukningen, nedbrændte Villaen helt.
- Forbud mod Jagt og Fiskeri paa Københavns Fæstningsterræn indskærpes.** 19.-10.
- Advarsel fra tysk militær Side mod at nærme sig de i Marineflyvelejren i Aalborg liggende Flyvemaskiner.** 19.-10.
- (R.B.).
- Tysk Meddelelse om Mord paa Unterscharführer.** 19.-10.
- Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:
Tirsdag Formiddag Kl. 11,25 blev den 43-aarige *Georg Conrad Hugo Beige*, Unterscharführer i SS, Offer for et fejgt Snigmord. Han sad i en Linie 16 Sporvogn, der kørte igennem Istedgade, da nogle Revolvermænd traadte frem og skød paa ham. Kuglerne var dræbende. Den dræbte efterlader sig Hustru og 4 Børn.
Foruden ham blev den 27-aarige Konduktør *Axel Hanke Nielsen* ramt. Skuddet, som ramte ham i Brystet, er livsfarligt.

1944. Tysk Meddelelse om Mord paa ung Mand.

19.-10. Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:
Den 21-aarige *Knud Benno Brask* blev Tirsdag den 17. Oktober Kl. 15,30 skudt ned i sin Lejlighed, Frankrigsgade 31, efter at Gerningsmændene var trængt ind i den.

20.-10. Tysk Meddelelse om „Holger Danske“.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:
Siden Maj 1943 findes der i København en Sabotage- og Terror-Organisation ved Navn „Holger Danske“, en Afdeling af Organisationen har foruden Sabotage ogsaa udført talrige Mord.

Medlem af denne Gruppe var ogsaa Frugthandleren *Bent Høegsko Østergaard*, der var kendt i illegale Kredse under Navnet „Gemyse“. Han arresteredes den 8. Juli 1944 af det tyske Sikkerhedspoliti. Han tilstod Deltagelsen ved flere Mord. Et andet Medlem var Kriminalbetjent *Holger Nyhuus Kristoffersen*. Han blev skudt den 10. August 1944 i Snekkersten af det tyske Sikkerhedspoliti. Sagen blev i sin Tid udførligt omtalt i den danske Presse.

Et meget aktivt Medlem var *Jørgen Schmidt* (hans Personalia er ikke nøje kendt). I illegale Kredse blev han kaldt for „Citron“. Citron blev skudt ved Anholdelsen af det tyske Sikkerhedspoliti Natten mellem den 14. og 15. Oktober 1944 i Villaen af cand. polit. *Aage Strøm-Tejsten*. Dennes Villa brændtes ned, som allerede meddelt i Pressen. Det sidste Medlem af Gruppen og tillige dennes Chef var *Bent Faurschou-Hvid* — kaldt „Flamme“ — født den 7. Januar 1921 i Melby. Han blev anholdt og saaret af det tyske Sikkerhedspoliti den 18. Oktober 1944 i Prokurist *Erik Nyegaards* Villa i Ordrup. Han døde under Transporten til Shellhuset. Nyegaard blev arresteret, hans Bolig blev sprængt i Luften af det tyske Sikkerhedspoliti. Flemming af Fyhren-Kieler, et ledende Medlem af Organisationen „Holger Danske“, som selv kun havde udført Sabotage, kaldte Flamme en Lystmorder.

Af de 150 politiske Mord, som udførtes siden den 29. August 1943, kan en stor Del regnes paa Gruppe „Flamme“s Konto. Med Flamme er den mest berygtede Mordorganisation likvideret.

21.-10. Arrestation af Pastor Harald Sandbæk.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 15. September 1944 har det tyske Sikkerhedspoliti arresteret den danske Præst Harald Sandbæk, født den 6.-1.-1904 i Nørre Nissum.

Pastor Sandbæk var Leder af en illegal Gruppe, hvis Medlemmer udgjorde en Del af hans Menighed. Til denne Gruppe havde engelske Flyvemaskiner gentagne Gange nedkastet Sabotagemateriale.

Pastor Sandbæk har endvidere været delagtig i flere Sabotagehandling og arbejdede i længere Tid som Sabotage-Instruktør forskellige Steder i Jylland.

Som sidste Hverv havde han paataget sig sammen med nogle af Gruppens Medlemmer at myrde tre fra illegal Side udpegede danske Statsborgere. Han havde indtil den mindste Enkelthed forberedt disse Mord, men blev anholdt kort før Udøvelsen.

I Mellemtiden er et af Pastor Sandbæk planlagt Mord blevet forøvet, idet den danske Statsborger Mikkelsen blev myrdet den 5. Oktober 1944 i Aalborg. Ogsaa Mordforsøget paa den danske Statsborger Henry Johannes Meister den 11. Oktober 1944 i Nørre Sundby var blevet forberedt af Pastor Sandbæk. Meister blev som bekendt livsfarligt saaret af et Skud, der blev affyret fra Baghold. Pastor Sandbæk har tilstaaet samtlige Forhold.

23.-10. Marinevægter idømmes 8 Aars Tugthus af Marinekrigsret.

Fra officiel Side tysk meddeles:

Som tidligere meddelt af Dagspressen fandt der den 28. September et røverisk Overfald Sted paa Nordsjællands Banks Filial i Helsingø. De 3 pistolbevæbnede Gerningsmænd traadte ind i Bankens Lokaler, holdt Personalet og Publikum i Skak med

hævede Pistoler og tvang Kasserersken til at udlevere hele Kassebeholdningen, 230.000 1944.
Kr. De tre Mænd flygtede derefter, idet de medtog Pengene. De blev imidlertid forfulgt af lokale Folk og indhentet. Den ene af Gerningsmændene dræbte en af de andre ved et Skud og begik derefter Selvmord, medens den tredje, *Hans Peter Hansen*, født den 8. November 1901 i Tjæreby paa Sjælland, blev paagrebet og anholdt. Hansen er Marinevægter og ansat under den tyske Værnemagt. Han er derfor blevet stillet for en Marinekrisret, som nu har idømt ham 8 Aars Tugthus for Deltagelse i groft Røveri.

Meddelelse om Opkøb af alle nye Cykler.

26.-10.

Fra officiel tysk Side meddeles:

Den tyske Værnemagt har af tvingende Grunde den 26. Oktober 1944 opkøbt alle nye Cykler, der fandtes i de danske Salgslagre. Dette skete paa Grundlag af Forordningen om Leverancer og Ydelse til den tyske Værnemagt. Det drejer sig om en isoleret Foranstaltning, som ikke vil blive udvidet.

Tysk Forbryderrazzia.

27.-10.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 26. Oktober 1944 gennemførte det tyske Sikkerhedspoliti en Aktion mod Forbrydere i København. Et større Antal Personer, der tidligere har været straffet for kriminelle Forbrydelser, blev anholdt. Deres Forhold blev underkastet en Undersøgelse. For saa vidt det drejer sig om Erhvervs- og Vaneforbrydere, som benytter sig af Krigssituationen til at skade den offentlige Ro og Sikkerhed, bliver disse overført til Sikkerhedsforvaring i Tyskland.

Dementi af Rygter om Voldtægtsforbrydelser.

27.-10.

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler følgende:

I de sidste Uger er der i København blevet udspreidt Rygter om Sædelighedsforbrydelser, forøvet af tyske Soldater mod danske Kvinder. Disse Rygter har skabt en vis Panik, saaledes at voksne Kvinder ikke mere uden Ledsager tør færdes paa selv tæt befærdede Gader efter Mørkets Indtræden. Disse Rygter er alle usande. Dette bliver ogsaa bekræftet af en fortrolig Meddelelse fra den socialdemokratiske Partiledelse til de socialdemokratiske Rigsdagsmedlemmer og Redaktører. Denne Meddelelse er blevet det tyske Sikkerhedspoliti bekendt, og den lyder saaledes:

København, den 21. Oktober 1944.

Til Socialdemokratiets Hovedbestyrelse, Rigsdagsmedlemmer, Redaktører m. fl.

Der har været Meddelelser fremme om, at der i den senere Tid i Hovedstaden skulde have fundet Voldtægt og Voldtægtsforsøg Sted i større Omfang. Hospitalsdirektoratet i København har undersøgt Spørgsmaalet og konstateret, at der overhovedet ikke i den senere Tid har været Indlæggelser eller Henvendelser til Hospitalet paa Grund af Voldtægt. Det samme gælder Københavns Amts Sygehus i Hellerup. En Rundspørge til ca. 50 praktiserende Læger i København, udvalgte efter de forskellige Bydele, og bl. a. Læger med stor Praksis samt Natlægeinstitutioner, har givet til Resultat, at der har været eet Tilfælde i Juli Maaned og et nyt Tilfælde i Begyndelsen af September, uden at der dog i sidstnævnte Tilfælde var Tale om fuldblundet Voldtægt. Endvidere har for ca. 3 Uger siden to Kvinder været Genstand for Voldtægtsforsøg. Ikke fuldblundet.
(sign.) ALSING ANDERSEN.

Lastbiler og Omnibusser faar Tilladelse til mellemkommunal Kørsel ved Ansøgning 28.-10.
hos det tyske Politi eller den tyske Værnemagts Standortskommandanter.

Vaabenforbudet udvides til at omfatte Stød- og Hugvaaben.

30.-10.

Fra officiel tysk Side meddeles:

1. Fra og med den 5. November 1944 er det forbudt at eje Hug- og Stødvaaben.

Inden denne Dag skal Sidevaaben, Dolke og Stiletter med en Bladlængde paa mere

1944. end 20 cm, hulslebne, stiletagtige Knive, trekantede Kaarder og skjulte Vaaben, egnet til lumske Overfald, særlig Knojern, Totenschlæger o. l. afleveres til et tysk Polititjenestested. Officerer i den tidligere danske Hær er dog fritaget for at aflevere deres Kaarder.

Vaabenfabrikanter og Vaabenforhandlere skal inden den 5. November 1944 til det nærmeste tyske Polititjenestested anmelde deres Lager af saadanne Vaaben med Opgivelse af Antal og Art.

2. Som allerede flere Gange bekendtgjort, er Besiddelse af Skydevaaben af enhver Art, Ammunition, Haandgranater, Sprængmidler og andre Krigsudrustningsgenstande samt Dele af saadanne kun tilladt, hvis man er i Besiddelse af Tilladelse til at bære Vaaben eller anden Legitimation, som er udstedt af et dertil bemyndiget tysk Tjenestested. Til Vaaben, der for Ejeren har Pietetsværdi, men som dog ikke mere er brugbare, og til Luftgevær, indtil Kaliber 4,5 mm, fordres ingen Tilladelse.

Tilladelserne, der er udstedt af Tjenestesteder, som sorterer under det tyske Riges Befuldmægtigede, eller af det tyske Politi, samt anden Legitimation, der berettiger til at bære Skydevaaben eller til Besiddelse af Ammunition og Sprængmidler, har fortsat Gyldighed. Nye Tilladelser til at bære Vaaben og Legitimationer, bliver fra og med i Dag udstedt af det tyske Sikkerhedspolitis Tjenestesteder. De af danske Myndigheder udstedte Legitimationer af denne Art har mistet deres Gyldighed.

3. Jagtgevær med riflede eller glatte Løb henregnes til ovennævnte Kategori af Skydevaaben. De for Tiden gyldige Jagttegn giver Ret til at eje og til at bære Jagtvaaben med glatte Løb i Tiden indtil den 30. November 1944. Fra denne Dato skal Indehavere af Jagtvaaben med glatte Løb ogsaa være i Besiddelse af en Tilladelse, der er udstedt af det tyske Sikkerhedspoliti uden Hensyn til de for Tiden gældende Jagttegns Gyldighed.

4. Ansøgninger om Udstedelse af Tilladelse til at bære Vaaben og anden Legitimation af nævnte Art, kan indsendes til det tyske Riges Befuldmægtigede eller det nærmeste tyske Polititjenestested, hvor ogsaa Ansøgningsblanketter udleveres. Ansøgerne faar skriftlig Meddelelse, saa snart Tilladelsen eller Legitimationskortet er udfærdiget, og skal da afhente Tilladelsen paa det i Meddelelsen angivne Tjenestested.

31.-10. Engelsk Angreb paa Aarhus.

Fra tysk Side meddeles:

I Dag ved Middagstid angreb nogle allierede lavtgaende Flyvemaskiner Aarhus By. Enkelte Bomber faldt i Universitetets Nybygninger og i det omliggende Villakvarter og anrettede Skader. Enkelte andre Bygninger i Byen blev let beskadiget. Foruden nogle tyske Politimænd blev 10 danske Civilister Offer for Angrebet, ligesom flere saaredes.

5.-11. „Nordschleswigsche Zeitung“ bringer Interview med Dr. Best.

Har Forholdet mellem det tyske Rige og Danmark ændret sig i Løbet af de to Aar, De har varetaget Deres Post i Danmark?

— Nej. Fra tysk Side er Danmark i disse to Aar saavel i udenrigspolitisk som i statsretslig Henseende blevet betragtet og behandlet paa nøjagtig samme Maade som i de forudgaaende to Aar. I Tyskland og i alle Lande, hvor det endnu er praktisk muligt, er Danmark repræsenteret ved Gesandter. Dansk Forfatning og Lovgivning er vedblivende og uforandret i Kraft, ogsaa for saa vidt man ikke gør Brug deraf. Handelsforholdene mellem Danmark og det tyske Rige reguleres gennem Forhandlinger og Overenskomster, der ordnes af det dansk-tyske Regeringsudvalg. Det danske Statsomraades territoriale Integritet er blevet opretholdt i Overensstemmelse med de tyske Erklæringer. De til Sikring af den tyske Krigsførelse paa dansk Omraade trufne Foranstaltninger er af de facto Karakter og har ikke paa nogen Maade ændret Landets politiske og retslige Status.

— Hvorledes bedømmer De de Ændringer, der er sket, siden De overtog Deres Embede her i Landet?

— Da jeg tiltraadte min Post, herskede der Ro i Danmark og en saa god Forstaaelse mellem Befolkningen og den tyske Besættelsesmagt, som næppe i noget andet Land. Mit Samarbejde med den danske Regering var bygget paa Fornuftens og den gode Viljes Grundlag. Derved skulde begge Parter Interesser sikres indenfor Rammerne af de givne Muligheder. Denne Situation, hvis Fordele ogsaa den fjendtlige Propaganda erkendte ved at karakterisere den som „Mønsterprotektorat“, behagede imidlertid ikke de fjendtlige Magter, og maatte derfor ubetinget ændres i negativ Retning. Den kendte Hetz mod den af Fornuften dikterede Politik begyndte, og Fjendens underjordiske Haandlangere indledede deres Terror, medens de Forholdsregler, der var nødvendige til Afvisning af Bagholdsangreb mod Besættelsestropperne, blev udnyttet til forøget Hetz. Der var Kredse, som overfor denne Udvikling ikke lod sig lede af Fornuftens Stemme, saaledes som det ellers vilde have svaret til dansk Mentalitet, men af principløs Konjunkturaand.

Saaledes som Krigen formede sig, mente de at kunne drage den Slutning, at de Allierede vilde vinde Krigen, og derfor billigede de enhver Form for Forbrydelse mod dansk Ret og ogsaa mod Folkeretten. Hensigten var paa denne Maade at vinde de Allieredes Sympati. Andre Danske, der fremdeles lod sig lede af Fornuftens og Rettens Stemme, blev terroriseret med Trusler om en frygtelig Hævn „efter Sejren“. Grundlaget for den danske Regerings Politik indtil da smuldrede bort. Den 29. August 1943 maatte komme.

Den britiske Propaganda har selv ført Bevis for, at denne Udvikling ikke var tilsigtet fra tysk Side eller af Flertallet af det danske Folk, men udelukkende fra London. Jeg henviser i denne Forbindelse til følgende aabenhjertige Erklæringer, der er blevet fremsat i den engelske Radio. Her karakteriserede man disse Maaneders Udvikling paa en rammende Maade:

Juli 1943: Terkel Terkelsen: „Best har bekendt sig til det Program, der ogsaa er Erik Scavenius', nemlig at føre Danmark saa billigt som muligt gennem Krigen. Deri ligger den store Fare, der knytter sig til Best-Scavenius-Koalitionen.“

Juli 1943 (Christmas Møller): „Vi ved, at Forholdet til en vis Grad er blevet bedre, efter at Scavenius og Best har fundet hinanden. Men tænk endelig paa, at der maaske er ikke saa lidt Sandhed i Ordene om, at de mildeste Forhold i det lange Løb vil vise sig at være af det onde. Tiden kræver nu Modstand og Sabotage mod alt, der kan være til Gavn for de tyske Hunner i deres sidste fortvivlede, men maaske frygteligste og mest langvarige Krig.“

August 1943: „I Dag ligger de danske Sabotørers Resultater klart for Dagens Lys.“

Oktober 1943 (Christmas Møller): „Vi har flere Gange gjort opmærksom paa, hvor nødvendig den aktive Modstand og Sabotagen er, og vi er enige om, at Danmark den 29. August har opnaaet det Resultat, vi alle ventede paa.“

— Hvorledes bedømmer De de illegale Kræfter, der arbejder her i Landet?

— I endnu højere Grad end visse Kredses Konjunkturaand, som har Indflydelse paa den offentlige Mening, maa de Illegales Handlemaade vække Tvivl med Hensyn til de nævnte Kredses Karakter. Allerede dette, at man i to og et halvt Aar paa Grund af de ugunstige Konjunkturer forholdt sig neutral, for derefter under tilsyneladende forandrede Konjunkturer at tage Parti, er ikke netop heltemodigt.

Men at man derefter ikke, ligesom de danske Frivillige, der meldte sig til Kamp mod Bolshevismen, søgte sig en Plads som Soldat et eller andet Sted ved Fronten, men tværtimod med stiltiende Støtte fra det danske Politis Side „traadte ind i Krigen“ med Bomber og Snigmord, det anser jeg for udpræget karakterløst. Jeg har endnu aldrig hørt, at der ved Fronterne fandtes en eneste pro-britisk eller pro-russisk Dansker som Soldat, der aabent og med lige Vaaben kæmpede mod den tyske Værnemagt. De fejge Angreb, som Attentatmænd og Snigmordere tillader sig, stiller disse Elementer udenfor Lov og Ret og gør de Angrebnes Modværge moralsk forsvarligt og til en bydende Pligt.

Den danske Stat er ikke berettiget til at forsvare Mennesker, som gør sig skyl-

1944. dige i Forbrydelser mod dansk Ret og mod Folkeretten, en Handlemaade, for hvilken ogsaa krigsførende Magters Undersaatter gøres uskadelige som Franctireurs, Spioner og Sabotører.

— Er en Ændring i den nuværende Situation i Danmark ikke mulig?

— Det er aldrig for sent at slaa ind paa Fornuftens Vej. Hvis den danske Befolkning erkender, at dens nuværende Levestandard ligger langt over de fleste af Verdens krigsførende Folk og endda højere end hos de Folk, som ikke deltager i Krigen, og hvis den danske Befolkning er interesseret i Genoprettelsen af Ro og Orden i Landet, saa kan den selvfølgelig selv i stor Udstrækning bidrage til en Bedring af Forholdene. Fra tysk Side tilstræbes kun Oprettelsen af Sikkerhed og Orden, imod Mord og Ødelæggelse, ikke Hævn for Ting, der hører Fortiden til.

Saaledes er ogsaa Aktionen mod det danske Politi, som har et stort Ansvar for Opløsningen af Ordenen i Danmark, blevet afsluttet med dets Fjernelse, og ingen Politimand, som ikke selv har gjort sig skyldig i illegale Handlinger, har Grund til at frygte nogen som helst Indskriden fra tysk Side, fordi han maaske for en Tid er „gaaet under Jorden“.

Jeg gentager, hvad jeg allerede ofte har sagt: Ingen tysk Foranstaltning, som gennemføres i Danmark, har til Formaal at saare den danske Befolkning eller skade den. Paa den anden Side tillader Krigens Haardhed ikke, at der lægges nogen som helst Hindring i Vejen for krigsnødvendige Foranstaltninger. Den af Krigen foraarsagede Nødstilstand er de tyske Handlingers Motiv, Retsgrundlag og Maal.

— Hvilket Maal tilstræber De i Deres Arbejde?

Vi maa alle arbejde hen paa at skabe vor fælles Fremtid. Det danske og det tyske Folk vil til alle Tider være Naboer og maa derfor lære at leve med hinanden. Den, som ikke vil erkende dette Faktum, og som ikke deraf vil drage de praktiske Konsekvenser, driver ingen Realpolitik. Men naar denne Erkendelse og Viljen til en fornuftig Ordning af det fremtidige dansk-tyske Forhold er til Stede saavel paa dansk som paa tysk Side, saa vil vi ogsaa kunne faa Bugt med Nutidens vanskelige Opgaver uden Hensyn til usaglige Indvendinger.

(Cit. *Berl. Morg.* 6.-11.-1944).

5-11. Forlængelse af Fristen for Aflevering af Vaaben.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I. Forlængelse af Afleveringsfrist.

1. Den til den 5. November 1944 fastsatte Afleveringspligt for Hug- og Stødvaaben er blevet forlænget til den 13. November (incl.).

2. Hvis der er indgivet Andragende om Vaabentilladelse til et tysk Tjenestested, kan de Vaaben, der er anført i Andragendet, opbevares i Hjemmet, indtil der foreligger Svar paa Ansøgningen. Før Vaabentilladelsen er blevet udstedt, maa den Slags Vaaben ikke bæres uden for Hjemmet, med mindre særlig Tilladelse i hvert enkelt Tilfælde foreligger.

II. Jagtgevær.

Jagtgevær (glatløbede og Rifler) kan stadig benyttes, hvis Ejeren

1) har indgivet Ansøgning om Udstedelse af Vaabentilladelse til et tysk Tjenestested.

2) driver Jagt, enten paa egen eller lejet Grund, og

3) hidtil har været i Besiddelse af et dansk Jagttegn.

Paa samme Betingelser kan Jagtammunition købes i samme Omfang som i Aaret 1943. De Handlende er ansvarlige for, at de tre ovennævnte Regler overholdes og bliver ved Overtrædelse draget til Ansvar.

Endvidere kan Forstmænd beholde deres Vaaben og Ammunition, men ogsaa disse maa ansøge om tysk Vaabentilladelse.

III. Vaabensamlinger og Vaaben af Affektionsværdi.

Hug- og Stødvaaben, som har Affektionsværdi og opbevares i Hjemmet paa Væggene eller i en Samling, skal ikke afleveres eller anmeldes. Det samme gælder

for Skydevaaben, som enten er Familiearvestykker eller indgaar i en Vaabensamling, 1944. og som opbevares paa Vægge eller i Samlinger.

For saa vidt denne Slags Skydevaaben ikke er Forladevaaben, men endnu anvendelige, skal de afleveres, hvis der ikke for disse Vaaben enten er ansøgt om eller udstedt Vaabentilladelse til, eller hvis Løbet ikke er blevet lodret gennemboret til dets Akse, hvorved Vaabenet er gjort ubrugeligt.

IV. Afleveringspligtige Vaaben.

Alle Vaaben, som er afleveringspligtige (ogsaa Pistoler) skal afleveres til Politigaarden i København — uden for København til det nærmeste tyske Polititjenestested. Det anbefales at forsyne Vaabnene med Mærkesedler med Ejerens nøjagtige Adresse.

Som Svar paa forskellige Spørgsmaal skal meddeles: Gummiknipler og Træknipler er ikke anmeldelses- eller afleveringspligtige.

Sabler og Kaarder o. s. v.

De Sidevaaben, som hører til Uniformer (ogsaa Tjenestemandsuniformer) falder ikke ind under Forordningen.

Husholdningsknive.

De i Husholdningen benyttede Knive — især Køkkenknive — Brugs- og Forretningsknive, falder ikke ind under Forordningen, heller ikke, hvis de har en Længde over 20 cm.

København, den 4. November 1944.

Tyske Anholdelser under Razzia i Aarhus.

6.-11.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Ifølge Melding fra det tyske Sikkerhedspoliti i Aarhus foretoges i Slutningen af forrige Uge et større Antal Arrestationer under en Razzia efter tidligere straffede og asociale Personer i Aarhus Byomraade. De Anholdtes personlige Forhold og Erhvervsvirksomhed blev underkastet en grundig Undersøgelse. Personer, som maatte anses for farlige for Offentligheden, blev sat i Varetægtsarrest.

Tysk Bekræftelse paa, at bl. a. Pastor Sandbæk dræbtes ved Angrebet mod Gestapos Hovedkvarter i Aarhus.

10.-11.

Dansk Røde Kors Aarhusafdeling har fra det tyske Sikkerhedspoliti modtaget officiel Bekræftelse paa, at følgende danske Arrestanter er omkommet ved det engelske Luftangreb paa Kollegierne den 31. Oktober: Pastor *Harald Sandbæk*, Hersom, Frk. *Ruth Philipsen*, København, og Snedker *Carl Majus Thøgersen*, Viborg. De paarørende er i Gaar blevet underrettet herom. (Cit. R.B.).

Forlængelse af Gyldigheden af Vaabentilladelser og Understregning af, hvor mange Jagtvaaben, man maa besidde.

11.-11.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler den 11. November:

1. Gyldigheden for de udløbne tyske Vaabentilladelser forlænges.

Gyldigheden for de af de tyske Tjenestesteder hidtil udstedte Vaabentilladelser med Fotografi forlænges automatisk indtil 1. Oktober 1945, uden at en særlig Paategning er nødvendig.

2. Afleveringspligtige Jagtvaaben.

I Forbindelse med de tidligere Offentliggørelser henledes Opmærksomheden paa, at Udstedelsen af en Vaabentilladelse ikke berettiger til Besiddelse af et vilkaarligt Antal Jagtvaaben, men kun til 1 Riffel og 1 Haglbøsse (glatløbet Vaaben), altsaa højst til 2 Jagtgeværer. Hvad man derudover besidder af Jagtvaaben er afleveringspligtige. I disse Tilfælde maa man ikke afvente Svar paa indsendte Ansøgninger om Vaabentilladelser, men det overskydende Antal Vaaben skal straks afleveres.

1944. Villa, der var Hovedkvarter for „Holger Danske“-Gruppen, sprængt i Luften af 12.-11. Tyskerne.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Sikkerhedspoliti har konstateret, at Hovedkvarteret for den illegale Terrorgruppe „Holger Danske“ befandt sig i en Villa, Strandvejen Nr. 40 i Taarbæk. Ved en Husundersøgelse, som blev foretaget den 10.-11.-1944 Kl. 3 Morgen, forefandt man i den aabenbart i største Hast rømmede Villa 13 danske Geværer, 13 danske Haandgranater, 1 tysk Haandgranat, 1 Mauser-Pistol, Cal. 7,65, samt et omfattende Kartotek over tyskvenlige Personer, hvis Likvidation var planlagt. Endvidere konstateredes, at den omhandlede Villa havde en hemmelig Udgang gennem en underjordisk Gang, som førte op i en i Nærheden liggende Garage. Villaen er derfor paa Foranstaltning af det tyske Sikkerhedspoliti blevet sprængt i Luften Lørdag den 11.-11.-1944 Kl. 12 Middag.

12.-11. Tysk Artikel om „Soldater eller Francireurs“.

Gennem Ritzau's Bureau er udsendt følgende Artikel:

Den 18. Oktober i Aar oprettede Tyskland sin Folkestorm. Folkestormens Mænd er i Alderen fra 16 til 60 Aar, og det er Stormens Opgave med alle til Raadighed staaende Midler at beskytte Hjemlandets Jord.

Oprettelsen af Folkestormen har i Udlandet givet Anledning til mange Diskussioner. Det er bl. a. blevet drøftet, om de Personer, som gør Tjeneste i Folkestormen, med Rette kan betegnes Soldater. Visse Kilder paastaar, at Medlemmerne af Folkestormen — folkeretligt set — maa stilles paa Linje med Partisaner og Sabotører.

Dette Forsøg paa at udviske Forskellen mellem Bande- og Militærorganisationer kan ikke kraftigt nok imødegaaes.

De folkeretlige Grundsætninger vedrørende Begrebet „Krigsførende“ findes i Haag-Overenskomsten af 18. Oktober 1907. Efter denne gælder Krigens Love, Rettigheder og Pligter ikke alene for Hæren, men ogsaa for Militærtropper og frivillige Korps, som opfylder følgende Betingelser:

1. at der findes en Ledelse, som er ansvarlig for sine Undergivne,
2. at de bærer et bestemt Emblem, som er kendeligt langt fra,
3. at de bærer deres Vaaben aabenlyst,
4. at de ved Løsning af deres Opgaver holder sig Krigens Love og Sæder efterrettelige.

Alle disse Krav opfyldes af den tyske Folkestorm. I Spidsen for den staaer Reichsführer-SS Heinrich Himmler, og Folkestormens Mænd bærer Armbind, mærket med det tyske Højhedstegn og paatrykt „Den tyske Værnemagts Folkestorm“. De Tjenestegørende bærer deres Vaaben synligt, føres militært og kæmper som Soldater, hvorfor de har Pligt til at overholde Krigsrettens Love og Sædvaner, ligesom de ogsaa har Krav paa af Fjenden at blive behandlet som Soldater.

Med Hensyn til de danske Sabotører, der ynder at benævne sig som „Frihedskæmpere“, maa det indrømmes, at der er noget, der tyder paa, at de har en centraliseret Ledelse, men de bærer ikke noget Emblem, der er kendeligt paa Afstand, ligesom man heller ikke kan sige, at de holder sig Krigsrettens Love efterrettelig. Tværtimod. Det, som kendetegner Sabotørerne, er for det første, at de arbejder i det skjulte, og for det andet, at de ikke er militært, men bandemæssigt organiseret. Derfor kan de heller ikke bekæmpes militært, men udelukkende politimæssigt. I disse Forhold vil der intet ændres, selv om det f. Eks. skulde komme til formel Krigstilstand mellem Tyskland og Danmark.

I denne Forbindelse skal der kort henvises til Artikel 2 i Haag-Overenskomsten, angaaende Land-Krigsordningen. Det hedder heri:

Befolkningen i et ikke-besat Omraade, som, naar Fjenden nærmer sig, griber til Vaaben af egen Drift, for at bekæmpe de indtrængende Tropper, uden at have haft Tid til at organisere sig, er at betragte som Krigsførende, naar de aabenlyst bærer Vaaben og overholder Krigsretten.

Konklusionen af dette er, at den tyske Folkestorm vil være at betragte som Krigs-

førende, selv om den ikke — som det imidlertid er Tilfældet — havde haft Tid til 1944 at organisere sig.

Naar Talen er om Danmark og den danske Modstandsbevægelse, bør det ikke glemmes, at de ovenfor nævnte Bestemmelser kun har Gyldighed for ikke-besatte Omraader, hvorfor de aldrig kan bringes i Anvendelse over for de danske Sabotører af den simple Grund, at Danmark er et besat Omraade, men selvfølgelig ogsaa fordi Sabotørgrupperne ikke bærer deres Vaaben aabenlyst.

Denne rent folkeretlige Undersøgelse viser, at den tyske Folkestorm er et rent militært Foretagende, der har Krav paa at falde ind under Krigsrettens Rettigheder og Pligter, hvorimod de organiserede eller ikke-organiserede danske Sabotører alene maa betegnes som Francitieurs, derfor maa de finde sig i at blive bekæmpet som saadanne.

Folkeregistrene i Horsens og Rødovre ødelagt. (Berl. Morg. 14.-11.-1944). 13.-11.

Bombeeksplosioner paa Hovedgaden i Esbjerg. (Berl. Morg. 14.-11.-1944). 13.-11.

En Redaktør og en Læge skudt ned i Esbjerg. 14.-11.

Mellem Kl. 18 og 19 i Aftes blev der i Kongensgade i Esbjerg affyret flere Skud mod Redaktør *L. V. Jensen*, „Esbjergbladet“, da han vendte hjem til sin Bopæl, Kongensgade 3. Redaktøren blev ramt i Hovedet af flere Skud. Han blev i en tilkaldt Ambulance kørt til Sygehuset og aandede endnu svagt ved Indlæggelsen der.

Ved 23-Tiden blev der telefoneret til Læge *Poul Carstensen*, om han vilde komme til en Patient. Lægen gik ud i sin Garage for at starte sin Bil, men i det samme blev der affyret nogle Skud imod ham. Han segnede døende om. Kl. 8,15 døde Læge Carstensen af sine Saar. (Cit. *R.B.*).

Bombeeksplosioner i Varde. (Berl. Morg. 15.-11.-1944). 14.-11.

2 Villaer, der benyttedes som Opholdssted for Sabotører og Skjulested for Vaaben, 14.-11. sprængt i Luften af tysk Politi.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Ifølge Undersøgelser foretaget af det tyske Sikkerhedspoliti blev det konstateret, at den i Ordrup, Teglgårdsvej 60, beliggende Villa har tjent som Opholdssted for Sabotører og som Opbevaringssted for Sprængstoffer og Vaaben. Kældrene var blevet særlig ombygget til det specielle Formaal at kunne tjene som Oplagringssted for Sprængstoffer, som iøvrigt befandt sig paa vanskeligt tilgængelige Steder.

Villaen er derfor den 13. ds. om Eftermiddagen Kl. 17,00 blevet sprængt i Luften ved det tyske Sikkerhedspolitis Foranstaltning.

Paa Foranledning af Skovrider Lorentz Valdemar Krarup, født den 20. Juni 1891 i Nørre Sandager, boende Valborup Skovridergaard pr. Hvalsø, havde nogle af de ham undergivne Forstelever modtaget og skjult engelske Vaaben og Sprængstoffer, som var blevet nedkastet med Faldskærm.

En Del af dette Materiale blev forefundet i Skovridergaarden. Valborup Skovridergaard blev derfor d. 11. November 1944 sprængt i Luften af det tyske Sikkerhedspoliti.

Gentofte Folkeregister ødelagt. (Berl. Morg. 15.-11.-1944). 14.-11.

Tysk Meddelelse om Opklaring af Røveri samt Opfordring til at anmelde saadanne. 16.-11.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I de sidste Uger er der blevet forøvet flere Røverier mod Taxachauffører i København.

1944. Gerningsmændene, der var nogle ganske unge Fyre, hyrede en Taxa og truede derpaa undervejs paa et afsides beliggende Sted Chaufføren med Pistoler og røvede hans Beholdning af Kontanter.

Kriminalpolitiet paa Politigaarden har nu afsløret 3 unge Mennesker i 20 Aars-Alderen. Denne Gruppe har tilstaaet at have foretaget i hvert Fald 3 saadanne Overfald.

I det ene Tilfælde havde Chaufføren sat sig til Modværg med en Jernstang. Der-ved blev Fuldbyrdselen af Røveriet forhindret. Røverne blev arresteret og kan nu regne med haarde Straffe.

Da sandsynligvis ikke alle Tilfælde af denne Art er blevet meldt, opfordres skade-lygte Taxachauffører til at henvende sig til Politigaarden, Telefon C. 1448, Lokal 202.

18.-11. Meddelelse om Forlængelse af Tilladelse til at anvende Sikkerhedssprængstoffer.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Under Henvisning til den fra officiel Side offentliggjorte Bekendtgørelse af 14. Okt. 1944 om Besiddelsen af Ammunition og Sprængstof skal meddeles: at Behandlingen af Sikkerhedssprængstoffer, saasom Ærolit, Adolfit, Astralit, Ammonit, Donarit og lignende Mærker *ikke* berøres af ovennævnte Bekendtgørelse. Forskrifterne vedrørende Opbevaringen af Sikkerhedssprængstoffer er fastlagt i Justitsministeriets Bekendtgørelse af 1. Marts 1943, som stadigvæk er fuldt ud gyldig.

De givne Tilladelser til Køb af Sikkerhedssprængstof forlænges til den 1. Marts 1945. Indehaverne af saadanne fortløbende Tilladelser kan i Tiden fra den 1. Novbr. 1944 til den 1. Marts 1945 købe de samme Mængder Sikkerhedssprængstof som i Tiden fra den 1. November 1943 til 1. Marts 1944. Forskrifterne vedrørende Import af Sikkerhedssprængstof fra Tyskland til Danmark fra Justitsministeriet forbliver i Kraft. Transportspørgsmaal vil blive ordnet særskilt med de paagældende Importører.

De løbende Forhandler-Tilladelser skal af Importfirmaerne og de danske Sprængstoffabrikker forsynes med følgende Paategning: „forlænget til den 1. Marts 1945 i Henhold til Bekendtgørelse om Behandling af Sikkerhedssprængstof af (Dato ved Offentliggørelsen).“ Fuldgyldig Underskrift af det udstedende Firma. Forhandlerne skal forsyne deres Kunders Indkøbstilladelse med samme Paategning.

Forbrugernes Indkøbstilladelse, udstedt af deres lokale Øvrighed, forlænges til den 1. Marts 1945.

Nye Tilladelser vil ikke foreløbig blive udstedt.

Ovenstaaende Bekendtgørelse berører ikke Import og Oplagring af Sprængkrudt. Denne vil blive ordnet særskilt med de paagældende Importfirmaer.

18.-11. Undtagelsestilstand i Esbjerg. .

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Da illegale Kredse i Esbjerg den 16. ds. med Held opfordrede Befolkningen til at nedlægge Arbejdet, blev der omgaaende fra tysk Side indført Undtagelsestilstand. Der blev lukket for Lys, Gas og Vand, og al Færdsel paa Tilførselsvejene til Byen blev forbudt. Paa Gaderne, som kontrolleredes af Militær og Politi, herskede der Ro og Orden.

Fredag den 17. ds. blev Arbejdet i Esbjerg genoptaget og Butikkerne aabnet. Fra den 19. ds. bliver de tyske Modforholdsregler trukket tilbage.

Strejker af enhver Art taales ikke længere, hertil medregnes ogsaa Arbejdsnedlæggelse, der berører det økonomiske Liv. Iværksættes saadanne Arbejdsstandsninger, vil der omgaaende blive truffet Modforholdsregler. Enhver, som efterkommer de underjordiske Kræfters Befalinger, anses for solidarisk med disse og vil derfor blive behandlet paa samme Maade som de illegale Elementer.

18.-11. Meddelelse om, at tysk Politi har anholdt danske Forbrydere.

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I den sidste Tid har der fundet en hel Del røveriske Overfald Sted i Lido-Bar,

Piils Mælkeri, Java-Bar, Høyers Hjemmebageri paa Frederiksberg og i en Kiosk paa 1944. Vesterbrogade. Som Gerningsmand har Kriminalpolitiet afsløret en Havnearbejder, en Montør og en Skibsdreng, der desuden havde forsøgt 2 Overfald paa en Tjener, samt et røverisk Overfald i Sygekassen „Bien“.

Skadelidte i lignende Tilfælde bedes sende Oplysning til Kriminalpolitiet, Telefon Central 1448, Lokal 202.

Meddelelse fra Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark om, at tysk 18.-11. Politi har uskadeliggjort en Tyvebande.

(R.B.).

Tysk Meddelelse om Mord paa Medlem af Schalburgkorpset. 18.-11.

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Fredag Morgen Kl. ca. 9,30 hørtes der Skud fra en Sporvogn, som kørte i Retning mod Svanemøllen, og Forbipasserende saa en Mand falde ud paa Gaden. Derpaa sprang en yngre Person, som var iført lys Cottoncoat, ud fra Sporvognen og affyrede 3—4 Skud mod den Mandsperson, som laa paa Gaden. Morderen steg derefter op paa en Cykle, der tilsyneladende stod parat for ham og fjernede sig. Den dræbte er Ritmester *Johan Edvard Stahr*, et ledende Medlem af Schalburgkorpset. Han er født den 4. November 1889.

Meddelelse fra Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark om, at tysk 19.-11. Politi har anholdt 2 Indbrudstyyve.

(R.B.).

Sæbefabrik sprængt i Luften af tysk Politi som Gengældelse for Opbevaring af Vaaben. 19.-11.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Sikkerhedspoliti har konstateret, at Ejeren af Sæbefabrikken i Sønderstrup, Christian Wilhelm Hansen, født den 21. Jan. 1892 i Hvilsager Sogn, boende i Sønderstrup, i sin Fabrik gentagne Gange har modtaget engelsk-amerikanske Vaaben-transporter, som her blev omladet og videresendt. Til dette Formaal stillede han en Lastbil til Raadighed. Ved en senere Undersøgelse fandt man yderligere 6 Maskinpistoler med Tilbehør paa Fabriksomraadet. Hansen har indrømmet Rigtigheden af disse Kendsgerninger.

Fabrikken og Hansens Bolig er derfor den 17. Nov. 1944 sprængt i Luften paa Foranstaltning af det tyske Sikkerhedspoliti.

Advarsel mod Udspredelse af Rygter om Værnemagten eller dens Medlemmer. 22.-11.

Fra tysk militær Side meddeles:

I Helsingør har i den senere Tid verseret Rygter, som kun gaar ud paa at skade den tyske Værnemagt. Det blev paastaet, at en Frøken K. i Helsingør var blevet voldtaget af tyske Matroser. Straks foretagne Undersøgelser hos Forældrene fastslog den komplette Usandhed af dette i hele Byen udsprede Rygte. Forældrene forklarede, at der i de sidste Dage havde været mange — selv ubekendte — Mænd og Kvinder hos dem, for at erfare nærmere om Sagen. De kunde forsikre alle disse Mennesker om, at det drejede sig om Bagtalelse.

Paa samme Tid hørte man Rygtet, at der i Øresunds Hospital var indlagt en Pige, som var misbrugt af tyske Soldater.

Paa Forespørgsel forklarede Cheflægen af Sygehuset, at han ikke kendte noget til Sagen.

For nogle Dage siden ringede Tanten af en Frøken Vera Hansen, Pontoppidansvej 13, Helsingør, til et tysk Værnemagtstjenestested, at hendes Niece var blevet borte Natten over og havde forklaret, at hun var blevet voldtaget af tyske Soldater. Et Forhør af Niesen i Nærværelse af Tanten fastslog den fuldstændige Usandhed af Angivelserne. Niesen havde løjet for Tanten for at undskylde, at hun var blevet ude om Natten.

1944. Den tyske Værnemagt har ikke i Sinde at finde sig i disse Bagtalelser; alle disse usande Rygter vil derfor blive undersøgte. Ophavsmændene og de, som spreder dem, vil i Fremtiden hensynsløst blive draget til Ansvar.

23.-11. Meddelelse fra Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark om Opklaring af Indbrud. (R.B.).

24.-11. Fortrolig Meddelelse fra Censuren til Bladredaktionerne om, at Dødsannoncer over Personer, der er afgaaet ved Døden i Lejre i Tyskland, eller i øvrigt i Tyskland, ikke maa indeholde nogen Stedsangivelse og heller ikke meddele, at Dødsfaldet er sket i Tyskland. (R.B.).

27.-11. Befaling fra den tyske Værnemagts Øverstbefalende i Danmark til de herværende tyske Tropper angaaende Opkøb af Svin, voksent Kvæg og Kalve.¹⁾

Trods gentagen Bekendtgørelse af Befalingen om, at egenmægtigt Opkøb af Svin, voksent Kvæg og Kalve til Opræt eller Slagtning, foretaget af Afdelinger og militære Tjenestesteder under Værnemagten, SS, Politiet, OT og alle Værnemagten tilsluttede Organisationer, saavel som Opkøb foretaget af enkelte Medlemmer af Værnemagten og ovennævnte Organisationer er forbudt, er det af den Rigsbefuldmægtigede i Danmark paany konstateret, at denne Befaling ikke er blevet overholdt.

Chefer for Afdelinger og militære Tjenestesteder, om hvem det konstateres, at de vedblivende foretager egenmægtige Opkøb, vil blive straffet for militær Ulydighed. Tilladelse til fremtidigt paatænkte Opkøb skal forinden Købet søges hos Værnemagtsintendanten for Danmark.

Den Rigsbefuldmægtigede i Danmark er anmodet om at bekendtgøre Forbudet mod egenmægtigt Opkøb for alle Jordbrugere i Danmark.

(Cit. Meddelelse af 20.-12.-1944 fra Landbrugsministeriet til samtlige Jordbrugere i Danmark.)

29.-11. Meddelelse fra Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark om Opklaring af røveriske Overfald og Indbrud ved tysk Politi.

30.-11. Tysk Meddelelse om „Arne Sørensens Fængsel“.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Onsdag den 29. November 1944 Kl. 9,00 Formiddag blev Villaen, Vamdrupvej 40, København sprængt i Luften paa Foranstaltning af det tyske Sikkerhedspoliti, fordi den af illegale Kredse ikke alene var blevet benyttet som Sprængstoflager, men tillige som Fængsel. 2 Personer, som holdtes fanget i dette Fængsel, kunde befries af det

¹⁾ Befalingen er efter Anmodning fra det tyske Riges Befuldmægtigede bragt til Kundskab for samtlige danske Jordbrugere. Efter Citatet af Befalingen hedder det i Landbrugsmin. Skrivelse:

I Forbindelse med foranstaaende skal man henlede Opmærksomheden paa:

1. De i Bekendtgørelse Nr. 231 af 5. Maj 1943 om Hjemmemarkedets Forsyning med Flæsk indeholdte Bestemmelser, hvorefter Salg til Slagtning eller til Levebrug af Svin af enhver Art til nedennævnte kun maa finde Sted, naar Salget sker gennem Landbrugsministeriets Baconudvalg.
2. De i Bekendtgørelse Nr. 232 af 5. Maj 1943 om Hjemmemarkedets Forsyning med Kød indeholdte Bestemmelser, hvorefter Salg til Slagtning eller til Levebrug af voksent Kvæg, Fedekalve og Spædekcalve til nedennævnte kun maa finde Sted, naar Salget sker gennem Landbrugsministeriets Kvæg- og Kødudvalg.

Den tyske Værnemagts Afdelinger og Institutioner, herunder Kantiner, Organisationer tilsluttet den tyske Værnemagt, saasom SS, Polititropper, NS-Flyverkorps, NSKK (NS Motor Korps), Arbejdstjenesten, NSV (NS Folkeforsorg), Organisation Todt, Teknisk Nødhjælp, Røde Kors, NS Sammenslutning »Kraft durch Freude«, Schalburgkorpsen og Kaptajn Sommers Vagtkorps, samt Medlemmer i Uniform eller civil af den tyske Værnemagt eller denne tilsluttede Organisationer uanset Medlemmernes Statsborgerforhold.

Overtrædelse af ovennævnte under 1. og 2. anførte Bestemmelser straffes i Henhold til Lov Nr. 153 af 29. Marts 1943 om erhvervsøkonomiske Foranstaltninger, Vareforsyning m. v., jfr. Lovanordning Nr. 49 af 4. Marts 1944 om Forlængelse af nævnte Lov.

tyske Politi. Det var Meningen, at disse to Personer skulde deporteres til Sverige, 1944. hvor de kunde forsvinde i det svenske Politis Fængselsceller. Denne Kendsgerning fremgaar af nedenstaaende Brev, som Arne Sørensen har sendt en Medarbejder for at forberede Deportationen af de to Fanger. Brevet er nu kommet i det tyske Politis Besiddelse.

Kære Nordh. —

Med dette Brev kommer Hr. Mey, som jeg beder Dem tage Dem af. Han medbringer to Personer, som absolut skal interneres i Sverige paa en saadan Maade, at det er dem umuligt at skrive hjem, da i saa Fald adskillige Personer vil blive taget af Tyskerne. Vi har ikke ment det rigtigt at dømme dem til Døden, men kan paa den anden Side ikke have, at de har nogen som helst Mulighed for at sætte sig i Forbindelse med Omverdenen. Derfor maa de i svensk Statsfængsel om muligt, og jeg har gennemgaaet deres Sag med Hr. Mey og andre og garanterer for hans mundtlige Fremstilling, som han gerne vil give Dem.

Desuden beder jeg Dem give Hr. Mey Mulighed for at kunne rejse til Stockholm til vort Udvalg deroppe, som tager sig af den Slags Sager sammen med det svenske Politi, samt give ham en Udvej, saa han kan rejse hjem, saa snart han er færdig.

Med Tak paa Forhaand.

Deres hengivne

sign. ARNE SØRENSEN.

Meddelelse fra Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark om Uskadeliggørelse af en Røverbande. 3-12. (R.B.).

4 Huse sprængt i Luften af tysk Politi som Gengældelse for Opbevaring af Vaaben. 8-12.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 6.-12.-1944 mellem Kl. 14—16 blev følgende Huse sprængt i Luften paa Foranstaltning af det tyske Sikkerhedspoliti:

1. Beboelseshuset, Mantziusvej 11, Hellerup,
2. Villaen, Almindingen 8, Søborg,
3. Sommerhuset, Drachmannsvej 9, Klampenborg, samt den 2.-12.-1944:
4. Week-end-Huset, Ellebækvej 8, Gentofte.

Alle disse Huse var blevet benyttet til Opbevaring af større Mængder Vaaben, Ammunition og Sprængmidler.

To Fagforeningsformænd skudt ned paa Gaden i Aarhus. 8-12.

Kl. 17,30 Torsdag Aften er to kendte Fagforeningsfolk, den 54-aarige Formand for Malernes Fagforening, *Albert Andersen*, Ørnevej 8, og den 45-aarige Formand for Malernes Kooperative, *Albert Rasmussen*, Solsortevej 4, blevet myrdede, da de var paa Vej til deres Hjem. (Cit. R.B.).

2 Huse sprængt i Luften af tysk Politi som Gengældelse for Opbevaring af Vaaben. 10-12.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Sikkerhedspoliti har Natten mellem den 7. og 8.-12.-1944 sprængt en Lagerbygning i Taarbæk samt et Hus i en Havekoloni i Lersø i Luften. Begge Huse benyttedes til Opbevaring af Vaaben og Sprængmateriale.

Indskærpelse af Forbudet mod at færdes paa Lillebæltsbroen om Natten. 12-12.

Odinstaaet sprængt i Luften. (R.B.). 14-12.

Tysk Kommentar om Frihedsraadet og Kommunismen. 17-12.

Gennem Ritzau's Bureau er udsendt følgende Artikel:

Der stod en Mand paa Sporvognen og udbredte sig om Velsignelserne ved den Politik, Kommunismen agtede at indføre i Danmark, naar nu engang Tyskerne var ude af Landet, og Vejen laa aaben for et kommunistisk Regime. En Medpassager ind-

1944. flettede en lille, spagfærdig Bemærkning om, at saadan rent kommunistisk kunde det vel ikke blive med det samme, eftersom Kommunisterne blev nødt til at tage Hensyn til „Frihedsraadet“ i London, og først og fremmest til Hr. Christmas Møller, hvis Adkomst til en Ministertaburet vedkommende fandt fuldt berettiget, og samtlige Medpassagerer nikkede anerkendende i Bevidstheden om, at inden det kom saa vidt, skulde Englænderne og Amerikanerne nok have drejet Sagen ind i et fornuftigt Spor og hjulpet Danskerne tilbage til „de gode gamle Dage“. „Aah, hvor er De naiv,“ kom det ironisk smilende fra den ivrige Kommunist, „kunde De virkelig tænke Dem, at vi har Brug for denne Kapitalistrepræsentant? Nej, ellers Tak — det er rigtigt, vi kan bruge ham, saalænge Kampen staar paa, og saalænge han ved hele sin Politik arbejder i vore Interesser. Men naar Timen er inde, skal vi nok selv bestemme Farten.“

.....

Lørdag den 2. December 1944 kunde det svenske Dagblad „Aftonbladet“ oplyse, at der faktisk bestod en Konflikt mellem det saakaldte danske Raad i London og den Politik, Kommunisterne ønsker ført. Det svenske Blad bragte et Citat af en Artikel i Sovjet-Tidsskriftet „Krigen og Arbejderklassen“, som ikke lægger Skjul paa Moskvas Utilfredshed med Hr. Christmas Møller og hans Fællers Virksomhed. Det hedder i denne Artikel bl. a.:

„Det danske Frihedsraad i London med Christmas Møller i Spidsen har som Medlem London-Ministeren Reventlow og nogle liberale Journalister og Forretningsfolk. Disse Personer er uden Tvivl Modstandere af Tyskerne, men London-Raadets Sammensætning er lidt for eensidigt i Forhold til Frihedsraadet hjemme i Danmark. Man kritiserer naturligvis Scavenius-Regeringen, men der er ingen Tegn, som tyder paa, at man i London har tænkt paa at afbryde Forbindelsen med den reaktionære Klike hjemme i Danmark, som førte Landet til Undergang. Raadet i London er ikke andet end en Komité mellem Frihedsraadet hjemme og de, der samarbejder med Tyskerne.“

Og andet Steds i Artiklen hedder det, at „Danmark ikke maa indbilde sig, at det ganske gratis kan faa alt det, som Europas øvrige Nationer har betalt med Blod, Taarer og Ruiner,“ og samtidig betegnes det danske Londonraads Politik som en principløs Manøvreren, af hvilken intet godt er at vente.

Ingen fornuftig Dansker kan være i Tvivl om, hvad denne Advarsel fra Moskva betyder. Christmas Møllers lille „Eksilregering“ har faaet nøjagtig samme Skæbne som de øvrige smaa Landes — de faar Lov at tilrettelægge Situationen for Kommunisterne, men i samme Øjeblik, Vejen er klar, møder Kommunisterne op og fejrer de Herrer til Side for selv at komme til. „Saa længe han ved hele sin Politik arbejder i vore Interesser, kan vi bruge ham, men naar Timen er inde, skal vi nok selv bestemme Farten,“ sagde den københavnske Kommunist, og han vidste maaske daarligh nok, hvor rigtigt det er.

Sovjetrusland har sine ganske bestemte Planer med Hensyn til Danmark, og efter at England og U. S. A. har garanteret Bolshevikerne frie Hænder i Skandinavien, begynder Moskva saa smaat at afvikle Indflydelsen fra Christmas Møllers Raad i London. Det er som bekendt de danske Gennemsejlingsfarvande, Sovjetrusland har Kik paa, og det har de danske Kommuniste intet imod at være behjælpelig med at yde Moskva som „Betaling“ for Indførelse af kommunistisk Regime i Danmark. Men det har de Herrer i London maaske noget imod, og derfor gælder det nu for Sovjet om hurtigst muligt at faa afviklet Londonraadets Indflydelse og lagt denne i Hænderne paa den Del af „Frihedsraadet“, som sidder i Danmark, og som efterhaanden nærmest er ved at blive helt kommunistisk.

Man kommer uvilkaarligt til at tænke paa en Radiotale, Christmas Møller holdt den 7. November 1943 umiddelbart efter Afslutningen af Konferencen i Moskva, hvor han bl. a. udtalte:

„I Dag kan jo enhver sige sig selv, at alles Ønske — og da især de mindre Landes — maa være: Rusland med i saa meget som muligt. Det mægtige, det sejrende Rusland med og ikke udenfor er den eneste forstandige Politik.“

Siden da har Piben imidlertid faaet en anden Lyd, for nu har Sovjetrusland ikke

mere Brug for Hr. Møller. Tilbage bliver Spørgsmaalet: Har Hr. Møller fortsat mere Brug for Sovjetrusland? Siger han Ja til dette Spørgsmaal, bør han som Mand af Ære tage Skridtet fuldt ud og begive sig paa Rejse fra London til Moskva. Derfra vil han saa kunne fortsætte Kampen for „Det mægtige, det sejrende Rusland“, der ønsker at gøre Danmark til Vasalstat og i det hele taget underlægge sig de skandinaviske Lande. Siger han Nej, betyder det, at hele hans Politik har spillet uhjælpelig Fallit.

Men hvad enten han svarer det ene eller andet, har den sidste Tids Udvikling givet Danskerne noget at spekulere paa. (Berl. Morg. 17.-12.-1944).

Tysk Meddelelse om Tilbagelevering af det i Randers fjernede Folkeregister. 18.-12

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 24. November 1944 blev Randers Bys Folkeregister stjålet af Sabotører. Den 9. December 1944 blev Folkeregistret bragt i Sikkerhed i Randers under en Aktion, som blev foretaget af det tyske Sikkerhedspoliti.

Den 16. December 1944 blev Folkeregistret af det tyske Sikkerhedspoliti tilbageleveret Randers Kommune.

Ø.K.s Hovedsæde ødelagt ved Bombeeksplosion. 19.-12

(Berl. Morg. 20.-12.-1944).

Hus, benyttet som Forsamlingssted af Sabotører, sprængt i Luften af tysk Politi. 21.-12.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Paa Grundlag af det tyske Sikkerhedspolitis Undersøgelser er det blevet konstateret, at den tidligere danske Minister *Arnstedts* Lejlighed paa Frederiksberg, Chr. Winthersvej 4, benyttedes som Forsamlingssted for en Sabotage- og Agentgruppe. Mens Undersøgelsen fandt Sted, opstod der Ildkamp mellem Sikkerhedspolitiet og nogle Personer, der befandt sig i Lejligheden. Vaaben og Haandgranater blev konfiskeret, og en Person blev arresteret.

Ingeniør *Hostrup-Schultz's* Lejlighed, som befinder sig i samme Hus, var ogsaa blevet benyttet som Mødested for Medlemmer af en Agentgruppe.

Efter tilendebragt Undersøgelse blev Huset i Formiddagstimerne den 20. Decbr. 1944 sprængt i Luften paa Foranstaltning af det tyske Sikkerhedspoliti.

Villa, benyttet som Samlingssted og Efterretningscentral af Sabotagegruppe, sprængt i Luften af tysk Politi. 22.-12.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Paa Grundlag af det tyske Sikkerhedspolitis Undersøgelser er det konstateret, at en Villa paa Frederiksberg, Sylows Allé 6, benyttedes som Samlingssted og Natkvarter samt som Efterretningscentral af en Mord- og Sabotageorganisation. Villaa er derfor den 21.-12. Kl. 10,15 blevet sprængt i Luften paa Foranstaltning af det tyske Sikkerhedspoliti.

Meddelelse fra Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark om, at Køretilladelser ikke længere skal indhentes paa Politigaarden, men hos det tyske Politi paa nærmere angivne Steder. 23.-12.

(R.B.).

Sommerhus, benyttet som Samlings- og Opholdssted af Sabotørgruppe, sprængt i Luften af tysk Politi. 24.-12.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Paa Grundlag af det tyske Sikkerhedspolitis Undersøgelser er det konstateret, at et Sommerhus i Bagsværd, Højgaardsvænget Nr. 17, benyttedes af en Terrorgruppe som Samlings- og Opholdssted. Sommerhuset er derfor blevet sprængt i Luften paa Foranstaltning af det tyske Sikkerhedspoliti den 22.-12.-1944.

1944. Meddelelse fra Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark om, at Ansøgninger om Køretilladelser udenfor Byomraadet skal rettes til det tyske Politis eller den tyske Værnemagts Tjenestesteder. (R.B.).

28.-12. Tysk Meddelelse om Transport af Fanger i Godsvogn.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 23. December 1944 ved 17-Tiden ødelagdes D.S.B.s Fangetransportvogn paa Statsbanernes Centralværksted af Sprængbomber. Resten af Vognen blev den 26. December 1944 fuldstændig ødelagt af Brandbomber. Transportvognen blev benyttet til Overførelse af Arrestanter fra København til Frøslev. Indtil en ny Fangetransportvogn staaer til Raadighed, vil det tyske Sikkerhedspolitis Arrestanter blive transporteret til Frøslev i Godsvogne.

1945. Nytaarshilsen fra den Øverstkommanderende i Danmark til Føreren.

1.-1. Den Øverstkommanderende for de tyske Tropper i Danmark har i Anledning af Aarsskiftet sendt følgende Telegram til Rigskansler Adolf Hitler:

„Min Fører!

I dyb Taknemmelighed staaer vi samlet ved Aarsskiftet og mindes i urokkelig Tro-skab vor Fører.

I fast Tiltro paa Deres Førelse forsikrer jeg Dem i Navn af samtlige Værnemagts-dele i Kommandoomraadet, at vi gør vor Pligt indtil Døden. Heil, min Fører!

v. Hanneken,

General der Infanterie und Wehrmachtsbefehlshaber Dänemark.

5.-1. Tysk Meddelelse om Opklaring af Indbruddet paa Gentofte Raadhus.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det er lykkedes det tyske Sikkerhedspoliti at opklare Tyveriet af Rationerings-mærker fra Gentofte Kommune. Tyveriet blev forøvet af en illegal Gruppe under Ledelse af Vagtværnsmand fra det kommunale Vagtværn *Erik Gerlund*, født den 27. April 1918 i Gentofte. Samme illegale Gruppe har med *Gerlund* som Leder stjaalet 2 Lastbiler og 1 Personbil. *Gerlund* og han Medhjælpere er blevet anholdt.

5.-1. Bombeattentat mod Tuborgs Fabrikker. (R.B.).

10.-1. Meddelelse fra Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark om tysk Kriminalpolitis Opklaring af en Række Tyverier og Indbrud. (R.B.).

16.-1. Villa, benyttet som Forsamlingssted for Sabotører, sprængt i Luften af tysk Politi.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Sikkerhedspoliti har konstateret, at Villaen, Mariendalsvej 104, var For-samlingssted for forskellige Terrorgrupper ledende Personer.

Den 13. Januar 1945 foretoges en Husundersøgelse i ovennævnte Villa, som til-hører Direktør Christian Winther. Herved fandt man Pistoler, Sprængkapsler, samt 1 Maskinpistol. Af de beslaglagte Papirer fremgik endvidere tydeligt, at Villaen var et vigtigt Mødested for flere aktive Terrorgruppers Ledelse.

Den 16. Januar 1945 Kl. 10,30 blev Villaen derfor sprængt i Luften paa Foran-staltning af det tyske Sikkerhedspoliti.

24.-1. Carl Aller's Etablissement ødelagt ved Bombeattentat. 18 saarede, deriblandt 7 Kvinder og 3 Børn. (R.B.).

24.-1. Folketingsmand William Prieme skudt ned paa Gaden.

Folketingsmand, Grosserer *William Prieme* er i Dag ved Middagstid blevet dræbt paa Gaden.

Han var Medlem af Folketinget for Det konservative Folkeparti fra 1932 og sad i

Finansudvalget, ligesom han beklædte en Række Poster i forskellige Nævn og Raad, 1945.
han var saaledes i Priskontrolraadet og i Fondsbørsens Bestyrelse. (Cit. R.B.).

Privat for Redaktionerne.

Fortroligt.

Det meddeles, at ud over ovenstaaende ingen som helst Omtale maa bringes af Grosserer Priemes Død, saa lidt som der maa bringes nogen Nekrolog. Billede (1-sp.) maa bringes.
Censuren, 24.-1.-1945.

Tysk Meddelelse om to Snigmord.

25.-1.

Pressekontoret for den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 22. Januar Kl. ca. 10,30 blev Premierløjtnant *T. I. P. O. Madsen* og hans Led-sager *Kaj K. Nielsen* skudt af ubekendte Snigmordere foran Ejendommen Ndr. Fri-havnsgade 72 i København.

Meddelelse om Forfølgelse af Sabotagegruppe.

26.-1.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Aftentimerne den 17.-1.-1945 blev paa Frederiksborgvej i København en Person-bil, forsynet med Lægekors, raabt an af det danske Hjælpepoliti. Der befandt sig flere Personer i Vognen, som ved Flugt unddrog sig Politiets Kontrol. Den blev forfulgt og beskudt af det danske Hjælpepoliti. Passagererne lod nu Vognen i Stikken og greb selv Flugten, hvorunder en af dem blev anholdt. Det viste sig, at han tilhørte en Sabotagegruppe. Efterforskningerne efter de flygtede Sabotører førte til Amtssyge-huset i Gentofte, hvor ogsaa en af Sabotørerne, der var blevet saaret under Flugten, var indlagt. Overlægen paa Sygehuset erklærede, at han ikke kunde taale en Transport. Det tyske Sikkerhedspoliti indvilligede derfor efter Ansøgning fra det danske Uden-rigsministerium i, at den Saarede forblev paa Sygehuset under Politibevogtning. Det blev overfor Udenrigsministeriet udtrykkeligt paapeget, at man maatte regne med, at Politiet vilde træffe de nødvendige Forholdsregler, hvis der blev gjort Forsøg paa at bortføre den Saarede.

Kort derefter trængte en større bevæbnet Bande ind paa Sygehuset for med Magt at bortføre den Saarede. Under Ildkamp med de to vagthavende Politifolk blev den ene af disse dræbt, den anden haardt saaret. Den saarede Sabotør blev medtaget af de indtrængende Mænd. Faa Timer senere blev det konstateret, at han var indlagt paa St. Lukas-Stiftelsen, men kort efter atter afhentet derfra. Det tyske Sikkerhedspoliti konstaterede, at Liget af en Sabotør, der var blevet beskudt under Flugten, befandt sig i St. Lukas-Stiftelsen.

Det tyske Sikkerhedspoliti har arresteret den vagthavende Læge paa St. Lukas-Stiftelsen og en Sygeplejerske paa Amtssygehuset i Gentofte. De havde begge staaet i Forbindelse med Sabotørerne.

Studenternes Week-end-Hytte ved Sjølsø ødelagt ved Bombeeksplosion.

28.-1.

(Berl. Morg. 29.-1.-1945).

Tysk Meddelelse om to Snigmord.

8.-2.

Kaptajn *Johannes Hansen* er ud for Ejendommen, Næstvedgade 2, blevet skudt ned. Han var dræbt paa Stedet.

Fhv. Premierløjtnant *William Colding*, Lyngby, er blevet snigmyrdet ud for Øster-port Station. Han var ligeledes dræbt paa Stedet.

2 Villaer, benyttet til Vaabenopbevaring, sprængt i Luften af tysk Politi.

10.-2.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Paa Grundlag af det tyske Sikkerhedspolitis Undersøgelser er det konstateret, at en Villa, tilhørende *Anders Nielsen* (f. den 8. August 1910 i Glonø), Kildebakke-gaardsallé 224, Søborg, samt en Villa, tilhørende *Gundram Berg* (kaldet *Richard Han-sen*), Højlandsvej 50, København, tjente som Skjulesteder for en Sabotagegruppes

1945. Vaaben. Endvidere er det fastslaaet, at der fra disse Villaer er udleveret Vaaben til Gennemførelse af Sabotagehandlinge samt Røveri- og Mordoverfald.

Begge Villaer blev derfor den 8. Februar 1945 henholdsvis Kl. 13,20 og 14,30 sprængt i Luften paa det tyske Sikkerhedspolitis Foranstaltning.

11.-2. Tysk Beretning om illegale Grupperes Virksomhed.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Sikkerhedspoliti har kunnet klarlægge nogle Grupperes Virksomhed inden for den danske Frihedsbevægelse. I det følgende skal der berettes herom:

Under Ledelse af en Gundram Berg med Dæknavnet „Richard Hansen“ har en Sabotagegruppe gennemført følgende Sabotagehandlinge:

En Sabotagehandling paa Nordwerk i Ryesgade saavel som paa Industrisyndikatet i Frihavnen. Endvidere blev paa Befaling af „Richard Hansen“ under Ledelse af Sømanden Holger Nielsen, Brunevangen 17, Overfaldet paa Burmeister & Wains Vogn med Lønninger gennemført. Deltagerne i dette Røverioverfald var — som Leder — Holger Nielsen, en vis Kaj Larsen, som Fører af den Bil, der blev benyttet ved Overfaldet, en vis Einar Nielsen, Broder til Holger Nielsen, der havde til Opgave at røve Pengene, en Kurt Nielsen, ogsaa en Broder til Holger Nielsen, der skulde holde B. & W.-Bilen i Skak med Maskinpistol, Helge Nielsen, ligeledes Broder til Holger Nielsen, hvis Opgave det var at holde Øje med den kommende Vogn, samt en Gregor Petersen, der er Svoger til Holger Nielsen. Efter Røveriet af de 200.000 Kr. blev et større Beløb delt mellem Bandens Medlemmer, og desuden fik hver Deltager 11.600 Kr. udbetalt. Einar Nielsen, Kaj Larsen og Kurt Nielsen havde forinden, uden de øvriges Viden, sikret sig ekstra 5000 Kr., saa at disse altsaa fik et Bytte paa 16.000 Kr. Af de to Medvidere, Kurt Petersen og Oscar Petersen, der ikke havde deltaget i Overfaldet, fik Kurt Petersen 1500 Kr. for at holde Mund. Restbeløbet blev overgivet til Richard Hansen, der erklærede, at det var bestemt for Frihedsraadet.

Holger Nielsen anvendte sin Bytteandel paa følgende Maade: Han købte sig en Motorcykel til 2700 Kr. og gav en gammel Motorcykel i Udbetaling, samt købte yderligere end Læderjakke til 264 Kr. Holger Nielsens Svigerfader fik 1100 Kr. For ca. 2000 Kr. blev der købt Møbler, medens Resten blev givet ud til Spiritus eller Gaver. Af Byttet havde Holger Nielsen endnu 100 Kr. tilbage.

Einar Nielsen købte sig forskelligt Indbo til en Værdi af 3000 Kr., en Motorcykel til 2600 Kr., med en Udbetaling paa 1000 Kr., et Radioapparat, en Læderjakke og andre Klædningsstykker. Resten af Pengene blev omsat i Spiritus eller omgaaende givet ud.

Kaj Larsen købte en Motorcykel for Pengene, en Habit og andre Beklædningsgenstande. Desuden betalte han sin Gæld.

Et Mord og et Mordforsøg.

Af „Richard Hansen“ blev der ogsaa givet Ordre til at myrde Pastor Strøbæk. I dette Mordforsøg deltog Einar Nielsen, Kurt Nielsen og Carlo Erhardt, Brunevangen 7. Af den samme Gruppe blev ligeledes Direktør Due Petersen fra Nordwerk myrdet.

Enkelte Medlemmer af Gruppen, nemlig Kaj Larsen, Helge Nielsen og Einar Nielsen, foruden en ukendt Mand ved Fornavn Arne, gennemførte Bankrøveriet i Hellerup Bank. Som Bytteandel fik hver ca. 1000 Kr., ialt blev ca. 4000 Kr. røvet, disse blev omgaaende fordelt mellem Deltagerne.

Sysselleder Johansens Bortførelse.

Det er konstateret, at en Gruppe, arbejdende under Ledelse af Leo Cari (Dæknavn Harry Bramsen) — (denne Gruppe er en kommunistisk Militærorganisation, der har samarbejdet med den danske nationale Modstandsgruppe) har foretaget bl. a. følgende Forbrydelser:

Bortførelsen af den national-socialistiske Sysselleder, Inspektør Johansen, Hovedbanegaarden. Johansen blev af denne Gruppe først anbragt i et Sommerhus i en Havekoloni i Islev, hvor Gruppen holdt ham under Bevogtning i fire Dage. Derfra

blev han overført til Kommunisten Svend Nielsens Lejlighed, Islevholm 8, hvor han blev holdt fangen i fire eller fem Dage. I denne Tid blev Johansen bevogtet af Medlemmer af Gruppe Cari. Gruppens Leder, Leo Cari, erklærer herom. „I hele denne Tid blev Johansen stadig bevogtet af os, og vi har alle gennem vor Underholdning med ham faaet det Indtryk, at det ikke drejede sig om en Stikker, men tværtimod om en anstændig dansk Nationalsocialist, der indgød alle os Kommunister Respekt.“

Et andet Medlem af Gruppen, Karl Gustav Stricker Brøndsted, boende i København, Harrestrupvang 9 C, erklærede: „Jeg har i den Tid, da Johansen sad fangen, talt meget med ham. Han var et anstændigt Menneske, som havde sin Livsindstilling, nøjagtig som jeg havde min. Han var bestemt ingen Stikker, kun en Mand, der kæmpede for sin Idé. Jeg gentog, at saafremt jeg havde vidst, at Frihedsraadet kunde være saa gement og forbryderisk, saa havde jeg ladet ham løbe. Johansen har troet paa os og paa Frihedsraadet. Yderligere havde han meget nemt kunnet flygte. Han sagde, at han ingen Grund havde til at flygte, fordi hans Samvittighed var ren.“ Leo Cari, Gruppens Leder forklarede: „Havde jeg anet, at Johansen skulde myrdes, vilde jeg have ladet ham løbe.“

Johansen blev overtaget af en Gruppe, som stod under Ledelse af den danske Politimand Svend Glendau. Ved Overtagelsen befandt Glendau sig i Selskab med to andre Personer, der brugte Dæknavnene „Bent“ og „Harry“. Glendau fik den Opgave sammen med sin Gruppe at myrde Johansen. Om dette Mord fortæller Glendau følgende:

„Manden, der skulde myrdes, sad bag i min Vogn mellem „Harry“ og en Mand, som jeg ikke kendte Navnet paa. „Bent“ sad ved Siden af mig paa Førersædet. Vi kørte ud til Markvejens Ende. Der stod „Bent“ og „Harry“ ud og aftalte, hvad der nu skulde ske. Den mig ubekendte Mand steg ud, og „Harry“ satte sig bagved hos Arrestanten. Vi kørte nu et lille Stykke videre ud paa Marken, og „Bent“, der sad ved Siden af mig, sagde, at jeg skulde holde. I samme Øjeblik faldt der et Skud fra en lydløs Pistol. Det var blevet aftalt, at „Harry“, naar Vognen holdt, skulde skyde Arrestanten i Hovedet, hvad han ogsaa havde gjort. For at der ikke skulde blive efterladt Blodspor i Vognen, blev Manden hurtigt væltet udenfor. Den ubekendte Mand, der først var steget ud, aabnede Døren og trak Manden ud. Manden var bevidstløs, men endnu ikke død. „Harry“ havde lagt den lydløse Pistol paa Vognens Trinbræt. „Bent“ tog denne Pistol til sig og vilde skyde paa Manden een Gang til, fordi denne endnu levede. Det lykkedes dog ikke, fordi der var Ladehemninger. „Bent“ sagde til mig, at jeg skulde tage min Tjenestepistol og skyde paany. Jeg tog Pistolen og skød Manden fra Siden gennem Hovedet. Men Manden bevægede sig stadig. „Bent“ havde i Mellemtiden faaet den lydløse Pistol i Orden og skød ligeledes endnu en Gang Manden gennem Hovedet. Efter vor Mening var Manden nu død. Vi følte os helt sikre paa det. Alle fire Mand slæbte ham henved 100 Meter bort over Marken til en Losseplads, hvor der var et Vandhul. Vi kastede den døde derud og dækkede ham til med Mudder.“

Glendaus andre Bedrifter.

Samme Politimand, Glendau, Kronprinsessegade 49, København, har ligeledes deltaget i Tyveriet af Nummerplader fra Politiets Motorkontor i August 1944. I denne Aktion, der blev foretaget i fuld Forstaaelse med det danske Politi, deltog foruden Glendau ogsaa Politimændene Schulz og Jeppe.

Senere deltog han i Sprængningen af Robert Olsens Personbil paa Gl. Kongevej i August 1944. Sammen med tre andre Kammerater har Glendau endvidere i Oktober 1944 stjaalet en Benzinlastbil paa Islands Brygge. Endelig har han deltaget i Tyveriet af 2000 Liter Benzin fra „Taxa“.

En kvindelig Frihedskæmper og hendes Hjælpere.

En Gruppe af danske Frihedskæmpere, der stod under Ledelse af Jens Hedegaard-Madsen, Dronningegaarden 27, 4. Sal, har Ansvaret for et stort Antal kriminelle Sager. Denne Gruppe modtog sine Anvisninger fra en Ella von Kappeln, der stod i direkte Forbindelse med Frihedsraadet, og som selv havde taget aktiv Del i en Række Mord. Ved disse benyttede hun sig af det Trick at overrække en Blomsterbuket, hvori

1945. der var skjult en Pistol. Hedegaard-Madsen, der er født den 23. April 1917 i Mobjerg, blev, efter hvad han selv oplyser, som 18-aarig straffet med tre Maaneders Fængsel for Vold. Et Aar senere maatte han afsone en Fængselsstraf paa 8 Maaneder i Nyborg for Bedrageri. Senere fik han 18 Maaneders Fængsel for en Domsforfalskning. Fire Uger efter denne Afsoning fik han en ny Fængselsstraf paa 8 Maaneder for Hæleri. Oprindeligt havde denne Gruppe en anden Leder, Anton Guldager Olsen, født den 30. Oktober 1904. Denne Gruppe har følgende Gerninger paa Samvittigheden:

1) Mordforsøg paa den danske Statsborger Preben Severinsen i Midten af April 1944. Attentatet blev forsøgt paa Olsens Forslag, men mislykkedes, idet Severinsen kun blev saaret.

2) Mord paa Severinsen den 2. Juni 1944. Mordet blev gennemført paa en Befaling, som Gruffeførelsen havde faaet fra den tidligere Politimand Svend Jensen. Senere myrdede Gruppen Hedvig Delbo.

Den 25. Juni myrdede Medlemmer af denne Gruppe den danske Statsborger Grethe Dahl. Morderen var Helmer Sterntrup. Den ovenfor nævnte forhenværende Politimand Svend Jensen har ligeledes myrdet den danske Statsborger Andersen. Den paagældende Andersen vilde nemlig i Midten af August 1944 overtale Gruppens Leder, Hedegaard-Madsen, til at deltage i et Indbrud paa et Postkontor. Hedegaard-Madsen skønnede imidlertid, at Andersen ikke var helt tilforladelig, og siden den Tid bestod der Fjendskab mellem de to. Andersen forsøgte at skyde Hedegaard-Madsen. Gruppen fik derefter Svend Jensen til at myrde Andersen, fordi „Fyen havde vidst for meget.“

Redaktør Hubert Ernst Gilbert blev den 14. Oktober 1944 myrdet af forhenværende Politimand Svend Jensen og Ella von Kappeln af personlige Grunde.

Senere gennemførte Medlemmer af Gruppen, i hvert Fald Helmer Sterntrup, Børge Simonsen og Ella von Kappeln et Overfald paa Kasserersken i Parfumeriet „Bristol“, Frøken Poulsen. Gerningsmændene trængte ind i Frøkenens Lejlighed og frarøvede hende her 6000 Kroner under det Paaskud, at Frihedsraadet skulde bruge Pengene. Hun blev truet med Nedskydning, hvis hun meldte Overfaldet til Politiet. Den samme Gruppe paa tre Personer forøvede i Midten af September 1944 et Overfald paa Cafeen „Bittens Bodega“ i Vesterbrogade. De trængte ind i Lokalet og frarøvede under Vaabentrusel Indehaversken hele Dagens Indtægt, der udgjorde 2500 Kroner. Ella von Kappeln modtog hele Summen, efter Sigende til illegale Formaal. I Oktober 1944 gennemførte Medlemmer af Gruppen — Madsen, Verner Magnusson, Kjeld Jensen og Knud Sørensen — paa Anton Olsens Foranledning et Overfald paa Værtinden i Kafé „Østerport“. Overfaldet mislykkedes, idet Offeret nede i Kælderen, hvortil man havde slæbt hende, begyndte at skrigte højt. Olsen havde forud sendt Værtinden et Truselsbrev, hvori hun blev opfordret til straks at betale 2000 Kroner, dersom hun ikke vilde skydes som Stikker.

Endelig gennemførte Gruppen Tyveriet af 250 Ruller Forbindingsstof fra en Sportsforretning i Vendersgade 20. Ella von Kappeln beholdt 50 Ruller, medens de resterende 200 Ruller blev solgt for 1500 Kroner. Heraf beholdt Olsen 750 Kroner.

Derudover har Gruppen foretaget et meget stort Antal mislykkede Røveri- og Mordattentater.

Stationsleder fra Falck som Gruffeleder.

Stationslederen for Falcks Redningskorps i Slagelse, Eigil Bruno Wendell de Neergaard, Absalonsgade 23, Slagelse, var Byleder for Slagelses Militærgrupper. I sin Egenskab af Stationsleder kunde han flere Gange benytte Korpsets Tjenestevogne til Afhentning af nedkastet Sprængningsmateriale og til dettes videre Transport. Neergaard, tidligere Medlem af D. N. S. A. P. og nationalt indstillet, havde staaet i fast Samarbejde med de kommunistiske Sabotagegruffelede, Verner Hansen og Einar Larsen. Einar Larsen var Leder af en kommunistisk Terrorgruppe, der for Størstedelen bestod af Sortbørshandlere og tidligere straffede Elementer, som Neergaard havde anvist. Den 5. Januar 1944 myrdede Verner Hansen i Slagelse Fiskehandler Jens Petersen. Einar Larsen har, understøttet af og i Forstaaelse med Neergaard, myrdet Ægteparret Fischer i Forlev. Fængselsbetjent Hansen havde henledt Larsens Opmærk-

somhed paa Elektriker Fischer fra Forlev. de Neergaard forklarer ordret herom: 1945.
 „Larsen kom til mig og udtrykte Ønsket om, at Elektriker Fischer fra Forlev blev udryddet. Han var ikke helt klar over, hvorledes det skulde udføres og vilde derfor tale med mig om det. Jeg gav Larsen Løfte om, at jeg kunde bestille Folk, der kunde være ham behjælpelig med Handlingen. Jeg satte mig telefonisk i Forbindelse med Leif Bruno Petersen i København, fordi jeg gik ud fra, at han uden videre vilde være med. Om Lørdagen kom Leif Bruno Petersen sammen med Niels Kristian Albrechtsen, Søn af Guldsmed Albrechtsen i Slagelse, til Slagelse sammen med en tredie Mand fra Falck. Jeg sendte disse tre til Larsen, for at de sammen kunde tale om Sagens Enkeltheder.“ Disse tre Personer, Verner Hansen samt en vis Skotte, de Neergaard og Einar Larsen planlagde Mordets Udførelse, og derefter skulde saavel Elektriker Fischer som hans Hustru myrdes. Som Termin fastsatte man den følgende Søndag.

Mordene paa Ægteparret Fischer.

Einar Larsen fortæller følgende om Mordenes Udførelse: „Jeg vidste, at der i Garagekomplekset „Bocens“, Eriksgade, stod en Vogn, som tilhørte en Jordemoder. Jeg brød ind i Garagen og hentede Vognen ud. Henimod Klokkeren 20 startede vi fra min Bopæl. Vi kørte direkte til Forlev. Vi vidste, hvor Ægteparret Fischer boede. Vi var alle udrustet med Pistoler. Der boede ikke andre end Fischers i Huset. Albrechtsen bankede paa Vinduet, og da der blev spurgt, hvem det var, svarede han paa Tysk „Deutsche Wehrmacht“. Da Døren blev aabnet, trængte først Petersen ind og skød flere Gange paa Konen. Jeg fulgte i Hælene paa ham og fyrede fire Gange paa Manden. Efter os fulgte Albrechtsen og endnu een ind i Soveværelset. Albrechtsen affyrede derefter for at være helt sikker endnu fire eller fem Skud mod Konen, og en af os gjorde det samme med Manden. De andre to Deltagere, Verner Hansen og Skotte, var blevet uden for Huset for at dække os.“

Som Camouflage for Mordgruppen havde Neergaard fremstillet en tysk Nummerplade, som var anbragt bag paa Bilen, og desuden havde Neergaard stillet 20 Liter Benzin til Raadighed af Redningsstationens Lager.

Myrdet sin Stedfader.

En anden illegal Gruppe bestaaende af de danske Statsborgere Poul Madsen, Møller, Mogensen, Arne Nielsen og en vis Holm, har paa Frihedsraadets Opfordring den 5. Januar i Aar myrdet den forhenværende danske Politibetjent Malmros og dennes Hustru i Restauranten „Den sorte Gryde“. Ægteparret blev skudt inde i Restauranten af Mogensen og Møller. En afgørende Andel i disse Mords Planlægning havde Gruppelederen Poul Madsen.

Den 1. Januar 1945 henimod Kl. 16,30 myrdede Poul Madsen sin Stedfader. Om Mordet fortæller Madsen selv følgende:

— Min Stedfader gik som sædvanlig hjemmefra ved 16-Tiden. Den Dag fulgte jeg efter ham, og udenfor Gadedøren traf jeg Møller, som jeg havde bedt komme. Vi gik bagefter min Stedfader. Ved Gammel Strand laante jeg Møllers Pistol, og paa ganske kort Afstand skød jeg min Stedfader ned med tre Hovedskud. Bagefter gav jeg Møller Pistolen tilbage og skiltes fra ham. Da vi ved Midnat fik Meddelelse om, at min Stedfader var myrdet, sagde jeg til min Moder, at det var sket, fordi han var Stikker. Jeg antager dog, at min Moder ved Besked med, at jeg har begaaet det.

Som Motiv opgiver Poul Madsen, at han havde skudt Stedfaderen, William Andersen, fordi denne altid laa i Strid med Moderen. Madsen var førende Medlem af „Nationalt Værn“.

(Cit. *Berl. Morg.*.)

2 Villaer, der benyttedes som Opholds- og Mødested for Sabotører samt Skjulested for 13.-2. Vaaben, sprængt i Luften af tysk Politi.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Sikkerhedspoliti har konstateret, at Maskinarbejder Robert Bjerres Ejendom, Nebbegaardsbakken 17, København, tjente som Opholds- og Mødested for en

1945. illegal Modstandsgruppe. Endvidere opbevarede Militær-Udrustningsgenstande i Huset. Snedkermester *Eskild Børge Christoffersens* Villa, Ørevadsvej 32, tjente ligeledes som Skjulested for Sprængstof, Ammunition og Vaaben.

Begge Villaer er derfor paa Foranledning af det tyske Sikkerhedspoliti blevet sprængt i Luften den 10. Februar 1945.

14.-2. Det tyske Ridderkors til SS-Obersturmführer Søren Kam. (R.B.).

15.-2. Tysk Meddelelse om Indskrænkning af Sejladsen af Smaaskibsfartens Fartøjer og Fiskerfartøjer til bestemte Havne.

15.-2. Bestemmelser om Adgangen til søgaaende Skibe i danske Havne, saa at Personer, der ikke hører til saadanne Skibe, forbydes Adgang til disse.

15.-2. National-Scala lukket i en Uge som Følge af Overfald paa tysk Officer.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 8. Februar blev en tysk Marineofficer overfaldet og frarøvet sit Vaaben i National-Scala af 6 Sabotører.

Endvidere fjernedes den tyske Officers Kappe og Kaardegehæng fra Garderoben. Det lykkedes den tyske Marineofficer, da han forfulgte Gerningsmændene, at saare en Sabotør haardt.

Paa Foranledning af det tyske Sikkerhedspoliti vil Etablissementet National-Scala blive holdt lukket i Tiden fra den 16.—22. Februar, begge Dage incl.

17.-2. Havnedirektør F. W. H. Laub skudt ned i sit Hjem. (R.B.).

17.-2. Sommerhus, der benyttedes som Opbevaringssted af Vaaben, sprængt i Luften af tysk Politi.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Det tyske Sikkerhedspoliti har konstateret, at *Niels Viggo Hansens* Sommerhus, Østoftvej 7, Glostrup, tjente som Opbevaringssted for Vaaben og Sprængstof. I Huset fandtes bl. a. en Flakkanon med Lavet og Kørestativ.

Sommerhuset er derfor blevet sprængt i Luften den 12.-2.-1945 Kl. ca. 23,00.

19.-2. Sprængbombe mod Værnemagtsmedlemmer.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 17. ds. Kl. ca. 20,40 blev der foran Værnemagtsbiografen, Dagmar Bio, Jernbanegade, København, kastet en Sprængbombe, hvorved flere Personer tilhørende Værnemagten saaredes. Blandt disse befinder sig en Fader til 8 Børn, et kvindeligt Værnemagtsmedlem og en kvindelig Flygtning fra Wartheland, som først for 3 Dage siden var kommet til Danmark.

20.-2. 4 unge Læger, en Konsul og Sekretæren hos Luftværnschefen skudt ned samme Morgen paa tre forskellige Steder i Odense.

Lidt før Kl. 6 i Morges indfandt 5-6 maskerede Mænd sig i Lægeboligen paa Odense Amts og Bys Sygehus. De ringede paa alle Dørene i Opgang 2's tre Etager, og samtidig blev der raabt, at der var anbragt Bomber i Huset, som om faa Minutter vilde springe i Luften. De 4 første, der kom ud, var alle unge Lægekandidater paa knapt 30 Aar, og da de naaede ned i Stueetagen, blev de skudt ned paa Stedet og var straks døde.

De dræbte Læger er:

Henning Magnus Adelsteen Dalsgaard, født 28.-7.-1917 i København, Søn af Underdirektør Dalsgaard, Privatbanken, København.

Jørgen Hvalkof, født 9.-9.-1916 i Jerne, Esbjerg, Søn af Driftsingeniør Aage Hvalkof, cand. med. Sommeren 1943.

Chr. Fabricius Møller, født 29.-1.-1917 i København, Søn af Folketingssekretær Jens Møller, cand. med. Januar i Aar. 1945.

Henning Ørsberg, født 26.-5.-1915 paa Frederiksberg, Søn af Grosserer Ørsberg, cand. med. Sommeren 1940.

Kl. 7.01 blev Falcks Redningskorps kaldt til Konsul *G. Christgau's* Villa paa Hunderupvej 220, idet det blev meddelt, at Konsulen var blevet skudt. Ved Ankomsten til Hospitalet viste det sig, at Konsulen var død, ramt af flere Skud.

Falcks Redningskorps blev Kl. 7.04 i Morges alarmeret til Gyldenløvesgade 6, hvor en Mand var blevet skudt i en Lejlighed paa 2. Sal. Han var ramt af flere Kugler og dræbt paa Stedet. Den myrdede er Løjtnant *V. Tang*, der var Sekretær for Luftværnsforeningen i Odense.

Privat for Redaktionerne.

Fortroligt.

Ovenstaaende Meddelelser maa kun bringes af de Blade, der har Odense som Lokalomraade. Censuren, 20.-2.-1945.

Omfattende Bombeeksplosioner i Odense. (R.B.) 21.-2.

Bombeattentat mod Aarhus ny Raadhús. (R.B.) 21.-2.

Indførelse af Spærretid i Odense. (R.B.) 22.-2.

En Række Bombeattentater hærger Aarhus By. 4 Mennesker dræbt. (R.B.) 22.-2.

8 Huse, der benyttedes som Opbevaringssteder for Vaaben, sprængt i Luften af tysk Politi. 28.-2.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Paa Foranstaltning af det tyske Sikkerhedspoliti blev følgende Huse paa Fyn sprængt i Luften den 26. Februar 1945:

1) Et Stuehus tilhørende Gaardejer Ejnar Jens Clausen-Jensen, født den 6. Februar 1895 i Odense, boende i Sønderby ved Ebberup paa Fyn. Paa hans Grund fandtes et større Vaabenlager bestaaende af svenske og engelske Maskinpistoler, amerikanske Karabiner, Sprængstof og Ammunition. Avlsbygningerne forblev ubeskadiget.

2) Et Stuehus tilhørende Gaardejer Jens Jacobsen, født den 26. September 1893 i Millinge, boende i Sønderjörn ved Bøjden, Horne-Land. Paa hans Grund fandtes et Ammunitionslager bestaaende af 70.000 Patroner til Maskinpistoler, Karabiner og Maskingeværer. Endvidere fandtes nogle automatiske Geværer. Avlsbygningerne forblev ubeskadiget.

3) Et Enfamiliehus med Garage tilhørende Vognmand Harry Andersen, født den 4. December 1921 i Chicago, boende i Horne. Hans Ejendom havde i længere Tid tjent som Opbevaringssted for Vaaben.

4) En Villa med Værksted tilhørende Malermester Hans Peder Hansen, født den 17. Marts 1905 i Svanninge, boende Korsvej i Faaborg. Hansen havde modtaget Vaaben og opbevaret dem i sin Villa.

5) En Villa tilhørende Værkmester Torkild Jacobsen, født den 11. November 1895 i Viborg, boende Svendborgvej 74 i Faaborg. Jacobsen har ligeledes opbevaret Vaaben i sin Villa.

6) Et Stuehus tilhørende Gaardejer Rasmus Marius Petersen, født den 15. April 1901 i Ore Sogn, boende paa Nakkebølle Sanatorium. I hans Gaard opbevaredes store Mængder Sprængstof og Vaaben.

7) En Garage tilhørende Fabrikant Hother Lorens Brønner, født den 13. Februar 1900 i Faaborg, boende i Villa „Fristed“ ved Faaborg. I denne Garage fandtes 30 Faldskærme, som konfiskeredes.

8) En Villa tilhørende Vognmand Viktor Nelleberg, født den 3. Maj 1905, boende i Vesterhæsing. I dette Hus var gennem længere Tid Vaaben blevet opbevaret.

Spærretiden i Odense ophæves.

28.-2.

1945. Hus, der benyttedes som Kommandocentral for illegal Virksomhed, sprængt i Luften 1.-3. af tysk Politi.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 28. Februar 1945 Kl. ca. 13 blev Huset, Kirkebro 7, København, sprængt i Luften paa Foranledning af det tyske Sikkerhedspoliti. Huset tilhørte Premierløjtnant Artur Nielsen, der var et ledende Medlem af Modstandsbevægelsen. I sin Egenskab heraf benyttede han Huset som Kommandocentral og Opbevaringssted for Vaaben og Sprængstof.

1.-3. De gældende Tilladelser til Indkøb og Besiddelse af Sikkerhedssprængstof forlænges. (R.B.)

3.-3. Indskærpelse af Overholdelse af Færdselsreglerne.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

De tyske Politipatruljer saavel i Hovedstaden som i Provinsbyerne har i den senere Tid iagttaget, at den Færdselsdisciplin, der udvises af danske Cyklister, Førere af Motorkøretøjer og af de øvrige Trafikanter, især efter Mørkets Frembrud, lader meget tilbage at ønske. Sikkerhed i Gadetrafiken kræver streng Færdselsdisciplin, Omsorg og Opmærksomhed samt gensidig Hensyntagen. I Fremtiden vil der blive skredet energisk ind mod Førere af Motorkøretøjer og mod Cyklister, hvis de ikke overholder den danske Færdselslovs Bestemmelser (Færdselsloven af 14.-4.-1932 med Ændringer af 4.-2.-1933 og 7.-4.-1936). Hertil hører især følgende:

1. Forskriftsmæssig Afblanding af alle Bil- og Cyklelygter. Lytteglasset skal gøres sort, dog skal en vandret Aabning, 5 til 8 cm lang og 1 cm bred, bevares i Midten af Glasset, saa Lyset kan trænge ud.

2. Overholdelse af Hastighedsgrænsen paa 40 km i Timen inden for bymæssige Bebyggelser og paa 60 km i Timen uden for disse. For langsomt kørende Trafikanter, som Cyklister eller Hestekøretøjer, retter Hastigheden sig efter Færdselssituationen.

3. Iagttagelse af Forkørselsrettens Bestemmelser efter Færdselslovens Pag. 11. Selv om Forkørselsretten i Danmark gælder „fra højre“, maa det forventes, at Cyklister over for Motorkøretøjer udviser den nødvendige Agtpaagivenhed for at undgaa Ulykker.

Det forventes, at Færdselsdisciplinen bedrer sig snarest muligt. Det er paakrævet, at enhver Trafikant, det være sig Fodgænger, Cyklist, Kusk, Chauffør eller Fører af offentlige Trafikmidler, bestræber sig herpaa.

10.-3. Hus, der benyttedes som Skjulested for Vaaben, sprængt i Luften af tysk Politi.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 10. Marts 1945 Kl. ca. 13,00 blev Gaardejer Hans Lildholts Stuehus i Brunde ved Aabenraa sprængt i Luften paa Foranledning af det tyske Sikkerhedspoliti.

Huset var blevet benyttet som Skjulested for et illegalt Vaabenlager.

10.-3. Advarsel mod Sabotering af tyske Stærkstrømsledninger.

Fra tysk militær Side meddeles:

I Løbet af den sidste Tid er tyske Stærkstrømsledninger gentagne Gange blevet beskadiget ved Sabotage. I Gentagelsestilfælde vil danske Ledninger blive beslaglagt som Erstatning for de beskadigede Ledninger.

11.-3. Meddelelse om Henrettelse af 10 Danskere.

Den højere SS- og Politifører meddeler:

I mere end et halvt Aar har der ikke været gennemført Domme over og Henrettelse af Terrorister i Danmark. Denne Skaansel overfor Mennesker, der efter Krigens Lov har forbrudt deres Liv, er ikke blevet anerkendt af deres Kammeraters Kreds. Illegale Kredses Terror og Sabotage har i den seneste Tid antaget et Omfang og Former, der fremtvinger, at de paagrebne overbeviste Terrorister behandles efter Krigslovenes fulde Skarphed.

I Henhold til Krigslov er følgende blevet dømt til Døden:

1945.

Svend Glendau, født den 12.-3.-1910.

For at have deltaget i Overfald og Tyverier til Fremskaffelse af Motorkøretøjer, Benzin og Vaaben til hans Gruppens illegale Virksomhed og i Mordet paa en dansk Statsborger.

Aksel Ejnar Larsen, født den 16.-8.-1906.

For at have deltaget i en Fabrikssabotage og i Mordet paa to danske Statsborgere.

Karl Gustav Stricker Brøndsted, født den 13.-12.-1915.

For som Medlem af en overvejende af Kommunistere bestaaende illegal Gruppe at have deltaget i Undervisning i Vaabenbrug, i Vaabentransporter og i Tyverier af Motorkøretøjer og Benzin til Brug for Gruppens illegale Virksomhed.

Erik Crone, født den 29.-5.-1919.

For at have deltaget i et Overfald til Tilvejebringelse af Vaaben og i Mordet paa to danske Statsborgere.

Preben Richard Christensen, født den 8.-8.-1925.

For at have deltaget i 7 Sabotager mod Fabriker og Bilreparationsværksteder og i Overfald til Tilvejebringelse af Vaaben.

Paul Madsen, født den 23.-10.-1915.

For at have deltaget i Overfald til Tilvejebringelse af militære Udrustningsgenstande og for Mord paa en dansk Statsborger.

Carl Borch-Sørensen, født den 25.-7.-1925.

For at have deltaget i 9 Sabotager mod Fabriker og Bilreparationsværksteder og i Overfald til Tilvejebringelse af Vaaben.

Harald Christensen, født den 28.-5.-1915, og

Andreas Bronislow Madesloff Nielsen, født den 31.-3.-1918.

For som Medlemmer af en kommunistisk Mord- og Terrorgruppe at have deltaget i røveriske Overfald og Tyverier med det Formaal at fremskaffe Vaaben og andre Udrustningsgenstande, Biler og Benzin, og for at have myrdet en dansk Politibetjent og en anden dansk Statsborger.

Preben Gylche, født den 31.-1.-1927.

For som Medlem af en kommunistisk Gruppe at have deltaget i Overfald med det Formaal at røve Udrustningsgenstande, i en planmæssig af Gruppen gennemført Undervisning i Vaabenbrug og i et Vaabenrov fra en tysk Officer.

Dødsdommene er blevet fuldbyrdet.

Meddelelse om Henrettelse af 5 Danskere.

12.-3.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Henhold til Krigslov er følgende danske Statsborgere blevet dømt til Døden:

1. Kontorassistent *Ib Fischer*, født den 23. Marts 1921, og

2. Malermester *Hagbert Friis-Jensen*, født den 9. Novbr. 1911 i Vejlbj.

Begge for at have begunstiget Fjenden og for at have deltaget i Fabrikssabotage og Overfald til Tilvejebringelse af Vaaben.

3. Arbejdsmand *John Erik Andersen*, født den 27. April 1926, for at have deltaget i flere Fabrikssabotager og Overfald til Fremskaffelse af Vaaben.

4. Mekaniker *Helge Ove Jensen*, født den 14. Februar 1922 i København, for som Medlem af en illegal Organisation at have deltaget i Overfald med det Formaal at røve Vaaben, Motorkøretøjer og Penge.

5. Fhv. Søkadet *Erik Koch Michelsen*, født den 21. Marts 1923, for at have været Afdelingsleder i en illegal Organisation.

Dødsdommene er blevet fuldbyrdet.

Meddelelse om Henrettelse af 7 Danskere.

16.-3.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Henhold til Krigslov er følgende danske Statsborgere blevet dømt til Døden:

- 1945.
1. Politifuldmægtig *Paul Larsen*, født den 28.-8.-1912 i Sølyst, fordi han som Leder af en Sabotagegruppe har deltaget i Fabriks- og Jernbanesabotage.
 2. Møbelpolstrer *Erik Pedersen*, født den 5.-7.-1918 i Hellerup, for Delagtighed i Fabriks-, Jernbane- og Skibssabotage.
 3. Tidligere Politibetjent *Henrik Wessel Platou*, født den 31.-3.-1918 i København, fordi han tilhørte en illegal Organisation, og fordi han førte et Skydevaaben med sig i den Hensigt at dræbe et Medlem af den tyske Værnemagt.
 4. Kommis *Hans Silas Nielsen*, født den 19.-9.-1918 i Skjern, for Delagtighed i Jernbanesabotage og Transport af Vaabenmateriale beregnet for Sabotage.
 5. Student *Jens Thue Jensen*, født den 25.-6.-1922 i Hejnsvig, for Spionage og Delagtighed i Jernbanesabotage.
 6. Student *Helge Brock Iversen*, født den 20.-6.-1924 i Bramminge, for Delagtighed i Jernbanesabotage.
 7. Læge *Johann Jørgen Tejlmann*, født den 12.-5.-1909 i Vejen, for Delagtighed i Jernbanesabotage og Undervisning i Jernbanesabotage.
- Dødsdommene er blevet fuldbyrdet.

20.-3. Meddelelse om Henrettelse af 7 Danskere.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Henhold til Krigslov er følgende danske Statsborgere blevet dømt til Døden:

1. Skovfoged *Leif Dines Pedersen*, født 3.-12.-1921 i Brønshøj, boende i Silkeborg, for Delagtighed i Jernbane- og Fabrikssabotage samt Mord paa en Værnemagtslæge. Endvidere var han i Besiddelse af Vaaben og Sprængstof.
 2. Seminarieelev *Aage Sønnergaard*, født den 9.-10.-1922 i Randers, boende i Silkeborg, for Delagtighed i Jernbane- og Fabrikssabotage samt Sprængninger af Automobile, som kørte for den tyske Værnemagt.
 3. Forstev *Paul Mackeprang-Nielsen*, født den 31.-12.-1922 i Esbjerg, boende i Silkeborg, for at have deltaget i Transporter af Sprængstof og for at have bragt Vaaben og Sprængstof, der var nedkastet fra en fjendtlig Flyvemaskine, i Sikkerhed. Endvidere havde han deltaget i en illegal Gruppes Vaabenundervisning og Skarpskydningsøvelser.
 4. Maskinarbejder *Bent Jensen*, født den 8.-5.-1923 i Silkeborg, boende i Silkeborg, for som bevåbnet Friskaremand at have deltaget i en illegal Gruppes Arbejde.
 5. Automobilmekaniker *Poul Petersen-Holm*, født den 25.-3.-1920 i Frørup, boende i København, for ofte at have deltaget i Skibs- og Fabrikssabotage.
 6. Maskinlærling *Preben Luetke Madsen*, født den 11.-5.-1926 i Aarhus, boende i Aarhus, og
 7. Lagermedhjælper *Svend Egon Nielsen*, født den 12.-6.-1924 i Nykøbing, boende i Thorsø ved Aarhus, begge for at være i Besiddelse af Vaaben, Sprængstof og Benzin, og fordi de havde til Hensigt at deltage i Sprængningen af en Jernbanewaggon. Endvidere tilhørte de begge en illegal Organisation.
- Dødsdommene er blevet fuldbyrdet.

20.-3. 4 Huse, benyttet som Opbevaringssted af Vaaben, sprængt i Luften af det tyske Politi.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den 17. Marts 1945 Kl. 15.20 blev Villaen „Mikkelhus“, Slotspark 23 i Bagsværd, som tilhørte Afdelingsleder i Schultz' Boghandel, Karl H. A. Wolsgaard-Iversen, født den 2. Novbr. 1910 i Kairo, sprængt i Luften paa Foranledning af det tyske Sikkerhedspoliti. Wolsgaard-Iversen havde skjult Vaaben og Ammunition, som tilhørte en militær Modstandsgruppe, i sin Villa.

Den 16. Marts 1945, Eftermiddag, blev i Fredericia et Drivhus tilhørende Gartner Christian Petersen, Calvinsvej i Fredericia, sprængt i Luften paa det tyske Sikkerhedspolitis Foranstaltning. Drivhuset var med Petersens Tilladelse blevet benyttet som Opbevaringssted for større Mængder Ammunition og Sprængmidler samt Ildvaaben.

Samtidig blev Ferdinand Andersens Beboelseshus, Troldevej 30 i Fredericia,

sprængt i Luften paa Foranledning af det tyske Sikkerhedspoliti, fordi dette Hus ligeledes var blevet benyttet som Opbevaringssted for Sprængmidler og Vaaben af Indehaveren. 1945.

Under en Aktion i Svendborg blev det tyske Sikkerhedspoliti beskudt fra Huset, Skattegade 11. Da det endvidere konstateredes, at dette Hus benyttedes som Opbevaringssted for Vaaben, Ammunition og Sprængstof, blev det den 18. Marts 1945 Kl. ca. 18,00 sprængt i Luften paa det tyske Sikkerhedspolitis Foranstaltning.

Meddelelse om Bombeattentat mod tysk Flygtningetog. 20.-3.

Fra tysk Side meddeles:

Som Følge af Bombeeksplosioner afsporedes den 16. ds. et Tog, med hvilket tyske Flygtninge befordredes, i Nærheden af Hjørring. Derved dræbtes 4 Personer. Et større Antal Personer saaredes, deraf 4 livsfarligt.

Tysk Meddelelse om Overfald paa to Medlemmer af Værnemagten. 20.-3.

Fra tysk Side meddeles:

Den 16.-3. Kl. ca. 16.30 blev to Medlemmer af den tyske Værnemagt, der begge var saaret, da de befandt sig ved Sporvognsstoppestedet ved Hjørnet af Falkoneralle og Godthaabsvej og vilde begive sig til Krigslazarettet, paa den fejgste Maade overfaldet af 3 Mænd fra Baghold. Derved dræbtes en Oberfändrich, der havde kunstigt Ben, af 2 Skud, medens en Løjtnant blev haardt saaret.

2 Benaadninger fra Dødsstraf til livsvarigt Fængsel. 23.-3.

Pressekoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

Den i Henhold til Krigslov idømte Dødsstraf over

1. Tidligere Kornet *Niels Ross Pedersen*, født den 13.-7.-1923 i Sønderborg, boende i Sønderborg, og

2. Student *Halfdan Rømer Holm*, født den 11.-4.-1923 i Sønderborg, boende i Sønderborg, er blevet ændret til livsvarigt Fængsel.

Benaadningsansøgningerne blev taget til Følge, fordi de Dømte, idet de blev anholdt, forhindredes i Udøvelsen af deres første Sabotagehandling.

Meddelelse om Henrettelse af 7 Danskere. 25.-3.

Pressekoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Henhold til Krigslov er følgende danske Statsborgere blevet dømt til Døden:

1. Urmager *Georg Wilhelm Staugaard*, født den 26.-10.-1912 i Hammel, boende i København, for som Leder af en Sabotagegruppe at have deltaget i flere Sprængninger og Vaabenrøverier. Endvidere var han i Besiddelse af et større Vaaben- og Sprængstoflager.

2. Sømand *Hans Brahe-Salling*, født den 17.-4.-1917 i Gentoft, boende i København, for Vaabenrøverier og Delagtighed i flere Fabriksabotager.

3. Radiotekniker *Jørn Andersen*, født den 9.-8.-1919 i Italien, boende i København, for Delagtighed i flere Fabriksabotager og Vaabentransporter.

4. Den tidligere danske Politibetjent *Svend Georg Jensen*, født den 9.-2.-1909 paa Frederiksberg, boende i København, for at være Medlem af en illegal Organisation og for Delagtighed i flere Fabriksabotager.

5. Kontorist *Kaj Olsen*, født den 11.-5.-1911 i Slagslunde, boende i Herlev ved København, for som Medlem af en illegal Gruppe at have ført Vaaben og for at have deltaget i et Vaabenrøveri.

6. Vulkanisør *Kaj Leo Christensen*, født den 7.-11.-1917 i Vraaby, boende i København, for som Medlem af en illegal Gruppe at have deltaget i flere Fabriksabotager og Vaabentransporter.

7. Lærling *Ejnar Ole Masolff*, født den 26.-4.-1925 i København, boende samme-

1945. steds, for som Medlem af en illegal Gruppe at have medvirket i Vaabenrøverier og Sprængning af en Benzintank.

Dødsdommene er blevet fuldbyrdet.

1.-4. Advarsel til Civilpersoner mod at opholde sig i Nærheden af tyske Vagtposter ved Afspærringer.

Fra tysk militær Side meddeles:

Lørdag den 24. Marts blev der ved 15-Tiden paa Jernbanestrækningen Hillerød—Frederiksværk af ukendte Personer forøvet et Attentat mod en tysk Militærtransport. I Forbindelse med Forfølgelsen af Gerningsmændene blev Vejen Hillerød—Lillerød afspærret ved Baneovergangen neden for Banegaarden i Hillerød. Afspærringsposterne var i Løbet af Afspærringen tvunget til at aabne Ilden mod en Bil, som ikke rettede sig efter Opfordringen til at standse, men som tværtimod forsøgte med højeste Fart at komme bort. Derved blev to af Hillerøds Indbyggere, som opholdt sig paa Gaden, dødeligt saaret.

For at undgaa saadanne Hændelser opfordres Befolkningen til ikke at opholde sig paa Gaden i Nærheden af Afspærringsvagtposter.

4.-4. Meddelelse om Henrettelse af 9. Danskere.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Henhold til Krigslov er følgende danske Statsborgere blevet dømt til Døden:

1. Malerlærling *Bent Christensen*, født 6.-2.-1927 i Nyborg, boende i Nyborg,
2. Elektriker *Bent Steentoft*, født den 17.-5.-1925 i Nyborg, boende i Nyborg, og
3. Bud *Henning Børge Hansen*, født den 29.-1.-1925 i Hundstrup, boende i Nyborg, alle tre for som Medlemmer af en illegal Organisation at have besiddet Vaaben i den Hensigt at bruge dem mod den tyske Værnemagt, for at have deltaget i Bjærgningen af nedkastede Vaaben og for Delagtighed i Sabotage- og Vaabenuddannelse.

4. Forvalter, *Grev Lennard Ahlefeldt-Laurvig-Lehn*, født den 4.-5.-1915 i Egense, for at være i Besiddelse af Vaaben og for at have deltaget i flere Fabriks- og Jernbanesabotager samt Bjærgning af Vaaben, der var nedkastet fra engelske Flyve-maskiner.

5. Stationsleder ved Falcks Redningskorps *Egil Bruno de Neergaard*, født den 7.-7.-1913 i Smidstrup, boende i Slagelse, for som Leder af en illegal Organisation at være i Besiddelse af Vaaben og Sprængstof.

6. Ekspedient *Ove Baj Andersen*, født den 13.-11.-1921 i Slagelse, boende i Slagelse, for som Leder af en illegal Organisation at have deltaget i Bjærgningen af nedkastede Vaaben.

7. Reservepolitibetjent *Aage Emil Davgaard*, født den 11.-5.-1911 i Jordrup, boende i Slagelse, for at have deltaget i Bjærgningen af nedkastede Vaaben, Sprængstof samt for Delagtighed i et Røveri af Varer, der tilhørte den tyske Værnemagt.

8. Forsikringsagent *Asger Lindberg Mørup*, født den 31.-8.-1912 i Hjørring, boende i Sorø, for som Afdelingsleder af en illegal Organisation at have bragt Vaaben og Sprængstof i Sikkerhed.

9. Gaardejer *Erik Briand Clausen*, født den 24.-1.-1901 i Yokohama i Japan, boende i Hvalsø, for Delagtighed i Bjærgningen af flere engelske Vaabenedkastninger.

Dødsdommene er fuldbyrdet.

8.-4. Meddelelse om Henrettelse af 4 Danskere.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Henhold til Krigslov er følgende danske Statsborgere blevet dømt til Døden:

1. Student *Peter Fyhn*, født den 13.-6.-1920 i København, boende i København, for som Leder af en illegal Organisation at have skaffet den danske Modstandsbevægelse Vaaben. Han havde tidligere deltaget i illegal Vaabentransport.

2. Sømand *Kim Malthe-Bruun*, født den 8.-7.-1923 i Schashevan-Forts Kanada,

boende i København, for som Medlem af en illegal Gruppe at have tilegnet sig en Toldbaad og sejlet denne til Sverige. Endvidere havde han skaffet sin Gruppe Vaaben og deltaget i Vaabentransport. 1945.

3. Fuldmægtig, *Grev Ludvig Alfred Otto Reventlow*, født den 16.-2.-1916 i Aarhus, boende i København, for at have deltaget i Vaaben- og Sprængstoftransporter for en illegal Gruppe.

4. Fuldmægtig *Jørgen Frederik Winther*, født den 26.-4.-1917 i København, boende sammesteds, for som Leder af en illegal Gruppe at have organiseret en Vaabentransport.

Dødsdommene er blevet fuldbyrdet ved Skydning.

Udgangsforbud i Esbjerg.

11.-4.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Esbjerg blev der i Dag foretaget et Bombeattentat mod den tyske Værnemagtskommandantur.

Fra den 10. April at regne er derfor blevet dekretet Udgangsforbud i Esbjerg fra Kl. 20 til Kl. 6.

5 Danskere dømt til Døden, heraf 4 henrettet og 1 benaadet til livsvarigt Tugthus. 16.-4.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Henhold til Krigslov er følgende danske Statsborgere blevet dømt til Døden:

1. Student *Poul Erik Kroghøj Hansen*, født den 16.-10.-1924 i Helsingør, boende i København, og

2. Skibsbygger *Henning Wieland*, født den 26.-12.-1922 i Aalborg, boende i København, begge for som Medlemmer af en Modstandsgruppe at have deltaget i flere Fabrikssabotager og Mord paa danske Statsborgere.

3. Student *Knud Petersen*, født den 8.-10.-1925 i Padborg, boende i København, og

4. Skibsbygger *Jørgen Erik Larsen*, født den 22.-12.-1923 i København, boende i Aalborg, begge for som Medlemmer af en Modstandsgruppe at have deltaget i flere Fabrikssabotager og Mord paa danske Statsborgere.

5. Tjener *Otto Henning Skov Larsen*, født den 28.-8.-1925 i Odense, boende i København, for som Medlem af en Modstandsgruppe at have deltaget i flere Fabrikssabotager.

For sidstnævntes vedkommende er Dommen blevet ændret til livsvarigt Tugthus. Dødsdommen over de fire andre er blevet fuldbyrdet.

Bombeattentat mod „Lorry“ og „Hollænderbyen“.

20.-4.

(R.B.)

7 døde og 8 saarede indbringes til københavnske Hospitaler efter Skydning paa Gaderne. 22.-4.

(R.B.)

10 Danskere dømt til Døden, heraf 9 henrettet og 1 benaadet til livsvarigt Tugthus. 25.-4.

Pressekontoret hos den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler:

I Henhold til Krigslov er følgende danske Statsborgere blevet dømt til Døden:

1. Handelsvolontør *Ivar Peder Lassen*, født den 11. Juli 1923 i Bække, boende i Fredericia.

2. Jernbanefunktionær *Hans Eeg*, født den 28. Maj 1925 i Aarhus, boende i Fredericia.

3. Jernbanearbejder *Helge Carlo Harry Hermann*, født den 6. Maj 1921 i Fredericia, boende i Fredericia.

4. Jernbaneassistent *Ole Christensen*, født den 9. Marts 1923 i Allerslev, boende i Fredericia.

5. Jernbanearbejder *Emil Martin Andersen*, født den 13. Januar 1918 i Fredericia, boende i Fredericia.

1945. 6. *Karl Gustav Kolding*, født den 21. Januar 1917 i Roslev, boende i Taulov,
7. *Ehuf Preben Mansson*, født den 4. August 1919 i Kolding, boende i Taulov.
Alle for at have deltaget i adskillige Jernbanesabotager i den Hensigt at skade den tyske Værnemagt.
8. *Henry Jacobsen*, født den 25. August 1918 i København, boende i Taulov.
9. Gartneriejer *Just Petersen*, født den 27. Juli 1886 i Fredericia, boende i Fredericia, for at have opbevaret et større Vaabenlager for en illegal Gruppe.
10. Jernbanearbejder *Ib Schermer-Schaltz*, født den 6. Februar 1926 i Fredericia, boende i Fredericia, for i to Tilfælde at have forsøgt at udøve Jernbanesabotage i den Hensigt at skade den tyske Værnemagt.

Dødsdommene er for de 9 førstnævntes Vedkommende blevet fuldbyrdet ved Skydning, medens Dødsdommen over *Ib Schermer-Schaltz* blev ændret til livsvarigt Tugthus, idet Benaadningsansøgningen toges til Følge.

25.-4. Tysk Meddelelse om Overfald paa Værnemagtsmedlemmer.

Fra officiel tysk Side meddeles:

1. Den 15. April blev et Værnemagtstog sprængt i Luften af Sabotører ved Sommer Jernbanestation. Herved dræbtes 4 Soldater, medens 26 saaredes. 5 Jernbanevogne beskadedes.
2. Den 18. April 1945 blev en Major tilhørende det tyske Luftvaaben skudt ned af 4 Terrorister paa Wibrandtsvej i København. Hans Pistol blev stjålet.
3. Den 21. April 1945 blev 2 Værnemagtsmedlemmer skudt ned paa Strækningen Kolding—Lunderskov. De med Maskinpistoler bevæbnede Terrorister havde skjult sig i en kratbevokset Hulvej.

2.-5. General Lindemann tager Afstand fra Rygter om tysk Kapitulation og hævder ikke at have ført Forhandlinger om eller Forberedelser til Rømning af Danmark.

I Radioavisen Onsdag Kl. 18,35 oplæstes følgende Meddelelse:

I udenlandske Nyheder og Rygter, der verserer i Danmark, hedder det, at de tyske Tropper i Danmark skulde have kapituleret. Jeg fastslaar: Jeg har overhovedet ikke ført nogen Forhandlinger, allermindst om Kapitulation. Jeg har heller ikke truffet nogen Forberedelse til Rømning. Jeg og mine Tropper kender kun vores Pligt og vores Ordre. Vi er rede til at kæmpe og dø for dem. Jeg advarer enhver imod at høre paa Rygter, der letsindigt er sat i Omløb.

Lindemann, Generaloberst.

5.-5. Generalfeltmarskal Keitel udsteder Ordre om Vaabenhvile fra 5. Maj Kl. 8 tysk Sommertid.

Ritzau's Bureau meddeler:

Ordre til de tyske væbnede Styrker.

Fra den 5. Maj 1945 Kl. 8 tysk Sommertid Vaabenhvile overfor Feltmarskal Montgomerys Styrker. Den omfatter alle Enheder af Hæren, Krigsmarinen, Luftvaabnet og Waffen SS i Holland Friesland, inclusive de vest- og østfrisiske Øer og Helgoland, Slesvig-Holsten og Danmark.

Styrkerne forbliver med deres Vaaben i deres Stillinger. Transporter af Krigsmarinen, der er undervejs, fortsættes. Ingen Ødelæggelser, Sænkning af Skibe eller Proklamationer. Alle Forraad sikres. Lydighed og Disciplin opretholdes med jernhaard Streghed. Yderligere Ordre følger.

Keitel, Generalfeltmarskal.

Af General von Lindemann er udstedt følgende Ordre:

Enhver Opfordring til at nedlægge Vaabnene eller til at overgive Vagter skal afvises. Ethvert voldeligt Forsøg derpaa skal slaas ned med Vaabenmagt.

(R.B.)

Trykt Bekendtgørelse fra den tyske Øverstkommanderende i Danmark, bestemt til Offentliggørelse ved eventuel engelsk Invasion.¹⁾ 1945. Udat.

Engelske Styrker har foretaget et Angreb mod Danmark. Dette Overfald har gjort Danmark til Krigsskueplads.

Den tyske Værnemagt sørger med alle til dens Raadighed staaende Midler for Landets Beskyttelse.

Jeg har derfor overtaget den øverste Myndighed i Danmark. Jeg forventer af Befolkningen, at Ro og Orden opretholdes, og at Befolkningen underordner sig under den tyske Krigsførelses Fornødenheder. Enhver skal forblive paa sin Post og skal fortsætte med sit Arbejde.

Alle Embedsmænd og Tjenestemænd og samtlige Funktionærer saavel paa de offentlige Kontorer som i de offentlige Virksomheder etc. skal efterkomme de paagældende tyske Myndigheders Ordre.

En ubesindig og planløs Flugt vil paaføre Befolkningen store Tab af Menneskeliv og skal derfor under alle Omstændigheder undgaas.

Al Motorkørsel og ikke livsvigtig Kørsel med Hestekøretøjer ligesom Afbenyttelsen af Jernbane, Post, Telegraf og Telefon er forbudt indtil videre. Al Trafik paa Gaden forbydes i Mørklægningstiden. Restaurationer, Biografer etc. skal lukke senest ½ Time inden Mørklægningstidens Begyndelse.

Undtagelser med Hensyn til Kørsel og Spærretiden vil kun i ganske særlige Tilfælde blive tilladt af den tyske Standorttæste og for Benyttelse af Jernbanen af de paagældende tyske Transport- og Jernbanekontorer.

Enhver Understøttelse af Fjenden og andre fjendtlige Handlinger fra Befolkningens Side ligesom enhver Overtrædelse af mine Anordninger vil blive straffet ved de tyske Krigs- og Standretter. Disse kan ogsaa afsige Dødsdomme, som bliver fuldbyrdet øjeblikkeligt.

Hovedkvarter, den.....194..

Den tyske Øverstkommanderende i Danmark.

¹⁾ Bekendtgørelsen er trykt saavel paa Dansk som paa Tysk. Originaleksemplaret er forefundet i General Lindemanns tidligere Hovedkvarter i Jylland.

II. Forskellige Oversigter¹⁾.

A. Oversigt over Antallet af Dødsfald, forårsaget af Begivenheder i Forbindelse med Krigen og den tyske Besættelse i Danmark.

1. Henrettelser ifølge tysk Krigsretsdøm.

Udenrigsministeriets Opgørelse udviser 101 effektuerede Henrettelser. De af „Politiken“ og „Information“ offentliggjorte Tal for effektuerede Henrettelser er henholdsvis 112 og 113.

ex tuto regnes her med 113²⁾

2. Døde i eller som Følge af Ophold i tysk Koncentrationslejr.

Udenrigsministeriet har opgjort Antallet til 409, hvilket Antal imidlertid ikke har taget Hensyn til Dødsfald forekommet blandt de til Sverige overførte internerede, der, efter hvad man har kunnet faa oplyst, andrager 5 Tilfælde. Man tør formentlig gaa ud fra, at det samlede Antal — idet bemærkes, at Udenrigsministeriets Liste kun omfatter Dødsfald, forefaldet indtil Slutningen af Marts 1945 — ikke overstiger 450³⁾

3. Dræbt ved „Clearingmord“, Skudvekslinger og Schalburgtage (f. Eks. Togattentater).

- a. Det — væsentligst gennem Pressen — indsamlede Materiale giver ret divergerende Tal med Hensyn til Antallet af Døds ofre inden Kapitulationen. „Information“ anslaa Antallet til at ligge mellem 6 og 700.

„Politiken“ har paa Grundlag af de i Bladet offentliggjorte Meddelelser registreret 507 Døds ofre.

Det bemærkes, at saavel „Information“s som „Politiken“s Tal inkluderer Døds ofrene ved Folkestrejken i København (70). Man tør antagelig regne med Middeltallet 600

- b. Hertil kommer Ofre for Skudvekslinger (Hipoangreb) ved Kapitulationen i København (135), Aarhus (10), Odense (23) og Sorø (4) 172
Saavidt man har kunnet faa oplyst, foreligger der ingen Døds ofre i de øvrige Dele af Landet.

- c. Endelig anslaaes Antallet af Ofre for Vaadeskud, forårsaget af Modstandsbevægelsens væbnede Styrker, efter Kapitulationen til 25

_____ 797

_____ At overføre 1360

¹⁾ Oversigterne er udarbejdet af Ministeriet for særlige Anliggender. Da Oplysningerne for en stor Del er indhentet gennem private Henvendelser, tager Ministeriet ethvert Forbehold med Hensyn til Oversigternes Rigtighed.

²⁾ Tallet fremkommer saaledes: 101 Patrioter henrettet ifølge tysk Krigsretsdøm, 11 Patrioter dræbt i Shellhusets Kælder, jfr. ovenfor I under 12, og 15.-8.-1944 Endelig er en Frikorpsmand henrettet af Tyskerne p. G. a. Røverier.

³⁾ Senere Oplysninger fra Centralkontoret for særlige Anliggender gaar ud paa, at Tallet ligger omkring 525.

Overført 1360

4. <i>Dræbt som Følge af Bombardementet af „B og W“.</i>	
Dagspressen opgav Antallet af Dødsofre til	11
Direktoratet for Sygekassevæsenet oplyser at have modtaget 6 Anmeldelser om Dødsfald.	
5. <i>Dræbt som Følge af Bombardementet af Gestapohovedkvarteret i Aarhus.</i>	
Pressen opgav Antallet af Dødsofre til	28
Direktoratet for Sygekassevæsenet oplyser at have modtaget 12 Anmeldelser om Dødsfald.	
6. <i>Dræbt som Følge af Bombardementet af Gestapohovedkvarteret i København.</i>	
Pressen opgav noget divergerende Tal, svingende mellem 141—143, hvoraf det snart opgives, at 80 var Børn, snart at Antallet af Børn kun var 70.	
„Information“ er formentlig i Besiddelse af det paalideligste Tal paa Ofrene, nemlig:	
Børn	70
Ofre iøvrigt	73
	143
Direktoratet for Sygekassevæsenet oplyser at have modtaget 13 Anmeldelser om Dødsfald.	
7. <i>Dræbt som Følge af Bombardementet af Gestapohovedkvarteret i Odense.</i>	
Pressen opgav Antallet af Dødsofre til	8
Direktoratet for Sygekassevæsenet oplyser at have modtaget 2 Anmeldelser om Dødsfald.	
8. <i>Dræbt som Følge af Eksplosionsulykken i Aarhus Havn.</i>	
Pressen opgav Antallet af Dødsofre til	28
9. <i>Dræbt iøvrigt som Følge af Bombardementer eller anden Eksplosionsulykke.</i>	
a. Bombardementet af Bornholm i Maj 1945	8
b. Endvidere er der siden Krigens Udbrud rundt omkring i Landet sket en Række Bombenedkastninger og Beskydninger fra Luften, der har krævet en Række Dødsofre, saaledes f. Eks. Bombenedkastningen i Esbjerg i Begyndelsen af Krigen, ligeledes i Aalborg navnlig i Besættelsens første Tid, senere i Vejle og Tønder etc., etc. Det har paa indeværende Tidspunkt ikke været muligt at naa frem til et paalideligt Tal for de udkrævede Dødsofre. Hverken Sygekassedirektoratet eller Ulykkesforsikringsdirektoratet har registreret specielt de Anmeldelser om Dødsfald, der er foraarsaget af Krigens eller Besættelsens Begivenheder.	
Man arbejder imidlertid i Øjeblikket paa at fremskaffe en Oversigt herover, og man er formentlig ikke for forsigtig ved indtil videre at regne med	100
	108
10. <i>Medlemmer af den danske Hær og Flaade dræbt ved Kamphandlinger.</i>	
a. den 9. April 1940	13
b. den 29. August 1943	26
	39
	ialt 1725 ¹⁾

1) Det rigtige Tal ligger formentlig omkring 1800.

B. Oversigt over Antallet af fængslede efter dansk Retsforfølgning i Besættelsestiden.

Det har vist sig meget vanskeligt at opnaa mere nøjagtige Oplysninger om dette Antal, da Tyskerne efter 19.-9.-1944 har fjernet eller tilintetgjort det meste af det Materiale, som Politiet var i Besiddelse af om disse Forhold.

Nedenstaaende Opgørelse maa tages med alle Forbehold. Den er foretaget i Samraad med Politiaadvokat Bjerregaard og bygger paa Totalantallet for Domfældelser efter Aarsindberetningerne fra 9.-4.-1940 til 31.-1.-1944 fra Statsadvokaten for særlige Anliggender. I Totalantallet indgaar Overtrædelser af Politivedtægterne, saaledes som disse skærpedes under Besættelsen. Foruden Sager efter Straffelovgivningen omfatter Antallet ogsaa Sager vedrørende Overtrædelser af den almindelige Straffelov, for saa vidt Sagerne har berørt tyske Interesser.

Paa Grundlag af det nævnte Materiale kan det samlede Antal „danske“ Domfældelser i Besættelsestiden ansættes til	3.795
Af disse drejer skønsmæssigt en Trediedel sig om Værtshusuorden	1.265
Af de resterende	2.530
har et Antal af 500 været idømt Straf af Fængsel i 6 Maaneder og derover (Tallet 500 er skønsmæssigt ansat paa Grundlag af, at der med Hensyn til Domme — afsagt af Københavns Byret — med denne Straffetid er fremsat 324 Anmodninger om Benaadning, Prøveløsladelser m. v.)	500
Af det resterende Antal	2.030
maa det skønsmæssigt anslaaes, at Halvdelen	1.015
har drejet sig om Sager, hvor Straffetiden gennemsnitlig er fastsat til 30 Dages Hæfte, medens Resten	1.015
drejer sig om mindre Bøde- og Hæftestrafte.	
	2.030
Herefter skulde følgende skønsmæssige Opgørelse kunne opstilles:	
Tilfælde af Domme paa Fængsel i 6 Mdr. og derover	500
— — — gennemsnitlig Hæfte i 30 Dage	1.015
— — — mindre Bøde og Hæftestrafte	1.015
— — — for Værtshusuorden m. v.	1.265
	Ialt 3.795

C. Internering af Kommuniste i Henhold til Lov af 22.-8.-1941 § 2.

Antallet af Kommuniste, der har været interneret ud over nogle faa Dage kan skønsmæssigt ansættes til	520
I Horserødlejren sad den 28. August 1943	248
Heraf undslap den 29.-8.-1943	98
Saaledes at ialt	150
blev deporteret til Tyskland	
Til Stutthoflejren kom	150
danske Kommuniste, hvoraf ca. 20 døde.	

D. Oversigt over Antallet af Personer, der har været underkastet Frihedsberøvelse af tyske Myndigheder under Besættelsen.**1. Interneringslejre eller Fængsler i Tyskland.**

Ifølge et af Gesandtskabet i Stockholm ført Kartotek (nu beroende i Centralkontoret for særlige Anliggender) over deporterede beløber Antallet

sig til 5.569¹⁾

Af disse har 1612 passeret Frøslevlejren. Det bemærkes, at det af Udenrigsministeriet opgivne Tal for deporterede i Tyskland er 5104. Differencen mellem dette Tal (5104) og det ovenfor nævnte (5569) beror formentlig — i al Fald delvis — paa, at sidstnævnte Tal inkluderer i Tyskland dømte danske „Tysklandsarbejdere“.

Af de 5569 internerede udgør Politifolkene	2.000
Jøder	475
(heraf 181 statsløse)	
Kommunister	150

2. Tyske Interneringslejre og Fængsler i Danmark.

a. Frøslevlejren 6.151²⁾

Dette Tal hidrører fra et i Frøslev ført Kartotek over de internerede, hvorved bemærkes, at Kartoteket omfatter 7763 Personer, hvoraf imidlertid 1612 er videredeporteret til Lejre i Tyskland og altsaa er (bør være) registreret i Kartoteket, omtalt under 1.

b. Tyske Fængsler i Danmark

(De af denne Gruppe omfattede har altsaa ikke været underkastet Internering eller Fængsel i Tyskland eller Internering i Frøslevlejren).

Tyskerne har inden Kapitulationen brændt Lister og Kartoteker over de arresterede, hvorfor man er uden Materiale til en paalidelig Beregning. Fængselsvæsenet arbejder i Øjeblikket med at fremskaffe Oplysninger i Spørgsmaalet. Man kan formentlig gaa ud fra, at Tallet vil ligge omkring 4.000

ialt 15.720³⁾

1) Dette Tal bør formentlig være ca. 6.400 ifølge de seneste Oplysninger fra Centralkontoret for særlige Anliggender.

2) Tallet ligger ifølge seneste Oplysninger paa ca. 6.880.

3) Ifølge Oplysningerne i Note 1) og 2) ligger Tallet nu omkring 17.280.

RETTELSER OG TILFØJELSER TIL AFSNIT F KAPITEL II

Efter Rentrykningen af ovenstaaende Oversigter har Centrankontoret for særlige Anliggender for Stor-København medio November udsendt følgende — stadig foreløbige — *Rettelser og Tilføjelser*:

<i>Ad A 2</i> : Døde i eller som Følge af Ophold i tyske Koncentrationslejre	515
<i>Ad A 3a</i> : Dræbt ved Folkestrejken 1944	102
<i>Ad A 3</i> : Ialt dræbt ved Clearingmord, Skudveksling og Schalburgtage	835
<i>Ad A 5</i> : Dræbt som Følge af Bombardementet paa Gestapos Hovedkvarter i Aarhus	12
<i>Ad A 8</i> : Dræbt som Følge af Eksplosionsulykken i Aarhus Havn	33
<i>Ad A 9b</i> : Dræbt ippetvrigt som Følge af Bombardementer eller andre Eksplosionsulykker, bortset fra Bombardementet paa Bornholm i Maj 1945	88
<i>Ad D 1</i> : Deporterede Danske til tyske Koncentrationslejre	6159
Samlet Tab blandt danske <i>Søfolk</i> pr. 15.-5.-1945	1281
Heraf fra September 1939 til 9. April 1940	345
Heraf efter 9. April 1940 udenfor kontrolleret Omraade	694
Heraf efter 9. April 1940 indenfor kontrolleret Omraade	242
Tab blandt danske <i>Fiskere</i> pr. 15.-5.-1945:	
I indenrigs Fart	182
I udenrigs Fart	12
<i>Bortsprængninger</i> og lign. Ødelæggelser af <i>fast Ejendom</i> her i Landet:	
1943	2
1944	155
1945	112

AFSNIT G
NAZISTISK PROPAGANDA

OVERSIGT OVER OG EKSEMPLER PAA DE VIGTIGSTE ARTER AF
NAZISTISK PROPAGANDA I DANMARK BORTSET FRA
AFSNIT E, F OG M

Nazistisk Propaganda.

I. OVERSIGT OVER DE VIGTIGSTE ARTER AF NAZISTISK PROPAGANDA I DANMARK.

Ved Siden af den af Besættelsesmagten direkte eller indirekte understøttede nazistiske Presse og de til de forskellige Korps og andre nazistiske Organisationer knyttede Blade, om hvis Karakter der ikke godt har kunnet herske den ringeste Tvivl, er der saavel fra danske nationalsocialistiske Kredse og enkelte Personer som fra tysk Side udsendt adskilligt Stof — fra Etblads-Tryk og smaa Piecer til tykke Bøger — der har haft til Formaal at paavirke Stemningen her i Landet imod „Systemet“, som det parlamentariske Styre som Regel benævnes, eller til Gunst for Tyskland.

Af den *rene Krigspropaganda*¹⁾ er der ikke Grund til at hæfte sig ved ret mange Ting; dens Formaal ligger lige for, idet det nemlig gjaldt om i saa stor Udstrækning som muligt at fremhæve Tysklands Indsats, Uskyldighed i Krigsudbruddet og rene Motiver, og paa den anden Side Englands — og efter Angrebene paa Rusland og ved Pearl Harbour — „de jødisk-marxistiske Plutokratiers“ Uduelighed, Skyld og Egennytte. Hvorledes denne Propaganda har virket her i Landet er vel vanskeligt at danne sig noget sikkert Skøn over, men Sandsynligheden taler for, at Propaganda af denne Art har en stærkt begrænset Virkning, og dette gælder iøvrigt fra hvilken Side, den end kommer. De Mennesker, der havde angelsaksiske eller russiske Sympatier, har vel næppe i større Udstrækning skiftet Anskuelse, fordi de er blevet præsenteret for en Nytaarshilsen som den, der viser, hvorledes Englands bekendte Julemand bringer Bomber til Europa med i sin Pose, eller hvordan Russerne kører Kanetur med Borgerskabet til Sibirien. Større Betydning for et Stemningsomslag tør man heller ikke tilskrive det i sine Virkemidler meget grovkornede Billedhæfte „Den ædelmodige John Bull og de smaa Nationer“, der i en Række smaa Billedserier har til Formaal at vise, hvorledes den engelske Hjælp til Polen, Norge, Holland, Belgien og Frankrig formede sig som en Udnyttelse af disse Landes Hjælpekilder og derefter fuldstændig Svigten.

Vanskeligere var det straks med den bedre maskerede Propaganda som f. Eks. Billedhæftet „Neptun“, om hvilket det i første Øjeblik kan være svært at afgøre, om det stammer fra den ene eller den anden Side; først et nærmere Studium afslører dets tyske Oprindelse, men Værdien af et saa udmærket Propagandanummer turde være tilsvarende problematisk. Af den maskerede Propaganda maa ogsaa nævnes de falske „illegale“ Blade, som „Corsaren“, „Pax“, „Frihedsposten“ og flere andre. Tyskernes Benyttelse af dette Trick viser maaske bedst, hvilken enorm Succes den underjordiske Presse havde, men de formaede ikke at fange Tonen, og Bladene, der fik en kort Levetid, er sikkert gennemgaaende blevet opfattet som det, de var. Posten til Dagmarhus skal i hvert Fald i Dagene efter Udsendelsen af saadanne Numre være svulmet stærkt op med Tilbagesendelser af disse tyske Organer med Tak for Laan.

En anden Gruppe af den fjendtlige Propaganda udgøres af de tyske „Hvidbøger“ og andre quasi-autentiske Dokumentsamlinger, som ved Hjælp af omhyggeligt udvalgt „dokumentarisk“ Materiale skulde give et Billede af Krigens Forhistorie, der stillede Tyskerne i det gunstigste Lys; de behandler Emner som de polske Voldshandlinger, Fran-

1) Et særdeles interessant og levende Indblik i Krigspropagandaen faar man af Edward Clausen og Edvard Andersen's Bog »Ordet fanger« Kbh. 1945. Denne Bog har vel ikke speciel Interesse for danske Forhold, men som generelt holdt Oversigt vil den være velegnet til at belyse Baggrunden.

krigs og Belgiens hemmelige militære Forhandlinger eller „Frankrigs Ansvar—Bemærkninger til den franske Gulbog“; der findes ogsaa en „Lommeudgave“ af den officielle tyske Hvidbog „Krigens Forhistorie. 100 Dokumenter“. Disse saavel som „Skuddet i Nakken. Dødsskoven ved Katyn“ (se Bilag 1) med sin indgaaende Beskrivelse af Fundene i Massegravene i Katyn-Skoven, har formentlig haft større Virkning, idet Befolkningen som Helhed vel kan antages at være lettere paavirkelig overfor de tilsyneladende dokumenterede Postulater. Undersøgelsen af Massegravene — om hvilken der ogsaa blev udsendt et gruopvækkende Billedhæfte „Dødsskoven ved Katyn“ — og Attesterne fra talrige neutrale, derunder ogsaa danske Iagttagere, lod jo f. Eks. ingen Tvivl raade med Hensyn til disse Graves Eksistens, og saavel de polske Uniformer som Nakkeskuddene var ogsaa gode nok. Det var vel kun et Mindretal, der tænkte sig, endside var virkeligt overbeviste om, at her forelaa et Falsum af fantastiske Dimensioner. Det er formentlig først bagefter, at det er gaaet op for det store Flertal, at Nazisterne selv havde rige Muligheder for at fremskaffe det fornødne Antal Ofre.

I Forbindelse med de officielle Publikationer maa endnu nævnes Hitlers og andre førende Nazisters Taler, der i stor Udstrækning er blevet offentliggjort in extenso og paa Dansk. Hvor stor en Virkning disse Taler har haft i Bogform, er heller ikke godt at sige; som Hovedregel maa man dog antage, at Talens Virkning er størst hos den, der har Lejlighed til fra Salen at lade sig rive med af Stemningen og Foredragsholderens større eller mindre oratoriske og suggestive Evner, mindre straks naar Radioapparatet er indskudt som Mellemed mellem Taler og Tilhører, og mindst naar Talen præsenteres paa Tryk og saaledes kan læses in Enrum og med større Eftertanke. Frakende disse Taler en vis propagandistisk Virkning kan man imidlertid sikkert ikke.

Af den rene Krigspropaganda maa endnu nævnes den i Tyskland trykte Piece „Tilbage til Friheden. Mussolinis Befrielse fra Fangeskabet“¹⁾, der formentlig er udsendt i Efteraaret 1943, og som beretter om den dramatiske Befrielse af Il Duce. Formaålet med den var aabenbart dels at give en Skildring af, hvad tysk Mod og Snille formaade, dels og navnlig at fremhæve Hitlers Troskab overfor Aksebroderen; Tyskland lader ikke sine Allierede i Stikken. Og hvilke Allierede! Medens Friherre Hanns Gert von Eisebeck i „Ørkenens Helte, Kampen i Nordafrika“ (Trykt i Tyskland 1942) giver en straalende Skildring af den tyske og italienske Soldats glimrende Indsats, samlet om Kampene om Halfaya-Passet, gives der i Piecen „Japansk Soldateraand“ en lige saa straalende Skildring af den uovervindelige japanske Soldat, for hvem Hjem, Familie og Liv bliver uden Betydning, naar Mikadoen kalder ham til Kamp. Japanerens Dødsforagt, der begrundes religiøst, gør ham til en værdig Partner i Tremagtskoncerten. Endvidere van Wehrt: „Hvorfor kom Krigen?“ (Kbh. 1941), hvis Formaal var at vise, hvorledes Hitler mod sin Vilje blev tvunget ind i Krigen af England (se Bilag 2 og 3).

Den Side af *Propagandaen*, som særlig vender sig mod Rusland, og som repræsenteres af saadanne Yderpunkter som den allerede nævnte Piece om de polske Massegrave og det lille Mærkat, der viser Danskeren siddende i sin Kolonihave midt paa et Jernbanespor, medens Eksprestoen med Hammer og Segl paa Maskinen kommer brusende frem, frembyder endvidere Ting som et Optryk af Maxim Gorkis Kronik i Politiken (4. April 1922) „Den russiske Grusomhed“ og den quasi-akademiske Afhandling „Om det retslige Forhold ved Sovjet-Unionens Besættelse af Estland i 1940—41“, der angives udsendt af Universitetet i Dorpat, men formentlig er trykt i Tyskland i 1943. — „En Indviet sladrer af Skole“ (Uden Sted og Aar), der behandler Forholdet mellem England og Rusland, ligesom J. Møllerup-Thomsen: „Ærkebisp og Bolchevismen. Et Radioforedrag Okt. 1943“ (Kbh.), der former sig som et Angreb paa Ærkebiskoppen af Canterbury for hans svingende Standpunkter til Bolchevismen og hans Bedømmelse af Ruslands Forhold til Religionen; fremdeles samme Forfatters Radioforedrag (13. Marts 1944): „Kongen og Bolschevismen. Kammerat Marskal Tito og Kong Peter „den Store““ (U. St.) [1944]; endvidere „Manden, der saa Stalin“ (U. St. o. A.), et Angreb paa Churchill. Piecen var et Særtryk af det tyske Tidsskrift „Signal“ (der udkom paa

1) Stavemaade som i Piecen.

Dansk), et Billedblad af udpræget propagandistisk Karakter. Hertil maa endvidere ogsaa regnes Thorvald Knudsens Bog „Rusland og Europa“ (Kbh. 1942) (se Bilag 4) og det anonyme Skrift „De baner Vejen“ (U. St. 1945).

Forholdet til England og Amerika var ligeledes Genstand for stor Opmærksomhed fra Propagandaministeriets Side. „Englands Politik efter Mødet i München“ af A. P. Laurie (Kbh. u. A.) (se Bilag 5) skal naturligvis vise Englands svigtende Fredsvilje. Piecer som „Kan England vinde den økonomiske Krig?“ (U. St. o. A.), der viser, hvorledes det i denne Krig er England, der er blokeret, i Modsætning til 1914—18, og „Valutaen efter Krigen“ (U. St.) [1944], der navnlig er rettet mod Amerika i Almindelighed og Højfinansens i Særdeleshed, behandler især den økonomiske Side af Forholdet (se Bilag 6), ligesom Gerhard Jentsch's Piece „Livsrum“ (Kbh. u. A.), der definerer dette Begreb i dets specielt tyske Betydning og begrundet Tysklands Krav med dets økonomiske Isolering (Toldpolitikken, Ottawa), dets strategiske Stilling (Landmagt contra Sømagt) og dets politiske (Modsætningen mellem Vestmagterne og det centrale Europa). Krigen i 1939 er Tysklands Kamp for Livsrummet imod Hegemonialmagterne, d.v.s. England og Frankrig. Piecen er saaledes skrevet, medens det tysk-russiske Venskab endnu var varmt. Jens Erdman har skildret „Britiske Propagandametoder“ (Kbh. u. A.) med Undertitlen „En historisk Betragtning“, nøjagtigt den samme som Thorvald Knudsen anvendte paa sin Piece „England og Danmark“ (Kbh. u. A.), der naturligvis især beskæftiger sig med Aarene 1801 og 1807, og som ligger paa Linie med Arno Deutelmosers Bog „England kontra Skandinavien“ (Kbh. 1941). Endelig skal endnu af den direkte engelskfjendtlige Propaganda nævnes Ernst Clam: „Træk af den engelske Overklasses Historie fra Disraeli til Hore Belisha“ (Kbh. 1941), der demonstrerer Jødernes Indflydelse i det engelske Society, og Piecen „Sult som Krigsvaaben“ (Kbh. u. A.), der vil paavise, hvorledes England stadig bevidst anvender Blokaden for at tvinge Tyskland i Knæ uden Hensyn til, hvem Blokaden rammer, medens Tyskland staar som Forkæmper for den europæiske Ernæringsfrihed (se Bilag 7). Tyskland har til Stadighed hjulpet andre, og tyske Soldater har delt deres Forraad med de sultende Civilbefolkninger i Frankrig, Holland og Belgien.

Medens Tyskland var overlegent i Luften, hørtes ikke megen Tale om *Luftkrigen og Bombeangrebene*, bortset fra de officielle Hærberetningers lakoniske Stemme, men alt eftersom Nazisterne mere og mere tabte Terræn, og de svære Bombeangreb, der forvandlede de tyske Byer til Grusdynger, ikke længere lod sig skjule, blev Propagandaen sat ind ogsaa paa dette Felt. Et Par typiske Eksempler herpaa er Piecer som „Hvem kastede den første Bombe. En Undersøgelse af Luftkrigen mod Civilbefolkningen“ (Trykt i Tyskland i 1943) (se Bilag 8) og „Bombekalenderen“ (fra April 1944), der begge har til Hensigt at vise Hitlers Afsky for Bombeangreb mod Civilbefolkningerne, og det tyske Luftvaabens heldige Gennemførelse af Princippet om kun at ramme militære Maal. Af en noget anden Karakter — den medynkvækkende — er „Europas Børn anklager“ (Trykt i Tyskland 1943), et Billedhæfte med Beviser for Civilbefolkningens Tab (se Bilag 9-13). Piecen „Men den Dag vil komme“ (1944), hvis Indhold, seks pseudonyme Artikler, har til Hensigt at vise, hvor formaalsløse Bombeterroren er — de Skader, der sker paa Tysklands Krigspotentiell er ubetydelige, det er den sagesløse civile Befolkning, det gaar ud over, og paa denne virker Bombeterroren stik imod sin Hensigt, idet den nærer Hadet til den hensynsløse Modstander og opmuntrer til øget Indsats for at afbøde Virkningerne. Titlen viser, at Tyskland søger Trøst for Prøvelserne i Visheden om Gengældelse. Det er det samme, der kommer frem i en anden Piece af Hans Schwarz van Berk: „De uanede Følger. Bombekrigens Overvindelse — og Gengældelsen“ (Kbh. 1944), hvor der udtales Forvisning om, at Gengældelsen vil slaa Modstanderen ud.

Endelig skal nævnes det lille, ogsaa i sine Virkemidler temmelig grovkornede, Billedhæfte „V? — 1918-1943“ (U. St. 1943), der sammenstiller en Række Billeder af tyske Personer og Forhold i 1918 og 1943 med det Formaal at vise, hvor stærkt Tyskland staar i 1943 i Modsætning til 25 Aar tidligere.

En helt anden Side af Propagandaen er den, som gennem Oplysning om Forholdene i det tredje Rige søger at vække Interesse og Sympati for Tyskland. Hertil hører en Række Smaaskrifter, der trykt her i Landet udkom hos danske Forlæggere (Arthur Jen-

sen, Fr. E. Pedersen, Martin) og udsendtes af „Die Kultur- und Informationsabteilung beim Bevollmächtigten des Deutschen Reiches“. Det kongelige Bibliotek er i Besiddelse af Eksemplarer af en fortrolig Skrivelse (se Bilag 14), hvori Modtageren af det medfølgende Propagandaskrift anmodes om at undlade at oplyse, at den tyske Informations-tjeneste stod bag ved Udsendelsen. Blandt Bøger, der er udsendt af de tyske Propagandaorganer eller med tysk Støtte, kan nævnes „Det nye Tyskland i Kendsgerninger og Tal“ (1941 med Forord af P. Knutzen, se Bilag 15), „Tyskland i Dag“ I-III (1941), Gertrud Schwerdtfeger-Zypries: „Livet i den kvindelige Arbejdstjeneste“, Müller-Brandenburg: „Den tyske Arbejdstjeneste“ (1941), Dr. Karl Dorn: „Nye tyske Stoffer“ (1941), Dr. Herman Bente: „Tysk Landbrugspolitik“ (1941), Rudolf Kempe: „Den tyske Ungdomsret“ (1942), Gustav Hägermann: „Partiets Arbejde for det tyske Menneske“ (1942), Werner Reher: „N.-S. Folkeforsorg i Tyskland“ (Berlin 1942), Hans Dittmer: „Bonden i det stortyske Rige“ (Kbh. 1943) o. fl. a. Hertil maa ogsaa regnes den Række af Radioforedrag, som den tyskfødte, danske Statsborger Victor Waschnitius i 1941 udgav under Titlen „Et Folks Genrejsning“, hvis Hensigt var at yde Bidrag til objektiv Forstaaelse af et Land, hvis Befolkning altid instinktivt søger at naa ind til Sandheden, og den Tale om „Danmarks økonomiske Stilling i det nye Europa“, som Statssekretær i Rigsøkonomiministeriet Dr. Landfried holdt ved en Generalforsamling i Det tyske Handelskammer i Danmark (24. April 1941), hvori han foreholdt Danmark Nødvendigheden af at slutte sig økonomisk til Kontinentet (se Bilag 16 og 17)¹⁾.

Til disse Forsøg paa fra tysk Side at propagandere for *Forstaaelsespolitiken* svarer Røster fra dansk Side om Nødvendigheden af at søge Forstaaelse med vor store Nabo mod Syd og — mere eller mindre direkte — at søge nøjere Tilknytning til Tyskland. Det gælder Piecer som P. Knutzens Foredrag i Trafiketaternes Foredragsforening (Sølvsnorene) i København og Aarhus „Tidens Spørgsmaal“ (Kbh. 1941), der skildrede Tysklands Udvikling fra et Land i Forfald til et Land med en gennemgribende Organisation og Kraft, fremhævede Folkefællesskabet og Arbejdsløshedens Afskaffelse og pegede paa Nødvendigheden af et godt Naboforhold til Tyskland, samtidig med at Forfatteren betonedes sit danske Sindelag og sit eget Arbejde for Danmark ved sine Rejser i Tyskland. Det gælder ogsaa Gudmund Hatts Piece „Danmarks rumpolitiske Stilling i det nye Europa“ (med Omslagstitlen: Danmarks geopolitiske Stilling) (Kbh. u. A.), der fremhævede, at Herredømmet i Østersøen enten maatte blive tysk eller russisk ved Krigens Afslutning (se Bilag 18), og det gælder endelig Forfattere som Th. Knudsen og Ejnar Vaaben. Den sidste rettede i sin i Leipzig 1940 trykte Piece „Ein Däne spricht zu Deutschland. Deutschlands Kampf — eine europäische Angelegenheit“ et kraftigt Angreb paa Frimurere og Jøder og erklærede, at Danmark vilde betragte Tysklands Kamp som et europæisk Anliggende og deltage aktivt i det store Opgør mellem Jøder og Germaner, paa samme Maade som han i Piecen „Ti Aar efter. Danmark og Tyskland. Tale holdt i Flugverbandhaus i Berlin den 21. Juni 1931“ (U. St. 1941) lovpriiste Hitler, fordømte Jødemarxismen og iøvrigt angreb Fritz Clausen, medens Knudsen i „Danmarks nordiske Forpligtelse. Danmarks Udenrigspolitik 1756 — 9. April 1940“ (Kbh. 1940) sluttede sin Gennemgang af de dansk-engelske Relationer i dette Tidsrum med en Opfordring til Danmark og Norge om at forlænge Akserne mod Nord. De to nævnte Forfatters Syn paa Racespørgsmaalet fremgaar til Evidens af Vaabens „Den nordiske Tanke“ (Kbh. 1944), der udkom paa Schalburgkorpsets Forlag, og af Knudsens „Vikingemennesket. En Beretning om Viljens Stordaad“ (Kbh. 1940), der stærkt fremhæver den nordiske Races (Herrefolkets) Overlegenhed overfor Trællene. Rent antisemitisk er endvidere Harald Nielsens „Faldskærmstroppe“ (Kbh. 1943), et Optryk af en Artikel i „Den danske Tilskuere“ (15. April 1943) og hans „Mordokaj og Haman. En Studie.“ (Kbh. 1945). Endelig skal i denne Gruppe nævnes Carl Rasmussens Bog „Den store Kamp. Krigens og dens Forhistorie. Et Bidrag til en retfærdig Bedømmelse“ (Hobro 1941) (se Bilag 19).

Af de talrige større eller mindre Skrifter og Brochurer, der vender sig mod *indre danske Forhold*, er der næppe Grund til at gaa dybere ind paa ret mange; det meste af

1) Om Handelskammeret, se i det hele Afsnit E, Side 644 f.

denne Litteratur er rent partipolitisk Agitation, saaledes Wilfred Petersens „Danmark kalder“ (10 Artikler fra „Stormen“ 9. April til 23. August 1940), der repræsenterer den antityske danske Nazisme, Fritz Clausens, Th. M. Andersens og Jørgen Sehesteds Angreb paa „Systemet Stauning“ og navngivne danske Personligheder som Hedtoft-Hansen, Hartvig Frisch og Christas Møller m. fl. Niels Olsens Piece „Rene Folk med rene Hænder“ angriber Majoratsforeningen og Sehested for at have støttet L.S. og Knud Bach personlig i Anledning af Kortoldens Gennemførelse. Preben Wenck, der i sin i 100.000 Eksemplarer til danske Husstande over hele Landet 16. November 1940 udsendte Piece „Den fulde Sandhed om Landsforrædderiet og Mordene paa de danske Soldater den 9. April“ benægtede at repræsentere tyske Interesser; han angreb Regeringen, som han ønskede erstattet med en lovlig valgt Regering, der forstod den nye Tid og ikke havde Medansvar for den politiske Udvikling, der havde ført frem til den 9. April. Et voldsomt Angreb paa Regeringen rettedes ogsaa af „N.E.W.“ (der betegner sig selv som den eneste officielle Taler fra Danmark paa den nordiske Uge i Lübeck i Juni 1938) i Piecen „Danmarks Genrejsning. 3 Taler holdt den 21. Juni 1940“. Forfatteren slaar her til Lyd for Indførelsen af et korporativt Regeringssystem (Den nationale Fagstat¹⁾) og anser Samarbejde med Tyskland for den eneste Mulighed.

Et smukt Stykke *Partiagitation* repræsenterer Piecen: „Hvorfor D.N.S.A.P.“ (Kbh. u. A.), der bringer Portrætter af en Række Partimedlemmer, ledsaget af Udtalelser om deres Tilknytning til Partiet — Navnene — kendte og ukendte imellem hverandre — er Forfatteren Harald Bergstedt, Skuespilleren Paul Rohde, Overlæge C. E. Hindborg, Helge Teglbjærg, Bryggeriarbejder Frederik Wröbel, Kontorassistent Frk. H. M. Petersen, Landarbejder Chr. Jørgensen, Byretsdommer Chr. Junior, Kunstmaler O. V. Borch, Borgerrepræsentant Børge Jacobsen, Statshusmand Johan Klyhn, Forfatteren Harald Tandrup, Bagermester Frederik Andersen, Kontorassistent Arne Petersen, Operasanger Alfred Møller, Forretningsfører Holmer Christensen, Modelsedner Axel Berg, Blikkenslager Harald Almind, Husmoder Ebba Gjeding, J. P. Nielsen („Leis“), stud. art. Jens Kusk, Bud Kaj Jensen, Cand. polit. Harald Henriksen, Politiasistent Louis Sillemann, Kontorassistent Grete Jensen, Husmand Marius Møller, Smed Jes Asmussen, Statshusmand Frederik Olsen, Overbibliotekar Knud Hansen, Typograf Erik Winstrup Johansen, Viceskoleinspektør K. Brodthagen, Fabrikant H. Heinike, Arbejdsmand Carl Hoff og Maskinpasser K. A. Larsen.

Endelig kommer saa hertil *Axel Høyers og Einar Krenchels Radioforedrag* og de forskellige i Pressen *tvangsindlagte Artikler*. Disse findes vel under hele Besættelsen, jfr. saaledes Rosenbergs Foredrag af 9. Juli, cit. i Afsnit F. 10.-7.-1940, men den særlige Art, der direkte forsøgte at danne Opinion, tog dog først Fart sidst paa Aaret 1943 og fortsatte lige til Kapitulationen. Som Prøve paa disse Artiklers Karakter bringes som Bilag 21 Artiklen „Hvem er Sabotørerne“ fra 7. Dec. 1943. Andre Artikler af samme Karakter findes i Pressen f. Eks. 21. Decbr. 1943, 14. Jan., 5., 19. og 26. Febr., 7., 12., 19., 23. og 29. Marts, 6. og 26. April, 12. Maj, 16. Juli, 9., 23. og 27. Aug., 2. Septbr., 22. Oktbr., 3. og 10. Decbr. 1944, 9. og 27. Jan., 9., 18. og 22. Febr., 23. og 25. Marts 1945. Andre Artikler er citeret i Afsnit F.

Krenchels Radioforedrag foreligger desuden trykt (se Bilag 21) i „Sabotage, 4 Taler holdt i den danske Radio den 12., 19., 26. September og 3. Oktober 1943“ (Kbh. 1943) og „Sabotage og Snigmord“ (Kbh. 1944); de gaar, som det vil erindres, voldsomt imod Sabotagen, som anses for ødelæggende for den danske Industri.

Sluttelig skal omtales den saakaldte „*Hvervepropaganda*“, der i Piecer og Plakater opfordrede Frivillige til at melde sig til de forskellige Korps. Hovedmotivet i denne Del af Propagandaen var Bolchevismen og den „Russerfrygt“, som et Par Aars stadig Agitation skulde have skabt i den danske Befolkning (se Afsnit E, Kap. 9, navnlig Side 685-718). Som Led i denne Propaganda maa nævnes Klaus Nielsens „Danske Helte. Breve fra danske Frivillige paa Østfronten“ (Kbh. 1941) og Aage Nordahl Petersen: „Dansk Daad paa Østfronten. Bogen om Frikorps „Danmark““ (Kbh. 1943).

Desværre har man ikke noget Sted en samlet Oversigt over den tyske Propagandas

1) Se herom Afsnit E, Side 529.

Organisation her i Landet; vi er saaledes ikke i Øjeblikket i Stand til i Detaljer at gøre Rede for Forholdet mellem „Det tyske videnskabelige Institut“, „Kultur- und Informationsabteilung beim Bevollmächtigten des deutschen Reiches“ og de andre Organer for den tyske Propagandavirksomhed. En væsentlig Del af Virksomheden synes dog efter de nu i Modstandsbevægelsens Centralkartotek opbevarede Arkiver at dømme at have været i Hænderne paa en Mand ved Navn Hans-Jürgen von Hake, der sorterede under O.K.W.¹⁾, Abteilung Wehrmächtspropaganda, hvis Leder synes at have været Oberstleutnant Blau i Berlin²⁾. Der foreligger i de nævnte Artikler et ikke ringe Materiale til Belysning af det aabenbart ofte ret spændte Forhold mellem von Hake og Gesandtskabet, ligesom det ses, at Berliner Ledelsen ikke altid var tilfreds med de Resultater, der blev opnaaet, selvom von Hake kunde undskylde sig med, at Arbejdet „bei der Mentalität der Dänen vielleicht mehr Zeit in Anspruch (nimmt) wie in anderen Ländern“ (Skrivelse til Leutnant Krausskopf 7. August 1940). Som Bilag 22 bringes en fortrolig Skrivelse (sikkert fra von Hake) til Oberstleutnant Blau af 26. August 1940, der giver et ikke uinteressant Billede af, hvilke Vanskeligheder Propagandaen havde at kæmpe med og Bedømmelsen af den danske Befolknings Reaktion og Indstilling, og endvidere (som Bilag 23) en Skrivelse til Tage Bryld, der viser O.K.W.-Propagandaens Forbindelse med Frikorps „Danmark“.

II. EKSEMPLER PAA NAZISTISK PROPAGANDA I DANMARK

Ved de efterfølgende Uddrag af tyske og nazistiske Propagandaskrifter er der lagt Vægt paa ved et passende Udvalg at bringe nogle symptomatiske Eksempler paa Propagandaens Karakter. De valgte Eksempler vil kunne gøres ad libitum. Alle Fremhævelser er Originalernes.

Bilag 1. Skuddet i Nakken. (U. St. o. A.) [1943]. (S. 38).

Efter Sigende er denne Krig, som nu har forvandlet hele Verden til et Flammehav, paabegyndt af Tysklands Modstandere paa Grund af Danzig og Korridoren. Men England og Amerika lod deres polske Forbundsfæller i Stikken, hvad Katyn-Sagen og Udviklingen af de russisk-polske Modsætninger tydeligt viser. Dette er Konsekvenserne af den engelske Garanti. Her kan man se, hvilken Skæbne et Land gaar i Møde, naar det drives ind i Krigen af England og saa overlades til Sovjetunionen. Men Massebordet ved Katyn viser ligeledes, hvordan Nationer, som er garanteret af England, vil blive behandlet af Sovjetunionen. Mon det Europa, England udleverer til Sovjetunionen, ikke vil faa samme Skæbne?

Bilag 2. Van Wehrt: Hvorfor kom Krigen? Kbh. 1941. (S. 113).

Kun Problemet Danzig og Korridoren maatte endnu løses. Denne Grænsedragning har af alle Versailles Uretfærdigheder altid været den, der blev mest uforbeholdent anerkendt netop som Uret fra alle Sider. Derfor var der Haab om, at netop den en skønne Dag vilde lade sig ophæve paa naturligste Maade, uden store Beslutninger og Modstand. Og derfor har Føreren ikke forhastet sig med Løsningen af dette Problem. Han har sluttet Venskab med Polen, har arbejdet for et godt Forhold til Nabostaten, har, da Tiden endelig var inde, besluttet sig til store og smertelige Ofre fra Tysklands Side og ventet lignende Ridderlighed fra Modparten.

Og nu maa han gennemleve denne Nats bitre Erkendelse, — nu maa han se den Kendsgerning i Øjnene, at netop det mest absurde Misgreb fra Versailles skal styrte hele hans taalmodigt opbyggede Værk i Grus. Det var ham altsaa ikke forundt at gaa over i Historien som Fredens Forkæmper, — det har ikke været ham beskaaret at opnaa det, som endnu ingen tysk Statsmand — overhovedet ingen Statsmand nogensinde

1) Ober-Kommando der Wehrmacht.

2) Hake var en Tid lang Leder af Ufa Film A/S.

havde opnaaet, — det, han havde kæmpet for: Englands uegennyttige Venskab paa Basis af Ligeberettigelse.

samme (S. 116).

Bilag 3.

Om Aftenen den 1. September giver den franske Regering Ordre til Generalmobili-
sering. Krigsvognen er kørt frem.

Næste Dag, den 2. September, forsøger en Mand at standse den ved et Greb i Hjulene: Mussolini føler sig for hos de tre implicerede Stormagter, om de vil gaa med til Vaabenstilstand, Sammenkaldelse til Konference om tre Dage og en Løsning af det tysk-polske Problem ad fredelig Forhandlings Vej. For sidste Gang vover Haabet sig frem.

Rigsregeringen meddeler øjeblikkelig Rom sin Tilslutning til Forslaget. Den fran-
ske Regering holder en kort Raadslagning og afgiver ligeledes et positivt Svar. Haabet vokser.

Om Eftermiddagen afgiver Lord Halifax i Overhuset Meddelelse om den britiske Regerings Stillingtagen til Mussolinis Forslag. Meddelelsen begynder saaledes: „Den britiske Regering ser sig ikke i Stand til ..“.

Il Duce's Fredsforslag strandede paa Englands Holdning.

Kl. 11,15 Formiddag den 3. September faar den tyske Chargé d'Affaire i London, Dr. Kordt, fra den britiske Udenrigsminister overrakt en Note, i hvis sidste Afsnit det hedder: „Jeg har den Ære at underrette Dem om, at vore to Lande fra Dags Dato, Klok-
ken 11 Formiddag, regnet befinder sig i Krigstilstand“.

Lord Halifax ser sig ikke i Stand til at gaa ind paa Mussolinis Fredsforslag; han har den Ære at erklære Krig.

Rigsregeringen svarer med en Note, der indeholder følgende Sætning: „Den britiske Regering bærer saaledes Ansvaret for al den Nød og Elendighed, som er kommet og vil komme over utallige Nationer!“

Thorvald Knudsen: Rusland og Europa. Kbh. 1942. (S. 182).

Bilag 4.

Enhver, der har forstaaet de Vilkaar, som historisk og nutidigt har bestemt For-
holdet mellem Vesterlandet og det russiske Verdensrige, vil føle det som en Befrielse, at der har kunnet samles en europæisk Koalition, der er besluttet paa at føre Kampen mod den nihilistiske Imperialisme ikke som en Forsvarskamp, men som en Angrebs-
krig. Kun dette er der Grund til at beklage, at ikke alle Vesterlandets Folk har kunnet samles om at føre denne Kamp til en sejrrig Afslutning. Det er Traditionerne fra Jacob de la Gardies, Gustav Adolfs og Karl den XII's Dage, Angrebsaanden, Viljen til at be-
kræfte det vesterlandske Kulturfællesskab i verdenspolitisk Handling, Ønsket om at sikre Europas Frihed og Fred, der er blevet levende i det Europa, der fører de haarde Kampe paa Ruslands Jord. Denne vældige Strid lægger, for første Gang i et Tusindaar, Grunden til et Østeuropa, der vil kunne bygges paa Vesterlandets menneskeværdige og menneskeværnende Kulturtraditioner.

A. P. Laurie: Englands Politik efter Mødet i München Kbh. u. A. (S. 39).

Bilag 5.

Europas, Storbritanniens og det britiske Imperiums Folk maa vælge imellem Hit-
lers Politik, altsaa Freden, og Chamberlains Politik, som bliver drevet frem af Tyskland fjendtligsindede Kræfter — altsaa Krigen.

Valutaen efter Krigen. (U. St. 1944) (S. 7 f og 13 f).

Bilag 6.

De Forenede Stater føler sig i Bevidstheden om deres Produktionsapparats tek-
niske Opbygning stærke nok til at løfte Arven som Verdens førende Industrimagt og dermed fremtidigt at spille den Rolle, som i det 19de Aarhundrede spilledes af Eng-
land. I Kraft af sit umaadelige Forspring med Hensyn til Industrialiseringen kunde England dengang tillade sig at dyrke et forholdsvis liberalt Verdenshandelssystem, og det samme mener Amerika fremtidigt at kunne, eftersom der efter amerikansk Op-
fattelse ingen som helst Fare bestaar for, at noget andet af Krigen haardt medtaget

Land eller et af de mindre udviklede Lande skulde kunne indhente dets tekniske Forspring. Den Konkurrent, hvis økonomiske Magt man frygter mest, nemlig Tyskland, haaber man at kunne sætte ud af Spillet ved at ødelægge dets Industri gennem Luftterroren.

De, der erindrer Sammenbrudet af den i sin Tid saa betydelige Insull Concerns offentlige Forsyningsvirksomhed i det mellemste Vestamerika, ved, at det ikke er Skaberne af saadanne Industriexpansioner, men derimod Folkets brede Masse, der maa tage Smerten og miste, hvad det møjsommeligt har sparet sammen, og de Amerikanere, der ikke lever af Spekulationsgevinster, men af deres Hænders Arbejde, vil rigtigt faa den fulde Vægt af det økonomiske Sammenbrud at føle. For dem vil den triste Arbejdsløshedens og Løntrykkeriets Tid vende tilbage. Dette er de Maal, som den amerikanske Soldat skal bløde for, og de Udsigter, som venter den, der er saa heldig at komme helskindet hjem fra Krigen.

Medens den engelske Soldat maa sætte Livet ind ved Fronten, drives det gamle Børs-Spil fortsat hemningsløst i hans Hjemland, og med saadanne Skikke vil Angelsakserne aabenbart ogsaa lykosaliggøre den øvrige Verden. At det imidlertid ogsaa kan gaa uden dem, blot Regeringen har den nødvendige, beslutsomme Vilje til at gribe ind, viser de Forholdsregler, som Tyskland har truffet for at bremse Spekulations-Svingningerne paa Børsen under Krigen. Princippet i den Krigsøkonomiforordning, der udsendtes i September 1939, altsaa kort efter Krigens Begyndelse, at ingen maatte tjene paa Krigen, blev ogsaa anvendt overfor Børsen. Først blev de højere Indkomster skaaret væk til Fordel for Staten, ligesom Aktionærernes og Arbejdsgivernes Gevinster ved en Dividendebegrænsning holdtes paa et sømmeligt Niveau. For Fuldstændighedens Skyld er der ydermere indført en Kontrol af Kursbevægelserne paa Børsen, saa at ethvert Spekulationsjobberi er udelukket. Grundet paa saadanne Forholdsregler behøvede man ikke at lukke de tyske Børser. Disse opfylder endda en vigtig Funktion som Institution for Rigets Krigsfinansiering. Og den tyske Frontsoldat kæmper besjælet af Visheden om, at alle Befolkningslag i Hjemmet, Arbejdsgivere saavel som Arbejdere, tager Del i hans Indsats og Ofre.

Bilag 7. Sult som Krigsvaaben. Kbh. u. A. (S. 16).

Hverken i Europa eller ude i Verden vil der mere være nogen, som ikke anerkenner den høje Moral, der besjæler Tysklands Handlemaade i denne Krig. Mellem denne Erkendelse og Nutiden med dens Møje og vanskelige Opgaver ligger ene og alene Sejren, der forlængst ikke mere er Tysklands Sejr, men vil blive hele Europas Sejr! Paa samme Maade som hele Europa forsvare sin Kultur mod de bolchevikiske Horder, medens England bortsjaker Europa til Bolchevismen, saaledes vil en skønne Dag Europa være stolt af i Fællesskab at have vundet hint store Slag, der vil indgaa i Historien som

det europæiske Produktionsslag!

Bilag 8. Hvem kastede den første Bombe. (Trykt i Tyskland 1943) (S. 78).

Tyskland, den tyske Regering og det tyske Folk er sig deres Humanitet og kulturelle Ansvar bevidst. Adolf Hitler har som det tyske Folks Fører lige fra den Dag, da han overtog Magten, fordømt Bombekrigen mod Civilbefolkningen og har gjort alt for at undgaa den. De britiske Bomber har indledet den allierede Luftterror mod Civilbefolkningen og danner Udgangspunktet for Anklagen mod Churchill og de Medlemmer af den britiske Regering, som er ansvarlig for Bombeterroren. Historiens Dom vil derfor evigt tillægge Storbritannien Skylden for Luftkrigen mod Civilbefolkningen.

Bilag 9. Europas Børn anklager. (Trykt i Tyskland 1943) (S. 7).

Churchill har maattet indrømme, at de store U-Baads-Bunkere ikke er blevet ødelagt, fordi intet Bombardement har været i Stand til at gøre dem noget, men til Gengæld har hans Bombemaskiner ødelagt gamle Byer med uerstattelige Kulturværdier,

og Amerikanerne, der uden nogen som helst gyldig Grund har overfaldet Europa som Vilde, der gaar Amok, har en satanisk Glæde af at være med til disse Ødelæggelser.

samme (S. 19).

Bilag 10.

Medens den tyske Offentlighed stadig kun har opfattet Luftangrebene mod England som en militær Nødvendighed, kunde den engelske Presse ikke kraftigt nok give Udtryk for sin Tilfredshed med Ødelæggelsen af tyske Beboelseskvarterer, Kulturmindesmærker og Skoler og fremfor alt med den tyske Befolknings Tab. Den ansporede RAF til stadig at skærpe denne Luftterror, som man troede vilde frembringe en afgørende demoraliserende Virkning. Den 3. Marts sagde London Radio ganske aabent, at man kunde glæde sig over, „at Mænd, Kvinder og Børn tvinges til at lide saa frygteligt“.

samme (S. 20 f).

Bilag 11.

Men Europas Nationer stiller sig selv det Spørgsmaal: Hvad kan man vente sig af de Magter, der fører deres Krig fortrinsvis ved Hjælp af Mord paa Værgeløse? . . . Thi Briterne og Amerikanerne vil ikke have stærke og selvbevidste Nationer i Europa. I deres Verdensplan er der kun Plads for de Nationer, der er nedbrudt fysisk og psykisk og modne til fuldkommen at beherskes af Plutokratierne og Bolchevismen. Bombeangrebene har ikke mindst det Formaal at forberede en saadan Nedbrydning.

samme (S. 22).

Bilag 12.

. *Europas Børn*, der nu er Churchills og Roosevelts Yndlings-Bombemaal, vilde dermed blive viljeløse Kulier i den nye Verden af i Morgen. Intet Folk paa Kontinentet skal bilde sig ind, at det bliver „frit“ nogensinde, hvis Aksen bukker under. For hvem skulde beskytte dem mod Bolchevismen og Dollars-Imperialismen, naar Europas Kulturlande laa afmægtige hen?

samme (S. 28—30).

Bilag 13.

At rive Hjertet ud paa Europa, ødelægge dets Liv og tilintetgøre dets Traditioner, gøre dets Folk afhængige af Washingtons og Moskvas Vilkaarlighed, forsaavidt man ikke truer dem med fuldstændig Ødelæggelse, det er det fælles Maal for den Koalition, hvis Kamp retter sig imod Europa og har lært det Nødvendigheden af en Solidaritet, der alene kan garantere dets Eksistens i Ære og Frihed. De Bomber, som myrder vore Børn, er for os kun Symbolet paa en Ødelæggelsesvilje, der kun kan brydes af en stærk Vilje til at forsvare vor Frihed og vor Ret.

Vi fører ikke denne Kamp kun for det Slægtled, som den blev paatvunget, men endnu mere for en lykkelig *Fremtid for vore Børn og Børnebørn*.

Vi maa ikke udlevere dem til Vilkaarligheden hos en umættelig Højfinans, som vil gøre Europa til en Koloni, eller til det bolchevikiske Mordvanvid, hint frygtelige System, som allerede *Sovjetunionen* har gjort Børnene til glædesløse Oldinge og sjælløse Robotter, i hvem enhver ædel menneskelig Følelse er blevet kvalt, og som vokser op i en sjælløs Materialismes isnende Kulde.

Et enigt og stærkt Europa kan byde sine Børn det, der gør Livet værd at leve — et Hjem, en Hjemstavn, Mulighederne for at udvikle deres Evner og se frem til en betrygget Fremtid. Derfor fortsætter Krigen den Udvikling, den har taget fra den Dag, da England slap den løs for at forhindre den tyske By Danzig i at slutte sig til Fædrelandet.

Udateret Skrivelse (1941) (Original i Det kgl. Bibliotek).

Bilag 14.

Vertraulich

Die Kultur- und Informationsabteilung
• beim
Bevollmächtigten des Deutschen Reiches

überreicht diese Schrift als Werbeexemplar mit dem ausdrücklichen Hinweis darauf, dass sie im Buchhandel käuflich zu erwerben ist.

Es wird gebeten, die Broschüre lediglich als deutscherseits zu begrüssende Veröffentlichung des Verlages zu bezeichnen und jede Bezugnahme auf den Deutschen Informationsdienst zu vermeiden.

Bilag 15. Det nye Tyskland i Kendsgerninger og Tal. Udgivet af Dr. rer. pol. Wilhelm Bauer og Dr. phil., Dr. jur. Peter Dehen. Forordet er skrevet af Generaldirektør P. Knutzen, Formanden for den Dansk-tyske Forening. Afsluttet i Sommeren 1941. (Berlin).

Forord.

Det er nødvendigt for Forstaaelse og godt Samarbejde mellem Tyskland og Danmark, at Befolkningen i begge Lande erhverver sig Kendskab til Forholdene i Nabolandet. Det foreliggende Værk „Kendsgerninger og Tal om Tyskland“ giver paa klar og nøgtern Maade en Række almene Oplysninger om Tyskland og vil derfor kunne bidrage til Oplysning og Udryddelse af Misforstaaelser i den danske Befolkning.

København i August 1941.

P. Knutzen,
Generaldirektør,

Formand for Den Dansk-tyske Forening.

Bilag 16. Dr. Landfried: Danmarks økonomiske Stilling i det nye Europa. (Kbh. 1941). (S. 27—29).

Den mest effektive Støtte kunde Tyskland yde det danske Landbrug. Vi har overtaget hele Overskuddet af Landbrugsprodukter til Priser, der laa meget højere end dem, den danske Landmand hidtil havde kunnet opnaa.

Vi er her gaaet ud fra Princippet om tilstrækkelige og stabile Priser, som vi gennem flere Aar har anvendt i vort eget Land til Gunst for vort Landbrug. Tyskland havde ligesaa godt kunnet udnytte det danske Landbrugs Nødsituation til yderligere at trykke Priserne, hvilket vilde have været i Overensstemmelse med de liberalistiske Principper, tilmed da store Indførselsmuligheder fra det sydøstlige Europa stod aabne for os og i stigende Grad staa aabne for os. Men dette vilde være i Modstrid med det nationalsocialistiske Tysklands Grundindstilling. Vi ønsker at pleje et Handelsamkvem med vore Handelspartnere, der bygger paa Grundlag af gensidig Agtelse og en Tagen og Given, der er i begge Interesse.

Foruden Landbrugsprodukterne har vi ogsaa for en betydelig Sum været Købere af Industriprodukter, saaledes at Værdien af den samlede danske Udførsel i det forløbne Aar kun har været lidt forringet. Og Danmark har atter en Gang kunnet slutte med en aktiv Handelsbalance. Jeg ved, at dette Overskud i Øjeblikket kun til en vis Grad lader sig realisere. Jeg ved ogsaa, at man gør sig Bekymringer herover i Danmark. Men vi er dog ikke Skyld i denne Tvangssituation, for vi har ikke opfundet Hungerblokaden, og at vi værger os imod endnu engang at blive udhungret af England, det er rimeligt og vor gode Ret! Iøvrigt vil Danmarks Tilgodehavender frembyde en højst velkommen Mulighed for efter Krigen atter hurtigt at normalisere sine økonomiske Forhold. Et Tilgodehavende i Berlin vil efter Krigen kunne realiseres hvorsomhelst, ikke blot i Europa, men i hele Verden.

Omvæltningerne i Danmarks økonomiske Forhold finder Sted midt i en Brydningstid mellem Folkene. Men saa meget staa allerede i Dag fast: England kan aldrig mere indtage sin gamle Stilling i Danmarks Økonomi. Danmark maa vende sig til Europas Kontinent som dets naturlige Afsætningsmarked, det vil her finde sin Regning, uden i Nødstider at blive stillet overfor lignende Vanskeligheder som under den nuværende Krig.

Bilag 17. samme (S. 30).

I et fredeligt Europa og under en nyordnet Verdensøkonomi behøver den danske Industri heller ikke at bekymre sig om Afsætningsmuligheder for dens Kvalitetsvarer. Et snævert Samarbejde med Tysklands og den kontinentaleuropæiske Økonomi vil frembyde saa store og stabile Afsætningsmuligheder for hele det danske Erhvervsliv, at ikke mindst Industrien vil kunne drage Nytte deraf.

Efter denne Krig — derpaa kan De være sikker — vil følge et økonomisk Opsving, som vil være uden Lige i Historien. Ikke Egen nytte, egoistisk Magtbegær og forbryderisk Hævnlyst vil, som engang i Versailles, staa Fadder til den kommende Fred! Alle angelsaksiske Rænker til Trods, vil der ud af denne Folkenes Kamp opstaa en ny Tidsalder og et uforstyrreligt økonomisk Fællesskab paa det europæiske Kontinent grundet paa Agtelse for Folkenes sande nationale og sociale Interesser.

Gudmund Hatt: Danmarks rumpolitiske Stilling i det nye Europa.
Kbh. u. A. (S. 6 f).

Bilag 18.

Ligegyldigt hvilket Udfald den nuværende Verdenskrig vil faa, maa Herredømmet i Østersøområdet ogsaa efter denne Krig hævdes ved Hjælp af Landmagt og Luftstyrker. Tyskland og Rusland maa derfor blive de afgørende Faktorer for Østersøområdet og dermed ogsaa for Nordens politiske Fremtid.

Et tysk Nederlag i den nuværende Krig vilde formodentlig medføre Europas Deling i en russisk og en angelsachsisk Interessesfære. Men den angelsachsiske Interessesfære vilde næppe blive synderlig holdbar overfor et voksende Rusland, der ikke mere hindredes af nogen stærk europæisk Fastlandsmagt i sin Fremtrængen mod Havet. Det synes indlysende, at en Tilintetgørelse af Tyskland som Magtfaktor maatte betyde russisk Herredømme i Østersøen og Norden. Angelsachserne og deres Sømagt vilde i hvert Fald ikke kunne hindre en saadan Udvikling, dersom Tyskland var borte.

Saaledes er Nordens og dermed Danmarks Skæbne nøje knyttet til Tysklands. Tysklands Ulykke vil drage Nordens efter sig. Tysklands Sejr vil afværge den russiske Fare fra Europa — og muliggøre Dannelsen af et enigt Europa.

Men ganske vist kræves der mere end militære Sejre for at tilvejebringe en frugtbar Harmoni af Europas mangfoldige og ofte stridende Kræfter.

Dersom det nye Europa skal blive en Succes, maa de enkelte Nationer føle sig som aktive Parthavere.

National Undertrykkelse lykkes vanskeligere i Europa end i nogen anden Del af Verden; og vor Verdensdels kulturelle Overlegenhed hænger sammen med Nationernes stærke Selvhævdelse og frie Selvudfoldelse. Den tyske Førers dybe Forstaaelse af den nationale Selvhævdelses Livsværdi er en af de vigtigste Forudsætninger for Dannelsen af et frugtbart europæisk Fællesskab.

Carl Rasmussen: Den store Kamp. Et Bidrag til en retfærdig Bedømmelse.
(Hobro 1941). (S. 281—85).

Bilag 19.

Den store Kamp og Danmarks Stilling.

Nu raser Krigen over den ganske Jord. Det er vanskeligt at finde en Plet paa Kortet, som ikke er med i det store Opgør. Krigen er i Dag mere omfattende end Verdenskrigen. Alle fem Verdensdele er med, i Europa er kun Sverige, Schweiz, Spanien og Portugal udenfor, og de to sidstnævnte Lande kan vanskeligt undgaa Indblanding, mens Sverige og Schweiz antagelig har en Chance for at gaa fri. Ogsaa de vil imidlertid komme til at tage Stilling til Spørgsmaalet om, hvorledes det nye Europa skal være. Skal England fortsat have Lov til at herske ved at spille de forskellige Lande ud mod hinanden, saaledes som det har gjort i Aarhundreder? Eller skal de europæiske Fastlandsmagter opbygge et nyt Europa under Tysklands Førerskab, et europæisk Storrum eller noget i Retning af Europas forenede Stater?

Skal der foretages en ny og mere retfærdig Fordeling af Verdens Goder til Gavn for de arbejdende og producerende Folk eller skal den engelsk-amerikanske Magt befæstes adskillige Aarhundreder frem i Tiden, medens Bolschevismen breder sig over stadig større Omraader?

Det er det store Spørgsmaal, som nu er til Drøftelse, og som ogsaa vi er interesseret i.

Hvis Trekløveret Churchill-Roosevelt-Stalin vinder Krigen, vil der komme en Fred, som stiller Versailles i Skygge. England kan ikke løbe Risikoen en Gang til, og derfor vil man kræve Carthago ødelagt. Og Bolschevikerne vil vide at forlange deres Indsats

betalt. Finland og maaske hele Norden saavel som Balkan og Dardanellerne vil være deres Bytte; Stalin har jo allerede rejst sit Krav, og baade Churchill og Roosevelt har godkendt det.

Alene derfor burde Danmarks Stilling være givet.

Og en Ting til maa vi huske: Vi grænser op til Tyskland. Vort Land kan ikke flyttes derfra, og vor Skæbne vil altid være knyttet til det tyske Rige. Har Tyskland gode Kaar, vil vi ogsaa faa det. Gaar det Tyskland daarligt, vil vi ogsaa være ilde stillet.

Grønland, Island og Færøerne har vi mistet. Tror nogen, at vi faar disse Omraader tilbage, hvis ikke Hitler skaffer os dem?

Vi ønsker kun at være neutrale, siges der. Men Neutralitet eksisterer i Virkeligheden ikke. Det Begreb er kun maskeret Engelskvenlighed. I den Verden, vi lever i, forlanges der klare, rene Standpunkter. Vi har sovet Tornerosesøvn gennem mange Aar, men nu maa Danmark til at vaagne op og tage sin Stilling og sit Ansvar. Danmark er nok et lille Land, men Danskerne er et dygtigt Folk, som ikke behøver at snige sig rundt og gøre Undskyldninger, fordi vi er her. Vi er ikke saa smaa og saa betydningsløse, som vi selv gør os til. Forhen har Danmark kunnet føre en aktiv Udenrigspolitik og har spillet sin Rolle i Menneskehedens Udviklings Historie. Det maa vi til at gøre igen, hvis vi ikke skal gaa til Grunde som Folk.

Vi skal lære at blive os selv bevidst og vise andre Folk, at vi er parat til at tage det Ansvar, der hviler paa os. Danmark skal vise sin Villie til Livet og gøre det klart for alle, at vi vil tage vor Del af Arbejdet med at opbygge det nye Europa, som skal opstaa af det store Ragnarok.

Frivilligt og af egen Tilskyndelse skal vi gøre det. Ikke med tvungen Frivillighed, thi det er intet værd.

Vort Folk har altid kunnet klare sig i den frie Konkurrence. Derfor vil et europæisk Storrøm uden Toldgrænser og Restriktioner være Borgen for, at Danmark og det danske Folk kan gaa lyse og lykkelige Tider i Møde.

Bilag 20. Tysk Propagandaartikel: „Hvem er Sabotørerne?“

Gennem Ritzau's Bureau har vi modtaget følgende:

Selv Mennesker med udpræget tyske Antipathier begynder i den senere Tid at ytre Betæneligheder over Sabotagens Former. De skal vel vogte sig for at udtale dem offentligt, — dels maa de jo frygte for at blive overfaldet, maaske myrdet ved første Lejlighed, dels vil man ikke støde an i sin „Kreds“ ved at have en Særmening. Det er jo desværre blevet saaledes i vort Land, at man ikke længere i Ro kan høre paa anderledes-tænkende, — det, vi før satte en Ære i og ansaa for noget særlig dansk. Maalet — Danmarks genvundne Frihed — er det Givne, men medens det for et halvt Aar siden i alle toneangivende Kredse var besluttet, at Demokratiet (d. v. s. Regeringen og Rigsdagen, valgt af Folkets Flertal) nok skulde vide at bære Danmark gennem Krisen, og enhver, der vovede at mene, at en Forenkling af Regeringsmagten (saaledes som den som midlertidig Foranstaltning er indført i alle krigsførende Lande under Krigstilstanden) vilde være en naturlig Foranstaltning, blev erklæret for Landsforræder, — er det nu blevet Mode at nikke bifaldende eller opgivende overfor alle de Handlinger, som under Navnet „Sabotage“ foretages af en lille anonym Kreds, som paatværs af alt, hvad Kongen, Regeringen og Rigsdagen har kæmpet for, — søger at naa „Maalet“ ved vilkaarlige Voldshandlinger. Skønt det er i direkte Modstrid med *den* Kærligheds-erklæring til de demokratiske Regeringsformer, som det danske Vælgerfolk for blot et halvt Aar siden afgav i enestaaende Samdrægtighed! Vi regeres nu, d. v. s. Folkets Skæbne Dag for Dag, og maaske hele dets Fremtid afgøres af de Luner og Indfald, der behersker et lillebitte Mindretal, en selvbestaltet og anonym „Velfærds“komité, der ikke spreder Velfærd, men Bomber, Død, Sorg og Elendighed! Og nu, som for et halvt Aar siden, er det i store Kredse (og især i de samme Kredse, som dengang var af den modsatte Mening) *forbudt* at ytre nogen Tvivl om, at dette Middel nu er det eneste saliggørende.

Og dog melder Tvivlen sig Mand og Mand imellem. At Herr Christmas Møller, der

har forladt sit Land i Skæbnens Stund for at træde i fremmed Tjeneste og paa Rekordtid er svinget fra fanatisk Anti-Kommunisme til Kommunisme, — i Radioen bedyrer, at hvis vi ikke selv „gør det“ (kaster Bomber), saa gør Englænderne det, — virker ikke helt overbevisende, naar man samtidig erfarer, at Toulon, som noget nær er den By i Europa, hvor der er øvet mest Sabotage, er blevet gennembombet: fem Hundrede Præmiesabotage tilhængere dræbt, — af engelske og amerikanske Bomber!

Der er da ogsaa Mennesker, der mener, at hele Sabotage-Spørgsmaalet ligger anderledes. Danmarks Hoved„industri“ hedder Agerbrug, og hvis man skal udelukke, at dens Resultater kommer Tyskland til Gode, maa man lægge hver Lade, Kostald, Grisesti og Ager Landet over øde, hvilket vil koste mere end Tusinde Gigant-Bombardementer af Hamborg eller Berlin. Og saa er Hamborg og Berlin vigtigere! Vor øvrige Industri ligger endnu mere spredt, og fra Luften at ramme disse „Knappenaale“ i „Høstakken“ Danmark vil være endnu vanskeligere og eventuelt skabe Animositet i Befolkningen. Men selvfølgelig vil England gerne have, at Tyskland ogsaa berøves sin Andel af disse Knappenaale. Derfor har man Herr Christmas Møller til at opfordre til at gøre *det*, som ellers ikke vilde blive gjort. Og nogle af de naiveste lader sig forlede, andre slutter sig til af *andre* Grunde. Herom senere.

Der er ogsaa Uenighed om, hvorvidt Sabotagen er et synderligt effektivt Kampmiddel. Den har anrettet betydelig Skade, men kun en lille Procentdel af denne Skade, fra 3—5 %, kan komme til at berøre Tyskland. Ialt anslaaes Skaden til 185 Millioner. At genopbygge det ødelagte i Dag vil dog snarere komme til at koste 500 Millioner, og det vilde det koste os, Danmark. Størstedelen kan imidlertid ikke erstattes nu. Forsikringssummen for en større Gaard dækker kun „Genopbygningen“ af en Stald. De 95 % af Varerne mister vi, Danskerne. Hvordan kan det skade den tyske Værnemagt, at der afbrændes et Lager af Damefødtøj, spørger Damerne. Er det ikke paa-faldende, at Arbejdsløsheden ikke stiger? spørger de Beskæftigelsesinteresserede, — der lægges dog store Virksomheder øde. Nej, det er ikke saa mærkeligt. De „Arbejdsløse“ fortsætter nemlig Arbejdet (hvad enten det var til Fordel for den tyske Værnemagt eller ej) — andetsteds, om ikke i Danmark, saa i Tyskland! Endelig koster Sabotagen Menneskeliv. Men hidtil flere danske end tyske. Er det ikke en lidt akavet Maade at skade Tyskerne paa?

Nej, Tvivlen om Sabotagens Formaalstjenlighed melder sig paa mange Maader. Men selv de, der er enige om, at det er „Den Vej, vi skal“, tvivler paa, at Tidspunktet er rigtigt valgt. „Sabotagen“s Tilhængere mener, at Krigen er forbi om 14 Dage, en Maaned, højst et halvt Aar. Den engelske og amerikanske Regering tror, at den vil vare et, to eller tre Aar endnu. Hvem ved mon mest om det? Skulde den engelske Regering virkelig være daarligere underrettet end de hjemlige Kandestøbere? Og hvis den nu alligevel har Ret — hvad er der saa tilbage af danske Værdier og dansk Liv, hvis den nuværende Form for Borgerkrig og „Krig“ herhjemme fortsætter saa længe?

Men lad saa Sabotagen være det rette Middel, og lad være, at Øjeblikket er inde til at bringe det i Anvendelse. Eet bliver flere og flere enige om, og det er, at *Vaabnene er faldet i gale Hænder!* Naar bevæbnede og maskerede Mænd (i det snart kendte „Sabotør“-Udstyr, sort eller hvid Maske o. s. v.) bryder ind i en Tobaksforretning for at røve Cigaretter, paa et Apothek for at faa kostbare Stimulanser, til en fredelig Forvalter for at røve et større Pengebeløb — saa ved vi Besked. De paagrebne „Nationalhelte“s Generalieblade fortæller ogsaa en Del. Naar man „saaer“ Sprængstoffer og Vaaben ned fra Himlen eller smugler dem ind i Landet, bliver det ganske tilfældigt, hvem der faar dem i Hænde. Eller rettere, det er ikke tilfældigt, at det i overvejende Grad bliver forvirrede og forbryderiske Individuer. Det er muligt, at en eller anden ung Student render rundt og vigter sig med en Revolver, men det er givet, at hele *Underverdenen* er ved at blive bevæbnet. Samtidigt flourerer Angiveriet til begge Sider. Lyssky Blades ansvarsløse Sladder støtter det. Personlige Uvenner, forretningsmæssige Konkurrenter, Rivaler udpeges overfor det ene Parti som tilhørende Modpartiet, i Haabet om at de kan blive skaffet af Vejen. Betjente overrumpler og aner ikke, om de

staar overfor den ene eller anden (eller den tredie) Gruppe, overfor Idealister eller Forbrydere. Før vidste man Forskel.

Og her er vi ved Kærnen i den nuværende Krise. *Spørgsmaalet: „Hvem er Sabotørerne“ kan af gode Grunde ikke besvares.* Men at de godtroende iblandt dem har trukket det korteste Straa, er nu indlysende for enhver. Det er Forbryderne, der profiterer af Situationen. At være klækkeligt betalt til Gengæld for et Mord paa en Landsmand er ikke ilde, naar man samtidig kan gælde for en stor Patriot! Den sidste konservative Blodsdraabe i Christmas Møller vilde gyse, hvis han saa sine Tilhængere. Er der ikke Lejlighed til et patriotisk Mord, saa tager man Chansen for et gement Røveri. Pengene og Vaabnene glider jævnt ned i Forbrydernes Lommer. Det er ikke „det tyske Sammenbrud“, der forberedes (for dersom det kommer, skyldes det nok mægtigere Begivenheder), det er maaske kun et Mindretal, som tænker paa Organisationen af „det røde Oprør“. Nej, det er ganske simpelt „den store Plyndring“, som modnes, *Underverdenens* evige Drøm. Kommer denne Time, vil den finde et totalt afvæbnet Borgerskab kontra sværtbevæbnede Banditter. Allerede nu hører Chicago-Gangster-Stil til Dagens Orden. Der er kun eet, der kan hindre Katastrofen: Uden at skele til højre eller venstre, til England, Tyskland eller Moskva, maa vi alle mødes i Kravet om igen at leve i et civiliseret Samfund, hvor Sladder ikke taaes i godt Selskab, hvor Menneskæere, Menneskeliv og Ejendom respekteres. Politiet risikerer snart at blive fejlet til Side af andre Magter og blive arbejdsløs, hvis det ikke løser sin Opgave, som ene er *den*: at være *Politi*, hvilket betyder *Beskyttelse*, og andre maa hjælpe det ved at tilsiige det vor vor absolutte Sympati, dersom det blot trofast holder sig til denne sin Opgave. Politiet skal ikke drive Udenrigspolitik, men fange og straffe Lovbrydere. Om de saa skal have Helgenglorie, Heltekrans eller Brændemærke, maa deres Gerninger, Loven og Historien afgøre.

Alter.

Privat for Redaktionerne.

Fortroligt.

Ovenstaaende Artikel skal Fredag den 10. December bringes uforkortet i samtlige Dagblade med Undtagelse af de københavnske Middags- og Aftenblade. Manchetten skal være som angivet, Hovedoverskriften ligeledes, og denne skal være mindst 2-spaltet. Underrubrikker og Mellemrubrikker kan indsættes i Overensstemmelse med Tekstens Indhold.

Censuren, 7. December 1943.

(Cit. R.B.).

Bilag 21. Ejnar Krenchel: Sabotage. 4 Taler holdt i den danske Radio den 12., 19., 26. September og 3. Oktober 1943. Kbh. 1943.

12. September 1943.

Tyskerne er ikke elskede her i Landet. Og de ved det selv. Men Spørgsmaalet er ikke, hvilke *Følelser* vi nærer overfor de tyske Tropper, men udelukkende dette ene: Er det *klogt* at fortsætte med Sabotagen? *

Mon dog ikke Fornuften skulde være ved at sejre. Er det ikke ogsaa paa Tide, at de Mennesker, der med stigende Bekymring ser Resultaterne af al denne misforstaaede Fanatisme, tager til Orde overfor dem, der endnu smiler og glæder sig, naar den ene Bygning ryger i Luften efter den anden. Var det ikke paa Tide at pege paa, at Besættelsestropperne har saa uendelig let ved at forlange, at en Skole bliver ryddet, saa Hundreder af Dreng og Piger maa søge ind i nye overfyldte Lokaler, fordi der er blevet lavet Sabotage i en Bygning, de fremmede Tropper havde taget i Besiddelse. Er det ikke paa Tide, Folk kommer til at forstaa, at Kravene om Leverancer vil ramme os haardere og haardere, jo mere vi selv faar ødelagt. Gid det dog kunde gaa op for Folk, at Sabotagen kun kan gøre os selv fattigere. Sprænges en Virksomhed, der arbejder for tyske Interesser, maa andre tage Affære. Og sætter vi os selv ude af Stand til at levere, bliver der lukket af for Raastoffer og Færdigvarer, som Danmark overhovedet ikke kan undvære.

19. September 1943.

..... Vi eksporterer til Tyskland og faar Varer til Gengæld, vi overhovedet ikke kan undvære. Altsammen efter Regler nøje fastsat gennem det danske Udenrigsministerium. Vi faar Koks, Kul og Brunkul. Hvorfor fortæller Rygtesmedene ikke, at de danske Pillekoks gaar til Berlin? Vi faar Celuld og færdige Tekstilvarer, Danmark er det eneste Land paa Kontinentet, der ikke har Tøjrationering. Vi faar Farve og Garvestoffer, flere Tons Olie og Benzin hver Maaned til Industrien, der ellers maatte standse med det samme.

Der er ikke noget at være taknemmelig for. Besættelsen tynger haardt paa det danske Samfund, det skal ikke nægtes. Men der er Raavarer, vi overhovedet ikke kan undvære, hvis vi skal eksistere.

26. September 1943.

Lad mig sige det saa tydeligt, at det ikke bliver misforstaaet: „Det er ikke min Opgave at optræde som Tyskernes Defensor. Det er den danske Industri, jeg forsvarer. Jeg kæmper for Bevarelsen af danske Værdier og danske Interesser, som Sabotørerne vil hærge med Baal og Brand. Lad Tyskerne svare for sig selv. Forøvrigt gaar jeg ud fra, at Tyskerne ganske simpelt vil sige saadan: „Sabotagen er en fjendtlig Handling rettet direkte mod den tyske Værnemagt efter Opfordring af Tysklands Fjender. Følgelig er det Værnemagts Opgave at slaa den ned som alle fjendtlige Demonstrationer, Overfald paa tyske Soldater og lignende.“

.... Men hvad mener De om et Sabotagehærværk, der foregik her i København Lørdag den 11. Sept. 1943 ved 7-Tiden om Aftenen med det Resultat, at en Fabrik blev delvis ødelagt, at Ruderne blev sprængt i alle Lejligheder i Nærheden, saa 13 Mennesker blev saaret, og en gammel Arbejderhustru fik ødelagt sit højre Øje for Livstid. Jeg har været ude at betragte Fabrikken. Direktøren viste mig om. Den Bandit, der havde udført denne Skændselsgerning, havde kastet Bomben ude fra den aabne Gade ind gennem et af de store Fabriksvinduer. En Sabotagevagt hørte, at Ruden blev knaldet, løb ud paa Gaden for at se, hvad der var sket, drejede Hovedet til Siden for at se efter, hvor Forbryderen var blevet af. Denne lille Hoveddrejning blev hans Redning. Der lød et Brag, da Bomben eksploderede derinde. En kæmpemæssig Rude blev sprængt. Baade Ramme og Tusinder af Glasskaar fløj over den 15 Meter brede Gade og ind gennem Vinduerne i det store Beboelseshus paa den anden Side. Sabotagevagten slap fra denne frygtelige Katastrofe med at faa flænget hele den ene Side af Ansigtet fra Pande til Hage og faa Nakkesenen skaaret over. Jeg aflagde Besøg i en af Lejlighederne overfor. En gammel Aldersrentenyder tog imod mig. Han viste mig, hvordan Glasskaarene havde boret sig ind i Tapetet helt oppe under Loftet. Hans Rullegardiner var blevet slængt ned paa Gulvet. Hver eneste Rude blev knust. Fabriksrudernes Stumper og Splinter havde røget som Pile omkring dem. Hans Hustru — en gammel Bedstemoder — var lige kommet ind i Stuen fra Køkkenet, hvor hun havde bagt Pandekager til Børn og Børnebørn. Hun fik højre Øje læderet og blev hentet i Ambulancen sammen med sin Datter. Hun ligger i dette Øjeblik paa Hospitalet endnu og mister rimeligvis Synet paa det ene Øje. Datteren nøjedes med at faa flænget Hagen. Et Glasskaar borede sig ind i Kinden, et Par Millimeter under højre Øje. Aldeles instinktmæssig havde hun drejet sig en Smule og dækket for et 10-Maaneders Barn, som hun bar paa Armen. Er det den Slags nationale Heltegerninger, der skal til, for at Danmark kan skabe Respekt om sit Navn og blive berømt af Hr. Christmas Møller i Londons Radio?

..... Her trænger til et kæmpemæssigt Oplysningsarbejde (derfor taler jeg i Radioen nu). Staten maa sætte ind, Industriraadet maa udsende populære Pjecer. Biografteatrene maa arbejde med, Pressen skal have Mælet igen. Politiet maa sætte alle Hensyn til Populariteten til Side og gaa paa med samme geniale Dygtighed, som naar det drejer sig om Mord, Vold og Røverier. Hele Sabotagevagtssystemet maa organiseres. I Øjeblikket er det noget af en Karrikatur. Men vi skal heller ikke glemme Præstens Ord: Baggrunden for hele denne Stemning er Had og Forbitrelse, der

udgør Jordbunden for Rygter, Sladder og Trangen til at opleve spændende Filmsdramaer. — Vi maa regne med Kendsgerningerne, som de er, og taale Besættelsen et Stykke Tid endnu. Men Grundlaget for de dybeste Misstemninger maa ryddes af Vejen. Begge Parter maa lære at forstaa hinanden.

Jeg vil sige til jer Tyskere: Den danske Befolkning er ikke noget Revolutionsfolk. Jeg ved godt, der var kommet et Tidspunkt, da Gaden begyndte paa taabelige Demonstrationer overfor de tyske Vaaben. Til Gengæld foregik der Ting her i Landet, som vi vil have vanskeligt ved at glemme, den Gang da det tyske Militær viste Tænder i Dagene omkring den 29. August. Hvis nogen tror, at man i det lange Løb ved Haardhed kommer en Centimeter ud af Stedet med den danske Befolkning, saa kender man ikke den nationale Stolthed her i Landet. Vi lader os aldrig knække. Jeg vil stadig hævde, med det gode kan man naa langt. Lad os prøve om vi kan mødes i Forstaaelse den sidste Tid, Krigen varer ved. Lad Undtagelsestilstanden blive ophævet saa hurtigt, det overhovedet kan lade sig gøre. Personlig vil jeg sige, at alle de Mennesker, der har haanet mig, truet mig, modarbejdet mig, naar jeg prøvede at rejse en Folkestemning mod den fordømte Sabotage — alle disse Mennesker, og de, der hjalp mig og var enige med mig — de er mine Landsmænd allesammen. Og jeg holder af dem, fordi de i Virkeligheden lider, ligesom jeg selv. Een Ting forener os allesammen — en Fædrelandskærlighed, som ingen skal berøve os, og vi ser et Symbol i vor gamle Konge, der har manet os til Alvor og Værdighed i denne trykkende Tid. I Dag fejrer Kongen sin Fødselsdag i dybeste Stilhed. Kongen sidder med bøjet Hoved og tænker paa, hvorfor vi har glemt hans Ord.

Vi hilser Dem, Deres Majestæt, Danmark vil igen samles om sin Konge.

3. Oktober 1943.

Ligegyldigt, hvad der skiller os ad — ganske uden Hensyn til vor Protest mod Besættelsen og dens Følger — her er et Omraade, hvor Danmark og Tyskland har fælles Interesser. Det danske Produktionsapparat maa værnes mod alle Angreb. Jeg ved, man vil sige til mig, som mange allerede har skrevet: „Tror De da, man kan skære alle Følelser væk?“ Nej, det behøver vi heller ikke. Danmarks store Digter H. C. Andersen har skænket os en Eventyrfigur: Snedronningen, der sad midt i den tomme, uendelige Snesal ved den frogne Sø, der var revnet i tusinde Stykker. Hun sagde: „at hun saa i Forstandens Isspejl, og at det var det eneste og bedste i denne Verden. Og den lille Dreng gik omkring hende og lagde Figurer, de allerkunstigste, det var Forstands-Isspillet, for hans Øjne var Figurerne ganske udmærkede det gjorde det Glaskorn, der sad ham i Øjet“. Baa de Hjærtet og Synet er sundt hos det danske Folk. Maaske sidder der en Stump af Troldespejlet — Hadets iskolde Troldespejl — der gik i tusind Stumper ved den store Katastrofe og borede sig ind i os.

En Dag vil vi alle se klart igen, og da vil vi opdage, at Danmark skal leve op til Daad igen, den Dag Krigen slutter. Da kommer vor store Opgave i Fredens Tjeneste. Lad os ikke forvandle os selv til Krøblinge, der skal tigge andre om Brødet.

Vis jeres Fædrelandskærlighed ved at styrke Danmark, ikke ved at sætte Landet i Brand.

Bilag 22. Skrivelse fra Hans-Jürgen von Hake til Oberstleutnant Blau.

Vertraulich.
Durch Kurier.

26. August 1940.

Herrn Oberstleutnant Blau
O.K.W., Abteilung WPR/IV
Berlin W. 35.
Bendlerstrasse 10.

Sehr geehrter Herr Oberstleutnant!

In der Anlage erlaube ich mir den zur Kenntnisnahme übermittelten Bericht der Vertreterin der Reichsfrauenchaftsleiterin zurück zu schicken. Der Bericht ist m. E.

ausgezeichnet geschrieben und zeigt, dass Frau Hein die Verhältnisse in Kopenhagen recht gut beurteilt.

Es darf nur bei aller Freundlichkeit einiger dänischer Kreise niemals vergessen werden, dass die dänische Freundlichkeit nicht mit der deutschen Herzlichkeit zu vergleichen ist und noch lange nicht bedeutet, dass diese uns gastfrei und freundlich gegenüberstehenden Menschen auch wirklich ehrliche Freunde Deutschlands sind.

So bestehen hier in eingeweihten Kreisen z.B. recht erhebliche Bedenken gegen die, unter Vorsitz des Generaldirektor Knutzen, gegründete deutsch-dänische Gesellschaft. Insbesondere der Schriftführer dieser Vereinigung der Bevollmächtigte Hedegaard, der auch bei den dänischen Staatsbahnen angestellt ist, galt bisher als absoluter Deutschfeind. Es ist aber anzunehmen, dass, solange diese Kreise Vorteile von Deutschland haben, auch diese Vereinigung einigermassen in unserem Sinne arbeiten wird.

Die wirtschaftliche Lage der dänische Bevölkerung ist im allgemeinen sehr schwierig geworden. Insbesondere der Kleinhandel muss durch die immer stärker werdende Arbeitslosigkeit mit einen sehr grossen Rückgang rechnen. Die Verdunklung bedeutet auch eine erhebliche Geschäftsbeschädigung. Der Umschaltung des dänischen Handels, die insbesondere soweit es den Export betrifft, völlig lahm gelegt ist, bringt viel Arbeitslosigkeit mit sich. Niemand weiss, was die Zukunft bringt; auch die deutschfreundlicheren Kreise sind natürlich von einem günstigen Ausgang des Krieges nicht so felsenfest überzeugt wie wir selbst. Die Ansicht, dass Deutschland den Krieg angefangen hat, und die Engländer Dänemark niemals besetzt hätten, ist auch bei den wohlwollenden Kreisen nicht auszurotten.

Aus allen diesen angeführten Gründen äussert sich natürlich eine Gegeneinstellung gegen alles, was von Deutschland kommt, oft recht drastisch bei dem dänischen Publikum. Es ist richtig, dass ein Teil des Publikums ostentativ die Kinos erst besucht, wenn die Wochenschauen gespielt sind. Dies ist um so mehr festzustellen, da ich in der letzten Zeit trotz aller Gegenwehr die Anzahl der Wochenschauen in Dänemark von 7 Wochenschauen im Anfang August auf über 30 Wochenschauen in dieser Woche erhöhen konnte. Der grössere Kreis der Kinobesitzer, die jetzt die Wochenschauen spielen, beklagt sich wiederholt über diese Einstellung des Publikums und die damit verbundene Gefährdung ihres Geschäfts.

Überhaupt haben diese Kreise die sich für deutsche Propaganda einsetzen, wie z. B. der Martin-Verlag oder die Buchhändler die unsere Schriften auslegen, viel Anfeindungen zu ertragen.

Dänische Kreise die bisher nicht national gedacht haben und es ihrer Erziehung und Einstellung nach lächerlich fanden nicht kosmopolitisch zu denken, entdecken mit einem Male ihre nationalen Gefühl aus Opposition gegen den Einfluss aus Deutschland. Es werden — eine sehr nette Idee — gemeinschaftliche Sangabende im Freien veranstaltet, die von bis zu 80.000 Menschen besucht werden. Es ist ein grosser gemeinsamer Gesangabend über ganz Dänemark, mit Unterstützung des Rundfunks geplant. In diesen Veranstaltungen werden dänische vaterländische Lieder gesungen; wie eine Zeitung schreibt: „Um unseren Gefühlen Luft zu machen“.

M. E. nach ist die Einstellung der uns wohlgesinnten Kreise so zu werten, dass diese wohl den Anschluss an deutsche Kreise suchen, aber in den seltensten Fällen sich offen für Deutschland einsetzen und für Deutschland Propaganda treiben, wenn damit auch nur der geringste geschäftliche Nachteil verbunden ist.

Die vielen sinnlosen Gerüchte die hier in Dänemark grassieren stammen m. E. aus einer bestimmten Quelle, die diese Gerüchte sorgfältig steuert und bewusst in die Welt setzt, um die Bevölkerung in Unruhe zu halten und der deutschen Propaganda entgegen zu arbeiten.

Auf dem Gebiet der deutschen Propaganda wird leider allzuviel und manches falsch unternommen. Allzuviel ist ungesund, vor allem wenn keine Aufnahmebereitschaft vorhanden ist, und der Boden erst langsam und sorgfältig für die Aufnahmefähigkeit vorbereitet werden muss.

Ich hoffe Ihnen mit diesen kurzen allgemeinen Angaben die gewünschte Ergänzung

zu dem Bericht der Frau Hein gegeben zu haben. Ich werde mir erlauben, sehr geehrter Herr Oberstleutnant, bei meiner nächsten Anwesenheit in Berlin durch einen persönlichen Vortrag diesen Bericht zu vertiefen und zu erweitern.

Mit dem Ausdruck der vorzüglichsten Hochachtung und

Heil Hitler

verbleibe ich Ihr Ihnen sehr ergebener

(Citeret fra maskinskrevet Genpart i Modstandsbevægelsens Centralkartotek).

Bilag 23. Skrivelse fra Hans-Jürgen von Hake til Direktør Tage Bryld.

Hans Jürgen v. Hake.

København, den 9.-7.-1941.

Herr Direktør Tage Bryld
Frikorps „Danmark“ — Regiment „Nordland“
Presseafdelingen, Rosenvængets Allé 32, Ø.

Jeg takker Dem mange Gange for Deres venlige Indbydelse af 7. ds., som jeg gerne skal efterkomme.

Jeg benytter Lejligheden til at henlede Deres Opmærksomhed paa, at jeg her varetager forskellige Opgaver for OKW's Afdeling for „Værnemagts-Propaganda“. Jeg kan saaledes til Brug ved Udhængning paa Deres Hvervepladser og andre dertil egnede Steder stille medfølgende Vægavis til Deres Disposition i det Antal, De maatte ønske det.

Samtidig kan jeg ogsaa stille et større Antal Serier af vedlagte Postkort gratis til Deres Disposition.

Jeg vilde være Dem taknemmelig, om De vilde meddele mig Deres evtl. Behov af ovenstaaende.

Heil Hitler / Dansk Front
v. Hake.

AFSNIT L
ERHVERVSLIVET OG BESÆTTELSESMAGTEN

Kapitel 1.

Danmarks Nationalbanks Finansiering af Ydelser til Besættelsesmagten og Kontrolforanstaltninger i Forbindelse hermed.

INDHOLDSOVERSIGT

	Side
I. INDLEDNING	963
II. FINANSIERINGEN OVER BESÆTTELSESKONTOEN OG DE DERTIL KNYTTEDE KONTROLFORANSTALTNINGER	965
A. DEN TYSKE VÆRNEMAGTS ANVENDELSE AF »R. K. K. SCHEINE« M. M.	965
B. BETALINGSORDNINGEN EFTER 27. AUG. 1940	967
C. KONTROLFORANSTALTNINGER	982
III. FINANSIERINGEN OVER DEN DANSK-TYSKE CLEARING- KONTO OG DE DERTIL KNYTTEDE KONTROLFORANSTALT- NINGER	989
A. HISTORISKE FORUDSÆTNINGER	989
B. DANSK-TYSK CLEARING UNDER BESÆTTELSEN	990
C. KONTROLFORANSTALTNINGER	1005
IV. FINANSIERINGENS OPHØR	1015
A. FINANSIERINGEN OVER BESÆTTELSESKONTOEN	1015
B. FINANSIERINGEN OVER DEN DANSK-TYSKE CLEARINGKONTO	1018
V. BILAG	1019

De i dette Kapitel nævnte Love og ministerielle Bekendtgørelser fra Besættelsestiden findes for Størstedelens Vedkommende citeret i Afsnit A, hvortil der henvises.

I. INDLEDNING

Ved Ydelser til Besættelsesmagten forstaaes i det følgende Vare- og Tjenesteydelser fra dansk Side til saavel tyske militære Organer og civile Myndigheder i og uden for Danmark som til private Personer, Firmaer og juridiske Personer i det tyske Rige. Afgørende for Valget af denne Definition har det været, at det i en Redegørelse for Danmarks Finansieringsbyrde i Forbindelse med Besættelsen næppe er muligt ud fra juridiske eller andre Synspunkter at drage et skarpt Skel mellem de Ydelser, der har tjent militære eller politiske Formaal, og andre Ydelser. Det synes endvidere rimeligt at anvende en saadan vid Definition, fordi selv Eksport til Tyskland i normalt Omfang af de Varer, der før Besættelsen indgik i den dansk-tyske Samhandel, under den totale Krig i hvert Fald indirekte maatte faa Betydning for Krigsførelsen.

Hvad enten Ydelserne til Besættelsesmagten skete efter Aftale med de enkelte Leverandører eller ved Forholdsregler af mere eller mindre direkte tvangsmæssig Karakter over for disse, var det Reglen, at der fra tysk Side blev ydet et Vederlag i Penge. Denne Hovedregel blev i det store og hele kun brudt med Hensyn til Beslaglæggelser af Ejendom tilhørende det offentlige, hvor den største Post blev Hærens og Flaadens Materiel. Da de Ydelser, som Besættelsesmagten mod Betaling tilegnede

sig, i Værdi langt oversteg de Ydelser, som præsteredes fra tysk Side til det danske Samfund gennem Vareleverancer m. m., opstod der for Besættelsesmagten et betydeligt Finansieringsbehov. De nødvendige Midler til Dækning af dette Behov fremskaffedes gennem Krav til Danmarks Nationalbank.

Midler til Betaling af Besættelsestroppernes Udgifter blev i Almindelighed af Nationalbanken stillet til Raadighed over den saakaldte Besættelseskonto (Værnemagtskonto), d. v. s. Nationalbankens Konto for „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“. Denne sidste var en af den tyske Rigsbank oprettet og kontrolleret selvstændig Institution, der blev indskudt som et Mellemlid mellem det tyske Rige og Seddelbankerne i de af Tyskland besatte Lande ved Finansieringen af Besættelsesudgifterne, en Fremgangsmaade, hvorved det tyske Rige undgik at komme til at staa i direkte Skyldforhold til Udlandet. Nationalbankens Finansiering af de øvrige Ydelser til Besættelsesmagten fandt Sted over den dansk-tyske Clearingkonto, hvor Merudbetalingerne bogførtes som et Tilgodehavende hos det tyske Clearinginstitut „Deutsche Verrechnungskasse“, der ligeledes var at betragte som en selvstændig Institution under Rigsbankens Kontrol.

Nationalbankens Tilgodehavende paa de nævnte Konti er i Bankens Balancer opført under Aktiverne henholdsvis „Forskellige Debitorer“ og „Clearingkonti med Udlandet“.

I nedenstaaende Tabel er der givet Oplysning dels om Størrelsen af de paagældende Poster i Nationalbankens Balancer paa forskellige Tidspunkter i de sidste fem Aar, dels om hvor stor en Del af disse Aktiver Besættelseskontoen og Clearingkontoen med Tyskland androg. Til Sammenligning er anført det samlede Beløb for samtlige Aktiver paa de tilsvarende Tidspunkter.

Tabel 1. Størrelsen af de vigtigste af Nationalbankens Aktiver og Aktivernes Totalbeløb paa forskellige Tidspunkter i Aarene 1940-45.

	Forskellige Debitorer: Mill. Kr.	Heraf Be- sættelses- kontoen: Mill. Kr.	Clearing- konti med Udlandet: Mill. Kr.	Heraf Clearing- konto med Tyskland: Mill. Kr.	Besættel- seskonto + Clearing- konto med Tyskland: Mill. Kr.	Samtlige Aktiver: Mill. Kr.
31/3 1940	47,2	—	7,5 ²⁾	÷43,0	÷43,0	865,2
31/12 1940	456,6	415,1	412,2	388,8	803,9	1.315,4
31/12 1941	899,9	871,0	853,3	788,4	1.659,4	2.121,6
31/12 1942	1.321,7	1.284,3 ¹⁾	1.123,3 ³⁾	1.068,2 ⁴⁾	2.352,5	2.876,0
31/12 1943	2.380,3	2.340,0 ¹⁾	1.999,8 ³⁾	1.926,0 ⁴⁾	4.266,0	4.761,5
31/12 1944	4.331,6	4.292,8 ¹⁾	2.789,6 ³⁾	2.710,0 ⁴⁾	7.002,8	7.521,4
31/5 1945	5.062,9	5.001,7 ¹⁾	2.985,0 ³⁾	2.874,3 ⁴⁾	7.876,0	8.386,5

1) Hertil maa lægges 60,4 Mill. Kr., der som Kurstab i Forbindelse med Kronehævningen den 22. Januar 1942 er debiteret Statens Regulerings-Konto.

2) Samtlige Valutaaktiver, d. v. s. udenlandske Korrespondenter plus Clearingtilgodehavender hos Udlandet.

3) Hertil maa lægges 64,2 Mill. Kr., der som Kurstab i Forbindelse med Kronehævningen den 22. Januar 1942 er debiteret Statens Regulerings-Konto.

4) Hertil maa lægges 61,0 Mill. Kr., der som Kurstab i Forbindelse med Kronehævningen den 22. Januar 1942 er debiteret Statens Regulerings-Konto.

Nationalbankens samlede tyske Tilgodehavender pr. 31. Maj 1945 androg saaledes 7.876 Mill. Kr. Lægges hertil de ca. 121 Mill. Kr., der som Kurstab paa de paagældende tyske Tilgodehavender i Forbindelse med Kronehævningen den 22. Januar 1942 er debiteret Statens Reguleringskonto, jfr. herom S. 969 og 992, samt Clearinggælden pr. 31. Marts 1940, 43 Mill. Kr., faas et Beløb paa 8.040 Mill. Kr., der angiver Nationalbankens samlede Merudbetalinger for tysk Regning i Besættelsestiden.

II. FINANSIERINGEN OVER BESÆTTELSESKONTOEN OG DE DERTIL KNYTTEDE KONTROLFORANSTALTNINGER

A. DEN TYSKE VÆRNEMAGTS ANVENDELSE AF „R.K.K. SCHEINE“ M. M.

1) Hovedtræk.

Den 9. April 1940 Kl. 13,00 udsendtes gennem Ritzau's Bureau en Meddelelse af følgende Indhold:

„De tyske Tropper anvender som lovligt Betalingsmiddel Rigs kredittkassesedler („R.K.K. Scheine“). Disse har den samme Kursværdi som indenlandske tyske Rigs-penge. Omregningen er altsaa følgende: 1 Rmk. lig 2 danske Kr. Enhver tysk Soldat skal ved Indkøb til personlige Fornødenheder betale kontant. Indenlandske tyske Rigs-penge maa ikke modtages af tyske Soldater eller de tjenstlige Myndigheder. Kun i Undtagelsestilfælde fremkaldt af den militære Situation, og hvor Hensyn til Trop-ernes Forsørgelse kræver det, er de militære tjenstlige Myndigheder berettigede til at se bort fra Kontant-Betalings Grundsatninger og berettiget til at kræve Ydelser mod Modtagelsesbeviser („Empfangsbescheinigungen“). De udstedte Beviser vil imid- lertid hurtigst blive indløst.“

Meddelelsen fremtraadte anonymt, men er aabenbart blevet udsendt af de tyske Besættelsestropper.

Efter Modtagelsen af denne Meddelelse saa Nationalbanken sig nødsaget til at indløse de nævnte „Reichskreditkassenscheine“ („R.K.K. Scheine“). Den erklærede sig dog ikke offentligt villig hertil, ligesom „R.K.K. Scheine“ ikke fra de danske Myndig- heder Side blev anerkendt som lovligt Betalingsmiddel. Det opnaaedes saaledes, at „R.K.K. Scheine“ af danske Modtagere i Almindelighed omgaaende indleveredes i Pengeinstitutterne, hvorfra de straks blev sendt videre til Nationalbanken, saaledes at det i det store og hele blev undgaaet, at de tyske Sedler gik fra Mand til Mand som danske Penge. I en af Nationalbanken den 5. August 1940 udsendt Ritzau-Meddelelse kunde det saaledes hedde: „Det er en Selvfølge, at „Reichskreditkassenscheine“ kun er gyldigt Betalingsmiddel for den tyske Værnemagt, dens Afdelinger, Kontorer og Medlemmer, derimod ikke for Landets Befolkning.“

I Perioden umiddelbart efter Besættelsen kan den tyske Værnemagt formentlig kun være kommet i Besiddelse af danske Penge ved Tilbagebetalinger fra danske Modtagere af „R.K.K. Scheine“, ved Betalinger for Materialer, som leveredes fra tyske Lagre til danske Firmaer til Brug ved Udførelsen af Arbejder m. m. for den tyske Værnemagt, eller ved Veksling. Dog er visse Beløb i danske Penge muligvis medtaget fra Tysk- land, da den tyske Rigsbank normalt har ligget med en vis Beholdning af danske Sedler. Derimod forsynede Nationalbanken ikke paa den Tid den tyske Værnemagt med danske Penge.

Imidlertid havde man fra Nationalbankens Side en naturlig Interesse i, at der paa dansk Omraade kun cirkulerede lovlige danske Betalingsmidler, idet det ellers var umuligt at have Indseende med Omsætningsmidlernes Mængde her i Landet. Allerede straks efter den 9. April 1940 var der blevet gjort Forestillinger over for de tyske Myndigheder med det Formaal at bringe den tyske Værnemagts Udgivelse af „R.K.K. Scheine“ her i Landet til Ophør, og Spørgsmaalet var i de følgende Maaneder stadig Genstand for Drøftelser mellem de danske og tyske Myndigheder. Som et Resultat af disse Drøftelser afsluttedes 17./26. August 1940 mellem „Hauptverwaltung der Reichs- kreditkassen“ i Berlin, der havde udstedt de nævnte „R.K.K. Scheine“, og Danmarks Nationalbank en Overenskomst, i Henhold til hvilken man fra tysk Side forpligtede sig til fra og med den 27. August 1940 at ophøre med at udgive „R.K.K. Scheine“. Modværdien af de af Nationalbanken indløste „R.K.K. Scheine“ skulde godskrives Banken paa en hos „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“ oprettet Reichsmark- Konto, som ikke skulde forrentes, og dette Tilgodehavende skulde sikres paa samme Maade som „R.K.K. Scheine“, nemlig ved en Forskrivning fra det tyske Rige over for „Hauptverwaltung“.

I en gennem Ritzau's Bureau den 21. August 1940 udsendt Meddelelse gaves der

Offentligheden Underretning om, at saavel den tyske Værnemagts Kasser som de til Værnemagten hørende enkelte Personer fra og med 1. September 1940 udelukkende vilde benytte danske Kroner som Betalingsmiddel. Samtidig anmodedes Indehaverne af „R.K.K. Scheine“ om i Nationalbanken eller hos en autoriseret Valutahandler at veksle saadanne Sedler til danske Kroner senest den 10. September 1940.

Fra 9. April 1940 til 16. September 1940 indløste Nationalbanken „R.K.K. Scheine“ til et samlet Beløb af 96,6 Mill. Rmk., svarende til 193,2 Mill. Kroner.

2) Enkeltheder.

a) *Statsgaranti.* Naar Nationalbanken paatog sig at indløse de nævnte tyske Betalingsmidler og gik ind paa at afslutte Overenskomsten med „Hauptverwaltung“, saa skete dette med de danske Regeringsmyndigheders Samtykke. Desuden satte Nationalbanken sig allerede paa et tidligt Tidspunkt af Besættelsen i Forbindelse med Finansministeriet for at opnaa en udtrykkelig Garanti fra Statens Side for de Tilgodehavender, som opstod gennem Finansieringen af den tyske Værnemagt. Efter at Finansudvalgene havde givet deres Tilslutning til, at Staten paatog sig en saadan Garanti, modtog Nationalbanken Meddelelse herom fra Finansministeriet i Skrivelser af 4.-7. og 31.-8.-1940. Garantien blev senere godkendt af Lovgivningsmagten, idet der i Tillægsbevillingsloven for Finansaaret 1940-41, Tekstanmærkning Nr. 36 til § 26 (Lov Nr. 305 af 30.-6.-1941) blev givet Finansministeren Bemyndigelse til at meddele Nationalbanken en ikke tidsbegrænset Garanti for de Beløb, Banken havde udgivet i Forbindelse med Indfrielsen af „R.K.K. Scheine“ og „Empfangsbescheinigungen.“

b) *Kurs.* Naar man fra tysk Side havde fastsat Kursen for „R.K.K. Scheine“ til Kr. 200,00 pr. 100 Rmk., medens Clearingkursen den 8. April 1940 havde været ansat til Kr. 208,00 pr. 100 Rmk., har Hensigten antagelig været at sikre et simpelt Omregningsforhold. Derfor taler det, at den for „R.K.K. Scheine“ benyttede Kurs blev bevaret som intern tysk Omregningskurs for de militære Kasser, efter at den tyske Værnemagt som omtalt i det følgende var gaaet over til at anvende danske Kroner til Betalinger her i Landet.

Kursen for „R.K.K. Scheine“ (og den senere interne tyske Omregningskurs) var iøvrigt af Betydning for Omfanget af de Kronebeløb, som Nationalbanken maatte udrrede ved Finansieringen af den Del af Besættelsestroppersnes Udgifter, der var fastsat i Rmk., navnlig Sold til Medlemmer af den tyske Værnemagt samt de senere omtalte „Heimatgelder“ (Beløb, som i Tyskland blev indbetalt til de militære Kasser til Fordel for Medlemmer af den tyske Værnemagt, saaledes at tilsvarende Beløb blev udbetalt i de besatte Omraader, en Fremgangsmaade hvorved der skete en yderligere Belastning af disses Økonomi). Derimod maa Værnemagtens Udgifter til Varekøb, Entreprenørarbejder m. m. her i Landet antages i det væsentlige at have været uafhængige af Kursen. Da saavel en Kurs af Kr. 208,00 som en Kurs af Kr. 200,00 pr. 100 Rmk. — i Betragtning af det tyske og danske Prisniveau — var Udtryk for en *meget væsentlig* Overvurdering af Marken, blev de tyske Militærpersoner her i Landet udrustet med en betydelig større Købekraft end de Pengebeløb, der blev udbetalt dem, vilde have repræsenteret i Tyskland. Medlemmerne af den tyske Værnemagt fik derfor særlig rigelige Midler til Raadighed for Opkøb af Varer her i Landet, bl. a. i Udførselsøjemed. Det nævnte Forhold i Forbindelse med den rigeligere Vareforsyning her i Landet blev et Motiv for Medlemmerne af den tyske Værnemagt til at lade Pengebeløb overføre hertil som „Heimatgelder“, hvad der bidrog til at forøge Udbetalingerne til Besættelsestropperne.

c) *Andre tyske Penge.* I Ritzau-Meddelelsen af 9. April 1940 var det fastsat, at de indenlandske tyske Rigspenge ikke maatte anvendes i Danmark. Tilsvarende var der fra tysk Side en Bestemmelse om, at „R.K.K. Scheine“ ikke havde Gyldighed i Tyskland. Gennem disse Bestemmelser søgte man aabenbart fra tysk Side at hindre, at de tyske Militærpersoner her i Landet udgav Penge, som f. Eks. af tyske Soldater og danske Tysklandsarbejdere kunde medtages til Tyskland, idet det tyske Rige — i det Omfang dette fandt Sted — maatte være kommet til at bære den med

Besættelsen forbundne Finansieringsbyrde. Dette Led i den tyske Udbygningsteknik havde dog ikke større Betydning i Forhold til Danmark, idet de bedre Muligheder for Indkøb her i Landet under alle Omstændigheder vilde have gjort det usandsynligt, at de tyske Militærpersoner i Danmark medtog deres Sold til Udlandet i nævneværdigt Omfang. Af samme Aarsag kunde de danske Tysklandsarbejdere ikke have nogen større Interesse i til Anvendelse under deres Ophold i Tyskland at skaffe sig Markbeløb mod Kroner.

I en af den tyske Kommando i Aalborg udfærdiget Bekendtgørelse om gyldig Rekvision af Arbejde, Kørsel og Varer, der bl. a. er offentliggjort i „Randers Amtsavis“ den 13. April 1940, udtaltes det udtrykkeligt, at Medlemmerne af den tyske Værnemagt kun maatte betale med enten „R.K.K. Scheine“ eller danske Penge og ikke med andre tyske Betalingsmidler, hverken Sedler („Reichsbanknoten“, „Rentenbankscheine“) eller Metalpenge (Sølvmark etc.). Desuden opfordredes Befolkningen til at nægte at modtage alle andre Betalingsmidler end „R.K.K. Scheine“ og danske Penge, ligesom Bekendtgørelsen indeholdt en nærmere Beskrivelse af Udseendet af saavel „R.K.K. Scheine“ som de nævnte „Empfangsbescheinigungen“.

Da det havde vist sig, at den tyske Værnemagt i nogle Tilfælde havde ydet Betaling til danske i „Reichsbanknoten“ og „Rentenbankscheine“, udsendte den Øverstkommanderende for de tyske Tropper i Danmark den 1. Juni 1940 en Meddelelse (bl. a. offentliggjort i „Politiken“ den 2. Juni 1940) om, at saadanne Sedler, naar de var udgivet af den tyske Værnemagt, den 6. og 7. Juni 1940 kunde omveksles med „R.K.K. Scheine“ paa nærmere angivne Udbetalingssteder under Værnemagten. Desuden anførtes, at en saadan Veksling ikke vilde blive gentaget.

I de følgende Aar kom den tyske Interesse i at forhindre, at interne tyske Betalingsmidler blev anvendt i Danmark, Gang paa Gang til Udtryk ved, at der paa tysk Foranledning gennem Ritzau's Bureau blev udsendt Meddelelser om, at indenlandske tyske Betalingsmidler ikke maatte modtages fra den tyske Værnemagt, saaledes 9. Juli 1940, 5. August 1940, 25. Februar 1942, 8. September 1942 og 16. December 1942, jvf. tillige Handelsministeriets Cirkulær-Skrivelse til alle Handlende og andre Næringsdrivende af 14. November 1940 Afsnit IV.

d) „*Empfangsbescheinigungen*“. Nationalbanken har kun i ganske faa Tilfælde indløst „Empfangsbescheinigungen“, der af de tyske militære Kasser over for Nationalbanken er blevet indfriet med „R.K.K. Scheine“ eller danske Kroner. De fremtræder derfor ikke som nogen selvstændig Post i Nationalbankens tyske Tilgodehavende i Anledning af Besættelsen.

Det kan iøvrigt oplyses, at den tyske Værnemagt den 31. August 1940 gennem Ritzau's Bureau udsendte en Opfordring til Indehaverne af „Empfangsbescheinigungen“ om inden 18. September 1940 at indlevere disse til nærmeste tyske Troppeafdeling, hvor de vilde blive indløst i danske Kroner i Forholdet 1 Rmk. = 2 Kr.

B. BETALINGSORDNINGEN EFTER 27. AUGUST 1940.

1) Hovedtræk.

a) *Overenskomsten af 17./26. August 1940 m. m.* Ved den før omtalte Overenskomst blev det med Hensyn til den fremtidige Ordning bestemt, at Nationalbanken skulde stille danske Kroner til Raadighed for den tyske Værnemagt i Danmark til Afholdelse af dennes nødvendige Udgifter efter 27. August 1940. Endvidere fastsattes Størrelsen af det Beløb, som den tyske Værnemagt skulde være berettiget til at trække for Resten af 1940, ligesom det bestemtes, at der i første Halvdel af December 1940 skulde forhandles paany, saafremt det skulde vise sig nødvendigt, at den tyske Værnemagt maatte rejse Krav om at faa Kronebeløb stillet til Raadighed udover 31. December 1940.

Siden da er der i Slutningen af hvert Kvartal indtil Marts 1945 efter Forhandling mellem tyske og danske Myndigheder underskrevet Tillægsoverenskomster om, i hvilket Omfang der i det følgende Kvartal skulde stilles Betalingsmidler til Raadighed for den tyske Værnemagt i Danmark.

Ved disse Forhandlinger har — foruden „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“ og Danmarks Nationalbank — i Reglen Udenrigsministeriet og Finansministeriet været repræsenteret. Forhandlingerne var efter Sagens Natur overvejende af formel Karakter. De tyske Forhandlere havde intet Mandat til at fravige de Krav, som de forelagde paa den tyske Værnemagts Vegne, og skød sig ind under, dels at de af militære Grunde ikke saa sig i Stand til at give Oplysninger om Baggrunden for Kravene, og dels at disse var Udtryk for militær Nødvendighed. Enhver Realitetsdrøftelse var saaledes i Almindelighed udelukket. Forhandlingernes formelle Karakter understregedes yderligere derigennem, at der adskillige Gange, naar de fastsatte Kvartalsbeløb viste sig utilstrækkelige til Dækning af Besættelsestroppers Forbrug, maatte afsluttes Tillægsaftaler til Kvartaloverenskomsterne om en Forhøjelse af Beløbene. Da de danske Forhandlere saaledes var saa godt som uden Indflydelse paa Størrelsen af de Beløb, som maatte stilles til Raadighed, benyttede man fra dansk Side navnlig Forhandlingerne til at paatale konstaterede Brud paa de med de tyske Myndigheder i Tilknytning til Finansieringen truffne Aftaler samt til paa forskellig Vis at søge den nedenfor S. 982 ff. omtalte danske Kontrol med den tyske Værnemagts Betalinger afstivet.

Af de i Hovedoverenskomsten og Tillægsoverenskomsterne fastsatte Beløb blev der af en militær Myndighed „Feldkasse des Heeres“, der var direkte underlagt „Intendant beim Befehlshaber der deutschen Truppen in Dänemark“, efterhaanden som det viste sig nødvendigt, foretaget Overførsler til Konti i Nationalbanken og dennes Filialer for de enkelte Afdelinger af den tyske Værnemagt. Saadanne Overførsler fandt i Almindelighed Sted tre Gange om Maanedene, hvad der stod i Forbindelse med, at Medlemmerne af den tyske Værnemagt fik udbetalt deres Sold hver 10. Dag. Dispositioner over Indestaandet paa de enkelte Underkonti skulde ske ved særlige Checks trykt med dansk Tekst og tysk Undertekst paa grøn Bund.

Det var fra tysk Side en Betingelse for Overenskomstens Gennemførelse, at de af de militære Kasser trukne Checks skulde kunne indløses af samtlige Banker her i Landet. I et Cirkulære af 22. August 1940 til de autoriserede Valutahandlere, d. v. s. de private Banker og noteringsberettigede Vekselerere, anmodede Nationalbanken derfor disse om at ville honorere de af den tyske Værnemagt trukne Checks, naar de præsenteredes, idet man meddelte, at de uden forudgaaende Noteringspaategning vilde blive indløst af Nationalbanken.

Fra dansk Side var det en Betingelse, at Udbetalinger til danske Firmaer og Privatpersoner i Almindelighed skulde foretages ved Checks udstedt til vedkommende Betalingsmodtagers Ordre. Bestemmelserne herom er refereret nedenfor Side 974. Man tillagde fra dansk Side dette en afgørende Betydning, idet der herigennem skabtes et Grundlag for en efterfølgende Kontrol med saadanne Betalinger.

Modværdien af de Kronebeløb, som stilledes til Raadighed i Henhold til Overenskomsten af 17./26. August 1940, krediteredes Nationalbankens ovenfor omtalte Reichsmarkkonto hos „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“ til en Kurs, der paa det nærmeste svarede til den til enhver Tid gældende Clearingkurs.

Heller ikke det paa denne Maade opstaaede Tilgodehavende skulde forrentes. Som Følge af Forholdene var det hverken i 1940 eller senere muligt at faa truffet nogen Aftale om Tilbagebetalingen af de Beløb, som Nationalbanken i Henhold til Overenskomsten maatte udrede.

Endelig fastsattes det i Overenskomsten, at der under det tyske Riges Befuldægtigede skulde indsættes et Forbindelsesled (Verbindungsstelle) mellem Danmarks Nationalbank og de tyske militære Myndigheder. Lederne af det paagældende Kontor har været forskellige Embedsmænd fra den tyske Rigsbank. Alle Forhandlinger om Tillægsoverenskomsterne og Betalingsordningens tekniske Gennemførelse er foregaaet med denne Forbindelsesmyndighed. Det maa betragtes som en Fordel, at der mellem den tyske Værnemagt og Nationalbanken saaledes var indskudt et civilt Forbindelsesled, som havde de fornødne saglige Forudsætninger for at vurdere de uheldige økonomiske Virkninger, Besættelsen maatte medføre, og som derfor til Tider kunde bistaa Nationalbanken i dens Bestræbelser for at gennemføre Finansieringen paa den for det

danske Samfund mindst skadelige Maade. Der opnaaedes enkelte positive Resultater paa dette Omraade, til Trods for at Forbindelsesmyndigheden normalt ikke besad den fornødne Autoritet til at gøre sine Synspunkter gældende overfor de militære Instanser.

b) *Finansieringen af det tyske Politi.* Fra og med 4. Kvartal 1943 har Tillægs-overenskomsterne med „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“ efter tysk Krav foruden de Beløb, der var bestemt til Finansieringen af Besættelsestroppers Udgifter, ogsaa omfattet Beløb, som skulde stilles til Raadighed for det tyske Politi. Udgifterne til dette sidste, som før den 29. August 1943 ikke havde haft nogen større Styrke her i Landet, var indtil 23. September 1943 blevet betalt med Clearingmidler af det tyske Gesandtskab sammen med forskellige andre Udgifter.

Over de Beløb, der blev stillet til Raadighed for det tyske Politi blev der disponeret af det tyske Riges Befuldmægtigede. Denne lod i Almindelighed Beløbene overføre til en Konto i Den danske Landmandsbank, der allerede før Besættelsen var det tyske Gesandtskabs Bankforbindelse.

Fra tysk Side nægtede man med Hensyn til det tyske Politis Betalinger at anvende det for Besættelsestroppers Betalinger aftalte Princip, hvorefter Udbetalinger til danske Firmaer og Privatpersoner i Almindelighed skulde finde Sted i Checks udstedt til vedkommende Betalingsmodtagers Ordre.

c) *Kursrisiko. Omlægning af Tilgodehavendet hos „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“ fra Reichsmark til Kroner.* Nationalbanken havde lige fra 1940 holdt paa, at Bankens Tilgodehavende hos „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“ burde føres i Kroner, da Udlaan fra et Land til et andet efter international Praksis normalt finder Sted i Kreditor-Landets Valuta. Som Følge af, at „Hauptverwaltung“ ikke i Besættelsens første Aar maatte stifte Gæld i fremmed Valuta, opbyggede Nationalbanken efterhaanden et Reichsmarktilgodehavende. Da den danske Krone hævedes 8 % den 22. Januar 1942, led Nationalbanken derfor et Kurstab paa sit Tilgodehavende hos „Hauptverwaltung“. Kurstabet beløb sig til 60,4 Mill. Kr. og debiteredes Statens Reguleringskonto i Overensstemmelse med den givne Statsgaranti.

Den 10. Marts 1943 meddelte det tyske Riges Befuldmægtigede her i Landet, at det af Nationalbanken gentagne Gange udtalte Ønske om at faa Bankens Konto hos „Hauptverwaltung“ omlagt til Kroner nu kunde imødekommes. Fra tysk Side nægtede man dog at bære det ved Kronehævningen opstaaede Kurstab. Tilgodehavendet blev ved denne Lejlighed omlagt til og er siden ført i Kroner.

d) *Statsgaranti.* Den foran S. 966 omtalte Statsgaranti, som Nationalbanken havde opnaaet for det ved Indløsningen af „R.K.K. Scheine“ opstaaede Tilgodehavende, udvidedes i Henhold til Lov Nr. 305 af 30. Juni 1941 om Tillægsbevilling for Finans-aaret 1940-41, Tekstanmærkning Nr. 36 til § 26, til ogsaa at omfatte de „Tilgodehavender, som Nationalbanken har faaet eller maatte faa hos „Die Hauptverwaltung der Reichskreditkassen in Berlin“ som Følge af, at Nationalbanken forsyner eller har forsynet de tyske Besættelsestropper i Danmark med danske Betalingsmidler“. Ved Skrivelse af af 12. November 1943 meddelte Finansministeriet, at denne Garanti ogsaa omfattede „de Beløb, hvormed Nationalbanken forsyner eller har forsynet det tyske Politi m. m. i Danmark i danske Betalingsmidler“.

2) Statistiske Oplysninger.

De Beløb, som inden for de enkelte Kvartaler blev overført til den tyske Værnemagts Underkonti og det tyske Politis særlige Konto, fremgaar af Tabel 2.

En Oversigt over Anvendelsen af de Beløb, som blev trukket paa de enkelte Underkonti, er givet i Tabel 3. Da Oversigten er udarbejdet paa Grundlag af de indløste Værnemagtschecks, forinden der blev indhentet de nedenfor S. 983 ff. omtalte Oplysninger til Brug for den danske Kontrol med den tyske Værnemagts Betalinger, har Rubriceringen maattet blive ret summarisk. Endvidere har det medført Vanskeligheder, at den tyske Værnemagt i Strid med de trufne Aftaler i betydeligt Omfang har anvendt Betaling i Kontanter over for danske Betalingsmodtagere. Disse Kontanter er hævet mod Checks

Tabel 2. Beløb stillet til Raadighed for den tyske Værnemagt og det tyske Politi.
(Mill. Kr.)

	Det tyske Politi:	Den tyske Værnemagt:
(9.-4. til 26.-8.-1940)		(193)
27.-8. til 31.-12 1940		205
1. Kvartal 1941		113
2. " "		120
3. " "		106
4. " "		135
1. " 1942		80
2. " "		106
3. " "		133
4. " "		141
1. " 1943		181
2. " "		285
3. " "	0,5	264
4. " "	6,5	321
1. " 1944	6	445
2. " "	10	530
3. " "	12	500
4. " "	12	445
1. " 1945	15	440
2. " "	18	272

Tabel 3. Oversigt over de af Danmarks Nationalbank indløste, af den tyske Værnemagt trukne Checks. (Tilnærmede Tal).¹⁾

Mill. Kr.	Aug. 40-				1/1. 45	Ialt
Checks udstedt til:	31/12. 41	1942	1943	1944	4/5. 45	Aug. 1940- 4/5. 1945.
1. Tyske Værnemagtsafdelinger	264	217	505	970	478	2434
2. Fødevarerleverandører	30	21	5	7	3	66
3. Entreprenører og Haandværkere (herunder tyske Entreprenørfirmaer)	276	183	481	937	250	2127
4. Offentlige Forsyningsvirksomheder (herunder D.S.B.) og andre offentlige Institutioner	48	40	67	103	42	300
5. Diverse (herunder andre Vareleveran- dører, Modtagere af Betaling for Leje, Bugsering samt Erstatningsbeløb) . .	55	39	70	130	37	331
Danske Modtagere + tyske Entreprenørfirmaer tilsammen	409	283	623	1177	332	2824
Ialt	673	500	1128	2147	810	5258

¹⁾ Ekskl. det tyske Politis Forbrug, hvis Sammensætning ikke er Nationalbanken bekendt, ifr. S. 969, b).

udstedt til tyske Værnemagtsafdelingens Ordre og derfor i Tabellen rubriceret under Post 1, hvorved en ikke uvæsentlig Del af Udbetalingerne til de danske Betalingsmodtagere m. m. antagelig er registreret under denne Post. Hertil kommer, at Oversigten ikke omfatter de Betalinger til et samlet Beløb af ca. 193 Mill. Kroner, som fandt Sted, inden Checkordningen traadte i Kraft. Tabellen afspejler derfor kun Udviklingen i grove Træk.

Tabellens Slutsum 5258 Mill. Kr. med Tillæg af Modværdien af indløste „R.K.K. Scheine“ 193 Mill. Kr. ialt 5451 Mill. Kr. udgør den tyske Værnemagts Bruttoforbrug. Dette er ca. 651 Mill. Kr. større end Nettoforbruget, der andrager ca. 4800 Mill. Kr. Differencen hidrører navnlig fra Beløb, som er indbetalt til Kredit for Værnemagts-

afdelingers Konti i Checks trukket af andre Værnemagtsafdelinger. I mindre Omfang beror Differencen paa Indbetalinger fra danske Firmaer for leverede Materialer m. m. samt paa, at der ved Overførsler over dansk-tysk Clearing er sket visse Tilbagebetalinger af de af den tyske Værnemagt forbrugte Beløb, bl. a. til Betaling af Landbrugsvarer, se nedenfor S. 973 f.

Under Post 1 er opført dels de til de tyske militære Kasser i Kontanter udbetalte Checks, dels Checks, som er benyttet ved Overførsel fra Værnemagtsafdeling til Værnemagtsafdeling. De sidstnævnte Checks beløber sig til ialt ca. 500 Mill. Kroner.

De under Post 2 opførte Beløb for Betalinger til Fødevareleverandører omfatter ikke de Beløb, som er overført forskudsvis over dansk-tysk Clearing til Betaling af Besættelseshærens Forbrug af Levnedsmidler, se Clearingstatistikken Post 2, S. 999. I Statistikken indgaar derimod de Beløb, som er udlagt af Besættelseskontoen for saadanne Leverancer, men senere tilbageført ved Overførsler fra Clearingkontoen til Besættelseskontoen. Herigennem forklares Nedgangen i Udbetalingerne til Fødevareleverandører efter 1942. Om Betalingerne for Leverancer af Levnedsmidler til Besættelsestropperne, se iøvrigt nedenfor S. 973.

Udbetalinger til Vognmænd og lign. er rubriceret under Posterne 3 og 5. Udbetalinger for Vareleverancer fra Haandværkere, f. Eks. Møbelleverancer, under Post 5.

Tabellerne 2 og 3 viser, naar de sammenholdes, at den tyske Værnemagts Forbrug var betydeligt allerede i den første Tid efter Besættelsen. Dette stod ikke mindst i Forbindelse med den Anlægsvirksomhed, der paabegyndtes straks efter Okkupationen, og som navnlig var koncentreret om Flyvepladserne ved Aalborg, Karup og Esbjerg. Det særlig lave Tal for første Kvartal 1942 hænger formentlig sammen med Nedgangen i Anlægsvirksomheden som Følge af den haarde Vinter. Fra Midten af 1942, hvor Invasionsfrygten i stigende Grad har gjort sig gældende, har den tyske Værnemagts Forbrug været præget af en voldsom Vækst, der, saavidt det vides, indtil Efteraaret 1943 navnlig skyldtes Befæstningsarbejder paa den jydsk Vestkyst og efter dette Tidspunkt yderligere en stærk Forøgelse af de her i Landet stationerede tyske Tropper tillige med Igangsættelsen af nye store militære Byggearbejder, herunder særlig Flyvepladserne i Skrydstrup (Haderslev), Vandel (Vejle), Beldringe (Odense) og Tirstrup (Grenaa) samt Gravning af Pansergrave i forskellige Dele af Jylland.

I Besættelsens sidste Maaneder kunde der spores en vis Nedgang i Anlægsvirksomheden. Den herigennem foraarsagede Reduktion af Besættelsesudgifterne mere end opvejedes dog dels af Udbetalinger for Heste, Vogne og Automobiler, som blev beslaglagt i stort Omfang i Tiden før Kapitulationen, dels af Udgifterne i Forbindelse med Strømmen af Flygtninge og saarede Soldater til Danmark, der i Strid med Overenskomsten blev afholdt af den tyske Værnemagt.

3) Enkeltheder.

a) *Omraadet for Anvendelsen af Besættelseskontoen.*

Ifølge Overenskomsten af 17./26. August 1940 skulde Besættelseskontoen kun benyttes til Betaling af Udgifter, som paahvilede de her stationerede Afdelinger af den tyske Værnemagt. Som tidligere nævnt er yderligere det tyske Politi fra Efteraaret 1943 blevet finansieret med Midler, som Nationalbanken stillede til Raadighed for „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“.

Under den tyske Værnemagt henregnedes foruden Hæren, Krigsmarinen, Luftvaabenet, „Waffen SS“ bl. a. følgende Organisationer:

N.S. Fliegerkorps (N.S.F.K.), N.S. Kraftfahnerkorps (N.S.K.K.), Arbeitsdienst, N.S. Volkswohlfahrt (N.S.V.), Organisation Todt (O.T.), Technische Nothilfe (T.N.), Transportkorps Speer, Deutsches Rotes Kreuz, N.S. Sammenslutningen „Kraft durch Freude“, Schalburg-Korps etc.

Overenskomsten indeholdt iøvrigt ikke nogen skarp Afgrænsning af de Udgifter, som skulde kunne afholdes af den tyske Værnemagt. Det fastsloges blot, at de skulde

være Udtryk for et nødvendigt Behov for de i Danmark stationerede tyske Tropper, hvad der under de givne Forhold ikke kunde faa nogen reel Betydning, da det i Almindelighed alene kom til at bero paa de tyske Militærmyndigheders Skøn, hvad der skulde forstaaes herved. Det udtaltes dog i Overenskomsten, at de Beløb, som stilledes til Raadighed for den tyske Værnemagt, ikke maatte benyttes til Betaling af Varer, der blev sendt ud af Landet til Brug for den tyske Værnemagt uden for Danmark, eller til andre Betalinger, som efter de trufne dansk-tyske Overenskomster skulde erlægges over dansk-tysk Clearing, idet det bestemtes, at den foran omtalte Forbindelsesmyndighed skulde medvirke til, at noget saadant ikke skete.

Nationalbanken har dog ikke haft Vanskelighed ved at opnaa officiel tysk Anerkendelse af det Synspunkt, at der ifølge Overenskomsten kun maatte afholdes Udgifter, der havde direkte Tilknytning til den militære Besættelse af Danmark. Saadanne Udgifter faldt i det væsentlige i tre Hovedgrupper:

- 1) Lønninger til Medlemmer af den tyske Værnemagt og danske civile Funktionærer og Arbejdere, som var ansat direkte under den tyske Værnemagt.
- 2) Udgifter i Forbindelse med Fremskaffelsen af Forsyninger til og Indkvartering af den tyske Værnemagt her i Landet.
- 3) Udgifter i Forbindelse med den tyske Værnemagts Byggevirksomhed her i Landet, herunder Erstatning til Lodsejere, der maatte afstaa fast Ejendom.

Af de under 2) omhandlede Udgifter er en Del afholdt over dansk-tysk Clearing jfr. nedenfor S. 973). Endvidere er — foruden de egentlige militære Fornødenheder, saasom Vaaben, Ammunition, Materiel og Uniformer — visse Forsyninger f. Eks. af Kul og Benzin samt indtil Høstaaret 1942-43 en Række Levnedsmidler af Besætteléstropperne fremskaffet fra og betalt i Tyskland, saaledes at der ikke til disse Formaal blev trukket paa Besættelseskontoen. I Besættelsens sidste Aar opkøbte den tyske Værnemagt dog her i Landet indenlandsk Brændsel og Generatortræ, det sidstnævnte til Dels mod Betaling over dansk-tysk Clearing. Der erindres endelig om, at Besættelsesmagten uden Betaling overtog den danske Hærs og Flaades Materiel og Depoter.

Hvor Nationalbanken konstaterede, at der over Besættelseskontoen blev afholdt Udgifter, der ikke havde den forudsatte Forbindelse med Besættelsen af Danmark, eller som efter Aftale skulde betales over dansk-tysk Clearing, uanset at de var foranlediget af Besættelsen, se nedenfor under b), paataltes Forholdet over for Forbindelsesmyndigheden, idet man, hvor der efter de dansk-tyske Clearingaftaler var Mulighed derfor, forlangte de af Besættelseskontoen udlagte Beløb tilbageført gennem en Overførsel over dansk-tysk Clearing.

Udgifter, som stod i Forbindelse med Transiteringen til og fra Norge af Tropper, Materiel og Varer, og som oprindelig blev afholdt af Besættelseskontoen, er man fra tysk Side efter Forhandling indgaaet paa at lade betale over dansk-tysk Clearing.

Der er dog af den tyske Værnemagt i et ikke ubetydeligt Omfang her i Landet afholdt Udgifter, som har været Besættelsen af Danmark uvedkommende, uden at det har været muligt at opnaa en efterfølgende Regulering af Forholdet. Dette gælder bl. a. i de Tilfælde, hvor Betaling over dansk-tysk Clearing eller nogen anden Betalingsmaade ikke har kunnet anerkendes, saaledes f. Eks. ved „Elterngaben“ (den tyske Værnemagts Gaver til Forældre, hvis Sønner var faldet i Krigen), og „Nachlassgelder“ (Udbetalinger til faldne Soldaters danske Paarørende af Modværdien af de Pengebeløb, som de paagældende var i Besiddelse af, da de afgik ved Døden). Noget lignende gælder to Former for Supplering i danske Kroner af Soldaterlønningerne, nemlig „Heimatgelder“ (Markbeløb, som til Fordel for Medlemmer af den tyske Værnemagt blev indbetalt i Tyskland til Indtægt for de militære Kasser, saaledes at tilsvarende Beløb blev udbetalt i de besatte Lande til de paagældende Soldater, d. v. s. her i Landet i Kroner af de Midler, som Nationalbanken maatte udrede over Besættelseskontoen) samt „Urlaubsgelder“ (Løn til Medlemmer af den tyske Værnemagt under Orlov); naar disse Beløb blev udbetalt her i Landet, var det aabenbart Hensigten at muliggøre Opkøb af Varer.

Nationalbanken har kun i et enkelt Tilfælde konstateret, at den tyske Værnemagt

direkte har benyttet Besættelseskontoen til Understøttelse af danske politiske Organisationer med tyskvenlig Holdning. Derimod er det godtgjort, at der i hvert Fald indirekte i betydeligt Omfang blev ydet Støtte til Formaal af denne Art ved, at man ved Placeringen af Ordre favoriserede de Firmaer, hvis Indhavere var tyskorienterede, ganske særligt Medlemmer af det tyske Mindretal. Dette sidstes Andel i Ydelserne til Besættelsesmagten har haft langt større Omfang end svarende til Mindretallets Størrelse. En meget betydelig Del af Ordreerne til Mindretallet blev formidlet af et til dette Formaal kort efter Besættelsen oprettet Selskab „Liefergemeinschaft der Deutschen Berufsgruppen in Nordschleswig“.1) Saavidt det har kunnet konstateres, har Mindretalsorganisationer modtaget Tilskud til bl. a. kulturelle og sociale Formaal fra en Række Firmaer, der havde store Ordre fra Besættelsesmagten. Om den øvrige fra tysk Side ydede økonomiske Støtte til politiske Formaal, se S. 998 og 1001.

Naar der ses bort fra Besættelsens allersidste Maaneder, har Nationalbanken kun relativt sjældent kunnet konstatere, at Medlemmer af den tyske Værnemagt har benyttet Midler fra Besættelseskontoen udover Sold m. m. til rent private Formaal. Det kan dog ikke anses for udelukket, at saadanne Misbrug er forekommet i adskillige Tilfælde, idet Medlemmerne af den tyske Værnemagt ifølge Sagens Natur har bestræbt sig for at skjule den Slags Transaktioner for de danske Myndigheder. Sager af denne Art er for det meste kommet til Nationalbankens Kundskab gennem den under c) nævnte Kontantkontrol. Det er herved konstateret, at tyske Officerer i nogle Tilfælde har indkøbt kostbare Smykker, Pelse eller lignende Varer af høj Værdi. De fremkomne Oplysninger har i Almindelighed ikke gjort det muligt at forfølge Sagerne over for de tyske Myndigheder, idet man ikke har kunnet fremskaffe tilstrækkelige Oplysninger til Identifikation af Køberne. Der henvises iøvrigt til Afsnittet om „Kapitalinvesteringer“ nedenfor S. 980.

b) *Betaling over dansk-tysk Clearing af visse af Besættelsestropperne Udgifter.*

Da der som tidligere nævnt paa Grund af Forholdene ikke kunde træffes Aftale om Tilbagebetaling af de Beløb, som Nationalbanken udbetalte over Besættelseskontoen, hvorimod man fra tysk Side anerkendte, at Clearingtilgodehavendet var et Varetilgodehavende, hvorpaa der kunde trækkes paa Anfordring til Betaling af Poster, der faldt ind under den dansk-tyske Clearingoverenskomst af 1935 med Tillægs-overenskomster, har man fra dansk Side principielt lagt Vægt paa, at Betalingen af visse Vareleverancer til Besættelsestropperne fandt Sted over dansk-tysk Clearing i Stedet for over Besættelseskontoen. Dette opnaaedes saaledes med Hensyn til visse Levnedsmidler samt nogle større Leverancer af Generatortræ.

Aftalen om, at en Række Landbrugsvarer til Besættelsestropperne Forsyning skulde betales over dansk-tysk Clearing, daterer sig fra Besættelsens første Dage, da man fra den tyske Værnemagts Side offentligt udtalte, at Besættelsestropperne var selvforsynende med Levnedsmidler, Foderstoffer og alle andre Fornødenheder. Efter Fremsettelsen af denne Udtalelse mente man sig fra dansk Side berettiget til at betragte Salg til den tyske Værnemagt i Danmark af de almindelige Landbrugsvarer som en normal Eksport, og der blev derfor truffet den Ordning, at Besættelsestropperne Forbrug af visse danske Levnedsmidler skulde afskrives paa Eksportkontingenterne og betales til Eksportudvalgene over dansk-tysk Clearing, uanset at Leveringen fandt Sted her i Landet. Man tilsigtede herigennem ogsaa at sikre Forsyningen af det danske Hjemmemarked.

Betalingen for de nævnte Leverancer blev indtil Slutningen af 1942 forskudsvis afholdt af Besættelseskontoen, saaledes at der senere skete en Ompostering mellem Clearingkonto og Besættelseskonto.

I Efteraaret 1942 skete der i teknisk Henseende en Ændring i denne Betalingsmaade, ligesom Ordningen kom til at omfatte yderligere en Række Levnedsmidler. Der blev nemlig mellem det tyske Gesandtskab og Udenrigsministeriet afsluttet en Overenskomst, ifølge hvilken der over dansk-tysk Clearing til Raadighed for den tyske

1) Se Afsnit E, S. 604 ff.

Værnemagt forskudsvis skulde overføres Beløb, som de i Danmark stationerede militære Forplejningsafdelinger kunde benytte til Betaling af bl. a. følgende Varer: Kød og Kødvarer, Smør, Ost, Æg, Marmelade, Kunsthonning, Sukker, Fedt, Kaffeestatning, fersk og røget Fisk, Fiskekonserves, Kartoffler, Grøntsager, Eddike, Sennep, Surkaal, Frugt, Havre, Hø, Halm, Brødkorn (herunder Mel) og Malt.

De paagældende Beløb blev indsat paa en Konto i Nationalbanken med Betegnelsen „Hauptkonto des Sonderkontos V“ (V = Verpflegung), hvorover „Feldkasse des Heeres“ disponerede. Derfra blev Beløbene i Lighed med den iøvrigt gældende Betalingsordning af „Feldkasse des Heeres“ overført til Underkonti for de lokale militære Forplejningsafdelinger, der disponerede over de overførte Beløb ved Hjælp af Checks. For at gøre det muligt at skelne disse Checks fra de øvrige af den tyske Værnemagt udstedte Checks blev de trykt i sort paa blegrod Bund og paaført Betegnelsen „Sonderkonto V“. I de Tilladelser, som herefter blev udstedt af danske Myndigheder til Salg af de ovennævnte Varer til den tyske Værnemagt her i Landet, blev det fastsat, at Sælgerne kun var berettiget til at modtage Betaling i Checks af det beskrevne Udseende.

Aftalen omfattede kun Varer, der benyttedes i de militære Kostforplejninger, og ikke Varer, der solgtes til Kantiner eller til den tyske Værnemagts enkelte Medlemmer.

Bortset fra de Varer, som anvendtes i Forbindelse med den tyske Værnemagts militære Anlægsarbejder, er det en ikke uvæsentlig Del af de af Besættelsestropperne her i Landet fremskaffede Forsyninger, der er finansieret over dansk-tysk Clearing.

c) Den tyske Værnemagts Forbrug af Kontanter.

I Overenskomsten mellem „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“ og Nationalbanken blev det fastsat som den tidligere omtalte Forbindelsesmyndigheds Hovedopgave at medvirke til at holde det danske Seddelømløb nede. Dette skulde bl. a. ske ved, at der i videst muligt Omfang anvendtes Checks ved den tyske Værnemagts Betalinger. Det blev derfor i Tilslutning til Overenskomstforhandlingerne aftalt, at der til de militære Kasser skulde udsendes en intern tysk Instruks gaaende ud paa, at der ved Betaling til danske Firmaer og Privatpersoner i Almindelighed skulde benyttes Checks udstedt til vedkommende Betalingsmodtagers Ordre. De saaledes aftalte Regler blev nærmere fastlagt i to tyske Instrukser af August og November 1940. I den sidste udtaltes det, at Kontanter principielt kun maatte bruges til Betaling af personlige Udgifter (d. v. s. Sold til Medlemmer af den tyske Værnemagt) samt Lønninger til Arbejdere, der var antaget direkte af den tyske Værnemagt, og andre Tjenesteydelser, f. Eks. Kørsel, i det Omfang det var nødvendigt (det vil formentlig sige ved Betaling af Smaabeløb for saadanne Ydelser); alle andre Betalinger uden Hensyn til Størrelsen, herunder Betalinger for Vareleverancer og Arbejdsydelser, skulde betales ved Checks udstedt til Betalingsmodtagernes Ordre.

Ved § 2, Stk. 2 i Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940 blev der fra dansk Side gennemført en Bestemmelse om, at danske Firmaer og Privatpersoner ved Salg af Varer til den tyske Værnemagts Afdelinger, herunder Levering af Materialer i Forbindelse med Entreprenør- og Byggearbejder, kun var berettiget til at modtage Betaling i Check, bortset fra Regningsbeløb, der ikke oversteg Kr. 200,00. Den danske Betalingsregel blev saaledes i flere Henseender ikke saa generel som den tyske.

Det har været af afgørende Betydning for den fra dansk Side udøvede Kontrol med den tyske Værnemagts Betalinger, at de aftalte Regler om Checkbetaling blev overholdt, idet Kontrollen byggede paa Forespørgsler, der udsendtes paa Grundlag af de indløste Checks. Nationalbanken har derfor under sine Forhandlinger med Forbindelsesmyndigheden stedse lagt megen Vægt paa dette Forhold. Spørgsmaalet fik navnlig Betydning, fordi der, efterhaanden som Besættelsen skred frem, gjorde sig en Tendens gældende til, at de danske Betalingsmodtagere i stigende Omfang søgte sig betalt i Kontanter saavel for at undgaa den under C. omtalte Kontrol som med Henblik paa Udviklingen efter Krigen.

De i Tabel 3, S. 970 opførte Tal for Checks udstedt af den tyske Værnemagt til egen eller andre Værnemagtsenheders Ordre kan ikke umiddelbart tages som Ud-

tryk for Kontantforbruget, idet de som tidligere nævnt ogsaa omfattede Checks, som er benyttet ved Overførsel mellem Afdelinger af den tyske Værnemagt indbyrdes. Om Størrelsen af det tyske Kontantforbrug har Nationalbanken imidlertid skaffet sig Oplysning paa anden Maade, bl. a. gennem Indberetninger fra de private Banker om foretagne Kontantudbetalinger. Det androg i Tiden fra Checkordningens Indførelse til Foraaret 1943 ca. 15—17 Mill. Kr. pr. Maaned med mindre Udsving paa begge Sider af disse Grænser; f. Eks. steg det i Regelen usædvanligt ved Juletid. Fra Foraaret 1943 og navnlig efter 1. November 1943 steg Kontantforbruget stærkt. Det kulminerede i Februar Maaned 1944 med ca. 75 Mill. Kr., hvorefter det faldt paany, saaledes at det i Perioden Marts 1944—Februar 1945 gennemsnitlig androg ca. 55 Mill. Kr. pr. Maaned. I Besættelsestidens allersidste Maaneder forøgedes det tyske Forbrug af Kontanter igen meget voldsomt, bl. a. paa Grund af Udgifter i Forbindelse med Strømmen af tyske Flygtninge og saarede Soldater her til Landet samt Opkøb (Beslaglæggelse) af Heste, Vogne og Automobileer. Fra den 1. April til 4. Maj d. A. incl. androg det tyske Kontantforbrug saaledes ikke mindre end ca. 150 Mill. Kr. I de anførte Beløb er inkluderet Udbetalingerne til det tyske Politi.

I de ovenfor nævnte Tal er derimod ikke medregnet de Beløb, som den tyske Værnemagt kunde skaffe sig paa anden Maade end ved at hæve Checks trukket paa Nationalbanken, nemlig ved Indførsel her til Landet af Sedler, som den tyske Rigsbank fik sendt fra Nationalbanken, jfr. S. 1001, samt ved Tilbagebetalinger og andre Indbetalinger fra danske Firmaer m. m., herunder Indbetalinger fra danske Entreprenørfirmaer for Materialeleverancer fra tysk Side. I hvilket Omfang den tyske Værnemagt har kunnet skaffe sig Kontanter herigennem, har Nationalbanken ikke kunnet afgøre.

For at begrænse den tyske Værnemagts Mulighed for at faa Kontanter paa den sidstnævnte Maade aftaltes det i Februar 1943 mellem Forbindelsesmyndigheden og Nationalbanken, at Indbetalinger fra danske Firmaer til de militære Kasser ikke maatte forlanges erlagt i Kontanter, men i Almindelighed skulde ske i *krydset Check*. Forbindelsesmyndigheden foranledigede, at de tyske Kasser instrueredes herom. Nationalbanken stillede, hvor den fik forelagt Sager om saadanne Indbetalinger til den tyske Værnemagt, Krav om, at de skete i den aftalte Form, jfr. iøvrigt det ved Bkg. Nr. 184 af 23. Maj 1944 gennemførte Tillæg til § 12 i Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940, hvorefter der til Udbetaling her i Landet af danske Kroner i Mønt, Pengesedler, Veksler, Checks og lign. til ikke her hjemmehørende Personer, Firmaer eller juridiske Personer udkrævedes Tilladelse fra Nationalbanken. Endvidere fastsatte Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager fra Efteraaret 1943 i Tilladelser til Salg af Varer, til hvis Fremstilling der medgik Materialer leveret fra tysk Side, i Almindelighed det Betalingsvilkaar, at Betalingen for disse Materialer skulde ske ved krydset Check udstedt til vedkommende tyske Værnemagtsafdelings Ordre, saafremt den ikke kunde finde Sted i Form af Modregning.

Kontrollen med den tyske Værnemagts Betalinger i Kontanter har givet Anledning til de nedenfor beskrevne Forholdsregler.

Efter at der i Tilknytning til Udsendelsen af Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940 vedrørende Salg af Varer til den tyske Værnemagt og dennes enkelte Medlemmer var blevet iværksat den under C. omtalte Kontrol med den tyske Værnemagts Betalinger, opstod der et Motiv for danske Forretningsdrivende til at modtage Betalinger i Kontanter fra den tyske Værnemagt, bl. a. for Vareleverancer, hvortil der ikke havde kunnet opnaas eller ikke kunde forventes opnaaet Tilladelse. Da Nationalbanken havde Formodning om, at saadanne ulovlige Salg mod Betaling i Kontanter fandt Sted i et vist Omfang, anmodede den ved et Cirkulære af 14. Februar 1942 de autoriserede Valutahandlere om til Nationalbanken at indberette alle Tilfælde, hvor de havde Grund til at formode, at foretagne Kontantindbetalinger havde Forbindelse med Betalinger modtaget fra den tyske Værnemagt her i Landet. De paagældende Personers Navn og Adresse samt Indbetalingernes Størrelse skulde opgives tilligemed alle øvrige Oplysninger, der kunde være af Betydning for en eventuel Undersøgelse. Saafremt Indbetalingerne skete i nye Sedler, der var fortløbende nummereret, udbad Nationalbanken sig desuden Oplysninger om de indbetalte Sedlers Litra og Numre.

Samtidig begyndte Nationalbanken og — fra Marts 1942 efter Henstilling fra denne — forskellige private Banker, hvor de af den tyske Værnemagt paa Nationalbanken trukne Checks i større Omfang blev præsenteret til Indløsning, fortrinsvis at anvende nye Pengesedler ved Udbetalinger til den tyske Værnemagt samt ved hver Udbetaling at opnotere de udleverede Sedlers Litra og Numre. Naar det ved Hjælp af Seddelnumrene konstateredes, at en Indbetaling var sket i Sedler hidrørende fra den tyske Værnemagt, rettede Nationalbanken Henvendelse til Indbetaleren og anmodede om nærmere Oplysning om, hvorledes denne var kommet i Besiddelse af de paa-gældende Sedler. Havde Indbetaleren ikke modtaget Sedlerne direkte fra den tyske Værnemagt, men fra en dansk Person eller et dansk Firma, rettedes der Henvendelse hertil. Hvor der fremkom Oplysninger om, at § 2, 2. Stk., i Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940 var overtraadt, skete der Indberetning til Handelsministeriet.

Gennem denne Kontantkontrol lykkedes det i mange Tilfælde Nationalbanken at fremskaffe Bevis for, at de med de tyske Myndigheder aftalte Betalingsregler ikke var overholdt. Paa Grundlag af det saaledes fremkomne Materiale, blev Kontantspørgsmaalet i Tiden efter Februar 1942 ofte gjort til Genstand for dansk-tyske Drøftelser. Fra tysk Side lovede man at indføre en særlig Revision til Kontrol med, at Aftalerne blev overholdt, og endvidere foreslog man, at de Seddelstørrelser, som var særlig egnet til Omgaaelse, (500-, 100- og 50-Krone-Sedler), i Almindelighed ikke skulde kunne udleveres til den tyske Værnemagt eller de til denne knyttede tyske Firmaer. I Overensstemmelse med det tyske Forslag udsendte Nationalbanken den 1. Marts 1943 et Cirkulære til de autoriserede Valutahandlere om, at 500-Krone-Sedler ikke maatte udleveres til den tyske Værnemagt, og at Udbetaling af større Beløb i 100- og 50-Krone-Sedler kun maatte ske, naar Nationalbankens Tilladelse forelaa.

Imidlertid kunde der ikke konstateres nogen Nedgang i det tyske Kontantforbrug, der tværtimod var i stadig Stigning. Efter at der derfor ved gentagne Lejligheder paany var gjort Forestillinger angaaende det store Kontantforbrug overfor de tyske Myndigheder, tilbød disse, at der for hver Afdeling af den tyske Værnemagt af Intendanten hos den øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark skulde fastsættes Maksimalbeløb for de Udbetalinger, som skulde kunne finde Sted i Kontanter til vedkommende Afdeling inden for en Maaned. Paa Forhaand nåedes der fra dansk Side ikke synderlig Tiltro til Effektiviteten af denne Ordning, der blev iværksat ved Nationalbankens Udsendelse af et Cirkulære af 4. August 1944 til de autoriserede Valutahandlere, og som blev bragt til Sparekassernes Kundskab ved et særligt Cirkulære den 14. August 1944. I disse Cirkulærer anmodede Nationalbanken Pengeinstitutterne m. v. om kun at foretage kontante Udbetalinger til den tyske Værnemagt, naar de særligt var anmodet derom af Nationalbanken. Da den tyske Værnemagt under den sidste Del af Besættelsen ustandselig foretog Troppebevægelser til og fra samt indenfor Danmark, medførte Ordningen et ikke ringe administrativt Besvær saavel paa tysk som paa dansk Side og ofte en vis Forsinkelse af de tyske Troppers Forsyning med Penge.

At den tyske Værnemagt trods denne Ordning var i Stand til at foretage Udbetalinger i Kontanter i Strid med de trufne Aftaler, var der i Besættelsestidens sidste Maaneder talrige Eksempler paa. Den som Bilag 1 nedenfor S. 1019 aftrykte Skrivelse fra „Organisation Todt“ til den tyske Intendant, der har givet den en Paategning, viser, at Intendanten ved Administrationen af Ordningen godkendte kontante Udbetalinger til Brug for Opkøb paa den sorte Børs. Den paa-gældende Skrivelse er ved en Fejlekspetition tilstillet Nationalbanken af den tyske Værnemagt.¹⁾

Ikke desto mindre maa man vistnok gaa ud fra, at Reglerne om Checkbetaling er blevet overholdt i større Omfang, end man skulde have ventet. Saaledes foreligger der for Nationalbanken mange Vidnesbyrd om, at de militære Kasser af Hensyn til

1) Iøvrigt er man ved en Gennemgang af »Organisation Todt«s Arkiv efter Kapitulationen stødt paa det som Bilag 2, Side 1021 aftrykte udaterede Gennemslag af en Skrivelse fra »Organisation Todt«, Einsatzgruppe Wiking, Einsatz Dänemark« til »Organisation Todt«s lokale Byggedelser, hvis Opmærksomhed henledes paa, at der kun i de allernødvendigste Tilfælde maatte købes Varer mod Kontanter paa den sorte Børs.

de interne tyske Instruksler har følt sig bundet til kun at betale med Checks til danske Betalingsmodtagere, selv hvor Kontantbetaling fra et tysk Synspunkt vilde have været mere hensigtsmæssig. Paa den anden Side har dette ført til, at der i Omgaaelsesøjemed ogsaa er benyttet en anden Metode end den, der forudsatte Betaling i Kontanter, idet der er blevet udstedt Checks til Personer, der ikke direkte havde noget med vedkommende Leverancer m. m. at gøre. De paagældende har i disse Tilfælde udbetalt Checkenes Provenu enten til de tyske Værnemagtsafdelinger til Brug ved Betaling af Leverancer udenom den tyske Kontrol eller til danske Leverandører, der ønskede at skjule deres Navne.¹⁾

d) *Betalinger gennem Postvæsenet.*

Da de tyske Værnemagtsenheder i Henhold til de i 1940 truffede Aftaler kun maatte føre Konti i Nationalbanken, kunde de ikke aabne Postgirokonto. For at hindre, at den tyske Værnemagt paa anden Maade skulde foretage Betalinger i Ly af Posthæmmeligheden, blev der i Slutningen af 1941 mellem Nationalbanken og Forbindelsesmyndigheden truffet Aftale om, at det skulde være den tyske Værnemagts Kasser forbudt at benytte Giroindbetalingskort. Dette Forbud udvidedes i Marts 1942 til ogsaa at omfatte Postanvisninger. Postvæsenet udsendte derefter en Instruks til samtlige Postkontorer om at afvise saadanne Forsendelser. Fra 1. Juli 1942 lempede man dog efter Krav fra tysk Side Reglerne saaledes, at Forsendelser af Beløb paa indtil 100 Kr. tillodes. Desuden gjorde man ligeledes efter Krav fra tysk Side bl. a. en Undtagelse med Hensyn til Postanvisninger og Giroindbetalingskort fra „Fürsorgeoffizier der Waffen SS“, der foretog Betalinger til danske Frivilliges Paarørende. Disse Betalinger skete med Midler, der blev overført over dansk-tysk Clearing, og omfattedes derfor ikke af den i dette Afsnit omtalte Overenskomst. Fra April 1942 har Postvæsenet yderligere afvist Postoprævninger og Postindkasseringer til den tyske Værnemagt. Det er konstateret, at de nævnte Bestemmelser er omgaaet paa den Maade, at danske civile Funktionærer, ansatte hos den tyske Værnemagt, har afsendt Penge paa dennes Vegne, men i eget Navn. I Tilfælde, der faldt ind under Bestemmelsen i Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940 § 2, Stk. 2, hvorefter Betaling kun maatte modtages i Check, har danske Leverandører ikke været berettiget til at modtage Betaling gennem Postvæsenet.

e) *Betalinger ved Modregning.*

Ikke sjældent er Ydelser til Besættelsestropperne helt eller delvis blevet betalt ved Modregning med Varer og Materialer, leveret fra tyske Depoter. Den nævnte Bestemmelse i Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940 § 2, Stk. 2, maatte egentlig være til Hinder for, at Betaling fandt Sted paa denne Maade, for saa vidt angaar Regningsbeløb paa over 200 Kr., der omfatter Vareleverancer. Nationalbanken har dog set sig nødsaget til stiltiende at godkende denne Form for Betaling, der i en Del Tilfælde har gjort det vanskeligt for Myndighederne at opnaa Indsigt i de danske Leverandørers og Entreprenørers Mellemværende med Besættelsestropperne.

f) *Modtagelse af Forskud og Sikkerhed fra den tyske Værnemagt.*

For saa vidt muligt at begrænse den Tendens til Inflation, der skabtes ved Nationalbankens Finansiering af Besættelsesmagten, blev det i Overenskomsten af 17./26. August 1940 fastsat, at den ovennævnte Forbindelsesmyndighed skulde medvirke til, at den tyske Værnemagts danske Leverandører m. v. kun i ubetinget nødvendige Tilfælde fra Ordregiveren modtog egentlige Forskud, hvorved forstaas Udbetalinger ud over Værdien af de paa Betalingstidspunktet præsterede Ydelser. Leverandørerne skulde henvises til i videst muligt Omfang at tage saavel deres egen Driftskapital som deres Kredit i Brug. Den tyske Værnemagts Kasser blev instrueret herom i August 1940. I en i November 1940 udsendt supplerende tysk Instruks blev det udtrykkelig forbudt

¹⁾ I denne Forbindelse kan nævnes en efter den tyske Kapitulation rejst Sag, hvori det er oplyst, at to Personer mod en vis Provision har optraadt som Remitterter paa Checks, der blev udstedt af den tyske Værnemagt. De Millionbeløb, der paa Grundlag af disse Checks blev hævet i forskellige private københavnske Pengeinstitutter i Kontanter, gik efter Fradrag af de nævnte Provisionsbeløb videre til forskellige Bagmænd, der havde solgt Varer til den tyske Værnemagt i Strid med de gældende Bestemmelser.

den tyske Værnemagts Afdelinger at henvende sig til danske Banker for at søge Kreditter aabnet for danske Firmaer, der var traadt eller vilde træde i Forretningsforbindelse med den tyske Værnemagt.

Bestemmelsen om, at den tyske Værnemagt i Almindelighed ikke skulde kunne yde Forskud, blev senere fraveget ved en dansk-tysk Aftale i Sommeren 1943, idet de danske Myndigheder gik med til, at danske Entreprenørfirmaer, som udførte Arbejder for „Organisation Todt“ maatte modtage indtil 8 % af Entreprisensummen i Forskud fra de tyske Byggeledelser paa Betingelse af, at disse Forskud indsattes paa spærret Konto i Nationalbanken, saaledes at Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager skulde træffe Bestemmelse om Frigivelse af Beløbene. De tyske Regler findes i § 14, Stk. 5 i den af „Organisation Todt“ benyttede Standardkontrakt (Leistungsvertrag).

Baggrunden for denne Bestemmelse var, at de danske Entreprenører ønskede at opnaa Sikkerhed for deres Krav mod den tyske Værnemagt i Tilfælde af et tysk militært Sammenbrud. Fra Nationalbankens Side holdt man imidlertid fast ved Aftalen om, at den tyske Værnemagt ikke maatte yde Forskud, og da dette førte til Uro hos Entreprenørerne, blev der paa tysk Foranledning ført Forhandlinger mellem de danske og tyske Myndigheder.

Der blev derefter truffet Aftale om Gennemførelsen af den ovenfor nævnte Ordning, der har Karakter af et Kompromis. Ordningen er praktisk talt ikke blevet benyttet af de danske Entreprenører. Det kan derfor maaske formodes, at Entreprenørernes Behov for Sikkerhed i mange Tilfælde er blevet tilfredsstillet ved Forskudsbetalinger i Strid med de dansk-tyske Aftaler. I hvilket Omfang saadanne Forskudsbetalinger faktisk har fundet Sted, har Nationalbanken ikke haft Mulighed for at konstatere.

Modtagelsen af egentlige Forskud eller andre Laan (kontant, i Varer eller paa anden Maade) fra den tyske Værnemagt eller dens enkelte Medlemmer uden Nationalbankens Tilladelse maa antagelig betragtes som en Overtrædelse af § 14 i Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940, jfr. Bkg. Nr. 415 af 2. Oktober 1941 og Bkg. Nr. 184 af 23. Maj 1944.

Personer, Firmaer eller juridiske Personer, der hører hjemme eller driver Virksomhed her i Landet, har formentlig ikke uden Tilladelse fra Nationalbanken været berettiget til at modtage Sikkerhed (Kautions, Bankgaranti) fra den tyske Værnemagt eller dens enkelte Medlemmer. Dette maa i hvert Fald antages at gælde Perioden efter 2. Oktober 1941, jfr. Bkg. Nr. 415 af denne Dato.

g) Ydelse af Laan til og Sikkerhedsstillelse overfor den tyske Værnemagt m. m.

Personer, Firmaer eller juridiske Personer, der hører hjemme eller driver Virksomhed her i Landet, har ikke haft Ret til at yde Kredit til den tyske Værnemagt eller dens enkelte Medlemmer i Form af Laan eller lignende eller til at stille Sikkerhed (Kautions, Garanti) overfor eller til Fordel for denne eller dens enkelte Medlemmer uden Nationalbankens Samtykke, jfr. § 14 i Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940, der er ændret ved Bkg. Nr. 415 af 2. Oktober 1941 og Bkg. Nr. 184 af 23. Maj 1944.

I Henhold til § 15, 1. og 2. Stk., i den ovenfor omtalte Standardkontrakt tilbageholdt „Organisation Todt“ i en Række Tilfælde Beløb ved Udbetalingen til Entreprenørfirmaer som Sikkerhed for den videre Udførelse af Arbejderne og disses Kvalitet. „Organisation Todt“ kunde dog give Afkald paa disse Sikkerhedsbeløb, saafremt Ordremodtageren indbetalte et tilsvarende Beløb paa en spærret Konto i Nationalbanken, hvorover Ordregiveren disponerede i Forstaaelse med Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager.

h) Tyske Entreprenørfirmaer.

I Besættelsestiden har den tyske Værnemagt, efterhaanden som Tiden gik, mere og mere benyttet tyske Entreprenørfirmaer ved Udførelsen af Befæstningsarbejder o. l. I Besættelsestidens sidste to Aar har de tyske Firmaer saaledes — beregnet efter Udgifterne — forestaaet ca. en Trediedel af de her i Landet udførte tyske militære Arbejder.

Ved Aftale mellem Forbindelsesmyndigheden og Nationalbanken blev det fastsat, at saadanne tyske Firmaer i Relation til de trufne Aftaler om Finansieringen af den

tyske Værnemagts Udgifter her i Landet skulde betragtes som Afdelinger af den tyske Værnemagt, saaledes at de foreskrevne Regler om Anvendelse af Checks ved Betalinger til danske Modtagere ogsaa gjaldt for de tyske Firmaer. Dog skulde Overførsler til disse ikke finde Sted direkte fra „Feldkasse des Heeres“, men fra de tyske militære Enheder, der gav dem Arbejder i Ordre.

Det aftaltes desuden, at de tyske Firmaers Fortjeneste og eventuelle Udgifter i Tyskland, f. Eks. til Indkøb af Værktøj, Materiel og lignende, ikke skulde betales over Besættelseskontoen, men paa Firmaernes Hjemsted i Tyskland i Rmk., samt at Lønninger til de tyske Firmaers tyske Medarbejdere her i Landet skulde udbetales i Overensstemmelse med de for tyske Militærpersoner gældende Sætser, d. v. s. at Medarbejderne skulde have en lavere Løn, end der normalt betales for tilsvarende Arbejde her i Landet.

De tyske Firmaer har iøvrigt som Hovedregel anvendt danske Arbejdere og i et vist Omfang ogsaa danske Funktionærer. Ofte har de tyske Firmaer haft et intimt Samarbejde med danske Firmaer i saakaldte Arbejdsfællesskaber („Arbeitsgemeinschaften“), hovedsagelig med det Formaal at gøre det noget lettere at skaffe den fornødne Arbejdskraft.

Tilstedeværelsen af de tyske Firmaer og Arbejdsfællesskaber har lagt store Hindringer i Vejen for den danske Kontrol med Besættelsesmagts Udgifter og har saaledes bidraget til at forstærke den af de militære Anlægsarbejder forårsagede Stigning i Priser og Lønninger.

De tyske Firmaer har enten haft Konto i Nationalbanken (navnlig Filialerne) eller med Tilladelse fra Nationalbanken i private Pengeinstitutter i de Egne, hvor de virkede. Ved Meddelelsen af saadanne Tilladelser til private Pengeinstitutter betingede Nationalbanken sig, at der regelmæssigt tilstilledes den Udskrifter af de paa-gældende Konti.

i) *Den tyske Overtagelse af danske militære Virksomheder.*

I Forbindelse med Begivenhederne den 29. August 1943 overtog den tyske Værnemagt de danske militære Virksomheder, Orlogsværftet, Vaabenarsenalet (herunder Hærens Krudtværk) og Flyvemaskinværkstederne og erstattede disses danske Ledelse med tysk Ledelse, hvorefter man i de sidste Maaneder af 1943 paabegyndte Produktion af Krigsfornødenheder til Besættelsesmagten. Til Finansiering heraf blev der af den tyske Værnemagt i Form af Laan stillet Midler til Raadighed af Besættelseskontoen. Disse tilbagebetaltes senere, efter at der var indtjent tilstrækkeligt store Beløb. Vederlaget for det fremstillede Krigsmateriel modtog de omtalte Virksomheder enten over Clearingkontoen eller over Besættelseskontoen.

Mellem de tyske og danske Myndigheder blev det aftalt, at Salg af Varer til de omtalte Virksomheder skulde sidestilles med Salg til den tyske Værnemagt og saaledes omfattes af de herom gældende Bestemmelser. I Modsætning til den almindelige Fremgangsmaade var det i dette Tilfælde ikke Leverandørerne, der indhentede den fornødne Salgstilladelse, men derimod de tyske Virksomheder. De danske Firmaer, der solgte Varer til disse Virksomheder, skulde blot, forinden Leverancerne effektueredes, sikre sig, at den fornødne Tilladelse var til Stede. Herom blev der givet Erhvervsorganisationerne Meddelelse ved Skrivelse af 10. Juni 1944 fra Handelsministeriet.

j) *Betalinger for Skibsreparationer.*

Reglen om, at Betalingen for Ydelser fra danske Firmaer til den tyske Værnemagt skulde erlægges direkte fra vedkommende Værnemagtsafdeling, var ikke uden Undtagelse. Fra og med den 15. Januar 1944 blev nemlig Reparationer af her i Landet stationerede tyske Skibe, tilhørende den tyske Krigsmarine, betalt ved Checks, trukket af Nationalbankens Noteringskontor paa en speciel Konto, som de tyske Myndigheder forsynede med Midler, hidrørende fra Besættelseskontoen. Denne Særordning bundede i et Ønske om, at alle Betalinger for Skibsreparationer, saavel saadanne, som efter de trufne Aftaler skulde erlægges over dansk-tysk Clearing (Reparationer af ikke her stationerede tyske Skibe), som de Betalinger, der skulde præsteres over Besættelses-

kontoen (Reparationer af her stationerede tyske Skibe), skete gennem Nationalbanken, saaledes at en vis forudgaaende Kontrol med Betalingsgrundlaget blev muliggjort. Iøvrigt stod Ordningen i Forbindelse med, at der var meddelt visse Virksomheder generelle Tilladelser i Henhold til Bkg. Nr. 578 af 4. November 1940 og Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940 til Levering af Materialer til Brug ved Udførelsen af Skibsreparationer. Dette havde givet Anledning til Oprettelsen af et særligt Kontor for Skibsarbejder for tysk Regning, Industriraadets Centralkontor i Skibs- og Baadebygningssager, hvorigennem der var skabt særlige Forudsætninger for en saadan forudgaaende Betalingskontrol.

Priskontrollen og den dertil knyttede forudgaaende Betalingskontrol udøvedes af Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager.

k) *Kantiner m. m.*

Den tyske Værnemagts Marketenderier, de saakaldte Kantiner, har ikke modtaget Overførsler fra „Feldkasse des Heeres“. De Beløb, hvorover Kantinerne disponerede, maa antages at være fremkommet ved Salg til de enkelte Medlemmer af den tyske Værnemagt, saaledes at Kantinernes Indkøb kun indirekte er blevet finansieret af Nationalbanken. Det er dog i nogle Tilfælde forekommet, at de militære Kasser har fungeret som Bankforbindelse for Kantinerne, saaledes at Leverancer til Kantinerne er blevet betalt ved Checks trukket af den tyske Værnemagt.

Mellem Udenrigsministeriet og Besættelsestropperne blev der i Begyndelsen af 1944 truffet Aftale om, at Kantinebestyrerne skulde betale Vareleverancer med Checks, og Udenrigsministeriet har siden 18. April 1944 i samtlige Tilladelser til Salg til Kantiner fastsat det Vilkaar, at Betalingen kun maatte modtages i Checks.

Kantinerne eller Kantinebestyrerne havde normalt Konti i private Pengeinstitutter. Dog havde enkelte Kantiner Konti i Nationalbanken.

Det ovenfor om Kantinerne nævnte gælder ogsaa de af Besættelsestropperne overtagne og drevne Restauranter („Wehrmachtsheime“).

l) *Kapitalinvesteringer.*

Nationalbanken har ikke kunnet fastslaa, om *de tyske Militærinstanser* over Besættelseskontoen har foretaget Kapitalinvesteringer, der ikke tjente militære Formaal.

Af forskellige Aarsager maatte der være en Tendens til, at *de enkelte Medlemmer af den tyske Værnemagt m. m.* foretog private Kapitalinvesteringer i Danmark. Saaledes udbetaltes der her i Landet betydelige Beløb som Sold, „Heimatgelder“ m. m., ligesom de danske Priser i Betragtning af den benyttede interne tyske Omregningskurs (1 Rmk. = 2 Kr.) som altovervejende Hovedregel laa langt lavere end Priserne i Tyskland. Hertil kom, at Anbringelse af Midler i Tyskland, efterhaanden som Krigen skred frem, maatte forekomme usikker. Endelig havde de tyske Militærpersoner, hvor de paa Besættelsestroppers Vegne kom i Forbindelse med saadanne danske Forretningsdrivende, som lod en Del tilbage at ønske i moralsk Henseende, Mulighed for at skaffe sig private Midler ved Misligheder af forskellig Art saasom Returkommission, Udsalg af tyske Depoter, Salg af Varer indsmuglede fra Tyskland eller andre besatte Lande, Udskrivning af falske Regninger o. l. Navnlig tyske Kantinebestyrere samt de til den tyske Værnemagt knyttede tyske Entreprenørfirmaer maa anses for at have haft store Muligheder for at foretage saadanne Investeringer her i Landet. Dette gjaldt særlig, hvor de tyske Entreprenørfirmaer havde dannet Arbejdsfællesskaber med danske Firmaer.

Nationalbanken er kun kommet til Kundskab om relativt faa, men grelle Tilfælde af private tyske Kapitalinvesteringer. Det maa dog formodes, at disse har haft et væsentligt større Omfang, idet man fra tysk Side paa enhver Maade, f. Eks. ved Hjælp af Straamænd, har søgt at skjule Transaktioner af denne Art.

For at begrænse Mulighederne for tyske Investeringer, var der truffet en Række Forholdsregler. Mellem Forbindelsesmyndigheden og Nationalbanken blev det som tidligere nævnt aftalt, at de tyske Firmaers Fortjeneste ved Udførelse af Arbejder her i Landet og Udgifter i Tyskland i Forbindelse med Arbejderne, f. Eks. til Indkøb af Redskaber og Materiel, ikke maatte udbetales her i Landet.

Med Hensyn til de Retsregler, som skulde iagttages ved tyske Personers Anbringelse af Laan til her hjemmehørende Personer og Firmaer eller som Kapitalindsud i danske Virksomheder henvises til de under Punkt f) refererede Bestemmelser i Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940, jfr. Bkg. Nr. 415 af 2. Oktober 1941 og Bkg. Nr. 184 af 23. Maj 1944. Disse Bekendtgørelser medførte sammen med Bestemmelserne i Bkg. Nr. 673 af 27. December 1940 angaaende Anmeldelse af og Dispositioner over fremmed her i Landet værende Ejendom, at Handelsministeriets Tilladelse i Almindelighed udkrævedes, for at udenlandske Statsborgere kunde erhverve Ejendom her i Landet, jfr. det som Bilag 6 S. 1023 aftrykte Cirkulære af 7. September 1944 fra Justitsministeriet til samtlige Tinglysningsdommere og Tingbogsførerne i de sønderjydske Landsdele vedrørende Udlændinges Erhvervelse af fast Ejendom.

I Investeringsøjemed er der af tyske Militærpersoner m. m. formentlig i et vist Omfang blevet deponeret Nationalbanksedler her i Landet og i Udlandet. Med Hensyn til tyske Militærpersoners Opkøb af Smykker og andre Kostbarheder se ovenfor S. 973.

Der henvises iøvrigt til det tilsvarende Afsnit om Kapitalinvesteringer ved Hjælp af Midler overført over dansk-tysk Clearing, nedenfor S. 1002. De tyske Kapitalinvesteringer her i Landet er der taget op til mere generel Behandling.

m) *Private Bankers Provisionsberegning.*

Ved Udsendelsen af Nationalbankens tidligere omtalte Cirkulære af 22. August 1940 til de autoriserede Valutahandlere, hvori disse anmodedes om at ville honorere de af den tyske Værnemagt udstedte Checks, var det en Forudsætning, at denne Honourering skulde finde Sted uden Beregning af Provision, idet Nationalbanken var af den Opfattelse, at Udgifterne i Forbindelse med Besættelsen maatte holdes saa lave som muligt.

Da nogle af de Banker, som med Nationalbankens Tilladelse førte Konti for de til den tyske Værnemagt knyttede tyske Entreprenørfirmaer, paa et vist Tidspunkt begyndte at beregne sig Provision for at føre saadanne Konti, udsendte Nationalbanken den 19. August 1944 et Cirkulære, hvori de autoriserede Valutahandlere anmodedes om at ophøre med den indledede Praksis og indbetale den allerede beregnede Provision til Kredit for Besættelseskontoen. Nationalbanken udtalte dog, at den ansaa det for rimeligt, at Kontohaveren debiteredes for direkte afholdte Forsendelsesomkostninger vedrørende de paagældende Konti.

I samme Cirkulære meddelte Nationalbanken, at den forventede, at de private Banker, der havde beregnet sig Provision af Omsætningen af de Midler, der fra den tyske Værnemagt var tilgaaet danske Entreprenørfirmaer i stort Omfang, ophørte med saadan Provisionsberegning, og at allerede beregnet Provision blev indbetalt paa tilsvarende Maade til Nationalbanken.

n) *Bøder.*

Under Besættelsen er det i en Række Tilfælde af tyske militære og civile Instanser blevet paalagt forskellige danske offentlige Myndigheder at indbetale Beløb i Bod for paastaede danske Overgreb mod Medlemmer af den tyske Værnemagt m. v. Følgende Beløb er paa denne Maade indbetalt til Nationalbanken for vedkommende tyske Instansers Regning:

10. Sept. 1943	Københavns Kommune	1	Mill. Kr.
21. Sept. 1943	" "	½	" "
22. Sept. 1943	Odense Kommune	1	" "
29. Okt. 1943	Københavns Kommune	5	" "
8. Dec. 1943	" "	2	" "
2. Febr. 1944	Den danske Stat	2	" "

Ialt 11½ Mill. Kr.

Disse Beløb henstod ved Kapitulationen urørt i Nationalbanken.

C. KONTROLFORANSTALTNINGER

1) Formaal og Hovedtræk.

Som det fremgaar af det foregaaende, havde den tyske Værnemagt saavel i Perioden indtil ca. 1. September 1940, da den betalte med „R.K.K. Scheine“, som siden hen, da den anvendte danske Kroner som Betalingsmiddel, Adgang til at foretage Betalinger til danske Entreprenører, Leverandører m. m., uden at de danske Myndigheder havde nogen Mulighed for forudgaaende Prøvelse af Betalingsgrundlaget. Dette Forhold i Forbindelse med Størrelsen af de Beløb, som man fra tysk Side krævede stillet til Raadighed, medførte en betydelig Fare for Pris- og Lønudviklingen samt Vareforsyningen her i Landet.

Under disse Omstændigheder maatte det være magtpaaliggende for de danske Myndigheder at faa et vist Indseende med de Betalinger, som den tyske Værnemagt foretog til danske Leverandører, Entreprenører m. m., dels med Henblik paa at sikre det danske Samfund visse Mangelvarer, dels for at hindre urimelige Priser og Fortjenester i Forbindelse med Ordre fra Besættelsestropperne i det Omfang, hvori det under de givne politiske Forhold var muligt.

Kort efter den 9. April 1940 blev der mellem danske og tyske Myndigheder opnaaet Enighed om, at Salg af Smør, Mælk, Kød, Flæsk, Ost og Æg skulde ske gennem vedkommende landbrugsministerielle Eksportudvalg, saaledes at Betalingen skulde erlægges fra den tyske Værnemagt direkte til Eksportudvalget, der derefter afregnede med Leverandøren. Det bestemtes desuden, at der ved Salg til Besættelsestropperne skulde beregnes Eksportpriser, og at de leverede Mængder skulde afskrives paa Eksportkontingenterne. Denne Ordning bidrog i et vist Omfang til at stabilisere Tilførslerne af de paagældende Varer til det danske Hjemmemarked.

Ved Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 578 af 4. November 1940 blev det fastsat, at alle Aftaler om Levering til tyske Aftagere — herunder altsaa Afdelinger af den tyske Værnemagt i Danmark — af Varer, indeholdende Jern, Staal og andre Metaller af en samlet Vægt paa over 50 kg eller Kautsjuk, forinden Ordren akcepteredes, skulde godkendes af Handelsministeriet, der overdrog denne Beføjelse til Direktoratet for Vareforsyning. Bekendtgørelsen tog navnlig Sigte paa at sikre Levering fra Tyskland af de Mængder af de nævnte Raastoffer, der medgik ved Fremstillingen af de paagældende Varer. De Leveringstilladelser, som er udstedt i Henhold til Bekendtgørelsen, har i Almindelighed indeholdt en Klausul, hvori Direktoratet for Vareforsyning forbeholdt sig at lade foretage en Undersøgelse af, om de beregnede Priser var i Overensstemmelse med den gældende Prislovgivning.

Fra Besættelsens første Tid var der mellem Udenrigsministeriet og de tyske Myndigheder ført Forhandlinger om Forsyningerne til den tyske Værnemagt her i Landet. Forhandlingerne resulterede i Enighed om visse Retningslinier, der hvilede paa den Forudsætning, at den tyske Værnemagt skulde være selvforsynende. Disse Retningslinier blev bl. a. bekendtgjort for Medlemmerne af Industriraadsorganisationen ved Cirkulærer af 14. Maj, 28. Juni og 15. November 1940, jfr. 1. Bind, Afsnit A.

Da Nationalbanken som omtalt nedenfor S. 985 fra 1. Juli 1940 var begyndt at indhente Erklæringer med Hensyn til Indbetalinger i „R.K.K. Scheine“, og senere da den tyske Værnemagts Betalinger efter den 27. August 1940 skulde erlægges i Check udstedt til de danske Betalingsmodtagere, blev det klart for Nationalbanken, at den tyske Værnemagt mod Betaling over Besættelseskontoen fremskaffede Forsyninger her i Landet i meget betydeligt Omfang, i enkelte Tilfælde ogsaa til Eksport. Den indledede derfor Drøftelser med den foran omtalte Forbindelsesmyndighed om en Begrænsning af Nationalbankens Finansiering af den tyske Værnemagts Forsyninger. Efter at Udenrigsministeriet og Handelsministeriet var inddraget i disse Forhandlinger opnaaedes Enighed om Udsendelsen af Handelsministeriets Cirkulær-Skrivelse af 14. November 1940 til alle Handlende og andre Næringsdrivende om Salg til den tyske Værnemagt og senere Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940, hvorved de i Cirkulær-Skrivelsen indeholdte Regler fik forpligtende Karakter, saaledes at det var muligt at skride ind, hvor de ikke blev overholdt.

Ved den sidstnævnte Bekendtgørelse blev det fastsat, at Salg af de ovennævnte Landbrugsvarer kunde finde Sted uden Tilladelse i Overensstemmelse med de af Landbrugsministeriet fastsatte Forskrifter, samt at Salg af de Varer, der omfattedes af Bkg. Nr. 578 af 4. November 1940 kunde finde Sted i Overensstemmelse med de i denne indeholdte Regler. Forsaavidt angaar andre Varer fastsattes, at Salg i Almindelighed kun kunde finde Sted, naar der forelaa Tilladelse fra Udenrigsministeriet. Gennem den saaledes opnaaede Ordning opnaaedes, at Priserne paa de Varer, som blev solgt til den tyske Værnemagt i Overensstemmelse med Bekendtgørelsen, paa Forhaand kunde blive gjort til Genstand for Undersøgelse. Ligeledes opnaaedes det, at der blev Mulighed for at afslaa Andragender om Tilladelse til Salg af Mangelvarer eller at gøre Meddelelsen af Tilladelse afhængig af, at visse Raastoffer eller Hjælpestoffer fremskaffedes fra Tyskland.

Efter Fremkomsten af den sidstnævnte Bekendtgørelse ansaa man det for ønskeligt, at der blev ført en almindelig Kontrol med Salg af Varer til den tyske Værnemagt. Denne Opgave blev overdraget Nationalbanken, som i den Anledning under sit Noteringskontor oprettede et særligt Kontor med det Formaal at føre Kontrol med den tyske Værnemagts Betalinger.

Fra Begyndelsen af 1941 tilstillede Nationalbanken Modtagere af Checks, udstedt af den tyske Værnemagt med tilsluttede Organisationer og tyske Firmaer, Forespørgselskemaer til Afgivelse af Oplysninger om, for hvilke Ydelser de paagældende Checks var Betaling. Et Skema af denne Art er aftrykt som Bilag 4 nedenfor, S. 1021. De i udfyldt Stand tilbagesendte Forespørgselskemaer (Indberetninger) blev af Nationalbanken sammenholdt med og afskrevet paa de af Direktoratet for Vareforsyning og Udenrigsministeriet udstedte Salgstilladelser, hvoraf Nationalbanken modtog Genparter. Konstateredes der Overtrædelser af Bekendtgørelserne skete der Indberetning til Handelsministeriet, der traf Afgørelse om, hvorvidt der skulde rejses Tiltale. I Tilfælde, hvor Nationalbanken modtog Oplysning om Kontantbetalinger, foretaget af den tyske Værnemagt, indhentedes tilsvarende Oplysninger som med Hensyn til den tyske Værnemagts Checkbetalinger. Der blev som omtalt S. 975 senere indført en mere systematisk Kontrol med den tyske Værnemagts Kontantbetalinger. Hvor det konstateredes, at danske Personer og Firmaer havde søgt at omgaa Kontrollen ved at modtage Betaling i Kontanter for Varesalg, blev Forholdet ligeledes indberettet til Handelsministeriet.

Da det havde vist sig, at den tyske Værnemagt i mange Tilfælde betalte urimelige Priser for udført Entreprenørarbejde, blev der paa Nationalbankens Initiativ og efter langvarige Forhandlinger mellem danske og tyske Myndigheder i November 1940 stillet tre danske Ingeniører til Raadighed for de tyske militære Byggeledelser med det Formaal at iværksætte en dansk Priskontrol. Da der imidlertid ikke blev givet de paagældende Ingeniører Adgang til at varetage de Opgaver, som de var indsat til at løse, ansaa man det fra dansk Side for nødvendigt at skabe en fastere Ramme for en saadan Kontrol. Efter nye dansk-tyske Forhandlinger blev det ved Bkg. Nr. 553 af 23. December 1941 overdraget Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager „i Forstaaelse med den tyske Værnemagt her i Landet at kontrollere og ændre de Priser, som her i Landet arbejdende Virksomheder betinger sig for Udførelsen af Entreprenør- og Byggearbejder for den tyske Værnemagt her i Landet.“¹⁾ I Bekendtgørelsen fastsattes det, at saafremt der for Arbejder af den omhandlede Art var beregnet for høje Priser, skulde det for meget modtagne Beløb paa Anfordring indbetales til Nationalbanken til Kredit for den tyske Værnemagt.

I Sommeren 1942 førtes der Forhandlinger mellem Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager, Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, Handelsministeriet og Nationalbanken om at koordinere de hidtil indførte Kontrolforanstaltninger. Ved denne Lejlighed blev der truffet Aftale om, at Nationalbanken i alle Tilfælde ved Fremsendelsen af Forespørgselskemaer til Modtagere af de af den tyske Værnemagt trukne Checks skulde forlange indsendt to Kopier af de Regninger,

¹⁾ Se Kapitel 2 A nedenfor.

paa Grundlag af hvilke de paagældende Checks var modtaget som Betaling. Det saaledes til Nationalbanken fremkomne Regningsmateriale skulde fordeles mellem Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager, Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager samt visse andre Kontorer, der paa dette Tidspunkt blev inddraget i Kontrolarbejdet, jfr. nedenfor, S. 986. I Tilslutning til Forhandlingerne aftaltes det mellem Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager og Nationalbanken, at sidstnævnte skulde indhente visse Oplysninger om større Entrepriser, som blev udført for den tyske Værnemagt. Et hertil benyttet Skema er aftrykt som Bilag 5 nedenfor S. 1022. Ligeledes aftaltes det, at Nationalbanken paa Grundlag af de fra Betalingsmodtagerne fremkomne Indberetninger successivt skulde give den Kommitterede Meddelelse om de for de enkelte Arbejder ydede Betalinger. Udenrigsministeriets Kommitterede fik paa denne Maade Kendskab til de af den tyske Værnemagt afgivne Ordre, hvilket havde saa meget større Betydning, som disse ikke — saaledes som det var aftalt — blev anmeldt fra tysk Side.

Da der forelaa Oplysning om, at der i mange Tilfælde af den tyske Værnemagt var blevet betalt Lejebeløb, der laa væsentligt over det rimelige, blev det ved Bkg. Nr. 487 af 30. November 1942 overdraget det i Maj 1941 nedsatte Udvalg for ekstrordinære Industriarbejder m. v. for tysk Regning, for hvilket Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager var udøvende Organ, at foretage Priskontrol med Hensyn til Lejemaal og Forpagtningskontrakter, indgaaet med den tyske Værnemagt her i Landet. Ifølge Bekendtgørelsen skulde de Beløb, hvormed de modtagne Betalinger oversteg de godkendte Beløb, indbetales til Nationalbanken til Kredit for den tyske Værnemagt.

Allerede i Besættelsens første Tid forelaa Oplysninger om, at der i Forbindelse med Arbejder for den tyske Værnemagt blev udbetalt urimelige Lønninger. Da Omfanget af de for tysk Regning udførte militære Anlægsarbejder fra Midten af 1942 stadig voksede, blev Tendensen til Lønstigninger i Forbindelse med disse Arbejder yderligere forstærket. For saa vidt muligt at modvirke denne Tendens blev der ved Lov Nr. 93 af 9. Marts 1943 om Pris- og Lønkontrol med visse Arbejder for udenlandsk Regning tillagt Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager Beføjelse til at føre Kontrol med Lønninger i Forbindelse med Arbejder, der udførtes her i Landet „direkte eller indirekte for udenlandsk Regning ved Finansiering gennem Danmarks Nationalbank“. Da man fra tysk Side havde Interesse i at flytte dansk Arbejdskraft fra andre Anvendelser til de militære Byggepladser gennem forhøjede Lønninger, havde denne Lønkontrol et særligt vanskeligt Arbejdsfelt, idet man fra tysk Side var af den Opfattelse, at en effektiv Kontrol vilde kunne skade det tyske Riges militære Anstrengelser. Fra 1. November 1944 blev det bl. a. som Følge af disse Forhold umuligt at udøve Lønkontrollen for saa vidt angaar Entreprenør- og Byggearbejder. Til Belysning af Omfanget af Overflytningen af Arbejdskraft til de militære Arbejder skal det nævnes, at der ifølge en af Arbejdsministeriet udarbejdet Statistik ultimo Januar 1943 var beskæftiget ca. 12.000 Arbejdere og ultimo April 1944 ca. 75.000 Arbejdere ved den tyske Værnemagts Entreprenørarbejder. Udenrigsministeriets Kommitterede eller et i Henhold til nævnte Lov nedsat Udvalg kan efter Loven paalægge vedkommende Arbejdsgiver helt eller delvis at indbetale de Beløb, der er udbetalt for meget i Lønninger, til Nationalbanken til Kredit for „den paagældende udenlandske Konto“, d. v. s. enten Besættelseskontoen eller den dansk-tyske Clearingkonto.

Det saaledes indførte Kontrolsystem blev yderligere udbygget gennem et Samarbejde med Statens Ligningsdirektorat, der efter Samraad med Udenrigsministeriet, herunder dettes Kommitterede, foretog Undersøgelser af Skatteansættelserne for Personer, som havde Forretningsforbindelse med Besættelsesmagten. Til Brug for disse Undersøgelser fik Ligningsdirektoratet paa Anmodning tilstillet Fortegnelser over Checks udstedt af den tyske Værnemagt til de Personer og Firmaer, hvis Forhold paa dette Grundlag var blevet optaget til Undersøgelse. De paagældende Skattesager blev ekspederet af et til Behandling af Sager af krisepræget Karakter i Sommeren 1943 oprettet Kontor (4. Kontor) under Statens Ligningsdirektorat. De nævnte Undersøgelser har resulteret i betydelige Skatteeftertilbetaling og Bøder, idet det har vist sig, at

Skatteydere i et vist Omfang havde undladt at føre de fra den tyske Værnemagt modtagne Betalinger til Indtægt.

Det har været en Svaghed ved de omtalte Kontrolforanstaltninger, at de, som det fremgaar af det foregaaende, til Dels var bygget paa en vis aktiv Medvirken fra tysk Side, ligesom de politiske Magtforhold medførte, at Kontrolorganerne ofte kun havde ringe Mulighed for at skride ind.

Navnlig var det en Brist ved Kontrolsystemet, at den tyske Værnemagt kunde erlægge Betalinger til de danske Leverandører, Entreprenører m. m. i Kontanter, uden at Nationalbanken fik Kendskab dertil. Den ovenfor S. 975 omtalte Kontantkontrol kunde nemlig ifølge Sagens Natur aldrig blive særlig effektiv. Nationalbanken var saaledes ikke i Stand til at sikre, at der blev anvendt nye Sedler ved alle Udbetalinger til den tyske Værnemagt, bl. a. fordi det ikke var praktisk gennemførligt at inddrage alle Landets Banker i Ordningen. Især var det vanskeligt i Besættelsens sidste Aar at foretage Kontantudbetalinger i nye Sedler i det fornødne Omfang, fordi den tyske Værnemagts Kontantforbrug steg voldsomt samtidig med, at Nationalbankens Seddeltrykkeri var optaget af at fremstille Sedler af ny Type til Brug ved den efter Krigens Ophør planlagte Seddelombytning. Dernæst har de tyske militære Kasser eller de danske Betalingsmodtagere kunnet blande, krølle og tilsmudse modtagne nye Sedler, ligesom de danske Betalingsmodtagere kunde udgive dem i Smaasummer, f. Eks. ved Udbetalinger af Lønninger, hvorved Kontantkontrollens Effektivitet begrænsedes yderligere. Man maa derfor gaa ud fra, at de af Nationalbanken konstaterede ulovlige Kontantbetalinger kun udgør en Brøkdel af de Tilfælde, hvor den tyske Værnemagt har anvendt Kontanter som Betalingsmiddel i Strid med de trufne Aftaler.

Kontrollen med den tyske Værnemagts Betalinger har i en Række Tilfælde givet Anledning til Tilbagebetalinger af Beløb, som danske Firmaer har modtaget for meget fra den tyske Værnemagt. Endvidere er der i en Række Tilfælde paa Foranledning af Kontrolmyndighederne, navnlig Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, i Nationalbanken deponeret større Beløb i Forbindelse med endnu ikke afgjorte Sager, jfr. Kapitel 2. Herudover maa Kontrolforanstaltningerne antages at have haft en ikke ringe præventiv Virkning.

Fra dansk Side var man i øvrigt stærkt interesseret i de her omtalte Kontrolforanstaltninger af den Grund, at man med Henblik paa Tiden efter Besættelsen ønskede at komme i Besiddelse af det bedst mulige Materiale til Belysning af den økonomiske Forbindelse, som danske Betalingsmodtagere har haft til Besættelsesmagten.

2) Tekniske Enkeltheder.

a) *Indhentning af Oplysninger.*

Det første Skridt henimod den senere paa mange Omraader iværksatte Kontrol med den tyske Værnemagts Udbetalinger til danske Modtagere blev taget ved et af Nationalbanken den 1. Juli 1940 udsendt Cirkulære til de autoriserede Valutahandlere, hvori disse anmodedes om fremtidig ved Indløsning af „R.K.K. Scheine“ at forlange, at Indbeta-lerne underskrev Erklæringer indeholdende visse Oplysninger om, for hvilke Arter af Ydelser de modtagne „R.K.K. Scheine“ udgjorde Betaling, jfr. den som Bilag 3 nedenfor S. 1021 aftrykte Formular. Man krævede dog i Almindelighed ikke indsendt Erklæring i Forbindelse med Indløsningen af Beløb, der ikke oversteg ca. 100 Rmk.

Efter at Finansieringen af den tyske Værnemagt fra Slutningen af August 1940 blev gennemført ved Hjælp af Checks, udstedt af den tyske Værnemagt, blev de til danske Betalingsmodtageres Ordre udstedte Checks i den første Tid overgivet til Direktoratet for Vareforsyning, der udsendte Spørgeskemaer til Betalingsmodtagerne.

Checkbetalingsmaaden gjorde det muligt for Nationalbanken gennem en statistisk Behandling af Checkmaterialet at skaffe sig en vis Oversigt over den tyske Værnemagts Forbrug, jfr. de S. 970 meddelte Oplysninger.

Fra ca. 1. Januar 1941 ophørte Direktoratet for Vareforsyning med at udsende de ovenfor nævnte Spørgeskemaer, samtidig med at Nationalbanken overtog Kontrollen

med Overholdelsen af Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940. Siden dette Tidspunkt er der af Nationalbanken blevet udsendt ca. 250.000 Forespørgselsskemaer dels paa Grundlag af Checks trukket af den tyske Værnemagt m.m. paa Nationalbanken, dels paa Grundlag af Meddelelser fra de private Banker om Udbetalinger for de tidligere nævnte tyske Entreprenørfirmaers Regning. Den ved Udsendelsen af Forespørgselsskemaerne benyttede Formular er aftrykt som Bilag 4 nedenfor S. 1021. Nationalbanken har ikke udsendt Forespørgsler om Checks paa under Kr. 200,— og Checks udstedt til offentlige Myndigheder eller til tysk Ordre.

Som tidligere berørt forlangte Nationalbanken fra Begyndelsen af Juli 1942 indsendt to Kopier af de til vedkommende Betalinger svarende Regninger foruden Forespørgselsskemaerne i udfyldt Stand.

b) *Videregivelse af Oplysninger til andre Myndigheder.*

De modtagne Regningskopier er af Nationalbanken videresendt til bl. a. følgende Myndigheder:

- 1) Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager:
Regningskopier vedrørende Vareleverancer, mindre Arbejder samt Forplejning af Medlemmer af den tyske Værnemagt.
- 2) Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager:
Regningskopier vedrørende større Entreprenørarbejder, Kørsel, visse Vareleverancer i Forbindelse med Entreprenørarbejder (f. Eks. Sten, Sand, Grus) og Udlejning af Automobile, Maskiner og Materiel.
- 3) Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v., Kontoret for Ejendomssager:
Regningskopier vedrørende Lejemaal samt visse Erstatninger.
- 4) Erhvervsraadet for Gartneri og Frugtavl:
Regningskopier vedrørende Leverancer af Frugt og Grøntsager.
- 5) Statens Kornkontor:
Regningskopier vedrørende Leverancer af Korn.
- 6) Fragtnævnet:
Regningskopier vedrørende Fragt, Ladning, Losning, Havneudgifter, Skibsprovantering samt Bugsering og Bjergning.

Hvor vedkommende Betalingsmodtager ikke har været i Stand til at indsende Regningskopier, eller hvor Nationalbanken af særlige Grunde eller efter Aftale med den Myndighed, under hvis Forretningsomraade Betalingen efter sin Art henhørte, ikke har indhentet Oplysninger om Betalingens Grundlag, er der givet vedkommende Myndighed en kort Meddelelse om Betalingen. Denne Fremgangsmaade har navnlig været praktiseret, naar det drejede sig om:

- 1) Betalinger for Automobilreparationer, hvorom Direktoratet for Vareforsyning er blevet underrettet.
- 2) Betalinger for Lejemaal, hvorom Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v., Kontoret for Ejendomssager, er blevet underrettet.
- 3) Mindre Betalinger for Kørsel, hvorom Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager er blevet underrettet.

c) *Tilfælde, hvor Kontrollen med Salg til den tyske Værnemagt har været henlagt til andre Myndigheder.*

Kontrollen med Overholdelsen af Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940, jfr. Bkg. Nr. 578 af 4. November 1940, har i en Række Tilfælde været henlagt til andre Myndigheder.

- 1) Med Hensyn til Landbrugsvarer, der omfattes af § 2, Stk. 1 a i Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940, har Nationalbanken blot paaset, at Betalingen er ydet gennem Landbrugsministeriets Eksportudvalg, medens Overholdelsen af de iøvrigt for disse Varer af Landbrugsministeriet fastsatte Forskrifter er blevet kontrolleret af vedkommende Eksportudvalg.
- 2) Med Hensyn til Leverancer af Frugt og Grøntsager er Kontrollen foretaget af

Erhvervsraadet for Gartneri og Frugtavl, der har afgivet Rapport til Landbrugsministeriet.

- 3) Kontrollen med Levering af elektrisk Strøm og Gas har ligget hos Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager i Forbindelse med de danske Elektricitetsværkers Forening og Dansk Gasteknisk Forening.
- 4) Kontrollen med Salg af Øl til den tyske Værnemagt har ligget hos Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager i Forening med Bryggerforeningen.
- 5) Kontrollen med Levering af Materialer i Forbindelse med større Entreprenørarbejder er i Juli 1942 overgaaet til Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager. Nationalbanken har dog paa Grundlag af de fremkomne Oplysninger udøvet en foreløbig Kontrol.
- 6) Kontrollen med Materialeleverancer i Henhold til nogle særlige af Udenrigsministeriet i November 1943 udstedte generelle Tilladelser til Levering af Materialer i Forbindelse med Entreprenørarbejder i Jylland for „Organisation Todt“, „Festungspionierstab“ samt nogle Afdelinger af Luftvaabenet („Bauleitung S“ og „Sonderbaustab der Luftwaffe“) har ligget hos Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager.
- 7) Kontrollen med Levering af Materialer i Forbindelse med Automobilreparationer er blevet udøvet af Direktoratet for Vareforsyning.
- 8) Kontrollen med Levering af Materialer i Forbindelse med Skibsreparationer udført i Henhold til generel Tilladelse er ligeledes foretaget af Direktoratet for Vareforsyning. (Se iøvrigt S. 979, j).

d) *Nationalbankens Bemyndigelse til at indhente Oplysninger.*

Da Nationalbanken overtog Kontrollen med Overholdelsen af Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940, havde den ikke Bemyndigelse til at kræve Oplysninger af Betalingsmødtagerne. Hvor disse ikke besvarede Nationalbankens Forespørgsler, blev Forholdet indberettet til Handelsministeriet, der gennem vedkommende Politimester søgte at fremskaffe de ønskede Svar. Denne Fremgangsmaade viste sig med Tiden mindre hensigtsmæssig, baade fordi det medførte en væsentlig Forsinkelse at indhente Oplysningerne paa denne Maade, og fordi visse Betalingsmodtagere helt ophørte med at reagere overfor Nationalbankens Henvendelser. Ved Skrivelse af 23. Oktober 1943 blev der derfor af Ministeriet for Handel, Industri og Søfart tillagt Nationalbanken Bemyndigelse til at afkræve saavel offentlige Myndigheder som private Personer alle Oplysninger vedrørende Betalinger hidrørende fra den tyske Værnemagt. Ministeriets Skrivelse havde følgende Indhold:

„Under Henvisning til Bestemmelsen i § 16, 2. Stk., sidste Pkt. i Lov Nr. 158 af 29. Marts 1943 skal man meddele, at Handelsministeriet i Forbindelse med den til Nationalbanken overdragne Kontrol med de af danske Firmaer m. v. fra den tyske Værnemagt modtagne Betalinger herved bemyndiger Banken til paa Handelsministeriets Vegne i Medfør af ovennævnte Bestemmelse at afkræve saavel offentlige Myndigheder som private Personer alle Oplysninger vedrørende de Betalinger — i Check eller i kontante Penge — som vedkommende Myndighed eller Person maatte have modtaget fra den tyske Værnemagt, direkte eller gennem Mellemmænd.

Saafernt de af Banken i Overensstemmelse med ovenstaaende fremsatte Anmodninger om Oplysninger ikke maatte blive efterkommet paa fyldestgørende Maade af vedkommende Myndighed eller Person, vil de paagældende ifalde Strafansvar i Henhold til § 18, 1. Stk. i ovennævnte Lov, og man skal derfor i saadanne Tilfælde anmode Banken om omgaaende at ville forelægge Sagen for Handelsministeriet med Henblik herpaa.“

Denne Nyordning betød, at Handelsministeriet, naar det havde modtaget Meddelelse fra Nationalbanken om, at der ikke forelaa noget Svar paa de Forespørgsler, som var fremsat i Henhold til den nævnte Bemyndigelse, straks kunde oversende Sagerne til

Anklagemyndigheden med Henblik paa Strafforfølgning. Der er i Tidens Løb idømt eller vedtaget et meget betydeligt Antal Bøder i Sager af denne Art.

Til Trods herfor voksede Antallet af Tilfælde, hvor Nationalbanken ikke modtog de ønskede Oplysninger om den tyske Værnemagts Betalinger, bl. a. fordi de Firmaer, navnlig Entreprenørfirmaer, som havde Forretningsforbindelse med den tyske Værnemagt; blev ringere og ringere i Henseende til kontormæssige Kvalifikationer. Da det efter Opløsningen af det danske Polit i den 19. September 1944 kunde forudses, at det vilde blive vanskeligere at forfølge saadanne Sager, blev der truffet den Ordning, at Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager og Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager modtog Genparter af Nationalbankens Skrivelser til Handelsministeriet i Tilfælde, hvor Oplysningspligten overfor Nationalbanken var tilsidesat. Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager afslog derefter i en Række Tilfælde Andragender om nye Salgstilladelser til de paagældende Betalingsmodtagere, saa længe disse ikke havde tilstillet Nationalbanken de krævede Oplysninger, medens den Kommitteredes Opmærksomhed herved særlig blev henledt paa saadanne Betalingsmodtageres Forhold.

- e) *Frivillig Indbetaling til Nationalbanken af Beløb til Imødegaaelse af Krav om Tilbagebetaling af for meget indvundet Fortjeneste ved Arbejder og Leverancer for tysk Regning*

Ved de af Statens Ligningsdirektorat foretagne Undersøgelser af Skatteansættelserne for de Personer og Firmaer, som foretog Arbejder for og Leverancer til Besættelsesmagten, viste det sig, at de i mange Tilfælde havde hensat Beløb til Imødegaaelse af Krav fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager om Tilbagebetaling af for meget indvundet Fortjeneste. Da Ligningsdirektoratet normalt kun kunde tillade Fradrag af for meget indvundet Fortjeneste i Indkomsten for det Regnskabsaar, i hvilket Kravet om Tilbagebetaling var fremsat og Størrelsen heraf fastsat, vilde det ikke kunne undgaaes, at der i overordentlig mange Tilfælde maatte blive indkrævet over 100 % af den indvundne Fortjeneste i Skat og Tilbagebetaling. Det kunde nemlig forudses, at Kravet om Tilbagebetaling ofte først vilde kunne opgøres efter vedkommende Arbejdes eller Leverances Afslutning. For at undgaa saadanne Tilfælde blev der indført den Ordning, at Ligningsdirektoratet i Almindelighed vilde godkende en efter Omstændighederne rimelig Hensættelse til Imødegaaelse af saadanne Krav under Forudsætning af, at Hensættelsen var sket i Henhold til en foreløbig Opgørelse over den for meget indvundne Fortjeneste, at Hensættelsen fremgik som en særlig Post i Status, og at der forelaa Dokumentation for, at et Beløb svarende til Hensættelsen inden Selvangivelsens Indsendelse var indbetalt til Nationalbanken paa en Konto med Betegnelsen „Hensættelse vedrørende Avanceregulering for særlige Arbejder“, hvorover der kun kunde disponeres med Tilladelse fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager. Denne Ordning blev af Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager bekendtgjort ved Cirkulærskrivelse af 27. December 1944.

- f) *Checkarkiv.*

Under Krigen har Nationalbanken ladet de af den tyske Værnemagt m. m. udstedte Checks sortere alfabetisk efter Betalingsmodtagernes Navne. Materialet i dette Checkarkiv vil formentlig nu i Efterkrigstiden ikke alene være af stor Interesse for Skattemyndighederne, men tillige for Politimyndighederne, forsaavidt angaar Personer, der er sigtede for Overtrædelse af Straffelovstillsæggene af 1. Juni og 28. August 1945 samt for Revisionsudvalget for tyske Betalinger, jfr. Lov Nr. 330 af 12. Juli 1945 samt Lov Nr. 499 og Lov Nr. 500, begge af 9. Oktober 1945.

III. FINANSIERINGEN OVER DEN DANSK-TYSKE CLEARING-KONTO OG DE DERTIL KNYTTEDE KONTROLFORANSTALTNINGER

A. HISTORISKE FORUDSÆTNINGER.

Tysklands økonomiske Vanskeligheder var i Aarene efter 1929 forøget væsentligt som Følge af Verdensdepressionen. Da den tyske Regering med Markkatastrofen faa Aar i Forvejen i Erindring for enhver Pris vilde undgaa en Devaluering af Marken, maatte den gribe til drastiske Foranstaltninger for at skabe Ligevægt paa Betalingsbalancen. Som et Led i denne Politik afsluttede Tyskland med en Række Lande Aftaler om, at alle Betalinger, der vedrørte Samhandelen mellem Tyskland og de paagældende Lande, skulde foretages gennem den tyske Rigsbank, senere gennem det af denne oprettede Clearinginstitut, „Deutsche Verrechnungskasse“, og Centralbankerne eller lignende Pengeinstitutter i de andre Lande. Aftalerne benævntes Clearingaftaler, fordi det var Tanken, at Betalingerne for Import og Eksport ved denne Betalingsordning skulde „clears“, d. v. s. udlignes ved direkte Modregning mellem „Deutsche Verrechnungskasse“ og det udenlandske Clearinginstitut uden Benyttelse af fremmed Valuta.

Mellem den tyske Rigsbank og Nationalbanken afsluttedes der i Juni 1932 et særligt Clearingarrangement. Dette var kun tænkt anvendt paa Vareudveksling, der laa ud over det sædvanlige, men efterhaanden skete mere og mere af Samhandelen paa Clearingbasis. Saaledes var det fastsat i den Clearingoverenskomst, der blev indgaaet den 21.-23. Januar 1935 mellem „Deutsche Verrechnungskasse“ og Nationalbanken, at alle Betalinger, der vedrørte Samhandelen mellem de to Lande, skulde foregaa over Clearing.

Det er denne Clearingoverenskomst med dertil hørende Tillægsoverenskomster, der har ligget til Grund for Betalingerne over dansk-tysk Clearing i hele Besættelsesperioden.

Til Varetagelse af de særlige Clearingforretninger oprettede Nationalbanken i 1935 et Clearingkontor.

Medens det er Hovedreglen, at der i Forbindelse med Afslutningen af Clearingaftaler mellem to Lande gennemføres Foranstaltninger, der skal sikre, at de clearingpligtige Krav og Modkrav over en vis Periode balancerer, var det et Særkende ved den omtrent samtidig med Clearingoverenskomsten afsluttede Handelsaftale mellem den tyske og den danske Regering, at Værdien af Danmarks Import fra Tyskland i en vis Periode skulde være en Del større end Værdien af Tysklands Import fra Danmark. Dette hang sammen med, at Danmark altid tidligere havde haft Importoverskud i Forhold til Tyskland. Som Følge heraf maatte man vente, at der i Almindelighed var en Saldo i Tysklands Favør paa den dansk-tyske Clearingkonto. I en Tillægsaftale af 27. November 1937 til Clearingoverenskomsten af 1935 aftaltes det imidlertid, at Tyskland fra 1. Januar 1938 af denne Saldo regelmæssigt skulde have visse Beløb stillet til Raadighed i fri Valuta. Denne Aftale skyldtes et tysk Krav, der rejstes under Henviisning til, at der i de af Danmark fra Tyskland importerede Varer indgik en hel Del oversøiske Raavarer, som Tyskland kun kunde købe mod Betaling i fri Valuta.

Ved en Tillægsaftale af 11. November 1938 til den ovennævnte Clearingoverenskomst af 1935 blev det fastsat, at visse Dele af Indbetalingerne her i Landet til den dansk-tyske Clearingkonto skulde overføres til en særlig Konto, hvis Provenu for Størstedelens Vedkommende skulde anvendes til Indkøb af den frie Valuta, som Tyskland ifølge det ovenstaaende skulde have stillet til Raadighed. Af denne Konto skulde tillige afholdes visse Betalinger, der fra tysk Side tidligere var præsteret i fri Valuta (Gesandtskabsudgifter, kulturelle Udgifter og lign.).

Som Følge af de lige nævnte Bestemmelser i Overenskomsten af 21.-23. Januar 1935 skulde Importørernes Indbetalinger til Clearingkontoen saaledes i en vis Periode andrage et større Beløb end de af Nationalbanken i samme Periode til Eksportørerne foretagne Udbetalinger. Det viste sig imidlertid, at Importen fra og Eksporten til Tyskland i visse Tidsrum kom til at staa i et andet Forhold til hinanden end forudset, saaledes at de Betalinger, som Importørerne foretog til Nationalbanken for de fra

Tyskland indførte Varer, ikke var tilstrækkelige til at dække Eksportørernes Tilgodehavender for de til Tyskland præsterede Leverancer. Da dette kun forekom undtagelsesvis, traadte Nationalbanken ved saadanne Lejligheder i Forskud overfor de danske Eksportører, for at disse ikke skulde vente paa Fyldestgørelsen af deres Krav, indtil der var indgaaet tilstrækkelige Beløb i Indbetalinger paa Clearingkontoen.

Saaledes kom Nationalbanken bl. a. i 1936 til at gaa i Forskud med et ret betydeligt Beløb. Den „Valutapukkel“, der den Gang opstod, gav Anledning til, at det fra Nytaar 1937 aftaltes, at Omfanget af Danmarks Import af tyske Varer i et Kvartal skulde være afgørende for Tysklands Køb af danske Varer i det følgende Kvartal. Aftaler med lignende Indhold blev samtidig truffet mellem Tyskland og forskellige andre Lande. Disse Aftaler var Udtryk for daværende Rigsøkonomiminister Schachts Bestræbelser for gennem en Omlægning af den tyske Handelspolitik at fremme Eksporten af tyske Varer. Den nævnte Ordning nødvendiggjorde, at der herefter maatte føres kvartaarlige Handelsforhandlinger mellem de to Lande.

Forretningsgangen ved Overførsler fra Tyskland til Danmark har været den, at Nationalbanken fra „Deutsche Verrechnungskasse“ modtog Meddelelse om de Indbetalinger, som tyske Firmaer havde foretaget til Fordel for danske Betalingsmodtagere. Nationalbanken anmodedes i disse Meddelelser om til Debet for det tyske Clearinginstitut at udbetale Modværdien i Kroner til de Personer her i Landet, for hvis Regning Beløbene var indbetalt i Tyskland. Meddelelserne til Nationalbanken indeholdt i Reglen Oplysninger om Arten af de Ydelser, som Overførslerne dækkede. Efter Modtagelsen af Udbetalingsordrerne afregnedes Beløbene til de danske Betalingsmodtagere i Checks, trykt i rød-hvid Farve. Samme Slags Checkformularer har været benyttet ogsaa til Udbetalinger over andre Clearinger end den dansk-tyske. Overførsler fra Danmark til Tyskland foregik efter lignende Principper.

Clearingkontoen førtes dels som en Reichsmark-Konto, dels som en Krone-Konto, saaledes at man i Almindelighed paa den første førte de Ydelser, der var kontraheret i Reichsmark, og paa den sidste dem, der kontraheredes i Kroner. Indbetalingerne til og Udbetalingerne fra den dansk-tyske Clearingkonto skulde i Danmark finde Sted i Kroner og i Tyskland i Reichsmark, uanset hvilken Møntsort der var kontraheret i. Ved Omregningen benyttedes den officielle Reichsmarkkurs (fra 28. August 1939 den af Nationalbanken noterede Clearingkurs paa Berlin).

Størstedelen af Eksporten til Tyskland faktureredes i Kroner, idet dog enkelte Varer, hvoraf de vigtigste var Kreaturer, Heste, Svin, Flæsk, Kød og Fisk, faktureredes i Reichsmark; Størstedelen af Importen faktureredes i Reichsmark. Nationalbankens Udbetalinger over dansk-tysk Clearing kom derfor som Hovedregel til at foregaa over Krone-Kontoen, medens Indbetalingerne i Almindelighed skete til Mark-Kontoen. Som Følge heraf fik Nationalbanken et Tilgodehavende hos „Deutsche Verrechnungskasse“ paa Krone-Kontoen og en Gæld paa Mark-Kontoen. Ifølge Clearingoverenskomsten af 1935 skulde Tilgodehavendet paa Krone-Kontoen to Gange om Maaneden modregnes med Gælden paa Mark-Kontoen, bl. a. fordi det tyske Clearinginstitut i Henhold til tyske Bestemmelser ikke maatte have Gæld i udenlandsk Valuta.

Som Følge af at Danmarks Import fra Tyskland i eet Kvartal var bestemmende for Eksporten til Tyskland i det følgende Kvartal og for de ovenfor nævnte Salg af fri Valuta til Tyskland, balancerede de to Konti under eet i Reglen nogenlunde. Ved Besættelsen havde Danmark en mindre Clearinggæld til Tyskland, jfr. Tabel 1, S. 964.

B. DANSK-TYSK CLEARING UNDER BESÆTTELSEN

1) Almindelige Bemærkninger.

a) *Aarsagerne til, at Nationalbanken maatte yde Forskud under Besættelsen.*

Da Danmark ved Besættelsen blev afskaaret fra det engelske Marked, skete der en fuldstændig Ændring af Forudsætningerne for den dansk-tyske Samhandel, idet Danmark nu var tvunget til at afsætte hele sin Eksportproduktion paa Kontinentet. Det Princip for Samhandelen, at Danmarks Import fra Tyskland i et Kvartal skulde være

bestemmende for Eksporten til Tyskland i det følgende Kvartal, saa Tyskland det endvidere ikke længere i sin Interesse at opretholde. Af disse Grunde forøgedes Eksporten, i Særdeleshed af Landbrugsvarer, allerede i Slutningen af April 1940 betydeligt udover, hvad der var bestemt ved vor Import fra Tyskland i Januar Kvartal 1940.

Da Besættelsen ikke medførte nogen Ændring i den før 1940 gældende Betalingsmaade, kom Nationalbanken saaledes i Besættelsestidens første Fase paa samme Maade, som det allerede var sket nogle Gange tidligere, til at gaa i Forskud over for Eksportørerne. Disse Forskudsbetalinger voksede under Besættelsen til Beløb af en ganske anden Størrelsesorden end nogensinde før. Her som i andre af Tyskland besatte Lande kom Clearingsystemet i den Udformning, det havde faaet i de af Tyskland afsluttede Clearingaftaler, i Modstrid med selve Clearingens Princip til at vise sig som et enestaaende effektivt Led i den tyske Krigsfinansiering.

b) *Statsgaranti.*

Straks efter den 9. April 1940 udtalte Nationalbanken overfor Regeringen, at det af pengepolitiske Grunde maatte anses for ønskeligt, at der kun udbetaltes Eksportørerne à conto Beløb, saalænge Tysklands Eksport til Danmark var mindre end vor Eksport til Tyskland. Regeringen ansaa det dog under de herskende Forhold ikke for muligt at gennemføre en saadan Fremgangsmaade. Nationalbanken kom saaledes ogsaa i Besættelsestidens senere Faser til at gaa i Forskud, og det viste sig derfor nødvendigt for Banken at faa Statsgaranti for sit Tilgodehavende hos „Deutsche Verrechnungskasse“.

Man fandt det imidlertid nødvendigt, at Nationalbanken ogsaa kunde gaa i Forskud paa andre Clearinger end den dansk-tyske. Det kunde nemlig ellers befrygtes, at Eksportørerne foretrak at sælge deres Varer til Tyskland i Stedet for til de andre Lande, hvormed Danmark havde afsluttet Clearingaftale. Af denne Grund anmodede Nationalbanken om at faa Statsgaranti for Forskud paa alle Clearinger.

Ved en Skrivelse af 4. Juli 1940 tilsagde Finansministeriet med Finansudvalgenes Samtykke Nationalbanken den ønskede Garanti, der er optaget i Tillægsbevillingsloven for 1940-41 (Lov Nr. 305 af 30. Juni 1941) som Tekstanmærkning Nr. 37 til § 26. Garantien var tidsbegrænset, men den er senere stadig blevet forlænget, ændret og suppleret, efterhaanden som flere Betalingsomraader er blevet inddraget under Clearing. Den er hvert Aar blevet optaget paa den nævnte Maade i Tillægsbevillingsloven, sidst i Lov Nr. 381 af 9. August 1945 for Perioden indtil 30. Juni 1945 inkl. I denne Lov har Garantien faaet følgende Formulering:

»Statens Garanti ydes for fuld Dækning — herunder Dækning for eventuelle Kurstab — forsaavidt angaar de Clearinger, Betalingsaftaler og andre Betalingsarrangementer, hvorom Aftale med Udlandet (Centralbank, Clearingadministration og lignende) er eller maatte blive truffet.

Garantien er begrænset til den 30. Juni 1945 inkl., efter hvilken Dag den fortsætter vedrørende de Saldi, som de paagældende Konti udviser i Bankens Bøger ved Garantians Udløb.

I de paagældende Saldi indgaar:

- a. Udbetalinger i Danmark, der er foretaget paa Grundlag af Indbetalingsadvis fra Udlandet, selv om der ikke er eller har været Dækning ved Indbetalinger i Danmark, og selv om Udbetalingerne sker eller er sket uden Aftale med Udlandet.
- b. Udbetalinger i Danmark foretaget inden Garantians Udløb, og som vel modsvares af Indbetalinger i Udlandet, men er Forskudsbetalinger vedrørende Vareleverancer, Entrepriser og andet, hvor de paagældende Modydelse eventuelt først præsteres helt eller delvis efter Garantians Udløb.
- c. Beløb hidrørende fra Forrentning af Danmarks Nationalbanks Tilgodehavender i Udlandet paa Konti vedrørende Clearinger, Betalingsaftaler og andre Betalingsarrangementer.

Garantien omfatter tillige Udbetalinger, der først foretages efter Garantians Udløb, men om hvilke Danmarks Nationalbank med Finansministeriets Godkendelse har afgivet Tilsagn inden Garantians Udløb, samt Beløb, der forskudsvise er udbetalt af Danmarks Nationalbank til den tyske Værnemagt i Danmark til Indkøb af Levnedsmidler, hvilke Beløb skal refunderes ved Overførsel fra Tyskland over dansk-tysk Clearing.

Endvidere omfatter Statens Garanti de Beløb, som Nationalbanken maatte blive tilpligtet at tilbagebetale herværende Importører i Tilfælde, hvor disse ikke maatte være blevet frigjort for deres Skyld ved Bankens Overførsel af Beløbene til vedkommende udenlandske Clearinginstitut, og Banken ej heller har været i Stand til at faa det paagældende Beløb tilbageført over den Clearingkonto, til Kredit for hvilken Indbetalingen har fundet Sted.◊

Finansministeriet har i Skrivelse af 16. Juli 1945 meddelt Nationalbanken, at Garantien er forlænget til 31. December 1945.

c) *Kursrisiko.*

Da Udbetalingerne over dansk-tysk Clearing langt oversteg Indbetalingerne, og da Udbetalingerne i overvejende Grad skete til Udgift for Kronekontoen, maatte man forvente, at Nationalbanken efterhaanden opbyggede et Kronetilgodehavende. Imidlertid stillede man fra tysk Side Krav om, at Nationalbanken til Stadighed til „Deutsche Verrechnungskasse“ skulde sælge Kronebeløb mod Reichsmark, idet man henviste til, at dette Pengeinstitut ikke maatte have Gæld i udenlandsk Valuta. Da man fra dansk Side paa Grund af Forholdene ikke kunde afvise dette Krav, blev Størstedelen af Nationalbankens Tilgodehavende hos „Deutsche Verrechnungskasse“ paa denne Maade konverteret fra Kroner til Mark.

De danske Myndigheder maatte ifølge Sagens Natur principalt være interesseret i, at Clearingtilgodehavendet blev et rent Kronetilgodehavende, subsidiært i at faa hindret eller begrænset de omtalte Salg af Kroner til det tyske Clearinginstitut. Talrige Forsøg fra Udenrigsministeriets og Nationalbankens Side resulterede kun i, at der opnaaedes en vis Begrænsning af Salgene af Kroner til Tyskland.

Den 31. Maj 1945 havde Danmark paa den dansk-tyske Clearingkonto et Marktilgodehavende paa 1200,5 Mill. Rmk. og et Kronetilgodehavende paa 574,5 Mill. Kr.

d) *Kurstab i Forbindelse med Kronehævningen.*

Nationalbanken havde, da den danske Krone hævedes ca. 8 % den 22. Januar 1942, et Marktilgodehavende hos „Deutsche Verrechnungskasse“ paa 389,9 Mill. Rmk., og der paaførtes derfor Banken et Kurstab paa 61,0 Mill. Kr., der debiteredes Statens Reguleringskonto i Overensstemmelse med den givne Statsgaranti.

e) *Begrænsning af Nationalbankens Merudbetalinger over dansk-tysk Clearing.*

Nationalbanken var af pengepolitiske Grunde interesseret i at begrænse Merudbetalingerne over dansk-tysk Clearing mest muligt. En saadan Begrænsning af Stigningen i Tilgodehavendet paa den dansk-tyske Clearingkonto kunde søges opnaaet paa to Maader dels ved Nedsættelse af Udbetalingerne paa Grundlag af Overførsler fra Tyskland, dels ved Forhøjelse af Indbetalingerne til den dansk-tyske Clearingkonto. Nationalbanken har i videst muligt Omfang søgt at anvende begge Metoder.

Udbetalingerne fik man indskrænket i et vist Omfang, ved at Nationalbanken fastsatte særlige Regler for Overførsel af Forskudsbetalinger, Rembours- og Garantibeløb, samt ved at man — efter forudgaaende Undersøgelse af Grundlaget for Udbetalingerne — i visse Tilfælde slet ikke tillod Overførsel eller kun tillod Overførsel i det Omfang, hvori der forelaa Godkendelse fra danske Myndigheder, tildels i Overensstemmelse med Aftaler, som blev truffet i det dansk-tyske Regeringsudvalg. De paa dette Omraade gennemførte Foranstaltninger er fremstillet nedenfor under C.

Ifølge Sagens Natur var der snævre Grænser for det Omfang, *Indbetalingerne* til Nationalbanken paa dansk-tysk Clearingkonto kunde faa, idet Tyskland kun var interesseret i at fremme Eksporten til Danmark i den Udstrækning, denne Eksport var af Betydning for Krigsførelsen. Danmarks Import fra Tyskland blev derfor navnlig i Besættelsens sidste Aar af forholdsvis ringe Omfang.

For at modvirke Pengerigeligheden her i Landet søgte man at fremme Indbetalingerne ved at træffe Foranstaltninger, der skulde hindre, at Importørerne udnyttede den af tyske Eksportører ydede Kredit udover det normale. Nationalbanken var iøvrigt i Henhold til Overenskomsten af 21.-23. Januar 1935 forpligtet til at medvirke til, at de i den dansk-tyske Samhandel normalt anvendte Betalingsfrister ikke blev overskredet. I Henhold til Bkg. Nr. 428 af 10. August 1940 og Nr. 9 af 17. Januar 1944, begge angaaende Kontrol med Betalinger til Udlandet over Clearingkonti, førte Direktoratet for Vareforsyning Kontrol med Importen, herunder med Importørernes Udnyttelse af den af tyske Eksportører ydede Kredit. Begge de nævnte Bekendtgørelser bestemte iøvrigt, at Afviklingen af Betalinger til Udlandet, der i Henhold til de herom

gældende Forskrifter skulde ske over Clearing ved Nationalbanken, ikke uden Tilladelse fra Direktoratet for Vareforsyning maatte udskydes ud over det ved den paagældende Forpligtelses Paadragelse aftalte eller forudsatte Tidspunkt. Nationalbanken har iøvrigt adskillige Gange overfor de autøriserede Valutahandlere indskærpet, at der paahvilede Importører og andre Debitorer en Pligt til til Nationalbanken at indbetale de af de forskellige Clearingordninger omfattede Beløb, som udenlandske Kreditorer havde til gode hos dem.

Foruden Hensynet til Pengerigeligheden var der ogsaa for de danske Myndigheder et andet Motiv til at hindre en Udstrækning af Kreditfrister fra de danske Importørers Side. Saadanne Kreditydelser ud over det normale kunde nemlig være Udtryk for tysk Kapitalflugt her til Landet. Efterhaanden som Krigen mere og mere udviklede sig til Tysklands Ugunst, mærkede man hos tyske Firmaer en stigende Tilbøjelighed i den Retning. Den omtalte Form for Kapitalflugt var en af dem, som de danske Myndigheder havde størst Mulighed for at konstatere, jfr. iøvrigt nedenfor S. 1002.

I 1940 og 1941 lykkedes det at faa det danske Clearingtilgodehavende hos Tyskland nedbragt gennem Aftaler, hvorved Beløb af Danmarks Tilgodehavender paa Clearingkonto med Tyskland kunde anvendes til Betaling af Varer, som Danmark importerede fra Tredieland, saaledes 23,6 Mill. Kr. til Indkøb af Varer i Sverige, 10,4 Mill. Kr. til Indkøb i Finland, 4,0 Mill. Kr. til Indkøb i Italien og 0,1 Mill. Kr. til Indkøb i Norge.

f) *Clearingkurserne under Besættelsen*

Den 8. April 1940 var Clearingkursen paa Berlin 208,00 Kr. pr. 100 Rmk. Fra 9. April 1940 til og med 1. Maj 1940 var de af Nationalbanken fastsatte Valutakurser nominelle. Clearingkursen paa Berlin nedsattes 11. Maj 1940 til 207,40 Kr. pr. 100 Rmk. og igen den 14. Januar 1941 til 207,21 Kr. pr. 100 Rmk. Disse to mindre Nedsættelser var af teknisk Natur. Fra 14. Januar 1941 noterede Nationalbanken tillige en særlig Kurs for frie Reichsmark, der afveg fra Clearingkursen; alene den sidste har dog haft Betydning ved Clearingbetalinger. Efter at der den 22. Januar 1942 var givet Offentligheden Meddelelse om Kronehævningen, ansattes Clearingkursen paa Berlin fra og med 23. Januar 1942 til 191,57 Kr. pr. 100 Rmk. Denne Kurs er siden fastholdt.

g) *Clearinggebyrer.*

Indtil 8. Juli 1940 afregnede Nationalbanken for at skaffe Dækning for en Del af Omkostningerne ved dens Clearingkontor Beløb, der fra Tyskland var anvist i Rmk., til en Kurs, der var 25 Øre under den noterede Kurs. Af Beløb, der fra Tyskland anvistes i danske Kroner, beregnedes derimod intet Gebyr.

Fra 8. Juli 1940 til 5. Maj 1941 beregnedes et Administrationsgebyr paa 1 ‰ for samtlige Overførsler, der over Clearing fremkom fra Udlandet, dog saaledes at der intet Administrationsgebyr opkrævedes for Checks paa mindre Beløb end 500 Kr.

Fra 5. Maj 1941 er der opkrævet et Administrationsgebyr af baade Ind- og Udbetalinger over Clearing med Udlandet paa 1 ‰, Minimum 50 Øre, jfr. Bkg. Nr. 221 af 3. Maj 1941.

h) *Bestemmelser om Clearing.*

Ved Besættelsen var de fleste Regler om Clearing fastsat af Nationalbanken, som ved Bkg. Nr. 143 af 2. April 1940, § 10, var bemyndiget til, naar Danmark havde afsluttet Overenskomst med et fremmed Land om, at Betalinger mellem de to Lande skulde overføres ved Clearing, at træffe de nærmere Aftaler med vedkommende udenlandske Myndigheder om Gennemførelsen af Overenskomsten og til fra dansk Side at føre den fornødne Kontrol med Overenskomstens Overholdelse, herunder med, at der ikke afregnedes andre Betalinger end bestemt eller forudsat ved Overenskomsten med vedkommende fremmede Land.

I Medfør af § 13, 2. Stk., i Lov Nr. 342 af 22. December 1937, jfr. Lov Nr. 459 af 22. December 1939, var der tillagt Handelsministeren Bemyndigelse til at give Forskrifter med Hensyn til Betalingers Overførsel ved Clearing, herunder til at bestemme,

at Indbetalinger til Dækning af Betalingsforpligtelser skulde ske til Fordel for vedkommende udenlandske Kreditor over Clearing ved Nationalbanken. I Henhold til denne Lov var udstedt Bkg. Nr. 210 og Bkg. Nr. 211, begge af 31. Maj 1939 angaaende Overførsel af visse Betalinger henholdsvis *til* Tyskland og *til* Protektoratet Böhmen og Mähren. Begge disse Bekendtgørelser blev udstedt i Overensstemmelse med de mellem den *tyske* og den danske Regering trufne Aftaler.

Alle disse Regler gjaldt i Besættelsens første Tid.

Efter tysk Krav udvidedes den mellem Danmark og Tyskland bestaaende Clearing-aftale allerede i Slutningen af Maj 1940 til at omfatte en Række Betalinger, der tidligere havde fundet Sted i fri Valuta, jfr. S. 996 nedenfor. I den Anledning skete der en Forandring i de foran omtalte Forskrifter derved, at Bkg. Nr. 210 af 31. Maj 1939 erstattedes med Bkg. Nr. 294 af 1. Juni 1940. Ogsaa den sidste Bekendtgørelse omfattede kun Overførsel af visse Betalinger *til* Tyskland.

I Stedet for Bestemmelserne i Bkg. Nr. 143 af 2. April 1940, § 10, er senere traadt ligelydende Bestemmelser i § 17 i Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940, der blev udstedt, efter at § 13 i Lov Nr. 342 af 22. December 1937 var blevet ændret ved Lov Nr. 314 af 14. Juni 1940.

Handelsministerens Bemyndigelse til at fastsætte Forskrifter med Hensyn til Betalingers Overførsel over Clearing blev senere optaget som § 8 i Lov Nr. 406 af 3. August 1940. Denne Lovs Gyldighed er siden til Stadighed blevet forlænget, sidst indtil 31. Marts 1946, jfr. Lovanordning Nr. 91 af 9. Marts 1945 og Lov Nr. 297 af 22. Juni 1945. Loven er sidst optrykt som Lov Nr. 158 af 29. Marts 1943.

Ved Bkg. Nr. 425 af 10. August 1940, der udstedtes i Medfør af Lov Nr. 406 af 3. August 1940, blev Gyldigheden af Bkg. Nr. 294 af 1. Juni 1940 angaaende Overførsel af visse Betalinger til Tyskland, Bkg. Nr. 211 af 31. Maj 1939 angaaende Overførsel af visse Betalinger til Protektoratet Böhmen og Mähren og Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940 angaaende Ind- og Udførsel af Penge og Værdipapirer m. v. forlænget indtil videre.

Da Protektoratet Böhmen og Mähren den 1. Oktober 1940 kom i Toldunion med Tyskland, ophævedes den specielle Clearing af Betalingsforpligtelser hidrørende fra Varesamhandelen med dette Omraade, dog saaledes at Betalingsforpligtelser hidrørende fra Salg af Varer, der var indklareret i de respektive Lande før 1. Oktober 1940, stadig skulde afregnes over den specielle Clearing med Protektoratet, jfr. Bkg. Nr. 508 af 1. Oktober 1940 om Tillæg til Bkg. Nr. 294 af 1. Juni 1940. Fra 26. Februar 1941 blev dette ændret, saaledes at ogsaa den sidstnævnte Gruppe Betalingsforpligtelser fra da af skulde afregnes over dansk-tysk Clearing, jfr. Bkg. Nr. 77 af 26. Februar 1941.

2) Omraadet for Betalingerne over dansk-tysk Clearing.

a) Begreber og Oversigt.

Overførslerne over dansk-tysk Clearing har dels omfattet de Arter af Betalinger, som ifølge Clearingoverenskomsten af 21.-23. Januar 1935 med Tillægsoverenskomster *skulde* ske ved Overførsel over Clearing, dels visse Betalinger, som enten ifølge Overenskomsten i et vist Omfang *kunde* tillades overført, eller som der gennem særlige Aftaler i det dansk-tyske Regeringsudvalg skabtes *Mulighed* for at overføre ad denne Vej. Med Hensyn til de under den første Gruppe hørende Betalinger, blev der, som en Konsekvens af de dansk-tyske Aftaler, fra saavel dansk som tysk Side fastsat Regler om, at Overførsel af de Beløb, som indenfor de paagældende Betalingsomraader skyldtes af Personer, Firmaer m. m. i det ene Land til Personer, Firmaer m. m. i det andet Land, *skulde* ske ved Indbetaling over Clearing til Fordel for vedkommende fremmede Kreditor. De Arter af Betalinger, for hvilke denne Ordning blev gennemført, vil blive kaldt *clearingpligtige* til Forskel fra andre Clearingbetalinger.

Uanset om Clearingbetalingerne omfattedes af Clearingoverenskomsten af 1935 med Tillægsoverenskomster eller af Aftaler i det dansk-tyske Regeringsudvalg, har man i Almindelighed her i Landet krævet, at der forelaa en af danske Myndigheder udstedt *Indbetalingstilladelse*, f. Eks. i Form af en toldafstemplet Betalingsattest. Som omtalt nedenfor under Punkt C. har man ligeledes med Hensyn til visse Betalingsarter

gjort *Udbetaling* af Overførsler over dansk-tysk Clearing afhængig af *Godkendelse* fra bestemte danske Myndigheder.

I en Række Tilfælde har det været fastsat, at Betaling for Varesalg eller andre Ydelser til Besættelsesmagten *kun* maatte *modtages* over dansk-tysk Clearing. Dette Betalingsvilkaar var saaledes i Almindelighed indeholdt i de af Direktoratet for Vareforsyning og andre Myndigheder meddelte Tilladelser til Udførsel af Varer til Tyskland. Det samme gjaldt de af Vareforsyningsdirektoratet i Medfør af Bkg. Nr. 578 af 4. November 1940 udstedte Tilladelser til Salg til Aftagere i Tyskland af Varer indeholdende Jern, Staal, andre Metaller eller Kautsjuk. Hvor danske statslige Myndigheder (fortrinsvis Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager) forud har godkendt Kontrakter, der har ligget til Grund for Udbetalinger over dansk-tysk Clearing, eller har givet Tilsagn til herværende Personer og Firmaer om, at Ydelser til Tyskland vilde kunne betales over dansk-tysk Clearing, har der ligeledes som Regel til Godkendelsen eller Tilsagnet været knyttet den Betingelse, at Betaling kun maatte modtages over dansk-tysk Clearing.

For saa vidt muligt at faa forelagt alle Kontrakter om forskellige Arter af Ydelser til Udlandet for tysk Regning, har man undertiden i Bekendtgørelser og Meddelelser til de interesserede Erhvervsorganisationer eller paa lignende Maade givet Udtryk for, at Overførsel til Danmark af de i Kontrakterne bestemte Vederlag kun vilde kunne ske, naar der indhentedes Samtykke hos de danske Myndigheder til Afslutningen af saadanne Kontrakter. Der kan i denne Forbindelse henvises til Bkg. Nr. 347 af 19. August 1941 § 3 og Bkg. Nr. 437 af 22. Oktober 1941 § 2, begge angaaende Godkendelse af visse Entreprenør- og Byggearbejder i Udlandet. Endvidere kan nævnes forskellige Cirkulærskrivelser fra Industriraadet til Medlemmerne af Industriraadsorganisationen, se 1. Bind, Afsnit A, samt Udenrigsministeriets Meddelelse til Offentligheden af 28. November 1940 om, at Ejere af Automobileer ikke uden Udenrigsministeriets Samtykke burde afslutte Kontrakt om Udlejning af Vogne til Anvendelse udenfor Danmarks Grænser.

Personer og Firmaer, der hører hjemme eller driver Virksomhed her i Landet, har i Henhold til Bestemmelserne i Bkg. Nr. 143 af 2. April 1940 § 4, senere Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940 §§ 6 og 7, haft *Pligt til at hjemføre* Beløb, som de paagældende havde til gode i Udlandet. Ifølge Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940 § 6 har der iøvrigt været fastsat Hjemførselspligt for Modværdien af Varer, der er udført her fra Landet ogsaa af Personer og Firmaer, der *ikke* hører hjemme eller driver Virksomhed her i Landet.

Nedenfor under b) vil der først under α) blive redegjort for Arten af de overførte *clearingpligtige* Betalinger. Under β) vil dernæst blive omtalt de vigtigste Grupper af de andre Betalinger, som i Henhold til Clearingoverenskomsten af 1935 med Tillægsoverenskomster i et vist Omfang *kunde tillades* overført over Clearing, eller for hvilke der gennem særlige Aftaler i det dansk-tyske Regeringsudvalg *skabtes Mulighed* for Overførsel over Clearing. Under γ) vil der blive gjort nogle Bemærkninger om Udbetalingsordrer fra „Deutsche Verrechnungskasse“, som er blevet afvist, fordi Beløbene ikke omfattedes af de under α) og β) nævnte Betalingskategorier. Endelig vil der under c) blive givet en statistisk Oversigt over Nationalbankens Udbetalinger over dansk-tysk Clearing, opdelt efter Betalingernes Art.

b) *Enkeltheder.*

α) *Clearingpligtige Betalinger.*

Ved Besættelsen var det langt fra alle Betalinger mellem Danmark og Tyskland, der skulde overføres over Clearing. I Henhold til Clearingoverenskomsten af 21.-23. Januar 1935 med Tillægsoverenskomster gjaldt dette den 9. April 1940 kun Betalinger, der hidrørte fra Samhandelen mellem de to Lande (Udførsel til Tyskland af Varer, hvis Oprindelsessted var Danmark, og Indførsel her til Landet af Varer, hvis Oprindelsessted var Tyskland; under Tyskland var i begge Tilfælde indbefattet Østrig, Sudeteromraadet og Memel), jfr. forsaavidt angaar Betalinger *til* Tyskland, Bkg. Nr. 210 af 31. Maj 1939. Under Betalinger, der vedrørte Samhandelen mellem Tyskland og Dan-

mark, regnedes ogsaa Omkostninger i Forbindelse hermed, saaledes Toldafgifter, Jernbanefragter, og -omkostninger, Speditionsomkostninger, Provisioner (kun naar de vedrørte den dansk-tyske Samhandel og var bestemt til Agenter, der var bosiddende i Danmark eller Tyskland), Rejsseudgifter, Gebyrer vedrørende Patenter, Varemærker og Mønstre, Gebyrer for andre offentlige Registreringer, Licenser, Filmslejer, Betalinger vedrørende Forfatter- og Opfinderrettigheder og lignende.

Under Besættelsen udvidedes efter tysk Krav den mellem Danmark og Tyskland bestaaende Clearingaftale til at omfatte en Række Betalinger, der tidligere havde fundet Sted i fri Valuta eller over andre Clearinger end den dansk-tyske.

Saaledes maatte man allerede i Slutningen af Maj 1940 gaa med til, at Overførsel af Betalinger af de nedennævnte Arter fra Tyskland til Danmark og omvendt fra 1. Juli 1940 i Almindelighed kun skulde kunne ske over dansk-tysk Clearing, jfr. forsaavidt angaar Betalinger *fra Danmark til Tyskland* Bkg. Nr. 294 af 1. Juni 1940.

- 1) Søfragter, Befragtningsomkostninger og andre Skibsfartsudgifter for danske og tyske Skibe i Fart mellem Danmark og Tyskland eller mellem et af disse Lande og et tredie Land, forsaavidt Befragteren var hjemmehørende i Danmark eller Tyskland.
Til Skibsudgifter henregnedes bl. a. Udgifter til Bugsering, Kajafgifter, Kanalafgifter, Havneafgifter, Lodspenge, Udgifter ved Lastning og Losning, Udgifter til Reparationer og andre Udgifter, der var nødvendige for Rejsens Fortsættelse, herunder Udgifter til Proviant, Stores, Bunkerkul o. s. v., med Undtagelse af Udgifter til Bunkerolie.
- 2) Fragter og Omkostninger vedrørende Transport over Land gennem Tyskland af Varer til eller fra Danmark og gennem Danmark af Varer til eller fra Tyskland.
- 3) Fragt, Passagerpenge, Leje og andre Omkostninger vedrørende Lufttrafikken mellem Danmark og Tyskland, bortset fra Beløb, der maatte tilkomme Tredieland.
- 4) Betalinger vedrørende Transport- og Krigsforsikring i Forbindelse med den dansk-tyske Varesamhandel.

I Efteraaret 1940 blev den dansk-tyske Clearing udvidet til at omfatte Danzig, Luxemburg og de i Tyskland indlemmede Dele af Polen, Frankrig og Belgien.

Som allerede omtalt ophævedes den specielle Clearing med Protektoratet Böhmen og Mähren af Betalingsforpligtelser i Forbindelse med Varesamhandelen delvis den 1. Oktober 1940, samtidig med at Protektoratet kom i Toldunion med Tyskland. Betalingsssamkvetmet med Protektoratet inddrogtes fra dette Tidspunkt delvis under de for den dansk-tyske Clearing gældende Bestemmelser, jfr. Bkg. Nr. 508 af 1. Oktober 1940, der fremkom som et Tillæg til Bkg. Nr. 294 af 1. Juni 1940, og som erstattede den tidligere nævnte Bkg. Nr. 211 af 31. Maj 1939. Allerede den sidstnævnte Bkg. var dog udfærdiget i Overensstemmelse med Aftaler truffet mellem den tyske og den danske Regering, og ikke mellem denne sidste og Protektoratets egne Myndigheder. Først den 26. Februar 1941 blev den specielle Clearing med Protektoratet helt ophævet, jfr. Bkg. Nr. 77 af 26. Februar 1941.

Betalinger fra eller til de andre af Tyskland besatte Lande er derimod i Almindelighed gaaet over Clearingkonti med de enkelte Lande. Det kan dog nævnes, at Aftalerne om dansk-hollandsk og dansk-belgisk Clearing blev indgaaet i det dansk-tyske Regeringsudvalg, samt at Betalingerne over disse Clearinger formidledes via „Deutsche Verrechnungskasse“ i Berlin.

Fra 1. Juli 1942 har endelig Betalinger, der har vedrørt Forsikringssamkvetmet mellem Danmark og Tyskland saavel paa den direkte Forsikrings, som paa Genforsikringens Omraade skullet afregnes over en speciel dansk-tysk Clearing, jfr. om Betalinger *fra Danmark til Tyskland* Bkg. Nr. 384 af 10. September 1942. Betalinger af denne Art var hidtil sket i fri Valuta, og efter den nye Ordning skulde Udligningen af Saldoen paa den specielle Konto for Forsikringsclearingen ligeledes foretages i fri Valuta.

Som Følge af Besættelsen skiftede Samhandelen mellem Danmark og Tyskland i betydelig Grad Karakter. En Række danske Virksomheder paatog sig saaledes allerede

kort Tid¹⁾ efter den 9. April 1940 saakaldte ekstraordinære Industrileverancer,¹⁾ d. v. s. særlige Leverancer til Udlandet for tysk Regning, for hvilke der fra tysk Side stilledes Materialer til Raadighed udenfor de i de dansk-tyske Handelsaftaler fastsatte Kontingenter. De ekstraordinære Industrileverancer repræsenterede saaledes først og fremmest Arbejdsydelse. Navnlig Maskinindustrien, Skibsværfterne, Automobilreparationsværkstederne, Beklædningsindustrien og Læderindustrien blev efterhaanden i vidt Omfang beskæftiget med Produktion af denne Art.

De ekstraordinære Industrileverancer blev i Almindelighed givet i Ordre under Medvirken af en tysk militær Instans, „Wehrwirtschaftsstab Dänemark“ (senere „Rüstungsstab Dänemark“), ligesom Ordregiverne ofte var Afdelinger af den tyske Værnemagt.

Efter Besættelsen optraadte den tyske Værnemagt ogsaa i ikke ringe Omfang som Køber af andre Varer, der eksporteredes fra Danmark. Hvad enten Varerne leveredes til Tyskland eller til Omraader, der var besat af tyske Tropper, betragtedes den paagældende Eksport som en Del af den dansk-tyske Samhandel. Betalingen for saadanne Leverancer skulde derfor finde Sted over dansk-tysk Clearing. Som omtalt S. 973 betragtedes ogsaa Salg til den tyske Værnemagt i Danmark af en Række Varer, navnlig Landbrugsvarer, som Eksport til Tyskland. De til Besættelsestropperne leverede Kvanta af disse Varer skulde derfor afskrives paa Eksportkontingenterne og betales over den dansk-tyske Clearingkonto.

Det skal endelig nævnes, at der af den tyske Værnemagt blev paalagt Danmark betydelige Transportydelse i Forbindelse med Transiteringen af Tropper og Materiel mellem Tyskland og Norge. Disse Transportydelse, der i Besættelsens første Tid var blevet betalt over Besættelseskontoen, blev senere betalt over dansk-tysk Clearing, se S. 972.

β) Andre Clearingbetalinger.

Allerede i Overenskomsten af 21./23. Januar 1935 var det fastsat, at „Deutsche Verrechnungskasse“ og Nationalbanken skulde undersøge Muligheden for Overførsel over Clearing af Understøttelser i Trangstilfælde, navnlig Betalinger til syge og studerende, Pensionsbeløb, Arvebeløb og lignende, eller foranledige, at en saadan Undersøgelse fandt Sted hos de kompetente Myndigheder. Efter Retningslinier, der er blevet givet af det dansk-tyske Regeringsudvalg, har de danske Myndigheder under hele Besættelsen maattet tillade visse Overførsler af denne Art fra Tyskland til Danmark.

Paa et tidligt Tidspunkt under Besættelsen havde en Række danske Entreprenørfirmaer afsluttet Kontrakter om Udførelse af Byggearbejder for tysk Regning i Udlandet. Efter Aftale i det dansk-tyske Regeringsudvalg er der under Besættelsen afregnet visse Beløb, der hidrørte fra saadanne Byggearbejder i Udlandet, overvejende en Del af den ved disse Arbejder indvundne Fortjeneste, jfr. Bkg. Nr. 347 af 19. August 1941 og Bkg. Nr. 437 af 22. Oktober 1941. Efter lignende Retningslinier er visse Beløb til Dækning af Bjergningsomkostninger tilladt overført til Danmark fra Tyskland over Clearing.

Ligeledes efter Aftale i det dansk-tyske Regeringsudvalg blev der endvidere tilladt visse Udbetalinger over dansk-tysk Clearing vedrørende Udlejning af Skibe, Automobiler og Godsvogne til Anvendelse for tysk Regning udenfor Danmarks Grænser.

Navnlig i den første Halvdel af Besættelsestiden, da der herskede en ret betydelig Arbejdsløshed herhjemme, hvervedes der af tyske Arbejdsanvisningskontorer, der oprettedes her i Landet, og af Entreprenørfirmaer, der udførte Arbejder i Udlandet for tysk Regning, dansk Arbejdskraft til Anvendelse i Tyskland, Norge og i visse Tilfælde andre af Tyskland besatte Lande. For at gøre saadan Beskæftigelse mere tillokkende, navnlig for gift mandlig Arbejdskraft, stillede man fra tysk Side Krav om, at den Del af Arbejdsfortjenesten, der ikke blev forbrugt i Udlandet, skulde kunne overføres over dansk-tysk Clearing til Udbetaling her i Landet.

Efter at Spørgsmaalet havde været behandlet i det dansk-tyske Regeringsudvalg,

¹⁾ Se Kapitel 2 A nedenfor.

gik man fra dansk Side med til at tillade saadanne Lønoverførsler med visse Maksimalbeløb. Som et Led i Bestræbelserne for at begrænse Merudbetalingerne over dansk-tysk Clearing, blev disse Maksimalbeløb successivt nedsat. Langt den største Del af de Beløb af den nævnte Art, der er kommet til Udbetaling her i Landet, hidrører fra Personer, der har været beskæftiget i Tyskland. De paagældende Beløb er i Almindelighed i Tyskland indbetalt til en privat Bank, „Deutsche Bank“, af vedkommende Arbejdsgivere, jfr. forsaavidt angaar Personer beskæftiget i Tyskland Bkg. Nr. 226 af 30. April 1943 og Personer beskæftiget i Norge Bkg. Nr. 230 af 6. Juli 1944. Beløbene er af „Deutsche Bank“ overført over Clearing til Den Danske Landmandsbank, der her i Landet i Samarbejde med Statens Udvandringskontor har administreret Udbetalingerne af Lønoverførslerne. Med Hensyn til Personer, der havde fast Bopæl i de sønderjydske Amter, og som midlertidigt havde lønnet Arbejde i Egnen Syd for den dansk-tyske Grænse, gennemførtes i Sommeren 1944 den Særordning, at der ved Beløbets Ind- og Udbetaling kunde benyttes bestemte lokale tyske og danske Pengeinstitutter, jfr. Bkg. Nr. 229 af 6. Juli 1944. Disse saakaldte „Grænsegængere“ var tidligere blevet aflønnet med danske Sedler, som udbetaltes dem i Tyskland, jfr. S. 1001. I de ovenfor nævnte Bekendtgørelser blev der for Lønoverførslerne fastsat de Maksimalbeløb, der var vedtaget i det dansk-tyske Regeringsudvalg.

Det er konstateret, at den tyske Værnemagt i Danmark i et vist Omfang over Besættelseskontoen i Strid med Overenskomsten mellem „Hauptverwaltung der Reichskreditkassen“ og Nationalbanken af 17./26. August 1940 har foretaget Lønudbetalinger her i Landet til Personer, der i de af Tyskland besatte Omraader i Østeuropa har haft Ansættelse ved civilt Arbejde i de til den tyske Værnemagt knyttede Organisationer. Efter Forhandling i det dansk-tyske Regeringsudvalg, erklærede man fra tysk Side at ville ophøre med denne Praksis.

Navnlig i 1943 og 1944 blev der gennem en tysk Institution ved Navn „Der Beauftragte für die erweiterte Kinderlandverschickung in Dänemark“ sendt Børn fra udbombede tyske Byer til Danmark, hvor de fik Ophold paa Hoteller og i andre Bygninger, der opkøbtes til dette Formaal. Til Finansiering af disse Opkøb og Udgifterne i Forbindelse med de tyske Børns Ophold her i Landet blev der i begrænset Omfang overført Beløb over dansk-tysk Clearing, jfr. iøvrigt nedenfor S. 1003.

Clearingkontoen med Tyskland er endvidere blevet debiteret for danske Sedler, som efter tysk Krav er blevet sendt til den tyske Rigsbank. Disse Forsendelser, som androg meget betydelige Beløb, vil blive gjort til Genstand for særlig Behandling, se nedenfor S. 1001.

Den ovenfor S. 989 omtalte Tillægsaftale til Clearingoverenskomsten af 1935, om at visse Dele af Indbetalingerne paa Clearingkontoen skulde stilles til Raadighed for særlige Formaal, navnlig Indkøb af fri Valuta, har været gældende under hele Besættelsen. De Beløb, der i Kraft af denne Aftale er blevet debiteret dansk-tysk Clearingkonto er, da Muligheden for at fremskaffe fri Valuta ikke længere var til Stede, paa tysk Forlangende blevet stillet til Raadighed til Betaling af visse Udgifter, der tidligere var blevet erlagt i fri Valuta, bl. a. Gesandtskabsudgifter og kulturelle Udgifter. Disse Udgifter blev afholdt over en Særkonto for det tyske Riges Befuldmægtigede i Danmark. De danske Myndigheder har været ude af Stand til at øve Indflydelse paa Omfanget og Arten af de Udgifter, som er blevet afholdt af disse Midler. Blandt de paagældende Udgifter kan nævnes Udgifter til tyske nationalsocialistiske Organisationer, Presse, Film, visse Betalinger til Organisation Todt og danske frivillige i „Waffen-SS“ eller disses Paarørende, Tilskud til det tyske Mindretals Arbejde i Sønderjylland, „Nordische Gesellschaft“ m. m., jfr. Tåbellen S. 1000 nedenfor. Det maa endvidere formodes, at denne Konto er benyttet til visse andre Betalinger med politisk Formaal, se nærmere S. 1001.

γ) *Afviste tyske Udbetalingsordrer.*

Nationalbanken har undertiden fra „Deutsche Verrechnungskasse“ modtaget Udbetalingsordrer for Beløb, som man ikke her i Landet har kunnet godkende til Overførsel over dansk-tysk Clearing, fordi de enten ikke omfattedes af Clearingoverens-

komsten af 1935 med Tillægsoverenskomster, eller fordi der i det dansk-tyske Rege-
ringsudvalg ikke var truffet Aftale om Overførsel af Beløb af den paagældende Art. I
saadanne Tilfælde er Udbetalingsordrerne blevet sendt tilbage til det tyske Clearing-
institut. I Tilfælde, hvor man kun har kunnet godkende Overførsel af et mindre Beløb
end det, Udbetalingsordren lød paa, har Nationalbanken kun udbetalt dette mindre
Beløb og i Almindelighed givet „Deutsche Verrechnungskasse“ Meddelelse herom.

I denne Forbindelse kan det iøvrigt oplyses, at man allerede i Begyndelsen af 1944
paa Grund af den militære Udvikling fra tysk Side ytrede Ønske om, at der over dansk-
tysk Clearing blev overført store runde Beløb til herværende tyske Myndigheder. Hvis
Forbindelsen mellem Nationalbanken og det tyske Clearinginstitut skulde blive af-
brudt, var det Hensigten, at disse Midler af de paagældende Myndigheder skulde an-
vendes til Betaling af Vareeksporten til Tyskland og andre Ydelser for tysk Regning,
der skulde finansieres over Clearing. Da Nationalbanken under Henviisning til de
pengepolitiske Forhold her i Landet udtalte sig imod en saadan Fremgangsmaade,
blev det tyske Forslag ikke gennemført.

Kort før den tyske Kapitulation, da Forbindelsen mellem Nationalbanken og „Deut-
sche Verrechnungskasse“ var umiddelbart truet, blev Spørgsmaalet paany rejst af de
tyske Myndigheder, men ogsaa ved denne Lejlighed modsatte man sig fra dansk Side
med Held Forslagets Gennemførelse (se under IV, B.).

c) Statistiske Oplysninger

I nedenstaaende Tabel er i Mill. Kr. givet en Oversigt over de Beløb, der er kommet
til Udbetaling her i Landet over dansk-tysk Clearing i Tiden fra 9. April 1940 til 4.
Maj 1945, fordelt efter Anvendelse i de forskellige Aar under Besættelsen:

Tabel 4. Oversigt over de af Nationalbanken under Besættelsen foretagne
Udbetalinger over dansk-tysk Clearing
fordelt efter Art (Mill. Kr.).

	9.-4./31.-12.				1.-1./4.-5.		Ialt
	1940	1941	1942	1943	1944	1945	
1. Landbrugsvarer	850	761	391	681	794	146	3623
2. Forplejning af den tyske Vær- nemagt i Danmark m. m. (Sonderkonto V), jfr. S. 973	—	3	17	64	91	43	218
3. Fisk	40	104	109	145	136	15	549
4. Ekstraordinære Industrileve- rancer (Maskiner, Syløn, Skibsreparationer, Skibsnyn- bygninger).	26	208	230	275	232	54	1025
5. Andre Vareleverancer.	67	105	72	140	112	13	509
Ialt Vareleverancer:	983	1181	819	1305	1365	271	5924
6. Arbejdsfortjeneste, indtjent af danske Personer, beskæf- tiget ved Arbejde for tysk Regning i Udlandet.	9	46	80	75	34	5	249
7. Forsendelser af danske Sedler til den tyske Rigsbank.	8	33	16	18	16	2	93
8. Det tyske Riges Befuldæg- tigedes Særkonto.	9 ¹⁾	18 ¹⁾	17	15	15	5	79
Ialt at overføre	1009	1278	932	1413	1430	283	6345

¹⁾ Beregnede Tal.

	9.-4./31.-12.					1.-1./4.-5.		Ialt
	1940	1941	1942	1943	1944	1945		
Overført	1009	1278	932	1413	1430	283	6345	
9. Diverse (herunder Fragt, Provision, Rejseudgifter o. a. Omkostninger ved Varehand- del, Licenser, Filmsleje o. a. Betaling for Tjenesteydel- ser, Understøttelser, Leje og Reparationer af Automobiler, Leje af Godsvogne og Skibe, Fortjeneste ved Entreprenør- og Byggearbejder i Udlan- det, Bjergningsomkostninger)	31	111	146	171	135	24	618	
Ialt	1040	1389	1078	1584	1565	307	6963	

I det under Post 9 opførte Totalbeløb paa 618 Mill. Kr. for hele Besættelsesperioden indgaar følgende mere betydelige Beløb:

Tabel 5. Specifikation af diverse Udbetalinger.

1. Fragt	264	Mill. Kr.
2. Provision	79	" "
3. Betaling for Reparation af ikke her stationerede Automobiler	75	" "
4. Understøttelse til danske Medlemmer af „Waffen SS“ eller deres paarørende	35	" "
5. Betaling for Udlejning af Automobiler til Udlandet	24	" "
6. Rejseudgifter	19	" "
7. Fortjeneste m. v. paa Entreprenør- og Byggearbejder i Udlandet for tysk Regning	13	" "
8. Bjergningsomkostninger	8	" "
9. Tyske Børns Ophold i Danmark	5	" "

Ialt 522 Mill. Kr.

Udbetalingerne over det tyske Riges Befuldsmægtigedes Særkonto, jvfr. S. 998, fordeler sig som følger:

*Tabel 6. Oversigt over Anvendelsen af det tyske Riges
Befuldsmægtigedes Særkonto.*

Det tyske Riges Befuldsmægtigede	55	Mill. Kr.
Embedsmænd i Gesandtskabet	1	" "
N. S. D. A. P. og Hitlerjugend	1	" "
Ufa Film	1	" "
Organisation Todt	1	" "
Understøttelse til danske Medlemmer af „Waffen SS“ eller deres Paarørende	3	" "
Det tyske Mindretals Arbejde i Sønderjylland ..	1	" "
Turistkonto og Rejseudgifter til Embedsmænd, Militærpersoner o. l.	2	" "
Ulykkesforsikringsrenter til forskellige danske Personer	1	" "
Pensioner fra „Reichversicherungsanstalt für Angestellte“	1	" "
Kapitalinvesteringer	4	" "
Andre Formaal	8	" "

Ialt 79 Mill. Kr.

Det maa formodes, at den første Post i Tabel 6. bl. a. omfatter Udbetalinger, som man har ønsket at holde skjult for de danske Myndigheder, f. Eks. Understøttelser til danske politiske Organisationer med tyskvenlig Holdning. Herpaa foreligger der dog intet Bevis i Nationalbanken, idet Beløbene er overført til det tyske Riges Befuldmagtigedes Konto i Den Danske Landmandsbank, hvor Beløbene er hævet i Kontanter.

Naar Udbetalingerens Totalbeløb, ialt 6.963 Mill. Kr., overstiger Saldoen paa den dansk-tysk Clearingkonto pr. 31. Maj 1945, 2.874 Mill. Kr., jfr. Tabel 1. S. 964, skyldes det i første Række de af danske Importører m. v. foretagne Indbetalinger paa den dansk-tyske Clearingkonto for Ydelser fra Tyskland.

Ved en Sammenligning mellem den officielle Statistik over Eksporten til Tyskland og de i Tabel 4 meddelte Tal for Udbetalinger for Vareleverancer maa det bl. a. tages i Betragtning, at en stor Del af de ekstraordinære Industrileverancer ikke indgaar i den officielle Statistik.

3) Særlige Spørgsmaal.

a) *Nationalbankens Forsendelse af Sedler til den tyske Rigsbank.*

Som allerede nævnt har Nationalbanken i Besættelsesperioden efter tysk Krav maattet sende store Beløb i danske Sedler til den tyske Rigsbank i Berlin. For hele Besættelsesperioden beløber disse Seddelforsendelser sig til ikke mindre end 93 Mill. Kroner. I den Anledning har Nationalbanken i Besættelsesaarene Gang paa Gang protesteret overfor den tyske Rigsbank, ligesom man til Stadighed har udbedt sig Oplysninger om Anvendelsen af de rekvirerede Sedler og krævet Kontrolforanstaltninger gennemført paa tysk Side. Den tyske Rigsbank har meddelt Nationalbanken, at de paagældende Sedler er blevet benyttet bl. a. til Brug for tyske Militærpersoner under Rejse paa dansk Omraade, til tyske civile Rejsende, til danske Personer, der havde Beskæftigelse i Tyskland, og som vendte hjem til Danmark, samt i den saakaldte lille Grænse- trafik til Brug for i Tyskland boende Personer, der skulde paa et kort Besøg i de danske Grænseegne. Den tyske Rigsbank har endvidere oplyst, at en Del af Sedlerne har været benyttet til Aflønning af de i Sønderjylland bosiddende danske Arbejdere, der midlertidigt havde lønnet Arbejde Syd for den dansk-tyske Grænse.

Fra de tyske Myndigheders Side har der været fastsat forskellige Maksimalgrænser for de Beløb i danske Sedler, der maatte udføres af Tyskland. Da disse Grænser har været forholdsvis lave, har de store Seddelforsendelser til Trods for de af den tyske Rigsbank givne Oplysninger forekommet mistænkelige. Nationalbanken vedblev derfor at gøre Forestillinger overfor de tyske Myndigheder i Spørgsmaalet. Der opnaaedes derigennem i Aarene 1942 til 1945 en væsentlig Reduktion af de tyske Krav i Forhold til 1941.

Nationalbanken anvendte i Almindelighed nye Pengesedler til Seddelforsendelser til den tyske Rigsbank, ligesom man ved hver Forsendelse opnoterede de paagældende Sedlers Litra og Numre paa tilsvarende Maade som ved Udbetalingerne til den tyske Værnemagt i Danmark.

Herved har man paa Grundlag af den S. 975 omtalte Kontantkontrol kunnet fastslaa, at Beløb af de til den tyske Rigsbank sendte danske Sedler i enkelte Tilfælde er blevet udgivet af den tyske Værnemagt her i Landet.

Det har ikke været de danske Myndigheder muligt overfor Medlemmer af den tyske Værnemagt og de dertil hørende Organisationer at haandhæve Bestemmelserne i §§ 2, 12 og 13 i Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940, der fastsætter, at der saavel til Indførsel som til Udførsel af danske eller udenlandske Pengesedler udkræves Tilladelse fra Nationalbanken. Det var i hvert Fald ugørligt efter September 1942, da det paa dette Tidspunkt af de militære Myndigheder i Tyskland blev bestemt, at alle Medlemmer af den tyske Værnemagt eller de til denne knyttede Organisationer, der legitimerede sig ved en „Soldenbuch“ eller et „Personalausweis“, hvad enten de var uniformerede eller civile, skulde være unddraget dansk Toldkontrol. Indtil da havde Medlemmerne af den tyske Værnemagt m. m. principielt været underkastet dansk Toldkontrol.

I Besættelsens sidste Aar blev der tilvejebragt en Ordning, der tilsigtede, at den

tyske Rigsbanks Behov for danske Pengesedler paa et af de ovennævnte Omraader skulde bortfalde. Ved den tidligere nævnte Bkg. Nr. 229 af 6. Juli 1944 angaaende Overførsel til Danmark af Arbejdsfortjeneste for her i Landet hjemmehørende Personer, der havde fast Bopæl i de sønderjydske Amter, og som midlertidig havde lønnet Arbejde i Egnen Syd for den dansk-tyske Grænse, bestemtes det nemlig, at disse saakaldte „Grænsegængere“ fremtidig kun skulde være berettiget til at overføre deres Arbejdsfortjeneste over dansk-tysk Clearing. Det bestemtes endvidere, at „Grænsegængere“ ved Frem- eller Tilbagerejser over den dansk-tyske Grænse ikke var berettiget til at medføre danske Pengesedler eller Mønt til et Beløb af mere end 5 Kr.

b) Kapitalinvesteringer.

I Tyskland hjemmehørende Personer, Firmaer og juridiske Personer kunde under Besættelsen i Almindelighed kun foretage Kapitalinvesteringer her i Landet 1) som direkte Investering ved her til Landet at sende Varer, Maskiner o. l. for egen Regning, 2) mod Afgivelse af fri Valuta eller 3) direkte eller indirekte ved Hjælp af de Midler, der stilledes til Raadighed af Nationalbanken over Besættelseskontoen eller den dansk-tyske Clearingkonto. Da der var snævre Grænser for det Omfang, hvori Tyskland til Investeringsformaal kunde afgive Realkapital eller fri Valuta, maatte det navnlig blive den sidstnævnte Mulighed, der kunde blive aktuel. Under Hensyn til at tyske Kapitalinvesteringer i dette Tilfælde vilde forøge den af Besættelsen fremkaldte Belastning af det danske Pengevæsen, bestræbte de danske Myndigheder sig særligt for at modarbejde denne Form. Ogsaa iøvrigt var man interesseret i at lægge tyske Kapitalinvesteringer Hindringer i Vejen for at undgaa, at tysk Kapital skulde vinde Indflydelse indenfor dansk Erhvervsliv.

Ovenfor S. 980 er det omtalt, paa hvilken Maade de over Besættelseskontoen udbetalte Midler kunde anvendes til Investering for tysk Regning her i Landet. Her skal fortrinsvis behandles de Muligheder, der var for tyske Kapitalinvesteringer her i Landet ved Hjælp af Midler, der direkte eller indirekte hidrørte fra den dansk-tyske Clearingkonto.

Som allerede nævnt ovenfor S. 993 kunde tyske Personer og Firmaer foranstalte Kapitalflugt her til Landet ved til danske Importører m. v. at yde Kredit udover det normale. Som Følge af den fra dansk Side etablerede Kontrol med Vareindførslen og med Betalinger til Udlandet over Clearingkonto var de danske Myndigheder dog i Stand til i et vist Omfang at konstatere unormale Kreditydelser og bringe dem til Ophør.

Endvidere kunde tyske Importører af Varer fra Danmark overføre Kapital fra Tyskland hertil ved at foretage urimelig store Forudbetalinger her til Landet, ligesom der over Clearing fra Tyskland til Danmark kunde overføres Beløb, der angaves at udgøre Betalinger for præsterede Ydelser herfra, skønt saadanne faktisk ikke havde fundet Sted. Gennem de nedenfor under Punkt C. 2 a) S. 1007 ff. beskrevne Forholdsregler søgte man at hindre disse Former for tysk Kapitalinvestering her i Landet.

Midler kunde endvidere overføres fra Tyskland til Danmark ved, at her hjemmehørende Personer og Firmaer, der eksporterede Varer til Tyskland, efter Aftale med tyske Importører stillede større Varekvanta i Regning end de faktisk eksporterede Mængder eller fakturerede Varerne til højere Priser end kontraheret og anbragte Forskellen mellem Varesnes fakturerede og faktiske Værdi her i Landet for de tyske Importørers eller andre tyske Personers eller Firmaers Regning. Denne Form for Kapitalflugt modarbejdede man dels ved Priskontrol med en betydelig Del af Ydelserne til Tyskland og dels ved den Fakturakontrol ved Vareudførslen, som blev indført under Besættelsen, jfr. S. 1009 f. Gennem disse Kontrolforanstaltninger har det dog ikke kunnet konstateres, i hvilket Omfang Overførsler af Kapital fra Tyskland er sket paa denne Maade. Man har imidlertid Formodning om, at den paagældende Fremgangsmaade har været benyttet i en Del Tilfælde.

Tyske Personer og Firmaer har endvidere haft en vis Mulighed for ved Samarbejde med danske Importører af Varer fra Tyskland at overføre Kapital fra Tyskland

til Danmark. Dette kunde ske ved, at tyske Eksportører efter Aftale med danske Importører stillede disse sidste mindre Varekvanta i Regning end de faktisk leverede Mængder, eller fakturerede Varerne til lavere Priser end kontraheret, samtidig med at Importørerne anbragte Forskellen mellem Varernes faktiske og fakturerede Værdi her i Landet for enten de tyske Eksportørers eller andre tyske Personers eller Firmaers Regning. Toldvæsenets Kontrol med Indførslen har bidraget til at gøre det vanskeligere at udnytte denne Mulighed. I samme Retning maa den almindelige danske Priskontrol anses for at have virket, idet denne ikke har tilladt Kalkulation af Udsalgspris paa Grundlag af en højere Indkøbspris end den faktisk betalte.

Der er endvidere, jfr. Tabel 6 S. 1000, i begrænset Omfang forekommet aabenlyse Overførsler af Kapital her til Landet, hvortil de tyske Valutamyndigheder har givet Tilladelse. Saaledes blev der i 1940 af en tysk Koncern til Udvidelse af Aktiekapitalen i et dansk Aktieselskab samt til Stiftelse af en Række andre Selskaber overført 3 Mill. Kroner, der efter tysk Anvisning blev debiteret den Særkonto, der var oprettet i Henhold til Tillægsoverenskomsten af 1938 til Clearingoverenskomsten af 1935, jfr. S. 989. Skønt man fra dansk Side ikke havde Adgang til at øve Indflydelse paa Anvendelsen af denne Konto, nedlagde Nationalbanken Protest overfor den tyske Rigsbank mod den paagældende Overførsel. Som Følge heraf blev der, da der i Begyndelsen af 1941 til samme Formaal blev overført 2 Mill. Kroner, for dette Beløb ydet fri Valuta fra tysk Side. Uanset denne Omstændighed protesterede Nationalbanken ogsaa imod Overførslen af det sidstnævnte Beløb, idet den indtog det Standpunkt, at dersom Tyskland havde fri Valuta, der kunde afleveres til Danmark, burde det anvende denne til Nedbringelse af Nationalbankens tyske Tilgodehavende. Siden er Overførsler af Kapital fra Tyskland til Danmark i Form af fri Valuta ikke forekommet.

Under Besættelsen kom det til de danske Myndigheders Kundskab, at fast Ejendom i et vist Omfang opkøbtes her i Landet af danske Selskaber eller Personer, fortrinsvis tilhørende nationalsocialistiske Organisationer for at stilles til Raadighed for tyske Formaal, navnlig til Ophold for tyske Børn, der som Følge af de allierede Luftangreb blev evakueret til Danmark. Et i 1943 dannet Ejendomsselskab har saaledes opkøbt en Række Ejendomme, der er blevet udlejet til „Der Beauftragte für die erweiterte Kinderlandverschickung in Dänemark“. Ved de Undersøgelser, som de danske Myndigheder foranstaltede i Anledning af disse Ejendomskøb viste det sig, at de paagældende danske Personer og Selskaber optraadte som rene Straamænd for de tyske Institutioner, der stod som Lejere af Ejendommene. Ved Hjælp af de Midler, som over Clearing efter tysk Krav stilledes til Raadighed for det nævnte Formaal, jfr. S. 998, ydede de paagældende tyske Institutioner saa store Forudbetalinger af Leje, at Udlejerne var i Stand til at imødekomme de Krav om kontante Udbetalinger, der stilledes af Sælgerne af Ejendommene. For at undgaa saadanne Straamænd, der i Kraft af de Vederlag, de betingede sig, betød en yderligere Belastning af den dansk-tyske Clearingkonto, samt for at faa Indseende med Udviklingen paa dette Omraade formidlede Staten en Række Køb af Ejendomme, der stilledes til Raadighed for den ovennævnte tyske Institution. Midlerne til disse Køb blev overført over Clearing til en Konto, hvorover de danske Myndigheder disponerede.

Til fremmede Kapitalinvesteringer her i Landet har der i en Række Tilfælde skullet foreligge Tilladelse fra danske Myndigheder. Der kan i saa Henseende henvises til § 14 i Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940, jfr. Bkg. Nr. 415 af 2. Oktober 1941 og Bkg. Nr. 184 af 23. Maj 1944, angaaende Adgangen til overfor ikke her hjemmehørende Personer, Firmaer eller juridiske Personer at paatage sig Kapital- eller Betalingsforpligtelser samt til at modtage Kapitalindskud fra saadanne Personer m. m.

Endvidere kan det nævnes, at man hen paa Sommeren 1940 fra tysk Side stillede Krav om at faa gennemført en Lovgivning om Spærring af Pengemidler og anden Ejendom her i Landet, tilhørende Personer i Lande, der var i Krig med Tyskland. De danske Myndigheder nægtede at gaa med hertil, men tilbød at medvirke til en Lovgivning af den fra tysk Side krævede Art under Forudsætning af, at den kom til at omfatte al her i Landet værende fremmed Ejendom. Efter lange Forhandlinger

gik de tyske Myndigheder til sidst ind herpaa, hvorefter Lov Nr. 672 af 27. December 1940 blev vedtaget.

I Medfør af denne Lov udsendtes Bkg. Nr. 673 af 27. December 1940, der ikke blot fastsætter Pligt til Anmeldelse til Direktoratet for Vareforsyning af fremmed her i Landet værende Ejendom, men tillige bestemmer, at Dispositioner over anmeldelsespligtig fremmed Ejendom for at være gyldige skal godkendes af Handelsministeriet. Efter tysk Forlangende administreredes den nævnte Bekendtgørelse dog saaledes, at der normalt ikke lagdes tyske og italienske Undersaatter Hindringer i Vejen for frit at kunne disponere over den Ejendom, som tilhørte dem ved Bekendtgørelsens Ikrafttræden.

Som det bl. a. fremgaar af det som Bilag 6, S. 1023 aftrykte Cirkulære af 7. September 1944 fra Justitsministeriet til samtlige Tinglysningdommere og Tingbogsførerne i de sønderjydske Landsdele, har de danske Myndigheder fortolket Bkg. Nr. 673 af 27. December 1940 saaledes, at der i Almindelighed skulde indhentes Godkendelse ved danske Statsborgeres Salg af fast Ejendom til udenlandske Statsborgere. Anledningen til Udsendelsen af det nævnte Cirkulære var, at Nationalbanken havde modtaget Oplysninger om, at tyske Køb af fast Ejendom her i Landet efterhaanden antog et ikke uvæsentlig Omfang, jfr. det ovenfor S. 980 anførte om de rigelige Midler, som bl. a. tyske Kantinebestyrere og tyske Firmaer havde til Raadighed i Danmark. I Kraft af denne Ordning fik de danske Myndigheder en vis Mulighed for at faa klarlagt, om de tyske Købere af de paagældende Ejendomme paa lovlig Vis var kommet i Besiddelse af de Midler, som skulde anvendes som Betaling. Bekendtgørelse Nr. 673 af 27. December 1940 er saaledes blevet anvendt til at modvirke tyske Køb af fast Ejendom her i Landet.

c) *Modregning.*

I visse Tilfælde er Ydelser til Besættelsesmagten blevet betalt ved Modregning med tyske Tilgodehavender hos danske Personer, Firmaer og juridiske Personer i Stedet for ved Overførsel over dansk-tysk Clearing. Anvendelsen af denne Betalingsmaade har dog kun haft ganske underordnet Betydning. Betaling ved Modregning har været tilladt efter nedenstaaende Regler.

I Henhold til Bkg. Nr. 143 af 2. April 1940 § 6, jfr. Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940 § 10, har Personer, Firmaer eller juridiske Personer, der hører hjemme eller driver Virksomhed her i Landet, ikke uden Tilladelse fra Nationalbanken maattet benytte deres Tilgodehavender i Udlandet til Modregning med Forpligtelser overfor Udlandet. Forsaaavidt angaar Personer, Firmaer eller juridiske Personer, der ikke er hjemmehørende her i Landet, men som driver Virksomhed her, har den nævnte Bestemmelse dog alene omfattet Tilgodehavender, der vedrørte deres herværende Virksomhed. I Medfør af § 3 i Bkg. Nr. 294 af 1. Juni 1940 havde Nationalbanken endvidere Adgang til at tillade, at Beløb, der skulde overføres over dansk-tysk Clearing, afregnedes paa anden Maade.

Nationalbanken har administreret disse Bestemmelser paa den Maade, at man *ikke* har tilladt Modregning af Varegæld mod Varetilgodehavender. Naar der til Nationalbanken er sket Henvendelse om Adgang til Modregning af Varegæld til Tyskland med Tilgodehavender hidrørende fra Provision, Udlæg eller lignende, har man krævet indsendt en skriftlig Ansøgning, indeholdende Oplysninger om vedkommende tyske Firmas Navn og Adresse, samt om Arten af det Tilgodehavende, der ønskedes udlignet. Ansøgningen forlangtes bilagt toldafstemplet Betalingsattest (eller Erklæring om Efterlevering af saadan Attest) for det Beløb, der ønskedes modregnet. Nationalbanken har efter Modtagelsen af dette Materiale i en Række Tilfælde, hvor Provisionen, Udlægget eller lignende hidrørte fra den af vedkommende Agent her til Landet formidlede Import, givet Tilladelse til Modregning. Saadanne Tilladelser er dog altid givet under Forbehold af, at hverken det tyske Firma eller de tyske Valutamyndigheder gjorde Indsigelse derimod.

C. KONTROLFORANSTALTNINGER.

1) Almindelige Bemærkninger.

Clearinginstitutionen var ifølge sin Oprindelse en valutateknisk Foranstaltning, hvortil der ikke her i Landet knyttede sig væsentlige Opgaver af kontrolmæssig Art. Indtil Besættelsen blev Formidlingen af Clearingbetalingerne derfor betragtet som en ren Bankforretning. Ifølge Sagens Natur har Nationalbanken dog altid paaset, at de Beløb, som af de udenlandske Clearinginstitutter blev anvist til Udbetaling her i Landet, faldt ind under de truffe Clearingaftaler.

Denne Kontrol blev foretaget dels forinden Udbetalingen paa Grundlag af de i Udbetalingsordrerne anførte Oplysninger om, hvad de overførte Beløb udgjorde Betaling for, eller tilsvarende Oplysninger, som indhentes fra Betalingsmodtagerne, dels efterfølgende ved Hjælp af skriftlige Erklæringer, som afkrævedes disse ved Udbetaling af Clearingoverførsler paa Kr. 100,00 og derover, jfr. den som Bilag 7, S. 1024 aftrykte Formular. I Erklæringerne skulde oplyses, fra hvem de paagældende Beløb var modtaget, samt paa Tro og Love angives, for hvilke Ydelser Beløbene udgjorde Vederlag, og at Beløbene var forfaldne til Betaling. Naar Nationalbanken fremsendte de over Clearing anviste Beløb til de danske Betalingsmodtagere, vedlagde man Blanketter til Afgivelse af saadanne Erklæringer, idet det i Følgeskrivelserne anførtes, at Beløbene kun udbetaltes under Forbehold af, at de kunde afregnes over Clearing, og at man først var i Stand til at afgøre, hvorvidt dette var Tilfældet, naar Nationalbanken havde modtaget Erklæringsformularerne i udfyldt og underskrevet Stand. Nationalbanken forbeholdt sig endvidere Ret til at afkræve Betalingsmodtagerne Dokumentation for Beløbene, uanset at Erklæring var afgivet.

Da Nationalbanken efter den 9. April 1940 i stedse større Omfang maatte gaa i Forskud paa den dansk-tyske Clearingkonto og i den Anledning opnaaede Statens Garanti for sit Tilgodehavende hos „Deutsche Verrechnungskasse“, fik Kontrollen med Clearingudbetalingerne en ganske anden Betydning end hidtil. For det første blev det af saavel statsfinansielle som pengepolitiske Grunde magtpaaliggende gennem Kontrolforanstaltninger at søge Udbetalingerne begrænset i videst muligt Omfang, bl. a. ved at hindre, at danske Eksportører m. v. opnaaede urimelige Fortjenester. Dernæst knyttede der sig en pengepolitisk Interesse til i visse Tilfælde at søge Udbetalingerne udskudt, f. Eks. ved at hindre Forskudsbetalinger. Endelig gjaldt det om at sikre sig imod Misbrug, som f. Eks. at Clearingudbetalingerne benyttedes til tyske Investeringer i Danmark.

I flere Henseender var Forudsætningerne for en Kontrol med Clearingudbetalingerne væsentlig anderledes end for Kontrollen med Betalingerne over Besættelseskontoen.

For det første betød Clearingordningen i Modsætning til den for den tyske Værnemagt gældende Betalingsordning, at Nationalbanken havde en vis Adgang til at tilbageholde Udbetalingerne, indtil der var foretaget en Undersøgelse af Betalingsgrundlaget, idet det var Nationalbanken, der direkte tilstillede Betalingsmodtagerne de Beløb, som anvistes til Udbetaling her i Landet over dansk-tysk Clearing. Det blev derfor lettere at haandhæve de fra dansk Side fastsatte Bestemmelser om Leverancer, Arbejder m. m. for tysk Regning, for hvilke Betaling skulde erlægges over Clearing, end de tilsvarende Bestemmelser om Vare- og Tjenesteydelser, der skulde betales over Besættelseskontoen. Kontrollen med Clearingudbetalingerne kunde saaledes gøres mere effektiv end Kontrollen med den tyske Værnemagts Betalinger.

Dernæst var Betalingerne over Besættelseskontoen alle ekstraordinære i den Forstand, at der ikke i Tiden før Besættelsen forekom tilsvarende Betalinger. Den 9. April 1940 var derimod hele Clearingapparatet til Stede som et Instrument, der hidtil var benyttet i det almindelige Handelssamkvem mellem Tyskland og Danmark. Efter Besættelsen søgtes det blot i højere Grad udnyttet til de krigsøkonomiske Maal, som Tyskland

satte sig. Medens Kontrollen med den tyske Værnemagts Betalinger principielt havde lige stor Interesse paa alle Omraader, maatte Kontrollen med Clearingbetalingerne navnlig sættes ind overfor den Del af Betalingerne, der særlig var betinget af Krigen, og som saa stærkt medvirkede til Clearingkontoens Vækst, saaledes Betalinger vedrørende ekstraordinære Industrileverancer og lignende Arbejder, Entreprenør- og Byggearbejder i Udlandet for tysk Regning, Udlejning af Lastautomobiler, Arbejdsfortjeneste opsparet i Udlandet m. m.

Som en Konsekvens af Statsfinansieringen blev der inden Afregningen af de over dansk-tysk Clearing anviste Beløb, der henhørte under saadanne Betalingskategorier, indhentet Samtykke til Udbetalingen fra de statslige Myndigheder, hvorunder Betalingerne efter deres Art henhørte. Hvor det var teknisk muligt, gennemførte disse Myndigheder en forudgaaende — ofte prismæssig — Prøvelse af Betalingsgrundlaget, forinden de meddelte Tilladelse til Udbetaling. Om den nærmere Gennemførelse af denne Kontrol henvises til den nedenfor under 2) b) a) meddelte Oversigt. Langt den vigtigste Gruppe, for hvilken denne Ordning blev gennemført var de ekstraordinære Industriarbejder, hvor Betalingskontrollen gav Anledning til Oprettelsen af Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder med Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager som udøvende Organ.¹⁾

En lignende Kontrol blev indført med Hensyn til en Række Betalinger, der ikke havde samme ekstraordinære Karakter, men som det dog af særlige Grunde skønnedes paakrævet at have Indseende med. Herunder faldt Betalinger for Provisioner, Rejseudgifter m. m. Disse Kontrolforanstaltninger er nærmere omtalt S. 1013 ff.

Hvor det ved Efterkalkulation af ekstraordinære Industrileverancer viste sig, at der ved Betalinger over dansk/tysk Clearing var opnaaet større Fortjenester, end man kunde anerkende, blev de for meget udbetalte Beløb af Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager forlangt tilbagebetalt til Nationalbanken. Beløbene blev krediteret „Fonden vedrørende ekstraordinære Industrileverancer“, jvf. Kapitel 2 samt Industriraadets Cirkulære af 15. April 1942 til Medlemmerne af Industriraadsorganisationen, aftrykt i 1. Bind, Afsnit A. Disse Beløb kan anvendes til delvis Dækning af den danske Stats Tab paa Finansieringen af Ydelser til Besættelsesmagten over dansk-tysk Clearing.

Der blev endelig med Statens Ligningsdirektorat gennemført et Samarbejde af samme Art som omtalt S. 984 i Forbindelse med Besættelsestroppers Betalinger. Ligningsdirektoratet foretog navnlig Undersøgelser vedrørende Firmaer og Personer, der havde modtaget Betalinger for ekstraordinære Industrileverancer og Provision. De paagældende Sager gav Anledning til betydelige Efterbetalinger og Skattebøder. Den ovenfor S. 988 omtalte Ordning, hvorved Firmaer havde Adgang til ved Opgørelsen af den skattepligtige Indkomst at fradrage Beløb, som indbetales til Nationalbanken til Imødegaaelse af Krav om Tilbagebetaling af for meget indvundet Fortjeneste ved Arbejder og Leverancer for tysk Regning, gjaldt ogsaa og fik navnlig Betydning for Firmaer, der havde paataget sig ekstraordinære Industriarbejder.

Ved Siden af de ovenfor omtalte Kontrolforanstaltninger af speciel Karakter opretholdt man den i Indledningen til dette Punkt beskrevne almindelige Kontrol med Udbetalinger over Clearing, der som Hovedregel støttede sig dels paa de i Udbetalingsordrerne anførte Oplysninger, dels paa skriftlige Erklæringer fra Betalingsmodtagerne. Denne Kontrol blev i Foraaret 1943 udvidet til ogsaa at omfatte Beløb under Kr. 100,00.

Inden for det Omraade, hvor der ikke blev indført en speciel Kontrol med Betalingerne, var Hovedposten den mere ordinære Vareudførsel. Denne sidste var imidlertid paa anden Maade undergivet Kontrol igennem de udførselskontrollerende Myndigheder (Toldvæsenet, Statsbanerne, Postvæsenet og Fiskerikontrollen). Disse paasaa bl. a., at der forelaa de fornødne Udførselstilladelser, idet der som Følge af de efter Krigens Udbrud indførte Udførselsforbud efterhaanden krævedes Tilladelse til at eksportere saa godt som alle Varer. Tilladelser til Udførsel af Varer til Tyskland udstedtes inden

¹⁾ Se Kapitelet 2 A nedenfor.

for Rammerne af de herom trufne dansk-tyske Handelsaftaler af de udførselsbevilgende Myndigheder, hvoraf de vigtigste var Ministeriet for Landbrug og Fiskeri samt Direktoratet for Vareforsyning. Derudover var væsentlige Dele af denne Eksport organiseret gennem Landbrugsministeriets Eksportudvalg eller undergivet Statskontrol i andre Former.

Som Følge af denne Organisation af Vareudførslen fandt man i Besættelsesperiodens første Aar ikke Anledning til at etablere en særlig Kontrol med Udbetalingerne for den mere ordinære Eksport til Tyskland.

Paa Grund af den militære Udvikling gjorde der sig senere en Tendens gældende til, at der af de danske Eksportører blev krævet Forskudsbetalinger for Leverancer til Tyskland. For at bremse denne Udvikling havde man fra dansk Side, som det er omtalt nedenfor under Punkt 2) a), gennemført forskellige Bestemmelser om Forudbetalinger m. m. Der opstod endvidere en Fare for tysk Kapitalflugt her til Landet under forskellige Former, se nærmere S. 1002 f. Da det forhaandenværende Kontrolapparat ikke var i Stand til at løse de Opgaver, som herigennem meldte sig, blev det af Interesse at søge Kontrollen med Betalinger over Clearing udbygget yderligere ved en Kombination af Nationalbankens Betalingskontrol med Udførselskontrollen. Et Kontrolsystem af denne Art blev indført med Virkning fra 1. November 1944.

Denne saakaldte Eksportkontrol, der dog ogsaa tjente andre Formaal, f. Eks. at sikre Hjemførsel af Betalinger for Eksport af danske Varer til andre Lande end Tyskland, afløste paa Vareudførselens Omraade den tidligere omtalte Kontrol ved Hjælp af Erklæringer, jfr. nedenfor under Punkt 2) a) β).

Nationalbankens Materiale vedrørende Udbetalinger over dansk-tysk Clearing, herunder de ovenfor omtalte Erklæringer, foreligger arkiveret paa en saadan Maade, at man har et Overblik over de Betalinger, som fra Tyskland er tilgaaet de enkelte Betalingsmodtagere. Herigennem er tilvejebragt et Materiale, der kan benyttes som Grundlag for en Revision af de i Besættelsestiden opnaaede Indtægter ved Forretningsforbindelse med Tyskland.

2) Enkeltheder.

- a) *Generelle Kontrolforanstaltninger.*
- α) *Rembourser, Forudbetalinger og Garantier.*

I Henhold til Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940 § 14 maa Personer, Firmaer eller juridiske Personer, der hører hjemme eller driver Virksomhed her i Landet ikke uden Nationalbankens Tilladelse paatage sig Kapitalforpligtelser over for Udlandet ved Optagelsen af Laan eller lignende. Herunder faldt Modtagelse af Forskudsbetalinger og Sikkerhedsstillelse (Kaution og Garanti). Den nævnte Regel blev uddybet ved Bkg. Nr. 415 af 2. Oktober 1941, jfr. Bkg. Nr. 184 af 23. Maj 1944, der fastsatte, at Personer, Firmaer eller juridiske Personer, som hører hjemme eller driver Virksomhed her i Landet, ikke uden Tilladelse fra Nationalbanken maa modtage Kapitalindskud (kontant, i Varer eller paa anden Maade) eller Sikkerhed (Kaution, Garanti) fra ikke her hjemmehørende Personer, Firmaer eller juridiske Personer.

I Bkg. Nr. 221 af 27. Juni 1944 § 7 samt Bkg. Nr. 222 af 27. Juni 1944 § 6 blev det bestemt, at Forudbetaling og Sikkerhedsstillelse (Rembours, Garanti) i Forbindelse med Eksport ikke maatte finde Sted uden Samtykke fra Nationalbanken eller Direktoratet for Vareforsyning.

Under Besættelsen har der derfor over dansk-tysk Clearing i Almindelighed ikke uden Tilladelse i hvert enkelt Tilfælde kunnet overføres Beløb, der ikke var forfaldne til Udbetaling. Nationalbanken indskærpede denne Bestemmelse i et Cirkulære af 11. Marts 1942 til de autoriserede Valutahandlere.

I en Række Tilfælde, navnlig forsaavidt angaar ekstraordinære Industrileverancer, havde danske Banker for tyske Importørers Regning aabnet Rembourser i Favør af danske Eksportører. Ved denne Fremgangsmaade skete Afregningen over dansk-tysk Clearing ved Overførsel fra den tyske Importørs Bankforbindelse til den danske Eksport-

tørs Bankforbindelse og ikke direkte mellem Importør og Eksportør. Med Remboursaabningen var ofte forbundet en Kreditydelse enten ved, at Importørens Bankforbindelse overførte Remboursbeløbet over Clearing til vedkommende danske Bank, forinden dette var indbetalt af Importøren, eller derved, at Eksportørens Bankforbindelse ydede Eksportøren et Forskud, inden den havde modtaget Beløbet over Clearing fra Importørens Bank, eller endelig ved en Kombination af disse to Fremgangsmaader. Som Følge heraf kunde Aabningen af Rembourser virke i Retning af at fremskynde Betalingen til de danske Eksportører. Der er dog kun i Undtagelsestilfælde ydet Kredit af danske Banker i Forbindelse med Aabningen af Rembourser, idet en overvejende Del af de her i Landet aabnede Rembourser har været af den Type, hvor Remboursbanken først honorerede Dokumenterne, naar den selv havde faaet Beløbet i Hænde over Clearing fra den tyske Bank.

I det ovennævnte Cirkulære af 11. Marts 1942 udtalte Nationalbanken, at Bestemmelsen om, at der ikke uden særlig Tilladelse over Clearing kunde overføres Beløb, der ikke var forfaldne til Udbetaling, ogsaa gjaldt, hvor Overførslen havde Form af en Rembours, aabnet i en dansk Bank for udenlandsk Regning. Man meddelte dog, at Nationalbanken ikke vilde modsætte sig, at Rembourser overensstemmende med hidtidig Praksis kunde aabnes i Favør af danske Eksportører en passende Tid, inden Remboursbeløbet blev udbetalt over dansk-tysk Clearing, f. Eks. indenfor en Maaned forud for det Tidspunkt, hvor det paagældende Beløb forfaldt til Betaling.

Den 17. November 1942 meddelte Nationalbanken ved et Cirkulære de autoriserede Valutahandlere, at Aabning af Rembourser for udenlandsk Regning i Favør af danske Betalingsmodtagere kun maatte finde Sted med Forbehold af, at *Udbetalingen* først skete, naar fornøden Udførselstilladelse eller Tilsagn herom forelaa, og naar de til Rembourserne svarende Beløb var indbetalt til det udenlandske Clearinginstitut. Saa fremt disse Betingelser ikke var opfyldt, maatte Rembourser kun aabnes, naar der i hvert enkelt Tilfælde forud var indhentet Samtykke fra Nationalbanken. Endvidere meddeltes det, at der, naar Udførselstilladelsen eller Udførselstilsagnet indeholdt en Klausul om senere Godkendelse af Pris m. v., ikke paa Rembourserne maatte ske Udbetalinger, der oversteg de fra Nationalbanken fremsendte Dækningsbeløb, med mindre der fra Nationalbankens Side i hvert enkelt Tilfælde var givet Tilladelse hertil. Hvor der paa en Rembours skulde foretages Udbetalinger, forinden Forsendelsesdokumenterne forelaa, skulde der ligeledes indhentes Tilladelse fra Nationalbanken.

I 1943 viste der sig som Følge af den politiske og militære Udvikling en Tendens til, at danske Eksportører forlangte Forudbetaling i langt større Omfang end hidtil. Samtidig mærkedes en stigende Tilbøjelighed hos de tyske Importører til at yde saadanne Forudbetalinger, bl. a. fordi disse kunde repræsentere kortfristede Kapitalinvesteringer her i Landet, med andre Ord en Form for Kapitalflugt fra Tyskland til Danmark. Nationalbanken udsendte derfor den 2. Juli 1943 et Cirkulære til de autoriserede Valutahandlere med nye skærpede Regler om Aabning af og Udbetaling paa Rembourser for udenlandsk Regning. Herved ændredes de ovenfor anførte Regler saaledes, at der fra da af først maatte *aabnes* Rembourser, naar Betalingsmodtagerne dokumenterede, at de var i Besiddelse af dansk Udførselstilladelse eller Tilsagn herom, med mindre der forelaa særlig Tilladelse fra Nationalbanken. Der maatte ikke aabnes Rembourser for større Beløb, end Udførselstilladelsen eller Udførselstilsagnet lød paa, og de maatte højst have en Løbetid paa en Maaned ud over de i Udførselstilladelserne til enhver Tid fastsatte Gyldighedsfrister. Hvis der straks efter, at Remboursbanken havde modtaget et Dækningsbeløb for en Rembours fra Nationalbanken, tilgik denne Oplysning om, at det tjente til Dækning af Rembours, aabnet i Overensstemmelse med de herom angivne Forskrifter og med Angivelse af Betalingmodtagerens Navn og Adresse, Vareart og Remboursens Gyldighedsfrist, vilde Nationalbanken afstaa fra sin Ret til at tilbagekalde det paagældende Dækningsbeløb fra Valutahandleren, saa længe Remboursen løb.

Begivenhedernes Udvikling medførte endvidere, at der i Løbet af Sommeren 1943 af forskellige af Lændbrugsministeriets Eksportudvalg og en Række Eksportorgani-

sationer blev rettet Anmodning til Regeringen om Statsgaranti for Eksporttilgodehavender i Tyskland. Regeringen afslog disse Anmodninger og henviste de paagældende til at sikre sig Betaling for Eksporten til Tyskland ved banktekniske Foranstaltninger. Fra tysk Side gik man derefter med til Betaling ved Rembours i en Række Tilfælde, hvor denne Betalingsmaade ikke hidtil havde været anvendt. Da Nationalbanken imidlertid af pengepolitiske Grunde lagde Vægt paa, at Afregning til Eksportørerne først skete, naar de normale Betalingsfrister indtraadte, gennemførtes der med Udenrigsministeriets, Handelsministeriets og Landbrugsministeriets Indforstaaelse den Ordning, at Eksportprovenuet for de Varer, for hvilke Betalingerne fra Tyskland paa denne Maade var blevet fremskyndet, tilbageholdtes i et Tidsrum, der omtrent svarede til den skete Fremskyndelse af Overførslerne.

Paa en Række andre Omraader opnaaede Eksportørerne Fremskyndelse af Betalingerne fra Tyskland under andre Former. Saaledes gik man fra tysk Side med til at yde Forudbetaling eller Betaling ved telegrafiske Overførsler for visse Varer, der ikke hidtil havde været afregnet paa disse Maader. I Overensstemmelse med det lige omtalte Grundsynspunkt skete der paa Nationalbankens Foranledning ogsaa paa disse Omraader en lignende Tilbageholdelse af Eksportprovenuerne. En Tilbageholdelse efter tilsvarende Retningslinier havde iøvrigt fundet Sted fra Foraaret 1941 for saa vidt angaar Betalinger for ekstraordinære Industrileverancer og lignende, idet der af Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager fra da af blev ført Kontrol med, at Forudbetalinger for saadanne Leverancer ikke oversteg det rimelige.

I Forbindelse med Eksporten til Tyskland er det forekommet, dels at de danske Eksportører har forlangt almindelig Bankgaranti for Betalingen, dels at de tyske Importører har forlangt Bankgaranti stillet i tyske Banker for Effektueringen af Ordre, paa hvilke der af Eksportørerne var forlangt større Udbetalinger. Saa vel Modtagelse som Ydelse af Garanti krævede Nationalbankens Tilladelse, jfr. § 14 i Bkg. Nr. 337 af 25. Juni 1940 og de supplerende Bkg. Nr. 415 af 2. Oktober 1941 og Nr. 184 af 23. Maj 1944.

De danske Eksportører af Bacon ønskede i Besættelsens sidste Aar at faa overført saa store Forskudsbetalinger, at Eksporten til enhver Tid var betalt. Af pengepolitiske Grunde blev disse Forskudsbeløb tilbageholdt i Nationalbanken og indsat paa en Konto i Favør af Landbrugsministeriets Bacon-Udvalg.

Ogsaa Fiskeeksportørerne ønskede Sikkerhed for deres Tilgodehavender i Tyskland, i hvilken Anledning der af en Repræsentant for de tyske Aftagere til det tyske Clearing-institut indbetaltes Forskudsbeløb til Overførsel over dansk-tysk Clearing. De paagældende Beløb indsattes paa en spærret Konto i Nationalbanken, hvorover der skulde kunne disponeres af Fiskeridirektoratet, saafremt Betalingsforbindelsen med Tyskland af Udenrigsministeriet blev erklæret for afbrudt.

Under disse forskellige Former opnaaede Eksportørerne, at de fik praktisk talt hele den danske Eksport til Tyskland i Maanederne umiddelbart før Kapitulationen forudbetalt, garanteret eller betalt kontant ved Varens Afsendelse.

β) Eksportkontrol.

Fra 1. November 1944 blev der gennemført en Kontrol med Hjemførslen af Betalinger for Eksport, herunder Kontrol med, at udenlandske Aftagere af danske Varer ikke placerede urimeligt store Beløb her i Landet som Forudbetaling, samt at Vareeksport virkelig havde fundet Sted i de Tilfælde, hvor Beløb, der overførtes hertil fra Udlandet, angaves at udgøre Betaling for en saadan. Den da gennemførte Ordning havde derimod ikke til Formaal at etablere en almindelig prismæssig Kontrol med Eksporten. Denne Eksportkontrol blev indført ved tre Bekendtgørelser Nr. 216, 221 og 222 af 27. Juni 1944, jfr. Nr. 294, 295 og 296 af 27. September 1944. I alle Bekendtgørelserne fastsattes det, at der ved Eksport her fra Landet af Varer, til hvis Udførsel der skulde indhentes særlig Tilladelse, af Eksportøren skulde forelægges den udførselskontrollerende Myndighed (Toldvæsenet, De Danske Statsbaner, Postvæsenet eller Fiskerikontrollen) en Hjemførselsattest, udskrevet paa Grundlag af den Eksportøren givne Udførselstilladelse samt i Almindelighed en bekræftet Fakturakopi. Denne Hjemførselsattest skulde tilstilles Nationalbanken, og Udbetaling af Clearingoverførsler blev som

Regel ikke foretaget, forinden Nationalbanken havde modtaget den af Udførselskontrollen afstemplede Hjemførselsattest. Kun hvor der i Udførselstilladelsen var givet Tilsagn om Forudbetaling eller Rembours, kunde Udbetaling ske uden Hjemførselsattest paa Grundlag af de Kopier af de paagældende Udførselstilladelser, der tilstilledes Nationalbanken fra de udførselsbevilgende Myndigheder.

Siden Eksportkontrollens Indførelse er der i Almindelighed ikke blevet tilstillet Modtagere af Clearingoverførsler for Vareeksport Blanketter til Brug ved Afgivelse af de tidligere omtalte Erklæringer.

b) *Specielle Kontrolforanstaltninger.*

a) *Betalinger af ekstraordinær Karakter.*

Betalinger for ekstraordinære Industrileverancer og Reparationer af ikke her stationerede Skibe.

Siden Oprettelsen af Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder i Foraaret 1941 er der af Nationalbanken ikke blevet udbetalt Beløb, der ifølge de af „Deutsche Verrechnungskasse“ givne Oplysninger udgjorde Betaling for de tidligere omtalte ekstraordinære Industrileverancer eller Reparationer af ikke her stationerede Skibe, medmindre der forelaa Godkendelse fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager. Naar der fra det tyske Clearinginstitut fremkom Overførsler, uden at Nationalbanken i Forvejen fra den Kommitterede havde modtaget Meddelelse om, at Udbetaling til den paagældende Person eller det paagældende Firma kunde foretages, underrettedes den Kommitterede herom.

Om visse Tilbagebetalinger for ekstraordinære Industriarbejder o. lign., se ovenfor under 1), S. 1006; om Kontrol med Forudbetalinger for ekstraordinære Industrileverancer, se ovenfor under a) a), S. 1007 f. Der henvises iøvrigt til Kapitel 2, A.

Betalinger for Reparationer af ikke her stationerede Automobileer tilhørende den tyske Værnemagt.

Af en tysk militær Instans her i Landet, „Heeres-Kraftfahr-Park“ („H.K.P.“), blev der til danske Automobilreparationsværksteder afgivet Ordre paa Reparationer af Automobileer, som tilhørte den tyske Værnemagt. Var Automobileerne stationerede her i Landet, skulde Betalingen erlægges over Besættelseskontoen, ellers over dansk-tysk Clearing.

De Clearingbeløb, der skulde benyttes til dette Formaal, blev efter Godkendelse i hvert enkelt Tilfælde fra Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager overført til en for den ovennævnte militære Instans aabnet Konto i Nationalbanken. Paa denne Konto blev der af „H.K.P.“ udstedt Checks til de enkelte Reparationsværksteder. De hertil benyttede Checkformularer var trykt i sort paa blegrød Bund og adskilte sig derved fra de af „H.K.P.“ paa Besættelseskontoen trukne Checks, der var trykt i sort paa grøn Bund. Dette fandt Udtryk ved Udformningen af Betalingsvilkåret i de af Direktoratet for Vareforsyning udstedte Tilladelser til at udføre Automobilreparationer for „H.K.P.“. De af „H.K.P.“ udstedte Checks blev af Checksudstederen i Almindelighed tilstillet „Apenrader Bank“, nu Aabenraa Kreditbank, der fremsendte dem til Betalingsmodtagerne.

De af „H.K.P.“ over begge Konti foretagne Betalinger for Automobilreparationer har været underkastet efterfølgende Kontrol i Direktoratet for Vareforsyning, der af Nationalbanken er blevet underrettet om Betalinger af den paagældende Art. Denne Kontrol, hvortil Direktoratet har faaet Bistand fra Statens Motorsagkyndige, har omfattet saavel Prisberegningerne som Materialeleveringerne.

Før Indførelsen af denne Ordning er der i begrænset Omfang afregnet Clearingoverførsler til Betaling af Automobilreparationsarbejder, fortrinsvis til „Apenrader Bank“, der har fordelt Beløbene til de enkelte Betalingsmodtagere. Ogsaa til Afregningen af disse Beløb er der indhentet Samtykke fra Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager.

Betalinger for Leverancer af visse Levnedsmidler til den tyske Værnemagt m. m. her i Landet.

Som tidligere nævnt blev Salg af visse danske Levnedsmidler til den tyske Værnemagt m. m. her i Landet betragtet som normal Eksport. Som Følge heraf skulde de leverede Varekvanta afskrives paa Eksportkontingenterne og betales over dansk-tysk Clearing.

I Besættelsens første Aar blev de paagældende Betalinger dog forskudsvis afholdt af Besættelseskontoen, saaledes at der med visse Mellemrum foregik Reguleringer mellem Besættelseskontoen og den dansk-tyske Clearingkonto svarende til Værdien af de stedfundne Leverancer. Fra Efteraaret 1942 blev der efter Aftale i det dansk-tyske Regeringsudvalg indført den Praksis, at der over dansk-tysk Clearing forskudsvis overførtes runde Beløb, der paa den S. 974 nærmere beskrevne Maade blev stillet til Raadighed for de forskellige militære Forplejningsafdelinger. Da disse saavel før som efter Indførelsen af den sidst omtalte Ordning betalte Leverandørerne med Checks, som de selv trak paa Nationalbanken og direkte tilstillede Betalingsmodtagerne, blev de paagældende Betalinger underkastet efterfølgende Kontrol efter samme Retningslinier som Besættelsestroppernes øvrige Betalinger, se under II C.

Betalinger for Entreprenør- og Byggearbejder m. m. for tysk Regning i Udlandet.

I Henhold til Bkg. Nr. 347 af 19. August 1941, jfr. Bkg. Nr. 437 af 22. Oktober 1941, begge omhandlende Godkendelse af visse Entreprenør- og Byggearbejder i Udlandet, har Betalinger for saadanne Arbejder kun kunnet afregnes over dansk-tysk Clearing, naar de paagældende Arbejder var godkendt af Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager. I Medfør af disse Bestemmelser har der hos den Kommitterede været etableret forudgaaende Kontrol med Betalinger af denne Art i Lighed med Kontrollen med ekstraordinære Industrileverancer.

De overførte Beløb af denne Art har navnlig omfattet Fortjeneste og Administrationsomkostninger og andre Udlæg i Danmark.

Betalinger for Bjergning, Bugsering m. m.

Efterhaanden som Minefaren øgedes i Farvandene omkring Danmark, steg Besættelsesmagtens Udgifter til Bjergning og Bugsering. Betalingen herfor skete over dansk-tysk Clearing, naar det drejede sig om Skibe, der ikke var stationerede her i Landet; i modsat Fald blev Betalingen erlagt over Besættelseskontoen.

Det tyske Clearinginstituts Ordre om saadanne Udbetalinger blev først ekspederet, efter at de var blevet godkendt af Udenrigsministeriet.

Betalinger i Forbindelse med Udlejning af Lastautomobiler til Udlandet for tysk Regning.

Indtil Sommeren 1944 udbetalte Nationalbanken kun Beløb, der i Udbetalingsordrerne angaves at udgøre Leje af danske Lastautomobiler, der kørte for tysk Regning i Udlandet, naar der hertil forelaa Samtykke fra Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager.

Efter dette Tidspunkt henlagdes Kontrollen med disse Betalinger til Nationalbanken. Paa Grundlag af Oplysninger, som Banken indhentede gennem forskellige Vognmandsorganisationer, fik man klarlagt, hvor mange Automobiler de forskellige Betalingsmodtagere havde i Udlandet for tysk Regning, samt Automobilernes Indregistreringsnumre. Gennem Oplysninger fra Grænsekontrollen havde man Indseende med, hvornaar de udlejede Vogne kørte ud af Landet, samt hvornaar de vendte tilbage. Ved Hjælp af disse Oplysninger suppleret med Oplysninger fra de tyske Lejere konstateredes det, om de Automobiler, for hvilke der betaltes Leje gennem Overførserne, havde været i Udlandet i de i Udbetalingsordrerne opgivne Lejeperioder. Først naar dette var fastslaaet, afregnede Nationalbanken Beløbene.

Saavel i den Periode, hvor Betalingskontrollen paahvilede Udenrigsministeriet, som senere, da den udøvedes af Nationalbanken, blev Afregningen i Almindelighed fore-

taget til to Vognmandsorganisationer, der fordelte Beløbene til de enkelte Automobil-ejere. Den ene af disse Organisationer, der var hjemmehørende i Sønderjylland, overlod Udbetalingen af de paagældende Beløb til „Apenrader Bank“, nu Aabenraa Kreditbank.

Udbetalinger til Opkøb af Automobile her i Landet.

Efter tysk Krav blev der i Besættelsesperiodens sidste Halvdel stillet visse Beløb til Disposition for den tyske Værnemagt til Opkøb af Automobile her i Landet. De paagældende Beløb stilledes til Raadighed paa Konti i Nationalbanken enten for „Der Beauftragte für das Kraftfahrwesen“ i København eller for „Heeres-Kraftfahr-Park“ i Vejle. Nationalbanken gav Direktoratet for Vareforsyning (Benzinnævnet), hvorunder Kontrollen med disse Opkøb sorterede, Meddelelse om de af de nævnte militære Instanser trukne Checks.

Overførsler af opsparet Arbejds løn m. m.

Som omtalt ovenfor S. 997 hvervedes der navnlig i den første Halvdel af Besættelsestiden Arbejdskraft her i Landet til Anvendelse i Tyskland, Norge og i visse Tilfælde andre af Tyskland besatte Lande. Det er ligeledes allerede nævnt, at disse midlertidigt udvandrede Personer fik Adgang til under Statens Udvandningskontors Kontrol at overføre opsparet Arbejdsfortjeneste her til Landet indenfor visse Maksimalbeløb, der i Løbet af Besættelsestiden successivt blev nedsat. I den sidste Halvdel af Besættelsestiden var Reglerne om Overførsel af Arbejdsfortjeneste givet i Bekendtgørelsesform, jfr. Bkg. Nr. 226 af 30. April 1943 samt Bkg. Nr. 229 og Nr. 230, begge af 6. Juli 1944. I Henhold til disse Bestemmelser har gifte Personer, Enker, Enkemænd og fraskilte, der var Forsørgere, samt ugifte Civilingeniører og Skibsofficerer maanedligt kunnet overføre indtil 250 Rmk., andre Personer maanedligt indtil 125 Rmk., dog saaledes at Statens Udvandningskontor og i visse Tilfælde Nationalbanken, naar ganske særlige Grunde talte derfor, har kunnet give Tilladelse til Overførsel her til Landet af Arbejdsfortjeneste med større Beløb.

Opspart Hyre, tilfaldende danske Søfolk, beskæftiget paa tyske Skibe, har kunnet overføres efter samme Retningslinier som Arbejds løn, hidrørende fra Beskæftigelse i Tyskland, Norge m. m.

Danske Artister, Musikere o. l., der midlertidigt har haft Beskæftigelse i Tyskland, har haft Adgang til over dansk-tysk Clearing at hjemføre Dele af deres Gage efter Regler, der i det væsentlige svarer til de ovenfor anførte.

Overførsler af Krigsskadeserstatninger til danske Tysklandsarbejdere m. m.

Danske Personer, som under Arbejde i Tyskland eller for tysk Regning i de besatte Lande havde lidt økonomisk Tab som Følge af Luftangreb eller andre Krigsbegivenheder, fik dette Tab erstattet af tyske Forsikringsinstitutioner, der lod Erstatningsbeløbene overføre over dansk-tysk Clearing til de skadelidte. Efter Retningslinier, som aftaltes i det dansk-tyske Regeringsudvalg, blev der fastsat visse Maksimalbeløb for Overførsler af denne Art. Med Størrelsen af Udbetalingerne blev der under Medvirken af Statens Udvandningskontor ført forudgaaende Kontrol.

Overførsler til danske Statsborgere, som efter at have haft fast Bopæl i Tyskland er flyttet til Danmark.

Hvor danske Statsborgere, der har haft fast Bopæl i Tyskland, er flyttet til Danmark, bl. a. som Følge af den militære Udvikling, har de ønsket at overføre deres Pengemidler her til Landet. Sager vedrørende saadanne Overførsler er forelagt Udenrigsministeriet, der har meddelt Tilladelse til Overførsel af Beløb af denne Art een Gang for alle, dog kun indenfor et bestemt Maksimumsbeløb, i Almindelighed 300 Rmk.

Udbetalinger af Understøttelser til danske frivillige i „Waffen SS“ eller disses Paarørende.

De danske frivillige, som meldte sig til tysk Krigstjeneste i „Frikorps Danmark“, „Regiment Nordland“ eller andre Enheder indenfor „Waffen SS“, opnaaede, at de selv

eller deres Paarørende blev understøttet med Pengebidrag, der udbetaltes her i Landet af „Der Fürsorgeoffizier der Waffen SS“. Denne sidste fik efter tysk Krav, fremsat i det dansk-tyske Regeringsudvalg, stillet Beløb til Raadighed gennem Overførsel over dansk-tysk Clearing, dels direkte, dels gennem det tyske Riges Befuldmægtigede her i Landet.

Fordelingen til de Paarørende skete ved den nævnte tyske Myndigheds egen Foranstaltning, i stort Omfang over dennes Postgirokonto.

Udbetalinger til indkaldte herboende Tyskere samt disses Paarørende.

I Tilfælde, hvor tyske Statsborgere, der havde fast Bopæl her i Landet, blev indkaldt til Militærtjeneste, blev der til deres herboende Paarørende over dansk-tysk Clearing overført visse Understøttelser. Saadanne Beløb udbetaltes i Almindelighed kun, naar Udbetalingsordren var optaget paa nogle til Nationalbanken gennem Udenrigsministeriet af det tyske Riges Befuldmægtigede her i Landet fremsendte Lister. Undertagelsesvis ekspederedes dog ogsaa andre Udbetalingsordrer af denne Kategori, naar disse særligt var godkendt af Udenrigsministeriet.

Betalinger vedrørende danske Eksportørers Tilgodehavender i de af Tyskland besatte Lande fra Tiden før disses Okkupation.

Efterhaanden som Tyskland besatte flere og flere Omraader i Europa i Krigens første Aar, hændte det i en Del Tilfælde, at der fra det tyske Clearinginstitut fremkom Ordre om Udbetaling til Debet for den dansk-tyske Clearingkonto til herværende Personer og Firmaer af Beløb til Dækning af Tilgodehavender, som de paagældende havde i de af Tyskland besatte Omraader for Vareeksport, der havde fundet Sted inden disses Okkupation. Saadanne Udbetalingsordrer blev kun ekspederet, hvor dette blev godkendt af Udenrigsministeriet.

β) Betalinger af mere ordinær Karakter.

Overførsel af Provisioner m. m.

Provisionsbetalingerne fra Tyskland til Danmark steg under Besættelsen meget betydeligt. Som Følge heraf fandt man fra Maj 1942 Anledning til inden Udbetalingen til de danske Betalingsmodtagere af Kronebeløb svarende til Indbetalinger i Tyskland paa 1000 Rmk. og derover samt tillige for à conto Beløb under denne Grænse at stille Krav om Indsendelse af Provisionsnotaer til Nationalbanken som Dokumentation for Betalingernes Rigtighed. Det tilsigtedes herigennem dels at fremskaffe Oplysninger om Størrelsen af de anvendte Provisionssatser, dels at kontrollere, at Provisionsbeløbene stod i direkte Forbindelse med stedfundne Vareleverancer. Ligeledes opnaaede man paa denne Maade Dokumentation for, at Provisionsbeløbene var forfaldne til Betaling.

Nationalbanken gav i de Tilfælde, hvor der ved Beregningen af *Provision for Salg af tyske Varer i Danmark* blev anvendt Satser paa 10% eller mere af de formidlede Vareleverancer, i den første Tid Udenrigsministeriet, senere Handelsministeriet Meddelelse om de modtagne Udbetalingsordrer. Udenrigsministeriet resp. Handelsministeriet foretog derefter en nærmere Undersøgelse, som dannede Grundlag for Fastsættelsen af de Beløb, der kunde godkendes til Udbetaling.

En tilsvarende Undersøgelse blev uanset Størrelsen af den anvendte Provisionsats foretaget med Hensyn til Overførsler af Provision for *Formidling af Eksport fra Danmark til Tyskland*. De danske Myndigheder havde særligt Opmærksomheden henvendt paa denne Form for Provision, dels fordi den kunde benyttes til at omgaa Priskontrollen med den Del af Eksporten, der var underkastet en saadan, dels fordi den kunde virke til Fremme af en uønsket Eksport her fra Landet. I Forhold til Importprovisionen fik Eksportprovisionen dog efter det for Nationalbanken oplyste aldrig større Betydning.

Hvor Nationalbanken konstaterede, at Provisionsoverførslerne stod i Forbindelse med Ordre paa Varer, der ikke kunde leveres, fulgte man den Praksis at nægte Udbetaling med den Begrundelse, at de paagældende Betalinger ikke stod i Forbindelse med den dansk-tyske Vareudveksling. Man gik dog med til, at der for annullerede

Ordre kunde overføres Beløb til Dækning af dokumenterede Telefon- og Telegramomkostninger i Forbindelse med Udlandet og Rejseudgifter i de tyske Firmaers Interesse.

Fra September Maaned 1943 har Nationalbanken skærpet de ovenfor omtalte Regler, idet man fra dette Tidspunkt forinden Udbetalingen til danske Betalingsmodtagere af Kronebeløb, svarende til Indbetalinger i Tyskland paa 100 Rmk. og derover, har krævet indsendt Dokumentation i Form af Provisionsnotaer.

Fra 1. November 1944 skærpede de danske Myndigheder Provisionskontrollen yderligere. Fra da af indhentede man tillige inden Udbetalingen her i Landet af *Provisionsoverførsler fra Tyskland i Forbindelse med Salg af tyske Varer til Danmark* Oplysninger om, hvornaar de Kontrakter var indgaaet, i Henhold til hvilke Overførslerne fandt Sted. Paa Udbetalingsordrer i Henhold til Kontrakter, indgaaet eller ændret efter 1. April 1940, afregnede Nationalbanken fra Indførelsen af denne Nyordning kun 75 % af de anviste Beløb, medens Restbeløbet blev indsat paa en særlig Konto, indtil det gennem Handelsministeriets Undersøgelse var afgjort, om Beløbene helt eller delvis kunde udbetales, eller om Tilbageførsel til Tyskland skulde finde Sted. Udbetalinger af overført Provision kunde dog finde Sted med 100 % i alle saadanne Tilfælde, hvor et Firma indenfor et Kvartal ikke fik overført Provision til et samlet Beløb af højst Kr. 2500,00.

Fra 4. December 1944 ændredes disse Regler bl. a. efter Henstilling fra Grosserer-societetets Komité derhen, at Provisionsoverførsler i Henhold til Kontrakter indgaaet efter 1. April 1940 kunde afregnes med det fulde Beløb paa Betingelse af, at Modtageren, forinden Afregning fandt Sted, afgav en Erklæring til Nationalbanken om at være villig til at tilbagebetale det for meget modtagne Beløb, saafremt Handelsministeriets Undersøgelse maatte vise, at den til Grund for Overførslen liggende Provisions-sats oversteg den indenfor vedkommende Branche rimelige og sædvanlige.

Baade i Perioden 1. November til 4. December 1944 og i Tiden herefter har Nationalbanken forelagt alle Tilfælde af *Provisionsoverførsler fra Tyskland i Forbindelse med Salg af danske Varer til Tyskland* for Handelsministeriet.

Overførsel af Fragt, Skibsudgifter m. m.

Samtidig med at Nationalbanken foretog Udbetalinger paa Grundlag af Overførsler af Fragt, Skibsudgifter, Havneudgifter, Udbetalinger til Mandskab paa fremmede Skibe i danske Havne, udenlandske Rederes Udlæg for Skibe i dansk Færvand etc., blev der givet Fragnævnet Meddelelse om de skete Afregninger. Fragnævnet benyttede bl. a. disse Meddelelser til Kontrol med, at de gældende Bestemmelser om danske Rederes Pligt til at anmelde visse Betalinger til Fragnævnet blev overholdt. Desuden foretog Fragnævnet en prismæssig Kontrol med saadanne Clearingoverførsler.

Udbetalinger af Licenser, Forfatter- og Kunstnerhonorarer.

Ordre til Udbetaling af Licensbeløb er først blevet ekspederet, efter at de har været forelagt Handelsministeriet til Godkendelse. Ekspedition af Udbetalingordrer vedrørende Forfatter- og Kunstnerhonorarer er fra 1. August 1943 først foretaget, efter at der var indhentet Godkendelse fra et Udvalg under Undervisningsministeriet, der havde paataget sig Fordelingen af det Beløb, som man ialt mente at kunne stille til Raadighed til dette Formaal.

Betalinger for tyske Annoncer i danske Blade og Tidsskrifter.

Under Besættelsen steg Omfanget af de over dansk-tysk Clearing overførte Beløb til Betaling af tysk Annoncering i danske Dagblade og Tidsskrifter betydeligt. Paa dansk Initiativ blev Spørgsmaalet om en Reduktion af Annonceudgifterne derfor i April 1943 taget op til Drøftelse i det dansk-tyske Regeringsudvalg, hvor der opnaaedes Enighed om en Nedsættelse med 50% af de paagældende Udgifter i Forhold til 1942. I Maj 1944 skærpedes disse Regler, saaledes at de paagældende Udgifter nu skulde skæres ned til 20 % i Forhold til 1943. Disse Nedsættelser skulde gennemføres ved

tyske Kontrolforanstaltninger. Aftalerne fik bl. a. af denne Grund kun begrænsede Virkninger.

Af kontrolmæssige Grunde blev der dels af Udenrigsministeriet, dels af Nationalbanken indhentet Specifikationer over de Annonceringsudgifter, der blev betalt over Clearing.

De tyske Annoncer i de danske Dagblade, der opfordrede til frivillig Krigstjeneste i „Waffen SS“, blev betalt af en militær Instans „SS Ersatzkommando“, der disponerede over Beløb, der dels hidrørte fra Besættelseskontoen, dels fra visse Overførsler over dansk-tysk Clearing. Disse Betalinger var underkastet den under II. C. omtalte efterfølgende Betalingskontrol.

Udbetalinger til Dækning af Rejseudgifter m. m. her i Landet.

Som det fremgaar af Tabel 5 S. 1000, er der under Besættelsen udbetalt ialt 19 Mill. Kr. til Dækning af Rejseudgifter, som afholdtes her i Landet af Personer boddende i Tyskland, navnlig tyske Forretningsrejsende. For at begrænse disse Udbetalinger, som kunde benyttes til Varehamstring o. l., fastsatte Nationalbanken paa et tidligt Tidspunkt af Besættelsen visse Maksimalbeløb for, hvad saadanne Personer kunde faa udbetalt pr. Dag. Det bestemtes ligeledes, at der i Almindelighed højst kunde ske Udbetaling for et nærmere bestemt Antal Dages Forbrug ad Gangen.

Da de tyske Forretningsrejsendes Udgifter selv efter Indførelsen af disse Begrænsninger forekom for store, skærpedes Reglerne paa forskellig Vis.

Nationalbanken har paa lignende Maade reguleret de Overførsler af Feriepenge, som fremkom i FAVOR af Personer af dansk Nationalitet, der havde fast Bopæl i Tyskland, og som var paa Feriebesøg her i Landet.

Understøttelser i Trangstilfælde.

Efter Retningslinier angivet af det dansk-tyske Regeringsudvalg blev der fastsat visse Maksimalgrænser for de Beløb, der ifølge Clearingoverenskomsten af 1935 i et vist Omfang skulde kunne tillades overført fra Tyskland over Clearing som Understøttelser til herboende mindrebedragede Personer.

Efter at der var indhentet Oplysninger om Betalingsmodtagernes Formue, Indkomst, Familieforhold, Helbredstilstand m. v. blev der truffet Afgørelse om, hvad der kunde udbetales i de enkelte Tilfælde. Saadanne Oplysninger har man dog kun indhentet forsaavidt angaar Beløb over en vis Grænse.

IV. FINANSIERINGENS OPHØR

Udbetalingerne saavel til den tyske Værnemagt her i Landet som over dansk-tysk Clearing var fremkaldt ved tyske Krav, der støttede sig paa politisk og militær Magt. Ved Kapitulationen bortfaldt derfor Grundlaget for Udbetalingerne.

A. FINANSIERINGEN OVER BESÆTTELSESKONTOEN

1) Kontante Udbetalinger til Besættelsestropperne.

Ved den som Bilag Nr. 8 S. 1025 aftrykte Bkg. Nr. 227 af 5. Maj 1945 blev der gennemført en almindelig Spærring af tyske Konti, herunder den tyske Værnemagts og de dertil hørende Organisationers og Firmaers Konti i danske Pengeinstitutter m. m. I Bekendtgørelsen fastsattes det endvidere, at noterede Checks eller Anvisninger, som inden 5. Maj 1945 var trukket paa saadanne Konti, og som fremkom til Indløsning efter denne Dato, af den Bank, Sparekasse m. v., i hvilken de forevistes til Indløsning, kun maatte modtages til Incasso.

De i Bekendtgørelsen indeholdte Retningslinier blev bekendtgjort ved Oplæsning i Pressens Radioavis om Aftenen den 5. Maj. Udbetalingerne til den tyske Værnemagts Afdelinger var dog allerede forinden bragt til Standsning ved, at Pengeinstitutterne holdtes lukkede paa Kapitulationsdagen.

I den følgende Tid maatte Nationalbanken endnu honorere Checks, som de private Pengeinstitutter i Dagene før Kapitulationen havde udbetalt i Kontanter til tyske militære Kasser m. m. Dette skyldtes, at Banken som tidligere omtalt i August 1940 havde givet de autoriserede Valutahandlere Tilsagn om at ville indløse de af den tyske Værnemagt udstedte Checks.

2) Besættelsestroppernes Udbetalinger til danske Modtagere.

Aldrig i Besættelsestiden havde den tyske Værnemagt her i Landet udbetalt saa store Beløb som i Tiden umiddelbart før Kapitulationen. I Strid med alle Aftaler foretog den bl. a. vældige Udbetalinger af Kontanter til danske Betalingsmodtagere i Forbindelse med Forplejningen af Flygtninge og saarede Soldater samt for Heste, Vogne og Automobiler, som i stort Omfang blev beslaglagt. Paa denne Baggrund blev der den 30. April 1945 af Handelsministeriet udsendt en Bekendtgørelse, ifølge hvilken Personer, Firmaer og juridiske Personer, der hørte hjemme eller drev Virksomhed her i Landet, ikke maatte modtage Betalinger af nogen Art i danske Kroner (Mønt, Penge-sedler, Checks eller lign.) fra den tyske Værnemagt her i Landet eller fra denne tilsluttede Organisationer eller fra andre tyske Myndigheder her i Landet, med mindre Betalingen udgjorde Vederlag for Ydelser, der var hjemlet ved Bkg. Nr. 639 af 11. December 1940, jfr. Bkg. Nr. 459 af 31. Oktober 1941, eller Betalingen paa anden Maade havde Hjemmel i Bestemmelser eller Tilladelser fra danske Myndigheder. Denne Bekendtgørelse, der i Modsætning til tidligere Bestemmelser, som berørte Finansieringen af den tyske Værnemagt, blev udsendt uden forudgaaende dansk-tyske Forhandlinger, fik bl. a. praktisk Betydning ved Erstatningsbetalinger for Varer og Ejendomme, der blev beslaglagt eller rekvireret af tyske Myndigheder, jfr. Handelsministeriets Meddelelse i Dagspressen den 1. Maj 1945, aftrykt som Bilag Nr. 9 til dette Kapitel S. 1026.

Som Følge af de ovenfor omtalte Forhold ophørte ogsaa Indløsningen af de af den tyske Værnemagt til danske Betalingsmodtagere udstedte Checks fra Kapitulationsdagens Begyndelse. Den i Bkg. Nr. 227 af 5. Maj 1945 omtalte Adgang til at indsende saadanne Checks til Incasso blev i vidt Omfang benyttet af de danske Betalingsmodtagere. Ifølge Bestemmelsen herom kunde de paagældende Checks ledsaget af en Redegørelse for det underliggende Skyldforhold indsendes til Nationalbanken gennem det Pengeinstitut, i hvilket de blev præsenteret til Indløsning. Der var endvidere givet Nationalbanken Bemyndigelse til at dispensere fra Spærringen af de tyske Konti.

De Checks, som efter at have været præsenteret til Indløsning efter 5. Maj 1945, blev indsendt til Nationalbanken til Incasso, har efter Aftale med Finansministeriet kun maattet indfries, efter at der var foretaget en Undersøgelse af det underliggende Skyldforhold og Checkmodtagerens øvrige Forhold til den tyske Værnemagt. Denne Undersøgelse skulde foretages af den Myndighed, som den efterfølgende Kontrol med den paagældende Art af Betalinger hidtil havde paahvilet. Finansministeriet gav dog Tilladelse til, at Checks, udstedt til Landbrugsministeriets Eksportudvalg, honoreredes uden videre. Indtil 31. Oktober 1945 er det bortset fra Checks, udstedt til Eksportudvalgene, kun i Undtagelsestilfælde forekommet, at de her omtalte Checks er blevet indløst.

Med Hensyn til Checks, som af den tyske Værnemagt var udstedt til danske Betalingsmodtagere, og som var indløst af de private Pengeinstitutter inden Offentliggørelsen af Bkg. Nr. 227 af 5. Maj 1945, men ikke inden dette Tidspunkt indfriet af Nationalbanken, fulgte man den Praksis at indfri de paagældende Checks, medmindre Checkmodtagerne ifølge det for Nationalbanken foreliggende havde haft en mere udstrakt Forretningsforbindelse med den tyske Værnemagt, i hvilket Tilfælde de blev behandlet efter samme Retningslinier som de ovenfor omtalte Checks, der var fremkommet til Indløsning efter den 5. Maj 1945. I visse Tilfælde maatte Nationalbanken dog ogsaa indløse de til saadanne Personer og Firmaer udstedte Checks uden forudgaaende Undersøgelse af Betalingsgrundlaget. Dette var Tilfældet, hvor Pengeinstitutterne ikke havde haft Mulighed for at sikre sig mod Tab som Følge af manglende Honorering fra Nationalbankens Side. Nationalbanken ansaa sig for forpligtet hertil som

Følge af det paa foregaaende Side omtalte Tilsagn af August 1940 til de autoriserede Valutahandlere.

Det kan anses for sandsynligt, at den tyske Værnemagt i Dagene umiddelbart før og efter Kapitulationen har foretaget store Kontantudbetalinger til danske Betalingsmodtagere. At saadanne Betalinger har fundet Sted, er konstateret gennem Nationalbankens tidligere omtalte Kontant-Kontrol.

3) Betalinger fra her hjemmehørende Personer, Firmaer og juridiske Personer til Besættelsestropperne.

I Tiden op imod Kapitulationen kom det i nogle Tilfælde til de danske Myndigheders Kundskab, at tyske Militærpersoner var begyndt at sælge Ejendele tilhørende den tyske Værnemagt, aabenbart for at sikre sig Kontanter i privat Øjemed. For saavidt muligt at bremse denne Udvikling henlede Handelsministeriet i den ovenfor omtalte Meddelelse i Dagspressen den 1. Maj 1945 Opmærksomheden paa, at det i Henhold til Bkg. Nr. 184 af 23. Maj 1944 var forbudt at udbetale danske Kroner (Mønt, Penge-sedler, Checks eller lign.) til ikke her hjemmehørende Personer, Firmaer eller juridiske Personer, herunder til den tyske Værnemagt eller denne tilsluttede Organisationer eller til andre tyske Myndigheder her i Landet, med mindre der til Betalingen forelaa Samtykke fra Nationalbanken.

4) Beløb, som ved Kapitulationen skyldtes den tyske Værnemagt m. m. af her hjemmehørende Personer, Firmaer og juridiske Personer.

De Tilgodehavender, som den tyske Værnemagt m. m. ved Kapitulationen havde hos her hjemmehørende Personer, Firmaer og juridiske Personer, blev spærret ved Bkg. Nr. 227 af 5. Maj 1945.

Ved Bkg. Nr. 314 af 2. Juli 1945 blev der indført en Pligt for de paagældende Debitorer til at anmelde saadanne Gældsforpligtelser til Direktoratet for Vareforsyning.

5) Beløb, som her hjemmehørende Personer, Firmaer og juridiske Personer ved Kapitulationen havde til gode hos den tyske Værnemagt m. m.

Ved et Cirkulære af 30. Maj 1945 meddelte Nationalbanken efter Aftale med de forskellige Ministerier samtlige autoriserede Valutahandlere, at Krav paa den tyske Værnemagt m. m., for hvilke der ikke var udstedt Checks, kunde anmeldes til Handelsministeriet.

Med Hensyn til Tilgodehavender for den tyske Værnemagts og de denne tilsluttede Organisationers Benyttelse af fast Ejendom her i Landet gælder den særlige Regel, at de kan anmeldes til Udvalget for Indkvarteringsersætning, jfr. Bkg. Nr. 315 af 5. Juli 1945.

6) Kontantbeholdninger, som ved Kapitulationen beroede hos den tyske Værnemagt m. m.

De enkelte Medlemmer af den tyske Værnemagt laa ved Kapitulationen inde med anseelige Beløb i danske Penge. For saavidt muligt at hindre, at disse blev taget med ud af Landet eller anvendt til Varekøb m. v., blev det efter Forhandlinger mellem danske Myndigheder og den allierede Overkommando af denne sidste paalagt de tyske militære Kasser at drage Omsorg for, at alle danske Kroner, som de tyske Tropper var i Besiddelse af, blev frataget dem. En vis Kontrol med, at denne Ordning blev overholdt, blev gennemført ved den Visitering, som britiske Tropper ved Grænsen foretog af de enkelte Medlemmer af de bortdragende tyske Troppeafdelinger. Da Rygterne herom hurtigt bredte sig blandt de tilbageværende tyske Soldater her i Landet, førte dette til, at disse ofte, navnlig i Sønderjylland, enten efterlod deres Kontantbeholdninger paa Vejene og de tilstødende Marker, eller betalte alt for høje Priser for Varer, der solgtes til dem i Strid med Bkg. Nr. 224 af 7. Maj 1945, jfr. Bkg. Nr. 208 af 30. April 1945.

Ogsaa den tyske Værnemagts Afdelinger havde ved Kapitulationen meget store Beholdninger af Kontanter. Da man frygtede, at de tyske militære Enkeltpersoner eller deres danske Forbindelser skulde tilegne sig disse Penge, udstedte den allierede Over-

kommando paa dansk Initiativ en Befaling om, at alle danske Kroner, som Kasserne var eller kom i Besiddelse af, skulde indbetales til det nærmeste Pengeinstitut. Ved Cirkulære af 22. Maj 1945 underrettede Nationalbanken samtlige Banker, Sparekasser og Andelskasser herom. Pengeinstitutterne anmodedes samtidig om i paakommende Tilfælde at modtage saadanne Indbetalinger og hurtigst muligt overføre dem til Nationalbankens Hovedsæde.

Om Beløb af denne Art, der ikke længere var i Besættelsesmagts Besiddelse, men overladt til eller taget i Forvaring af herværende Personer, Virksomheder eller Myndigheder, blev det ved Bkg. Nr. 233 af 14. Maj 1945 § 6 fastsat, at de omgaaende skulde afleveres til Politimesteren i vedkommende Politikreds. Denne skulde indbetale de modtagne Penge til nærmeste Amtstue, hvorfra Beløbene blev overført til Nationalbanken.

Med Hensyn til andre Betalingsmidler, saasom Checks o. l., der efterlodes af den tyske Værnemagt m. m., skulde der forholdes paa lignende Maade.

B. FINANSIERINGEN OVER DEN DANSK-TYSKE CLEARINGKONTO

Som det tidligere er nævnt, ytrede man i Begyndelsen af April 1945 fra tysk Side Ønske om, at der over dansk-tysk Clearing blev overført store runde Beløb, der kunde være til Raadighed for de herværende tyske Myndigheder til Betaling af de Ydelser til Besættelsesmagten, der skulde finansieres over Clearingkontoen. Grunden var, at Kommunikationerne med Tyskland som Følge af den militære Udvikling prægedes af stadig større Usikkerhed. Nu som ved en tidligere Lejlighed i Begyndelsen af 1944 nægtede Nationalbanken at gaa med til en saadan Ordning.

Et Stykke ind i April Maaned 1945 blev Forbindelsen med det tyske Clearinginstitut helt afbrudt. I Besættelsens sidste Dage forsøgte de tyske Myndigheder at gennemtvinge Udbetalinger her i Landet paa Grundlag af Udbetalingsordrer fra den tyske Rigsbanks Filial i Flensborg. Da Nationalbanken imidlertid ikke vilde anerkende denne Filial som tysk Clearinginstitut, blev Udbetalingsordrerne ikke ekspederet. Udbetalingerne af Overførsler over dansk-tysk Clearing bragtes saaledes praktisk talt til Ophør allerede før den tyske Kapitulation.

Som tidligere omtalt var der i nogle Tilfælde over Clearing overført Beløb, der var blevet stillet til Raadighed for Afdelinger af den tyske Værnemagt i Danmark til Indkøb af visse Levnedsmidler, til Betaling af Reparationer af ikke her stationerede Automobiles m. m. De paagældende militære Afdelinger disponerede over disse Beløb ved at trække Checks paa særlige Konti i Nationalbanken, d. v. s. at der anvendtes samme Betalingsteknik som ved Besættelsestroppers øvrige Betalinger. Saadanne Checks blev derfor af Nationalbanken indløst indtil Kapitulationsdagen, og de senere fremkomne Checks blev behandlet i Overensstemmelse med de ovenfor S. 1016 under A. 2) anførte Retningslinier.

Hvor danske Eksportører inden Kapitulationen over dansk-tysk Clearing havde modtaget Forskudsbetalinger for Ordre, der ikke naaede at blive effektueret, er de paagældende Beløb blevet krævet tilbagebetalt til Nationalbanken til Kredit for den dansk-tyske Clearingkonto.

Iøvrigt har man baade i Tiden før og efter Kapitulationen lagt Vægt paa, at de Beløb, som danske Personer, Firmaer og juridiske Personer skyldte Kreditorer i Tyskland, blev indbetalt til Nationalbanken, for at man paa denne Maade kunde faa Saldoen paa den dansk-tyske Clearingkonto nedbragt mest muligt. Umiddelbart før Kapitulationen havde Nationalbanken saaledes anmodet de autoriserede Valutahandlere om at medvirke til Overholdelsen af den i Bkg. Nr. 9 af 17. Januar 1944, jfr. Bkg. Nr. 294 af 1. Juni 1940, indeholdte Bestemmelser om, at Afviklingen af Betalinger til Tyskland, paa hvilke der hviler Clearingpligt, ikke uden Tilladelse fra Direktoratet for Vareforsyning maa udskydes udover det ved den paagældende Forpligtelses Paadragelse aftalte eller forudsatte Tidspunkt.

For at fremme Indbetalingerne til den dansk-tyske Clearingkonto, blev det ved Bkg. Nr. 199 af 25. April 1945 bestemt, at Indbetalinger til Nationalbanken i Henhold til Bkg. Nr. 294 af 1. Juni 1940 angaaende Overførsel af visse Betalinger til Tyskland

og Bkg. Nr. 508 af 1. Oktober 1940 om Tillæg til samme Bekendtgørelse har frigørende Virkning for Debitor.

Nationalbanken har endvidere med Handelsministeriets Indforstaaelse skærpet de tidligere omtalte Regler om Modregning med Tilgodehavender i Tyskland, idet man kun har tilladt, at der i clearingpligtige Beløb, der indbetales til den dansk-tyske Clearingkonto som Betaling for Varer, modregnedes *Provisionstilgodehavender o. l. svarende til de enkelte Varepartier, der dækkedes af den givne Indbetaling.* Reglerne kom herved til at svare til de Regler, som efter Lukningen af den dansk-italienske Clearing havde været fastsat for Modregning med lignende Tilgodehavender i Italien. Denne Praksis fik ikke ringe Betydning, fordi der i Tiden umiddelbart før samt efter Kapitulationen blandt danske Forretningsdrivende var opstaaet et Ønske om en udvidet Adgang til Modregning med Tilgodehavender i Tyskland som Følge af, at Overførslerne fra Tyskland udeblev.

V. BILAG

Skrivelse af 23. September 1944 fra Organisation Todt til Wehrmachtintendant Däne- Bilag 1. mark vedrørende Sortbørskøb m. m.

ORGANISATION TODT

EINSATZGRUPPE WIKING

EINSATZ DÄNEMARK

TELEFON 1091-95, ORDRU

TELEKODEN København

V - 43

Vejle, den 23.9.1944 S.

KOPIEREN
GEMT I 1091-95

V. Dr. Schultz
Am 29 9 44

An
Herrn Wehrmachtintendant
Dänemark

K o p e n h a g e n

Betr.: Verfügung über das Barkontingent bei der Danmarks Nationalbank.

Bezug: Ihr Schreiben 59 c 10 (V,2) vom 14.9.44

Dem Vorschlag der Danmarks Nationalbank, für die einzelnen Dienststellen der OT. monatlich vorbestimmte Teilkontingente festzusetzen, statt wie bisher einzelne Zahlungen telefonisch in Auftrag zu geben, kann ich wegen der damit verbundenen grundsätzlichen Schwierigkeiten nicht entsprechen. Diese Schwierigkeiten sind zwischen Herrn Oberstabsintendant Dr. Kirchhoff und dem Unterzeichneten mehrfach erörtert worden.

Zum Beginn eines Monats steht lediglich der Bargeldbedarf für die persönlichen und sächlichen Kosten der einzelnen OT.-Dienststellen fest, nicht aber der Umfang der

Beschaffungen, welche auf das laufend bereitgestellte Barkontingent entfallen. Der Umfang dieser Beschaffungen bei den einzelnen Bauleitungen richtet sich vielmehr nach der Marktlage und den vorkommenden Angeboten, sodass auch die Bereitstellung der Barmittel dementsprechend beweglich gehalten werden muss.

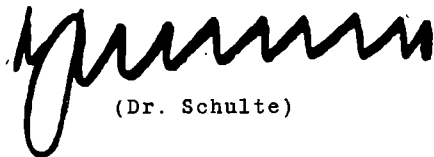
Ich bitte daher, die Danmarks Nationalbank, der ich diese Gründe nicht klarlegen kann, zu veranlassen, es bei dem bisherigen Verfahren zu belassen.

Ich habe jedoch Anweisung gegeben, dass die fernmündlich erteilten Aufträge unmittelbar hinterher schriftlich bestätigt werden.

Ich darf noch bemerken, dass auch das von der Danmark Nationalbank vorgeschlagene Verfahren einer Aufnahme des Zahlungsverkehrs mit bestätigten Schecks nur in Ausnahmefällen Platz greifen kann.

Heil Hitler!

Im Auftrage:

(Dr. Schulte)

A k t e n v e r m e r k .

24.9.1944

Aus der heutigen Rücksprache mit Dr. Schulte ergibt sich folgendes:

Zur Deckung der laufenden Unkosten (Löhne, Gehälter usw.) werden von dem durch uns festgesetzten Barkontingent stets Teilkontingente zugunsten der einzelnen Baustellen abgezweigt. Die für Schwarzkäufe benötigten Beträge können jedoch nicht kontingentmässig auf die Dienststellen der OT verteilt werden, da die Käufe immer an den Orten getätigt und zu bezahlen sind, an denen gerade ein Warenangebot vorliegt. Da dann stets sofort bar gezahlt werden muss, bleibt keine andere Möglichkeit, als der Danmark Nationalbank telefonisch den Auftrag zu erteilen. Dr. Schulte will jedoch dafür sorgen, dass, was bisher nicht immer klappte, die Danmark Nationalbank stets unverzüglich eine schriftliche Bestätigung erhält.

Skrivelse fra „Organisation Todt, Einsatzgruppe Wiking, Einsatz Dänemark“, til „Organisation Todt“s lokale Byggeleder i Danmark vedrørende Sortbørskøb m. m. Bilag 2.

ORGANISATION TODT
EINSATZGRUPPE WIKING
EINSATZ DÄNEMARK

Organisation Todt
Dienststelle Struer und
alle Bauleitungen (ausgenommen Sylt)
— je besonders —

Betr.: Zuteilung von Barmitteln.

Durch Verhandlungen mit dem Befehlshaber der deutschen Truppen in Dänemark sind mir zusätzlich Mittel bewilligt worden zur Durchführung von notwendigen Barkäufen. Diese Barkäufe werden sich in der Hauptsache auf den Einkauf von Generatorholz und Dachpappe und andere dringend notwendige Baustoffe beziehen.

Der Ihnen zugeteilte monatliche Barbetrag wird auf d. Kr. festgelegt.

Es ist dringend darauf zu achten, dass nur das aller Notwendigste im Schwarzkauf gegen Barzahlung gekauft wird.

In jedem Fall ist der Scheckzahlung der Vorzug zu geben, und es ist zu versuchen, so viel Zahlungen wie möglich per Scheck zu leisten.

Die Lohnelder, die auch für das neue Bauvorhaben anfallen, sind von diesen Mitteln nicht zu bestreiten, sondern die sind stets per Scheck zu leisten.

Erklæringsformular til Brug ved Indløsning af „R.K.K. Scheine“. Bilag 3.

Medfølgende RKK Scheine udgør Betaling for:

1. Almindelig Butikshandel	RKK
2. Restaurationsbesøg o. l.	RKK
3. Leverance til den tyske Værnemagtsafdeling Nr.	RKK
4. Arbejde udført for og betalt
af den tyske Værnemagtsafdeling Nr.	RKK
-, den 1940.

Skema til Brug ved Afgivelse af Oplysninger vedrørende Checks udstedt af den tyske Værnemagt. Bilag 4.

(Forside)

Ref.:

Til: DANMARKS NATIONALBANK,
Noteringskontoret, København K.

Fra:

I Besvarelse af Danmarks Nationalbanks Forespørgsel af meddeler
undertegnede, at det ved Check udstedt den af Feldpost Nr.
modtagne Beløb Kr. har tjent som Betaling for de paa Bagsiden af dette
Brev specificerede Ydelser.

Firmanavn:

Adresse: Tlf.:

.....

Dato

Underskrift

Regningskopier følger hoslagt.

(Bagside) *Skema til Brug ved Indberetning til Danmarks Nationalbank.*

A. Betaling for Levering af følgende Varer:				
Dato og Journalnummer for Udenrigsministeriets/ Vareforsynings-Direktoratets Tilladelse til Levering	Varens Art	Mængdeangivelse	Salgsværdi	
			Kr.	Øre
Ialt for Vareleveringer				
B. Betaling for andre Ydelser (herunder bl. a. Arbejdsløn, Forsikringer, Kørsel, Fortjeneste paa udførte Arbejder)				
Tilsammen (= Checkens Paalydende)....				

Særlige Oplysninger om Betalinger i Forbindelse med Entrepriser og Lejemaal

Godkendelse fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager foreligger iflg. Skrivelse af 194 Lb. Nr. 194
 Ansøgning om Godkendelse er indsendt den 194
 Entreprisen er udført for følgende Byggeledelse:
 i Henhold til Attestation Nr. , som den 194 er indsendt til Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager.

Bemærkninger: (Hvis Beløbet udgør delvis Betaling (à conto Betaling) bedes dette anført her).

.....

.....

Bilag 5. Skema til Brug ved Afgivelse af Oplysninger om Entreprenørarbejder m. v. for den tyske Værnemagt.

Henvisningsnummer:

Ordreliste B Nr.

Arbejdets Art og Betegnelse:

.....

Til
 DANMARKS NATIONALBANK,
 Noteringskontoret, København K.

Under Henvisning til Handelsministeriets Bekendtgørelse af 11. December 1940 og i Besvarelse af Danmarks Nationalbanks Anmodning af oplyses følgende vedrørende det Arbejde, for hvilket den af den tyske Værnemagt paa Danmarks Nationalbank den trukne Check paa Kr. udgør à conto Betaling:

1. Entreprisen omfatter:

- Arbejde udført i Henhold til Tilbud af
 Tilbudssummen andrager Kr.
 Tilbudet er / 194 forelagt Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, som ved Skrivelse af / 194 Lb. Nr. har godkendt en Entreprisesum paa Kr.
- Arbejde udført til Enhedspriser, som / 194 er forelagt Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, der ved Skrivelse af / 194 Lb. Nr. har meddelt Godkendelse.
 Det forventede Regningsbeløb (for b.) andrager ialt ca. Kr.

c. Arbejde udført efter Regning.

Arbejdet er / 194 anmeldt til Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, som ved Skrivelse af / 194 Lb. Nr. har meddelt Godkendelse af Afregningsreglerne.

Det forventede Regningsbeløb (for c.) andrager ialt ca. Kr.

2. Arbejdet forventes afsluttet ca. den 194..

3. Til Arbejdet vil der af undertegnede blive leveret følgende Materialer:

Dato og Journalnummer for Udenrigsministeriets/Vareforsynings-Direktoratets Tilladelse til Levering	Varens Art	Mængde-/Vægtangivelse	Salgsværdi Kr.

4. Arbejdet udføres for følgende Byggeledelse:

..... i. H. t. „Auftragsbestätigung(**) Nr., der / er indsendt til Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager.

Tidligere modtaget à conto Kr. ved Check udstedt den

Bemærkninger:

Firmanavn:

Adresse: Tlf.:

Dato: Underskrift:

*) Udfyldes kun, saafremt Arbejdet udføres i H. t. staaende Tilladelse.

Justitsministeriets Cirkulære af 7.-9.-1944 til samtlige Tinglysningsdommere og Ting-Bilag 6. bogførerne i de sønderjydske Landsdele vedrørende Udlændinges Erhvervelse af fast Ejendom.

Ministeriet for Handel, Industri og Søfart har henledt Justitsministeriets Opmærksomhed paa, at Bestemmelserne i Bekendtgørelse Nr. 673 af 27. December 1940 angaaende Anmeldelse af og Disposition over fremmed her i Landet værende Ejendom samt Bekendtgørelse Nr. 337 af 25. Juni 1940 angaaende Ind- og Udførsel af Penge og Værdipapirer m. v., jfr. Bekendtgørelse Nr. 184 af 23. Maj 1944, medfører, at Handelsministeriets Tilladelse i det nedenfor angivne Omfang udkræves, for at udenlandske Statsborgere skal kunne erhverve fast Ejendom her i Landet.

1. Bestemmelserne omfatter samtlige Tilfælde, hvor Erhververen er
 - a. en fremmed Stat, en fremmed Kommune eller anden fremmed offentlig Myndighed eller Institution,
 - b. en Person, der ikke har dansk Indfødsret, eller
 - c. et Selskab, en Forening eller en juridisk Person, saasom en Stiftelse, en Fond eller lignende selvejende Institution, der har Hjemsted eller Hovedsæde i Udlandet, eller hvis retlige Tilværelse hviler paa udenlandsk Lovgivning.
2. Tilladelse fra Handelsministeriet udkræves i alle Tilfælde, hvor den udenlandske Køber af en fast Ejendom skal yde Vederlag for Erhvervelsen, hvad enten Vederlaget består i:
 - a. Ydelse af en Købesum i Kontanter eller andre Formueværdier af den i § 3 i Bekendtgørelse Nr. 673 af 27. December 1940 omhandlede Art,

- b. Udstedelse af Pantebrev, Gældsbrief eller lignende til her i Landet hjemmehørende Kreditor, eller
 - c. Overtagelse af i Ejendommen indestaaende Prioriteter til her i Landet hjemmehørende Panthavere.
3. Ved Udlændinges Erhvervelse af fast Ejendom ved Føgedudlægsskøde udkræves i alle Tilfælde Tilladelse.
 4. Tilladelse kræves ikke til Erhvervelse ved Gave eller ved Arveudlægsskøde, medmindre Erhververen skal overtage de i Ejendommen indestaaende Prioriteter til her i Landet hjemmehørende Panthavere.

Under Henvisning hertil skal man henlede Opmærksomheden paa de omhandlede Bestemmelser, samt paa, at intet Skøde eller andet Adkomstokument vedrørende fast Ejendom vil kunne tinglyses, medmindre det godtgøres, at det paagældende Dokument ikke omfattes af disse Bestemmelser, eller at Handelsministeriets Tilladelse foreligger.

Det bemærkes i denne Forbindelse, at det til Bevis for, at en Erhverver af fast Ejendom har dansk Indfødsret og saaledes ikke omfattes af de fornævnte Bestemmelser, vil være tilstrækkeligt, at der forevises Legitimationskort for den paagældende, jfr. Justitsministeriets Bekendtgørelse Nr. 188 af 30. Maj 1944 om Legitimationskort for danske Statsborgere, dansk Rejsepas (ikke Hjælpepas eller Fremmedpas), Beskikkelse til offentlig Tjeneste eller Hverv, der kræver Indfødsret, eller en af to troværdige Personer underskrevet Erklæring om, at vedkommende har dansk Indfødsret.

Hvis Tinglysningsdommeren nærer Tvivl om Erklæringsudstedernes Troværdighed, kan han kræve, at Anmelderen skaffer Attest fra vedkommende Politimyndighed om de paagældendes Troværdighed eller en ny Erklæring fra andre Personer.

Bilag 7. Formular til Brug ved Afgivelse af Erklæring om Beløb modtaget over dansk-tysk Clearing.

DANMARKS NATIONALBANK

København

Clearingkontoret

Medfølgende Beløb fremsendes under Forbehold af, at Beløbet kan afregnes over Clearing-Konto, hvilket først kan afgøres, naar vi modtager Deres Erklæring retur, hvorfor vi anmoder Dem om *omgaaende at tilbagesende* denne i udfyldt og underskrevet Stand.

Uanset, at Erklæringen er afgivet, maa Danmarks Nationalbank forbeholde sig i særlige Tilfælde at kræve Dokumentation for Beløbet indsendt.

Danmarks Nationalbank.

..... (Perforeringsstreg.)

Danmarks Nationalbank, Clearingkontoret,
Havnegade 9, København K.

TYSKLAND

Idet $\frac{\text{jeg}}{\text{vi}}$ anerkender Modtagelsen af det af Danmarks Nationalbank under..... fremsendte Beløb, stort

Kr.....

fra (Afsender)

erklærer $\frac{\text{jeg}}{\text{vi}}$ herved paa Tro og Love, at det paagældende Beløb er Betaling for

.....
og at nævnte Beløb er *forfaldet til Betaling.*

....., den

(Tydelig og bindende Underskrift samt nøjagtig Adresse)

Handelsministeriets Bekendtgørelse af 5.-5.-1945 angaaende Spærring af visse Bank- Bilag 8. og Sparekassekonti m. v.

I Medfør af Lov Nr. 158 af 29. Marts 1943 om erhvervsøkonomiske Foranstaltninger, Vareforsyning m. v., jfr. Lovanordning Nr. 91 af 9. Marts 1945, bestemmes herved følgende:

§ 1.

Alle saadanne Konti i Banker, Sparekasser, Andelskasser og Postgirokontoret eller hos Vekselerere og Bankierer, som er oprettet af eller til Fordel for den tyske Værnemagt eller denne tilsluttede Organisationer eller andre tyske Myndigheder, herunder det tyske Gesandtskab i Danmark og udsendte tyske Konsuler her i Landet, spærres med øjeblikkelig Virkning, saaledes at der kun kan disponeres over dem med Samtykke af Danmarks Nationalbank.

Det samme gælder Konti, oprettet af eller til Fordel for her i Landet værende tyske Institutioner eller Instituter.

§ 2.

Alle saadanne Konti i Banker, Sparekasser, Andelskasser og Postgirokontoret eller hos Vekselerere og Bankierer, som er oprettet af eller til Fordel for tyske Statsborgere, hvad enten disse er bosat her i Landet eller i Udlandet, eller som er oprettet af eller til Fordel for tyske Firmaer eller juridiske Personer, spærres med øjeblikkelig Virkning, saaledes at der kun kan disponeres over dem med Samtykke af Danmarks Nationalbank.

For Konti, der tilhører tyske, her i Landet bosatte Statsborgere, og som er oprettet før 9. April 1940, gælder Spærringen dog kun for saa vidt angaar den Del af det nu indestaaende Beløb, der overstiger det den 9. April 1940 paa Kontoen indestaaende Beløb.

§ 3.

Tilgodehavender, som den tyske Værnemagt, denne tilsluttede Organisationer eller andre tyske Myndigheder eller tyske Statsborgere, hvad enten de er bosat her i Landet eller i Udlandet, eller tyske Firmaer og juridiske Personer maatte have hos her hjemmehørende Personer, Firmaer eller juridiske Personer, spærres med øjeblikkelig Virkning, saaledes at Dispositioner kun kan ske med Samtykke af Danmarks Nationalbank. Er de paagældende Beløb clearingpligtige efter de hidtil gældende Regler, kan Beløbene dog indbetales til Danmarks Nationalbank.

§ 4.

Her i Landet beroende danske Aktier og Obligationer (herunder Panteobligationer) og andre Værdipapirer, der tilhører den tyske Værnemagt, denne tilsluttede Organisationer eller andre tyske Myndigheder eller tyske Statsborgere, Firmaer eller juridiske Personer, maa ikke afhændes eller pantsættes uden Samtykke fra Danmarks Nationalbank.

§ 5.

Unoterede Checks eller Anvisninger, som inden denne Bekendtgørelses Ikrafttræden maatte være trukket paa Konti, der er spærret i Medfør af §§ 1 og 2 foran, men som fremkommer til Indløsning efter dette Tidspunkt, maa af den Bank eller Sparekasse m. v., i hvilken de forevises til Indløsning eller Indsættelse paa Konto, kun modtages til Incasso og skal straks indsendes til Danmarks Nationalbank med en Rødegørelse for det underliggende Skyldforhold.

§ 6.

Udbetalinger i Strid med denne Bekendtgørelse straffes efter Reglerne i Lov Nr. 158 af 29. Marts 1943 om erhvervsøkonomiske Foranstaltninger, Vareforsyning m. v., jfr. Lovanordning Nr. 91 af 9. Marts 1945.

§ 7.

Denne Bekendtgørelse træder i Kraft straks.

Bilag 9. Meddelelse fra Handelsministeriet af 30.-4.-1945 med Advarsel mod ulovlige Betalinger til og fra den tyske Værnemagt eller dennes enkelte Medlemmer.¹⁾

Handelsministeriet meddeler Mandag (30. April 1945):

Opmærksomheden henledes paa, at Personer, Firmaer eller juridiske Personer, der hører hjemme eller driver Virksomhed her i Landet, ikke maa modtage Betalinger af nogen Art i danske Kroner (Mønt, Pengesedler, Checks eller lignende) fra den tyske Værnemagt her i Landet eller fra denne tilsluttede Organisationer eller fra andre tyske Myndigheder her i Landet, medmindre Betalingen udgør Vederlag for Ydelser, der er hjemlet ved Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 vedrørende Salg af Varer til den tyske Værnemagt eller til dennes enkelte Medlemmer, eller Betalingen paa anden Maade har Hjemmel i Bestemmelser eller Tilladelser fra danske Myndigheder. Dette gælder ogsaa Erstatningsbetalinger for Varer eller Ejendomme, der beslaglægges eller rekvireres af tyske Myndigheder. Der vil senere fremkomme nærmere Meddelelse om, hvorledes man skal forholde sig, hvis der beslaglægges Varer eller andre Formueværdier.

Det tilføjes, at det i Henhold til Bekendtgørelse Nr. 184 af 23. Maj 1944 er forbudt at udbetale danske Kroner (Mønt, Pengesedler, Checks eller lignende) til ikke her hjemmehørende Personer, Firmaer eller juridiske Personer, herunder til den tyske Værnemagt eller denne tilsluttede Organisationer eller til andre tyske Myndigheder her i Landet, medmindre der til Betalingen foreligger Samtykke fra Danmarks Nationalbank. (Børsen, 1.-5.-1945).

1) Jfr. herved Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 208 af 30.-4.-1945 (Afsnit A, S. 136).

Kapitel 2A

Værnemagts-Entreprenørarbejder og ekstraordinære Industrileverancer m. m.

INDHOLDSOVERSIGT

	Side
I. INDLEDENDE BEMÆRKNINGER	1027
II. YDELSERNES OMFANG	1028
III. KONTROLBESTRÆBELSERNE	1029
IV. DE ENKELTE YDELSESOMRAADER	1038
a. EKSTRAORDINÆRE INDUSTRILEVERANCER (ekskl. Værftsleverancer)	1038
b. VÆRFTSLEVERANCER	1047
c. VÆRNEMAGTS-ENTREPRENØRARBEJDER	1047
d. KØRSEL FOR DEN TYSKE VÆRNEMAGT	1052
e. ENTREPRENØRARBEJDER I TYSKLAND	1054
V. LØNKONTROL	1056
VI. BESTEMMELSER VEDRØRENDE PRISREGULERINGEN	1060
a. EKSTRAORDINÆRE INDUSTRILEVERANCER (ekskl. Værftsleverancer)	1060
b. VÆRFTSLEVERANCER	1067
c. VÆRNEMAGTS-ENTREPRENØRARBEJDER	1069
VII. DIVERSE BILAG	1076

Ministerielle Bekendtgørelser og Cirkulærer fra Industriraadet er gengivet i Haandbogens Afsnit A.

I. INDLEDENDE BEMÆRKNINGER

I de Aar, Danmark var besat af den tyske Værnemagt, blev der paa dennes Forlangende og under dennes Ledelse udført en Række Befæstningsarbejder, herunder Anlæg af Flyvepladser og andre militære Anlæg, og foretaget talrige Indkvarterings- og Magasineringsforanstaltninger med deraf følgende Anlægs-, Ombygnings- og Vedligeholdelsesarbejder. Endvidere udførtes en Række Vedligeholdelsesarbejder af de af Værnemagten anvendte Køretøjer, Skibe og Flyvemaskiner, der dels anvendtes til direkte militære Opgaver, dels til Transporttjeneste.

Udgifterne hertil blev — ligesom en Række øvrige Udgifter til Værnemagts Aflønninger og Forsyning med Levnedsmidler, Materialer og andre Varer — finansieret af den danske Stat, idet der efter tysk Forlangende periodisk stilledes visse Krone-Beløb til Raadighed, hvorefter Værnemagten og dens Hjelpeorganer ved Checks paa Danmarks Nationalbank kunde trække paa den saakaldte Værnemagtskonto. Ved denne Betalingsmaade var der en Mulighed for at registrere Betalingsmodtagerne, men Værnemagten benyttede sig — imod de trufne Aftaler herom — i stigende Grad af kontante Betalinger til deres Forretningsforbindelser for derved at hindre nævnte Kontrolmulighed.

Som omtalt nedenfor under III og IV c blev der fra 1.-1.-1942 indført en særlig Priskontrol med en Del af ovennævnte Arbejder, nemlig de Entreprenør- og Byggearbejder, der omfattes af Handelsministeriets Bekendtgørelse af 23.-11.-1941. Priskon-

trollen henlagdes til Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, der ligeledes prisprøvede de over Værnemagtskontoen betalte Reparationer af de her stationerede tyske Skibe, medens de øvrige Værnemagtsarbejder samt Varesalg til Værnemagten og til dennes Entreprenørfirmaer m. m. behandlede af Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager samt Direktoratet for Vareforsyning, se herom Kapitel 2 B og C.

Som nævnt i det under IV c citerede Memorandum af 6.-5.-1944 overholdt Tyskerne imidlertid ikke de trufne Aftaler om at anmelde de omhandlede Entreprenør- og Byggearbejder til Priskontrol, hvorfor denne kun delvis blev gennemførlig, ligesom Værnemagten overdrog en betydelig Del af Arbejderne til tyske Entreprenørfirmaer, der de facto var udenfor dansk Kontrol. Til Udførelse af en Række andre Arbejder engagerede Værnemagten selv talrige Arbejdere paa særlige Betingelser, der var afvigende fra de danske Overenskomster og Bestemmelser og laa udenfor dansk Kontrol.

Under Besættelsen blev der paa tysk Forlangende endvidere udført en Række Industriarbejder m. m., hvortil Materialerne stilledes til Raadighed fra vedkommende ordregivende Myndighed eller Firma i Tyskland. Ofte drejede det sig om Bearbejdning af hertil direkte leverede Halvfabrikata eller om Reparationsarbejder paa Skibe, Automobileer m. m. De færdigbearbejdede Produkter blev i Almindelighed eksporteret til Tyskland, saaledes at Leverancerne var at betragte som et paa særlig Maade materialeforsynet Supplement til den normale Eksport til Tyskland af danske Produkter, hvorfor Leverancerne benævntes „ekstraordinære Industrileverancer“.

Disse Eksportarbejder betales ligesom den øvrige Eksport til Tyskland over den dansk-tyske Clearing-Konto, idet den tyske Ordregiver indbetalte RM. i Tyskland til Deutsche Verrechnungskasse, medens den danske Ordremodtager fik udbetalt Krone-Beløb fra Danmarks Nationalbank, idet Staten trods Clearing-Kontoens Stilling maatte finansiere Udbetalingerne som Følge af det fra tysk Side udøvede Tryk.

Som nedenfor omtalt under III og IV a og b blev der fra medio 1941 indført en særlig Priskontrol med ovennævnte ekstraordinære Industrileverancer. Priskontrollen blev udøvet af Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, der ligeledes fik overdraget en Kontrol med Overførslen over Clearing af Omkostnings- og Fortjeneste-beløb fra danske Firmaer, som udførte Entreprenørarbejder i Tyskland, jfr. nedenfor under IV e.

II. YDELSERNES OMFANG

Vedrørende Omfanget af Værnemagts-Entreprenørarbejderne og de ekstraordinære Industrileverancer citeres følgende:

Uddrag af Bemærkningerne til Lovforslaget om Revision af visse tyske Betalinger (Lov Nr. 330 af 12.-7.-1945).

1. Straks efter den 9. April 1940 beordrede den tyske Værnemagt her i Landet en Række Entreprenør- og Byggearbejder udført, og navnlig i Løbet af 1942—43 antog Befæstningsarbejderne et meget stort Omfang. Betalingen herfor fandt i det væsentlige Sted ved Checks trukket paa den for den tyske Værnemagt i Danmarks Nationalbank oprettede Konto. Det samlede Beløb udbetalt paa denne Maade kan for disse Arbejders Vedkommende anslaaes til op imod ca 1.500 Mill. Kr., hvortil kommer de Betalinger, som har fundet Sted i kontante Beløb, og hvis Omfang ikke er kendt.

2. Der er for den tyske Besættelsesmagt udført en overordentlig stor Mængde Transporter, navnlig Vognmandskørsel, men ogsaa indenlandsk Fragtsejlad m.m. Disse Transporter har dels været foretaget direkte for Besætteléstropperne, dels for Entreprenører m. m., der udførte Befæstningsarbejder. Beløbet, der er udbetalt for disse Transporter, anslaaes til ca. 400—500 Mill. Kr.

3. Kort efter den 9. April 1940 foretoges fra tysk Side Skridt til at faa udført Industriarbejder i danske Virksomheder, og der blev truffet Aftaler, efter

hvilke de fornødne Materialer stilledes til Raadighed ud over den Import, der iøvrigt maatte blive aftalt mellem Danmark og Tyskland. Til disse „ekstraordinære Industriarbejder“ sluttede sig ogsaa en Række Reparationsarbejder paa Skibe, Automobiles m. m. for tyske Ordregivere. Betaling for alle disse Arbejder præsteredes over den dansk-tyske Clearing.

Paa disse Omraader var pr. 1. April 1945 fra dansk Side over Clearing-kontoen financieret følgende Beløb:

Industrileverancer, herunder Konfektion m. m.	ca. 670 Mill. Kr.
Skibsreparationer og -nybygninger	„ 340 „ „
Automobilreparationer	„ 75 „ „
Ialt	ca. 1.085 Mill. Kr.

4. De tyske Besættelsestropper hævdede i Begyndelsen at være selvforsynde, men foretog efterhaanden i stigende Grad Opkøb af Varer her i Landet, ligesom de fik udført en Række Industriarbejder m. v. samt Reparationer af de her stationerede Skibe, Automobiles m. m. De for disse Ydelser over Værnemagtskontoen financerede Betalinger anslaaes til ca. 500—600 Mill. Kr.

5. En Række Personer og Firmaer har i Forbindelse med de ovenfor under Pkt. 1—4 nævnte Arbejder og Leverancer optraadt som Agenter, Formidlere, Financiers, Tilsynsførende etc. for den tyske Værnemagt eller andre tyske Ordregivere, ligesom Personer har optraadt som Hververe af Arbejdskraft til tysk Arbejde her eller i Udlandet. Omfanget af de Beløb, der er udbetalt for saadanne Ydelser, er ikke kendt.

Under Besættelsen placeredes fra tysk Side *ekstraordinære Industrileverancer* (ekskl. Værftsleverancer og Automobilreparationer) til et Beløb af ca. 900 Mill. Kr. fordelt paa følgende Brancher:

Jern- og Metalindustrien, herunder Elektroindustrien	ca. 77 %
Træindustrien	„ 10 %
Konfektionsindustrien	„ 7 %
Læderindustrien	„ 1 %
Diverse	„ 5 %

Som Følge af Annulleringer, Forsinkelser paa Grund af svigtende Materiale-tilførsler, Sabotager m. m., var der pr. 1.-4.-1945 heraf fuldført Ordre for ca. 590 Mill. Kr. og igangværende Ordre til et Beløb af ca. 190 Mill. Kr. Af sidstnævnte Ordre var omtrent Halvdelen af Arbejdet præsteret.

III. KONTROLBESTRÆBELSERNE

Om Bestræbelserne for at kontrollere Værnemagts-Entreprenørarbejderne og de ekstraordinære Industrileverancer citeres:

Uddrag af Bemærkninger til Lovforslaget om Revision af visse tyske Betalinger (Lov Nr. 330 af 12.-7.-1945).

Da de ovenfor nævnte Ydelser financeredes af den danske Stat, bestod der en stærk dansk Interesse i at begrænse disse Ydelser mest muligt og i at øve Kontrol med de Priser, der blev betalt.

Ønsket om Begrænsning mødte stærk tysk Modstand under Henvi-
sing til den „militære Nødvendighed“, og Kravet om Priskontrol mødte ligeledes tyske Indvendinger, fordi en Fortjenestebegrænsning mentes at ville bidrage til at nedsætte de danske Firmaers Villighed til at udføre Arbejde eller levere Varer. Hertil kom yderligere, navnlig for Entreprenørarbejderne, de med militære Hensyn begrundede tyske Ønsker om Hemmeligholdelse. Alligevel lykkedes det

paa nogle af de ovennævnte Omraader at gennemføre en Priskontrol, hvorved der foreløbig er opnaaet direkte Besparelser til et Beløb paa ca. 75 Mill. Kr., men navnlig er opnaaet en præventiv Virkning, saavel med Hensyn til Priserne som med Hensyn til Arbejdernes Omfang.

1. Bedst og tidligst lykkedes det at gennemføre en Priskontrol med Industriarbejderne, overfor hvilke de militære Hensyn gjorde sig mindre gældende. De danske Myndigheder mødte paa dette Omraade tillige Forstaaelse hos Erhvervsorganisationerne, saaledes at den opnaaede Ordning fik en vis Karakter af Frivillighed. Forhandlingerne med Tyskerne tog dog næsten et Aar, men i Maj 1941 kunde man nedsætte et Udvalg under Udenrigsministeriet, „Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v.“, der som udøvende Organ fik Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager. Gennem Industriraadet udsendtes en Række Cirkulærer, hvor man som Betingelse for den danske Stats Finansiering fastsatte Regler for Pris- og Betalingskontrollen og i April 1942 tillige Regler om Efterkalkulation af de udførte Arbejder. Der fastsattes detaljerede Regler for de Omkostninger og den Fortjeneste, der kunde godkendes, medens eventuelt herudover udbetalte Beløb krævedes betalt tilbage enten til Ordregiveren eller et særligt Reguleringsfond.

Det System, hvorefter Priskontrollen med de ekstraordinære Industrileverancer er gennemført, er ret kompliceret og indeholder en lang Række Bestemmelser, saaledes ogsaa vedrørende Skibsreparationer, Automobilreparationer etc. Det store Flertal af Industrivirksomheder, der har modtaget tyske Ordre, har respekteret den trufne Ordning.

2. Langt vanskeligere har det været at gennemføre en Priskontrol med Entreprenør- og Byggearbejder, navnlig fordi man her stødte paa det tyske Hemmeligholdelseskraav, men ogsaa fordi der savnedes en Organisation, idet talrige af Ordretagerne stod udenfor danske Erhvervsorganisationer. Priskontrollen kunde først tage sin Begyndelse i 1942, og man havde Vanskeligheder allerede med at faa de tyske Myndigheder til at overholde Anmeldelsespligten, og Aftalerne om dennes Gennemførelse trak i Langdrag, saaledes at kun meget faa Arbejder naaede at blive efterkalkuleret inden Besættelsens Ophør. En lang Række Arbejder er derimod blevet foreløbig priskontrolleret.

3. Maaske det vanskeligste Omraade for Kontrolmyndighederne var Vognmandskørselen, idet det ikke var muligt at finde et System, der var foreneligt med de Regler, som gjaldt for Kørsel for dansk Regning. Hertil kom manglende Forstaaelse hos Vognmændene. I Begyndelsen af 1942 forsøgte man en Kontrol efter Priskontrolraadets Regler, som dog maatte tillempes efter de særlige Forhold, men deres Gennemførelse i Praksis førte til en Række Overtrædelser og Omgaaelser. Først i Sommeren 1944 lykkedes det at faa tilrettelagt et System, der skulde kunne blive nogenlunde effektivt, men da der var forudsat en udstrakt Bistand fra det danske Politi, blev denne Kontrol umuliggjort efter 19. September 1944.

4. Med Hensyn til den tyske Værnemagts Opkøb af Varer og Udførelsen af Industriarbejder m. v. for Værnemagten her i Landet fastholdtes det fra dansk Side straks fra Begyndelsen, at de danske Prisregler, Maksimalprisordninger m. v. skulde overholdes. Kontrollen hermed skete gennem det Organ, der formidlede Leverance- eller Salgstilladelsen, saaledes Landbrugsministeriets forskellige Eksportudvalg, Direktoratet for Vareforsyning og Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager. En Række Vanskeligheder opstod dog, dels vedrørende Fortolkningen af Prisloven (saaledes om Leverandørens Stilling som Grossist eller Detaillist), dels fordi Myndighederne var af den Anskuelse, at disse ofte store og stadig tilbagevendende Leverancer ikke berettigede til samme Avance, som kunde opnaas ved Salg til danske Aftagere. Myndighederne stod imidlertid her overfor absolutte Krav fra tysk Side om, at Leverancerne skulde effektueres og kunde ikke altid trænge igennem med sine Ønsker.

5. De over Værnemagtskonto og Clearingkonto udbetalte Beløb til Agenter, Formidlere etc. har i visse Tilfælde kunnet kontrolleres, dels naar de opstod i Forbindelse med nogle af de ovenfor omtalte Ydelser, dels naar de fremkom som Overvisninger over Clearingkontoen, eller naar Værnemagtens Checks naaede frem til Nationalbanken. Imidlertid er der sikkert paa dette Omraade ydet talrige Betalinger, som Myndighederne endnu ikke har faaet Kendskab til.

Uddrag af Beretning af Juni 1942 fra Udvalget vedrørende ekstraordinære Industriarbejder m. v. for tysk Regning.¹⁾

Straks efter den 9. April 1940 foretoges der fra tysk Side Skridt til at faa udført industrielle Arbejder i danske Virksomheder. Tyske Teknikere foretog Besigtigelse af en Række Industrivirksomheder for at tage et Skøn over deres Kapacitet, og man erfarede, at der forberedtes Kontrakter med danske Virksomheder. Grundlaget for Kontrakterne skulde være, at Tyskland leverede samtlige til Ordrenes Gennemførelse fornødne Materiale ud over de Importkvoter, der var eller vilde blive aftalt mellem Danmark og Tyskland; Betalingen skulde finde Sted over den dansk-tyske Clearing. Herefter maatte de danske Statsmyndigheder interessere sig for Spørgsmaalet, dels for at kontrollere Raastofforsyningerne, dels fordi Betalingen over Clearingen — med den Udvikling, som Clearingkontoen var i Færd med at undergaa — kun vilde kunne finde Sted gennem en Finansiering fra Statens Side af tilsvarende Art som den, der kort Tid efter den 9. April var blevet nødvendig for den normale Eksports Vedkommende.

Disse Spørgsmaal blev derfor gjort til Genstand for Drøftelser paa et Møde mellem danske og tyske Myndigheder i Udenrigsministeriet i Begyndelsen af Juni 1940. Fra tysk Side blev det af Chefen for „Wehrwirtschaftstab Dänemark“ fremhævet, at denne havde faaet til Opgave at virke for, at Danmarks Erhvervsliv gik nogenlunde uforstyrret videre, og han havde derfor anset det som en af sine Opgaver at skaffe Beskæftigelse til de danske Virksomheder, saaledes at disse kunde opretholde en Produktion af nogenlunde normalt Omfang og dermed holde deres Arbejderstab beskæftiget indenfor de paagældende Fag.

Paa det omtalte Møde afgav man fra tysk Side en Oversigt over hvilke Maksimumsbeløb, der kunde blive Tale om at finansiere for Resten af 1940. Man var foreløbig naaet til et Program paa ca. 19 Mill. RM, og hvis man regnede med 3 Mill. RM om Maaneden eller ialt 21 Mill. RM kunde dette vel betragtes som et Maksimum. Det fremhævedes, at dette Beløb inkluderede Materialerne, saaledes at det Nettobeløb, som skulde debiteres Clearingkontoen, vilde blive væsentligt mindre.

Ved senere Forhandlinger viste det sig, at man i dette Program fra tysk Side ikke havde medtaget Skibsreparationer, for hvilke der derfor bagefter maatte fastsættes et særligt Kontingent.

Under samtlige Forhandlinger hævdede man fra dansk Side, at man maatte modsætte sig en Omlægning af danske Industrivirksomheder til særlig Krigsproduktion (Vaaben, Ammunition, Undervandsbaade el. lign.); kun under denne Forudsætning kunde der tales om en Opretholdelse af normal dansk Industrivirksomhed. Dette Forbehold akcepteredes i Princippet fra tysk Side.

Under Forhandlingerne i det dansk-tyske Regeringsudvalg i Midten af Juni 1940 blev derefter de fornødne Kontingenter fastsat, idet der ialt blev aftalt ekstraordinære Industrikontingenter for et Beløb paa 19,3 Mill. RM og et Kontingent for Skibsreparationer og Skibsnybygninger paa 6 Mill. RM, alle løbende indtil Udgangen af 1940. Naar det ekstraordinære Industrikontingent ikke ansattes til de ovenfor nævnte 21 Mill. RM skyldtes det, at en Del af

¹⁾ Dette Udvalg bestod af Repræsentanter fra Udenrigsministeriet, Handelsministeriet, Finansministeriet og Danmarks Nationalbank.

Arbejderne rettelig hørte hjemme under den normale, ordinære Industrieksport til Tyskland. Den nærmere Redegørelse for, hvorledes man naaede til Størrelsen af Kontingenterne er givet i en Skrivelse fra Udenrigsministeriet til Finansministeriet. (Vedlægges som Bilag).¹⁾

I Løbet af Juni Maaned blev der ført Forhandlinger mellem de danske Myndigheder og de interesserede Erhvervsorganisationer om, hvorledes Kontrollen med Udnyttelse af disse Kontingenter skulde foregaa. Resultatet af Forhandlingerne blev, at man fra Regeringens Side henstillede til Industriraadet indtil videre at ville overtage denne Kontrol. Paa Basis heraf udsendte Industriraadet den 28. Juni 1940 det som Bilag vedlagte Cirkulære²⁾, hvorved det paalagdes Industrivirksomhederne at indsende Anmeldelse til Industriraadet før en Anmodning fra Wehrwirtschaftstab blev besvaret med en Tilbudsangivelse; Anmeldelsen skulde udover Oplysning om Arbejdets Art, Omfang og Varighed o. s. v. tillige indeholde Oplysning om de anvendte Materialer. Virksomhederne maatte afgive disse Anmeldelser „for at sikre sig, at Leverancen falder ind under nævnte Ordning, og at Betalingsmulighed saaledes er til Stede“, men der fandtes iøvrigt ingen Mulighed for andre Former for Kontrol, f. Eks. med Hensyn til Priser. De enkelte Virksomheders Opgivelser til Industriraadet vedrørende Materialeforbruget blev for Jern og Metaller Vedkommende videregivet til „Fælleskontoret for Jern og Metal“, hvem det blev overdraget at holde Kontrol med, at disse Materialer kom frem fra Tyskland.

Det blev imidlertid hurtigt klart, at man ikke kunde indskrænke sig til Kontrollen med Jern og Metaller, idet ogsaa en Række andre Materialer var Mangelvarer i Danmark. Efter en Række Forhandlinger gennemførtes derfor supplerende Regler, dels gennem en handelsministeriel Bekendtgørelse af 4. November 1940 vedrørende Salg til tyske Aftagere af Varer indeholdende Jern, Staal, andre Metaller eller Kautschuk (Bilag)³⁾, dels gennem Bekendtgørelse fra Handelsministeriet af 11. December 1940 vedrørende Salg af Varer til den tyske Værnemagt og dennes enkelte Medlemmer (Bilag)⁴⁾. Salget henhørende under Bekendtgørelsen af 4. November 1940 blev administreret af Direktoratet for Vareforsyning, medens Salg henhørende under Bekendtgørelsen af 11. December 1940 skulde godkendes af Udenrigsministeriet, naar det drejede sig om Beløb paa 200 Kr. eller derover. Om disse to Grupper Salg udarbejdedes særlige Beretninger henholdsvis af Direktoratet for Vareforsyning og af Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager.

Ved Udgangen af 1940 var der fra Nationalbanken anvist ialt ca. 18,8 Mill. Kr. paa Kontoen for ekstraordinære Industrileverancer; samtidig var der godkendt Ordre for ialt ca. 42 Mill. Kr., altsaa omtrent svarende til de for 1940 aftalte Kontingenter. Straks efter Nytaar viste der sig dog en betydelig Stigning i Ordretilgangen; i Aarets første Maaneder androg den ca. 10 Mill. Kr. om Maaneden. Under Regeringsudvalgsforhandlingerne i Berlin i Februar 1941 gjorde man opmærksom herpaa og henstillede, at der snarest optoges Forhandlinger til Regulering af Forholdene, hvilket man lovede fra tysk Side. Det passede gav Udenrigsministeriet den Opfattelse, at der burde indføres en statslig Kontrolinstans, til hvilken de danske Myndigheder kunde støtte sig. Sagen blev forelagt i et Ministermøde den 25. Februar 1941. Til Brug for Udenrigsministeren udarbejdedes i den Anledning en Redegørelse, der vedlægges som Bilag.⁵⁾

I den følgende Tid førtes en Række Forhandlinger mellem de forskellige danske Myndigheder og derefter med de tyske Myndigheder vedrørende Oprettelsen af det paagældende Kontrolorgan. Dette Kontrolorgan traadte ud i

1) Se Bilag 1, nedenfor S. 1076.

2) Se Afsnit A, S. 14.

3) Se Afsnit A, S. 20.

4) Se Afsnit A, S. 23.

5) Se Bilag 2, nedenfor S. 1077.

Livet i Maj Maaned 1941 i Form af nærværende Udvalg. Udvalget fik som udøvende Organ en særlig Institution „Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager“, til at beklæde Stillingen som Kommitteret udnævntes Underdirektør ved Orlogsværftet, Civilingeniør Axel Odel.

Forbindelsen med Industriraadet, hos hvem som nævnt Kontrollen hidtil havde ligget, blev bevaret under den nye Ordning, og ved Gennemførelsen af de forskellige Bestemmelser blev det af Betydning, at Kontrollen fortsat i stor Udstrækning kunde baseres paa Industriraadets Autoritet overfor de enkelte Industrivirksomheder, hvilket f. Eks. har fundet Udtryk i, at en Række Retningslinier for den indførte Pris- og Betalingskontrol med saavel de egentlige ekstraordinære Industrileverancer som med Skibsværftsarbejderne udsendtes som Cirkulærer fra Industriraadet.¹⁾ Industriraadet har i det hele medvirket ved Tilrettelæggelsen og Gennemførelsen af Foranstaltningerne og har formidlet de mange konkrete Sager, hvilket har bidraget til en Forenkling af det administrative Arbejde, og i høj Grad medvirket til hos de enkelte Industrivirksomheder at skabe Forstaaelse af Kontrollens Nødvendighed.

I det begrænsede Antal Tilfælde, hvor ekstraordinære Industrileverancer gennemføres af egentlige Handelsvirksomheder, har Grosserer Societetets Komité og Provinshandelskammerets Ekspeditionskontor paa tilsvarende Maade ydet sin Medvirken.

Sideløbende med den Udvikling, der havde fundet Sted indenfor de ekstraordinære Industrileverancer til Tyskland var der imidlertid sket en Udvikling indenfor andre Arter af Arbejder og Ydelser for tysk Regning. Disse grupperede sig i følgende Afdelinger: 1° Arbejder vedrørende Skibsbygning og Skibsreparation, jvf. det ovenfor sagte om Oprettelsen i Juni 1940 af et særligt Skibsbygningskontingent, 2° Entreprenør- og Byggearbejder for den herværende tyske Værnemagt og 3° Entreprenør- og Byggearbejder af danske Firmaer for tysk Regning udenfor Landets Grænser. Man skal i det følgende kort gennemgaa Udviklingen indenfor disse Grupper.

1° *Skibsbygningsprogrammet*. Som ovenfor nævnt blev der under de danske tyske Regeringsudvalgsforhandlinger i Juni 1940 fastsat et Kontingent paa 6 Mill. RM for Skibsbygninger og Skibsreparationer for tysk Regning. Disse Arbejder behandledes fra Begyndelsen i nær Tilknytning til de øvrige ekstraordinære Industrileverancer. Ved Udgangen af 1940 var der af Danmarks Nationalbank udbetalt ca. 7,4 Mill. Kr. vedrørende disse Arbejder, og man havde saaledes holdt sig indenfor det fastsatte Kontingent, hvad Udbetalingerne angaar. Imidlertid var der afgivet Ordre for betydeligt større Summer, som før eller senere vilde komme til Udbetaling. Ved Udgangen af Februar 1941 angav Industriraadet det samlede Beløb siden 9. April 1940 til ca. 25 Mill. Kr., og i de følgende Maaneder steg det med ca. 5 Mill. Kr. pr. Maaned.

Ud over den rent finansielle Interesse maatte de danske Myndigheder være interesseret i, at de danske Værfter ikke blev belagt i saa høj Grad, at der ikke var Plads til Nybygning og Reparation af Skibe for dansk Regning. Endvidere maatte man sikre sig, at Danmark ikke kom til at staa i Forskud med Materialer. I første Række maatte man fra dansk Side hæfte sig ved de tyske Ønsker om Nybygninger, idet navnlig disse vilde beslaglægge Beddingerne paa danske Værfter. I Begyndelsen af Marts 1941 førtes der da en Række Forhandlinger mellem danske og tyske Myndigheder, Lederen af den tyske Forhandlingsdelegation var Ministerialdirektør Waldeck fra Reichverkehrsministerium. Herunder oplyste man fra dansk Side, at den danske Værftskapacitet var gaaet ned til ca. to Tredjedel af det normale, navnlig gennem den af Mørkelægningen forarsagede Standsning af Døgndriften, og at Danmark under Hensyn til de Tab, der allerede var lidt af dansk Tonnage under den forløbne Del af Krigen, maatte

1) Se Afsnit A.

forbeholde sig at disponere over den ene Halvdel af denne Kapacitet. Man gik, under Forbehold af Tilslutning fra de bevilgende Myndigheder, ind paa, at de danske Værfter tog i Ordre Skibsnybygninger paa ialt 30 500 BRT. Det samlede Beløb for disse Nybygningskontrakter blev anslaaet til rundt 40 Mill. Kr. Finansministeriets Tilslutning hertil forelaa i Begyndelsen af April 1941, men var gjort betinget af Indførelsen af et Kontrolorgan. Efter Oprettelsen kort Tid efter af den nye Kontrolinstans „Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager“ blev disse Skibsbygningssager henlagt herunder, og det samme kom til at gælde de Reparationer, der udførtes for tysk Regning paa de danske Værfter.

2° *Entreprenør- og Byggearbejder for den herværende tyske Værnemagt* tog deres Begyndelse straks efter den 9. April 1940. Allerede i Maj 1940, da man fik Indtryk af, at disse Arbejder var af et ret anseeligt Omfang, traadte Udenrigsministeriet i Forbindelse med Entreprenørernes Organisationer, idet man ligesom for de ekstraordinære Industrileverancer ikke blot havde finansielle Interesser i Spørgsmaalet, men tillige maatte være stærkt interesseret i Materialeleverancerne. Vanskelighederne ved her at faa indført en effektiv Kontrol var større end ved de ekstraordinære Industrileverancer, idet disse Arbejder var rent militære Anlæg m. v. For dog at faa et vist Indblik i Sagens Omfang foranstaltede Udenrigsministeriet allerede i Juni 1940 et Rundspørge til de danske Entreprenører, og der opnaaedes herigennem en vis Oversigt over de medgaaende Materialer. Da det snart viste sig, at der i et Antal Tilfælde var opnaaet uforholdsmæssig store Fortjenester paa disse Arbejder, stillede Trafikministeriet efter Henstilling fra Danmarks Nationalbank tre Civilingeniører under Trafikministeriet til Raadighed som Bistand ved en Priskontrol.

Man havde i Almindelighed ventet, at den store Byggevirksomhed, som udfoldedes i Sommeren 1940 af den herværende tyske Værnemagt, vilde være et forbigaaende Fænomen. Stigningen i Værnemagtskontoen gennem Sommeren 1941 viste imidlertid, at dette ikke var Tilfældet. Dette i Forbindelse med Væksten af Clearingtilgodehavendet, der ligeledes i stigende Grad maatte henføres til de ekstraordinære Leverancer til Tyskland øgede i høj Grad de danske Finansieringsvanskeligheder, og i Efteraaret 1941 tog man paany det samlede Spørgsmaal op overfor de tyske Myndigheder. Paa Grundlag af et Memorandum vedrørende danske Finansieringsbyrder, som overraktes de tyske Myndigheder, førtes i Midten af November i Berlin en Række Forhandlinger, der senere fortsattes i København. Resultatet af disse Forhandlinger blev for Entreprenør- og Byggearbejderne i Danmarks Vedkommende en handelsministeriel Bekendtgørelse af 23. December 1941 (Bilag), der regulerede disse Forhold.¹⁾

3° *Entreprenør- og Byggearbejder for tysk Regning udenfor Danmark.* Ogsaa disse Arbejder behandledes under de forannævnte Møder, og Resultatet blev i første Række, at man under Regeringsudvalgsmøderne i København i November 1941 fik fastlagt et bestemt Kontingent for Overførsler over den dansk-tyske Clearing vedrørende saadanne Arbejder for Tiden indtil 30. Juni 1942 paa indtil 5 Mill. RM.

Memorandum af 17.-2.-1945 fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager.

Indtil 9.-4.-1940 holdtes den dansk-tyske Clearing i Balance gennem Kvartalsafstemninger af Import og Eksport, saaledes at Saldoen ikke oversteg ca. 10 Mill. Kr. til en af Siderne.

Efter 9.-4.-1940 bortfaldt Tyskland Interesse i at opretholde Clearingbalancen, og det blev efter Besættelsen muligt for den tyske Regering at fremtvinge en udstrakt dansk Kreditgivning saavel paa Clearingkontoen som paa Besættelsestroppersnes Konto (Værnemagtskontoen).

Man erklærede fra tysk Side, at man var villig til at levere Danmark flest

1) Se Afsnit A, S. 49.

mulige Raamaterialer til Opretholdelse af Industriproduktionen, men Tyskland vilde ikke under Krigen fuldtud kunne overtage de Leverancer af Jern og Staal, som Danmark tidligere havde faaet fra andre Lande. Derimod var Tyskland villig til og interesseret i at forlægge en Del af sin Produktion til Danmark, saaledes at danske Virksomheder overtog Forarbejdningen af tyske Materialer for tysk Regning.

For at undgaa stigende Arbejdsløshed og midlertidig Udvandring af danske Arbejdere til Tyskland og for at opnaa visse ønskelige Materialetilførsler kunde man fra dansk Side ikke afvise Forslaget og Kravet herom, og med den Varighed, Besættelsen har faaet, var der overhovedet ingen anden Udvej end at acceptere det, idet man dog fra dansk Side maatte betinge sig fuld Materialekompensation og Kontrol med, at de Priser, der betales for det omhandlede Arbejde (de saakaldte „ekstraordinære Industrileverancer“), ikke blev højere, end at Pris- og Lønniveauet ikke paavirkedes uheldigt heraf, idet den danske Stat jo forskudsvis maatte lade Nationalbanken betale den danske Leverandør de Kronebeløb, som svarede til den tyske Ordregivers Reichsmarkindbetalinger paa Clearingkontoen. Den tyske Interesse i at faa placeret de flest mulige Ordre bevirkede imidlertid, at man fra tysk Side var tilbøjelig til at betale for høje Priser, yde urimelige Agentprovisioner og indrømme særlig gunstige Betalingsvilkaar. Den Konkurrence, der normalt regulerer disse Forhold, var ikke længere til Stede, men var tværtimod afløst af en Tendens hos Leverandørerne til at udnytte en gunstig Konjunktur, navnlig hos de mindre samvittighedsfulde Firmaer.

Allerede i Sommeren 1940 indledtes derfor Forhandlinger med de tyske Myndigheder om en særlig Priskontrol med disse Leverancer, men selv om man fra tysk Side erkendte den principielle Berettigelse heraf, mente man dog, at den vilde svække Industriens Interesse for disse Eksportleverancer eller endog kunde benyttes til i væsentlig Grad at begrænse deres Omfang.

Takket være den Støtte, Regeringen fandt hos Industriraadet, lykkedes det dog i Maj 1941 efter langvarige og besværlige Forhandlinger at faa etableret en særlig Priskontrolinstitution bestaaende af dels et Udvalg, hvori der var Repræsentanter for Udenrigsministeriet (bl. a. Formanden, der samtidig var Formand for det dansk-tyske Regeringsudvalg, der fører de løbende Handels-overenskomstforhandlinger), Finansministeriet, Danmarks Nationalbank, Handelsministeriet og Direktoratet for Vareforsyning, dels et udøvende Organ „Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager“ med tilhørende Kontorvirksomhed.

Den Kommitteredes Opgave blev først og fremmest den egentlige Priskontrol, og det blev fra Sommeren 1941 gjort til en Betingelse for Financiering af de omhandlede Leverancer, at der indsendtes Kalkulationsoplysninger og foretoges en Begrænsning af den indkalkulerede Fortjeneste, ligesom Provisionsbetaling til herværende Mellemmænd ikke godkendes som en indkalkulabel Omkostning. Forskudsbetalingerne blev begrænset, saaledes at de paagældende Virksomheder som Helhed derefter har ydet mere Arbejde, end der er forudbetalt, ligesom Godkendelse af en Ordre først fandt Sted, naar den tyske Materialeleverance var sikret.

Fra April 1942 udvidedes Priskontrollen derved, at der foruden disse Forkalkulationsoplysninger tillige kræves revisorattesterede Efterkalkulationer for de færdige Leverancer og for Virksomhedernes Omkostningsberegninger paa Grundlag af indsendte Aarsregnskaber. Der fastsattes detaljerede Regler for, hvilke Omkostninger der tillades medtaget, herunder Afskrivnings- og Forrentningsbeløb. Nettofortjenesten begrænses til 6—8 %, og eventuelt overskydende Fortjenestebeløb maa tilbagebetales til Danmarks Nationalbank. Denne indgaaende Priskontrol er siden da blevet gennemført og har vist sig at være effektiv, foruden at den præventive Virkning har været af stor Betydning.

Medens Industriraadet har støttet Kontrolvirksomheden i Erkendelse af dens Betydning for de danske Interesser, og medens Kærnen af Industrivirksom-

hederne efter en Række Overgangsbesværligheder loyalt har indordnet sig under de trufne Bestemmelser med tilhørende Avancebegrænsning, har en Del Outsider-Firmaer og nytilkomne Virksomheder dels søgt længst muligt at unddrage sig Kontrollen eller i hvert Fald de endelige Tilbagebetalingskrav, dels beklaget sig meget over Ordningen. Dette er navnlig sket ved Henvendelser til tysk Side, hvor de paagældende ved at true med ikke at ville paatage sig Leverancerne har fundet et villigt Øre. De mange Agenter og Mellemmænd, der inden Kontrollens Indførelse havde skaffet sig en lukrativ Provisionsvirksomhed, var ligeledes meget utilfredse med at blive trængt ud og har idelig forsøgt at overbevise de tyske Myndigheder om deres Betydning for en forøget Ordreplacering. Kontrolinstitutionens Modstand imod, at der blev placeret Ordre paa langt Sigt og Fortsættelsesordrer paa et for tidligt Tidspunkt, ofte med det for Øje at motivere uberettigede Forskudsbetalinger og skabe en vis Uigennemsigtighed i det enkelte Firmas Dispositioner, gav — i Forbindelse med ovennævnte Beklagelser samt Angivelser for tysk fjendtlig Indstilling — hurtig Anledning til en kraftig Kritik fra tysk Side mod den Kommitterede. Man ansaa hans Virksomhed for skadelig for de tyske Interesser, idet Ordretilgangen blev bremset, og Kontrolbestemmelserne, navnlig Avancebegrænsningen og Modstanden mod Agentvirksomheden, anvendt paa en saadan Maade, at de danske Virksomheder i stor Udstrækning mistede Interessen for at paatage sig Leverancerne.

Efter flere Underhaandshenvendelser fra de paagældende tyske Myndigheder gaaende ud paa at faa de trufne Bestemmelser lempede, og efter talrige Beklagelser over de Vanskeligheder, Kontrolvirksomheden skaffede de herværende tyske Myndigheder (saavel „Rüstungsstab“¹⁾ vedrørende Industrileverancer som „Deutsche Arbeitsvermittlungsstelle“ vedrørende Entreprenørarbejderne i Tyskland), baade i Forhold til en Række danske Virksomheder og til de tyske Ordregivere samt til de tyske Centralmyndigheder i Berlin, der krævede forøget Produktion, kulminerede Kritikken — umiddelbart efter 29.-8.-1943 — i et Krav fra den tyske Rigsbefuldmagtigede om, at den Kommitterede skulde afløses af en Person, der vilde tilgodese de tyske Interesser i Ordreplaceringen. Saavel de danske Centralmyndigheder som Industriraadet modsatte sig imidlertid det forlangte Personskifte og en Ændring af Kontrolvirksomheden i det hele taget. De tyske Centralmyndigheder i Berlin, hvem Sagen blev forelagt, syntes ogsaa at have erkendt, at Virksomheden og dens Fremgangsmaade set fra et dansk Synspunkt var velbegrundet, og omend Kravet om et Personskifte ikke blev trukket tilbage, blev det dog ikke imødekommet fra dansk Side, og Virksomheden blev uændret fortsat og var faktisk blevet konsolideret ved det forefaldne.

Foruden Pris- og Betalingskontrollen med Eksport-Industrileverancerne for tysk Regning fik den Kommitterede fra Slutningen af 1941 tillige til Opgave at udøve Priskontrol med Entreprenør- og Byggearbejderne for Værnemagten her i Landet samt tillige med Overførslerne over Clearing af Fortjenestebeløb fra danske Entreprenørfirmaer, der arbejdede i Tyskland.

For Entreprenørarbejderne var Kontrollen væsentlig vanskeligere at gennemføre end for Industriarbejderne, dels fordi Værnemagten skød Kravet om Hemmeligholdelse stærkt i Forgrunden, og dels fordi der savnedes en lignende organisatorisk Støtte, som den Industriraadet ydede. Mange af Entreprenørerne er uorganiserede og af ringe Kvalitet, og tyske Entreprenører, der unddrog sig Kontrol, er i mange Tilfælde blevet anvendt til Udførelse af de paagældende Arbejder.

Der har dog i stor Udstrækning været foretaget Priskontrol, navnlig ved en i Aarhus oprettet Filialvirksomhed, og der er ligesom for Industriarbejderne blevet fastsat Regler for Efterkalkulationer og Avancebegrænsning. Prisreguleringer til meget betydelige Beløb har fundet Sted, hvortil — ganske som ved Industrivirksomhederne — kommer den præventive Virkning af Kontrollen. En

1) Tidligere »Wehrwirtschaftstab«.

væsentlig Del af dette Kontrolarbejde vil dog først paa et senere Tidspunkt kunne færdiggøres.

Priskontrollen med Værnemagts-Entreprenørarbejderne gav Anledning til en Række Spørgsmaal om Arbejdslønnen ved disse Virksomheder, hvor det manglende Konkurrencemoment og Kapløbet om at skaffe Arbejdskraft bevirkede stærkt stigende Lønkrav. Udvalget optog derfor tidlig til Drøftelse Spørgsmaalet om Gennemførelse af en Lønkontrol, og efter langvarige Forhandlinger vedtoges Lov Nr. 93 af 9.-3.-1943 om Pris- og Lønkontrol med visse Arbejder for udenlandsk Regning.¹⁾ Lovens Princip er, at der ikke for tysk Arbejde maa ydes højere Arbejds løn end for tilsvarende dansk Arbejde i samme Egn. Den fulde Virkning af Loven har ikke kunnet opnaas, fordi den gaar paa tværs af kortsynede og øjeblikkelige Interesser hos nyopstaaede Firmaer, og fordi den hos Værnemagten stadig vækker Uro for, at det ikke skal lykkes at fremskaffe det fornødne Antal Arbejdere. Hertil kommer, at det paa visse Tidspunkter har været et almindeligt Ønske at undgaa skærpede tyske Forholdsregler om Arbejdspligt o. lign., hvilket til Tider har nødvendiggjort en bevidst Svækkelse af Kontrollen.

Man udvidede imidlertid efterhaanden Kontrolvirksomheden og havde planlagt yderligere Forbedringer, men saa sig i Slutningen af 1944 nødsaget til at indstille denne, for saa vidt angaar Entreprenørarbejderne, idet de tyske Myndigheder dekreterede Indførelse af nogle tyske Arbejdsbetingelser, ved hvis Gennemførelse man fra dansk Side ikke saa sig i Stand til at medvirke.

Skrivelse af 14.-6.-1945 fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager til Chefen for Københavns Krisepoliti.

Under Henvisning til Dagbladenes Referat af-Sagen vil der — navnlig med Henblik paa kommende lignende Sager — være Anledning til at præcisere visse Forhold vedrørende den Kommitteredes Virksomhed, idet der indledningsvis henvises til vedlagte Oversigt af 17.-2.-1945²⁾ over den Kommitteredes Virksomhedsomraade og Fremgangsmaade.

Som det fremgaar heraf, havde den Kommitterede og den af ham ledede Institution til Hovedopgave at kontrollere, at den for de omhandlede Industri-leverancer opnaaede Fortjeneste laa indenfor visse Grænser, og at foranledige en eventuel Merfortjeneste tilbagebetalt. Til Konstatering af Fortjenesteforholdene forlangtes forelagt revisorattesterede Efterkalkulationer og Omkostningsberegninger, hvori kun visse Driftsudgifter kunde anerkendes medtaget.

Som udøvende Organ for Regeringsmyndighederne, der var repræsenteret i „Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v.“, gav den Kommitterede desuden Finansieringstilsagn („Clearingbevilling“) for de omhandlede Leverancer paa Betingelse af, at Priserne og Betalingsbetingelserne blev kontrolleret, Avancen begrænset og Materialerne stillet til Raadighed eller kompenseret.

Om de Ordre, der blev forelagt den Kommitterede til en saadan teknisk „Godkendelse“, var der imidlertid forinden ved de tyske Myndighedsers Mellekomst (saavel de militære, her i Landet repræsenteret ved Rüstungsstab, tidligere Wehrwirtschaftstab, som Materialeforsynings- og Valutamyndighederne i Tyskland), men uden de danske Myndigheds Medvirken kontraheret mellem den tyske Ordregiver og den danske Ordremodtager. Ordreerne blev derefter placeret paa de tyske Ordreliste, der med ca. 1 Uges Mellemløb stadig blev suppleret og tilstillet de danske Myndigheder med Krav om Finansiering af de derpaa opførte Leverancer.

I en Række Tilfælde, hvor Ordreplaceringerne i særlig Grad skønnedes at være i Strid med danske Interesser, havde den Kommitterede indtil Sommeren 1942 nægtet eller tilbageholdt Ordregodkendelse, men herimod blev der fra tysk Side protesteret meget kraftigt overfor Udenrigsministeriet, og det for-

1) Se Afsnit A, S. 91.

2) Se umiddelbart ovenfor.

langtes, at de paa de tyske Lister optagne Ordre skulde akcepteres, medmindre ganske særlige Forhold for enkelte Ordres Vedkommende kunde paapeges af Udenrigsministeriet senest 10 Dage efter Listens Udsendelse. I Praksis var dette imidlertid kun muligt for visse Leverancer af færdige eller brugte Varer, men ikke for de egentlige Industrileverancer. Nægtelse af Akcept med den Begrundelse, at den paagældende Ordremodtager havde udvist et anstødeligt Initiativ eller et utilbørligt Forhold til Besættelsesmagten, var ifølge Sagens Natur uigennemførlig. Iøvrigt kom disse Forhold i Almindelighed heller ikke til den Kommitteredes Kundskab, idet de gennem Industriraadet hertil indsendte Ordreanmeldelser og Kalkulationer intet indeholdt om Kontraktafslutningens Forhistorie.

Ogsaa efter ovennævnte tyske Aktions Gennemførelse i Løbet af Efteraaret 1942 protesterede de tyske Myndigheder gentagne Gange mod den Kommitteredes hemmende Virksomhed, og i en Note af 8.-9.-1943 til Udenrigsministeriet forlangte Dr. Best et Personskifte, som omtalt i ovennævnte Bilag.

Den Kommitteredes saakaldte „Ordregodkendelse“ har derfor alene kunnet være en *foreløbig Godkendelse af Prisen* paa Betingelse af en nærmere bestemt Kontrol og Avancebegrænsning, men *ikke en Vurdering af*, om der ved Ordreplaceringen var udvist *anstødeligt Initiativ*, eller om Placeringen havde fundet Sted som en uafvendelig Følge af den *Tvangssituation*, hvori saavel de danske Regeringsmyndigheder som Industrien som Helhed og i visse Tilfælde de enkelte Virksomheder befandt sig.

Regeringsmyndighederne har, hvor det drejede sig om Placering af en Serie Skibsnbygninger (f. Eks. de saakaldte „Hansa-Skibe“), forhandlet med Industrien herom, ligesom der i nogle faa Tilfælde har været forhandlet med Repræsentanter for andre Industribrancher om Ordreplaceringerne.

Henstillinger fra den Kommitterede til Industrivirksomheder om at paa-tage sig tyske Ordre har derimod ikke fundet Sted. Kun i et Par Tilfælde, hvor et Firma havde annulleret en Ordre, efter at Prisen ved Priskontrollen var blevet forlangt reduceret, har den Kommitterede maattet henstille til Firmaet loyalt at ændre Prisen efter Priskontrollens Regler fremfor at annullere Ordren og derved give de tyske Myndigheder yderligere Anledning til at søge den for danske Interesser betydningsfulde Priskontrolordning afskaffet.

IV. DE ENKELTE YDELSESOMRÅDER

a. EKSTRAORDINÆRE INDUSTRILEVERANCER (EKSKL. VÆRFTSLEVERANCER).

Vedrørende de ekstraordinære Industrileverancer citeres følgende Uddrag af Virksomhedsberetningerne fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager:

Beretning for Finansaaret 1941-42.

.....

2. Indtil Institutionens Oprettelse var *Forretningsgangen* ved Godkendelsen af Leverancerne følgende:

Leverandørerne sendte gennem Industriraadet (i visse Tilfælde: Grosserer-Societetet og Provinshandelskammerets Ekspeditionskontor) Ansøgning om Udførselstilladelse til Direktoratet for Vareforsyning, forsaauidt Leverancerne omfattedes af „Bekendtgørelse af 4. November 1940 vedrørende Salg til tyske Aftagere af Varer indeholdende Jern, Staal, andre Metaller eller Kautschuk“, for hvilke Kompensationsleverancer er paakrævet. Direktoratet for Vareforsyning forelagde Ansøgningerne for Udenrigsministeriet, der gav en formel Godkendelse af Leverancen (Finansieringsbevilling), og meddelte Danmarks Nationalbank

Udbetalingstilladelse for det paagældende Ordrebølb. I visse større Sager korresponderede Udenrigsministeriet tillige med Finans- og Handelsministerierne, i enkelte Tilfælde blev Sagen forelagt for Finansudvalget. Ved Leverancer uden Kompensationsmaterialer (f. Eks. Konfektion, hvortil Materialerne stilles til Raadighed fra Tyskland) blev Ansøgning om Betalingsmulighed rettet fra Industriraadet direkte til Udenrigsministeriet, og Direktoratet for Vareforsyning blev — sammen med Danmarks Nationalbank — underrettet om Bevilgingen heraf.

3. Da den Kommitterede i Løbet af Juni 1941 paa Udenrigsministeriets Vegne overtog Udstedelsen af Finansieringsbevillingerne, søgtes nærmere Oplysninger indhentet for hver Ordre om Priser, Betalingsbetingelser og Leveringstid, og i en Række Tilfælde blev der forlangt visse *Kalkulationsoplysninger* (nærmere angivet i en Skrivelse af 11. Juni 1941 til Industriraadet). Kontrollen blev gennemført for de saakaldte „civile“ Ordre (C-Liste-Ordre), der efter Aftale med de tyske Myndigheder blev forelagt til Forhaands-Godkendelse, medens den for Værnemagtsordrerne (A-Liste-Ordre), hvis fortsatte Godkendelse uden Forsinkelse var blevet stillet Wehrwirtschaftstab i Udsigt, foreløbig kun var mulig stikprøvevis. Udenrigsministeriet fik nemlig først Kendskab til Ordren umiddelbart før Udførselstilladelsen (eller -tilsagnet) skulde udstedes, og den Kommitterede stillede derfor den 20. Juni 1941 Forslag om, at Anmeldelse af Leverancerne skulde finde Sted allerede paa Tilbudsstadiet. Der var imidlertid Betænkeligheder ved at udsende en Bekendtgørelse herom, og Spørgsmaalet blev i Juli Maaned kædet sammen med Ønsket om en gennemført Priskontrol med hver enkelt Leverance. Dette skedte Indsendelse af en Forkalkulation efter nærmere Regler samt Fastsættelse af Retningslinier for den Nettofortjeneste, hvormed der maatte kalkuleres og Adgang til ved en Efterkalkulation at kontrollere de medgaaede Udgifter og den opnaaede Fortjeneste. Den Kommitterede udarbejdede et Forslag herom (af 25. Juli 1941) og efter forskellige Behandlinger i Udvalget fremkom herfra et Forslag af 1. August 1941, der blev drøftet med Industriraadet. Som Resultat heraf sendte Handelsministeriet den 18. August 1941 en Skrivelse til Organisationerne, hvorefter Industriraadet efter Aftale med Udvalget udsendte et *Cirkulære af 26. September 1941*.¹⁾ I Henhold hertil blev Indsendelse af Anmeldelse og Priskalkulation gjort obligatorisk, og nærmere Regler herfor givet. Nettofortjenestsatserne blev derimod ikke offentliggjort, men de aftalte „Retningslinie“-Sats har siden været anvendt ved Bedømmelse af Forkalkulationerne. De blev efter nogle Overgangsvanskeligheder og under en vis Modstand akcepteret af Leverandørerne. Kun i et enkelt Tilfælde har en Leverandør ved at annullere Kontrakten forsøgt at gennemtvinge en urimelig høj Fortjeneste.

Det har været overvejet at faa aftalt *Kontingenter* for de ekstraordinære Industrileverancer eller for visse Dele heraf, f. Eks. for C-Liste-Ordre. Der er dog hidtil kun blevet aftalt Kontingenter for

a) *Bogtryk- og Bogbinderarbejder* (indtil Udgangen af 1941: Kr. 350 000 Bogtrykarbejder og Kr. 310 000 Bogbinderarbejder), hvilket Kontingent dog kun i ringe Grad er blevet udnyttet, da man fra tysk Side ikke har ment at kunne stille Papir og andre Materialer til Raadighed, hvilket har været stillet som Betingelse herfra.

b) *Konfektionsleverancer*, paa hvilket Omraade der i Tiden fra medio 1940 til 31. Marts 1942 har været placeret Ordre paa Militærkonfektion (Bearbejdning uden Tillæg af Materialer) til et Beløb af ialt ca. 20 Mill. Kr. eller ca. 3 Mill. Kr. pr. Kvartal. Da der i Slutningen af 1941 ogsaa ønskedes placeret Ordre paa Civilkonfektion, aftaltes der den 27. Februar 1942 et Konfektionskontingent paa ca. 3,5 Mill. Kr. pr. Kvartal (regnet fra 1. April

1) Se Afsnit A, S. 40.

1942), heraf saavidt muligt for ca. 2,5 Mill. Kr. Militær- og for ca. 1 Mill. Kr. Civilkonfektion.

c) *Skotøjsleverancer*, for hvilke der i hvert enkelt Tilfælde har været forhandlet om Kontingenterne.

I denne Forbindelse kan nævnes, at der for visse særlige Leverancer f. Eks. Vandværksanlæg i Norge og Finland finansieret over den dansk-tyske Clearing, Finansiering af Konstruktions- og Kontrolarbejder, Leje af Automobiler og andre Leverancer, der falder udenfor „Industrileverancer“, har været truffet særlige Aftaler.

4. Forskellige Forslag om udover den begrænsede Nettofortjeneste, der tillades udbetalt, at faa Ret til at lade en eventuel Rest af den i Tyskland opnaelige Fortjeneste henstaa paa en *Spærrekonto*, har man efter en Række Overvejelser maattet tage Afstand fra. Kun hvor det drejer sig om specielle Maskiner eller lignende, for hvilke der ved Eksport til „Tredje-Land“ normalt opnaas en relativ høj Pris (f. Eks. paa Grund af, at Konstruktionen ved Patentbeskyttelse eller af anden Grund har opnaaet en vis Monopolstilling — eller fordi særlige Prisaftaler med tilsvarende tyske Fabrikker gør Opretholdelsen af et vist Prisniveau nødvendigt), har man erkendt det rimelige i at godkende en højere Fortjeneste end den i Retningslinierne angivne paa Betingelse af, at Merfortjenesten indbetales til en *Fond*, der til sin Tid efter nærmere Bestemmelser kan anvendes til Fremme af eksportindustrielle Formaal og industritekniske Forskningsarbejder.

5. Ved Cirkulærets Udstedelse 26. September 1941 blev fastslaaet, at den overhaandentagende Ydelse af *Provision* til herværende Repræsentanter og „Formidlere“ af de omhandlede Leverancer i Almindelighed ikke kunde godkendes, ligesom det siden da er blevet haandhævet, at Provisionen i hvert Fald ikke indgaar i Ordresummen og betaales af Leverandøren, men skal overføres direkte fra Ordregiveren, saaledes at den samlede Provisionsindtægt kan overses og om fornødent begrænses til rimelig Størrelse.

Det er endvidere blevet gennemført, at der for Værnemagtsleverancer til Norge, finansieret over den dansk-tyske Clearing, ikke ydes Provisioner over den dansk-norske Clearing til Agenter i Norge.

6. I Tilslutning til Forhandlingerne med Organisationerne om visse Spørgsmaal i Forbindelse med Kronehævningen den 23. Januar 1942 er Ønsket om at faa indført en Begrænsning af den ved en *Efterkalkulation* konstaterede Nettofortjeneste gjort til Genstand for Drøftelse saavel indenfor Udvalget som med Organisationerne, idet det var paatænkt, at lade Merfortjenesten indgaa i en *Fond* i Lighed med ovennævnte, dog saaledes at Staten havde en Prioritet heri til Dækning af Tabene ved at yde Kursreguleringsstilskud til Leverandører, som ved Tidspunktet for Kronehævningen havde Kontrakter vedrørende ekstraordinære Industrileverancer løbende. Et Forslag af 16. Februar 1942 med tilhørende reviderede Fortjenestesatser af 12. Marts 1942 blev udarbejdet, og efter forskellige Forhandlinger tiltraadt af Industriraadet og Grosserer-Societetets Komité, jfr. Industriraadets *Cirkulære af 15 April 1942* herom.¹⁾

For at gøre Bedømmelsen af Efterkalkulationerne saa ensartet og effektiv som muligt, vil det endvidere blive nødvendigt at faa opstillet og akcepteret af Virksomhederne visse nærmere Retningslinier for Omkostningsberegningen m. m. Der er indledet Forhandlinger med Industriraadet herom.

7. Foruden den egentlige Priskontrol er der som Betingelse for Godkendelse af de ekstraordinære Leverancer indført følgende:

- 1) en „*Lønklause*l“, der tilsigter at hindre, at der betaales højere Arbejds løninger end de tarifmæssige og sædvanlige. Udbetalingen af nogle utarifmæs-

1) Se Afsnit A, S. 60.

sige Tillæg ved et Par Virksomheder er blevet bragt til Ophør, og der er vedrørende de konstaterede urimelig høje Akkordfortjenester ved Barakbyggeriet indledet Forhandlinger med Tømmerlauget og Tømmerforbundet i Februar 1942, men det ønskelige Resultat er endnu ikke naaet, og der haves ingen Beføjelse til paa virkningsfuld Maade at skride ind over for de ved faglig Voldgift fastsatte Priser, der har muliggjort Opnaelsen af de urimelige Fortjenester.

- 2) en „Prisændringsklausul“, der tilsigter, at Leverance-Ændringer, der betyder en formindsket Fremstillingspris, anmeldes. Ligeledes forlanges der Anmeldelse af Prisforhøjelser og Dokumentation for Berettigelsen heraf og Ordregiverens Godkendelse heraf.
- 3) en Bestemmelse om, at der i Almindelighed ikke kan godkendes Leverancer med en længere Leveringstid end 6 Maaneder, medmindre det drejer sig om udelelige Objekter, og at der i hvert Fald ikke kan godkendes Udbetaling af den hidtil sædvanlige 1. Rate paa $\frac{1}{3}$ af Ordresummen, dersom Leveringstiden er længere end 6 Maaneder, men i Regelen kun $\frac{1}{3}$ straks og $\frac{1}{3}$, naar der resterer 6 Maaneder af Leveringstiden.

„6 Maaneders-Klausulen“ blev aftalt med Wehrwirtschaftstab den 18. August 1941, men er ofte vanskelig at gennemføre, fordi der i mange Tilfælde medgaaer saa lang Tid til Materialefremskaffelse m. m., at den effektive Produktionstid vilde blive upraktisk kort, hvis den samlede Leveringstid ikke maa overskride 6 Maaneder, og regnes der med 5—6 Maaneders effektiv Produktionstid, bliver den samlede Leveringstid maaske 1 Aar eller mere. Den lange Materialefremskaffelsestid medfører endvidere, at der fortløbende Leverancer, der forlanges opdelt efter „6 Maaneders-Klausulen“ maa gives Godkendelse for den efterfølgende Delleverance, længe før den forudgaaende er afsluttet, hvis periodiske Standsninger skal undgaaes.

En Undersøgelse af, hvor stor en Del af de igangværende Ordre der er ydet Arbejde, henholdsvis betalt Rater, har vist, at der er god Overensstemmelse herimellem. Dette skyldes til Dels, at Raterne ofte indgaaer med store Forsinkelser, men hvis Materialerne efterhaanden ankommer med stigende Forsinkelser, kan et Misforhold indtræde, og der er efter forudgaaende Forhandlinger med de tyske Myndigheder den 9. Marts 1942 stillet Forslag til Udvalget om en „1. Rate-Klausul“, der tilsigter at opretholde særlig Balance mellem Forudbetalinger og Ydelser.

I Tilslutning til denne 1. Rate-Klausul vil der blive søgt truffet Aftale med Wehrwirtschaftstab om, at Ordretilgangen ikke maa overstige, hvad Tilførslerne af Jern og Staal uden yderligere Tilskud fra de danske Kontingenter muliggør at sætte i Arbejde.

8. Foruden ved Udstedelsen af en Udbetalingstilladelse til Danmarks Nationalbank vedrørende hver enkelt Ordre er paa forskellig Maade søgt etableret en saa effektiv *Betalingskontrol* som mulig. Det er siden Juli 1941 blevet gennemført, at Nationalbanken ved alle Udbetalinger og Forespørgsler herom benytter Ordrens Liste-Nr. som Reference-Nr. og holder Betalingerne for hver Ordre og ikke blot for hver Leverandør nøje adskilt, saaledes at for meget overførte Beløb (f. Eks. for uberettigede Provisioner eller svarende til en ikke godkendt for høj Pris) kan identificeres og tilbagesendes eller for tidligt overførte Beløb tilbageholdes. Ved Hjælp af de siden November 1941 indførte „Udbetalingsdirektiver“ for hver enkelt Ordre hindres endvidere saa vidt muligt en for tidlig Udbetaling af 2. og følgende Rater, eller at der paa et for tidligt Tidspunkt aabnes Rembours.

Det maa dog bemærkes, at en fuldstændig gennemført Kontrol forud for hver enkelt Udbetaling, hvorved der ikke alene toges Hensyn til den forud aftalte Leveringstid, men ogsaa til de indtraadte Forsinkelser, vilde kræve et meget omfattende Kontrolsystem, som for Tiden ikke lader sig placere indenfor Insti-

tutionens Rammer, men som heller ikke skønnes paakrævet paa Grundlag af de hidtil foreliggende Erfaringer, navnlig ikke naar de i det følgende Punkt omtalte Standpunktsoplysninger fremtidig indsendes med højst 3 Maaneders Mellemrum, eventuelt hyppigere.

9. For at skaffe Oversigt over de enkelte Ordrrers Standpunkt (hvor meget der er udført, og hvor meget der er betalt, og i hvor stor Udstrækning de Materialer, der skal stilles direkte til Raadighed og ikke blot kompenseres ved „Kontrolnummer“ o. l., er ankommet) blev der i September 1941 stillet Forslag om at indkalde saadanne „Standpunktsoplysninger“, hvilket første Gang fandt Sted pr. 1. December 1941 og anden Gang pr. 1. Marts 1942.

Af Oplysningerne pr. 1. Marts fremgaar:

- a) at der af de ekstraordinære Industrileverancer, inkl. Konfektions- og Tekstilleverancer, ekskl. Værftsleverancer og visse uegentlige Industrileverancer (Automobileje m. m.) var færdigudført Ordrrer til et Beløb af ca. 91 Mill. Kr.
igangværende Ordrrer til et Beløb af ca. 176 Mill. Kr.
ialt ca. 267 Mill. Kr.

b) at for de igangværende maskin-, elektro- og træindustrielle Ordrrers Vedkommende var ca. 42 pCt. af Arbejdet (inkl. betalte Materialeanskaffelser) udført og et i Forhold hertil lidt mindre Beløb (ca. 36 pCt.) betalt. For samtlige Ordrrer taget under eet var der saaledes ydet mere, end der var betalt for, men det fremgik tillige af Standpunktsoplysningerne, at for en Del af Leverancerne Vedkommende var dette ikke Tilfældet, ligesom der for mange Ordrrers Vedkommende konstateredes store Forsinkelser, som Regel paa Grund af svingende Materialetilførsel. Dette fremgaar ogsaa af, at der for et meget stort Antal Ordrrers Vedkommende søges Forlængelse af Udførselstilladelsens Gyldighed, ofte gentagne Gange,

c) at hvis Ordrrertilgangen var standset pr. 1. Marts 1942 vilde det tage 9 Maaneder at færdiggøre de igangværende Ordrrer — forudsat, at Materialet fremkom rettidigt, i modsat Fald tilsvarende længere.

d) at der i de tre Maaneder forud for 1. Marts 1942 var igangsat nye Ordrrer (ekskl. Værftsleverancer m. m.) til et Beløb af ca. 47 Mill. Kr., medens der var udført Arbejde paa de igangværende Ordrrer for ca. 34 Mill. Kr. Overskuds-Ordrrertilgangen i Forhold til Produktionen har saaledes været ca. 38 pCt. og vilde uden de indførte Restriktioner („6-Maaneders-Klausulen“, Deling af Ordrrer, Udskydelse af Tidspunktet for Godkendelse af Fortsættelsesordrrer, Regulering af Tilgangen af nye C-Liste-Ordrrer) være blevet væsentlig større.

10. Efter Modtagelsen af Kalkulationsoplysningerne vedrørende de ekstraordinære Industrileverancer er der i en lang Række Tilfælde foretaget *Prisnedsættelser*. Det herved konstaterede direkte besparede Beløb andrager ca. 4 Mill. Kr. eller ca. 8 pCt. af de omhandlede Leverancer, men i de fleste Tilfælde er der ved den foretagne Nedsættelse samtidig sparet tilsvarende Beløb ved de efterfølgende Ordrrer, hvor de reducerede Satser er blevet bragt til Anvendelse, saaledes at de samlede Besparelser anslaaes til mindst 6 Mill. Kr. Hertil kommer den præventive Virkning, som Etableringen af Priskontrollen har foranlediget, samt de Besparelser, der er opnaet ved den foretagne Begrænsning af mængde af de placerede Ordrrers Omfang, Løbetid og Forskudsbetalinger. Ved den nu indførte „effektive“ Efterkalkulation vil saavel den direkte som navnlig den præventive prisregulerende Virkning utvivlsomt yderligere blive forøget.

Beretning for Finansaaret 1942—43:

.....

2. *Forretningsgangen* ved Leverancerne Godkendelse er i Princippet som

omtalt i forrige Beretning. Vedrørende C-Liste-Ordrene er der i Reguleringsudvalgene truffet Aftale om en Kontingentering, og den tidligere Forelæggelse af de enkelte Ordre til Forhaandsgodkendelse er dermed bortfaldet. Endvidere er Tidsfristerne for saavel A- som C-Ordrenes Godkendelse blevet indskrænket, og Behandlingen er blevet delt, saaledes at Spørgsmaal vedrørende Ordretilgangen behandles af Udenrigsministeriet, medens Pris- og Betalingskontrollen udøves af den Kommitterede.

3. I Tilslutning til den i forrige Beretning omtalte Indførelse af obligatorisk *Efterkalkulation*, er der blevet udarbejdet nærmere Regler for Kalkulationerne, navnlig for Omkostningsberegningen, og et *Cirkulære af 26. August 1942* herom blev udsendt af Industriraadet.¹⁾

I Henhold hertil skal alle ekstraordinære Industrileverancer, for hvilke sidste Rate ikke er betalt senest 15.-2.-42, efterkalkuleres og tillige avancereguleres, for saa vidt Avancen afviger mere end en vis Tolerance fra den Nettofortjeneste, der normalt kan godkendes ved Forkalkulationen.

Den i Cirkulæret af 26.-8.-42 omtalte *Reguleringsfond* og den i forrige Beretning omtalte *Eksportfond* udgør to Afdelinger af „*Fonden vedrørende ekstraordinære Industrileverancer*“.

Den indførte Efterkalkulations-Bestemmelse har givet Anledning til indgaaende Drøftelser med saavel Industriraadet, de enkelte Leverandører som angaaende en Række Princip- og Detailspørgsmaal, navnlig vedrørende Omkostningsberegningen (bl. a. Afskrivningsbeløbenes Størrelse, Spørgsmaal om „Engangs-Udgifter“ og om Udgifter, der ikke skønnes nødvendige for Udførelsen af ekstraordinære Industrileverancer), men ogsaa vedrørende f. Eks. Prisforskellen mellem forskudsvis anvendte Lagermaterialer og senere leverede Kompensationsmaterialer. I denne Forbindelse skal nævnes, at Industriraadet for at vække forøget Interesse for og Forstaaelse af „*Industriel Kalkulation*“ har ladet udarbejde en Vejledning herom ved Sekretær *Arne Lund*.

Endelig skal nævnes, at der for Konfektionsleverancerne, der tidligere udførtes til Branche-Enhedspriser, i April 1942 blev fastsat visse Kalkulationsbestemmelser, der har muliggjort en nøjere Priskontrol samt en Række Prisnedsættelser.

4. *Betalingskontrollen* er i Aarets Løb blevet gjort mere effektiv saavel vedrørende Forskudsbetalingerne som vedrørende Ratebetalingerne.

5. De i forrige Beretning omtalte *Standpunktsoplysninger* vedrørende Ordrene er kvartalsvis blevet indhentet.

Af Oplysningerne pr. 1. April 1943 fremgaar, at der af de ekstraordinære Industrileverancer, ekskl. Værftsleverancer og visse uegentlige Industrileverancer (Automobileje m. m.) siden 9.-4.-1940 var

færdigudført Ordre til et Beløb af ca. 244 Mill. Kr.

igangværende Ordre til et Beløb af ca. 251 Mill. Kr.

ialt ca. 495 Mill. Kr.

Af de igangværende Ordre var der præsteret Arbejde for ca. 108 Mill. Kr., saaledes at der — inkl. de færdigudførte Ordre, — siden den 9.-4.-1940 var præsteret Arbejde for ca. 352 Mill. Kr. og pr. 1.-4.-1943 resterende Arbejde for ca. 143 Mill. Kr.

I Finansaarets sidste Halvdel var der gennemsnitlig pr. Maaned:

en Ordretilgang paa ca. 22,1 Mill. Kr.

en Produktion paa ca. 16,5 Mill. Kr.

en Færdigmelding paa ca. 10,3 Mill. Kr.

d. v. s. Ordretilgangen oversteg Produktionen med ca. 34 % og Færdigmeldin-

¹⁾ Se Afsnit A, S. 71.

gerne med ca. 115 %. Ordretilgangen og „Ordreophobningen“ var saaledes stærkt stigende, nemlig gennemsnitlig med følgende Beløb pr. Maaned:

Igangværende Arbejder steg med ca. 11,8 Mill. Kr.

Resterende Arbejder steg med ca. 5,7 Mill. Kr.

Af de igangværende Ordre havde ca. 75 % (regnet efter Ordrebeløbene) en resterende Løbetid paa over 3 Maaneder, og det vilde med uforandret Produktion og standset Ordretilgang tage ca. 9 Maaneder at færdiggøre de igangværende Arbejder.

For de igangværende Ordres Vedkommende er der gennemsnitlig udført Arbejde for ca. 40 % af Ordrebeløbet og betalt en lidt mindre Del (ca. 37 %), d. v. s. de ydede Forskudsbeløb opvejes — naar der regnes med Ordrene under eet — af det præsterede Arbejde.

6. De til Priskontrol indsendte Forkalkulationer vedrørende Industrileverancerne har i Finansaaret 1942/43 givet Anledning til *Prisnedsættelser* til et Beløb af ca. 3,41 Mill. Kr., medens der som nævnt ved Efterkalkulationerne er blevet foretaget en yderligere Fortjenestereduktion paa ca. 1,75 Mill. Kr. Som nævnt i forrige Beretning har de foretagne Nedsættelser tillige paavirket Priserne paa de efterfølgende Ordre og i det hele taget haft en præventiv Virkning udover den direkte.

Beretning for Finansaaret 1943—44:

.....

4. Ved Behandlingen af *Forkalkulationerne* er der i Aarets Løb foretaget direkte Prisnedsættelser til et Beløb af ca. 1,9 Mill. Kr., medens der i de to foregaaende Aar skete følgende Nedsættelser:

1941—42: ca. 3,9 Mill. Kr.

1942—43: ca. 3,4 Mill. Kr.

Tallene viser, at Leverandørerne nu i større Grad end tidligere har afpasset Priserne efter Priskontrollens Krav, saaledes at den præventive Virkning tydelig spores.

Samtidig har de i forrige Beretningsaar indførte Bestemmelser om *Efterkalkulationer* i stigende Grad gjort sig gældende, idet der i Aarets Løb er forlangt indbetalt til Eksportfonden ca. Kr. 90.000 og til Reguleringsfonden ca. 5,51 Mill. Kr. (inkl. Reguleringer for nogle Værftsarbejder) og samtidig tilladt udbetalt, medregnet eller noteret til eventuelt senere Udbetaling Godtgørelser til et Beløb af ca. 1,56 Mill. Kr.

5. Foruden de ovenfor nævnte *Prisreduktioner* i Aarets Løb til et Beløb af ca. 7,5 Mill. Kr. er der i en Række Tilfælde, hvor Efterkalkulationer af de enkelte Ordre ikke har været mulig, foretaget Nedsættelser og Tilbagebetalinger paa Grundlag af Aarsregnskaber eller Regnskaber for kortere Perioder. Endvidere har Prisnedsættelserne som nævnt paavirket Priserne paa de efterfølgende Ordre.

Om Størrelsen af *Nettofortjenesten* paa de ekstraordinære Industrileverancer (ekskl. Værftsleverancerne, for hvilke der regnes med 6 % og for de tilhørende Underleverancer 2 %) kan oplyses følgende paa Grundlag af en pr. 31.-12.-1943 foretagen Opgørelse over efterkalkulerede Leverancer til et samlet Beløb af ca. 67,7 Mill. Kr.:

Leverancer til et samlet Beløb af ca. 21,5 Mill. Kr. blev ikke forlangt avance-reguleret, idet Nettofortjenesten (inkl. Forrentning af Driftsanlæggene) gennemsnitlig laa ved ca. 6,6 %. En Del af Leverancerne var forkalkuleret med Underfortjeneste eller Tab. Holdes disse udenfor, bliver Fortjenesten paa de resterende Leverancer ca. 7,8 %.

Leverancer til et Beløb af ca. 37,7 Mill. Kr. blev forlangt nedad-reguleret

med gennemsnitlig ca. 6,6 %, hvorefter den tilladte Nettofortjeneste udgjorde ca. 8,1 %.

For Leverancer til et Beløb af ca. 8,4 Mill. Kr. udbetaltes, modregnedes eller noteredes til eventuelt senere Udbetaling Godtgørelse fra Reguleringsfonden, hvorefter der for disse opnaaedes en Nettofortjeneste paa ca. 6,7 %.

For Leverancer, hvor Forrentningen af Driftsanlæg indgaar i Omkostningerne, er Fortjenestesatsen ca. 1,5 % lavere.

For Leverancer, der ikke bestaar i Fabrikation ved egen Virksomhed, men i Videresalg af en Underleverandørs Fabrikata, var Nettofortjenesten ca. 5,1 %.

6. Paa Grundlag af de kvartalsvis indhentede *Standpunktoplysninger* kan anføres, at ved Beretningsaarets Begyndelse, henholdsvis Slutning var der af de ekstraordinære Industrileverancer, ekskl. Værftsleverancer og visse uegentlige Industrileverancer (bl. a. Automobileje og -reparationer m. m.), siden 9.-4.-1940 blevet

	pr. 1.-4.-1943	pr. 31.-3.-1944
færdigudført Ordre til et Beløb af ca. Mill. Kr.	244	427
igangværende Ordre til et Beløb af ca. Mill. Kr.	251	246
ialt ca. Mill. Kr.	495	673
Af de igangværende Ordre var der præsteret		
Arbejde for ca. Mill. Kr.	108	121
saaledes at der ialt var præsteret		
Arbejde for ca. Mill. Kr.	352	548
og resterende Arbejde for ca. Mill. Kr.	143	125

Der er saaledes i Aarets Løb præsteret Arbejde for ca. 196 Mill. Kr. (ca. 16,3 Mill. Kr. pr. Md.) eller for et lidt større Beløb end svarende til de nytilkomne Ordre (ca. 178 Mill. Kr.). Den i det foregaaende Aar bemærkelsesværdige „Ordreophobning“ er saaledes bragt til Standsning. Med uforandret Produktionsmængde og standset Ordretilgang vilde det tage ca. 8 Maaneder at færdiggøre de igangværende Arbejder.

For de igangværende Arbejders Vedkommende er der gennemsnitlig udført Arbejde for ca. 49 % af Ordrebeløbet og betalt en noget mindre Del, ca. 40 %, d. v. s. de ydede Forskuds- og Ratebeløb opvejes rigeligt af det præsterede Arbejde, naar der regnes med Ordrene under eet.

I Tilslutning hertil kan nævnes, at ogsaa for de enkelte Firmaers Vedkommende har den iværksatte *Betalingskontrol* i Regelen vist sig at være effektiv, saaledes at urimelige Forskudsbetalinger i Almindelighed ikke har kunnet gennemføres, uden at der er skredet ind herimod.

Beretning for Finansaaret 1944—45:

.....

4. Ved Behandlingen af *Forkalkulationerne* er der i Aarets Løb foretaget direkte Prisnedsættelser til et Beløb af ca. 0,6 Mill. Kr., medens der i de tre foregaaende Aar skete følgende Nedsættelser:

1941—42:	ca. 3,9 Mill. Kr.
1942—43:	ca. 3,4 Mill. Kr.
1943—44:	ca. 1,9 Mill. Kr.

Tallene viser, at Leverandørerne i stigende Grad har afpasset Priserne efter Priskontrollens Krav, saaledes at den præventive Virkning tydelig spores.

Samtidig har Bestemmelserne om *Efterkalkulationer* i stigende Grad gjort sig gældende, idet der i Aarets Løb er forlangt indbetalt til Eksportfonden ca. 170.000 Kr. og til Reguleringsfonden ca. 7,6 Mill. Kr. (inkl. Reguleringer for nogle Værftsarbejder) og samtidig tilladt udbetalt, modregnet eller noteret til eventuelt senere Udbetaling Godtgørelser til et Beløb af ca. 2,2 Mill. Kr.

5. Foruden de ovenfor nævnte Prisreduktioner i Aarets Løb til et Beløb af ca. 8,4 Mill. Kr. er der i en Række Tilfælde, hvor Efterkalkulationer af de enkelte Ordre ikke har været mulig, foretaget Nedsættelser og Tilbagebetalinger paa Grundlag af Aarsregnskaber eller Regnskaber for kortere Perioder. Endvidere har Prisnedsættelserne som nævnt paavirket Priserne paa de efterfølgende Ordre.

Om Størrelsen af *Nettofortjenesten* paa de ekstraordinære Industrileverancer (ekskl. Værftsleverancerne, for hvilke der regnes med 6 % og for de tilhørende Underleverancer 2 %) kan oplyses følgende paa Grundlag af en pr. 31.-12.-1944 foretagen Opgørelse over efterkalkulerede Leverancer til et samlet Beløb af ca. 190 Mill. Kr.

Leverancer til et Beløb af ca. 54,9 Mill. Kr. blev ikke forlangt avancereguleret, idet *Nettofortjenesten* (inkl. Forrentning af Driftsanlæggene) gennemsnitlig laa ved ca. 7,2 %. En Del af Leverancerne var forkalkuleret med Underfortjeneste eller Tab. Holdes disse udenfor, bliver *Fortjenesten* paa de resterende Leverancer ca. 7,8 %.

Leverancer til et Beløb af ca. 84,5 Mill. Kr. blev forlangt nedad-reguleret med gennemsnitlig ca. 9,6 %, hvorefter den tilladte *Nettofortjeneste* udgjorde ca. 8,3 %.

For Leverancer til et Beløb af ca. 22,7 Mill. Kr. udbetaltes, modregnedes eller noteredes til eventuelt senere Udbetaling Godtgørelser fra Reguleringsfonden, hvorefter der for disse opnaaedes en *Nettofortjeneste* paa ca. 6,1 %.

For Leverancer, hvor Forrentningen af Driftsanlæg indgaar i Omkostningerne, er *Fortjenestesatsen* ca. 1,5 % lavere.

For Leverancer, der ikke bestaar i Fabrikation ved egen Virksomhed, men i Videresalg af en Underleverandørs Fabrikata, var *Nettofortjenesten* ca. 4,0 %.

6. Paa Grundlag af de kvartalsvis indhentede *Standpunktsoplysninger* kan anføres, at ved Beretningsaarets Begyndelse, henholdsvis Slutning, var der af de ekstraordinære Industrileverancer, ekskl. Værftsleverancer og visse ugentlige Industrileverancer (bl. a. Automobilleje og -reparationer m. m.), siden 9.-4.-1940 blevet

	pr. 1.-4.-1943	pr. 31.-3.-1944
færdigudført Ordre til et Beløb af ca. Mill. Kr.	427	587
igangværende Ordre til et Beløb af ca. Mill. Kr.	246	190
ialt ca. Mill. Kr.	673	777
Af de igangværende Ordre var der præsteret		
Arbejde for ca. Mill. Kr.	121	92
saaledes at der ialt var præsteret		
Arbejde for ca. Mill. Kr.	548	679
og resterende Arbejde for ca. Mill. Kr.	125	98

Der er saaledes i Aarets Løb præsteret Arbejde for ca. 131 Mill. Kr. (ca. 11 Mill. Kr. pr. Md.) eller for et noget større Beløb end svarende til de nytilkomne Ordre (ca. 104 Mill. Kr.).

For de igangværende Arbejders Vedkommende er der gennemsnitlig udført Arbejde for ca. 46 % af Ordrebeløbet og betalt en noget mindre Del, ca. 43 %, d. v. s. de ydede Forskuds- og Ratebeløb opvejes af det præsterede Arbejde, naar der regnes med Ordre under eet.

I Tilslutning hertil kan nævnes, at ogsaa for de enkelte Firmaers Vedkommende har den iværksatte *Betalingskontrol* i Regelen vist sig at være effektiv, saaledes at urimelige Forskudsbetalinger i Almindelighed ikke har kunnet gennemføres, uden at der er skredet ind herimod.

b. VÆRFTSLEVERANCER

For *Værftsleverancernes* Vedkommende blev *Nybygningsordrerne* aftalt i Regeringsudvalgene og omfattede pr. 1.-4.-1945 Skibe til et Beløb af ca. 134 Mill. Kr. (heraf de saakaldte „Hansa-Skibe“ ca. 79 Mill. Kr.) og mindre Fartøjer til et Beløb af ca. 15 Mill. Kr.

Af Skibsnybygningerne var pr. 1.-4.-1945 Skibe til et Beløb af ca. 44 Mill. Kr. afleveret. I Løbet af April 1945 blev 3 omtrent færdige „Hansa-Skibe“ beslaglagt og slæbt bort af de tyske Myndigheder.

Skibsreparationerne blev, som nævnt i Udenrigsministeriets Skrivelse af 27.-7.-1940 til Finansministeriet (se Bilag 1) fra tysk Side forlangt udført ved de danske Værfter og tillige ved en Række andre Virksomheder. Pr. 1.-4.-1945 var der ved Værfterne placeret og i alt væsentligt fuldført Reparationsarbejder til et Beløb af ca. 192 Mill. Kr., og ved de andre Virksomheder var det tilsvarende Beløb ca. 94 Mill. Kr.

For Værftsleverancernes Vedkommende søgte de danske Myndigheder ligesom for de øvrige Leverancer at begrænse Ordretilgangen og kontrollere Priserne. Reparationerne af de her i Farvandene stationerede Skibe blev fra tysk Side forlangt udført som en ubetinget militær Ydelse, der skulde betales over Værnemagtskontoen. Reparationerne af andre Skibe samt Skibsnybygninger betales derimod over Clearingkontoen. For „Hansa-Skibenes“ Vedkommende tilvejebragtes Materialerne paa Bekostning af Leverancer til tidligere planlagte danske Skibsbygninger, idet den danske Kvota for Skibsbygningsmateriel suspenderedes.

c. VÆRNEMAGTS-ENTREPRENØRARBEJDER

Memorandum af 6.-5.-1944 fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager.

Forholdene før 1.-4.-1943.

1. I *Slutningen af 1940* blev tre Civilingeniører stillet til Raadighed for Værnemagten til Priskontrol med Entreprenørarbejder m. m.¹⁾

Med Undtagelse af enkelte Tjenestesteder i Jylland (navnlig i Thisted Amt) gjorde Værnemagten dog kun forholdsvis ringe Brug af disse Ingeniører. I mange Tilfælde blev kun Enkeltheder af større Arbejder eller tilsyneladende tilfældige Smaaleverancer gjort til Genstand for en Forespørgsel, saaledes at Hovedmængden af de i 1940-41 — navnlig i Jylland — meget omfattende Arbejder ikke er blevet underkastet nogen Priskontrol.

Dette Forhold var saa utilfredsstillende, at det i *Slutningen af 1941* lykkedes — efter langvarige Forhandlinger med de tyske Myndigheder — at faa udstedt en Bekendtgørelse af 23.-12.-1941,²⁾ hvorefter der fra 1.-1.-1942 af den nyoprettede Institution, Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, (hvortil de tre Civilingeniører overførtes) skulde udøves Priskontrol med visse Entreprenør- og Byggearbejder for den tyske Værnemagt her i Landet.

Ved en *Notæudveksling*³⁾ bestemtes dog, at kun Arbejder til Beløb over Kr. 20.000,00 i Almindelighed skulde priskontrolleres. Endvidere var der med de tyske Myndigheder truffet den Aftale, at disse skulde foranledige de omhandlede Entrepriser indsendt til Priskontrol, medens de danske Entreprenører ikke havde nogen Pligt og — med Henblik paa Hemmeligheden af de omhandlede Arbejder i Almindelighed — heller ikke nogen Ret til uden Opfordring fra tysk Side at indsende de omhandlede Kontrakter m. m. til Priskontrol.

¹⁾ Ingeniørerne skulde paa Anmodning fra de tyske Byggeledelser udtale sig om foreliggende Spørgsmaal herom.

²⁾ Se Afsnit A, S. 49.

³⁾ Se Bilag 3, S. 1079.

2. Efter Udløbet af Nyordningens første Aar kunde man herfra i Virksomhedsberetningen for *Finansaaet 1942—43* karakterisere Resultatet heraf paa følgende Maade:

- „a) Fra tysk Side har man hidtil i Almindelighed modsat sig, at der foretages Prisundersøgelser af de før 1.-1.-1942 igangsatte Arbejder, for hvilke der for manges Vedkommende er opnaaet høje, og i visse Tilfælde, ganske urimelige Fortjenester, ogsaa for Underleverancer, herunder Kørsel.
- b) En Del af de efter 1.-1.-1942 igangsatte Arbejder er kontraheret før dette Tidspunkt og falder derved ligeledes uden for de trufne Aftaler.
- c) Mange af de efter 1.-1.-1942 kontraherede Arbejder ønskes fra tysk Side behandlet saa fortroligt, at Priskontrol med Kontrakterne ikke tillades, i hvert Fald ikke i fuldt Omfang, men højst med delvis Kontrol med visse Enkeltpriser m. m., hvorved en Kontrol med den samlede Fortjeneste paa det paagældende Arbejde ikke er mulig.
- d) I adskillige Tilfælde har man fra tysk Side undladt at lade Arbejder priskontrollere, ogsaa naar militære Diskretionshensyn ikke forelaa, muligvis fordi man fra tysk Side har taget Hensyn til, at Leverandørerne viser større „Lieferfreude“, naar Kontrol undgaas, eller endog nægter at paatage sig Arbejde, hvis Priserne skal godkendes og Fortjenesterne begrænses. Naar Arbejdet skal gøres, og der ingen Midler haves til at beordre et Firma til at udføre det, kommer nemlig saavel de danske som de tyske Mynigheder i Vanskelighed, hvis Entreprenørerne vægrer sig ved at underkaste sig Prisprøvning.
- e) En væsentlig Del af Arbejderne har hidtil ikke været udført til faste Priser efter Tilbud, men som „Regningsarbejder“, og for disse kan der paa Forhaand kun fastsættes visse Grænser for den procentvise Bruttofortjeneste, medens den egentlige Priskontrol maa udsættes til den endelige Afregning. Ogsaa for Tilbudsarbejder vil den egentlige Priskontrol i mange Tilfælde først kunne foretages ved Hjælp af en Efterkalkulation ved Arbejdets Afslutning.
- f) I et stort Antal Tilfælde har man fra tysk Side indsendt til Prisprøvning Entrepriser til langt mindre Beløb end Kr. 20.000,00.
- g) Det er i stigende Grad blevet overdraget tyske Firmaer at udføre Arbejder af den omhandlede Art, eventuelt i Samarbejde med et dansk Firma. Herved vanskeliggøres en effektiv Priskontrol med disse Arbejder.

Sammenfattende kan siges, at der ikke fra tysk Side meddeles — eller fra dansk Side kan fremskaffes — nogen samlet Oversigt over de siden 1.-1.-1942 paabegyndte Arbejder, og at det derfor ikke er muligt at overse, hvor stor en Del heraf, der er eller kan forventes at blive underkastet Priskontrol, og hvor stor en Del, der muligvis vil blive unddraget denne.

Omend Priskontrollen under de foreliggende Forhold har været vanskeligere at gennemføre end for Industrileverancerne, synes Forholdene dog i Aarets Løb at være blevet forbedret, og Priskontrollens Tilstedeværelse udøver en ikke ringe præventiv Virkning, ogsaa i Tilfælde, hvor den af den ene eller anden Grund ikke kommer til direkte Anvendelse.“

Forholdene efter 1.-4.-1943.

1. Ved Aarskiftet 1942—43 paabegyndtes en Række store Værnemagtsarbejder i Jylland, navnlig Bygning af Bunkers, hvoraf Størstedelen udførtes til O. T., og en mindre Del til Sonderbaustab der Luftwaffe.

Efter 1.-4.-1943 fik disse Arbejder et betydeligt Omfang, idet der alene ved O. T.-Arbejderne skønnedes at være beskæftiget over 25 000 Mand.

Fra tysk Side ønskede man ikke længere saadanne Arbejder udført efter Regning, men efter *specificerede Enhedspriser*, og man ønskede Priskontrollens Medvirken ved Fastsættelsen af disse Priser. Sonderbaustab var villig til at fælle Enhedspriserne efter de lokale Forhold, men O. T. forlangte fælles

priser, hvilket i Praksis betød, at Priserne maatte sættes saa højt, at ogsaa de mindre økonomisk arbejdende Firmaer selv paa ugunstige Byggepladser kunde regne med en saadan Nettofortjeneste, at de var villige til at overtage Entrepriserne.

Nogen Beføjelse til at tvinge Firmaerne hertil fandtes ikke paa det daværende Tidspunkt, men der stillede fra tysk Side Krav om, at Arbejdet blev udført, og at Priserne blev sat saaledes, at frivillig Overtagelse af Kontrakterne i fornødent Omfang fandt Sted.

De danske Regeringsmyndigheder kunde under disse Forhold ikke hindre, at der aftaltes Enhedspriser, som — til Trods for, at en Række Nedsættelser var foretaget ved Indgreb fra saavel den danske som den tyske Priskontrol — laa højere end svarende i Gennemsnit til den Nettofortjeneste paa normalt 6 %, maksimalt 7,2 %, der kunde godkendes for Værnemagtsarbejde.

Til Gengæld lykkedes det efter besværlige Forhandlinger at faa de tyske Myndigheders Tilslutning til, at Entreprenørfirmaerne forpligtede sig til at indsende *Efterkalkulationer* over de udførte Arbejder og til at tilbagebetale Fortjenester udover nævnte 7,2 %.

Ved Arbejder af længere Varighed end 6 Maaneder skulde endvidere indsendes en *foreløbig Mellemkalkulation*, og hvis denne viste en Fortjeneste udover 10 %, skulde Overskudsbeløbet indsættes paa en Spærrekonto i Danmarks Nationalbank, hvorfra Beløbet først kunde frigives, saafremt en følgende Mellemkalkulation eller den endelige Efterkalkulation motiverede dette.

De organiserede Entreprenører gik — omend stræbende — ind paa disse Betingelser og paa, at den *Forskudsbetaling*, som de forlangte som en Betingelse for overhovedet at paatage sig Arbejderne, blev nedsat til 8 % i Stedet for hidtil 10 %, ligesom de forpligtede sig til at indbetale Forskudsbeløbet paa en Spærrekonto i Danmarks Nationalbank, hvorfra Delbeløb kunde frigives, efterhaanden som der ved à conto Betalingerne for udført Arbejde blev ydet en tilsvarende Dekort.

Kravet om Forskudsbetaling skyldtes i mindre Grad Finansieringshensyn, men stillede overvejende med Henblik paa den „Katastrofe-Situation“, der kunde opstaa ved Arbejdets eventuelt pludselige Standsning paa et Tidspunkt, hvor Entreprenørerne havde store Tilgodehavender.

Ogsaa vedrørende *Omkostningsberegningen* i sin Helhed og angaaende Reglerne for *Materielleje* blev der udarbejdet en Række Bestemmelser, som tilsigtede at hindre, at der i Kalkulationerne indsneg sig skjulte Fortjenestebeløb udover den limiterede Nettofortjeneste.

Alle disse Bestemmelser blev samlet i et *Cirkulære*, der af de nedenfor anførte Grunde imidlertid først kunde udstedes af den Kommitterede den 15.-10.-1943.

2. Fra tysk Side stillede man imidlertid allerede medio April 1943 *Krav om, at Priskontrol-Bekendtgørelsen af 23.-12.-1941 blev ophævet*, idet man af Hensyn til Hemmeligholdelsen ikke ansaa det for rigtigt, at en central dansk Myndighed fik en samlet Indsigt i de omhandlede Arbejder. Man ønskede den danske Priskontrol indskrænket til at omfatte visse Enhedspriser samt Arbejder af ikke-hemmelig Art.

Fra dansk Side imødegik man i nogle i April—Maj afholdte Møder de tyske Betæneligheder ved den danske Priskontrol og fastholdt, at denne ikke kunde opgives. Man kunde give Afkald paa at faa forelagt en Forkalkulation og nøjes med en summarisk Ordreanmeldelse af de „hemmelige“ Arbejder paa Betingelse af, at Firmaerne forpligtedes til at indsende *Efterkalkulationer* og eventuelt tillige *Mellemkalkulationer*.

I en Skrivelse af 10.-5.-1943 fra Udenrigsministeren til Dr. Best blev dette Synspunkt gjort gældende, og der blev samtidig stillet et konkret Forslag til en Noteveksling, hvorefter *Bekendtgørelsen af 23.-12.-1941* fortsat skulde

opretholdes, men for de „hemmelige“ Arbejders Vedkommende praktiseres som anført.

Først den 3.-8.-1943 besvaredes Henvendelsen med et Modforslag, idet man fra tysk Side i alt væsentligt akcepterede det danske Forslag, men dog ønskede Efterkalkulationerne indsendt til Gennemsyn, forinden de afleveredes til dansk Priskontrol. Den 8./15. September 1943 fandt paa dette Grundlag en Noteveksling Sted.

Paa tysk Foranledning foretoges i November—December en mindre væsentlig, redaktionel Ændring af Noten. Den endelige Noteveksling herom har endnu ikke fundet Sted.¹⁾

Som Følge af, at det tyske Krav om Priskontrollens Bortfald først blev trukket tilbage i Løbet af September 1943, kunde de ovenfor under B. 1. omtalte Bestemmelser først udsendes den 15.-10.-1943.

I en Skrivelse af 16.-10.-1943 anmodede den Kommitterede O. T. om ved Ordreafgivelse at gøre Entreprenøren bekendt med Bestemmelserne, og senere blev ogsaa Sonderbaustab anmodet herom.

3. Efter Notevekslingen af 8./15. September 1943 har de tyske Byggeledelser imidlertid heller *ikke efterkommet Bekendtgørelsens og Notens Paabud* om at anmelde Entreprenørarbejderne (bortset fra nogle faa Anmeldelser fra en enkelt Byggeledelse vedrørende nogle mindre væsentlige Arbejder).

Den 10.-1.-1944 blev der paa Foranledning af den Kommitterede fra Udenrigsministeriet sendt en Skrivelse til Dr. Best herom, og den 9.-2.-1944 paa Foranledning af Danmarks Nationalbank og den Kommitterede yderligere en Skrivelse vedrørende det specielle Spørgsmaal: Forskudsbetalingerne.

Den 14.-3.-1944 og den 24. s. M. samt 1.-4.-1944 sendte den Kommitterede endvidere Skrivelser herom til O. T., henholdsvis Sonderbaustab.

Ingen af disse Skrivelser fra Udenrigsministeriet og fra den Kommitterede er blevet besvaret, og Situationen er — ca. 2½ Aar efter at Bekendtgørelsen blev udstedt efter Aftale med de tyske Myndigheder — at det vigtigste Grundlag for en systematisk Priskontrol, nemlig Ordreernes Anmeldelse, mangler.

Der foretages ganske vist Priskontrol i stor Udstrækning, men en væsentlig Del vedrører Tilbud og Regninger paa forholdsvist mindre Arbejder indsendt fra visse Byggeledelser, der tilsyneladende gerne vil aflastes for Kontrolarbejdet og for Ansvar, navnlig hvor Grundlaget for en effektiv Prisbedømmelse mangler.

Endvidere modtages i stort Omfang Tilbud fra Entreprenører, der ikke er i Stand til at kalkulere de overtagne Arbejder, og som blot indsender Tilbud baseret paa skønsmæssigt ansatte Priser og derefter lader Priskontrollen ned-sætte Priserne i Tillid til, at der dog under Arbejdets Udførelse kan skaffes Udveje for at opnaa en rundelig Fortjeneste.

Den overvejende Del af Arbejderne er imidlertid blevet unddraget Priskontrol, og ved Værnemagtsarbejdernes mere eller mindre programmæssige Afslutning vil det næppe være muligt at fremskaffe Efterkalkulationer for samtlige Arbejder.

Selv under de begrænsede Arbejdsforhold er der dog i de to Aar foretaget Prisnedsættelser til store Millionbeløb og indirekte opnaaet langt større Besparelser.

4. Da Priskontrolinstitutionen kun kan kontrollere de Kalkulationer, hvortil den faar Adgang, vil den under de ovennævnte Vilkaar ikke kunne paatage sig *Ansvar* for, at den tilsigtede Kontrol ikke er blevet saa effektiv, som man ved Udstedelsen af Bekendtgørelsen af 23.-12.-1941 havde tænkt sig.

Det maa endvidere betones, at Institutionen i Reglen kun vil have Mulighed for at begrænse den procentvise Avance, men vil være ude af Stand til at

1) Se Bilag 4, nedenfor S. 1079.

kontrollere, om Arbejderne udføres økonomisk, idet man er saa godt som afskaaret fra at gøre sig bekendt med Tegninger og Beskrivelser vedrørende de paagældende Arbejder og heller ikke har Adgang til paa Byggepladserne at overvaage Arbejdernes Udførelse.

Endelig maa bemærkes, at Institutionen hidtil ikke har haft Mulighed for vedrørende Kørselspriser effektivt at gribe ind over for de Prisovertrædelser og Misbrug, der i stor Udstrækning gennem flere Aar har fundet Sted. Man har talrige Gange henledt Opmærksomheden herpaa og foreslaet radikale Forholdsregler indført.

5. Den Omstændighed, at Priskontrolinstitutionen først blev etableret 2 Aar efter Arbejdernes Begyndelse og derefter gennem mere end 2 Aar har været afskaaret fra at effektuere den med de tyske Myndigheder aftalte Kontrol, har, foruden de *direkte Følger* (forøget Belastning af Værnemagtskontoen og fremskyndet Stigning af Pris- og Lønniveauet), tillige en Række *indirekte Følger*:

Først og fremmest vanskeliggøres — eller endog hindres i visse Tilfælde — en effektiv Lønkontrol, idet Arbejderne og deres Organisationer modsætter sig en saadan, under Paaberaabelse af, at Entreprenørernes Priser ikke kontrolleres effektivt.

Det gør endvidere den for Industriarbejderne væsentlig mere effektive Pris- og Lønkontrol vanskeligere at gennemføre, idet der kan peges paa Forholdene indenfor Entreprenørvirksomhederne, ligesom en Del Industriarbejdere — samt mange Land- og Tørvearbejdere — søger til de højtlønnede Entreprenørfirmaer.

De lejlighedsvis forekommende meget høje Entreprenørførtjenester og -lønninger antages med Urette for at være de sædvanlige og giver Anledning til Uro og nye Krav, ligesom de ustabile og løse Forhold i det hele taget virker stærkt nedbrydende paa Disciplin og Moral blandt saavel Arbejdere som Arbejdsgivere. Ogsaa Organisationernes Autoritet og Respekten for Love og Bestemmelser og for de kontrollerende, ordenshaandhavende og dømmende Myndigheder undergraves i stigende Grad.

Naar den nuværende Situation ophører, og en Overgang til mere normale Forhold skal finde Sted, kan det forudses, at væsentlig større Brydninger vil opstaa, end hvis det i Tide havde været muligt at bremse den igangværende Udvikling. Det vil til den Tid kun i begrænset Grad være muligt at tilbageføre de uretmæssig oppebaarne store Entreprenørførtjenester.

6. Det maa under disse Forhold anses for overordentlig magtpaaliggende saa vidt muligt omgaaende at gribe ind overfor de høje Entreprenørpriser.

Da de høje Enhedspriser for et Aarstid siden maatte akcepteres — omend under Protest —, var der Grund til at tro, at den med de tyske Myndigheder aftalte Efterkalkulationsordning vilde muliggøre en Regulering, naar de paagældende Arbejder programmessigt var afsluttet i September 1943. Arbejderne blev imidlertid fortsat, og Kalkulationerne kun i faa Tilfælde indsendt.

Der er Grund til at antage, at Enhedspriserne for saavel Bunkerbygning som Pansergravs- og Pigtraadsarbejderne gennemsnitlig er ca. 15 % for høje. Det foreslaas derfor at henstille til O. T. og Sonderbaustab m. fl. at *tilbageholde*, subsidiært at *indbetale til en Spærrekonto, 15 % af de paa Grundlag af Enhedspriserne fakturerede Beløb*, indtil det ved en Efterkalkulation fra hver Entreprenør er godtgjort, at den paagældende Entreprenør ikke allerede har opnaaet mellem 6 og 7,2 % Nettofortjeneste paa de siden 1.-1.-1942 udførte Værnemagtsarbejder.

7. Saavel ved Gennemførelsen af det i det foregaaende Afsnit stillede Forslag som ved Bedømmelsen af Entreprenørfirmaernes Efterkalkulationer i det hele taget skønnes det nødvendigt ikke blot at faa forelagt Kalkulationer for et eller flere sammenhængende Arbejder, men tillige Firmaets *Aarsregnskaber siden 1.-1.-1942* med en Opdeling af den samlede Nettofortjeneste paa henholds-

vis Værnemagtsarbejder og andre Arbejder. Hvis Fortjenesten paa sidstnævnte Arbejder overstiger 10 % af Entreprisensummen, vil der formentlig være Anledning til at lade Prisdirektoratet kontrollere Priserne, og hvis Fortjenesten paa Værnemagtsarbejderne overstiger 7,2 %, maa Overskuddet indbetales til Danmarks Nationalbank til Kredit for Værnemagtskontoen, subsidiært til en Sparrekonto, hvis Arbejderne ikke er afsluttet.

Ved denne Behandling af Aarsregnskaberne reduceres Betydningen af Kalkulationerne for de enkelte Arbejder eller sammenhængende Gruppe Arbejder, men til Bedømmelse af de anvendte Enhedsprisers Rimelighed med Henblik paa eventuelle yderligere Arbejder af samme Art kan der dog i Almindelighed ikke gives Afkald paa Kalkulationernes Indsendelse. Ogsaa af Hensyn til Tilbagebetalingsbeløbenes Fordeling til de forskellige tyske Ordregivere vil Kalkulationerne være nødvendige.

Ved Behandlingen af Aarsregnskaberne vil det formentlig være formaals-tjenligt at samarbejde med Ligningsmyndighederne for at undgaa Dobbeltarbejde, men herom maa nærmere Overvejelser finde Sted.

8. Endelig tiltrænges der en Afklaring af Forholdene, hvor *en dansk og en tysk Entreprenør i Fællesskab* udfører Arbejde, idet følgende bemærkes:

a. Den danske Entreprenør bør kun opnaa en passende Del af den maksimale Fortjenestesats, 7,2 %, nemlig mellem 2 og 5 % afhængig af hans Andel i Arbejdet og Ansvar.

b. Da den tyske Entreprenørs Fortjeneste skal udbetales i Rm. i Tyskland, bør Enhedspriserne i Kroner reduceres tilsvarende, altsaa med 2—5 % afhængig af hans Andel. Hvis den tyske Entreprenør stiller Materiel til Raadighed, bør Lejeafgiften herfor ligeledes betales i Rm. og Enhedspriserne i Kroner reduceres tilsvarende.

c. Der bør ikke til den tyske Entreprenør udbetales større Rater i Kronebeløb, end der omgaaende viderebetales til den danske Entreprenør og til danske Underleverandører, subsidiært maa overskydende Kronebeløb indsættes paa en Spærrekonto, indtil Betingelserne for Viderebetalingen maatte være til Stede. Den danske Entreprenør og de danske Underleverandørers originale Regninger bør af den tyske Entreprenør videresendes til Byggeledelsen og danne Grundlaget for à conto-Betalingerne. Derudover bør den tyske Entreprenør kun have udbetalt de Kronebeløb, der medgaaer til de stipulerede Opholdspenge til dets eventuelt her i Landet ansatte tyske Personel.

d. KØRSEL FOR DEN TYSKE VÆRNEMAGT

Memorandum af 3.-4.-1944 fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager.

1. I Forbindelse med den Priskontrol af Værnemagts-Entreprenørarbejder, der blev indført ved Handelsministeriets Bekendtgørelse af 23. December 1941, kom man ogsaa ind paa Kontrollen af de Priser, der af Vognmænd og Kørselsentreprenører blev forlangt for Udførelse af Kørsel saavel for Entreprenørerne som for Værnemagten, idet disse Ydelser medførte Omsætning af overordentlig store Beløb.

Da Prisdirektoratets Bestemmelser vedrørende Vognmandskørsel paa daværende Tidspunkt imidlertid kun gik ud paa, at Kørselspriserne ikke maatte overstige Priserne fra 1939 med mere end 70 %, og da Priserne i 1939 var meget varierende i de forskellige Dele af Landet, var Forholdene uheldige og Kontrollen ret vanskelig, idet Vognmændene selvfølgelig ikke vilde køre for Værnemagten i eet Omraade til Takster, der laa under, hvad de kunde faa i et andet Omraade. Hertil kom, at de hurtigt voksende Krav om Kørsel og Kapløbet mellem Entreprenørfirmaerne og de forskellige Værnemagtsafdelinger om at sikre

sig Kørselsmuligheder medførte stadig stigende Priser. Fra Vognmændenes Side udnyttedes Situationen til det yderste, og Gang paa Gang kom det til Arbejdsnedlæggelse fra Vognmændenes Side, naar de ikke omgaaende fik deres Priskrav opfyldt.

Efter at man gennem talrige Forhandlinger med nogle af de større Kørselsentreprenører forgæves havde forsøgt at faa gennemført en Regulering af Forholdene, saa man ingen anden Udvej end at foranledige foretaget politimæssig Undersøgelse i nogle af de mest grove Tilfælde af Prisovertrædelser, idet man haabede paa, at nogle Domme dels vilde virke hæmmende paa Prisovertrædelserne, dels kunde give Retningslinjer for Kontrollens Videreførelse, idet Prisgrundlaget som ovenfor nævnt var noget usikkert, ligesom det jo var almindeligt kendt, at Vognmandspriser ogsaa for den civile Kørsels Vedkommende var et meget elastisk Begreb, idet man f. Eks. ved Særordning om højere Priser for Transport af Brændsel havde gjort Forholdene endnu vanskeligere, da Vognmændene ved Aftaler om Værnemagtskørsler paaberaabte sig disse Priser.

Efter at Sagen havde været Genstand for Drøftelse i Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder, anmodede den Kommitterede i Efteraaret 1942 Handelsministeriet om at lade indlede Politiundersøgelse mod Kørselsfirmaer, idet en Domsafsigelse i disse to Sager vilde have Betydning for Bedømmelsen af hele Kørselsforholdet Landet over. Der er næppe Tvivl om, at man ved en hurtig Afgørelse af disse Sager kunde have modvirket den uheldige Udvikling, som Kørselsforholdene efterhaanden har faaet.

Paa samme Tidspunkt optog den Kommitterede imidlertid Forhandlinger med Prisdirektoratet om en nøjere Udformning af Kørselspriserne med Henblik paa at faa tilvejebragt et ensartet Prisgrundlag for hele Landet, ligesom man forhandlede med Repræsentanter for den tyske Værnemagt (Luftvaabenet og Organisation Todt) samt Repræsentanter for nogle af de større Kørselsentreprenører for i saa stort Omfang som muligt at faa fastsat Kørselspriser for Værnemagtskørslerne, som i nogen Grad kunde tilfredsstille Vognmændenes Krav, men som til Gengæld med Rette og uden Indsigelse fra tysk Side kunde forlanges overholdt.

Resultatet af disse Forhandlinger blev, at Prisdirektoratet gik med til at indføre ensartede Takster for Time- og Distancekørsel for hele Landet — dog med Undtagelse af København — (Prisdirektoratets Bekendtgørelse af 30. December 1942), hvilke Takster ogsaa skulde være gældende for Værnemagtskørslerne. Herudover blev der efter Forhandling med Værnemagten og en Kreds af Kørselsentreprenører herfra fastsat særlige Takster for Akkordkørsel med visse Materialer (Sten, Grus og Cement) gældende for Værnemagtskørslerne alene.

De nye Priser betød en Forhøjelse af Prisniveauet, idet dette var uundgaeligt, saafremt Værnemagtens Kørselsbehov skulde kunne tilfredsstilles, hvilket man ved Forhandlingerne fra tysk Side havde lagt meget betydelig Vægt paa, men til Gengæld havde man Grund til at antage, at Vognmændenes idelige Klager over Kørselspriserne i det store og hele vilde ophøre. Det maa i denne Forbindelse betones, at man hverken fra tysk eller fra dansk Side ønskede indført Tvangsforanstaltninger af nogen Art for at gennemføre Kørslerne.

2. Efterhaanden har det imidlertid vist sig, at der — til Trods for Indførelsen af de forholdvis høje Kørselspriser — i Forbindelse med Udførelsen af Kørslerne i stort Omfang finder en Række forskellige Misligheder Sted, saaledes at de præsterede Ydelser ikke svarer til de efter de gældende Takster opkrævede Betalinger.

For at modvirke saadanne Omgaaelser af Bestemmelserne vil det være nødvendigt, at der foretages en Kontrol af Vognmændenes Præstationer gennem en Undersøgelse af de enkelte Vognes Bevægelser og Læssenes Størrelse m. v.

En saadan Kontrol er foreslaaet gennemført ved at paalægge de Vogn-

mænd, som direkte eller indirekte udfører Værnemagtskørsel, at føre en speciel Kørselsbog, som skal følge Vognen, og hvori alle Oplysninger om Køretøjet, dets Ankomst til og Afgang fra Læssestedet samt den beordrede Vares Art og Mængde skal være angivet.

Kontrollen skal iøvrigt udøves af dertil ansatte Kontrollører (formentlig de stedlige Motorsagkyndige), som skal have Beføjelse til at standse ethvert Køretøj og forlange Kørselsbogen forevist og til iøvrigt at forlange alle fornødne Oplysninger til Undersøgelse af, om Opgivelserne i Kørselsbogen er i Overensstemmelse med den stedfindende Kørsel. Saafremt Kørselsbogens Udvisende giver Anledning til Mistanke om, at der er afgivet urigtige Oplysninger eller beregnet for høje Priser, maa der hos Vognmanden eller det Firma, for hvilket han kører, foretages en nøjere Revision af de foretagne Kørsler og Priserne derfor og om fornødent en gennemgribende Undersøgelse af hele Vognmandens eller Firmaets Forhold

Forslaget blev imidlertid ikke gennemført, idet der stadig var den Vanskelighed, at man fra dansk Side ikke vilde gaa med til det tyske Forslag om at oprette fælles dansk-tyske Kontrolsteder, medens man fra tysk Side med Henblik paa Spionagefaren ikke vilde tillade, at det samlede Kontrolmateriale (Køresedler m. v.) blev forelagt de danske Myndigheder til Kontrol. Endvidere var Tyskerne bange for, at Retsforfølgning af de Vognmænd, der overtraadte de gældende Love og Bestemmelser, vilde nedsætte Kørselsydelsen og derved forsinke Byggeprogrammet.

I August 1944 paatænktes indført et delvis Kontrolsystem, der imidlertid forsatte Politiets Medvirken, hvorfor det paa Grund af Begivenhederne den 19.-9.-1944 ikke kunde gennemføres.

e. ENTREPRENØRARBEJDER I TYSKLAND

Vedrørende Entreprenørarbejder i Tyskland citeres af Virksomhedsberetningerne fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager følgende:

Beretning for Finansaaret 1941—42:

1. Den 5. December 1940 afsluttedes mellem et dansk Udvalg (med Entreprenørforeningens Formand, Civilingeniør E. Thorsen, som Formand) og „Der Gebietsbeauftragte des Generalbevollmächtigten für die Regelung der Bauwirtschaft im Wehrkreis X“ (Herr Hinrichs) den saakaldte „Hamburg-Rammekontrakt“.

Efter Indstilling af det danske Udvalg udpegedes ca. 22 og senere — delvis saa sent som 18. Juli 1941 — yderligere ca. 20 Firmaer som Deltagere i de omhandlede Arbejder.

Om Arbejdernes Omfang hedder det i en Skrivelse af 29. April 1941 fra Ingeniør Thorsen til Ministeriet for Handel, Industri og Søfart bl. a.:

„De Byggearbejder, som de danske Firmaer har faaet overdraget, omfatter dels Beskyttelsesrum for den civile Befolkning, dels Arbejderboliger, og den samlede Byggesum anslaaes til 15—20 Mill. Kr. Det Beløb, der ønskes overført over Clearing til Dækning af Administrationsomkostninger herhjemme og eventuel Fortjeneste ved Arbejdets Udførsel, vil antagelig andrage ca. 2 Mill. Kr.

Der var ved Ansættelsen af disse Tal ikke regnet med konkret foreliggende Kontrakter eller tilsvarende Aftaler, men skønnet ud fra det Antal Arbejdere, der mentes at kunne beskæftiges.

Omkostnings-, Materielleje- og Fortjenestebeløbet var ligeledes kun løst anslaaet. Selv om der ved Skønnet herover ikke paaregnedes mere end 6—10 % Fortjeneste, indeholdt Kontrakten dog Mulighed for en ubegrænset Fortjeneste-Overførsel, idet det derom hedder:

„Der verbliebene Nettogewinn kann nach Dänemark transferiert werden.“

I nogle Tilfælde har det vist sig, at de opnaaede Fortjenester er blevet væsentlig større end 6 %, bl. a. fordi de til Arbejdet hørende Materialeleverancer er udgaaet, idet Materialet er blevet stillet til Raadighed uden Beregning og Entreprisensummen derved formindsket, men den kalkulerede Fortjeneste bibeholdt.

2. I Løbet af Maj 1941 viste det sig, at forskellige andre danske Entreprenørfirmaer og Haandværksmestre end de af Hamborg-Rammekontrakten omfattede havde paataget sig Arbejder i Tyskland uden at sikre sig Mulighed for at faa Fortjenesten og de her i Landet afholdte Omkostningsbeløb overført over Clearingkontoen, og en Række Henvendelser om saadanne ikke paa Forhaand godkendte Overførsler blev sendt til Udenrigsministeriet og Handelsministeriet.

Den 24. Juli 1941 blev den Kommitterede derfor opfordret til at optage Forhandlinger med Dansk Arbejdsgiverforening og Entreprenørforeningen om en Nyordning af disse Forhold, hvilket efter forskellige Forhandlinger resulterede i Udstedelsen af Bekendtgørelsen af 19. August 1941 angaaende Godkendelsen af visse Entreprenør- og Byggearbejder i Tyskland¹⁾ med tilhørende Bemærkninger (af 4. September 1941)²⁾.

For at faa de før Udstedelsen af nævnte Bekendtgørelse paabegyndte Arbejder ind under tilsvarende Regler viste det sig imidlertid nødvendigt at udsende en Tillægs-Bekendtgørelse af 22. Oktober 1941.³⁾ Endvidere indledtes Forhandlinger med de tyske Myndigheder, navnlig med „Der Beauftragte des Reichsarbeitsministers“, for at tilvejebringe Klarhed over disses virkelige Omfang, idet Entreprenørernes Oplysninger herom i Reglen var ret skønmæssige og ofte meget ubestemte, ligesom en Del af Kontrakterne af forskellige Grunde havde maattet ophæves.

3. I Løbet af Efteraaret 1941 var Tilgangen af nyanmeldte Kontrakter saa overvældende, at man fra dansk Side ansaa det for nødvendigt at faa fastsat et Kontingent herfor, og efter forskellige Forhandlinger herom opnaaedes i Regeringsudvalgene den 26. November 1941 Enighed om et Kontingent paa 5 Mill. RM.

Beretning for Finansaaret 1942—43:

Man har henstillet til de tyske Myndigheder at være mere kritiske ved Udvælgelsen af Entreprenører, der faar overdraget de omhandlede Kontrakter, da det har vist sig, at der i mange Tilfælde er kontraheret med lidet erfarne og økonomisk svagt stillede, nyoprettede, uorganiserede Firmaer.

Saa vel set fra dansk som fra tysk Side er det af Betydning, at Kontrakterne overdrages til Firmaer, der baade er fagligt kvalificerede og iøvrigt egnede til at paatage sig Arbejdet under de særlige Forhold. Erfaringerne har imidlertid vist, at man fra tysk Side lægger mere Vægt paa at faa stillet Arbejdskraft til Raadighed end paa Entreprenørernes Egnethed til at lede Arbejdet. Ledelsen heraf udføres nemlig ofte af tyske Firmaer, saaledes at den danske Entreprenørs Opgave overvejende indskrænkes til at fremskaffe Arbejdskraft fra Danmark og til at ordne forskellige Spørgsmaal i Forbindelse hermed. Adskillige af Entreprenørerne har røgtet denne Opgave paa en lidet tilfredsstillende Maade og givet Anledning til, at der fra Statens Udvandringskontor har maattet skrives ind, ligesom en Del af de beskæftigede Arbejdere har vist sig uskikkede.

1) Se Afsnit A, S. 140.

2) Jfr. Bilag 7, nedenfor S. 1083.

3) Se Afsnit A, S. 141.

Beretninger for Finansaarene 1943—44 og 1944—45:

Der var indtil 31.-3.-1945 godkendt Arbejder af den omhandlede Art til følgende Beløb:

Før 31.-3.-1942	ca. 30,0 Mill. RM
1.-4.-1942 — 31.-3.-1943	” 26,5 ” ”
1.-4.-1943 — 31.-3.-1944	” 30,5 ” ”
1.-4.-1944 — 31.-3.-1945	” 4,8 ” ”
<hr/>	
Ialt	ca. 91,8 Mill. RM

Foranlediget heraf er der over Clearing overført følgende Beløb (Omkostninger her i Landet samt højst 6 % Nettofortjeneste):

Før 31.-3.-1942	ca. 1,8 Mill. Kr.
1.-4.-1942 — 31.-3.-1943	” 1,8 ” ”
1.-4.-1943 — 31.-3.-1944	” 3,1 ” ”
1.-4.-1944 — 31.-3.-1945	” 0,9 ” ”
<hr/>	
Ialt	ca. 7,6 Mill. Kr.

Der er saaledes gennemsnitlig overført et Beløb svarende til kun ca. 4,3 % af den totale Entreprisensum, dels som Følge af, at en Del af Entrepriserne ikke er blevet effektive, dels som Følge af, at en Del Overførslser til et Beløb af ca. 0,5 Mill. Kr. ikke har kunnet godkendes.

V. L Ø N K O N T R O L

Vedrørende den særlige Lønkontrol i Henhold til Lov Nr. 93 af 9.-3.-1943 om Pris- og Lønkontrol med visse Arbejder for udenlandsk Regning citeres af Virksomhedsberetningerne fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager følgende:

Beretning for Finansaaret 1942—43:

.....

Under Udøvelsen af Priskontrolvirksomheden viste det sig ofte paakrævet at kunne gribe regulerende ind i Tilfælde, hvor der betaltes de timelønnede Arbejdere en væsentlig højere Timefortjeneste end svarende til det almindelige Løn niveau og de herfor gældende Overenskomster eller blev ydet Arbejderne særlige Tillæg, der ikke var hjemlet i disse Overenskomster. Ydelsen af „Overlønninger“ forøger ikke alene den finansielle Belastning, som Arbejderne for tysk Regning — saavel Entreprenørarbejderne m. m. her i Landet som Eksportleverancerne — giver Anledning til, men paavirker hele Prisniveauet og bevirker desuden en Forskydning af Arbejdskraft fra de øvrige Arbejdspladser — deriblandt mange af livsvigtig Betydning — henimod de højere lønnende Arbejdspladser.

For at kunne gribe regulerende ind i disse Forhold kræves Lovhjemmel og efter indgaaende Forhandlinger til flere Sider lykkes det at faa gennemført en Lov Nr. 93 af 9.-3.-1943 om Pris- og Lønkontrol med visse Arbejder for udenlandsk Regning.¹⁾

Beretning for Finansaaret 1943—44:

.....

1. Lov Nr. 93—1943 om Pris- og Lønkontrol med visse Arbejder for udenlandsk Regning traadte i Kraft 9.-3.-1943 og fik ved en Lovanordning af 20.-10.-1943 forlænget Gyldighed.

Lønkontrolludvalget begyndte sin Virksomhed i April 1943, og paa Forslag af Arbejdsministeriet blev der i Sommerens Løb stillet et Par af Arbejdsgiver-

¹⁾ Se Afsnit A, S. 91.

foreningen, henholdsvis De samvirkende Fagforbund, udpegede *Rejseinspektører* (senere ialt 3) til Raadighed for Aarhus-Kontoret.

2. For *Industriarbejdernes* Vedkommende har Arbejdslønforholdene ved de Virksomheder, der arbejder for tysk Regning, kun i relativ faa Tilfælde udviklet sig saaledes, at Indskriden herimod har været paakrævet. Det har været forholdsvis let at fremskaffe de for Kontrollen nødvendige lønstatistiske Oplysninger, ogsaa for saa vidt angaar de uorganiserede Virksomheder, hvis Løningslister statistikbehandles af Arbejdsgiverforeningens statistiske Afdeling.

I 6 Tilfælde har Lønkontroludvalget ved Kendelser foretaget en Regulering af de for høje Akkordpriser, og i en Række andre Tilfælde er Lønforholdene blevet ordnet med Bistand af Hovedorganisationerne.

3. For *Entreprenørarbejdernes* Vedkommende har Arbejdslønforholdene derimod i stor Udstrækning været i Strid med Lønkontrolløven og kan karakteriseres paa følgende Maade:

Lovens principielle Bestemmelse om *Lønniveauet* gaar ud paa, at dette for Værnemagtsarbejder bør være sammenfaldende med Niveauet for andre Arbejder, dog saaledes at der paa Grund af Værnemagts-Arbejdspladsernes ofte af-sides Beliggenhed kan ydes et Tillæg herfor, forudsat at dette enten fastsættes ved Overenskomsten mellem Hovedorganisationerne eller af Lønkontroludvalget. Kort efter at Udvalget blev nedsat, fastsatte det Regler for et „Køretidstillæg“ og Takster for Indkvartering og Kostforplejning.

Da Løven imidlertid først traadte i Kraft 3 Aar efter, at Værnemagts-Entreprenørarbejderne blev paabegyndt, og da der stadig havde været Tendens til at overlønne disse Arbejder, var en væsentlig Niveauforskel indtraadt, længe før Løven kom.

Ydermere var Værnemagts-Lønniveauet i stærk Stigning, dels som Følge af den i Begyndelsen af 1943 paabegyndte, meget store Udvidelse af Byggeprogrammet — hvorved der opstod Mangel paa kvalificeret Arbejdskraft samt hensynsløs Konkurrence om at sikre sig Arbejdere — og dels paa Grund af den stigende Anvendelse af Akkordarbejde, hvortil Løven ellers tilskyndede.

Akkorderne er imidlertid kun i ringe Omfang effektivt priskurantstyrede, men overvejende Slumpakkorder, der ofte er ensbetydende med maskeret Time-lønsarbejde med ekstra høj Fortjeneste, idet Arbejderne stiller Krav om en vis Timefortjeneste, og hvis denne ikke opnaas søger andetsteds hen.

Efter Lovens Ikrafttræden var Opgaven derfor først og fremmest at bremse Værnemagts-Lønniveauets yderligere Stigning, og dernæst at søge det sænket saa meget, at det nærmede sig Niveauet for de øvrige Arbejder.

Indtil Begyndelsen af 1944 skønnedes første Del af Opgaven i stor Udstrækning at være blevet løst, dels ved Indskriden i en Række Enkelttilfælde, hvor Fortjeneste-„Toppe“ er blevet skaaret bort, dels ved den utvivlsomt præventive Virkning, Løven og Lønkontrollen har udøvet.

En Niveausænkning var det derimod ikke muligt at gennemføre. Dette skyldes navnlig, at den yderligere Tilvækst i Værnemagtsarbejderne, der fremkom henimod Slutningen af 1943, gav Anledning til en Række Forhandlinger mellem Centraladministrationen — for at forebygge tysk Udskrivning af Arbejdskraft — maatte godkende Dansk Arbejdsmandsforbunds Krav om, at de nye Arbejder praktisk talt alle skulde udføres som Slumpakkorder og med en Timefortjeneste, der skulde svare til den for Værnemagtsarbejder „sædvane-mæssige“.

Derved legaliseredes faktisk den bestaaende Niveauforskel mellem Værnemagtsarbejderne og de øvrige Arbejder, uanset det i Løven angivne „Samme-Niveau-Princip“, og samtidig blev det Niveau, der skulde tilstræbes overholdt, ubestemt, idet det ikke længere var muligt at anvende den officielle Lønstatistik som Retningspunkt, og der fandtes ikke en særlig Statistik for de ved Værnemagtsarbejder „sædvane-mæssigt“ opnaaede Fortjenester, men kun en me-

get mangelfuld Opgørelse for en Del af de hos Entreprenørforeningens Medlemmer beskæftigede Arbejdere (ca. 800 fuldt akkordbeskæftigede Mand i første Halvaar af 1943).

Denne Stikprøve viste tydeligt Misforholdet mellem Timefortjeneste ved Værnemagtsarbejder og ved andre Arbejder, navnlig for saa vidt angaar Slumpakkorderne¹). Arbejdsministeriet accepterede imidlertid disse Akkordfortjenester som retningsgivende, og Dansk Arbejdsmandsforbund udstedte i forskellige Cirkulærer en Parole om, at der ved Arbejderne skulde tilstræbes en Akkordtimefortjeneste paa Kr. 2,80 ekskl. Dyrtidstillæg, og har gentagne Gange stillet Krav om, at denne Timefortjeneste blev garanteret.

Fra Lønkontrollens Side søgtes gennemført, at de omhandlede Arbejder saavidt muligt udførtes efter Priskurant og ikke som Slumpakkord, og at der om muligt akkorderedes under Medvirken af Lønkontrollen og de dertil knyttede Rejseinspektører.

Det lykkedes i alt væsentligt at gennemføre denne Ordning, men der er meget, der tyder paa, at Kontrollen fra de tyske Byggeleders Side ikke er saa effektiv, at det specificerede Arbejde faktisk udføres. Det bliver da muligt selv med Priskurantpriser at opnaa højere Timefortjenester end ved Arbejder, der er underkastet sædvanlig Arbejdskontrol. Fra Lønkontrollens Side vil det i Almindelighed ikke være muligt at paavise en saadan Afvigelse og at faa gennemført tilsvarende Nedsættelser af Akkordpriserne. Ligeledes er meget af Akkordarbejdet af simple Art end forudsat i Priskuranten og burde derfor udføres til nedsatte Sats, men heller ikke dette har været gennemførligt.

En anden Aarsag til, at i og for sig rimelige Akkordpriser kan give meget høje Timefortjenester, er, at en Del Arbejder — navnlig vedrørende Bunkersbygning o. lign. — gentages mange Gange, hvorved det bliver muligt for erfarne og velledelede Arbejdere — selv med normalt Akkordtempo — at opnaa meget høje Timefortjenester, medens mindre erfarne eller mindre godt ledede Arbejdere næppe vilde kunne faa en rimelig Fortjeneste, hvis Priserne blev væsentlig nedregulerede.

Medvirkende til, at der i mange Tilfælde opnaas de høje Uge- og Aarsfortjenester, som vækker saa megen Opsigt og tiltrækker Arbejdere fra andre Erhverv, er endelig den betydelige Mængde Over- og Søndagsarbejde, der præsteres — eller i det mindste betales for —, idet der utvivlsomt i en betydelig Udstrækning ydes en skjult Overløn i Form af Betaling for ikke-præsteret Overarbejde. Ogsaa dette Forhold er det vanskeligt at komme til Livs fra Lønkontrollens Side.

Ligeledes betales der i en vis Udstrækning højere Tillæg for at arbejde fjernt fra Bopæl end berettiget, ligesom der jævnligt ydes højere Akkordafsvantillæg og Akkordforskud end tarifmæssigt. Paa disse Omraader er der dog i det forløbne Aar skredet ind i stor Udstrækning og med Virkning, men det maa ikke overses, at dette kan give Anledning til, at der paa anden Maade mere eller mindre skjult søges Kompensation. Mulighederne herfor er saa meget større, som der i stigende Grad anvendes uorganiserede og ofte lidet kvalificerede Entreprenører samt tyske Firmaer, der savner Kendskab til danske Lønforhold og hyppigt anvender uegnede danske Raadgivere.

4. Som ovenfor nævnt savnedes en særlig Lønstatistik vedrørende Værnemagts-Entreprenørarbejderne.

For de organiserede Entreprenørers Vedkommende var Materialet mangelfuld og fremkom med store Forsinkelser, og for de uorganiserede og de tyske Firmaers Vedkommende fandtes overhovedet intet lønstatistisk Materiale.

¹) Akkordtimefortjenester (ekskl. Dyrtidstillæg) for akkordlønnede Arbejdsmænd i Provinsen — 1. Halvaar 1943:

	Værnemagtsarbejder	Andre Arbejder
Slumpakkord	Kr. 2,80	Kr. 1,76
Priskurant	Kr. 2,27	Kr. 1,71

Lønkontrollen har derfor maattet organisere en Indsamling af lønstatistiske Oplysninger (ved Hjælp af „Uge-Rapporter“), som bearbejdes af et ved Det statistiske Departement oprettet særligt „Lønstatistik-Kontor“, men dette blev først muligt fra Slutningen af Januar 1944 og har ogsaa mødt visse Vanskeligheder. De tyske Firmaer har saaledes med Støtte af de tyske Myndigheder vægret sig ved at indsende de forlangte Oplysninger.

Om Resultatet af det foreløbig indsamlede Materiale henvises til vedlagte Bilag.¹⁾

5. Lønkontroludvalget har i Aarets Løb afsagt *Kendelser* i 15 Sager *vedrørende Entreprenørarbejder* (inkl. Sagerne om „Udetillæg“), dels vedrørende nogle Spørgsmaal om almindelige Lønforhold (Akkordforsku, Overarbejde og Skiftehold), dels vedrørende nogle Akkordpriser.

Der har imidlertid vist sig visse praktiske Vanskeligheder ved i det Omfang og det Tempo, hvori det var ønskeligt, at faa bragt LønkontROLSagerne til Afgørelse.

Loven er nemlig formet saaledes, at Spørgsmaalene saavidt muligt skal afgøres af Hovedorganisationerne, eventuelt ved faglig Voldgift, og Følgen heraf er, at der hengaar lang Tid fra det Øjeblik, en tilsyneladende Overlønning konstateres, og til Sagen er saa fuldstændig oplyst og drøftet mellem Rejseinspektørerne, den Kommitterede og dennes Stedfortræder, Løn- og Tarifudvalget og Hovedorganisationerne, (der eventuelt forgæves søger Mægling og Voldgift), at den kan forelægges Lønkontroludvalget og — eventuelt efter fornyet Undersøgelse foretaget af de forudgaaende Instanser — naar til en Afgørelse, saaledes at den nødvendige Regulering derefter kan iværksættes. I adskillige Tilfælde gaar Lønkontroludvalgets Kendelse ud paa, at Sagen henvises til fagretslig Behandling, og er saaledes ikke nogen Realitetsafgørelse.

Den i Loven foreskrevne Fremgangsmaade er navnlig vanskelig anvendelig, naar det drejer sig om uorganiserede (herunder tyske) Firmaer. I Henhold til Loven har det offentlige ingen Indflydelse paa de faglige Voldgiftskendelser, og det er ikke muligt at faa Lønkontroludvalget til at skride ind, hvis Akkordpriser, der er fastsat af en faglig Voldgift, giver væsentlig højere Fortjenester end de sædvanlige.

Beretning for Finansaaret 1944—45:

.....

1. *Lov Nr. 93—1943* om Pris- og Lønkontrol med visse Arbejder for udenlandsk Regning af 9.-3.-1943 har ved Lovanordning faaet forlænget Gyldighed.

Fra tysk Side ønskede man imidlertid for Entreprenør- og Byggearbejdernes Vedkommende indført Lønbestemmelser m. m. efter nogle tyske „Retningslinier“, som den 26.-5.-1944 blev tilstillet de danske Myndigheder. Da Indførelsen af disse Bestemmelser var i Strid med forannævnte Lov tog saavel Centraladministrationen som Hovedorganisationerne bestemt Afstand herfra, ligesom man ikke vilde indlade sig paa nogen Realitetsdrøftelse med de tyske Myndigheder om de tyske Retningslinier, da en Kompromisløsning hverken ansaas for at være opportun eller for teknisk gennemførlig. Derimod planlagde man fra dansk Side en Forøgelse af Rejseinspektørernes Antal og af deres Beføjelser (jfr. forrige Beretning) og Ansættelse af Kontrollører paa hver Arbejdsplads, ligesom man søgte at faa Politiet til at medvirke ved hurtig Retsforfølgning af lønbedrageriske Forhold.

Fra tysk Side indførte man imidlertid i Sommerens Løb nogle Udetillæg m. m. i Strid med de danske Overenskomster og med Lønkontroludvalgets *Kendelser* og med Virkning fra 1.-11.-1944 krævede Tyskerne „Retningslinierne“ med tilhørende Akkordpriser indførte, hvilket under Protest fra dansk Side blev yderligere fastslaaet ved en af den Rigsbefuldmægtigede udstedt Forordning

¹⁾ Se Bilag 5. nedenfor S. 1081.

af 10.-12.-1944, med tilbagevirkende Kraft fra 1.-11.-1944. Da man ikke fra dansk Side ønskede at medvirke ved Gennemførelsen af de tyske Lønbestemmelser eller ved Kontrollen med, at disse overholdtes, blev Lønkontrol-Institutionen fritaget for den i Lov' af 9.-3.-1943 omhandlede Virksomhed, for saa vidt angaar Entreprenør- og Byggearbejder, og kun Spørgsmaal af ældre Dato end 1.-11.-1944 færdigbehandlede.

Indsamlingen af lönstatistiske Oplysninger blev opretholdt, men fra de tyske Firmaer er der kun undtagelsesvis modtaget saadanne Oplysninger. Som det fremgaar af Bilag¹⁾ har de opnaaede Timefortjenester ligget væsentlig højere end de i Henhold til den officielle Lönstatistik sædvanlige, men navnlig har Ugeförtjenesten ligget højt som Følge af det store Antal Arbejdstimer pr. Uge (gennemsnitlig over 60 Timer pr. Uge). Særlig for Tømmerfaget er der til Stadighed konstateret meget høje Fortjenester, uden at det ved Indankning af en Række Sager til Lönkontroludvalget er lykkedes at faa gennemført en Nedsættelse heraf. Iøvrigt er der afsagt Kendelser i 35 Sager.

For Industriarbejdernes Vedkommende, hvor Overlönningerne gennemgaaende har været væsentlig mindre end ved Entreprenør- og Byggearbejder, er der i 5 Tilfælde ved Kendelser blevet foretaget Lönreguleringer og krævet Tilbagebetaling af for meget betalt Lön.

VI. BESTEMMELSER VEDRØRENDE PRISREGULERINGEN

a. EKSTRAORDINÆRE INDUSTRILEVERANCER (EKS KL. VÆRFTSLEVERANCER).

Industriraadets Cirkulærer.

Bestemmelserne, der skulde iagttages vedrørende Indsendelse af *For- og Efterkalkulationer, Omkostningsberegninger m. m.* — samt tillige vedrørende Materiale-sikringen —, er indeholdt i en Række Cirkulærer²⁾ fra Industriraadet af følgende Dato:

28.- 6.-1940	15.- 4.-1942	14.- 4.-1943
26.- 9.-1941	26.- 8.-1942	26.-10.-1943
2.- 3.-1942	28.- 1.-1943	29.-12.-1944

Disse Cirkulærers Bestemmelser vedrørende Beregningen af Kostprisen for de ekstraordinære Industrileverancer er i mere overskuelig Form samlet i følgende:

Memorandum af 25.-6.-1945 vedrørende Beregning af Kostprisen.

I. Vedrørende *Efterkalkulationernes og Omkostningsberegningernes enkelte Poster* gælder følgende:

A. *Direkte Udgifter* (d. v. s. Udgifter, der direkte kan henføres til den paagældende Leverance).

Ved Efterkalkulationen skal Mængder (herunder Arbejdstimer), Priser (herunder Timefortjenester) og de samlede Udgifter kunne eftervises paa Grundlag af Bogføringen med tilhørende Bilag, saasom Arbejdskort eller lignende, Lagerudleverings-sedler, Regninger fra Underleverandører m. m.

1) *Produktiv Arbejdsløn*

(d. v. s. Arbejdsløn, der føres direkte paa det paagældende Arbejde, i Modsætning til Lönudgifter til Hjelpearbejdere samt til Funktionærer, hvilke Udgifter føres som indirekte Omkostninger, jfr. nedenf. B).

Det forudsættes, at den efterkalkulerede Arbejdsløn omfatter den „produktive“ Lön (ogsaa til Lærlinge), inklusive Löntillæg og Ferielön, eksklusive den „uproduktive“ Lön, og at samme Fremgangsmaade ogsaa er anvendt ved Beregningen

1) Se Bilag 6, nedenfor S. 1082.

2) Cirkulærerne findes i Afenit A.

af Omkostningstillæggene. Hvis en anden Placering af Udgifterne anvendes (f. Eks. i Tilfælde, hvor Ferielønnen henregnes til de indirekte Omkostninger, eller hvor uproduktiv Arbejds løn posteres udenfor de øvrige Omkostningstillæg), maa dette udtrykkelig anføres og Hensyn hertil tages ved Omkostningsberegningen.

2) *Materialer og Underleverancer.*

De herfor kalkulerede Beløb skal svare til de virkelig betalte Nettobeløb, saaledes at eventuelle Rabatter (undtagen Kasserabat) samt Bonus, Toldgodtgørelser og Prisdifference-Godtgørelser som Følge af Forskel mellem danske og tyske Materialepriser fratrækkes, idet Priserne skal svare til Anskaffelsespriserne for tilsvarende tyske Kompensationsmaterialer, selv om der forskudsvis er anvendt Materialer af danske Lagerbeholdninger. Ved Opgørelse af Materialeforbruget maa der endvidere korrigeres for Værdien af de eventuelle, direkte anvendelige Restmaterialer (eksklusive Spaaner, Afklip og lignende).

3) *Provisionsudgifter* godkendes ikke som en indkalkuleret Udgift, medmindre det drejer sig om Provision til en Agent i Tyskland, hvortil Beløbet omgaaende tilbageføres over Clearingkontoen. Eventuelle *Konstruktions-, Patent- og Licensudgifter*, direkte vedrørende den paagældende Leverance maa opføres som særskilte Poster i Efterkalkulationen. Det samme gælder for eventuelle Udgifter til *Specialværktøjer og -indretninger*, der er udført til og kun benyttes til den paagældende Leverance.

Udgifter til Provisioner til Agenter i Tyskland samt til *Patenter og Licenser, Revisorattester vedrørende Efterkalkulation, Emballage og Forsendelse af Leverancerne* fra Virksomheden opføres som Udlæg, hvoraf der ikke beregnes nogen Fortjeneste. Bevogningstillæg (jfr. nedenstaaende Afsnit I. C.) udover 10 % regnes ligeledes som et Udlæg, hvoraf der ikke maa beregnes Fortjeneste.

B. *Indirekte Omkostninger* (d. v. s. Udgifter, der ikke umiddelbart kan henføres til den paagældende Leverance; men maa fordeles ved Hjælp af beregnede „Omkostningstillæg“ paa hele Produktionen).

Vedrørende de indirekte Omkostninger bemærkes særligt:

1) *Afskrivninger.*

Der godkendes følgende Afskrivningssatser:

Grundmurede Bygninger	2 %	
Bygninger af Træ	5 %	
Bygninger af delvis Træ og delvis Sten	3,5 %	
Centralvarmeanlæg	4 %	
Sporanlæg	2 %	
Bevogtnings-Anlæg og -Materiel	50 %	
Luftværns-Anlæg og -Materiel	50 %	
Maskiner	} Virksomheder, hvis Arbejdstid er 8 Timer daglig	7 %
Elektriske Anlæg		
Kraner	} Virksomheder, hvis Arbejdstid hyppigt er 8—16 Timer daglig	8,5 %
Inventar og Værktøj (aktiverede Del heraf)		
	} Virksomheder, hvis Arbejdstid hyppigt er 16—24 Timer daglig	10 %
Gasgeneratoranlæg, første Aar	50 %	
derefter	20 %	
Lastautomobiler	20 %	
Personautomobiler (forsaavidt de er i Drift og ikke „opklodsede“) ..	15 %	
Nyanskaffede Maskiner m. v.:		

I Overensstemmelse med Skattedepartementets Cirkulære af 21.-11.-1942.

Specialværktøjer }
Modeller }

Efter særlig Aftale.

anvendt paa de nuværende Assuranceværdier, der forudsættes ikke at overstige en rimelig Vurdering, paa Grundlag af Nutidsprisen med Fradrag for Ælde og Slitage (Brugsværdien). Vurderingsværdien skal svare til Genanskaffelsesværdien for en Maskine af samme Type, Kvalitet og Udstyr med Fradrag paa Grund af Ælde og Slitage. Eventuelt kendte Priser paa nye Maskiner med forbedret Ydeevne, Kvalitet og Udstyr kan saaledes ikke indsættes som Genanskaffelsespriser, medmindre der foretages Korrektioner svarende til den tekniske Forskel mellem de to Maskintyper. Fradraget for Ælde og Slitage maa staa i passende Forhold til den Afskrivningssats og den resterende Levetid, hvormed der kan regnes for den paagældende Maskine. Ved Vurderingen kan Hensyn ikke tages til en Maskines Indtjeningssevne under de under Besættelsen raadende særlige Konjunkturer og Beskæftigelsesforhold.

For Specialværktøjer og -indretninger tillades højere Sats, eventuelt hele Beløbet med Fradrag for Realisationsværdien, idet Udgiften i saa Tilfælde belastes det paagældende Arbejde og ikke Omkostningskontoen. Løbende Udgifter til Vedligeholdelse og Fornyelse af Haandværktøjer og lignende, der sædvanligvis afskrives i Løbet af eet Aar, kan medtages i Omkostningsberegningen, hvorimod Udvidelser af Beholdningen af Værktøj m. m. skal aktiveres og afskrives. Afskrivninger paa ukurante Varelagre, ukurante Modeller og Værktøj samt paa Debitorer kan ikke godkendes indkalkuleret i de Omkostningstillæg, der anvendes til Kalkulation af de omhandlede Leverancer.

2) *Forrentning.*

Der tillades indkalkuleret 5 pCt. Rente af Materiale-Lagerbeholdninger af den Art, der anvendes i Forbindelse med de omhandlede Leverancer, medens Renter af Lagerbeholdninger af anden Art ikke maa medregnes.

Der kan endvidere medregnes 5 pCt. Rente af Driftsanlæggenes Assuranceværdi pr. 1. Januar 1939 med Tillæg af de siden da bogførte Nyanskaffelsesværdier (henholdsvis Fradrag for Afgang) samt af Grundskyldsværdien. Det indkalkulerede Forrentningsbeløb maa dog ikke overstige 2 pCt. af det Omsætningsbeløb, for hvilket den foretagne Beregning af Omkostningstillæggen er gældende. Naar der paa denne Maade ved Beregning af Omkostningstillæggen er medregnet Forrentning af Driftsanlæggen, maa der ikke ved Beregningen tillige medtages Udgifter til Forrentning af Prioritetsgæld eller anden Form for Gæld.

Virksomhederne kan imidlertid ved Beregning af Omkostningstillæggen i Stedet for 5 pCt. Forrentning af Driftsanlæggen medregne de i det paagældende Regnskabsaar faktisk betalte Renter af Prioritetsgæld, Kassekredit eller lignende Banklaan samt af Akceptgæld, dog at det indkalkulerede Rentebeløb ikke maa overstige 2 pCt. af det Omsætningsbeløb, for hvilket den foretagne Beregning af Omkostningstillæggen er gældende. Det forudsættes, at Virksomheden ikke har Pengedebitorer i usædvanligt Omfang. Rente af udestaaende Fordringer, herunder Forskudsbetalinger til Underleverandører, samt af igangværende Arbejder (hvis Værdi maatte overstige modtagne Forskudsbetalinger) godkendes ikke indkalkuleret som en Omkostning for de omhandlede Leverancers Vedkommende.

3) *Følgende Omkostningsarter kan ikke eller kun delvis godkendes.*

Ekstraordinære, ikke-tilbagevendende Udgifter een Gang for alle (f. Eks. til en omfattende Flytning af Maskiner eller til større Ændringer af et Fabriksanlæg), som har kunnet afholdes af Driften i det paagældende Regnskabsaar, kan ikke medtages ved Beregningen af Omkostningstillæggen.

Mange Virksomheder vil have en Række Udgifter, der ingen Forbindelse har med de omhandlede Leverancer, f. Eks. Udgifter til Salgs- og Serviceorganisation, Filial- eller Salgskontor, Salgsrepræsentanter, Salgsprovisioner, Kasseabat, Kundeservice i Forbindelse med Enkelt salg, Reklamer samt Repræsen-

tationsudgifter. Saadanne Udgifter kan kun delvis anerkendes som en for de omhandlede Leverancer nødvendig Udgift.

Det kan heller ikke godkendes, at der til Imødegaaelse af Tab, der vil kunne fremkomme ved pludselig Annullering eller Betalingsudeblivelse for de omhandlede Ordrrers Vedkommende, afsættes et vist Beløb i Kalkulationen. Der kan ved Forkalkulationen indrømmes en vis Margin til Imødegaaelse af „teknisk Risiko“; men der kan ikke — hverken ved For- eller Efterkalkulationen — regnes med Tillæg til Dækning af „merkantil Risiko“. Faktisk afholdte Udgifter i det paagældende Omkostningsaar til Afhjælpning af Fejl og Mangler, der fremkommer under Fabrikationen, kan medtages ved Beregningen af Omkostningstillæggene. Til Imødegaaelse af Udgifter i Garantitiden vil der efter Omstændighederne kunne indkalkuleres et Beløb af indtil 2 % af den endelig godkendte Salgspris. Yderligere Beløb til Dækning af Garantitidsudgifter (indtil maksimalt 5 % af sidstnævnte Pris) vil først kunne godkendes ved Garantitidens Udløb og mod Dokumentation af de medgaaede Udgifter.

Konstruktionsudgifter samt Udgifter til Eksperimenter og Forsøg maa saa vidt muligt henføres til de Leverancer (jfr. Punkt I. A. 3) eller de af Virksomhedens Produktionsgrene, der nyder godt heraf, og kan ikke godkendes fordelt paa hele Virksomhedens Produktion, hvorimod dette kan tillades for almindelig Tegnesteassistance o. l. Ved Omkostningsberegningen kan medtages Udgift til Gratialer af sædvanemæssig Størrelse til Funktionærer og Arbejdere, hvorimod egentlige Tantiemer til Virksomhedens overordnede Funktionærer kun kan medtages med de garanterede Minimumsbeløb, medmindre der er truffet anden særlig Aftale herom.

I Ikke-Aktieselskaber vil der til en Indehaver, som aktivt deltager i Virksomhedens daglige Ledelse, kunne indkalkuleres en Driftsherreløn paa Kr. 12.000 aarlig (i mindre Virksomheder, hvor dette Beløb vilde udgøre en uforholdsmæssig Del af Omkostningerne, dog et skønsmæssigt ansat lavere Beløb). Der maa i Omkostningsberegningen ikke medtages Udgifter til Indkomstskatter.

- C. Udgifterne til den siden Begyndelsen af 1943 etablerede *særlige Bevogtningstjeneste* skal holdes adskilt fra de øvrige Driftsudgifter og fastsættes som et særligt „Bevogtningstillæg“ i Procent af den produktive Arbejdsløn (eller som et Tillæg pr. Arbejdstime). Af Anlægsudgifter vedrørende den særlige Bevogtning tillades medtaget et Beløb svarende til Afskrivning i Løbet af 8 Kvartaler, idet der dog ved Efterkalkulationerne vedrørende en Virksomheds afsluttende Leverancer for tysk Regning tages Hensyn til Bevogtnings-Anlægsudgifter, som ikke har kunnet afskrives fuldt ud.

Udgifterne til den særlige Bevogtningstjeneste fordeles paa den paagældende Virksomheds Produktion for saavel tysk som anden Regning, undtagen for Konfektions- og Skotøjsindustrien, hvor Produktionen for dansk Regning ikke belastes med Udgifter til den særlige Bevogtningstjeneste.

II. Vedrørende Beregningen af Omkostningstillæggene gælder følgende:

De beregnede Omkostningstillæg skal svare til Virksomhedens indirekte Udgifter for det paagældende Produktionsomraade under eller umiddelbart før det Tidsrum, hvori Arbejdet er udført.

Ved Beregningen af Omkostningstillæggene maa de i den sidste 12 Maaneders Regnskabsperiode konstaterede indirekte Omkostninger fordeles paa Produktionen i samme Periode. Som Regnskabsperiode kan anvendes sidste Regnskabsaar eller de sidste 4 Kvartaler eller 12 Maaneder, forsaavidt Virksomhedens Regnskabsform muliggør en saadan Opdeling af Omkostningsregnskabet.

De indirekte Omkostninger fordeles paa den i samme Periode konstaterede produktive Arbejdsløn, eventuelt delvis paa Arbejdstimer, Maskintimer, produktive Materialeudgifter eller for Generalomkostningernes Vedkommende paa Virksom-

hedens samlede Fabrikationspris eller paa en anden hensigtsmæssig Form for „Omsætningstal“.

Ved Beregning af Omkostningstillæggene maa der ikke kalkuleres med nogen „Overdækning“ eller anden Form for Sikkerhedsmargin. Dette gælder saavel, naar der anvendes samme Omkostningstillæg for hele Virksomheden, som naar der anvendes forskellige Værksted- eller Afdelingstillæg, Plads- eller Maskintillæg m. m. Det maa i saa Tilfælde for hver Underafdeling kunne eftervises, at de beregnede Omkostningstillæg svarer til de indirekte Omkostninger.

Udenrigsministeriets Skrivelse af 27.-3.-1942 til Industriraadet angaaende Fortjenestsatserne.

Under Henvisning til stedfundne Drøftelser og til Skrivelse af 19. d. M. fra Industriraadets Formand vedrørende obligatorisk Efterkalkulation af de ekstraordinære Industrileverancer til Tyskland og Indbetaling til en særlig Fond af de ved Efterkalkulationerne konstaterede Nettofortjenester ud over en vis Størrelse skal Udenrigsministeriet meddele følgende:

Efterkalkulationen forudsættes indsendt for alle ekstraordinære Industrileverancer, for hvilke Forkalkulationsoplysninger er blevet forelagt for Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, hvad enten dette er sket ved Leverancens Godkendelse eller ved en eventuel Forlængelse af Udførselstilladelsens Gyldighed.

Man er ved Bedømmelsen af Efterkalkulationerne villig til — uden at kræve Indbetaling til Fonden — at godkende Udsving i Nettofortjenesten paa indtil 20 % over de reviderede Forkalkulationssatser, der blev forelagt paa Mødet den 12. d. M., ligesom man kan godkende, at der for Leverancer, hvis efterkalkulerede Nettofortjeneste maatte vise sig at ligge mere end 20 % under de nævnte Satser, foretages en Regulering op til denne Grænse, forsaavidt den paagældende Leverandør har maattet indbetale til Fonden for andre Leverancer, og da i det Omfang disse Beløb rækker til.

For Konfektionsleverancer, for hvilke der anvendes Branche-Enhedspriser, kan man tiltræde, at der søges truffet en særlig Ordning efter Forhandling mellem Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager og Branchen.¹⁾

For Leverancer, der er endelig afviklet, naar Ordningen træder i Kraft, vil der ikke blive krævet Indbetalinger til Fonden.

Af de i Fonden indestaaende Beløb skal Staten forlods have dækket de Kursregulerings-Tilskud, der efter Kronehævningen den 23.-1.-1942 er ydet Leverandører, som paa det Tidspunkt havde Kontrakter vedrørende ekstraordinære Industrileverancer løbende. Den omtalte Fond stilles til Raadighed, naar den dansk-tyske Clearingskonto er udlignet, og dens Midler forudsættes anvendt til Fremme af dansk Industrieksport og industriteknisk Forskningsarbejde efter Beslutning af en Ledelse, af hvilken Industriraadet udpeger Flertallet.

Der vil halvaarligt blive sendt Industriraadet, Grosserer-Societetets Komite og Provinshandelskammeret en Opgørelse over de i Fonden indestaaende Beløb samt over Størrelsen af de ovennævnte af Staten ydede Kursregulerings-tilskud.

Statutterne for Fonden vil til sin Tid være at godkende af Ministeriet for Handel, Industri og Søfart.

Endelig anerkendes Meddelelsen om, at Industriraadet ved Udstedelsen af et Cirkulære og paa anden Maade vil støtte Ordningens effektive Gennemførelse.

Aftale mellem Udenrigsministeriet og Industriraadet af 27.-3.-1942 angaaende Fortjenestsatserne.

I Tilslutning til Udenrigsministeriets Skrivelse af D. D. bekræftes, at der

¹⁾ Jfr. Memorandum af 21.-10.-1944 fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, nedenfor Side 1066.

som forkalkulerede Nettofortjenester højst kan godkendes følgende Procentsatser for Nettofortjenester *inkl.* Forrentning af Driftnsbyggene (hvis Forrentning af Driftnsbyggene i Overensstemmelse med Virksomhedens Omkostningsregnskab er inkluderet i Omkostningstillæggene, kan regnes med de i Parentes angivne Satser):

Ordresum:	under Kr. 10.000	ca. Kr. 50.000	ca. Kr. 100.000	over Kr. 200.000
Materialeandel:				
0 %:	11 % (8)	10 % (7)	9,5 % (6,5)	9 % (6)
30—60 %:	8 % (6,5)	7,5 % (6)	7 % (5,5)	7 % (5,5)
100 %:	5 % (5)	5 % (5)	5 % (5)	5 % (5)

For Leverancer, hvor de forkalkulerede Udgifter til Materialer samt andre Leverancer og Ydelser udefra („Materialeandelen“) udgør mellem 30 og 60 % af Produktionsprisen (Ordresummen ekskl. Handelsomkostninger, Nettofortjeneste, Emballage og Fragtudgifter), regnes med de i Skemaets 2. Linie angivne Satser.

Ved „Bearbejdningsleverancer“, hvor Materialerne stilles til Raadighed uden Beregning, gælder Satserne i Skemaets 1. Linie, og ved Videresalg af Leverancer udefra gælder Satserne i 3. Linie.

Hvis Materialeandelen er mellem 0 og 30 % eller mellem 60 og 100 %, regnes med Interpolationsværdier.

Fra Satserne kan i særlige Tilfælde, f. Eks. hvor Omsætningen ifølge Virksomhedens Karakter normalt er særlig lille i Forhold til den driftsnødvendige Kapital, efter Samraad med Industriraadet indrømme Lempelser, i hvilke Tilfælde der ved Bedømmelsen af Efterkalkulationen regnes med en Margin paa 20 % i Forhold til de godkendte særlige Satser.

Udenrigsministeriets Skrivelse af 15.-6.-1942 til Industriraadet, indeholdende et Tillæg til foranstaaende Aftale.

Under Henvisning til stedfunden Drøftelse angaaende Forrentningsbeløbs Beregning i Kalkulationer vedrørende ekstraordinære Industrileverancer fremsender Udenrigsministeriet hoslagt et Supplement til Aftalen af 27. Marts 1942.

Man har samtidig hermed tilstillet Grosserer-Societetets Komite og Provisshandelskammeret Afskrifter af Supplementet.

Supplement til Aftalen af 27. Marts 1942.

Hvis Forrentning af Driftnsbyggene inkluderes i Omkostningstillæggene, gælder følgende Regler herfor:

1. Som Forrentningssats (Rentefod) maa ikke regnes med mere end 5 %.
2. Driftnsbyggernes Værdi maa ved Beregning af det i Kalkulationerne indgaaende Forrentningsbeløb ikke ansættes højere end Assuranceværdien pr. 1.-1.-1939 med Tillæg af de bogførte Nyanskaffelsesværdier siden da (henholdsvis Fradrag for Afgang) samt af Grundskyldsværdien for ubebyggede Arealer. Det i Omkostningstillægget indkalkulerede Forrentningsbeløb maa dog ikke overstige 2 % af det Omsætningsbeløb, paa hvilket Omkostningerne fordeles.
3. Naar Forrentning af Driftnsbygget regnes som en Omkostning, maa Forrentning af Prioritetsgæld eller anden Form for Gæld ikke ogsaa regnes som en Omkostning.

4. Derimod maa Forrentning af Lagerbeholdninger af Materialer medregnes i Omkostningstillægget udover den under 2 omtalte Forrentning af Driftnsbygget, dog kun for den Art af Materialebeholdninger, der anvendes til Brug for de ekstraordinære Industrileverancer, medens Rente af Lagerbeholdninger af anden Art ikke maa medregnes i de paagældende Kalkulationer. Lagerbehold-

ningernes Værdi forudsættes ansat i Overensstemmelse med Skattevæsenets Regler.

Memorandum af 21.-10.-1944 fra den Kommitterede til „Udvalget for ekstraordinære Industrierbejder m. v.“ angaaende Konfektionsleverancer.

Ved Priskontrollens Indførelse medio 1941 var Prisen for de ekstraordinære Konfektionsleverancer, der paa det Tidspunkt udelukkende bestod af militære Uniformsleverancer, fastsat som Enhedspriser, der var fælles for hele Branchen.

Der blev fra Industriraadets Side lagt megen Vægt paa, at der ved den nyetablerede Priskontrol ikke foretoges Prisreguleringer for hvert enkelt Konfektionsfirmas Leverancer, hvilket fik følgende Udtryk i Industriraadets Cirkulære af 26.-9.-1941:

„Forsaavidt angaar saadanne ensartede Leverancer, som beordres i Henhold til Enhedspris-Kontrakter, vil Bedømmelsen af de ansatte Priser hos Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager kunne ske under Hensyntagen til Forholdene i Branchen og de i Leverancen deltagende Virksomheder under eet“.

Da man for at prisprøve Konfektionsbranchens Enhedspriser forlangte Kalkulationer forelagt, viste der sig at være visse Vanskeligheder herved, saa det blev nødvendigt at opstille Retningslinier, efter hvilke Kalkulationerne skulde opstilles. Der blev i et særligt „Skema“ i April 1942 givet Regler for Beregningen af „Fabriksomkostningstillægget“. Under Forhandlingerne med Branchen lykkedes det derimod ikke at finde en Maade, hvorpaa de øvrige Omkostninger (Handels- og Administrationsudgifter) kunde kalkuleres for de enkelte Virksomheder, og man gik ind paa dertil at regne med en ensartet Sats paa 10 % af Forarbejdningsprisen og at kombinere denne Sats med et Nettofortjenestetillæg paa 8 % og et Tillæg paa 2 % til Imødegaaelse af Tab ved de hyppige Fabrikationsomstillinger, som de tyske Leverancer gav Anledning til. Til Forarbejdningsprisen blev der saaledes ialt lagt et Tillæg paa 20 %. Til Sammenligning tjente, at Prisdirektoratet havde godkendt et tilsvarende Tillæg paa 22 %, der endda beregnedes af en Fabrikspris, hvori ogsaa indgik Materialeprisen, der i de tyske Kalkulationer var Nul.

Omend 20 %-Tillægget skønnedes i de fleste Tilfælde at være passende, var man dog klar over, at det for nogle Virksomheder muliggjorde en større Nettofortjeneste end den tilsigtede, ca. 6,7 % af Salgsprisen.

Efter Indførelsen af de nye Kalkulationsregler søgte man at regulere Enhedspriserne i Overensstemmelse hermed. I Tilfælde, hvor der var meget store Forskelle mellem de forskellige Virksomheders Kalkulationspriser, brød man Branche-Enhedspris-Systemet ved for de paagældende Objekter at indføre to eller undertiden tre Prisklasser, omend dette mødte Modstand fra saavel dansk som fra tysk Side.

Da der i Løbet af 1942 indførtes „obligatorisk Efterkalkulation“ for de øvrige Industrierbejder, forlangte man, at ogsaa Konfektionsleverancerne skulde efterkalkuleres for derved at faa en Kontrol med de indsendte Forkalkulationer.

I Aftalen af 27.-3.-1942¹⁾ mellem Regeringsmyndighederne og Industriraadet var der iøvrigt indsat følgende Passus:

„For Konfektionsleverancer, for hvilke der anvendes Brancheenhedspriser, kan man tiltræde, at der søges truffet en særlig Ordning efter Forhandling mellem Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager og Branchen“.

Det viste sig imidlertid vanskeligt at faa Efterkalkulationer fra de Virk-

1) Ovenfor S. 1064.

somheder, som havde meget blandet Arbejde, men efterhaanden synes disse Vanskeligheder dog at være overvundet, og det har derefter været muligt at regulere Enhedspriserne.

Man har i Løbet af indeværende Aar tillige haft Opmærksomheden henvendt paa at faa oplyst, hvor stor en Del af 20 %-Tillægget der medgaar til Drifts-udgifter, og hvor stor en Del der bliver til Rest som Nettofortjeneste.

I et Par Tilfælde, hvor der har vist sig at være opnaaet en væsentlig større Nettofortjeneste end den tilsigtede, er Firmaerne indgaaet paa fremtidig at reducere Priserne og i et enkelt Tilfælde har et Firma nedsat 20 %-Tillægget til 8 %, idet Handels- og Administrationsomkostninger erkendtes at være ubetydelige.

I et Par Tilfælde har man imidlertid paa Grundlag af Aarsregnskaber kunnet konstatere, at der har været opnaaet væsentlig større Fortjenester paa de tyske Leverancer end forudsat.

.....

I disse og eventuelt lignende Tilfælde mener man at maatte stille Krav om, at en Nettofortjeneste udover 8 % (6,7 % plus 20 % Tolerance) af Salgsprisen (eller rettere den „korrigerede“ Salgspris) maa indbetales til Reguleringsfonden. Hvis et Firma har foretaget Indbetalinger til Reguleringsfonden og ved Hjælp af et senere Aarsregnskab kan godtgøre at have tjent mindre end 5,3 % (6,7 % minus 20 % Tolerance), kan det faa tilbagebetalt en tilsvarende Del af den tidligere Indbetaling til Fonden.

Efter at have konstateret, at det trods de jævnligt foretagne Reguleringer af Enhedspriserne ikke har været muligt at hindre at i hvert Fald nogle Firmaer har opnaaet urimelig høje Nettofortjenester paa de tyske Leverancer, anser man det for paakrævet at faa indsendt fra samtlige Firmaer en revisorattesteret Opgørelse over de i Løbet af *indeværende* Aar opnaaede Nettofortjenester vedrørende de omhandlede Leverancer og at forlange Indbetaling til Reguleringsfonden af eventuelle Overfortjenester opgjort paa den ovenfor angivne Maade.

Sluttelig bemærkes, at vedrørende de i de sidste Par tilkomne Leverancer af *civil* Konfektion har Branche-Enhedspriser ikke været anvendt. For de siden April 1943 godkendte Leverancers Vedkommende foretages, naar Efterkalkulationerne er indsendt, Avanceregulering via Reguleringsfonden paa lignende Maade som for andre ekstraordinære Industrileverancer.

Ved Behandlingen af Sagen i Udvalget den 26.-10.-1944 vedtoges det at lade en af Priskontrolmyndigheden udpeget statsautoriseret Revisor gennemgaa alle de paagældende Konfektionsvirksomheders Regnskaber ikke alene for Aaret 1944, men ogsaa for 1943. For sidstnævnte Aars Vedkommende vilde man i Betragtning af Efterreguleringskravets sene Fremkomst først kræve Tilbagebetaling i de Tilfælde, hvor der paa Leverancerne til Værnemagten var opnaaet over 12 % Nettofortjeneste, medens Grænsen i de øvrige Tilfælde sattes ved 8 %.

De tyske Militærmyndigheder protesterede herimod og insisterede paa, at 12 % eller i hvert Fald 10 % Nettofortjeneste blev godkendt for 1944- og 1945-Leverancerens Vedkommende. Bl. a. henviste de til, at de af Prisdirektoratet fastsatte Avancebestemmelser var gunstigere, naar Hensyn toges til, at Materialeværdien ikke indgik i Kalkulationerne vedrørende de tyske Leverancer, hvortil Materialerne vederlagsfrit blev stillet til Raadighed.

Fra dansk Side fastholdtes de trufne Prisreguleringsbestemmelser.

b. VÆRFTSLEVERANCER

For Skibsreparationernes Vedkommende var der i Maj 1940 blevet afsluttet Kontrakter mellem „Kriegsmarinewerft Kiel“ og en Række danske Virksomheder om løbende Udførelse af Reparations- og Ombygningsarbejder.

I Henhold til Kontrakterne var der for hver Arbejdstime indenfor hver Faggruppe fastsat en Timesats, der dækkede den normalt udbetalte Arbejds løn og alle paaløbne Omkostninger.

Saa vel paa disse Sats er som paa alle Materialeleverancer og Underleverandør-Regninger beregnet et Fortjenestebe løb paa 8 %.

For de tyske Handelsskibe, der reparerer ved danske Værfter, regnedes ikke med Timepriser, men med Overslagspriser.

Efter at den særlige Priskontrol var etableret, indførtes der med Virkning fra 1.-6.-1942 en ændret Afregningsmaade og Fortjenestesatsen nedsattes fra 8 % til 6 %, henholdsvis til 2 % for Underleverancer.

I Stedet for gennemsnitlige Timesatser regnedes med den faktisk udbetalte Løn og med Omkostningstillæg udregnet paa tilsvarende Maade som for de øvrige ekstraordinære Industriarbejder, jfr. ovenfor under a, S. 1060.

For Handelsskibe, hvor der var kontraheret om faste Priser, forlangtes Efterkalkulationer indsendt, og Fortjenesten begrænsedes til 6 %, henholdsvis 2 %.

Ogsaa for Nybygningernes Vedkommende indførtes tilsvarende Efterkalkulationer.

Efterkalkulations-Bestemmelser vedrørende „Hansa-Skibene“ af 5.-3.-1945, fastsat af Udenrigsministeriets Kommitterede.

I Henhold til Kontraktens § 14, sidste Stk., skal Hansa-Skibene priskontrolleres efter de samme Bestemmelser, som er aftalt mellem den tyske Krigsmarine og de danske Værfter.

Følgende Bestemmelser er derfor gældende:

- 1) Adskillelsen mellem direkte debiterede Udgifter og Driftsudgifter debiteret ved Hjælp af Omkostningstillæg i Procent af den produktive Arbejds løn (inkl. Dyrtidstillæg, Overtidstillæg, Feriepenge m. v.) foretages i Overensstemmelse med den af Industriraadets Centralkontor den 22.-10.-1942 udsendte Vejledning.
- 2) Materialeudgifterne debiteres under Hensyntagen til Centralkontorets Cirkulære af 22.-10.-1942 angaaende Nettopriser, Toldgodtgørelser, Forskel mellem danske og tyske Priser, Restmaterialer og Lagerspild.
- 3) Som Omkostningstillæg anvendes de paa Grundlag af revisorattesterede Aars-Omkostningsberegninger fastsatte Tillæg. Tillæggene udregnet paa Grundlag af f. Eks. 1943-Aarsregnskabet anvendes paa den i Tidsrummet 1.-6.-1943 — 31.-5.-1944 udbetalte produktive Arbejds løn. For Helsingør-Værftet, hvis Regnskabsaar løber fra Juli til Juni, er den tilsvarende Gyldighedsperiode 1.-9. — 31.-8.
- 4) Som Bevogtningstillæg anvendes de periodevis udregnede Tillæg til den produktive Arbejds løn.
- 5) Som Fortjeneste tillades (jfr. Centralkontorets Cirkulærer af 27.-1.-1943 og 3.-3.-1943):
 - a) 6 % paa
 - 1) Materialer, der tages fra Værftets Lager eller købes udefra og indgaar i Produktionen efter at være bearbejdet af Værftet.
 - 2) Den produktive Arbejds løn og
 - 3) Omkostningstillæggene og Bevogtningstillæggene (for saa vidt disse ikke overstiger 10 %.
 - b) 2 % paa
 - 1) Hovedkedler*) og Hovedmaskiner*) samt Hjælpemaskiner, Udrustningsgenstande m. m. fremstillet af Underleverandører og betalt af Værftet, og

*) Værfter, der selv udfører disse Dele, maa udover den tilladte Fortjeneste paa denne Produktion ikke yderligere beregne sig 2 % Tillæg.

- 2) *Assistancearbejder* ydet af Underleverandører og betalt af Værftet, herunder Forsikrings- og Klassifikationsudgifter samt Honorar til de korresponderende Værfter.
- c) 0 % paa
- 1) *Udrustningsgenstande og Anlæg*, der af Rederiet stilles til Raadig for Værftet *uden Beregning*. (Eventuelle Transport- og Indbygningsomkostninger, som Værftet maatte have afholdt i Forbindelse med saadanne Leverancer, debiteres, og Fortjenesten beregnes paa sædvanlig Maade), og
 - 2) Leveringer efter *Tarif*.

Iøvrigt gælder følgende særlige Bestemmelser:

- 6) Efterkalkulationerne *udformes* efter nærmere Aftale og revisorattesteres. Vedrørende Hovedkedler og Hovedmaskiner indsendes særskilte Efterkalkulationer.
- 7) I Efterkalkulationerne maa *særlige Arbejder* udført efter Ordre fra den tyske Marine (f. Eks. Kanoninstallation, Minesikring m. m.) holdes adskilt fra Hovedarbejdet.
- 8) I Efterkalkulationerne godkendes ikke Hensættelser af Beløb til Imødegaaelse af eventuelle „*Garantitids-Udgifter*“.
- 9) Da Fordelingen af Udgifterne paa de enkelte danske og tyske Hansa-Skibe delvis beror paa et Skøn, maa der ved de opstillede Efterkalkulationer vedrørende et Værfts danske og tyske Hansa-Skibe foretages en *Afstemning af de samlede Udgifter* ved Bygningen af Hansa-Skibene.

c. VÆRNEMAGTS-ENTREPRENØRARBEJDER

Da Handelsministeriets Bekendtgørelse af 23.-12.-1941 (se Afsnit A, S. 49) blev udstedt, udførtes Værnemagts-Entreprenørarbejderne i Reglen som Regningsarbejde efter nogle tyske Regler. Som Erstatning herfor fastsattes:

Bestemmelser af 11.-7.-1942 vedrørende Priskontrol med Værnemagts-Entreprenørarbejder, udstedt af Udenrigsministeriets Kommitterede.

For at undgaa Forsinkelse af Prisdokumentationen bør vedkommende Entreprenør saa snart som muligt indsende udførlige Oplysninger om den Kalkulation, der har ligget til Grund for Tilbudet paa det paagældende Arbejde. Oplysningerne skal være udfærdiget paa Tro og Love i Overensstemmelse med Virksomhedens indhøstede Erfaringer fra tidligere udførte, tilsvarende eller lignende Arbejder og skal afgives i Overensstemmelse med følgende Retningslinier:

- I. Det vil være at foretrække, at Tilbudet er udarbejdet paa Grundlag af Fordelingslister, der indeholder en Specifikation af Materiale-mængder og Enhedspriser. Enhedspriserne forudsættes at indeholde samtlige Udgifter samt den paaregnede Nettofortjeneste. Berettigelsen af de forlangte Enhedspriser vil kunne forlanges sandsynliggjort ved Henvi-sning til tidligere Licitations-Enhedspriser for civile Arbejder af lignende Art. Ved Bedømmelsen af Enhedspriserne vil der tillige kunne tages Hensyn til Priser, der maatte være betalt for tilsvarende Arbejder udført af Stat eller Kommune. Hvis Tilbudsprisen ikke i det væsentlige lader sig kalkulere ved Hjælp af Enhedspriser, som af Entreprenøren kan godtgøres at være almindelig anvendte og anerkendte, maa Entreprenøren tillige fremlægge en Kalkulation, hvori Tilbudsprisen er opdelt i følgende Poster:

A. *Arbejds-løn* til de Arbejdere og Formænd, der forventes at blive direkte

beskæftiget ved det paagældende Arbejde, inkl. Ferieløn og eventuelle Forsikringsudgifter (særlige Poster).

- B. *Materialer*, der indgaar permanent i Anlægget, med Angivelse af Art, Mængder og Enhedspriser.
- C. Leverancer eller Ydelser fra *Underentreprenører*. Eventuelt vil der af sidstnævnte blive forlangt indsendt specificerede Kalkulationsoplysninger.
- D. *Fragt- og Kørselsudgifter*, saafremt disse ikke allerede er indeholdt i Materialepriserne.
- E. Leje af *Materiel* eller beregnet Godtgørelse for Benyttelse af eget Materiel, inkl. Udgifter til Vedligeholdelse og Forsikring.
- F. *Andre Byggepladsudgifter*:

Tilsyns- og Kontorpersonel	}	udelukkende anvendt ved det paagældende Arbejde.
Lokaler og andre Kontorudgifter		
Brændsel, Elektricitet, Smøreolie og diverse Hjælpematerialer		
Værktøj, Transportmateriel, Pumper o. lign.		
Skure, Stilladser, Afstivninger, Forskallinger o. lign.		

G. *Projekteringsarbejder*.

H. Andel i *Hovedadministration*.

Personel,
Lokaler og andre Kontorudgifter,
Rejseudgifter,
Eventuelle Provisioner, med Angivelse af Motiveringen herfor.

J. *Nettofortjeneste*.

K. Eventuelt *Risikotillæg*.

Saafremt ikke andet er fastsat i Udbydelsesbetingelserne, vil Entreprenøren kunne paaregne at faa à conto-Udbetaling paa Entreprisen summen en Gang hver Maaned efter herom indsendt Begæring til vedkommende Byggeledelse.

Derimod kan der ikke forventes Forskudsbetaling, og saafremt dette er en Forudsætning for Entreprenørens Overtagelse af Arbejdet, maa Kravet herom være særlig motiveret i Tilbudet.

II. Saafremt det paagældende Arbejde skal udføres som Regningsarbejde, kan der ydes Entreprenøren Betaling efter følgende Regler:

- a. Udbetalt *Arbejdsløn* (inkl. Ferieløn) til Arbejder og Formænd, som fuldt ud deltager i Arbejdet, med et Tillæg af ... % (i Almindelighed 20 %).

Saafremt Entreprenøren efter de gældende Overenskomster eller efter Aftale med Byggeledelsen udbetaler Arbejderne Godtgørelser for særlige Omkostninger (f. Eks. Kostpenge) eller andre Tillæg, som efter de sædvanlige Regler ikke medregnes som ferieberettiget Arbejdsløn, skal de paagældende Udgiftsbeløb afregnes *uden* Procenttillæg.

- b. Udgifter til *Krigsforsikring* for det ved Arbejdet beskæftigede Personel, *uden* Procenttillæg.
- c. Udgifter til *Materialer*, der indgaar permanent i Anlægget, med et Tillæg af 8 % til Nettobeløbene.
- d. Godtgørelse for *Materialer*, der anvendes til Forskallinger og Afstivninger, men dog højst ½ af de paagældende Materialers Nyværdi.
- e. Udgifter til:

Brændsel, Elektricitet, Smøreolie og andre Hjælpematerialer,
Underentreprenører,
Fragt og Kørsel

med et Tillæg af 5 % til Regningens Nettobeløb.

f. Udgifter til Leje af større Materiel (Gravemaskiner, Betonblander-maskiner o. lign.) eller beregnet Godtgørelse for Benyttelse af eget Materiel, inkl. Udgifter til Vedligeholdelse og Forsikring, *uden* Procenttillæg.

Udgifterne maa dokumenteres at svare til de virkelige betalte Netto-beløb efter Fradrag af eventuelle Rabatter, Bonus eller lign. (dog ikke den eventuelt ydede Kasserabat).

For de anførte Tillægsbetalinger skal Entreprenøren afholde alle Udgifter til Værktøj, mindre Materiel, Pumper o. lign., Skure og Stilladser, Ledelsen og Administrationen af Arbejdet, saavel paa Entreprenørens Hovedkontor som paa Arbejdspladsen, herunder Udarbejdelsen af Arbejdstegninger, Materielfortegnelser o. lign. paa Grundlag af foreliggende Hoved- og Detailregninger samt alle Forsikringer og Afgifter.

Hvis der af Byggeledelsen kræves Tilsyn med det paagældende Arbejde, i større Omfang end det i Almindelighed maa anses for nødvendigt af Hensyn til Arbejdets forsvarlige Udførelse eller i et Omfang, der ikke staar i rimeligt Forhold til Entreprisens Størrelse, vil Lønningsudgifterne til det ekstraordinære Tilsynspersonel kunne godtgøres Entreprenøren med et Tillæg af 8 %, men dog kun efter forudgaaende Aftale herom og Godkendelse heraf. Udgifter til særlige Omkostninger i Forbindelse med dette Tilsyn (f. Eks. Rejse- og Kostpenge) afregnes uden Procenttillæg.

Saafrømt Entreprenøren skal udføre Projekterings- og Beregningsarbejder, betales disse efter særlig Aftale med Byggeledelsen, men kun efter Godkendelse herfra.

Bliver der af Entreprenøren kun stillet Arbejdskraft til Raadighed for vedkommende Byggeledelse, kan der herfor beregnes et Tillæg paa indtil 14 % af den udbetalte Arbejds løn, inkl. Ferieløn, hvilket Tillæg skal dække Udgifter til Forsikringer (ekskl. Krigsforsikring) Administrationsomkostninger samt Fortjeneste.

III. I de Tilfælde, hvor de ovenfor angivne Regler for Regningsarbejder ikke skønnes anvendelige, vil Arbejdet kunne udføres af Entreprenøren med Godtgørelse af samtlige dokumenterede Nettoudgifter med et til Virksomhedens sædvanlige Omsætning svarende Tillæg til Dækning af Udgifter til Hovedadministrationen (dog ikke over 5 %), samt et Tillæg af 6 % som Nettofortjeneste.

Hvis der i Tilslutning til en Entreprise, der udføres til en fast Tilbudspris, maatte blive forlangt udført mindre Tillægsarbejder, for hvilke den til Grund for Tilbudet liggende Fordelingsliste (med tilhørende Enhedspriser) eller Kalkulation ikke indeholder fornødent Grundlag til Beregning af Merprisen, er Entreprenøren pligtig at udføre Tillægsarbejderne efter de i Afsnit II indeholdte Regler for Regningsarbejde. Det under a) omhandlede Arbejds løn-Procenttillæg ansættes til 20 %.

IV. Det er en Forudsætning for Prisgodkendelsen,

at Arbejdet aflønnes efter de mellem Organisationerne under Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund afsluttede Overenskomster, og — for saa vidt Arbejdet udføres i Slumpakkord — at de opnaaede Timefortjenester i Akkord ikke overstiger Timefortjenesten ved Akkordarbejde i Henhold til Lønstatistikken,

at der paa Forlangende indsendes Lønningslister,

at alle Priser og Tariffer m. v. er i Overensstemmelse med den gældende Prislovgivning,

at Ændringer i Arbejdets Omfang, af de oprindeligt forudsatte Arbejdsydelser eller af Enhedspriserne, anmeldes hertil,

- at* der paa Anmodning fra Danmarks Nationalbank til denne indsendes Kopier (evt. i 2 Eksemplarer) af Firmaets Regninger til den tyske Værnemagt, samt
- at* Entreprenøren — for saa vidt angaar godkendte Tilbudsarbejder — forpligter sig til paa Opfordring efter Arbejdets Fuldførelse hertil at indsende en Efterkalkulation for det paagældende Arbejde.

Efter at det fra tysk Side stillede Krav om Priskontrollens Ophør var blevet trukket tilbage, jfr. den ovenfor S. 1050 omtalte Noteveksling af 8./15. September 1943, fastsattes følgende:

Bestemmelser vedrørende Priskontrol med Værnemagts-Entreprenørarbejder af 15.-10.-1943, udstedt af Udenrigsministeriets Kommitterede.

I. Ved Udførelsen af Entreprenør- og Byggearbejder for den tyske Værnemagt her i Landet er det en Forpligtelse for Entreprenøren:

- at* Arbejdet aflønnes i Overensstemmelse med de i „Lønkontrolloven“ (Lov Nr. 93 af 9. Marts 1943)¹⁾ indeholdte Bestemmelser, samt at de fakturerede Priser for Materialer, Kørsler m. m. er i Overensstemmelse med Prislovgivningen og de i Henhold hertil fastsatte Bestemmelser,
- at* der paa Forlangende indsendes Lønningslister,
- at* Tilladelse til Levering af Materialer til Værnemagten foreligger,
- at* Betalinger til Værnemagten for leverede Materialer sker ved en til den tyske Ordregiver udstedt krydset Check (og ikke ved kontant Betaling eller ikke-krydset Check), saafremt Afregning ikke er foretaget ved Fradrag paa Regning for Arbejdet,
- at* der paa Anmodning fra Danmarks Nationalbank til denne indsendes 2 Kopier af Firmaets Regninger til den tyske Værnemagt.

II. Entreprenøren er forpligtet til senest en Maaned efter Modtagelsen af den sidste à conto Betaling hertil at indsende en af en statsautoriseret Revisor attesteret Efterkalkulation opdelt i følgende Poster:

- A. Arbejdsløn**, dels til de Arbejdere og Formænd, dels til det Tilsyns- og Kontorpersonale, der har været direkte beskæftiget ved det paagældende Arbejde, inkl. (som særlige Poster) Ferieløn og Forsikringsudgifter.
- B. Materialer**, dels saadanne, som er indgaaet permanent i Anlægget, og som er betalt af Entreprenøren, dels Hjælpematerialer m. m. (f. Eks. Brændsel, Elektricitet, Smøreolie m. m.), dels Materialer til Forskallinger og Afstivninger, idet der vil kunne medtages de til Anskaffelsen af de nødvendige Træmaterialer faktisk medgaaede Beløb med følgende Korrektioner:
- 1) For nyanskaffet Træ, der ved det paagældende Arbejde kun er blevet anvendt til 1 eller 2 Støbninger, regnes med $\frac{1}{2}$, henholdsvis $\frac{3}{4}$ af Anskaffelsesprisen.
 - 2) For brugt Træ, hvis Anskaffelsesudgift ikke allerede er afholdt af Værnemagtsarbejder, eller som kun har været anvendt til 1 eller 2 tidligere Støbninger, kan i Efterkalkulationen medregnes $\frac{1}{2}$ af Træets Dagspris for 2. og yderligere $\frac{1}{2}$ for en eventuel 3. Benyttelse af Træet.
- C. Udgifter til Underentreprenører**, herunder Fragt- og Kørselsudgifter, som ikke er indeholdt i de under **B.** nævnte Poster.
- D. Udgifter til Materielleje** eller beregnet Godtgørelse for Benyttelse af eget Materiel (herunder Værktøj, Transportmateriel, Pumper, Skure, Stilladser m. m.), inkl. Udgifter til Vedligeholdelse og Forsikring.

1) Se Afsnit A, S. 91.

Uanset at Materielleje og Godtgørelse for Benyttelse af eget Materiel eventuelt er ydet Entreprenøren efter særlige med Bygherren aftalte Regler, vil der kunne forlanges opstillet Efterkalkulation herfor. Hvis det ved denne viser sig, at den modtagne Godtgørelse overstiger Summen af:

- a) de faktisk medgaaede Vedligeholdelses- og Reparationsudgifter (saafremt disse ikke paa anden Maade allerede er indeholdt i den kalkulerede Pris),
- b) de af Skattevæsenet godkendte Afskrivningsbeløb og
- c) 5 % Forrentning af Brugsværdien (Genanskaffelsværdien med Fradrag for Ælde og Slitage),

betragtes et saadant Merbeløb som en Del af den opnaaede Nettofortjeneste.

E. *Andre Byggepladsudgifter*, herunder Lokale- og andre Kontorudgifter ved Byggepladsen samt Rejsseudgifter foranledigede af det paagældende Arbejde.

F. *Renteudgifter*, d. v. s. faktisk afholdte Renteudgifter til den for Arbejdets Finansiering nødvendige effektive Udnyttelse af en Kassekredit. En Forudsætning herfor er, at Entreprenøren anvender en særlig Kassekreditkonto for den paagældende Entreprisen og lader alle Indbetalinger vedrørende Entreprisen indgaa paa denne Konto. Det kan dog tillades, at der for flere Værnemagtsarbejder anvendes en fælles Kassekreditkonto under Forudsætning af, at Fordelingen af de i Efterkalkulationerne indkalkulerede Renteudgifter foretages saa nøje som muligt svarende til, hvad de enkelte Entrepriser har givet Anledning til. Beregningen heraf kan forlanges attesteret af en statsautoriseret Revisor.

Saafernt en Entreprenør i Stedet for — som ovenfor omtalt — at gøre Brug af en Kassekredit udlægger de tilsvarende, nødvendige Beløb af egne Midler, kan der som Rentegodtgørelse herfor i Efterkalkulationen regnes med 2 pCt. p. a. af de til Raadighed stillede Beløb. Beregningen maa attesteres af en statsautoriseret Revisor.

Derudover kan ikke indkalkuleres Renteudgifter for det igangværende Arbejde. Saafernt sidste Rate ikke er blevet betalt senest 2 Maaneder efter Slutregningens Indgivelse til vedkommende Byggeledelse, kan der dog i Efterkalkulationen medregnes Rente (5 pCt. p. a.) af sidste Rate fra nævnte Tidspunkt.

G. *Hovedadministrations-Omkostningstillæg.*

Ved Beregningen af Andelen i *Hovedadministrationsudgifter* (d. v. s. Udgifter, der i Modsætning til de direkte Udgifter til Arbejdsløn, Materialer, Underleverancer, Fragt og Kørsel, Materielleje eller -godtgørelse, andre Byggepladsudgifter samt Kassekreditrenter ikke kan specificeres for det paagældende Arbejde) maa de samlede Hovedadministrationsudgifter (med nedennævnte Fradrag) i det sidste Regnskabsaar udregnes i pCt. af Omsætningen (i Omsætningen kan medregnes Materialeværdien af Materialer, der stilles til Raadighed af Bygherren, men ikke Indtægter vedrørende Projekteringsarbejder eller anden ikke-egentlig Entreprenørvirksomhed, der regnskabsmæssigt maa udskilles som en særlig Afdeling), og et tilsvarende Tillæg kan da indkalkuleres i Kalkulationen vedrørende Værnemagtsarbejder. Følgende Udgifter kan ikke medregnes til Administrationsudgifterne, men maa afholdes af Fortjenesten:

Indkomstskatter,

Driftsherreløn (i Ikke-Aktieselskaber) udover hvad der i det foreliggende Tilfælde har kunnet godkendes som en Omkostning (i Almindelighed Kr. 12.000 aarlig for hver i Virksomhedens Ledelse aktivt deltagende Indehaver), samt

Tantiømer til overordnede Funktionærer udover garanterede Minimumsbeløb, medmindre der er truffet anden særlig Aftale herom.

Følgende Udgifter kan normalt ikke anerkendes som for Værnemagtsarbejderne nødvendige Udgifter:

Forskellige Salgs- og Serviceudgifter,
Provisioner,
Reklameudgifter, og
Repræsentationsudgifter.

H. *Nettofortjeneste* = udbetalte Entreprisenum ÷ ovennævnte Poster A—G (Kostprisen).

Samtlige Udgifter maa kunne dokumenteres (ved Attestation af en statsautoreret Revisor) at svare til de virkelig betalte Nettobeløb efter Fradrag af eventuelle Rabatter, Bonus el. lign.

III. Saafremt Entreprisen strækker sig over mere end 6 Maaneder, er Entreprenøren forpligtet til senest 7 Maaneder efter Arbejdets Paabegyndelse at forelægge en foreløbig Efterkalkulation (*Mellemkalkulation*) for den udførte Del af Arbejdet udarbejdet efter samme Retningslinier som ovenfor anført for den endelige Efterkalkulation.

Hvis denne Mellemkalkulation viser, at den foreløbig opgjorte Nettofortjeneste for den udførte Del af Arbejdet (udbetalte Rater ÷ ovennævnte Poster A—G), udgør mere end 10 pCt. af Kostprisen, er Entreprenøren forpligtet til at indbetale det overskydende Beløb paa en Spærrekonto i Danmarks Nationalbank, hvorfra Beløbet frigives, saafremt en følgende Mellemkalkulation eller den endelige Efterkalkulation motiverer en Frigivelse.

IV. Saafremt Efterkalkulationen viser, at den opnaaede *Nettofortjeneste* overstiger 6 pCt. plus 20 pCt. Tolerance = 7,2 pCt. af Kostprisen, er Entreprenøren forpligtet til at indbetale det overskydende Beløb til Danmarks Nationalbank til Kredit for Værnemagtskontoen.

Ophæves Kontrakten, inden det specificerede Arbejde er fuldført, tilkommer der Entreprenøren Betaling (inkl. højst 7,2 pCt. Fortjeneste) for den udførte Del af Arbejdet, men ikke derudover et Fortjenestebeløb, svarende til den ikke-udførte Del af Entreprisen.

V. Eventuel Aftale mellem Entreprenøren og Bygherren om Ydelse af *Forskuds-betaling* kan kun godkendes paa Betingelse af, at Forskudsbeløbet af Bygherren for Entreprenørens Regning indbetales paa en Spærrekonto i Danmarks Nationalbank, hvorfra Delbeløb kan frigives, efterhaanden som der ved à conto Betalingerne for udført Arbejde ydes en tilsvarende Dekort.

VI. Saafremt Entreprenøren ikke ønsker stipulerede *Sikkerhedsbeløb* tilbageholdt i Entreprenørens Tilgodehavende hos Ordregiveren, maa der stilles Bankgaranti for Sikkerhedsbeløbet. Bankgarantien maa stilles i den Form, at tilsvarende Beløb indbetales til Danmarks Nationalbank paa en Spærrekonto, hvorover Ordregiveren i Forstaaelse med Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager disponerer.“

Supplerende Bestemmelser¹⁾ til Bestemmelserne af 15.-10.-1943.

.....
D. *Udgifter til Materielleje.*

- 1) Direkte Udgifter til Leje af fremmed Materiel (herunder Værktøj, Transportmateriel, Pumper, Skure, Stilladser m. m.)
- 2) Godtgørelse for Benyttelse af eget Materiel (Afskrivning og Forrentning). Som *Afskrivning* kan der regnes med de af Skattevæsenet godkendte *Afskrivningsbeløb* (altsaa *ikke* med eventuelt godkendte Procentsatser anvendt paa en anden Værdiansættelse end anvendt af Skattevæsenet). Hvis de af Skattevæsenet godkendte *Afskrivningsbeløb* ikke kan specificeres for hver enkelt Maskine, kan Firmaets samlede godkendte *Afskrivningsbeløb* tillades fordelt i Forhold til Firmaets samlede Arbejds løn (til Arbejdere og Formænd) i det paagældende Aar

¹⁾ Fremkommet efterhaanden i Anledning af Forespørgsler fra forskellige Entreprenørfirmaer.

ved Arbejdspladser, hvor Entreprenørmateriel er anvendt, saaledes at der udregnes en hertil svarende Procentsats. Det er en Forudsætning, at der ved det omhandlede Arbejde er anvendt Entreprenørmateriel i lignende Omfang som ved de andre Arbejdspladser, hvor Materiel er benyttet.

Forrentningen maa beregnes af Materiellets Brugsværdi, der kan sættes lig Genanskaffelsværdien med Fradrag for Ælde og Slitage. Dette Fradrag maa i Almindelighed svare til Materiellets Alder gange den godkendte Afskrivnings-sats (er altsaa f. Eks. 60 % for en 3 Aar gammel Maskine, der er tilladt afskrevet med 20 % p. a.). Fradraget skal dog ikke være større, end at der for en brugelig, men fuldt afskrevet Maskine regnes med eet Aars resterende „Levetid“ (altsaa f. Eks. med 20 % af Genanskaffelsværdien for en brugelig 6 Aar gammel Maskine, der er tilladt afskrevet med 20 % p. a.). Saafremt Forrentningsbeløbet ikke kan udregnes for hver enkelt Maskine, vil det samlede Forrentningsbeløb kunne fordeles i Forhold til Arbejdslønnen, paa tilsvarende Maade som ovenfor anført for Afskrivningens Vedkommende.

Ved Bestemmelsen af Materiellets Brugsværdi kan i Almindelighed regnes med følgende Afskrivningssatser:

Blandemaskiner	15 %
Tromler	12,5 %
Pumper	15 %
Spil	15 %
Lokomotiver	12,5 %
Tipvogne	12,5 %
Skinner	10 %
Motorer	15 %
Generatorer	25 %
Lastautomobiler	20 %
Personautomobiler	15 %
Træbearbejdningmaskiner	10 %
Skurvogne	12,5 %

- 3) De faktisk medgaaede Vedligeholdelses- og Reparationsudgifter saavel til fremmed som til eget Materiel (saafremt disse Udgifter ikke er medtaget under andre Poster i Efterkalkulationen).

G. Hovedadministrations-Omkostningstillæg.

Ved Beregningen af Andelen i *Hovedadministrationsudgifter* (d. v. s. Udgifter, der i Modsætning til de direkte Udgifter til Arbejds løn, Materialer, Underleverancer, Fragt og Kørsel, Materielleje eller -godtgørelse, andre Byggepladsudgifter, samt Kassekreditrenter ikke kan specificeres for det paagældende Arbejde) maa de samlede Hovedadministrationsudgifter (med nedennævnte Fradrag) i vedkommende Regnskabsaar udregnes i Procent af den udbetalte Arbejds løn eller af Omsætningen, og et tilsvarende Tillæg kan da indkalkuleres i Efterkalkulationen for det paagældende Arbejde.

Saafremt Hovedadministrationstillægget udregnes paa Grundlag af Omsætningen, kan der i denne medregnes Værdien af de Materialer, der er stillet til Raadighed af Bygherren, men ikke Indtægter vedrørende Projekteringsarbejder eller anden ikke-egentlig Entreprenørvirksomhed, der regnskabsmæssig maa udskilles som en særlig Afdeling.

Følgende Udgifter kan ikke medregnes i Administrationsudgifterne, men maa afholdes af Fortjenesten:

Indkomstskatter

Driftsherreløn, udover hvad der i det foreliggende Tilfælde har kunnet godkendes som en Omkostning.

(For Ikke-Aktieselskaber vil der i Almindelighed kunne godkendes som Omkostning et Beløb af Kr. 12.000 aarlig for hver i Virksomhedens Ledelse aktivt del-

tagende Indehaver; for mindre Virksomheder, hvor dette Beløb vil udgøre en uforholdsmæssig stor Del af de samlede Omkostninger, dog kun et skønsmæssigt ansat lavere Beløb), samt

Tantiører til overordnede Funktionærer udover garanterede Minimumsbeløb, medmindre der er truffet anden særlig Aftale herom.

Følgende Udgifter kan normalt ikke anerkendes som for Værnemagtsarbejder nødvendige Udgifter:

Forskellige Salgs- og Serviceudgifter,
Provisioner,
Reklameudgifter og
Repræsentationsudgifter.

VII. BILAG TIL KAPITEL 2 A.

Bilag 1. Skrivelse af 27. Juli 1940 fra Udenrigsministeriet til Finansministeriet.

I Forbindelse med sin Skrivelse af 10. f. M. vedrørende de Financieringsproblemer, der er opstaaet for Danmark paa Grund af, at Tyskland ikke for Tiden vil kunne betale den forøgede Indførsel fra Danmark gennem forøgede Vareleverancer hertil eller paa anden Maade, meddeler Udenrigsministeriet, at det i Skrivelsen omhandlede Spørgsmaal vedrørende ekstraordinær Industrieksport til et Beløb af ca. 21 Mill. RM var Genstand for Forhandlinger paa de nylig afsluttede Møder i det dansk-tyske Regeringsudvalg.

Under de efter Afsendelse af Udenrigsministeriets ovennævnte Skrivelse med de tyske Myndigheder førte fortsatte Forhandlinger vedrørende Gennemførelsen af Programmet havde det vist sig, at man ikke fra tysk Side var enig i, at Skibsreparationer var indbefattet i Programmet, ligesom man ønskede foretaget forskellige mindre Ændringer deri, og følgende Skema blev derfor Grundlaget for Forhandlingerne paa Regeringsudvalgs møderne:

„Firma Madsen	3,5	Mill. RM
Werkzeugmaschinen, Industrie	3,5	—
Maschinenbau (Pressen)	1,5	—
Vorrichtungsbau	1,0	—
Allgemeiner Maschinen-Bau	1,0	—
Werkzeugsbau	0,5	—
Elektroindustrie	0,5	—
Nachrichtenbau (Radio, Telefon)	1,0	—
Sonstiges (Materialarbeit)	2,0	—
Burmeister & Wain (Belegung der Maschinenfabrik B & W)	5,0	—
	19,5	Mill. RM
Verschiedenes	1,5	—
	21,0	Mill. RM

Ausschliesslich Werftarbeiten (Neubau) und Bestellungen der Reichsbahn.“

Fra dansk Side erklærede man, at følgende tyske Leveranceønsker maatte fragdrages i det ekstraordinære Industriprogram, idet man ikke kunde indgaa paa at aftale denne Eksport som Supplement til de ordinære Industrikontingenter:

Snørestøvler	1.255.000	RM
Lædersko m. Træsaaer	30.000	—
Træsko	138.000	—
Elektromotorer (Leveringsfirma Titan)	22.000	—
Løn for Fremstilling af Uniformer	350.000	—

1.795.000 RM

Fra tysk Side erklærede man angaaende Skibsreparationer m. v., at de allerede paabegyndte Arbejder ikke kunde rummes indenfor det aftalte snævre Program, og at man i det hele ikke kunde give Afkald paa at benytte danske Værfter. Efter indgaaende Drøftelser enedes man da om, at der i Resten af 1940 ikke skal kunne gøres Bestillinger eller paabegyndes Arbejder paa danske Værfter til et Totalbeløb af mere end 6 Mill. RM.

Det endelige Program for den ekstraordinære Industrieksport, inclusive Værftsarbejder, blev saaledes følgende:

„Aussergewöhnliches Programm für dänische Lieferungen auf dem Industriegebiet für das 2. Halbjahr 1940.

Dansk Industri Syndikat	3.500.000 RM
Werkzeugmaschinenindustrie	3.500.000 —
Maschinenbau (Pressen)	1.500.000 —
Allgemeiner Maschinenbau	1.000.000 —
Vorrichtungsbau (Werkzeug)	1.000.000 —
Werkzeugbau	500.000 —
Elektroindustrie	500.000 —
Nachrichtenbau (Radio, Telephon)	1.000.000 —
Sonstiges (Verarbeitung)	300.000 —
Maschinenfabriken dänischer Werften	5.000.000 —
Verschiedenes (Schätzung)	1.500.000 —
	19.300.000 RM
Schiffsreparaturen und Schiffsneubauten (Für Aufträge bis Ende 1940)	6.000.000 —
	insgesamt ... 25.300.000 RM

Bestellungen der Deutschen Reichsbahn sind in diesem Programm nicht enthalten.“

For samtlige Arbejder gælder det, at de angivne Værdier indeholder Værdien af Raamaterialerne, der som Finansministeriet bekendt skal erstattes Danmark udover de med Tyskland aftalte Importkontingenter.

I sin Skrivelse af 5. d. M. meddelte det kgl. Ministerium, at Folketingets og Landstingets Finansudvalg havde givet deres Tilslutning til, at der paa Tillægsbevillingen 1940—41 optages en Tekstanmærkning, hvorved Finansministeren bemyndiges til overfor vedkommende Eksportører at garantere Udbetalingerne for særlige Leverancer til Tyskland i 1940 af Industrivarer til et Beløb af indtil 42 Mill. Kr. Da Programmet som ovenfor nævnt er blevet forhøjet fra ca. 21 Mill. RM til ca. 25,3 Mill. RM, vil Udenrigsministeriet senere komme tilbage til Spørgsmaalet om Forhøjelse af den ovenfor nævnte Garanti paa ca. 42 Mill. Kr. til ca. 50,6 Mill. Kr.

Det tilføjes, at Udenrigsministeriet venter, at der i nær Fremtid vil blive rejst Spørgsmaal om Fabrikation af Lokomotiver paa Frichs Fabrikker i Aarhus; under en foreløbig Samtale med Fabrikkerens Direktør har man meddelt denne, at der ikke vil kunne afsluttes Kontrakter med de tyske Statsbaner, forinden den danske Regering har taget Stilling til Finansieringsspørgsmaalet; naar nærmere modtages i Sagen, vil man paany tilskrive det kgl. Ministerium.

Redegørelse af 25. Februar 1941 vedrørende ekstraordinære Industrileverancer.

Bilag 2.

Udenrigsministeriet.

25. Februar 1941.

Umiddelbart efter den 9. April rettede Chefen for Værnemagtens herværende Erhvervsafdeling (Wehrwirtschaftsstab) Henvendelse til Udenrigsministeriet om at faa udført en Del industrielle Arbejder paa danske Fabrikker for tysk Regning. Tyskland vilde principielt stille Materialer til Raadighed — med Betaling over dansk-tysk Clearing —, saaledes at Fremstillingen af Varerne ikke tærede paa Danmarks Beholdning af Raastoffer, og saaledes at Finansiering fra dansk Side i Realiteten blev be-

grænset til Forskellen mellem Værdien af det færdige Produkt og af Raastofferne, alt-
saa i Hovedsagen Arbejdslønnen og Virksomhedernes Fortjeneste.

For Aaret 1940 aftaltes Kontingenter for Industrieksport til Tyskland af denne
Art til et samlet Beløb af 27 Mill. RM, herunder falder et Beløb af til Skibsrepara-
tioner, 6 Mill. RM.

For Aaret 1941 er endnu ikke truffet nogen Aftale.

Det ovennævnte allerede aftalte Beløb 27 Mill. RM er endnu ikke fuldtud kommet
til Udbetaling, men der er af Værnemagten her i Landet „paa forventet Efterbevilling“
placeret Ordre udover dette Beløb.

Under de sidste Møder i Berlin fremhævede vi i Regeringsudvalgene Nødvendig-
heden af, at der nu bliver truffet en Aftale for 1941 angaaende Omfanget af dette
saakaldte „Ekstraordinære Industriprogram“. Endvidere skal der i Begyndelsen af
Marts forhandles om de tyske Ønsker vedrørende Skibsbygninger paa danske
Værfter.

Ved Forhandlingerne om disse Spørgsmaal har man fra tysk Side stadig henvist
til den store Betydning, som disse Arbejder har for dansk Beskæftigelse. Man kan
endog sige, at den oprindelige Henvendelse fra Wehrwirtschaftsstab mere blev moti-
veret med Tysklands Ønske om at holde dansk Erhvervsliv i Gang end med Ønsket om
at faa de paagældende Industriprodukter lavet her i Landet. Det maa da ogsaa er-
kendes, at den Arbejdsmulighed, der her er opstaaet, har haft en ikke ringe Betydning
for en Række Virksomheder, særlig Skibsværfterne og Maskinindustrien. Set som
dansk Beskæftigelsesforanstaltning lider Ordningen imidlertid af den Svaghed, at Ar-
bejderne er blevet fordelt paa de danske Virksomheder udelukkende efter Wehrwirt-
schaftsstabs Ønsker og Behov. Dette har ikke kunnet undgaa at medføre, at nogle
Virksomheder er blevet stærkt beskæftiget, medens andre ikke har faaet Del i disse
ekstraordinære Arbejder. Endvidere er Initiativet udelukkende kommet fra tysk Side,
hvilket har medført, at der hidtil væsentligt er blevet Tale om Fabrikation af Værk-
tøjsmaskiner og lign. til Brug i Rustningsindustrien, visse Skibsbygninger, Skibsrepa-
rationer og lign. Imidlertid var det jo ikke udelukket, at man kunde faa ogsaa andre
Industrigræne beskæftiget. Dette vilde være særlig ønskeligt for en Del af Tekstilindu-
strien, og det var vel ikke heller udelukket, hvis man fra dansk Side tog Sagen mere
aktivt i Haand, at man da ogsaa kunde faa Aftaler om, at en vis mindre Procentdel af
de fabrikerede Varer skulde forblive her i Landet til delvis Dækning af Arbejdslønnen.
Endvidere kunde man formentlig komme til at udøve Indflydelse paa Fordelingen af
Bestillingerne mellem de forskellige Virksomheder. Hertil kommer, at der burde udøves
en mere nøjagtig Kontrol med, at de enkelte Virksomheder ikke beregner sig en urime-
lig Avance. Ganske vist maa man vel i Almindelighed se med Sympati paa, at Virk-
somhederne har en rundelig Fortjeneste paa disse Kontrakter, men man kan ikke gaa
med til gennem forskudsvis Udbetaling at finansiere en urimelig høj Fortjeneste. Det
maatte undersøges i det enkelte Tilfælde, om man muligt kunde træffe en Ordning,
hvorefter Virksomheden beregner sig saa stor en Fortjeneste, som man fra tysk Side
vil gaa med til, men kun faar en Del af denne forskudsvis udbetalt. Nogen større prak-
tisk Betydning vilde Arrangementer af denne Art dog næppe faa; de vilde ogsaa kunne
give Anledning til lidet ønskelige Gnidninger, og Muligheden nævnes da ogsaa nærmest
for Fuldstændigheds Skyld.

De herhenhørende Spørgsmaal har hidtil været forhandlet direkte mellem Uden-
rigsministeriet og Wehrwirtschaftsstab. Forhandlingerne er selvsagt ført i nøje Kon-
takt med de øvrige interesserede Ministerier og iøvrigt ogsaa med Nationalbanken og
Industriraadet. Man har imidlertid i det store og hele maattet indskrænke sig til en
rent kontrollerende Virksomhed. Man har forhandlet om Kontingenternes Størrelse og
organiseret en Kontrol, hvorefter man stadig kunde følge, i hvilket Omfang de til
Raadighed stillede Beløb var blevet udnyttet og til hvilke Arbejder. Denne rent bog-
holderimæssige Kontrol forekommer imidlertid under de nuværende Forhold at være
utilstrækkelig. Som ovenfor paapeget burde man fra dansk Side søge at faa Indfly-
delse paa Arbejdernes Fordeling mellem de forskellige Virksomheder, søge at faa

Arbejde for saadanne Industriegrene, der særlig er truet med Arbejdsløshed og føre en effektiv Kontrol med, at Kontrakterne var økonomisk forsvarlige, naar Hensyn tages til, at Arbejderne delvis finansieres fra dansk Side. Hele denne Virksomhed burde behandles sammen med de øvrige Bestræbelser til Bekæmpelse af Arbejdsløsheden. Det vilde vel være naturligt paa et Tidspunkt, hvor Arbejdsløsheden truer med at faa saa store økonomiske, politiske og sociale Konsekvenser, at samle alle Bestræbelser til Bekæmpning af Arbejdsløsheden under et Organ, der havde den fornødne tekniske Bistand til at løse denne Opgave. Hele Komplekset danske Industriers Arbejder for tysk Regning burde da ogsaa, hvad alle de praktiske Sider angaar, henlægges under dette Organ. Dette kunde godt lade sig gennemføre, selvom de rent tekniske Kontingentaftaler, Gennemførelsen af Betalingen over Clearingen ifølge Sagens Natur stadig maatte ordnes gennem de to Regeringsudvalg.

Verbalnote fra det tyske Gesandtskab af 29.-12.-1941.

Bilag 3.

Deutsche Gesandtschaft, Kopenhagen.

Wi/4552/41—

Verbalnote

Die Deutsche Gesandtschaft beehrt sich, dem Königlich Dänischen Aussenministerium mit Beziehung auf die Bekanntmachung des Kgl. Dänischen Handelsministeriums vom 23. Dezember 1941, betreffend Preisprüfung bei gewissen Unternehmer- und Bauarbeiten für die Deutsche Wehrmacht hierzulande, folgendes mitzuteilen:

Unter Bezugnahme auf die stattgefundenen Verhandlungen über die Preisüberwachung bei Unternehmer- und Bauarbeiten für die Deutsche Wehrmacht in Dänemark ist die Deutsche Gesandtschaft damit einverstanden, dass der Beauftragte des Ministeriums des Äussern in Industriesachen eine Überprüfung bei Unternehmer- und Bauarbeiten, deren Gesamtsumme über dKr. 20.000 liegt, vornimmt. Die Deutsche Wehrmacht in Dänemark wird dem Beauftragten des Ministeriums des Äussern in Industriesachen von dem Abschluss derartiger Verträge einschliesslich jener über Arbeiten nach Rechnung Mitteilung machen.

Verträge über Unternehmer- und Bauarbeiten, deren Gesamtsumme dKr. 20.000,— nicht überschreitet, wird die Deutsche Wehrmacht nur dann dem Beauftragten zwecks Preisprüfung vorlegen, wenn der Wehrmacht dies aus besonderen Gründen wünschenswert erscheint, oder wenn der Beauftragte ein diesbezügliches Ersuchen an sie richtet.

Die deutsche Gesandtschaft bittet um gefl. Bekanntgabe des dortigen Einverständnisses.

Kopenhagen, den 29. Dezember 1941.

Eb.

An

das Kgl. Dänische Aussenministerium
in K o p e n h a g e n.

Note af 8.-9.-1943 med Ændring af 14.-12.-1944.

Bilag 4.

Der Bevollmägtigte des Reiches
in Dänemark

Kopenhagen, den 8. September 1943.

Gesch. Zeich: III/4824/43

An das

Königlich Dänische Aussenministerium,
K o p e n h a g e n.

Mit Beziehung auf die im Einvernehmen mit dem Befehlshaber der deutschen Truppen in Dänemark mit dem Königlich Dänischen Aussenministerium durchgeführten Verhandlungen über die Änderung des Verfahrens gemäss der Bekanntmachung des Königlich Dänischen Handelsministeriums Nr. 553 vom 23. Dezember 1941, betreffend

Überprüfung der Kontraktpreise bei gewissen Unternehmer- und Bauarbeiten für die deutsche Wehrmacht in Dänemark, teile ich Ihnen folgende Ergebnis mit:

Es besteht Einverständnis darüber, dass die Bekanntmachung Nr. 553 vom 23. Dezember 1941, betreffend Überprüfung der Kontraktpreise bei gewissen Unternehmer- und Bauarbeiten für die deutsche Wehrmacht in Dänemark, nach folgende Richtlinien durchgeführt werden soll:

- 1) Über jeden von der deutschen Wehrmacht oder für sie geschlossenen Unternehmervertrag wird der deutsche Auftraggeber der dänischen Regierung (Anschrift: Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager, Kopenhagen, Vestre Boulevard 20) eine Mitteilung folgenden Inhalts zusenden:
 - a) Name der dänischen Unternehmerfirma
 - b) die vereinbarte oder veranschlagte Vertragssumme,
 - c) die vereinbarte oder veranschlagte Frist für die Beendigung der Arbeit.
- 2) Die Preisprüfung der vom Festungspionierstab 31, der Organisation Todt (O T) und dem Leiter des Bauwesens im Bereiche des Generals der Luftwaffe in Dänemark im Rahmen des Festungsprogramms erteilten Aufträge sowie derjenigen Aufträge, die von den bauvergebenden Dienststellen der Wehrmacht besonders bezeichnet werden, findet erst nach Beendigung den jeweiligen Arbeiten statt. Der Unternehmer ist verpflichtet, spätestens einen Monat nach Eingang der letzten Abschlagszahlung vor der Schlusszahlung eine auf Grund der Geschäftsbücher aufgestellte und von einem autorisierten Buchprüfer bescheinigte Erfolgsrechnung über die ausgeführten Arbeiten der dänischen Preisprüfung zwecks Ermittlung des Nettogewinns einzureichen. Ein hierbei sich etwa ergebender Übergewinn ist auf Verlangen des Beauftragten des Aussenministeriums in Industrisachen bei Danmarks Nationalbank zugunsten der deutschen Wehrmacht einzuzahlen.

Der Unternehmer ist verpflichtet, die vorerwähnte Erfolgsrechnung vor Einreichung an die dänische Preisprüfung beim Auftraggeber, bzw. bei der zuständigen Bauprüfstelle ist:

- a) Für Bauten der O T, bzw. des Sonderbaustabes der Luftwaffe: der Festungspionierstab 31, Aarhus;
- b) für Bauten des Heeres, der Marine und der Luftwaffe, also aller Wehrmachtteile: der Wehrmachtsintendant Dänemark, Sachgebiet VII.

Unmittelbar nach Beendigung der Arbeit wird der deutsche Auftraggeber den Beauftragten des Aussenministeriums in Industriesachen davon benachrichtigen, damit die Preisprüfung durchgeführt werden kann.

In Fallen, in denen die Arbeit binnen 6 Monaten nach Arbeitsanfang nicht beendet ist, wird der deutsche Auftraggeber veranlassen, dass der Unternehmer spätestens 7 Monate nach Arbeitsanfang dem Beauftragten des Aussenministeriums in Industriesachen eine vorläufige Erfolgsrechnung zur Prüfung vorlegt. Auch diese vorläufige Erfolgsrechnung muss vom Unternehmer vor Einreichung an die dänische Preisprüfung der zuständigen deutschen Bauprüfstelle vorgelegt werden. Der Unternehmer ist verpflichtet, einen voraussichtlichen Übergewinn auf ein Sperrkonto bei Danmarks Nationalbank einzuzahlen, bis die endgültige Preisprüfung stattfinden kann.

Demgemäss werden die bauvergebenden Dienststellen die Aufnahme folgender Bestimmungen in die Verträge veranlassen:

„Der Unternehmer ist verpflichtet, spätestens einen Monat nach Eingang der letzten Abschlagszahlung vor der Schlusszahlung eine auf Grund der Geschäftsbücher aufgestellte und von einem autorisierten Buchprüfer bescheinigte Erfolgsrechnung über die ausgeführten Arbeiten der dänischen Preisprüfung (Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager) zwecks Ermittlung des Nettogewinns einzureichen. Ein hierbei sich etwa ergebender Übergewinn ist auf Verlangen des Beauftragten des Aussenministeriums in Industriesachen bei Danmarks Nationalbank zugunsten der deutschen Wehrmacht einzuzahlen.“

„Der Unternehmer ist verpflichtet, die vorevähnte Erfolgsrechnung vor Einreichung an die danske Preisprøfung dem Auftraggeber, bezw. der zuständige Bauprøfstelle zur sictnahme vorzulegen.“

„In Fällén, in denen die Arbeit binnen 6 Monaten nach Arbeitsanfang nicht beendet ist, hat der Unternehmer spåtesten 7 Monate nach Arbeitsanfang dem Beauftragten der Aussenministeriums in Industriesachen eine vorläufige Erfolgsrechnung zur Prøfung vorzulegen. Auch diese vorläufige Erfolgsrechnung muss vom Unternehmer vor Einreichung an die danske Preisprøfung dem Auftraggeber, bezw. der zuständige Bauprøfstelle zur Einsictnahme vorgelegt werden. Der Unternehmer ist verpflichtet, einen voraussictlichen Übergewinn auf ein Sperrkonto bei Danmarks Nationalbank einzuzahlen, bis die endgültige Preisprøfung stattfinden kann.“

Ich bitte, mir das Einverständnis der Zentraladministration zu dieser Vereinbarung zu bestätigen.

(gez.): W. Best.

Foreløbige lønstatistiske Oplysninger fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industri-Bilag 5. sager vedrørende Værnemagts-Entreprenørarbejder. Februar—Marts 1944.

1. Siden Slutningen af Januar d. A. er der ugentlig indhentet lønstatistiske Oplysninger fra de med Værnemagtsarbejder beskæftigede Entreprenører. Der er for de første 4 Ugers Vedkommende indsendt Oplysninger vedrørende ca. 16.000 Arbejdere, hvoraf ca. 14.000 Jord- og Betonarbejdere og andre ufaglærte, medens der i de senere Uger er sendt Rapporter vedrørende ca. 25.000 Arbejdere. De tyske Firmaer har imidlertid hidtil nægtet at indsende Oplysninger, ligesom Materialet fra en Del af de uorganiserede Firmaer er mangelfuldt. Der forekommer endvidere en Del Fejl og Unøjagtigheder samt Misforstaaelser ved Skemaernes Udfyldning, hvorfor de efterfølgende, foreløbige Gennemsnitstal, der kun omfatter en kort Periode, maa tages med et vist Forbehold, ligesom det maa erindres, at de danske og tyske Firmaer, der ikke har indsendt Oplysninger, maa formodes at yde højere Lønninger end de Entreprenører, der har indsendt Rapporter.

2. En Opgørelse over de opnaaede *Akkordtimefortjenester* i de første 7 Uger (26. 1.—14. 3. 44), for hvilke der foreligger lønstatistiske Oplysninger, viser følgende Gennemsnitsfortjenester inkl. Dyrtidstillæg, idet der til Sammenligning er anført i sidste Kolonne den senest foreliggende Lønstatistik's tilsvarende Tal (Juli Kvartal 1943), hvori ogsaa indgaar Værnemagtsarbejde udført af organiserede Firmaer:

	Organiserede Firmaer	Uorganiserede Firmaer	
Jernbindere	Kr. 4,81	Kr. 3,47	(Kr. 2,89)
Jord- og Betonarbejdere	„ 3,35	„ 3,52	.
Tømrere	„ 4,49	„ 3,95	(„ 2,97)
Murere	„ 3,38	„ 3,91	(„ 2,50)
Malere	„ 3,83	„ 4,53	(„ 2,28)

3. En Opgørelse over den gennemsnitlige *Ugeudbetaling (inkl. Overtidsbetaling m. m.)* i de første 4 Uger (26. 1.—22. 2. 44), for hvilke der foreligger Oplysninger, viser følgende Gennemsnit. (Til Sammenligning er i sidste Kolonne angivet den senest foreliggende Lønstatistik's tilsvarende Tal beregnet for en 48 Timers Arbejdsuge, d. v. s. 48 × „Tilsammen“-Timefortjenesten):

	Organiserede Firmaer	Uorganiserede Firmaer	
Jernbindere	ca. Kr. 170	ca. Kr. 190	
Jord- og Betonarbejdere	„ „ 125	„ „ 135	(ca. Kr. 101)
Tømrere	„ „ 175	„ „ 200	(„ „ 116)
Murere	„ „ 170	„ „ 170	(„ „ 107)

Bilag 6. Lønstatistiske Oplysninger fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager vedrørende Værnemagts-Entreprenørarbejder i Finansaaret 1944-45.

1. Den i Slutningen af Januar 1944 paabegyndte ugentlige Indhentning af Oplysninger om Lønforholdene ved Værnemagts-Entreprenørarbejderne fortsatte indtil Besættelsens Ophør.

Der er for Finansaarets Vedkommende gennemsnitlig indsendt Oplysninger om ca. 11.000 Arbejdere, hvoraf ca. 9.000 Jord- og Betonarbejdere og andre ufaglærte. Arbejderantallet, om hvilket lønstatistiske Oplysninger foreligger, kulminerede i Sommermaanederne i 1944 med ca. 20.000 Arbejdere, hvoraf ca. 17.000 Jord- og Betonarbejdere og andre ufaglærte. Disse Antal ligger dog væsentlig lavere end de faktiske Arbejderantal, idet bl. a. de tyske Firmaer fortsat har nægtet at indsende Oplysninger.

Der er stadig fremkommet en Del Fejl og Unøjagtigheder samt Misforstaaelser ved Skemaernes Udfyldning, og endelig har Materialet fra en Del af de uorganiserede Firmaer været mangelfuldt. Paa Grund af Materialets ret betydelige Omfang kan de beregnede Gennemsnitstal imidlertid anses for fuldt repræsentative for Lønforholdene inden for Værnemagts-Entreprenørarbejdet, men det maa dog erindres, at de tyske og visse uorganiserede danske Firmaer, der ikke har indsendt Oplysninger, i et vist Omfang maa formodes at have ydet højere Lønninger end de Entreprenører, der har indsendt Rapporter.

2. En Opgørelse over de opnaaede *Akkordtimefortjenester* i Finansaaret 1944/45 viser følgende Gennemsnitsfortjenester inkl. Dyrtidstillæg. (Til Sammenligning er i sidste Kolonne anført den almindelige Lønstatistik tilsvarende Tal for Aaret 1944, hvori dog ogsaa indgaar Værnemagtsarbejde udført af organiserede Firmaer):

	Organiserede Firmaer	Uorganiserede Firmaer	Samtlige Firmaer	Arbejdsgiverforenin- gens Lønstatistik Aaret 1944
Jernbindere	Kr. 4,95	Kr. 4,52	Kr. 4,81	
Murarbejdsmænd	" 3,28	" 3,56	" 3,41	(Kr. 2,39)
Andre Arbejdsmænd	" 3,24	" 3,29	" 3,26	(" 2,68)
Ufaglærte ialt	" 3,45	" 3,50	" 3,48	(" 2,93)
	Organiserede Firmaer	Uorganiserede Firmaer	Samtlige Firmaer	Arbejdsgiverforenin- gens Lønstatistik Aaret 1944
Tømrere	Kr. 4,74	Kr. 4,06	Kr. 4,38	(Kr. 3,35)
Murere	" 3,86	" 3,85	" 3,86	(" 2,81)
Malere	" 4,43	" 3,98	" 4,18	(" 2,28)
Smede	" 4,22	" 3,54	" 3,77	(" 2,46)
Faglærte ialt	" 4,43	" 3,99	" 4,20	(" 2,88)

3. En Opgørelse over den gennemsnitlige *Ugeudbetaling* (inkl. *Overtidsbetaling m. m.*) viser følgende Gennemsnit. (Til Sammenligning er i sidste Kolonne angivet den almindelige Lønstatistik tilsvarende Tal for Aaret 1944 beregnet for en *48 Timers Arbejdsuge*, d v s. $48 \times$ „Tilsammen“-Timefortjenesten):

	Organiserede Firmaer	Uorganiserede Firmaer	Samtlige Firmaer	Arbejdsgiverforenin- gens Lønstatistik Aaret 1944
	ca.	ca.	ca.	ca.
Jord- og Betonarbejdere	Kr. 164	Kr. 179	Kr. 171	(Kr. 112)
Jernbindere	" 265	" 325	" 280	
Murarbejdsmænd	" 198	" 175	" 187	(" 101)
Andre Arbejdsmænd	" 159	" 160	" 159	(" 100)
Ufaglærte	" 164	" 175	" 169	(" 110)

Tømrere	Kr. 260	Kr. 230	Kr. 246	(Kr. 124)
Murere	” 226	” 215	” 222	(” 115)
Malere	” 198	” 175	” 188	(” 104)
Elektrikere	” 206		” 206	(” 102)
Smede	” 196	” 245	” 215	(” 108)
Faglærte, ialt	” 239	” 229	” 235	(” 114)

Supplerende Bemærkninger fra Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager af Bilag 7. 4.-9.-1941 til Handelsministeriets Bekendtgørelse 19.-8.-1941 vedrørende Entreprenør- eller Byggearbejder i Udlandet.

Under Henvisning til ovennævnte Bekendtgørelse henledes Opmærksomheden paa følgende:

1. „Arbejdets Art og Omfang“ (§ 2, Pkt. b) maa oplyses ved Indsendelse af Genpart af Tilbud eller Kontraktudkast.
2. Hvis „den samlede Entrepresesum“ (§ 2, Pkt. c) ikke er udtrykkelig nævnt i Tilbudet eller Kontraktudkastet, f. Eks. fordi Arbejdets Omfang ikke er endelig fastlagt, maa Summen foreløbig opgives efter bedste Skøn og nærmere Oplysning herom indsendes, naar dette er muligt. Den nøjagtige Sum maa være opgivet, inden de sidste 10 % af det Beløb, der tillades overført over Clearing, kan udbetales.
3. Det maa oplyses, paa hvilket Grundlag Entrepresesummen er fastlagt, f. Eks. ved Enhedspriser eller ved Opdeling i en Række Hovedposter (ligesom en Fordeling af de kalkulerede Udgifter til Materialer, Arbejds løn og Omkostninger samt Fortjeneste og eventuelle Risikotillæg m. m. saavidt muligt skal foretages.

Det ønskes angivet, efter hvilke Løntariffer Arbejderne vil blive aflønnet.

Endelig ønskes Arbejdets Varighed og det beskæftigede Antal Arbejdere anslaaet.

4. Angaaende „den Del (af Entrepresesummen), der ønskes overført over dansk-tysk Clearing“ (§ 2, Punkt c), vil der foruden en begrænset Nettofortjeneste kunne regnes med Tilladelse til at overføre Beløb, der kan godtgøres at være medgaaet her i Landet til følgende Udgiftsposter:
 - a) Rejseudgifter for Personel og Arbejdsledelse,
 - b) Forsendelsesomkostninger for Materiel, naar saadant undtagelsesvis tillades medtaget,
 - c) Eventuel Leje af Materiel eller Godtgørelse for Brug af eget Materiel,
 - d) Andel i Forsikringsudgifter her i Landet, samt
 - e) Andel i Administrationsudgifter her i Landet.
5. Der vil i Almindelighed ikke kunne gives Tilladelse til, at Firmaerne og deres Personel medbringer Værktøj, Redskaber og Bygningsmaskiner til midlertidig Brug paa den paagældende Arbejdsplads.“

Kapitel 2B.

Øvrige Værnemagtsarbejder (B-Leverancer).

Leverancer af Varer eller Udførsel af Haandværks-, Industri- eller Entreprenørarbejder m. v. for den tyske Værnemagt her i Landet, forsaavidt Leverancerne omfattede Jern, Staal eller Metaller paa over 50 kg eller Kautsjuk, behandlede af Direktoratet for Vareforsyning i Henhold til Reglerne i Bekendtgørelse af 4. November 1940 (jfr. Bekendtgørelse af 11. December 1940). Disse Leverancer betegnedes som B-Sager paa Grund af deres Optagelse i den af „Rüstungsstab“ udstedte B-Liste.

Andragendet fra Leverandøren indsendtes til vedkommende Hovederhvervsorganisation ledsaget af Dokumentation for tysk Anvisning af Materialekompensation. Andragenderne forelagdes for Direktoratet for Vareforsyning, der undersøgte alle Leverancens Enkeltheder og Leverandørens Materialeoverslag, samt kontrollerede Kompensationens Tilstrækkelighed. Herefter udstedte Direktoratet eventuel Godkendelse i Form af en Skrivelse til vedkommende Hovederhvervsorganisation indeholdende Angivelse af Formerne og Fristerne for Kompensationens Opfyldelse og af Betalingsbetingelserne (pr. Check paa „Værnemagtskontoen“ i Danmarks Nationalbank). Samtidig toges Forbehold om eventuel Prøvelse af de beregnede Prisers Overensstemmelse med den gældende Prislovgivning, og det paalagdes Leverandøren paa Anfordring at tilstille Nationalbanken Kopier af de paagældende Regningsfakturaer. Prisforbeholdet formuleredes i den senere Periode af Krigen i Reglen som følger: „Nærværende Skrivelse kan ikke paaberaabes som endelig Godkendelse af den beregnede Pris og Nettoavance, idet man forbeholder sig at lade foretage en Prøvelse af sammes Overensstemmelse med gældende Prisbestemmelser“.

De *Jern*anvisninger, der udstedtes som Kompensation fra tysk Side, anvendtes til Indkøb i Tyskland gennem Fælleskontoret for Jern og Metal. Paa Grund af de efterhaanden lange Leveringstider paa Jern fra Tyskland, maatte man fra dansk Side af-finde sig med, at Kompensationen for Jern som Regel blev en Efterkompensation. For visse Arter af Jernvarer, Søm, Traad, Staalrør, Kuglelejer m. v. — blev der dog, efterhaanden som særlig Mangel paa disse Varer indtraadte, gennemført forskudsvis Kompensation, forinden Produktionen tillodes paabegyndt. Dette tvang Værnemagten til at oprette Beredskabslagre af de omhandlede Varer her i Landet, hvorpaa der kunde trækkes.

Hvad *Meta*lkompensationen angaar, gennemførtes i det store og hele Kravet om, at Varen skulde leveres forskudsvis fra de her i Landet oprettede tyske Beredskabslagre.

Imod Optagelse i B-Listen af Leverancer af allerede fremstillede, evt. brugte, Effekter (Maskiner, Dampkedler o. lign.) protesterede de danske Myndigheder, bl. a. fordi der paa dette Omraade kunde arrangeres mere eller mindre ukontrollabel Fortjeneste for Mellemmænd. I en Række Tilfælde gennemtvang „Rüstungsstab“ dog disse saakaldte „Kaufaufträge“.

H.M.s Bekendtgørelse af 4. November 1940 indeholdt ingen Prisforskrifter, og Prislovens Bestemmelser og Maksimalprisordningen forudsattes følgelig principielt at være gældende for B-Leverancerne.

I Almindelighed har de udelukkende i Direktoratet for Vareforsyning behandlede B-Leverancer ikke været underkastet efterfølgende Priskontrol.

Kapitel 2C.

Varesalg til den tyske Værnemagt m. v.

INDHOLDSOVERSIGT

	Side
I. DANSK-TYSKE FORHANDLINGER OM KONTROLBESTEMMELSER VED SALG TIL VÆRNEMAGTEN	1087
II. RETNINGSLINIER VED MEDDELELSEN AF SALGSTILLADELSER	1088
Særordninger:	
Træ.	
Malervarer.	
Frukt og Grøntsager.	
Fisk.	
Hornkvæg og Heste.	
Skibsproviant.	
Dispensationer for Leverancer til visse Byggearbejder.	
Kantineleverancerne.	
Værnemagthjem.	
III. PRISKONTROL	1091
IV. BILAG	1093

Ministerielle Bekendtgørelser og Cirkulærer fra Industriraadet er gengivet i Haandbogens Afsnit A.

I. DANSK-TYSKE FORHANDLINGER OM KONTROLBESTEMMELSER VED SALG TIL VÆRNEMAGTEN

Kort Tid efter Besættelsen blev Spørgsmaalet om den tyske Værnemagts Indkøb her i Landet taget op til Drøftelse mellem Udenrigsministeriet og vedkommende tyske Instanser. Der blev fra tysk Side givet Tilsagn om, at de herværende tyske Troppeafdelinger principielt vilde skaffe sig deres Forsyninger fra Tyskland med Undtagelse af Smør, Mælk, Kød, Flæsk, Ost og Æg, som skulde kunne købes her i Landet, dog saaledes at Købene blev afskrevet paa Kontingenterne for Eksporten af disse Varer til Tyskland.

Ved en Armébefaling (Bilag 1) fra den Øverstkommanderende for de tyske Tropper i Danmark blev disse Retningslinier indskærpet de herværende Troppeafdelinger; da de tyske militære Myndigheder nægtede Tilslutning til Armébefalingens Offentliggørelse, gjorde de danske Erhvervsorganisationer ved et Cirkulære af 14. Maj 1940 (se Afsnit A, S. 11) deres Medlemmer bekendt med denne. Det blev derhos forbudt de enkelte Soldater at købe rationerede Varer og iøvrigt at foretage „Hamstringskøb“, hvorved forstodes Indkøb, der ikke tjente til Dækning af øjeblikkelige personlige Behov.

Da betydelige Indkøb alligevel fandt Sted, fremsattes paany Krav om Bestemmelsernes Offentliggørelse, navnlig af Hensyn til de Handlende, der ikke var Medlemmer af nogen Organisation, og som derfor ikke var bekendt med den trufne Ordning. Efter Forhandlinger med de tyske militære Myndigheder kunde Handelsministeriet den 14. November 1940 til samtlige Landets Handlende og andre Næringsdrivende udsende et Cirkulære¹⁾, hvori der redegjordes for Ordningen.

1) Se Afsnit A, S. 21.

Den tilvejebragte Ordning var dog utilfredsstillende, da den ikke gav Mulighed for at skride ind i Tilfælde af Overtrædelser. Efter nye Forhandlinger opnaaedes da de tyske Myndigheders Samtykke til den Ordning, der førtes ud i Livet ved Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 (se Afsnit A S. 23). Bortset fra de Varegrupper, for hvilke særlige Regler gjaldt, krævedes efter Bekendtgørelsens § 2, Stk. 1 c Udenrigsministeriets skriftlige Tilladelse til Salg til Værnemagten, medmindre det drejede sig om enkeltstaaende Tilfælde, hvor Vederlaget ikke overstiger 200 Kr. Nyordningens væsentlige Betydning laa dog deri, at Overtrædelser af disse Forskrifter kunde straffes med Bøde, Hæfte eller Fængsel indtil 2 Aar, hvorhos ulovligt indvundet Fortjeneste kunde konfiskeres.

Straks efter Bekendtgørelsens Ikrafttræden modtog Udenrigsministeriet et meget stort Antal Ansøgninger om Tilladelse til Salg til Værnemagten. Sagerne behandledes i Begyndelsen af Udenrigsministeriets politisk-juridiske Afdeling, men i Foraaret 1941 blev det nødvendigt at henlægge dem til et særligt Kontor for ekstraordinære Sager under den økonomisk-politiske Afdeling I. (Udenrigsministeriets Kontor for særlige Handelssager).

Indtil Medio 1942 vedrørte Udenrigsministeriets Overvejelser og Drøftelser ang. principielle Spørgsmaal særlig Mangelvaresynspunkter og Spørgsmaal om Begrænsning af Statsfinansieringen.

Da det omkring dette Tidspunkt blev aabenbart, at man ikke fra de øverste tyske Myndigheder i Danmark kunde forvente givne Tilsagn eller gældende Aftaler om Begrænsning af Værnemagtens Indkøb i Danmark overholdt, og da der samtidig viste sig en stigende Tendens hos nyankomne Troppeafdelinger til at disponere imod saadanne Aftaler, blev Udenrigsministeriets Forhandlinger med de tyske Myndigheder stadig vanskeligere; særlig i Jylland viste de illegale Salg til Tyskerne Tendens til Stigning, og Udenrigsministeriet maatte stadig foretage Henvendelser til de tyske Myndigheder om Ophør med de illegale Opkøb. Under disse Omstændigheder maatte man lægge Vægt paa ved Behandlingen af Andragender om Salgstilladelser til den tyske Værnemagt ikke at meddele Afslag i saa stort Omfang, at Værnemagten som Udvej kun havde Køb udenom de foreskrevne Ordninger.

Umiddelbart efter Fremkomsten af den tyske Øverstkommanderendes Forordning af 4. September 1943¹⁾ vedrørende Leverancer til og Arbejder for den tyske Værnemagt, der skete uden forudgaaende Drøftelser med de danske Myndigheder, optog Kontoret Forhandlinger med de tyske Myndigheder om Udsendelse af en Vejledning med Hensyn til den nærmere Forstaaelse af de enkelte Bestemmelser i Forordningen. Det fremhævedes særligt, at naar det i den tyske Forordning kræves, at de af Værnemagten placerede Ordre „uden Opsættelse“ skal effektueres, betød dette „uden Opsættelse efter Modtagelsen af de danske Myndigheders Tilladelse“.

Gennem Vejledningen fjernedes i det store og hele den af Forordningen affødte Usikkerhed hos de danske Firmaer, og kun i et forholdsvis ringe Antal Tilfælde skete det, at Firmaer leverede uden Tilladelse i den Tro, at de danske Bestemmelser var sat ud af Kraft, og at man ikke kunde modsætte sig Effektueringen af nogen Værnemagtsleverance.

Ordningens præventive Virkning illustreredes ved, at den tyske Værnemagtsintendant overfor Kontoret udtalte, at det stadig blev vanskeligere at formaa Værnemagtsleverandørerne til at indhente Salgstilladelse hos Udenrigsministeriet, da de paagældende var bange for at faa deres Navne i Udenrigsministeriets og Nationalbankens Register.

Den 27. Maj 1944 lod man „fra officiel tysk Side“ offentliggøre en Nyudformning af „Forordningerne om Beslaglæggelse samt Leveringer og Ydelser til den tyske Værnemagt“. Nogen Realitetsændring af den af den tyske Øverstbefalende over de tyske Tropper i Danmark udstedte Forordning af 4. September 1943 medførte denne nye Forordning imidlertid ikke, jfr. den i Bilag 2 foretagne Sammenligning mellem den tidligere og den nye Tekst.

1) Se Afsnit A. S. 107—09.

II. RETNINGSLINIER VED MEDDELELSEN AF SALGSTILLADELSER

Paa Basis af Oplysninger indhentet fra Fagmyndighederne udarbejdede Kontoret den som Bilag 3 gengivne Liste over Mangelvarer. Der blev kun ganske undtagelsesvis tilladt Salg af disse Varer. Desuden meddeltes Afslag paa alle Ansøgninger om Tilladelse til Salg af luksusbetonede Varer; særlig med Henyn til Møbler, Service og andet Inventar var det nødvendigt at paase, at Værnemagtens Indkøb begrænsedes til billige Masseproduktionsvarer.

Indenfor en Række specielle Omraader var der truffet *Særordninger*:

Træ. Ved Forhandling opnaaedes i Begyndelsen af 1941 fra tysk Side Tilsagn om Restitution in natura af de af den tyske Værnemagt forbrugte Træmængder.

Med Henblik paa den fremtidige Kontrol med og Opgørelse af Træleverancer over 5 m³ indførtes fra den 15. Februar 1941 et særligt Kontrolsystem, den saakaldte Vandrekort-Ordning. (Se Rigsadvokatens Cirkulære af 10. April 1942 til Statsadvokaterne, Politidirektøren i København og samtlige Politimestre ang. Fremgangsmaaden ved Salg af Træ til den tyske Værnemagt, jfr. Bilag 4 med Underbilag 1—3.

Malervarer. Efter Forhandling i September—Oktober 1941 mellem Brancheforeningen for Lak- og Farveindustri, Industriraadet, Direktoratet for Vareforsyning, Udenrigsministeriet og vedkommende tyske Myndigheder blev der truffet visse Aftaler om Tilførslen af tyske Raavarer til Lak- og Farveindustrien.

Som et Led i Aftalerne bestemtes det, at „den tyske Værnemagts Behov og de her til Landet overførte tyske Ordre indtil videre skulde dækkes med indtil 20 % af den danske Lak- og Farveproduktion“. Gennemførelsen af disse Aftaler var overladt Brancheforeningen under Kontrol af Direktoratet for Vareforsyning. Alle Andragender om Salg af Malervarer indsendtes derfor til Udenrigsministeriet gennem Brancheforeningen, der havde forpligtet sig til at gøre alle Sager til Genstand for en uvildig, saglig Bedømmelse ikke blot af Varens Hensigtsmæssighed til Anvendelsesformaålet, men ogsaa af de betingede Priser og de forsyningsmæssige Hensyn, der maatte gøre sig gældende, hvor der i Leverancerne indgik Mangelvarer. Af Hensyn til Kontrollen med Raavareforbruget passerede Ansøgningerne tillige Direktoratet for Vareforsyning.

Fra tysk Side var der givet Tilsagn om at følge de i Tyskland gældende Regler for Anvendelse af Malervarer, som var strengere end de tilsvarende danske (Handelsministeriets Bekendtgørelse af 1. November 1941), hvorfor Wehrwirtschaftsstab Dänemark i Lighed med, hvad der var Tilfældet under Vandrekort-Ordningen for Træ, var indskudt som kontrollerende Mellemlid, saaledes at den tyske Ordregiver maatte indhente Ordrebekræftelse hos Wehrwirtschaftsstab Dänemark, som inden Godkendelsen forhandlede med Brancheforeningen.

Frukt og Grøntsager. Indtil Februar 1941 udstedtes Salgstilladelser for Frukt og Grøntsager ud fra almindeligt Skøn over, hvilke Varer det danske Forbrug bedst kunde undvære. I September—Oktober 1941 indledede man Forhandlinger med de tyske Myndigheder om en Nyordning af Salget. Der gennemførtes en betydelig Reduktion og det aftaltes, at Salgstilladelser kun skulde udstedes til de af Værnemagten udpegede Leverandører.

Øl og Mineralvand. Umiddelbart efter at Bekendtgørelsen af 11. December 1940 var traadt i Kraft, modtog Udenrigsministeriet fra Øl- og Mineralvandsindustriens Organisationer Anmodning om, at der med Hensyn til Salg af Øl og Mineralvand til Værnemagts Kantiner maatte blive meddelt Dispensation fra Bestemmelsen om Indhentelse af forudgaaende Tilladelse i hvert enkelt Tilfælde.

Det var i sig selv noget tvivlsomt, om Tilladelse til Salg til Værnemagts Kantiner var fornøden, og da der paa det daværende Tidspunkt ikke herskede nogen Knaphed paa de paagældende Produkter, meddelte Udenrigsministeriet den 19. Decem-

ber 1940 den ønskede generelle Tilladelse til Salg af Øl og Mineralvand til Værnemagtens Kantiner.

Den paa Grund af Nedsæringen af Bryggeriindustriens Korntildelig senere indtraadte Knaphed paa Øl gjorde det imidlertid nødvendigt gennem Bryggerierne at rationere Salget.

Fisk. Salget til Værnemagten af frisk Fisk blev af praktiske Grunde og under Hensyn til Landets rigelige Forsyninger af denne Vare frigivet ved en generel Tilladelse af 19. December 1940. Til Salg af røget eller paa anden Maade forarbejdet Fisk udkrævedes derimod Tilladelse paa sædvanlig Maade.

Hornkvæg og Heste. Andragender om Tilladelse til Salg til Værnemagten af levende Dyr blev som Hovedregel ikke imødekommet. Paa indtrængende tysk Krav maatte man dog gøre en Undtagelse med Hensyn til Salg af Heste og Hornkvæg til de af Værnemagten ved dennes Flyvepladser o. lign. oprettede Landbrug, der iøvrigt vedrørende Afsætning af deres Produktion, Afleveringspligt o. s. v. var underkastet de samme Betingelser som danske Bedrifter.

Salgene maatte kun ske til „Platzlandwirt Finzelberg, Aalborg-West“.

Skibsproviant. Det viste sig, at Toldmyndighederne havde ringe eller ingen Adgang til Kontrol med Leverancerne til Skibene og Marinedepoterne. Samtidig oplystes det af Danmarks Nationalbank, at de danske Skibshandlere modtog betydelige Beløb i Checks paa Værnemagtskontoen, og at der var Grund til at formode, at der desuden fandt betydelige Salg Sted mod kontant Betaling.

Efter længere Tids Forhandlinger naaede man omsider i Maj Maaned 1941 frem til en Ordning, der gik ud paa følgende:

Til tyske Marineskibe og Skibe, der førte tysk Rigstjenesteflag maatte der af Skibsproviant kun sælges Smør, Kød, Flæsk, Mælk, Æg og Ost samt Frugt, Grøntsager og frisk Fisk.

Salget skulde for Landbrugseksportartiklernes Vedkommende finde Sted gennem de paagældende Eksportudvalg i Overensstemmelse med de af Landbrugsministeriet herom fastsatte Forskrifter. Frugt og Grøntsager kunde sælges med Udenrigsministeriets Tilladelse, der indhentes paa sædvanlig Maade. Til Salg af frisk Fisk var Tilladelse uforuden, se ovenfor.

Alle Salg skulde ske til en af de tyske Forplejningsafdelinger. Det var de Handlende forbudt at falbyde Varer direkte til Skibene.

Al anden Skibsproviantering kunde kun sælges undtagelsesvis og efter særlig Aftale. I Henhold til saadanne Aftaler blev der meddelt Tilladelser til begrænsede Leverancer af Øl, Mineralvand, Spiritus, Fiskekonserves og kondenseret Mælk.

Dispensationer for Leverancer til visse Byggearbejder. Den 27.-10.-1942 fremsatte Repræsentanter for Rüstungsstab Dänemark og den Befuldmægtigede paa General v. Hannekens Vegne overfor de danske Myndigheder Krav om, at der, forsaavidt angik Levering af Materialer til visse Værnemagtsarbejder, gaves Dispensation fra de gældende Regler om Salg til Værnemagten, da Værnemagten ellers maatte foretage de fornødne Beslaglæggelser. Da Beslaglæggelser maatte formodes at faa et større Omfang end Leverancer ifølge Dispensationer, gik man ind paa til en Række (ca. 125) fra tysk Side udpegede Firmaer at udstede staaende Tilladelser til uden i hvert enkelt Tilfælde at indhente forudgaaende Tilladelse og Kompensationstilsagn at levere Materialer til Byggearbejder. I Tilladelserne, hvoraf de fleste udstedtes den 10./11. November 1942, opstilledes det som Betingelse:

- 1) at de tyske Ordregivere til Videregivelse til Udenrigsministeriet for hver Leverance udstedte en „Auftragsbestätigung“ eller „Bescheinigung“ med skønmæssig Angivelse af Materialernes Art og Kvantum,
- 2) at Firmaerne til Brug ved den senere Gennemførelse af Kompensationen maanedlig til Udenrigsministeriet og Ordregiveren specificerede de i Henhold til hver „Auftragsbestätigung“ faktisk leverede Materialer, samt

- 3) at Firmaerne paa sædvanlig Maade kun modtog Betaling i Check og indsendte Regningskopier til Danmarks Nationalbank med Henblik paa Materiale- og Priskontrol.

Det var Kontorets Erfaring, at disse Betingelser i mange Tilfælde forblev uopfyldte.

Kantineleverancerne. Da det konstateredes, at en stor Del af Kantineernes Forbrug dækkedes ved illegale Indkøb til exorbitant høje Priser, blev der i Oktober 1943 optaget Forhandlinger med den tyske Værnemagts-Intendantur om Gennemførelsen af en Centralisering af Kantineindkøbene og Fjernelse af de danske Kantineværter, der udnyttede deres Virksomhed til illegal Handel. Forhandlingerne resulterede i, at Intendanturen erklærede at ville afskedige de paagældende Kantineværter samt at centralisere Indkøbene til samtlige Kantiner.

Det viste sig dog hurtigt, at man fra tysk Side ikke kunde etablere den fornødne Centralorganisation. Værnemagts-Intendanturen paalagde imidlertid Kantinebestyrerne ikke at foretage Indkøb hos Sælgere, der ikke var i Besiddelse af de fornødne Salgstilladelser.

For at muliggøre en dansk Kontrol med Leverancerne, blev der paalagt Kantinebestyrerne Pligt til kun at betale Leverancerne i Check.

Værnemagtshjem. I Februar 1944 meddelte den tyske Værnemagtsintendant Udenrigsministeriet, at man havde i Sinde i forskellige større danske Byer at oprette saakaldte Værnemagtshjem, der vilde blive drevet som almindelige Restauranter.

Medens Betalingen for Leverancer af Kød og Pølser, Flæsk, Mælk, Æg og Ost til Værnemagtshjemmene skulde ske i Check til Landbrugsmidternes respektive Udvalg, skulde Betaling af de øvrige Leverancer ske i Checks paa de forskellige Værnemagtshjems Banker, om hvilke Danmarks Nationalbank med Henblik paa Kontrollen underrettedes.

III. PRISKONTROL

Under de fra Tid til anden stedfundne Drøftelser om Spørgsmaalet var Udenrigsministeriet og Handelsministeriet enige om, at Handel med Værnemagten var underkastet dansk Prisløvgivning, og at Priskontrolraadet kunde gøre de opnaaede Priser til Genstand for Prøvelse. Raadets Undersøgelser foretoges dog først, efter at Leverancerne havde fundet Sted og det er formentlig tvivlsomt, om der i de fra Udenrigsministeriet opnaaede Salgstilladelser, hvori Priserne var angivet, laa en Godkendelse af disse, (se den i Bilag 6 gengivne Tekst af den indtil 1. April 1942 anvendte Tilladelsesformular). Det maatte allerede af denne Grund være magtpaaliggende, at det ved Udstedelsen af Salgstilladelser paasaas, at Priserne ikke oversteg de paa det indenlandske Marked gældende.

Fra 1. April 1942 indføjede man i Tilladelsesformularen et Forbehold med Hensyn til en efterfølgende Prøvelse af Priserne, se Bilag 7.

Da Udenrigsministeriet og Handelsministeriet derhos var af den Opfattelse, at det af Hensyn til Arbejdets forsvarlige Udførelse var nødvendigt, at der ogsaa skete en vis Forkontrol, blev der stillet en Priskontrollør til Kontorets Raadighed, der begyndte sit Arbejde i Udenrigsministeriet medio Februar 1942.

Andragender om Tilladelse til Salg til Værnemagten faldt i to Grupper, 1) egentlige Varesalg og 2) Anvendelse af Materialer ved Udførelse af Byggearbejder og andre Entrepriser. Medens man for førstnævnte Gruppens Vedkommende fastsatte en Salgspris med en passende Avance til Sælgeren, indregnede man for sidstnævnte Gruppe ikke nogen Avance, men søgte Bygmesterens eller Entreprenørens Indkøbspris fastslaaet, idet saavel hans Omkostninger til Transport o. l. som hans Avance sammen med det udførte Arbejde kom til Bedømmelse hos Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager jfr. Handelsministeriets Bkg. af 23.-12.-1941.¹⁾

1) Se Afsnit A, S. 49.

Udenrigsministeriets Priskontrol var ikke ved Lov eller Bekendtgørelse udstyret med nogen Ret til at nedsætte de Priser, hvortil Varer og Materialer leveredes til den tyske Værnemagt. I de relativt faa Tilfælde, hvor der forelaa Overtrædelse af de i Henhold til Prislovens § 13 fastsatte Maksimalpriser, kunde man ved Henviisning til Prisloven forlange Prisen nedsat. Endvidere havde man i de Tilfælde, hvor Avancen i 1939 kunde fastslaas, nogen Støtte i Bestemmelserne i Prislovens § 8 om Begrænsning af saavel den relative som den absolutte Avance. Ligeledes var Bestemmelserne om Kædehandel i den af Handelsministeriet i Medfør af Prisloven udstedte Bekendtgørelse af 11.-6.-1940 om Varesalg ikke uden Betydning. Men hovedsagelig beroede Priskontrolafdelingens Muligheder for at reducere de Priser, Leverandørerne havde aftalt med deres tyske Forretningsforbindelser, paa den Omstændighed, at der til Leverancerens Gennemførelse krævedes Tilladelse fra Udenrigsministeriet, jfr. Handelsministeriets Bekendtgørelse af 11. December 1940, hvilken Tilladelse indenfor visse Grænser kunde nægtes, saaledes at den tyske Værnemagt maatte søge Ordren placeret andetsteds.

Skønt Priserne ikke kunde sættes anderledes, end at de indeholdt tilstrækkelig Avance til, at den tyske Værnemagts Behov kunde dækkes ved Opkøb, viste det sig dog efterhaanden muligt for adskillige Varers Vedkommende at bringe Priserne ned under de almindelige, bl. a. med den Begrundelse, at Værnemagtsleverancerne var statsfinansierede og forbundet med mindre Forretningsrisiko end almindelige Salg. Ministeriets Priskontrol fik — paa dette som paa andre Omraader — foruden finansiel Betydning, tillige en stor Betydning som Bremse paa Beredvilligheden til at foretage Leverancer til den tyske Værnemagt.

Den Prøvelse af Priserne, der fandt Sted, før Tilladelse gaves, suppleredes senere med en Gennemgang af de Fakturakopier, Firmaerne var pligtige til paa Anfordring at indsende til Nationalbanken, og som denne efter endt Afbenyttelse videregav til Udenrigsministeriet.

Priskontrollen omfattede alle Arter af Varer og Materialer med Undtagelse af saadanne, der indeholdt *Jern, Staal eller andre Metaller* til en samlet Vægt over 50 kg eller *Kautsjuk*, for hvilke Varer Tilladelse i Henhold til Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 578 af 4. November 1940 gaves af Direktoratet for Vareforsyning, der forbeholdt sig at prøve de beregnede Priser i Overensstemmelse med Prislovgivningen.

For nedennævnte Varegrupper Vedkommende var der truffet Særordninger:

Maling og Farver: Den trufne Ordning, hvorefter Andragender vedrørende denne Varegruppe indsendtes gennem Brancheforeningen for Lak- og Farveindustri, var tiltraadt af Udenrigsministeriet under den Forudsætning, at alle Andragender gjordes til Genstand for en uvildig Bedømmelse, ogsaa af de betingede Priser.

Frugt, Planter og Grøntsager: Med Landbrugsministeriet var der truffet Aftale om, at Landbrugsministeriet i Samarbejde med Erhvervsraadet for Gartneri og Erhvervshavebrug paatog sig Kontrollen med Priserne paa Grundlag af de af Leverandørerne indsendte ugentlige Indberetninger.

Græstørv priskontrolleredes af Udenrigsministeriet i Samarbejde med Landbrugsministeriet under Hensyntagen til de paa sidstnævnte Ministeriums Foranledning af Hedeselskabets Repræsentanter foretagne Besigtigelser paa Skæringsstedet samt de paagældende Arealers Vurdering til Grund- og Ejendomsskyld.

Fersk Fisk: Under December 1940 gav Udenrigsministeriet generel Tilladelse til Salg af fersk Fisk. Paa Grundlag af de indsendte Fakturakopier foretoges en Gennemgang af de beregnede Priser.

Overtrædelser.

Efter Ikrafttrædelsen af Bekendtgørelsen af 11. December 1940 modtog Udenrigsministeriet fra Handelsministeriet og Anklagemyndigheden et betydeligt Antal Sager til Udtalelse om, hvorvidt Bekendtgørelsen i det enkelte Tilfælde maatte antages at være overtraadt, og hvorvidt Tiltale burde rejses. Da Udenrigsministeriet imidlertid samtidig modtog Anmodninger fra de tyske militære og civile Myndigheder i Danmark

om at rette Henvendelse til de danske judicielle Myndigheder med Henblik paa Standsning af Sager, der var rejst mod danske Statsborgere for Overtrædelse af Bekendtgørelsen af 11. December 1940 m. fl., traf Udenrigsministeriet Aftale med de danske Ressortmyndigheder om, at Udenrigsministeriet i Almindelighed ikke skulde deltage i Forberedelsen af Retssager, saaledes at Udenrigsministeriet overfor Tyskerne kunde stille sig paa det Standpunkt, at man ikke havde Indflydelse paa Sagernes Behandling og ikke kunde blande sig i Retsplejen. Desuagtet havde man dog fra Udenrigsministeriets Side Lejlighed til med regelmæssige Mellemrum at deltage i Møder med de danske Ressortmyndigheder ang. Stillingtagen til de mange Fortolkningsspørgsmaal, som de efterhaanden talrige Sager ang. Overtrædelser af Bestemmelserne om Salg af Varer til den tyske Værnemagt gav Anledning til. Ligeledes havde man en Række Drøftelser med Justitsministeriet og Anklagemyndigheden om Behandlingen af Henvendelser fra de tyske Myndigheder om Indgreb i den danske Retspleje. Sager, i hvilke man ikke kunde formaa Tyskerne til at trække deres Henvendelse tilbage, blev henlagt til Behandling efter Besættelsens Ophør.

Det kunde dog ikke undgaas, at de tyske illegale Opkøb voksede og dermed den tyske Interesse i at søge at beskytte saadanne danske Sælgere, som var blevet overbevist om Overtrædelse af Kriselovgivningen.

IV. BILAG TIL KAPITEL 2 C.

Armébefaling af April 1940 udstedt af den tyske Værnemagts Overkommando.

Bilag 1.

Sonderbefehl.

Grundsätzlich wird die Besatzungstruppe an Lebens- und Futtermitteln aus der Heimat versorgt. Auch der sonstige Bedarf der Besatzungstruppen wird grundsätzlich aus der Heimat nachgeschoben.

Um die Wirtschaft Dänemarks im Gang zu halten, ist insbesondere der Ankauf nachstehender Waren in Dänemark allen Truppeneinheiten verboten:

Lebens- und Futtermittel sowie Stroh,
flüssige und feste Treibstoffe,
Schmieröle, Öle und Schmierfette,
Kraftfahrzeuge und Bereifung,
Eisen und Eisenwaren,
Wollene Decken und andere Spinnstoffwaren,
Ausstattungs- und Ausrüstungsgegenstände,
Verbandstoffe, Watte und Medizinalwaren,
Tabakwaren,
Leder und Lederwaren.

Ausnahmen bedürfen der Anmeldung und Einwilligung des Höheren Kommandos XXXI. Bis auf weiteres ist die Beschaffung von Butter, Frischfleisch, Milch, Käse und Eiern zugelassen.

Für die Durchführung dieses Befehls sind die Truppenkommandeure verantwortlich.

In Fällen dringender militärischer Notwendigkeit können Waren aus dem Lande beschafft werden, jedoch ist sofortige Meldung an das Höhere Kommando XXXI zu erstatten. Bei grösseren Beschaffungen ist die Meldung zu begründen.

Bilag 2. Sammenligning mellem gammel og ny Udformning af „Forordning om Arbejder eller Leveringer til den tyske Værnemagt“.

Her sidestilles Ordlyden af den gamle og den nye Tekst:

Ny Tekst:

1. Alle i Danmark hjemmehørende Erhvervsvirksomheder — Selskaber saavel som Enkeltmandsforetagender indenfor Haandværk, Erhverv, Industri og Handel er forpligtet til indenfor Virksomhedens Leverings- eller Ydelsesmuligheder at modtage og ufortøvet udføre Ordre paa Leveringer eller Ydelser, som

- a. gives af tyske Værnemagtsmyndigheder i Danmark,
- b. gives af Organisation Todt i Danmark,
- c. formidles af „Rüstungsstab Dänemark“.

FORSKEL: Ingen Realitetsforskel, idet Meddelelsen i den tidligere Tekst om Bedarfsstelle følger senere i den nye. Men den nye Tekst er egnet til at skabe Forvirring, fordi Folk ikke straks bliver klar over, at de kun har *Pligten*, forsaavidt den paalægges af Bedarfsstelle.

Ny Tekst:

2. I Virksomheder, som har faaet Ordre i Henhold til Punkt 1, eller som har faaet Meddelelse om, at man agter at give dem Ordre i Henhold til Punkt 1, er indtil Tilendebæring af Arbejdet paa Ordrene Opsigelser af Arbejdsforholdet ud over det gængse Omfang saavel fra Arbejderes som fra Arbejdsgiveres Side kun tilladt, hvis Godkendelse i Henhold til Punkt 5 foreligger.

- FORSKEL: a) Bedarfsstelle-Ordningen er igen blevet lidt udvisket;
 b) Der er i den nye Tekst aabnet Mulighed for Dispensationer.
 Men iøvrigt ingen Realitetsændringer.

3. De danske Forskrifter vedrørende Salg til den tyske Værnemagt, Anmeldelsesforpligtelser og Priskontrol berøres ikke.

FORSKEL: Ingen Realitetsændringer i dette Stykke.

4. Efterkommer en Virksomhed ikke den i Punkt 1 hjemlede Forpligtelse til ufortøvet Levering, skønt den administrative Tilladelse foreligger, kan de Gen-

Tidligere Tekst:

§ 1. Alle danske Firmaer, Industri- og Handelsvirksomheder samt Detailhandlere er forpligtet til paa Forlangende af vedkommende tyske Myndigheder („Bedarfsstellen“ jvf. Paragraf 3) mod en passende Godtgørelse at modtage og uden Opsættelse udføre Bestillinger paa Leverancer til eller Arbejder for den tyske Værnemagt i Danmark, herunder de denne tilsluttede Institutioner, Organisation Todt (O. T.) og „Rüstungsstab Dänemark“ i saa vid Udstrækning, som der foreligger Arbejds- og Leveringsmuligheder.

Tidligere Tekst:

Opsigelse af Arbejdsforhold til Firmaer, til hvilke vedkommende tyske Myndigheder („Bedarfsstellen“) har afgivet Bestillinger eller givet Meddelelse om, at Bestillinger vil blive afgivet, kan kun gives og antages i sædvanligt Omfang.

Bekendtgørelse Nr. 639 af 11.-12.-1940 fra Ministeriet for Handel, Industri og Søfart om Salg af Varer til den tyske Værnemagt og dennes enkelte Medlemmer berøres ikke af foranstaaende. Ligeledes forbliver de bestaaende Bestemmelser angaaende Anmeldelses- og Priskontrolordningen i Kraft.

§ 2. Saafremt danske Firmaer, Industri- og Handelsvirksomheder og Detailhandlende undlader at indhente den foreskrevne Salgstilladelse hos det danske

Ny Tekst:

stande, der skal leveres, beslaglægges mod Erstatning.

FORSKEL: Ingen Realitetsforskel (snarest en Svækkelse), bortset fra Punktet „Bedarfstelle“ igen.

5. Kompetente Myndigheder vedrørende
 a. Meddelelse af Paabud om at modtage og udføre Ordre i Henhold til Punkt 1,
 b. Meddelelse af Godkendelser i Henhold til Punkt 2,
 c. Anordninger af Beslaglæggelser i Henhold til Punkt 4,
 d. Fastsættelse og Udbetaling af Erstatninger i Henhold til Punkt 4 er Wehrmachtintendant Dänemark og „Rüstungsstab Dänemark“.

FORSKEL: Ingen Realitetsforskel, udover Oplysningen om, at Bedarfstellerne nu kan dispensere fra Reglen om Afskedigelser og Opsigelser.

6. Den, der ved at handle i Strid med disse Forskrifter eller paa anden Maade forhaler, forringer eller umuliggør Udførelsen af en Ordre, der er givet i Henhold til Punkt 1, straffes med Tugthus, Fængsel eller Bøde, forsaavidt ikke efter andre Forskrifter er forskyldt en højere Straf.

Bøde kan idømmes ved Siden af Tugthus- eller Fængselsstraf.

I lettere Tilfælde kan Hæfte og Bøde eller en af disse Straffe idømmes.

FORSKEL: Ingen Realitetsforskel, kun en Præcisering.

Tidligere Tekst:

Udenrigsministerium eller ikke gør Brug af den meddelte Tilladelse, kan vedkommende tyske Myndighed („Bedarfstollen“) foranledige Beslaglæggelse imod en passende Erstatning.

§ 3. „Bedarfstollen“ er:
 a. Intendanten hos den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark,
 b. „Rüstungsstab Dänemark“.

§ 4. Overtrædelser af denne Forordning er strafbar og paadømmes af den tyske Standret.

Liste over Mangelvarer pr. 1. April 1942.**Bilag 3.***A. Alle rationerede Varer.**B. Næringsmidler og Drikkevarer.*

Slaget Fjerkræ
 Surkaal
 Marmelade
 Kiks, Biscuit
 Chokolade
 Kaffeerstatning
 Teerstatning
 Kakaoerstatning

Wienerbrød og Kager
 Kondenseret Mælk
 Saft
 Spirituosa
 Vin
 Halm
 Hø
 Krydderier

C. Kemiske Artikler.

Cuprinol
 Ammoniumsulfat

Asfalt
 Blodalbumin

Hydrochromopløsning	Kasein
Kreonol	Lim
Karbolineum	Bronzepulver
Saltsyre	Aluminiumspulver
Sublimat	Parfume
Terpentin	Creme
Olie (derunder olieholdige Varer)	Haarolie
Tjære	Skosværtc
Harpiks	
<i>D. Træ og Arbejder heraf.</i>	
Alle fine Træsarter som Eg, Maghoni o. lign.	Polstrede Møbler
<i>E. Textilvarer.</i>	
Alle Arter af Textilvarer, derunder Hessian o. lign.	Fiskenet Lædervarer
<i>F. Jern, Staal og Arbejder heraf.</i>	
Kontormaskiner Radioapparater	Finere Værktøj, Præcisionsapparater o. lign.
<i>G. Isenkramvarer m. m.</i>	
Børstevareer fremstillet af Haar eller Haarblandinger.	
<i>H. Byggematerialer.</i>	
Cyprokplader	Kork
Danatex	Masonit
Duromit	Sandpap
Ebonit	Troldtex
Eternit	Tagpap
Icopal	Villadium
Insulit	Wallboard
Kivronplader	Linoleum
<i>I. Diverse.</i>	
Kunstgødning Sportsartikler	Levende Dyr

Bilag 4. Cirkulære fra Rigsadvokaten til Statsadvokaterne, Politidirektøren i København og samtlige Politimestre angaaende Fremgangsmaaden ved Salg af Træ til den tyske Værnemagt.

Da der ved Behandlingen af Sager om Overtrædelse af Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 vedrørende Salg af Varer til den tyske Værnemagt m. v. har hersket nogen Usikkerhed med Hensyn til den ved Salg af Træ i Henhold til nævnte Bekendtgørelse gennemførte Ordning, der for at karakterisere den anvendte Fremgangsmaade benævnes Vandrekortordningen, skal jeg til d'Herrers Orientering hoslagt fremsende Afskrift af Skrivelse fra Udenrigsministeriet af 8. Februar 1941 angaaende denne Ordning tilligemed Gengivelse af et Vandrekort og Afskrift af Udenrigsministeriets sædvanlige Svar paa direkte til Ministeriet sendte Andragender om Tilladelser til Salg af Træ over 5 m³.

Rigsadvokaten, den 10. April 1942.

F. P i h l.

[Bilag 1.]

Afskrift.

UDENRIGSMINISTERIET
den 8. Februar 1941.

Ø. P. I. J. Nr. 84. I. 40/4. b.

Som bekendt maa en Række Varer, herunder Træ og Træprodukter ifølge Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 vedrørende Salg af Varer til den tyske Værnemagt eller til dennes enkelte Medlemmer, kun sælges til Værnemagten, naar skriftlig Tilladelse hertil i hvert enkelt Tilfælde foreligger fra Udenrigsministeriet, dog at saadan Tilladelse ikke udkræves ved Salg i enkeltstaaende Tilfælde, hvor Vederlaget ikke overstiger 200 Kr.

Det meddeles herved, at der, for saa vidt angaar Træ og Træprodukter, mellem nærværende Ministerium og den tyske Værnemagt er truffet en Sørordning, hvorefter Andragender fra danske Firmaer om Tilladelse til Salg til Værnemagten *fra 15. Februar 1941 at regne*, før de forelægges Udenrigsministeriet, skal være forsynet med en „Bedarfsbescheinigung“ fra den tyske Wehrwirtschaftstab, Trommesalen 2, Vesterport. Fremgangsmaaden vil herefter blive følgende: Vedkommende Værnemagtsafdeling eller Byggeledelse henvender sig, efter at have indhentet Tilbud, til Wehrwirtschaftstab, der undersøger Spørgsmaalet om Behovet og derefter forsyner et „Vandre-Kort“, af hvilken Formular 6 Eksemplarer vedlægges, med „Bedarfsbescheinigung“, som tilstilles Værnemagtsafdelingen eller Byggeledelsen. Denne videresender med Paategning Attestationen til den danske Leverandør, der derefter i Form af en Paategning paa „Vandre-Kortet“ (dettes Afsnit III) forelægger sit Andragende for Udenrigsministeriet. Dette forsyner derefter ved en ny Paategning Kortet med Salgstilladelse og sender Kortet tilbage til Leverandøren, der ved Ordrens Effektuering forelægger det for vedkommende Værnemagtsafdeling eller Byggeledelse.

Efter at Leverancen har fundet Sted, paategner samme tyske Myndighed Kortet desangaaende, hvorefter sluttelig Udenrigsministeriet faar Kortet tilbagesendt fra Leverandøren med en sidste Paategning fra denne.

Ved Udtrykket „Leverandør“ forstaaes i denne Forbindelse det Firma, der direkte har kontraheret med Værnemagten og som direkte modtager Betaling fra denne, saaledes f. Eks. et Entreprenørfirma, i hvis Entreprise der indgaar Træleverancer.

Denne Ordning vil imidlertid ikke finde Anvendelse paa Leverancer, hvor Træmængden er mindre end 5 Kubikmeter. Da Salgstilladelse ikke er fornøden, for saa vidt det drejer sig om Salg i *enkeltstaaende* Tilfælde, hvor Vederlaget ikke overstiger 200 Kr., vil danske Leverandører, der modtager Ordre paa Salg af Træ eller Træprodukter, hvor Vederlaget er større end 200 Kr., men Træmængden mindre end 5 Kubikmeter, som hidtil have at indsende Andragende om Salgstilladelse direkte til Udenrigsministeriet.

Foranstaaende bedes ved det kgl. Ministeriums Foranstaltning bragt til Kundskab for Direktoratet for Statsskovbruget, Klitinspektoret, Dansk Skovforening og det danske Hedeselskab.

Til Ministeriets egen Underretning meddeles, at man fra tysk Side er gaaet med til ved en Fremgangsmaade, som endnu ikke er fastlagt, at refundere Danmark det Træ, der fremtidig medgaar til Værnemagtens Arbejder, ligesom man fra samme Side er velvillig stemt overfor Tanken om at træffe et Arrangement, hvorefter den Værnemagten hidtil leverede Træmængde restitueres Danmark in natura. Endelig Afgørelse i sidstnævnte Henseende er dog endnu ikke truffet.

P. M. V.
Sign. Nils Svenningsen.

[Bilag 2.]

Block Nr. Lfde Nr.

Holzversorgung
für deutsche Aufträge in Dänemark (Wanderkarte)
(Neuregelung ab 15.-2.-1941)

I. Wehrwirtschaftstab Dänemark

Kopenhagen, den.....

Trommesalen 2, Vesterport

Bezug: OKW Wi Rü Amt/Ro (IV d) Az. 66 b 67 Nr. 251/41 v. 27.-1.-1941.

Dortiger Antrag vom

Betreff: Holzbedarf

An.....

(deutscher Auftraggeber: Feldpostnummer oder genaue Dienstanschrift, sofern zulässig)

Bedarfsbescheinigung
(Für jede dänische Lieferfirma möglichst eine Bescheinigung)

Wehrwirtschaftstab Dänemark bestätigt hiermit, dass zur Ausführung des Auftrages

.....
folgende Holzmengen—Holzerzeugnisse*), die aus dänischen Beständen vorschussweise entnommen werden sollen, benötigt werden.

Holzart	Sortiment-Gegenstand	Menge in cbm

.....
(Dienstsiegel u. Unterschrift des Wehrwirtschaftstabes)

Falls die bescheinigten Mengen bei einer einzigen Firma nicht erhältlich sind, können zwecks Zeitersparnis und Vermeidung eines Neuantrages auf eine Bedarfsbescheinigung beglaubigte Abschriften der vorliegenden Bescheinigung durch den deutschen Auftraggeber angefertigt und in gleicher Weise verwandt werden. Die Gesamtsumme der auf den Abschriften von vorliegender Bescheinigung angegebenen Einzelmengen darf die vorgenannte Gesamtmenge nicht überschreiten.

II....., den.....
(deutscher Auftraggeber)

An.....
.....
(dänische Lieferfirma)

Vorstehende Bedarfbescheinigung erhalten Sie zwecks Beantragung der *Abgabegenehmigung* bei Udenrigsministeriet, København.

.....
(Stempel und Unterschrift des deutschen Auftraggebers)

III....., den.....
(Dansk Leverandør)

Til Udenrigsministeriet, Christiansborg Slot, København

Man anmoder om, at nærværende Leverancebegæring forsynes med fornøden Salgstilladelse.

.....
(den danske Leverandørs Underskrift)

IV. Udenrigsministeriet

København, den.....
Journal Nr. 84 I. 40/4a.

Til.....
.....
(Dansk Leverandør)

Salgstilladelse (Abgabegenehmigung)

I Henhold til Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 meddeler Udenrigsministeriet Tilladelse til Salg af de i Leverancebegæringen anførte Træmængder—Træprodukter*) af danske Forraad.

.....
(Tjenestesegl og Udenrigsministeriets Underskrift)

V....., den.....
(dänische Lieferfirma)

Lieferscheinigung

Følgende Holzmengen—Holzerzeugnisse*) wurden geliefert:

Lieferdatum	Holzart	Sortiment-Gegenstand	Menge in cbm

.....
(Stempel und Unterschrift des deutschen Auftraggebers)

VI....., den.....
(Dansk Leverandør)

Til Udenrigsministeriet, Christiansborg Slot, København

.....
(den danske Leverandørs Underskrift)

Durchschriften für:

*) Nicht Zutreffendes ist zu streichen
Det ikke ønskede bedes overstregt

1. Udenrigsministeriet, Kopenhagen
2. Beauftragter für Wirtschaftsfragen (Forst- u. Holzwirtschaft).
3. Wehrwirtschaftstab Dänemark

[Bilag 3.]

Man gør opmærksom paa, at De, saafremt Træmængden udgør 5 m³ eller derover, vil have at anmode Deres tyske Ordregiver om i Sagens Anledning at rette Henvendelse til „Wehrwirtschaftstab Dänemark“, Trommesalen 2, Vesterport, København V., hvorefter Sagen vil blive behandlet over den saakaldte Vandrekort-Ordning.

Bilag 5. Ændret Vandrekortformular, anvendt fra omkring 1. Juli 1943.

Lfde Nr.

Holzversorgung

für deutsche Aufträge in Dänemark (Wanderkarte)
(Neuregelung ab 15.-2.-1941)

Bezug: OKW WI Rü Amt/Ro (IV d) Az. 66 b 67 Nr. 251/41 v. 27.-1.-1941.

Dortiger Antrag vom

Gültig z w e i Monate
Bewilligung verfällt mit
Ablauf.

Betreff: Holzbedarf

An.....

(deutscher Auftraggeber: Feldpostnummer oder genaue Dienstanschrift, sofern zulässig)

Bedarfsbescheinigung

(Für jede dänische Lieferfirma möglichst eine Bescheinigung)

Feldwirtschaftsoffizier beim Wehrmachtbefehlshaber Dänemark bestätigt hiermit, dass zur Ausführung des Auftrages

.....
folgende Holzmengen benötigt werden, die aus dänischen Beständen vorschussweise entnommen werden sollen:

Holzart	Sortiment-Gegenstand	Menge
		cbm

Feldwirtschaftsoffizier beim
Wehrmachtbefehlshaber Dänemark
I A

.....
(Dienstsigel u. Unterschrift)

Falls die bescheinigten Mengen bei einer einzigen Firma nicht erhältlich sind, können zwecks Zeitersparnis und Vermeidung eines Neuantrages auf eine Bedarfsbescheinigung beglaubigte Abschriften der vorliegenden Bescheinigung durch den deutschen Auftraggeber angefertigt und in gleicher Weise verwandt werden. Die Gesamtsumme der auf den Abschriften von vorliegender Bescheinigung angegebenen Einzelmengen darf die vorgenannte Gesamtmenge nicht überschreiten.

VI

....., den

Lieferbescheinigung

Følgende Holzmengen wurden geliefert:

Lieferdatum	Holzart	Sortiment-Gegenstand	Menge
			cbm

.....
(Stempel und Unterschrift des deutschen Auftraggebers)

VII.....

....., den

(Dansk Leverandør)

Til Udenrigsministeriet, Skt. Annae Plads 28, København

.....
(Den danske Leverandørs Underskrift)

Durchschriften für:

*) Nicht Zutreffendes ist zu streichen
Det ikke ønskede bedes overstregt

1. Udenrigsministeriet, Kopenhagen
2. Der Reichsbevollmächtigte in Dänemark — Hauptabtlg. Wirtschaft
3. Feldwirtschaftsoffizier beim Wehrmachtbefehlshaber Dänemark

Bilag 6. Udenrigsministeriets Formularskrivelse ved Meddelelse af Tilladelse af Salg til den tyske Værnemagt indtil 1. April 1942.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den

Journal Nr. 84. I. 40/

I et Andragende af har De i Henhold til Handelsministeriets Bekendtgørelse af 11. December 1940 vedrørende Salg af Varer til den tyske Værnemagt og til dennes enkelte Medlemmer ansøgt om Tilladelse til at sælge nedennævnte Vareparti til Brug for den tyske Værnemagt i Danmark:

Vare:

Mængde:

Værdi:

I denne Anledning meddeler Udenrigsministeriet Dem herved den ønskede Tilladelse.

Særlige Bemærkninger:

Af kontrolmæssige Grunde er Genpart af nærværende Skrivelse tilstillet Danmarks Nationalbank.

P. M. V.

E. B.

Bilag 7. Udenrigsministeriets Formularskrivelse ved Meddelelse af Tilladelse af Salg til den tyske Værnemagt anvendt efter 1. April 1942.

UDENRIGSMINISTERIET

København, den

Journal Nr. 84. Y.

I et Andragende af har Firmaet i Henhold til Handelsministeriets Bekendtgørelse Nr. 639 af 11. December 1940 vedrørende Salg af Varer til den

tyske Værnemagt og til dennes enkelte Medlemmer ansøgt om Tilladelse til at sælge nedennævnte Vareparti til Brug for den tyske Værnemagt i Danmark:

Vare:

Mængde:

Værdi:

I denne Anledning meddeler Udenrigsministeriet herved Firmaet den ønskede Tilladelse, der er gyldig i 3 Maaneder fra Dags Dato at regne, idet man henleder Opmærksomheden paa, at Firmaet kun er berettiget til at modtage Betaling i Check paa Danmarks Nationalbank.

Man forbeholder sig at lade foretage en Prøvelse af de beregnede Prisers Overensstemmelse med den gældende Prislovgivning. To Kopier af de udfærdigede Regninger vil paa Anfordring være at indsende til Danmarks Nationalbank.

Særlige Bemærkninger:

Af kontrolmæssige Grunde er Genpart af nærværende Skrivelse samtidig hermed tilstillet Danmarks Nationalbank.

P. M. V.

E. B.

Kapitel 3.

Tysk Benyttelse af fast Ejendom her i Landet.

INDHOLDSOVERSIGT

	Side		Side
I. REDEGØRELSE FOR KONTROLBESTRÆBELSERNE		II. DEN FORMELLE ORDNING	
TROLBESTRÆBELSERNE	1105	MELLEMPARTERNE	1110
A. TIDEN INDTIL BKG. AF 30.-11.-1942	1105	A. KONTRAKT	1110
B. INDENRM. BKG. AF 30.-11.-1942	1106	B. BESLAGLÆGGELSE	1111
C. LOV NR. 362 AF 19.-7.-1943	1107	C. DIREKTE KØB	1111
(»REVOLVERLOVEN«)	1107		
D. TYSK FORORDN. AF 4.-9.-1943 ...	1108	III. STATISTIK	1111
E. VURDERINGSKOMMISSIONERNE	1109		
F. »SCHUTZBEREICHE«	1110	IV. BILAG	1114

I. REDEGØRELSE FOR KONTROLBESTRÆBELSERNE.

A. Tiden indtil Bekendtgørelse af 30. November 1942.

Noget af det første, Besættelsesmagten foretog sig, da den tyske Lavine rullede ind over Danmarks Grænser, var at sætte sig i Besiddelse af privat, fast Ejendom til Brug for militære Formaal, herunder til Indkvartering af Tropperne. Til at begynde med skete det, uden at de danske Myndigheder havde nogen Indflydelse herpaa, men allerede i Løbet af den første Besættelsesmaaned kom man til det Resultat, at det af Hensyn til de paagældende Ejendomsbesiddere var nødvendigt, at man fra dansk Side søgte at paavirke de tyske Dispositioner. Det blev Indenrigsministeriet, der kom til at tage sig af denne Opgave, og ved en Skrivelse af 18. April 1940 (Bilag 1) og senere Skrivelser opfordredes Amtmændene til, naar den tyske Værnemagt havde sat sig i Besiddelse af fast Ejendom, ved Hjælp af sagkyndige Personer at søge konstatere, hvilken økonomisk Skade der var paaført Grundejerne, samt medvirke til, at der blev tillagt dem Erstatning fra den tyske Værnemagt. Til Vejledning ved Vederlagets Fastsættelse udtaltes, at Erstatningen efter Indenrigsministeriets Anskuelse burde tage Hensyn til de Ulemper, som maatte opstaa for Ejeren ved Benyttelsen af den resterende Del af Ejendommen og dennes Værdi herefter.

De tyske Militærafdelinger var i en Del Tilfælde villige til at betale endog exorbitante Vederlag, og da det viste sig, at de tyske Ydelser skulde finansieres gennem Danmarks Nationalbank, var der al Grund til at træde prisregulerende ind og derved dæmme op for den Strøm af Penge, der fra tysk Side blev kastet ud i Omsætningen. I Løbet af Sommeren 1940 indførte Indenrigsministeriet derfor en Priskontrol af mere uofficiel Karakter, idet man ved en Skrivelse af 11. Juni 1940 (Bilag 2) bestemte, at alle Kontrakter med Værnemagten vedrørende Landbrugsarealer skulde forelægges Indenrigsministeriet til Godkendelse. Endvidere blev der etableret Samarbejde med en særlig vurderingssagkyndig, der skulde bistaa Amtmændene ved Vurderingen af Ejendomme, der benyttedes af Værnemagten. Herefter vurderede Amtmændene med Støtte af denne sagkyndige Skaderne eller Indgrebene og indstillede til Ministeriet, med hvilke Beløb Erstatning eller Vederlag kunde godkendes. Indenrigsministeriet traf derpaa Bestemmelse om Kontrakternes Godkendelse, eventuelt med nærmere angivne Ændringer, og bemyndigede vedkommende Amtmænd til at forsyne Kontrakterne med Paategning herom, samtidig med, at man anmodede dem om at drage Omsorg for, at Statens og andre offentlige Myndigheders Interesser varetoget paa bedst mulig Maade, derunder at Kontrakterne blev tinglyst, hvis det ansaas for nødvendigt af Hensyn til Sikring af Statens Interesser i vedkommende Ejendom.

Den tyske Benyttelse af fast Ejendom foregik imidlertid ikke altid i Henhold til Kontrakt. I mange Tilfælde skete Overtagelsen ret formløst, og dette gjaldt navnlig,

hvor der var Tale om en almindelig midlertidig Indkvartering. En saadan Indkvartering kunde paa den ene Side være ret generende for den enkelte, paa hvis Ejendom Byrden blev lagt, og paa den anden Side aabne Mulighed for, at andre, navnlig hvor det drejede sig om Hoteller, fik en uberettiget stor Fortjeneste. For at raade Bod herpaa og bringe Forholdet ind under faste Regler fastsatte Indenrigsministeriet under 4. Juni 1941 efter Forhandling med de tyske militære Myndigheder nogle fortlrolige Bestemmelser vedrørende Indkvartering af tyske Tropper i Danmark (Afsnit A S. 32). For at bevirke en passende Fordeling af Indkvarteringsbyrden bestemtes heri, at Ydelserne skulde rekvireres gennem de danske Indkvarteringsmyndigheder (paa Landet Politimesteren med Hjælp af Sognefogeden, i Købstæderne Borgmesteren og i København Magistraten), der fik Paabud om at iagttage, „at Indkvarteringsbyrden saavidt muligt fordeltes lige- ligt paa Kvarterværterne i Forhold til Størrelsen af disses Lokaler eller Lejligheder og Udenomsplads“. Om Forholdene efter den 29.-8.-1943 henvises til Skrivelse af 9.-11.-1944 og 13.-1.-1945 fra Indenrigsministeriets Departementschef, Afsnit A, S. 128 og 130.

Fra engang i 1941 blev der ogsaa af Udenrigsministeriets Kommitterede i Industri- sager paabegyndt en vis Kontrol med tyske Lejemaal, idet forskellige tyske Tjenes- tsteder, der paa andre Omraader havde haft Forbindelse med den Kommitterede som udøvende Organ for Udvalget for ekstraordinære Industrierbejder m. v. for tysk Reg- ning, af sig selv forelagde den Kommitterede saadanne Regninger og Kontrakter, som Tjenestestedet fandt paakrævet at underkaste en Priskontrol, f. Eks. vedrørende aftalte Lejebeløb for Tankanlæg, Lagerpladser, Kontorlokaler m. v., Lokalestandsættelser efter udløbne Lejemaal o. s. v.

B. Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 30. November 1942.

Den i det foranstaaende beskrevne Fremgangsmaade forekom imidlertid utilfreds- stillende, fordi der ikke forelaa nogen Pligt for Værnemagten til at lade en Betaling undergive dansk Priskontrol, og navnlig fordi der savnedes Hjemmel til at foretage Prisnedsættelser i de med Værnemagten afsluttede Kontrakter, der kom til de danske Myndigheders Kendskab, selv om Kontrakterne var afsluttet uden Medvirken af dansk Myndighed. I Begyndelsen af Maj 1942 optoges derfor Forhandlinger med de tyske Myndigheder om en Bekendtgørelse, der skulde indeholde Regler om, at Kontrakter ved- rørende Lejeforhold m. v. med den tyske Værnemagt for at være gyldige skulde under- kastes en dansk Priskontrol og forsynes med Godkendelsespaategning af danske Myn- digheder. Da Udvalget allerede udøvede en lignende Kontrol indenfor andre af de Om- raader, der finansieredes af Staten over Værnemagts- og Clearingkonto, og da de tyske Myndigheder, med hvilke der stadig maatte forhandles, anerkendte Udvalget for eks- traordinære Industrierbejder som Regeringens Priskontrol overfor Tyskland, henlæg- des ogsaa dette Omraade under Udvalget.

Forhandlingerne med de tyske Myndigheder om en Bekendtgørelse trak som vanlig i Langdrag, og først d. 30.-11.-1942 kunde Indenrigsministeriet udsende sin Bekend- t-gørelse angaaende Priskontrol med visse Lejemaal og Forpagtningskontrakter, der indgaa med den tyske Værnemagt her i Landet. (Se Afsnit A S. 76.)

I denne Bekendtgørelse, der er udfærdiget i Medfør af Bestemmelserne i Lov Nr. 406 af 3. August 1940 om erhvervsøkonomiske Foranstaltninger, Vareforsyning m. v., jfr. Lov Nr. 133 af 29. Marts 1942 og Lov Nr. 93 af 13. Marts 1943, og som traadte i Kraft den 1. December 1942, gives der Udvalget for ekstraordinære Industrierbejder m. v. for tysk Regning Beføjelse til at kontrollere og ændre den Leje, der af Udlejere, henholdsvis Bortforpagtere, betinges for Udleje (herunder Fremleje) eller Forpagtning til den tyske Værnemagt her i Landet af saavel ubebyggede som bebyggede Arealer, Bygninger, Tankanlæg, Lokaler og andre Anlæg af enhver Art. Udenfor Udvalgets Omraade faldt Indkvartering i Ordets tekniske Forstand, hvor de i foran omhandlede Bestemmelser af 4. Juni 1941 om Indkvartering af tyske Tropper her i Landet fast- satte Takster var lagt til Grund ved Beregningen af Godtgørelsen for Indkvartering, medmindre det ved Indkvarterings Paabegyndelse kunde paaregnes, at den vilde faa en Varighed af mindst en Maaned, eller Indkvarteringen faktisk strakte sig ud over en Maaned. Krav om Erstatningsydelse i Forbindelse med indgaaede Lejemaal og For-

pagtningskontrakter skulde derimod ogsaa behandles af Udvalget, der iøvrigt blev udstyret med vidtgaende Beføjelser med Hensyn til at kræve Oplysninger i Sagen.

Under Forhandlingerne med den tyske Værnemagt gik man fra dansk Side stærkt ind for, at ikke blot fremtidige, men ogsaa allerede bestaaende Lejemaal skulde indtages under de danske Myndigheders Priskontrol, idet man var overbevist om, at der fandtes en Del løbende Lejemaal, hvis Vilkaar var aabenbart urimelige, og som derfor netop burde rammes. Fra tysk Side satte man sig imidlertid imod en saadan Bestemmelse, og Bekendtgørelsen maatte derfor formuleres saaledes, at den direkte kun kom til at omfatte fremtidige Lejemaal samt bestaaende Lejemaal, for saa vidt disse blev ændret sidenhen. Som Følge heraf maa man regne med, at en Del Lejemaal — og heriblandt formentlig de mest urimelige — bevidst er blevet unddraget Statens Priskontrol. Det bør dog bemærkes, at Udvalget alligevel havde prisprøvet en Række bestaaende Lejemaal, nemlig dels i de Tilfælde, hvor Kundskab om Lejemalet opnaaedes paa anden Maade end gennem den tyske Værnemagt, og dels hvor enkelte tyske Tjenestesteder — grundet paa svigtende Organisation — fortsatte med at indsende Kontrakter. Dette var Udvalget formentlig ogsaa berettiget til, idet man som Hjemmel kunde henvise til, at den danske Stat allerede fra 1940 havde udøvet Priskontrol med disse Forhold, og til, at den finansierede Besættelsesmagts Betalinger og derfor maatte være beføjet til at kontrollere Udbetalingerne.

Bekendtgørelsen af 30.-11.-1942 fastslog, at det var forbudt at modtage Vederlag, der ikke var godkendt af de danske Myndigheder, og at eventuelt for meget modtagne Beløb omgaaende skulde indbetales til Danmarks Nationalbank til Kredit for den tyske Værnemagt, ligesom der knyttedes nogle Straffebestemmelser for Overtrædelse af Bekendtgørelsen (i Overensstemmelse med Reglerne i Lov Nr. 406 af 3. August 1940 om erhvervsøkonomiske Foranstaltninger, Vareforsyning m. v., jfr. Lov Nr. 133 af 29. Marts 1941 og Lov Nr. 93 af 13. Marts 1942).

Samtidig med Bekendtgørelsen udsendtes fra Indenrigsministeriet en Vejledning til samtlige Amtmænd med Anmodning om at assistere Udvalgets udøvende Organ, den Kommitterede, ved Behandlingen af disse Sager. En lignende Henvendelse skete senere til samtlige Borgmestre ved Cirkulære af 19. December 1942, (Se Afsnit A S. 80), hvori disse anmodedes om at formidle og deltage i Forhandlinger mellem Udlejere og Værnemagt. Iøvrigt var Kompetenceforholdet mellem Amtmænd og Borgmestre ordnet saaledes, at hvis den paagældende Ejendom laa indenfor en Købstads Omraade, var det den paagældende Borgmester (i København dog Magistraten), der skulde forberede Sagen og skaffe Oplysninger i denne, ellers hørte Sagen ind under vedkommende Amtmands Forretningsomraade. Af Vejledningens Bestemmelser skal fremhæves, at der under Forhandlingerne „bør tilstræbes Enighed om en Leje eller Erstatning, som ud fra en nøgtern Bedømmelse af Forholdene maa anses for den sædvanlige, saaledes at der i intet Tilfælde beregnes en særlig konjunkturbestemt Fortjeneste. I Betragtning skal dog tages det særlige Slid, som eventuelt maatte følge af Bygningens (Lokalets) Brug til militære Formaal. Erstatning for Ejendommens eventuelle øvrige Forringelse eller Beskadigelse som Følge af Benyttelsen maa ikke medregnes ved Prisfastsættelsen, men Spørgsmaalet om Værnemagts Erstatningsydelse for saadanne Skader maa henskydes til Afgørelse ved Lejemalets Ophør, idet der da tages Hensyn til de under Lejemalet udbetalte Beløb.“ Endvidere udtaltes, at Lejemaal ikke maatte indgaa for længere Tid end indtil den 1. April 1945, jfr. nedenfor S. 1110.

C. Lov Nr. 362 af 19. Juli 1943 („Revololverloven“).¹⁾

Den ved ovennævnte Bekendtgørelse etablerede Priskontrol fik senere et nyt Grundlag, nemlig ved Bestemmelserne i Kap. II i midlertidig Lov Nr. 362 om Pligt til at stille Skydevaaben og Motorkøretøjer til Raadighed for Rets-, Politi- og Fængselsvæsenet samt om Tillæg til Lov Nr. 91 af 29. Marts 1924 om Indkvartering. Lovens Fremkomst skyldtes dog kun tildels Ønsket om at skabe en direkte Lovhjemmel for Statens

¹⁾ Da Loven, der ikke er aftrykt i Afsnit A, har haft større Betydning end først antaget af Redaktionen, aftrykkes dens Kap. II og III nedenfor som Bilag 13.

priskontrollerende Virksomhed paa det her omhandlede Omraade. Hovedformaalet var at skabe det fornødne Grundlag for, at danske Myndigheder kunde rekvirere fast Ejendom. Siden 9. April 1940 havde det været et Led i den almindelige af Regeringen lagte Linie, at man burde undgaa „tysk Beslaglæggelse“ og søge gennemført, at de af Tyskerne krævede Overdragelser eller Raadighedsindskrænkninger m. v. fandt Sted paa Basis af frivillige Overenskomster med de paagældende Interessenter. I en Række Tilfælde mødte dette ikke afgørende Modstand hos vedkommende Ejere, og selv hvor saadan opstod, lykkedes det ofte ved de danske Myndigheders Mellekomst at faa Forholdet ind under den frivillige Kontrakts Form. Da der imidlertid navnlig i Begyndelsen af 1943 fremkom en Del mere omfattende tyske Krav, opstod der Vanskeligheder ved at faa Ejernes Indforstaaelse med en kontraktslignende Ordning, hvilket ofte skyldtes, at Ejerne ikke var tilfreds med det Vederlag, der kunde stilles dem i Udsigt af de danske priskontrollerende Myndigheder, og derfor forsøgte at opnaa en mere fordelagtig Ordning ved at nægte at gaa med til frivillig Afgivelse. Det blev herefter klart, at dersom man ikke skabte en Hjemmel for danske Myndigheder til at ekspropriere, vilde Tyskerne gaa over til paa egen Haand at foretage Beslaglæggelser, hvorved Forholdet vilde glide ud af Hænderne paa de danske Myndigheder og antagelig faa et meget stort Omfang. Ved den nævnte Lov bemyndigedes Indenrigsministeriet og de almindelige civile Indkvarteringsmyndigheder til „naar Hensynet til Krigsforholdene gør det nødvendigt, at kræve Jord og Bygninger — herunder dog ikke bestaaende Produktionsindretninger og Produktionsmidler — afgivet til Brug eller til offentligt Eje mod fuldstændig Erstatning eller at paalægge Ejere eller Brugere af fast Ejendom m. v. saadanne Indskrænkninger i deres Raaden, som det angivne Hensyn nødvendiggør“ (Kap. II § 5, Stk. 1). Ifølge § 6 henlagdes Priskontrollen til Udvalget for ekstraordinære Industrierbejder, der saaledes ogsaa fastsatte Erstatningerne i Anledning af Beslaglæggelserne.

Loven indførte samtidig en Appellinstans for Udvalgets Afgørelser i Form af et Vurderingsnævn, hvis Afgørelser var endelige. Herom bestemmer § 7 følgende:

„Udvalgets Afgørelse kan inden 4 Uger indankes for det nedenfor omhandlede Vurderingsnævn. For dette kan endvidere inden 3 Maaneder fra nærværende Lovs Ikrafttræden indankes saadanne Erstatningsspørgsmaal vedrørende Beslaglæggelse m. v. af fast Ejendom, der inden Lovens Ikrafttræden har fundet sin Afgørelse ved Beslutning af Indenrigsministeriet eller af det af Regeringen nedsatte Udvalg for ekstraordinære Industrierbejder m. v.

Vurderingsnævnet bestaar af en af Kongen udnævnt Formand, der skal opfylde de i Retsplejeloven foreskrevne Betingelser for at beskikkes til Landsdommer, og 4 af Indenrigsministeren udpegede Medlemmer med særlig Indsigt i Bygnings- og Ejendomsforhold. Der tillægges Formanden og Medlemmerne Vederlag, hvis Størrelse fastsættes af Indenrigsministeren. Formanden antager den fornødne Medhjælp.

Nævnets Afgørelser er endelige. Nævnets Forretningsorden fastsættes af Indenrigsministeren.“

Om Reglerne for Vurderingsnævnets Arbejde henvises til den som Bilag 3 aftrykte Forretningsorden.

Den ved Loven af 19. Juli 1943 (eller som den populært kaldtes „Revolverloven“) tilvejebragte Ekspropriationshjemmel er imidlertid kun benyttet i meget faa Tilfælde. Hovedaarsagen hertil var, at Begivenhederne omkring 29. August 1943 medførte, at de danske Myndigheder fremtidigt ikke ønskede at medvirke til at skaffe den tyske Værnemagt Adgang til at raade over fast Ejendom, og da man befrygtede, at et eventuelt af Tyskerne indsat Styre vilde bruge den ved Loven skabte Ekspropriationshjemmel til at foretage Beslaglæggelser i større Stil af dansk Ejendom, benyttede man, da Loven skulde fornyes (Lovordning Nr. 121 af 30. Marts 1944), Lejligheden til at lade Bestemmelsen i § 5, Stk. 1, Pkt. 2, der indeholdt selve Ekspropriationshjemlen udgaa. Endvidere ændredes § 5, Stk 2, saaledes, at den derved hjemlede Tilbagekøbsret fremtidigt forbeholdtes Ejere af „beslaglagte Ejendomme“, hvorved ogsaa sigtedes til Ejendomme beslaglagt af de tyske Myndigheder, medens der i Loven af 19. Juli 1943

kun taltes om Ejendomme beslaglgt efter denne Lov. Den bestaaende Ordning vedrørende Fastsættelsen af Vederlaget blev derimod forlænget uden Ændringer.

D. Den tyske Forordning af 4. September 1943.

Da danske Myndigheder efter den 29. August 1943 ikke vilde medvirke til at skaffe den tyske Besættelsesmagt Adgang til at raade over fast Ejendom, udfærdigede den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark under 4. September 1943 en Forordning (se Afsnit F S. 844), der gav ham Magt til at beslaglægge Bygninger og Grundstykker samt Inventar „til Sikring af den tyske Værnemagts Opgaver her i Landet“. Beslæglæggelsen skete ved Dekret (Bilag 4) fra den saakaldte „Bedarfsstelle“, nemlig Intendanten hos den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark. Det var formentlig i Begyndelsen Tyskernes Tanke selv at overtage hele Kontrollen. Men denne Opgave kunde den tyske Administration ikke magte paa egen Haand, og Resultatet blev derfor, at man vedblivende overlod det til Udvalget med Rekurs til Vurderingsnævnet at fastsætte Vederlagets Størrelse. Fra dansk Side maatte man være interesseret i at opretholde dansk Priskontrol bl. a. for derved at forhindre, at Beslæglæggelserne ved en rundhaandet Betaling fra tysk Side opnaede en vis Popularitet. Den danske Priskontrol fortsatte derfor paa samme Maaede som hidtil. Ved den tyske Rigsbefuldsmægtigedes Forordning af 23.-5.-1944 (offentliggjort d. 27. s. M., se Afsnit F) overførtes Retten til at beslaglægge fra den tyske Øverstkommanderende til den tyske Rigsbefuldsmægtigede, uden at der i øvrigt indførtes væsentlige Ændringer i den hidtidige Tilstand.

E. Vurderingskommissionerne.

Det store Antal Beslæglæggelser, der omgaaende fandt Sted paa Grundlag af den tyske Forordning, bevirkede, at Udvalgets Arbejde blev forøget i stort Omfang. Medens der saaledes i Tiden fra 9. April 1940 til Lejebekendtgørelsens Fremkomst 1. December 1942 var fremkommet 1332 Kontrakter, kom Sagernes Antal nu hurtigt op paa ca. 700 pr. Maaned, og pr. 1. April 1943 udskiltes disse Sager derfor fra den Kommitteredes Arbejdsomraade ved Oprettelse af et særligt „Kontor for Ejendomssager“ stadig under Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v.

Ved Behandlingen af de indsendte Kontrakter og Erstatningskrav maatte Udvalget i udstrakt Grad støtte sig til Indstillinger afgivet af de lokale Sagkyndige, som i Tidens Løb var blevet tilknyttet den lokale Administration.

Da Sagernes store Antal og de vanskelige Rejseforhold gjorde det umuligt for Udvalget at foretage Besigtigelser ude i Landet og ad den Vej søge de forskellige Vurderingssagkyndiges Indstillinger bragt ind paa et ensartet Grundlag, fremsatte Udvalget Ønsket om, saasnart det lod sig gøre, at faa nedsat egentlige Vurderingskommissioner, der var saaledes sammensat, at saavel Befolkningen som Udvalget kunde føle sig sikker paa en mere alsidig og ensartet Bedømmelse for Landet som Helhed, end Vurdering af Enkeltpersoner formaaede at give.

Særlig i Begyndelsen af 1944, da Bygningen af en Række nye store Flyvepladser bragte Beslæglæggelsernes Antal og Omfang stærkt i Vejret, blev Nødvendigheden af særlige Vurderingsorganer paatrængende, bl. a. ogsaa for at sikre, at Vurderingerne forelaa i en saadan Form, at en kritisk Gennemgang fra Udvalgets Side kunde gennemføres tilstrækkeligt hurtigt. Man lagde ligeledes Vægt paa, at der nu skabtes Organer, der efter Krigen i Kraft af deres Erfaringer kunde bistaa ved det Afviklingsarbejde, der til den Tid maatte udføres. Resultatet var de i Løbet af Juli og August 1944 nedsatte Vurderingskommissioner. Landet inddeltes i 9 større Kredse, hvoraf København-Frederiksberg udgjorde en Kreds. I hver Kreds nedsattes en Kommission paa tre Mand, hvis Arbejde det var under fælles Ansvar at give Indstilling til Udvalget vedrørende Erstatninger og Lejemaal. Kredsene blev valgt saa store som muligt for at opnaa den størst mulige Ensartethed, men den lokale Tilknytning blev bevaret derved, at et af Kommissionens tre Medlemmer skiftede for mindre Lokalomraader, som Regel Amtet. I Erkendelse af de vægtige Problemer stod i Forbindelse med Tyskernes Overtagelse af Arealer og Ejendomme paa Landet, blev i alle de nedsatte Kommissioner udenfor Køben-

havn og Frederiksberg det landbrugskyndige Medlem tillige udpeget til Formand for Kommissionen. Til Brug for Vurderingskommissionerne udsendte Udvalget nogle „Vurderingsskemaer“, der ligeledes bidrog til at skabe et ensartet Bedømmelsesgrundlag.

F „Schutzbereiche“.

Om de Spørgsmaal, der opstod i Forbindelse med Tyskernes Indrettelse af saakaldte „Schutzbereiche“, henvises til Underhaandsskrivelse af 2. Marts 1945 fra Indenrigsministeriets Departementschef til samtlige Amtmænd og det dermed følgende Memorandum, Afsnit A. Side 132 f.

II. DEN FORMELLE ORDNING MELLEMPARTERNE

A. Kontrakt.

I Tiden indtil den tyske Øverstbefalendes Forordning udkom, ordnedes Forholdet mellem „Udlejeren“ og den tyske Værnemagt oftest ved en Kontrakt, der hyppigst benævntes „Lejekontrakt“ eller „Overenskomst“, dog hændte det tit, at et Brugsforhold opstod, uden at der oprettedes skriftlig Overenskomst. Ved Bekendtgørelse af 30. November 1942 bestemtes det iøvrigt, som nævnt ovenfor, at der altid skulde oprettes skriftlig Overenskomst.

De foreliggende Kontrakttyper kan inddeles i følgende 3 Grupper:

a) egentlige Lejekontrakter, hvor der for Benyttelsen som Hovedregel erlægges periodiske Ydelser, og hvor Ejeren efter Brugsforholdets Ophør paany overtager Ejendommen.

b) Kontrakter med Skødeklausal, jfr. nedenfor.

c) Andre Kontrakter, f. Eks. om Erstatning for Beskadigelse paa en Ejendom eller for kortvarig Brug, naar Forholdet først reguleres efter Brugens Ophør.

Medens de under a) og c) nævnte Kontrakttyper (Bilag 5. a og b samt Bilag 6) ikke giver Anledning til særlig Bemærkning, gør der sig ved de under b) nævnte Kontrakter med Skødeklausal (Bilag 7) det særlige Forhold gældende, at man her i Reglen maatte paaregne Indgreb i Ejendommens Substans, f. Eks. Nedrivning eller Ændring af bestaaende Bygninger, Nybygninger, Jordarbejder, Betonstøbninger m. v., hvorfor et Salg var nødvendigt. Fra dansk Side har man i disse Tilfælde ønsket at hindre, at det tyske Rige erhvervede fast Ejendom her i Landet til Eje, medens det paa den anden Side ansaas for nødvendigt at undgaa, at den danske Stat formelt stod som Erhverver af Ejendomme, der stilledes til den tyske Værnemagts Raadighed til militære Formaal. Da der i de her omhandlede Tilfælde er ydet Ejerne fuld Erstatning for Ejendommens Afstaaelse, er Forholdet det, at Ejendommene er erhvervet og betalt af den danske Stat. En saadan endelig Afhændelse har ofte været af Interesse for „Udlejeren“, for at han kunde komme ud af Forholdet til den paagældende Ejendom og derved blive i Stand til at erhverve anden fast Ejendom. I mange Tilfælde har de danske Myndigheder modsat sig saadanne Salg, idet man fra Indenrigsministeriets Side altid har fastholdt, at den tyske Værnemagt alene kunde have Interesse i at faa Brugen af Ejendommen, hvorfor man forlangte Forholdet ordnet som egentligt Lejemaal, undtagen hvor der forelaa eller maatte paaregnes Indgreb i Ejendommens Substans. Forholdet blev derfor ordnet saaledes, at Ejeren forpligtede sig til uden yderligere Vederlag at meddele den danske Stat eller Ordre endeligt Skøde paa den udlejede Ejendom, ligesom han ved sin Underskrift paa Kontrakten gav Amtmanden uigenkaldelig Fuldmagt til paa sine Vegne og med fuldt forbindende Virkning for sig at udstede saadant Skøde.

Fælles for de fleste Kontrakter — af alle Typer — var en Begrænsning af Forholdets Varighed til 1. April 1945. Aarsagen hertil var, at da Besættelsesmagten i Tiden umiddelbart efter den 9. April 1940 — i Modsætning til senere under Besættelsen — ikke ønskede, at dens Brugsforhold i Henhold til Kontrakterne udtrykkeligt blev begrænset til at ophøre ved Besættelsens Ophør, og da man fra dansk Side ikke ønskede, at der med tyske Myndigheder blev indgaaet stedsevarende Brugskontrakter, indsatte

man dette efter daværende Forhold vilkaarligt valgte Tidspunkt som tidligste Opsigelsestermin. Som nævnt ændrede Tyskerne senere deres Standpunkt og Kontrakternes Varighed blev derfor i Slutningen af Besættelsen fikseret til „saalænge de tyske Tropper befinder sig her i Landet“.

Med Hensyn til Stemplingen af Kontrakterne bemærkes, at Indenrigsministeriet i Begyndelsen indtog det Standpunkt, at ogsaa de med Tyskerne indgaaede Kontrakter var underkastet Lovgivningens Regler om Stempelpligt. Senere traf Skattedepartementet imidlertid Bestemmelse om, at de med Tyskerne indgaaede Kontrakter ikke skulde stemples.

Om Skattepligten for Ejendomme, der er udlejet med Skødeklausul, henvises til Indenrigsministeriets Cirkulære af 24. Maj 1943 (aftrykt som Bilag 8).

B. Beslaglæggelse.

Foruden ved Kontrakt kunde den tyske Værnemagts Brugsret over fast Ejendom ogsaa etableres i Form af Beslaglæggelse. Som nævnt kendtes en saadan Beslaglæggelse allerede før den tyske Forordning af 4. September 1943, men først ved denne Forordnings Fremkomst fik Beslaglæggelser egentlig Betydning. Disse ordnedes normalt ved, at Intendanten hos den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark udstedte et saakaldt „Beslaglæggelsesdekret“, hvori han udpegede den paagældende Ejendom, over hvilken Brugsretten ønskedes etableret, men uden Angivelse af Vederlaget. Dette Dekret blev derefter indsendt til Udvalget for ekstraordinære Industrierbejder, der efter at have hørt Amtmanden eller Borgmesteren (Vurderingskommissionen), udfærdigede saakaldte „Beslaglæggelsesvilkaar“ (Bilag 9), der indeholdt en ensidig Fastsættelse af Vilkaarene for Beslaglæggelsen, altsaa fortrinsvis Størrelsen af Vederlaget. Efter Udfærdigelsen af Beslaglæggelsesvilkaarene sendtes et Eksemplar heraf til Intendanten, der derefter foranledigede Godtgørelsen udbetalt ved Checks paa Danmarks Nationalbank.

I enkelte Tilfælde skete en Beslaglæggelse ogsaa ganske formløst, altsaa uden Dekret, derved at en Ejendom de facto toges i Benyttelse. Ogsaa i disse Tilfælde blev der af Udvalget udfærdiget „Beslaglæggelsesvilkaar“.

Om Fastsættelse af Vederlag for Træ paa Roden beslaglagt af den tyske Værnemagt henvises til Bilag 12.

C. Direkte Køb.

I ganske faa Undtagelsestilfælde har den tyske Værnemagts Raadighed over en Ejendom været etableret i Form af et egentligt Køb. Fra dansk Side har man straks fra Begyndelsen haft Forstaaelsen af, hvilke Farer saadanne Salg kunde indebære, og det lykkedes ogsaa at begrænse Tyskernes Dispositioner med Hensyn til Opkøb af fast Ejendom til nogle ganske faa isolerede Tilfælde. Det var navnlig „militære Hemmelighedshensyn“, der blev anført som Aarsag, naar man fra tysk Side insisterede paa Erhvervelse ved Køb.

III. STATISTIK

A. Antallet af Sager.

Som det vil ses af nedenstaaende Tabel, har det samlede Antal Sager, som har været prisprøvet af danske Myndigheder, indtil den 5. Maj 1945 andraget 20.673, der fordeler sig saaledes:

- a) Perioden 9.-4.-1940 til 30.-11.-1942: 1332 Sager
 - b) Perioden 1.-12.-1942 til 31.-3.-1943: 497 „
 - c) Efter 31. Marts 1943:
 (Ejendomskontorets Periode)
April	1943	272
Maj	„	328

At overføre 600 1829 Sager

	Overført	600	1829 Sager
Juni	1943	259	
Juli	"	392	
August	"	366	
September	"	297	
Oktober	"	463	
November	"	381	
December	"	310	
Januar	1944	880	
Februar	"	1088	
Marts	"	1589	
April	"	761	
Maj	"	558	
Juni	"	778	
Juli	"	769	
August	"	728	
September	"	981	
Oktober	"	1096	
November	"	1185	
December	"	522	
Januar	1945	700	
Februar	"	1122	
Marts	"	1782	
April (indtil 5.-5.)		1237	18844 "
			Ialt 20673 Sager

Af disse 20673 Sager har 2791 været Beslaglæggelser i Henhold til Dekret udstedt af Intendanten hos den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark i Medfør af den tyske Forordning af 4. September 1943. Dette sidste Tal fordeler sig saaledes:

Maaned:	Antal Beslaglæggelser:
September 1943	43
Oktober "	77
November "	38
December "	28
Januar 1944	415 ¹⁾)
Februar "	231 ¹⁾)
Marts "	79
April "	99
Maj "	101
Juni "	68
Juli "	31
August "	91
September "	221
Oktober "	114
November "	116
December "	146
Januar 1945	87
Februar "	149
Marts "	327
April (indt. 5.-5.)	330
<hr/>	
Ialt 2791	

1) Aarsagen til den voldsomme Stigning i disse to Maaneder skyldes Beslaglæggelsen af en Række Sommerhuse paa Vestkysten samt af store Arealer i Jylland og paa Fyn til Anlæg af Flyvepladser.

B. Godkendelser.

Om Størrelsen af de godkendte Ydelser henvises til nedenstaaende Tabel:

	Aarlig Leje	Købesum og Erstatning
a) Perioden 9.-4.-1940 til 30.-11.-1942	457.000	6.810.000
b) Perioden 1.-12.-1942 til 31.-3.-1943	591.000	1.904.000
c) Efter 31.-3.-1943 (Ejendomskontorets Periode)		

	Aarlig Leje	Købesum og Erstatning
April 1943	393.000	69.000
Maj "	1.683.000	787.000
Juni "	1.391.000	215.000
Juli "	1.553.000	1.782.000
August "	1.058.000	1.423.000
September "	920.000	182.000
Oktober "	1.388.000	1.005.000
November "	864.000	1.112.000
December "	1.253.000	340.000
Januar 1944	1.790.000	1.967.000
Februar "	1.257.000	3.233.000
Marts "	2.523.000	2.137.000
April "	373.000	365.000
Maj "	2.633.000	507.000
Juni "	2.761.000	196.000
Juli "	1.017.000	191.000
August "	1.014.000	323.000
September "	687.000	1.224.000
Oktober "	2.379.000	1.006.000
November "	954.000	628.000
December "	410.000	190.000
Januar 1945	537.000	338.000
Februar "	718.000	713.000
Marts "	307.000	296.000
April "	302.000	215.000
	30.165.000	20.444.000
	Kr. 31.213.000	29.158.000

Ovennævnte Tabel er behæftet med visse Mangler, idet Lejebeløbene er angivet som aarlig Leje, uanset at man ikke havde Vished for, at de paagældende Lejemaal virkelig havde været i et Aar. Der foreligger nemlig ingen Oplysninger om, hvornaar de enkelte Lejemaal udløb, og Tabellen kan derfor heller ikke betragtes som Udtryk for, hvilke Erstatningsbeløb den danske Statsfinansiering har omfattet ialt (se herom Bemærkningerne under D.).

C. Nedsættelserne.

Om Nedsættelsernes Størrelse findes der beklægeligvis ikke nøjagtige statistiske Oplysninger. Her skal blot bemærkes, at der i Tiden indtil Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 30. November 1942 gennemgaaende kun var smaa Nedsættelser, i hvert Fald sammenlignet med den følgende Tid, hvilket formentlig kan tilskrives den Omstændighed, at Kontrakterne dengang i Almindelighed blev indgaaet under Medvirken af vedkommende Amtmand og Indenrigsministeriets sagkyndige, der under Forhandlingerne bragte Vederlaget ned paa en rimelig Størrelse. Den generalpræventive Virkning af Statens Priskontrol har uden Tvivl været meget betydelig og var ogsaa et af Hovedmoterne til, at man fra dansk Side har bestræbt sig for at opretholde Kontrollen.

I den sidste Tid af Besættelsen gik Nedsættelserne yderligere ned, idet man fra

tysk Side slog ind paa den Praksis at indgaa Kontrakter uden Angivelse af Vederlagets Størrelse, saaledes at man overlod det til de danske Myndigheder at fastsætte Godtgørelsen.

I Ejendomskontorets Periode regnede man dog med, at der for de behandlede Sager gennemgaaende skete Nedsættelser paa ca. 500.000 Kr. pr. Maaned. Disse Nedsættelser vedrørte navnlig Kontrakter, der var afsluttet direkte med den tyske Værnemagt uden danske Myndigheders Medvirken.

D. Udbetalte Erstatningsbeløb i Anledning af tyske Brugsforhold vedrørende fast Ejendom.

Som nævnt foran, foreligger der ikke nøjagtigt statistisk Materiale over den samlede Statsfinansiering, der har fundet Sted i Forbindelse med tysk Benyttelse af fast Ejendom. I Henhold til Oplysninger tilvejebragt af Danmarks Nationalbank i Forbindelse med det af Ejendomskontoret indsamlede Materiale kan den stedfundne Statsfinansiering indtil Befrielsen imidlertid anslaaes til et Tal af omkring ca. 205 Millioner Kroner, der fordeler sig saaledes:

	<i>Beløb Kr.</i>
<i>Byejendomme</i>	
Erstatninger m. m.	12.000.000
Lejemaal	60.000.000
<i>Landejendomme</i>	
Lejemaal om Arealer	30.000.000
<i>Bymæssige Ejendomme paa Landet</i>	
Erstatninger m. m.	8.000.000
Lejemaal	30.000.000
<i>Køb af Ejendomme incl. Løvsøre</i>	55.000.000
<i>Erstatning for nedrevne Ejendomme</i> ..	10.000.000
Ialt Kr.	205.000.000

I V. B I L A G

Bilag 1. Indenrigsministeriets fortrolige Skrivelse af 18.-4.-1940 til Amtmændene.

Under Henvisning til Telefonsamtale af 18. d. M. skal Indenrigsministeriet anmode om, at følgende maa blive iagttaget vedrørende Anlæg af Flyvepladser i Amtet.

Amtmændene anmodes om at ville formidle Forhandlingerne mellem de paagældende Grundejere og de tyske Myndigheder, saaledes at en mindelig Ordning søges opnaaet. Det maa tilstræbes, at Anlægget af Flyvepladser sker saa langt fra Byer som muligt og paa saa ringe Jord, som er egnet hertil, dog ogsaa under Hensyn til Tilvejebringelsen af de fornødne Adgangsveje. Afstaaelsen skal kun finde Sted til Brug. Det vil være praktisk, at der ved Amtets Foranstaltning søges afholdt et Møde med Grundejerne, og at disse eventuelt i Fællesskab antager en Sagfører til Varetagelse af deres Interesse, og det skal i denne Forbindelse henstilles, om det ikke vilde være hensigtsmæssigt, at tillige et landbrugskyndigt Medlem af Amdtsraadet deltager i Mødet for at yde Grundejerne Vejledning.

Der skal fastsættes en Erstatningssum for Afsavn af Arealerne. Efter Indenrigsministeriets Anskuelse bør Erstatningen fastsættes højere end almindelig Forpagtningssafgift under Hensyn til, at det drejer sig om en eventuel kortvarig Brug, og til den Skade, som Ejendommen maatte lide ved denne særlige Anvendelse, ligesom der ved Erstatningens Fastsættelse bør tages Hensyn til de Ulemper, som maatte opstaa

for Ejeren ved Benyttelsen af den resterende Del af Ejendommen og dennes Værdi herefter.

Kan Enighed om Erstatningen ikke opnaas, skal man henvise til de Midler, som man efter dansk Lovgivning har til Fastsættelse af saadanne Værdier, f. Eks. ved at lade Erstatningen fastsætte af Vurderingsmænd til Ejendomsskyld, Jordboniteringsmænd eller ved af Retten udmeldte Mænd.

Med Hensyn til Udførelsen af de nødvendige Jordarbejder bemærkes, at den danske Stat ikke paatager sig at antage Arbejdskraft og formidle Lønvilkaar etc., men de paa-gældende tyske Myndigheder maa henvises til selv at træffe Aftale med danske Entreprenører herom, og saaledes at udelukkende dansk Arbejdskraft anvendes hertil.

Indenrigsministeriets fortrolige Skrivelse af 11.-6.-1940 til Amtmændene.

Bilag 2.

I Forbindelse med Skrivelse herfra af 18. April d. A. vedrørende Anlæg af Flyvepladser i Amtet skal man meddele følgende:

Efter Modtagelsen af Indberetninger fra en Række Amter om, at tyske Myndigheder i mange Tilfælde er indgaaet paa at udrede meget betydelige Erstatninger til Grundejere for Afstaaelse af Areal m. v. til Anlæg af Flyveplads, har Indenrigsministeriet forhandlet med Udenrigsministeriet angaaende Spørgsmaalet om den nærmere Fastsættelse af saadanne Erstatningers Størrelse og man er herunder enedes om, at de med Grundejerne indgaaede Overenskomster fremtidig skal godkendes af den danske Stat.

Til Brug for denne Godkendelse skal man anmode om, at der, forsaavidt angaar Arealer, hvorom der fremtidig afsluttes Overenskomster, afgives Indberetning hertil i 3 Eksemplarer i Overensstemmelse med nedenstaaende Skema I. Tilsvarende Oplysninger udbedes i det Omfang, saadanne kan fremskaffes, tillige med Hensyn til Arealer, hvorom Overenskomst allerede er afsluttet.

SKEMA I.

Oversigt over de af den tyske Værnemagt rekvirerede faste Ejendomme.

1. Ejendommens matrikulære Betegnelse og Areal:
2. Ejerenes Navn og Adresse:
3. Ejendommens Vurdering til Ejendomsskyld og Grundskyld:
4. Omfatter Rekvisitionen hele Ejendommen eller kun en Del af denne og da hvilken:
- 5a. Den opnaaede Pris eller Forpagtningsafgift (ogsaa pr. ha eller pr. Td. Land):
 - b. Er der ydet Erstatning for Ulempe o. l.:
 - c. Er der afstaaet Besætning og Inventar og da i hvilket Omfang:
6. Til hvilke Formaaler er Ejendommen rekvireret:
7. Stemmer det ydede Vederlag efter Amtets Skøn med Billighed, i benægtende Fald, hvilket Vederlag vilde Amtet anse for rimeligt:

Paa dertil given Foranledning skal man endelig anmode om, at der ved Amtets Foranstaltning fremtidig i de med vedkommende Grundejer afsluttede Lejekontrakter indsættes en Bestemmelse om, at intet Erstatnings- eller Lejebeløb maa blive udbetalt til Ejeren, forinden der foreligger Samtykke fra de paa Ejendommen tinglyste Pant-havere.

Forretningsorden af 5.-11.-1943 for det i Henhold til Lov 362 af 19.-7.-1943 § 7 ned-satte Vurderingsnævn.

Bilag 3.

§ 1.

Vurderingsnævnet samles, saa ofte foreliggende Sager gør det nødvendigt, efter Indkaldelse fra Formanden, der træffer Bestemmelse om Tid og Sted for Mødernes Afholdelse.

For at Beslutning kan træffes paa Møderne, skal Formanden og mindst 3 andre Medlemmer være til Stede og deltage i Afstemningen.¹⁾

¹⁾ Under 1.-3.-1945 ændredes Forretningsordenens § 1 Stk. 2 saaledes:

»For at Beslutning kan træffes paa Møderne, skal Formanden og mindst 2 andre Medlemmer være til Stede og deltage i Afstemningen.«

Formanden og de øvrige Medlemmer har hver 1 Stemme. I Tilfælde af Stemmelighed, er Formandens Stemme afgørende.

§ 2.

Formanden tilrettelægger Nævnets Arbejde og leder Forhandlingerne paa Møderne. Formanden træffer Bestemmelse om, hvorvidt de Sager, der forelægges Nævnet, skal behandles mundtligt i dets Møder eller ved Cirkulation mellem Medlemmerne; i sidstnævnte Tilfælde træffer Formanden endvidere Bestemmelse om Cirkulationsordenen. Formanden paaser, at de Nævnet forelagte Sager fremmes med tilbørlig Hurtighed.

§ 3.

Vurderingsnævnet er berettiget til at indhente de nødvendige Oplysninger angaaende de enkelte Sager enten direkte eller gennem Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v. Nævnet kan kræve, at vedkommende interesserede Part giver personligt Møde eller lader sig repræsentere for Nævnet til nærmere Redegørelse for de for Nævnet indbragte Sager. Saafremt de af Nævnet hos vedkommende Klager ønskede Oplysninger ikke afgives, eller Klageren ikke giver Møde som af Nævnet krævet, kan Sagen afvises, og Nævnet er da ikke pligtigt at genoptage Sagen.

Nævnet er berettiget til at indhente en Udtalelse fra den Myndighed, der har truffet en paaklaget Afgørelse.

§ 4.

I Tilfælde af Uenighed mellem Vurderingsnævnets Medlemmer træffes Afgørelse i Overensstemmelse med Flertallets Vedtagelse.

§ 5.

Over Vurderingsnævnets Afgørelser føres en af Indenrigsministeriet autoriseret Protokol, der underskrives af Formanden og de øvrige Medlemmer.

De af Medlemmerne afgivne Vota maa ikke offentliggøres.

Formanden drager Omsorg for Udfærdigelsen af Nævnets Afgørelser i Overensstemmelse med de skete Vedtagelser og underskriver paa Nævnets Vegne Afgørelserne.

§ 6.

Vurderingsnævnet træffer Bestemmelse om, hvorvidt Besigtigelse af Ejendomme eller Lokalteter skal finde Sted, og i bekræftende Fald, hvorvidt Besigtigelsen skal foretages af samtlige Medlemmer.

§ 7.

Vurderingsnævnets Medlemmer og Medhjælpere er under Ansvar efter Borgerlig Straffelovs §§ 152 og 263, jfr. Tjenestemandslovens § 3, forpligtet til at bevare Tavshed med Hensyn til de Forhold, de gennem deres Virksomhed bliver vidende om.

Bilag 4. Oversættelse af tysk Beslaglæggelsesdekret fra Intendanten hos den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark.¹⁾

Intendanten
hos den Øverstbefalende for
de tyske Tropper i Danmark
(Bedarfsstalle)

København, den

Abt. Az. 63 n 16 Bs/

Beslaglæggelsesdekret Nr. 1911 i Medfør af Forordning af 4.-9.-1943 fra den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark vedrørende Beslaglæggelse af Bygninger og Grundstykker.

Den Dem tilhørende,

—uden/med Inventar— er i Henhold til § 1 i ovennævnte Forordning med dette Dekrets Udlevering beslaglagt til Fordel for den tyske Værnemagt,

1) Efter Maj 1944 udgik Beslaglæggelsesdekreterne fra den tyske Rigsbefuldmægtigede.

De har at afholde Dem fra enhver Disposition over den beslaglagte Ejendom — uden/med Inventar — (jfr. § 2 i ovennævnte Forordning).

I Henhold til § 5 i ovennævnte Forordning har De Ret til at stille Krav om Godtgørelse eller Erstatning for den beslaglagte Ejendom. Andragende om Godtgørelse eller Erstatning vil være at indsende til Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v., Kontoret for Ejendomssager, Østergade 4, København K, og skal indeholde nøjagtige Oplysninger om løbende Udgifter til periodiske Ydelser, saasom Skatter og Forsikringer, og endvidere Oplysninger om Tab ved Afbrydelsen af Ejendommens Udnyttelse, d. v. s. det Tab, der er begrundet i Bortfald af Indtægter som Følge af Beslaglæggelsen.

Godtgørelsens eller Erstatningens Fastsættelse sker ligesom hidtil i Overensstemmelse med de danske Bestemmelser om Priskontrol (jfr. det danske Indenrigsministeriums Bekendtgørelse af 30.-11.-1942).

I Tilfælde af, at Inventar overtages, skal De opsætte en Inventarfortegnelse i 2 Eksemplarer, hvilken Fortegnelse vil være at underskrive af Dem.

E. O.
Underskrift.

Hr.
.....

Type paa egentlig Lejekontrakt (Originalen udfærdiget Juli 1944).

Bilag 5 a.

Mietvertrag.

Zwischen dem Deutschen Reich — Reichsfiskus (Luftfahrt) — vertreten durch den General der Luftwaffe in Dänemark — Verwaltung — Kopenhagen, dieser wiederum vertreten durch die Fliegerhorstkommandantur Aalborg-West, Oberzahlmeister

als *Mieter*

und dem Eigentümer des Grundstücks

als *Vermieter*

wird nachstehender Mietvertrag abgeschlossen.

§ 1.

Vermieter vermietet dem Mieter das auf dem Grundstück Lindholm b/Aalborg neben dem Wohnhaus befindliche neue Werkstattgebäude.

§ 2.

Vermieter gestattet dem Mieter, in dem gemieteten Werkstattgebäude zwei einfache Stein- und eine Holzwand einzuziehen.

§ 3.

Die Vermietung erfolgt vom 1. Juli 1944 ab bis weiteres. Der Mietpreis beträgt jährlich Kr. 3.000.—. Der Betrag ist vierteljährlich im voraus zu entrichten. Erstmalig sofort nach Unterzeichnung des Vertrages. Das Mietverhältnis kann nur von dem Deutschen Reich mit Innehaltung einer dreimonatigen Frist gekündigt werden.

§ 4.

Beim Ablauf des Vertrages ist das Deutsche Reich verpflichtet, das Grundstück in den Stand zurückzubringen, in dem es sich bei Übernahme durch die Deutsche Wehrmacht befand. Es soll dem Vermieter jedoch freistehen, bei Ablauf des Vertrages die vom Mieter vorgenommenen Einbauten oder sonstige Einrichtungen zu übernehmen. In diesem Falle hat der Vermieter dem Mieter hierfür eine angemessene Entschädigung zu zahlen.

§ 5.

Dieser Vertrag ist in 3 Stücken ausgefertigt, von denen der Vermieter eine, der Mieter zwei Ausfertigungen erhält. Die mit der Verstempelung des Mietvertrages verbundenen Kosten werden von den Parteien je zur Hälfte getragen.

§ 6.

Die Gültigkeit dieses Vertrages ist abhängig von der Genehmigung des Deutschen Reiches und von der des Dänischen Staates.

Aalborg-West, den

Der Vermieter:

Der Mieter:

.....

.....

Oberzahlmeister.

Bilag 5 b. Type paa egentlig Lejekontrakt (Originalen udfærdiget November 1944).

Mietvertrag.

Zwischen der Deutschen Wehrmacht, vertreten durch die Dienststelle der Feldpostnummer 57 709 A, für diese handelnd der und wird vorbehaltlich der Genehmigung der zuständigen deutschen Verwaltungsdienststellen folgender Vertrag geschlossen:

§ 1. Mieträume.

- 1) (Vermieter) vermietet der Deutschen Wehrmacht zur Benutzung als (nähere Bezeichnung:)
- 2) Mitvermietet ist das gegebenenfalls in der Anlage einzeln aufgeführte Inventar.
- 3) Der Mieter darf folgende Räume mitbenutzen:
- 4) Der Vermieter händigt dem Mieter für die Mietzeit die zu den Räumen gehörigen Schlüssel aus.

§ 2. Mietzeit.

- 1) Der Vertrag ist auf unbestimmte Zeit geschlossen. Das Mietverhältnis beginnt am und endet ohne weiteres mit dem Abrücken der deutschen Truppe aus dem Quartier.
- 2) Der Vermieter hat bis zum 1.-4.-1945 kein Kündigungsrecht. Wünscht der Mieter das Mietverhältnis über diesen Zeitpunkt hinaus fortzusetzen, so sind spätestens am 1.-2.-1945 neue Verhandlungen einzuleiten.
- 3) Der Mieter kann den Vertrag mit 14-tägiger Frist zum 1. und 15. jeden Monats kündigen.

§ 3. Mietzins.

Als vereinbarter Mietpreis soll der Preis gelten, der vom „Beauftragten des Ministeriums des Äußern in Industriesachen“, Adresse: Vestre Boulevard 20, Kopenhagen V., auf Grund der dänischen Bestimmungen über das Preisprüfungsverfahren (vgl. Kap. II des Gesetzes Nr. 632 v. 19.-7.-1943 in Verbindung mit der Bekanntmachung des dänischen Innenministeriums v. 1.-12.-1942) festgesetzt wird.

§ 4. Instandhaltung der Räume.

- 1) Durch den Mietzins ist die dem Verwendungszweck entsprechende gewöhnliche militärische Abnutzung abgegolten. Spätere Entschädigungsansprüche dieserhalb sind ausgeschlossen.
- 2) Der Mieter haftet für Beschädigungen oder Zerstörungen, die durch sein Verschulden entstehen und nicht unter den Begriff der gewöhnlichen militärischen Abnutzung fallen.
- 3) Der Vermieter verpflichtet sich, die ermieteten Räume in bewohnbarem Zustande zu erhalten und Schäden, die nicht durch Verschulden des Mieters entstehen, sofort zu beseitigen.

§ 5. Reparaturen.

- 1) Am Tage der Ermietung waren folgende Reparaturen notwendig:
- 2) Der Vermieter verpflichtet sich, diese Arbeiten bis zum ausführen zu lassen.

§ 6. Bauliche Veränderungen.

Notwendige Um- und Anbauten behält sich der Mieter vor. Gegebenenfalls werden sie nach Übereinkunft mit dem Vermieter durchgeführt. Die Kosten für den Umbau trägt der Mieter. Der Vermieter hat durch Vorlage von Rechnungen die wirklich entstandenen Kosten nachzuweisen.

§ 7. Betreten der Mieträume durch den Vermieter.

Das Betreten der Mieträume ist dem Vermieter nur in Begleitung eines Vertreters des Mieters gestattet.

§ 8. Änderungen und Ergänzungen des Vertrages.

Nachträgliche Änderungen und Ergänzungen des Vertrages müssen schriftlich erfolgen.

§ 9. Vertragsausfertigung.

Der Vertrag ist fünffach in deutscher Sprache ausgefertigt. Der Vermieter erhält ein Stück, der Mieter 4 Stück.

, den
Für die Mieter:	Der Vermieter:
.....
Stabsintendant.	

Type paa Erstatningskontrakt (Originalen udfærdiget April 1945).

Bilag 6.

Entschädigungsberechnung.

Zwischen Unterzeichnetem auf der einen Seite und dem Deutschen Reich (Reichsfiskus Luftfahrt) General der Luftwaffe in Dänemark — Verwaltung —, unter Vorbehalt der Genehmigung des jeweiligen Leiters der Verwaltung, General der Luftwaffe in Dänemark, auf der anderen Seite, ist folgende Vereinbarung getroffen.

1.

Für die auf meinem Besitz von der Deutschen Wehrmacht verursachten Schäden bezahlt das Deutsche Reich für die Zeit vom 19.-7.-1944—1.-4.-1945 folgende Entschädigung:

Ernteverlust von 2,21 ha Wiesen à 200 Kr.	442,00 Kr.
Erschwernisse	58,00 Kr.
	insgesamt: 500,00 Kr.

Ich erkenne hiermit ausdrücklich an, dass ich nach Empfang des Betrages Kr. in dieser Angelegenheit keine weiteren Forderungen an das Deutsche Reich (Reichsfiskus Luftfahrt) stellen kann.

....., den 12.-4.-1945.

.....
(Unterschrift des Besitzers).

Der Betrag ist festgestellt durch den deutschen und dänischen Sachverständigen.

Deutsch:

Dänisch:

.....
(Unterschrift)

.....
(Unterschrift)

Godkendes 500 Kr.

..... Amt, den

.....
(Underskrift)

Bilag 7. Type paa Kontrakt med Skødeklausul.

Imellem det Tyske Rige (Rigsfiskus Luftfart), repræsenteret ved Luftgaukmando XI — Verwaltungsaussenstelle Dänemark —, nedenfor kaldet D. T. R., som igen er repræsenteret ved Oberfeldzahlmeister, og Landmand, nedenfor kaldet Udlejeren, er der under Forbehold af, at den godkendes af den til enhver Tid værende Leder af Luftgaukmando XI — Verwaltungsaussenstelle Dänemark —, afsluttet følgende

Lejekontrakt.

§ 1.

Udlejeren udlejer herved til D. T. R. sin Ejendom Matr. Nr. af Sogn, stor 8,3854 ha, med paastaaende Bygninger og disses mur-, søm- og jordfaste Tilbehør. Lejemaalet tager sin Begyndelse med Kontraktens Underskrivelse ved Parterne og varer uopsigeligt indtil 1. April 1945. Udlejeren er dog berettiget til at forblive boende paa Ejendommen indtil 1. Marts 1944. Ønsker Udlejeren at fraflytte Ejendommen før nævnte Dag, skal han give D. T. R. ved Bauleitungen i Meddelelse herom. Indtil han fraflytter Ejendommen, skal han passe den paa en i enhver Henseende forsvarlig Maade som hidtil, mod at de daglige Indtægter tilfalder ham. Ejendommen staar fra Kontraktens Underskrivelse ved Parterne for D. T. R.'s Regning og Risiko. Fra dette Tidspunkt tilfalder eventuelle Forsikringssummer samt det udlejedes Frugter D. T. R.

D. T. R. overtager Ejendommen som besigtiget og uden Garanti fra Udlejerens Side for det udlejedes Fejlfrihed.

§ 2.

Lejeafgiften for hele Lejeperioden andrager	53.760 Kr.
Udover Lejeafgiften betaler D. T. R. til	
a) Løn til en Medhjælper til 1. Maj 1944 inkl. Kostpenge	220 Kr.
b) Flytteomkostningerne	500 Kr.
	<hr/>
saa at D. T. R. ialt betaler	54.480 Kr.

skriver: Femtifire Tusinde Fire Hundrede og Otteti Kroner, som betaales, saasnaert nærværende Kontrakt er endelig godkendt.

Endvidere forpligter D. T. R. sig til at holde Udlejeren skadesløs m. H. t. de eventuelle Krav, som af det lokale Mejeri, af Kontrol-, Kvægavls- eller Transformatorforeningen resp. Elektricitetselskabet kan gøres gældende mod ham paa Grund af Ejendommens Udlejning.

§ 3.

Udlejeren skal frigøre Ejendommen for al Gæld og foranledige de Ejendommen paahvilende Servitutter og Byrder, forsaavidt de ikke er indført til Fordel for det offentlige, afløst i Tingbogen samtidig med, at ovennævnte Vederlag stilles til hans Disposition.

Landsretssagfører befuldmægtiges herved til at modtage Vederlagssummen for Udlejeren og at kvittere for Modtagelsen, idet han ved sin Underskrift paa nærværende Kontrakt forpligter sig til ikke at udbetale den til fri Raadighed, forinden Ejendommen er frigjort for al Pantegæld.

§ 4.

Udlejeren forpligter sig til herefter ikke at sælge, pantsætte eller paa nogen som helst anden Maade at disponere over den udlejede Ejendom, og i H. t. Retsplejelovens § 512 fastsættes det, at der i den udlejede Ejendom ikke kan søges Fyldestgørelse af en Kreditor for nogen Udlejerens paahvilende personlig Forpligtelse.

Udlejeren meddeler herved den hvertidige Amtmand over Amt eller dennes Stedfortræder uigenkaldelig Fuldmagt til paa hans Vegne og i hans Navn naarsomhelst at overdrage og tilskøde den ovenfor i § 1 betegnede Ejendom til

den danske Stat eller Ordre uden yderligere Vederlag, idet han erklærer sig for fyldstgjort for denne Overdragelse ved det i § 2 aftalte Vederlag.

§ 5.

De Ejendommen paalignede Skatter og offentlige Afgifter samt de Ejendommen vedrørende Forsikringspræmier betales af Udlejeren indtil den Dag, indtil hvilken han ifølge § 1 er berettiget til at forblive boende paa Ejendommen. Den Ejendommen paalignede Kornafleveringspligt opfyldes af Udlejeren.

§ 6.

Dersom den i nærværende Kontrakt omhandlede Ejendom agtes tilbageført i privat Eje, har Udlejeren eller hans eventuelt overlevende Ægtefælle Forkøbsret til samme.

§ 7.

De i nærværende Kontrakt trufne Aftaler begæres lyst som Hæftelser med 1. Prioritets Rang, dog med Respekt af eventuel Servitut til det offentlige, i hvilken Henseende henvises til Ejendommens Blad i Tingbogen, og indbyrdes i lige Rang paa den ovenfor i § 1 betegnede Ejendom dels som Brugskontrakt, dels som servitutstiftende med Hensyn til de i § 4 trufne Bestemmelser, og det saaledes, at Aflysningen i Tingbogen ikke kan finde Sted uden skriftligt Samtykke fra den hertidige Amtmand over Amt, der ogsaa er den paataleberettigede med Hensyn til Bestemmelserne i § 4.

§ 8.

Udgifterne til Kontraktens Stemping og Tinglysning deles mellem Parterne.

§ 9.

Nærværende Kontrakts Gyldighed er afhængig af, at den godkendes saavel af D. T. R. som den danske Stat.

, den 2. Februar 1944.

Underskrift.

Til Vitterlighed om Underskriftens Ægthed, Dateringens Rigtighed og Underskriverens Myndighed:

Underskrifter.

Indforstaaet med Bestemmelsen i Kontraktens § 3.

....., den 14. Februar 1944.

Underskrift,

Landsretssagfører.

Aalborg, den 2. März 1944.

Für das Deutsche Reich (Reichsfiskus Luftfahrt):

Underskrift,

Oberfeldzahlmeister.

Genehmigt.

Aalborg, den 3. März 1944.

Für das Deutsche Reich (Reichsfiskus Luftfahrt):

Luftgaukommando XI Verwaltungsaussenstelle Dänemark.

Underskrift,

Oberfeldintendant.

Bilag 8. Indenrigsministeriets Skrivelse af 24.-5.-1943 til samtlige Amtmænd.

Man skal herved meddele, at Indenrigsministeriet efter Brevveksling med Udenrigsministeriet og Skattedepartementet og efter Forhandling med den tyske Værnemagt her i Landet har truffet Bestemmelse om, hvorledes der vil være at forholde i skattemæssig Henseende med Hensyn til faste Ejendomme eller Dele af saadanne, der er udlejet til den tyske Værnemagt paa en saadan Maade, at Ejeren har forpligtet sig til paa Anfordring og uden yderligere Vederlag at udstede Skøde til den danske Stat.

Herefter er de nævnte Ejendomme fritaget for Ejendomsskyld og Grundskyld til den danske Stat samt eventuel Grundstigningsskyld og for Ejendomsskyld og Grundskyld til den fælleskommunale Udligningsfond og til Amts-, Købstads- og Sognekommunerne, medens Brugeren d. v. s. den tyske Værnemagt er forpligtet til at udrede eventuel Dækningsafgift af saadanne Ejendomme i Overensstemmelse med Reglerne i § 23 i Lov Nr. 188 af 20. Maj 1933 om kommunale Ejendomsskatter.

Der vil af Skattedepartementet blive givet Amtstuerne og Byraadene Ordre til at opføre de nævnte Ejendomme som fritaget for Ejendomsskatter til Staten og den fælleskommunale Udligningsfond, ligesom Indenrigsministeriet samtidig har bemyndiget Skattedepartementet til at beordre saadanne Ejendomme i Landkommunerne opført som fritaget for Ejendomsskatter til Amtskommunerne.

Vedkommende Amt eller Byraad vil blive underrettet herom af Skattedepartementet til Efterretning og eventuel videre Bekendtgørelse med Hensyn til de kommunale Ejendomsskatter og eventuel Dækningsafgift.

Opkrævningen af Dækningsafgift vil kunne foretages ved Henvendelse til vedkommende stedlige tyske Værnemagtsafdeling.

Foranstaaende bedes meddelt samtlige Kommunalbestyrelser i Amtet.

I Forbindelse med tidligere udsendte Vejledninger m. v. angaaende Behandlingen af Kontrakter med den tyske Værnemagt, senest Skrivelse af 19. December 1942 til samtlige Borgmestre skal man samtidig henlede Opmærksomheden paa, at de heri givne Forskrifter, bl. a. om Indsendelse af Genparten af Kontrakterne ogsaa bør følges af Amterne. Det bemærkes dog herved, at Kontrakters Varighed vil kunne fikseres til „saa længe de tyske Tropper befinder sig her i Landet“ i Stedet for som i Skrivelsen anført til 1. April 1945.

Bilag 9. Type paa Beslaglæggelsesvilkaar underskrevet af Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v. (Originalen udfærdiget August 1944).

Erstatningsbetingelser fastsat i Anledning af Beslaglæggelse af

1. Beslaglæggelsen omfatter uden Inventar.
2. For det beslaglagte erlægges en aarlig Godtgørelse paa Kr. 15.000,00 i det første Aar og Kr. 11.700,00 i de to følgende Aar, heri indbefattet Godtgørelse af samtlige sædvanlige Driftsomkostninger, saasom Skatter, Forsikringer, samt almindeligt og militært Slid.

Den aarlige Godtgørelse vil være at erlægge med $\frac{1}{12}$ forud den 1. i hver Maaned, dog saaledes, at der første Gang den 1. September 1944 betales for Tiden 1. Maj til 30. September 1944.

Endvidere godtgøres een Gang for alle Udgifter vedrørende Flytning med Kr. 650,00 og Løn til Personale paa Grund af Opsigelse uden Varsel med Kr. 3.414,00.

3. Forud for Beslaglæggelsens Ophør skal gives et Varsel paa en Maaned til den 1. i en Maaned.
4. Ved Beslaglæggelsens Ophør vil det beslaglagte være at tilbagelevere i samme Stand som ved Overtagelsen, bortset fra den Forringelse, der hidrører fra almindeligt og militært Slid.
5. De med Tilbageflytning af Inventaret forbundne Omkostninger godtgøres ifølge Udgiftsbilag, der underkastes den sædvanlige Kontrol.

Indenrigsministeriets Skrivelse af 12.-7.-1943 til samtlige Amtmænd.

Bilag 10.

Indenrigsministeriet har modtaget Underretning om, at Luftgaukcommando XI, Verwaltungsaussenstelle Dänemark, Aalborg, under 7. Maj 1943 har rettet Henvendelse til samtlige Amter om Indførelse af en særlig Ordning vedrørende Udbetaling af Godtgørelse til Grundejere, paa hvis Jorder den tyske Værnemagt her i Landet har opstillet Telefonmaster.

Ordningen gaar nærmere ud paa, at Amterne skulde tilskrive samtlige Kommunalbestyrelser i Amtet i Overensstemmelse med et af Luftgaukcommandoet udarbejdet Udkast, hvori Satserne for Vederlaget er fastsat saaledes:

For Master paa dyrket Jord	5,00 Kr. pr. Stk. aarlig
For Barduner paa dyrket Jord	2,50 " " " "
For Master paa udyrket Jord, Skel eller Vej	2,50 " " " "
For Barduner paa udyrket Jord, Skel eller Vej	1,25 " " " "

saaledes at der regnes med paabegyndt Aar fra April til April og kun til 1. April 1945. Der vil herefter for Master, der er opstillet i Tiden mellem 1. April 1942 og 1. April 1943 være at betale henholdsvis 15 Kr., 7,50 Kr., 7,50 Kr. og 3,75 Kr., medens der, saafremt Masterne er opstillet efter 1. April 1943 vil være at betale henholdsvis 10 Kr., 5 Kr., 5 Kr. og 2,50 Kr.

Udover disse Beløb ydes der kun undtagelsesvis og i ganske særlige Tilfælde Erstatning for særlig Ulempe eller Gene, uheldig Anbringelse af Master eller Beskadigelse som Følge af Masternes Anbringelse.

Indenrigsministeriet har brevvekslet over Sagen med Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v., der har godkendt de nævnte Satser i Henhold til Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 30. November 1942.

I denne Anledning skal man meddele, at ogsaa Indenrigsministeriet for sit Vedkommende kan tiltræde den foreslaaede Ordning, dog at Behandlingen af Sagerne vedrørende Udbetaling af de omhandlede Erstatningsbeløb bør ske ved de sædvanlige Indkvarteringsmyndigheder (paa Landet Politimestrene, evt. Sognefogderne, i Købstæderne — for saa vidt der undtagelsesvis maatte blive Tale om Opstilling af Master inden for Købstadsomraade — Borgmesteren), overfor hvilke, naar ikke ganske særlige Forhold gør sig gældende, Ønsker fra Værnemagtens Side om Opstilling af Master m. v., ligesom andre Henvendelser om Benyttelse af Ejendomme vil være at fremsætte.

Under Henvisning hertil skal man anmode D'Herrer Amtmænd om at ville tilskrive samtlige Borgmestre og Politimestre (sidstnævnte til Efterretning og videre fornøden Bekendtgørelse for Sognefogederne) i Overensstemmelse hermed, saaledes at disse foranlediger udfærdiget og afgivet til vedkommende Værnemagtsafdeling samlede Lister med Oplysninger om hver enkelt Grundejers Krav efter de angivne Satser, og saaledes at der kun i de Tilfælde, hvor det vil være rimeligt, at der ydes Erstatning ud over Satserne, udfærdiges Kontrakter med Grundejerne i Overensstemmelse med Forskrifterne i Indenrigsministeriets ovennævnte Bekendtgørelse, hvilke Kontrakter paa sædvanlig Maade vil være at forelægge Udvalget for ekstraordinære Industriarbejder m. v. til Godkendelse.

Indenrigsministeriets Skrivelse af 27.-10.-1943 til Københavns Magistrat.

Bilag 11.

I Skrivelse af 13. Oktober 1943 (E.J.145-1940) har Direktoratet anmodet om en Udtalelse fra Indenrigsministeriet i Anledning af en fra Generalen for det tyske Luftvaaben i Danmark modtagen Skrivelse, hvori det anføres, at der i Henhold til en mellem den tyske Værnemagt og den danske Regering i 1940 truffet Overenskomst ikke skal udbetales den danske Stat eller danske Kommuner Erstatning for Brug af Staten eller Kommunerne tilhørende Ejendomme, hvorimod de i de enkelte Tilfælde fastsatte Lejebeløb skal debiteres det tyske Rige og betales senere efter nærmere Overenskomst. Med Udgangspunkt i denne Overenskomst finder Generalen, at der heller ikke vil være at udrede Erstatning fra Værnemagten til Lejere af Ejendomme, tilhørende Staten eller Kommunen, naar Ejendommen overtages af den tyske Værnemagt, men at de de paa-gældende Lejere tilkommende Erstatninger skal udredes af Staten eller Kommunerne,

saaledes at Beløbene debiteres Værnemagten i Overensstemmelse med den nævnte Aftale.

I denne Anledning skal man meddele, at en Overenskomst som den paaberaabte ikke er indgaaet mellem den danske Regering og den tyske Værnemagt, men at det fra dansk Side stedse er hævdet, at der bør ydes Erstatning af Værnemagten til Staten eller Kommunerne ganske som til Privatpersoner eller private Institutioner. Spørgsmaalet er iøvrigt for Tiden underkastet Forhandling mellem de danske Myndigheder og den tyske Regering.

Vedrørende Spørgsmaalet om Udredelse af Erstatning for afbrudte Lejemaal i de Staten eller Kommunerne tilhørende Ejendomme bemærkes iøvrigt, at saadanne Erstatninger efter dansk Ret skal udredes af den, der er Skyld i Lejemaalets Afbrydelse i Utide, og at Værnemagten i Overensstemmelse hermed efter den hidtil fulgte Praksis har paataget sig at udrede Erstatninger direkte til Personer eller Institutioner, der har maattet fraflytte de af dem lejede Lokalteter i saadanne Ejendomme.

Indenrigsministeriet maa herefter anse det for rettest, at den omhandlede Betalingspraksis ogsaa følges i de Tilfælde, hvor det tyske Luftvaaben har overtaget Brugen af Ejendomme, tilhørende Københavns Kommune.

Ministeriet udbeder sig Underretning om, hvad der videre maatte passere i Sagen.

Bilag 12. Landbrugsministeriets Vejledning af 10.-6.-1944 til Statens tilsynsførende med de private Skove ved Fastsættelse af Erstatning for Træ paa Roden beslaglagt af den tyske Værnemagt.

Efter Forhandling med Udvalget for ekstraordinære Industrierbejder m. v. meddeler Landbrugsministeriet følgende:

Prisansættelse.

Ved Prisansættelsen vil de gældende Maksimalpriser være at anvende, idet der fra disse maa fradrages Skovningsudgifterne, saafremt Hugsten ikke er foretaget for Skovejerens Regning. Er Træet aflagt i Overensstemmelse med almindelig dansk Sortering, vil Prisansættelsen formentlig ikke medføre nogen Vanskelighed bortset fra Naaletræstammer, hvor der kan være Tale om at afregne enten efter Prisen for Piloteringspæle og Ledningsmaster eller efter Prisen for almindeligt Naaletræstammer. Hovedreglen maa her være den, at der maa afregnes efter de almindelige Priser for Naaletræstammer. Dette gælder i alle Tilfælde, hvor der er Tale om Hugst af Hovedparten af Bevoksningen, saaledes at Partiet er taget i faldende Længder. Afregning efter Pris for Piloteringspæle og Ledningsmaster kan kun finde Sted, naar det er vittertiligt, at der er sket en speciel Sortimentshugst spredt over Bevoksningen med netop disse Emner for Øje, idet de særlige Priser for Piloteringspæle og Ledningsmaster ikke maa opfattes som Udtryk for Kvalitet, men som Vederlag for Specifikation og Besvær ved Leveringen. Omvendt maa ved Løvtræ, f. Eks. en Bøgefinerkævlé eller en Svellekævlé afregnes efter sin Pris, uanset Køberens Anvendelse af Træet. Foreligger der ingen egentlig Sortering af Træet, maa man ved Bedømmelsen af Gennemsnitsdiameteren for Partiet beregne en Gennemsnitspris pr. Kubikmeter for hele Partiet. Opstaar der Tvivl, kan Opmaaling efter Stødene og Sammenligning med tilbagestaaende Træ paa Stedet eller i Nærheden være vejledende for Opgørelsen af den skovede Kubikmasse samt for Prisen.

Forretningsgangen.

Naar den tilsynsførende modtager Opgørelsen fra Skovejeren, maa han gennemgaa den specificerede Fortegnelse samt Opgørelsen af den Skovejeren tilkommende Betaling. Overstiger Beløbet — eventuelt i Forbindelse med tidligere Erstatninger — ikke 5000 Kr., og kan Opgørelsen godkendes, sender den tilsynsførende Meddelelse til Rüstungsstab, Adr.: Trommesalen 2, København V., om Betalingens Størrelse samt anmoder Rüstungsstab om at tilstille Skovejeren Betalingen i Check paa Danmarks Nationalbank. Samtidig underrettes Skovejeren om Godkendelsen. Genparterne af Fortegnelse og Opgørelse tilstilles i alle Tilfælde „Udvalget for ekstraordinære Industrierbejder m. v.“, Kontoret for Ejendomssager, Østergade 4, København K. Kan den tilsynsførende ikke godkende

Skovejerens Opgørelse, maa han træde i Forhandling med denne. Opnaas Enighed ikke, eller overstiger Beløbet den ovennævnte Grænse, maa Sagen forelægges Udvalget led-saget af Skovejerens Fortegnelse og Opgørelse samt af den tilsynsførendes Bemærkninger til Sagen. Bemærkningerne maa være saa fyldige som muligt og først og frem-mest give Oplysning om Kvantum, Træart, Dimension, Kvalitet og Priser m. v. Udvalget vil herefter foretage det videre fornødne. I dette Tilfælde beholder den tilsynsførende Genparten af Fortegnelse og Opgørelse.

Krav om yderligere Erstatning.

Spørgsmaalet om, hvorvidt og eventuelt i hvilket Omfang Erstatning udover Træ-værdien ifølge foranstaaende kan ydes, vil ikke blive afgjort før efter Krigens Afslutning. Det vil dog til fremtidig Bedømmelse af eventuelle Kravs Størrelse være nødven-digt, at den tilsynsførende, hvor det er muligt, sikrer sig Oplysning om Bevoksningens Tilstand før Beslaglæggelsen. Følgende Oplysninger vil da have Betydning: Skovejen-dommens samlede Størrelse og omtrentlige Træartsfordeling. Oplysning om eventuelle Afgivelser fra normale Generalomkostninger og for selve de beslaglagte Bevoksninger: Areal, Træart, Alder, Højde eller Bonitet, Vedmasse, Bevoksningsgrad, Sundhedstil-stand, sandsynlig Omdriftsalder. Det bør oplyses, om det skovede Træ er taget ved en almindelig Gennemhugning, ved en efter Forholdene rimelig Hovedskovning eller paa anden Maade.

Der henvises iøvrigt til vedlagte af Indenrigsministeriet under D.D. udsendte Cirkulære om Forretningsgangen i Sager vedrørende Erstatning for Træ paa Roden beslaglagt af den tyske Værnemagt. Det bemærkes, at de i Cirkulærets Afsnit 3 omhandlede Oplysninger vil være at indsende til den tilsynsførende i det Amt, hvori Skoven eller Plantagen er beliggende; for Plantagers Vedkommende gælder dette, selvom Plantagen maatte være underkastet det særlige Plantagetilsyn for Hedesel-skabets Plantager.

Midlertidig Lov Nr. 362 af 19.-7.-1943 („Revolverloven“) Kapitel II og III.1)

Bilag 13.

Kapitel II.

§ 5.

Stk. 1. Bestemmelserne om ekstraordinær Indkvartering i Lov Nr. 91 af 29. Marts 1924 finder med de fornødne Lempelser Anvendelse paa Indkvartering af Tjene-stemænd og andre tjenstgørende inden for Rets-, Politi- og Fængselsvæsenet og af Beboere fra evakuerede Omraader her i Landet. I øvrigt bemyndiges Indenrigsmini-steren og de i Indkvarteringslovens §§ 30 og 31 nævnte civile Indkvarteringsmyndig-heder (i København Magistraten) til, naar Hensynet til Krigsforholdene gør det nød-vendigt, at kræve Jord og Bygninger — herunder dog ikke bestaaende Produktionsind-retninger og Produktionsmidler — afgivet til Brug eller til offentligt Eje mod fuld-stændig Erstatning eller at paalægge Ejere eller Brugere af fast Ejendom m. v. saa-danne Indskrænkninger i deres Raaden, som det angivne Hensyn nødvendiggør.

Stk. 2. Ejere af de i Medfør af foranstaaende Bestemmelse til Eje afgivne Ejen-domme kan, naar de Forhold, der har nødvendiggjort Beslaglæggelsen, ikke længere bestaar, forlange Ejendommene tilbagegivet mod Betaling af et Beløb, der efter Forhandling fastsættes af det i § 6 omhandlede Udvalg under Rekurs til Vurderings-nævnet, jfr. § 7.

1) Ved Lovanordn. Nr. 121 af 30.-3.-1944 foretoges følgende Ændringer i denne Lov:

§ 5, Stk. 1, 2. Pkt. udgaar.

§ 5, Stk. 2 affattes saaledes:

»Ejere af beslaglagte Ejendomme kan, naar de Forhold, der har nødvendiggjort Beslaglæggelsen, ikke længere bestaar, forlange Ejendommene tilbagegivet mod Betaling af et Beløb, der efter Forhandling fastsættes af det i § 6 omhandlede Udvalg under Rekurs til Vurdering-nævnet, jfr. § 7.«

§ 6, 1. Pkt. affattes saaledes:

»Erstatninger for beslaglagte Ejendomme fastsættes af et af Regeringen nedsat Udvalg.«

I § 6, 2. Pkt. udgaar Ordene i »i Henhold til § 5, Stk. 1.«.

Denne Lovanordning træder i Kraft straks.

Stk. 3. Justitsministeren bemyndiges til efter Forhandling med Indenrigsministeren at fastsætte de nærmere Regler om Indkvarteringen af det til Rets-, Politi- og Fængselsvæsenet hørende Personale og til under Hensyntagen til Indkvarteringsydelsernes gængse Pris at fastsætte, hvilken Godtgørelse der skal ydes for disse, medens Indenrigsministeren bemyndiges til at fastsætte de nærmere Regler om de øvrige i Stk. 1 omhandlede Forhold, herunder Takster for Indkvarteringsydelser.

§ 6.

Erstatninger i Henhold til § 5, Stk. 1, Pkt. 2, fastsættes af et af Regeringen nedsat Udvalg. Dette Udvalg træffer ligeledes Beslutning om Godkendelse af Overenskomster vedrørende Godtgørelse for Afstaaelse eller for Overdragelse til Brug af fast Ejendom m. v. i Tilfælde, hvor Beslaglæggelse i Henhold til § 5, Stk. 1, ikke har fundet Sted. Udvalget kan dog henskyde Afgørelsen til det i § 7 omhandlede Vurderingsnævn.

§ 7.

Udvalgets Afgørelse kan inden 4 Uger indankes for det nedenfor omhandlede Vurderingsnævn. For dette kan endvidere inden 3 Maaneder fra nærværende Lovs Ikrafttræden indankes saadanne Erstatningsspørgsmaal vedrørende Beslaglæggelse m. v. af fast Ejendom, der inden Lovens Ikrafttræden har fundet sin Afgørelse ved Beslutning af Indenrigsministeriet eller af det af Regeringen nedsatte Udvalg for ekstraordinære Industriarbejder m. v.

Vurderingsnævnet bestaar af en af Kongen udnævnt Formand, der skal opfylde de i Retsplejeloven foreskrevne Betingelser for at beskikkes til Landsdommer, og 4 af Indenrigsministeren udpegede Medlemmer med særlig Indsigt i Bygnings- og Ejendomsforhold. Der Formanden og Medlemmerne Vederlag, hvis Størrelse fastsættes af Indenrigsministeren. Formanden antager den fornødne Medhjælp.

Nævnets Afgørelser er endelige. Nævnets Forretningsorden fastsættes af Indenrigsministeren.

§ 8.

Enhver Stats- og kommunal Myndighed er pligtig at tilvejebringe og at meddele saadanne Oplysninger, som det i § 6 omhandlede Udvalg eller det i § 7 omhandlede Vurderingsnævn maatte ønske til Brug ved Sagernes Behandling.

§ 9.

De nærmere Regler vedrørende Gennemførelsen af Bestemmelserne i §§ 6—8 fastsættes af Indenrigsministeren.

Kapitel III.

§ 10.

Stk. 1. Overtrædelse af denne Lov og de i Medfør af Loven udfærdigede Bekendtgørelser eller givne Paalæg straffes med Bøde eller Hæfte, saafremt højere Straf ikke er forskyldt efter den øvrige Lovgivning.

Stk. 2. Bøder tilfalder Statskassen.

§ 11.

Denne Lov træder straks i Kraft og gælder indtil Udgangen af Marts Maaned 1944.